

JÁNA HOLLÉHO

SPISY BÁSNICKÉ.

SO ŽIVOTOPISOM

A ZPRÁVOU O POMNÍKU I SPISOCH JEHO

SPORIADAL A VYDAL

JOSEF VIKTORIN.

TRETIE, OPRAVENÉ VYDANIE.

(S podobizňou a obrazom pomníka Hollého.)

V PEŠTI.

SKLAD KNÍHKUPECTVA: LAUFFER & STOLP.

1863.

HOLLÉHO BÁSNE.

JÁN HOLLY.

Ján Hollý

JÁNA HOLLÉHO

SPISY BÁSNICKÉ.

SO ŽIVOTOPISOM

A ZPRÁVOU O POMNÍKU I SPISOCH JEHO

SPORIADAL A VYDAL

JOSEF VIKTORIN.

TRETIE, OPRAVENÉ VYDANIE.

V PEŠTI.

SKLAD KNÍHKUPECTVA: LAUFFER & STOLP.

1863.

V Budíne, 1863. Písmenami Martina Bagó.

PAMIATKE

TISÍCROČNEJ SLAVNOSTI

BLAHONOSNÉHO PRÍCHODU

CYRILLA A METHODA

DO KRAJÍN SLOVENSKÝCH

ROKU 1863. ODBAVOVANEJ

POSVÄCUJE

VYDAVATEL'.

— — v rozkošném smyslené pre pesne
Mlíči slávivať sa budem, zakáď len
Postojí Balkán, i zakáď slovenský
Nezhyne národ.

J. Holly, str. 422.

Meno literárne má väčšiu cenu nežeu všetko bohatstvo svetské.

J. J. Strossmayer.

I.

HOLLÉHO ŽIVOT.

„Vita mortuorum posita est in memoriam vivorum."

Ján Holly narodil sa d. 24. marca r. 1785. na Búroch (Bur S. Nicolai) v Horňom Uhorsku v stolici nitranskej. — Chodil do škôl najprv v Skalici potom v Prešporku, kde beh gymnasialný dokončil. Roku 1802. do semenišťa arcibiskupstva ostrihomského prijatý, ľubomudrcké a bohoslovecké nauky v Trnave za šesť rokov poslúchal, prázny ale čas na vypracovanie rozličných menších básni vynakladal. Po dokončených bohosloveckých štúdiach 20. augusta 1808. za kňaza posvätený obdržal kaplánku v Pobedíme, kde svoj úrad od 14. oktobra toho roku až do 22. decembra 1811. zastával. V Pobedíme zapodieval sa najviac s prekladaním básni staroklasických, menovite Virgiliovu „Aeneidu" tu prekladať započal.

V týchto časoch, teda ešte vo veku mladistvom, veľká nehoda ho potkala. Keď totižto k vybavovaniu služieb božích z Pobedíma do filialky Stredy cez zaliate vodou pasienky na koni jazdievať prinútený bol, stalo sa viackrat, že pri ostrej zime celkom umáčaný v kostole povinnosti svoje odbavoval, následkom čoho na tele prestydnuv, pritiahnul si neduh, hostec v nohách, jehož' cez celý život nie len nemohol sa zbaviť, ba v posledních rokoch života svojho veliké bolesti znášať musel. S koncom výšmenovaného roku preložený bol na kaplánku do Fraštáku, kde v preklade „Aeneidy" a vypracovaní menších básni pokračoval.

Roku 1814. faru v Madunicach, na Považí, obsiahnul. Utešené považské okolie na básnického ducha jeho veľmi zdarile pôsobilo. Menovite vítaný útulok ku skladaniu povestných jeho piesni poskytoval mu blízo osady ležiaci spanilý hájik „Mlíč" nazvaný, a v tomto Dub nad ostatnie vekom a velikosťou vynikajúci, pod ktorým básne jeho z väčšej čiastky vypracované sú, jako to on sám vo svojich ódach „Na Mlíč" (str. 408—409.) a „Na Dub" (str. 410—411.) pripomína.

Ludevít Štúr byv istýkrat u Hollého na návšteve, a nenaleznúc ho vo fárskom príbytku, pospiechal do Mlieča, aby ho tam prekvapil. Prvej však nežli by sa bol k nemu sblížil, zďaleka pomedzi stromovie naňho patril, jako svoju bielošedivú vážnu hlavu dohora pozdvihujúc rozmýšľal, a nato nápady svoje v papier naznačoval; a všetko to pod holým nebom v úplnej, len štebotom vtáctva alebo šustotom ľahunkého vetierka pretrhovanej tichosti jarného a letného času krásnou prírodou otočený! Pohľad na pracujúceho takto pod dubom básnika musel byť na skutku romantický. Štúr aspoň o návšteve tejto častokrát s najvätším vytržením rozprával, a svetochýrneho spevca „Iliady“ takto nekdy v končinách hellenských básnivšieho sebe predstavoval.

Po dokončenom preklade „Aeneidy“ oddal sa básnik náš na neznáme posiaľ Slovákom pole: vypracovanie obšírnej pôvodnej epickej básne „Svatopluk,“ ktoré dielo v bujarom veku svojom 1827—1830. dokončil. Potom pracoval na „Selankách“ a na víťazskej básni „Cyrillo-Methodiada,“ ku ktorej i životopis týchže apoštolov slovenských pripojil. Okolo r. 1836. vyhotovil novú hrdinskú báseň „Sláv,“ v ktorej „o dávno zabudlých a z vedomosti vyšlých prospevuje bitkách; i hlavné otca našého (Sláva) pozdnejším známé činí víťazstvo potomkom, od neho sa zvúcím a slavné méno deďácím.“ V rokoch 1837—1840 vyhotovil „Žalospevy,“ rozličné „Ódy“ a metrický „Katolícký Spevník.“

Roku 1839. poctili bratislavskí Slovania básnika našeho ódou jemu venovanou, z ktorej na pamiatku v pôvodine českej, jako tlačená bola, tu dačo sdeľujem:

„Nad květnou dolinou v půvabném ráji považském
Roztomilý se na šír prostírá křídlami hájik,
Jméno co až posavád starodávné Mlíče nosívá. —
Sem si Ty starče milý vážné kroky veždy zanášel,
Když sladkými těšils' otcovské písněmi háje —
. . . . . . Spíval si Svatopluka berlu,
Berlu co nad Dunajem, jenž hradby Děvína umývá,
Nad Moravou i Labem za samou ano vládnula Wislou; —
Spívals' jak Slávů, co němým sloužívali modlám,
Konstantín a Method do chrámu uvázeli Páně. —
K těm ještěs' připojil důstojný v Slávovi obraz,
Co vznešenými našich okrášluje barvami otců; —
Než když ukrutné Ti na um podcházely hrůzy,
Nesvornost vlastní a nelidské křivdy cizinců,
Co náš někdy tichý tak zhusta hubívaly národ:
Truchlící po horách roznášela lutna žalosti;
I hned národové hořká slza smáčela líce“ — atď.

Tretieho mája 1843. potkalo Hollého veľké nešťastie, ktoré i fárskemu jeho úradovaniu konec urobilo: vypuknul totižto v súsednom dome oheň, a v okamžení i faru zachvátil. On priam v spomenutej už nemoci postavený, nemohol sa pred hrúzyplným nebezpečenstvom sám oratovať, lež od jednoho mlatca z fary vynesený a v blízko ležiacom kostole zložený bol; a však i kostol v krátkom čase horeť počal, a tak bol v novom nebezpečenství. Pošťastilo sa sice dakoľko mužom i odtiaľ ho vyslobodiť a na bezpečné miesto konečne zložiť, len že už bolo natoľko neskoro, nakoľko popálený ťažko onemocnel, ani viac, hlavne na oči, celkom nevyzdravel. Touto žalostivou udalosťou stal sa ku ďalšiemu fárskemu úradovaniu nespôsobným, i žiadal teda u patričnej duchovnej vrchnosti o prepustenie z fary a o slušnú penziu, ktorá keď mu povolená bola, opustil faru, kde temer cez 30 rokov úradoval, a 1. julia tohože roku odobral sa k priateľovi a spolužiakovi svojmu Lackovičovi farárovi na Dobrú Vodu do odpočinku.

V onej dobe, keď i evanjelíci slovenskí, vystúpením hlavne Ludevíta Štúra, za príkladom Bernolákovym domáce nárečie slovenské do spisov svojich zaprevadili, výtečný spisovateľ Josef Hurban tretí ročník (1846.) almanachu svojho pod názvom „Nitra" vydávaného veľmi príhodne patriarchovi slovenskému Hollému obetoval primeranou úvodnou básňou, ktorá zasluhuje, aby uverejnila sa i v tomto pojednaní životopisnom; znie ale takto:

Zablyskla žiara nových slávy vekov,
 A blesk ten striasol lepšími dušami;
Jako keď udreš prutom ponad riekou,
 A kolesá sa roztočia vlnami:
Žiara vletela do vyšších geniov,
A z tých už točí celou sa Sláviou.

Pekné v tom cez nás letely postavy,
 A vyššie svetlá schádzaly nad svety:
Týmito zjavy ľudstvo sa oslávi,
 Bo v jejich bleskoch budúcnosť k nám letí.
Málo jich bolo — lež tí boli praví
Zvestovatelia dňov pokoja slávy.

A Ty si jeden z tých málo prorokov,
 Čo vekov lepších dennicu poznali,
A ju bez zemských, konečných nárokov
 Čistými spevy prorocky zvítali.
A jediný si prorok Tatier tajných
V bohatstve spevov ľúbych, tatrohájnych.

Keď sa Slovanstva Slováci chápali,
Cez more plujúc, na Váh zabúdajúc;
A v svete slavskom slávu nachádzali —
Len na Slovákov a Tatry nedbajúc:
Tys', prorok smelý, povstal v zmätku takom
A kázals' lásku Slovákov k Slovákom!

Zúfali sami lepší geniovia
Nade pokladmi Tatry duchovnými;
A čo sa liahli odrodní zradcovia,
Haňba falošná striasala vernými;
Keď nie k cudzincom tajšli k iným kmenom:
Len Ty slovenským pýšil si sa menom!

Pyšieval si sa Ty menom slovenským,
Zato sa teraz Tvojím Tatra pýši;
A pýche Tatier „Nitra“ sa panenským,
Tichým a vďačným teraz krokom blíži:
Ona tiež nesie živé z Tatier hlasy,
A Slovákom tiež veští lepšie časy!

Spevec slovenský, čo si videl časy
Dobré, najlepšie, minulé — budúce,
A čo Tvoj o nich vydal život hlasy
Hlboké, plné, živé a horúce:
Prorok slovenský, Ty syn minulosti —
Tebe sa kloní dcéra budúcnosti!

Hollého život domáci v Madunicach bol naskrze jednoduchý. Po vybavenej v čas ráno bohoslužbe, dohľad nad hospodárstvom iným zveriac, riadne oddával sa prácam svojim básnickým, a sice od jara až na podzim v Mlieči pod povestným Dubom, a len v zime alebo veľmi nepríjemnom čase v príbytku svojom. Že sa o hospodárstvo nepriam staral, a prirodzenou sebe pohostinskosťou každého milerád a prívetivo u seba účastoval: preto si žiadneho imania nenashromaždil, spokojný, keď len zo dňa na deň svoje a svojich potreby poctive zapraviť mohol. Faru s väčšími dúchodkámi spojenú, trebars mu takú patronát viackrat ponúkal, prijať nechcel najme pre utešený Mlieč, kde pracovať zvyknul, jako to v óde, v ktorej rozvíjajúci sa na jaro Mlieč opisuje (str. 420.), výslovne udáva.

Po presídlení na Dobrú Vodu starodávne zlé, lámanie údov totižto, vždy ho viac prenasledovalo, a najme zrak deň odo dňa slabnul. V týchto ku prácam spisovateľským nepriaznivých okolnosťach nemohlo sa už vypracovanie dajakého výtečnejšieho diela od neho očakávať; len svoj rýmovaný, predtým ešte započatý „Katolícky Spevník“ na Dobrej Vode dokončil.

V posledních rokoch života, aspoň z jasene 1847. keď som ho navštívil, bol už celkom oslepnutý. V malej, tmavej, chatrným náradím zaopatrenej izbici v posteli chudobnou perinkou zakrytého, osamotnelého našiel som velebného starečka. Tvár jeho patrne vyjasnila sa, keď som mu hlbokú poklonu, jakožto slavnému patriarchovi slovenskému, i v mene iných Slovákov vyrídil, a o najnovejších literarných pohyboch slovenských, o ktorých len čiastočnú vedomosť mal, vypravoval. Neviem, zdaliž náhodou alebo zvestovaním radostných zpráv tehdajšieho literarného života slovenského spôsobeno, dosť na tom: lámanie údov jeho na ten čas prestalo, a on bol v stave posteľ opustiť a so mnou sem i tam prechádzať sa po izbe svojej. Celý deň som uňho ztrávil; a keď som sa pod večer domov odobieral, daroval mi nekoľko spisov básni českých, menovite básne Šnaidrove, v ktorých utešená, takto končiaca sa pieseň na umierajúcu „Labuť“:

„Tak i také starý básník,
Když čas vyprší,
Líbá lyru, z jejíž strun hlas
Poslední srší.
Bohu díky prospěvuje,
Lůžko si stele,
Pak se tiše tam ubírá,
Kde jsou anjelé!“

poťažne na jeho život, pravde podobne vlastnou rukou, olovkom poznačená je.

Búrlivý rok 1848. bez úrazu preletel nad hlavou Hollého. Bo trebars množstvo dobrovoľníkov maďarských, ku potlačeniu povstania slovenského k Brezovej a Mijave idúcich, i na Dobrú Vodu dorazilo; trebars i Lackovičovi farárovi vyhrážalo sa: Hollého šediny — nakoľko viem — žiadnym urážkam vystavené neboly.

Od začiatku roku 1849. už ani posteľ neopúšťal. Zbavený najdražšieho daru prírody — zraku — k tomu nevyliečiteľným neduhom trápený, predca nie len nezúfal, ale bystrosť ducha a odhodlanú trpezlivosť s krutým osudom až do posledniеho vzdýchnutia svojho zachoval. To hľa je múdrosť života! To je praktická filosofia, bez ktorej i najostrovtipnejší zpytateľ Spinozy, Kanta, Hegela a celého hajna staro- i novovekých mudrcov žiadnej ceny a platnosti nemá! —

Štrnásty april r. 1849. — teda práve deň, v ktorom uhorský snem v Debrecíne úplnú neodvislosť krajiny od

Habsburgského panujúceho domu vyhlásil — trápnemu životu slavného tatránskeho pevca navždy konec urobil. Len málo katolických farárov a daktorých zosnulého vrúcnych ctiteľov v náhlosti shromaždiť sa mohlo, ostatniu počestnosť smrtelným pozostatkom jeho osobitne dokazovavších. Teprv keď žalostná zpráva o smrti Hollého vo všeobecnú známosť uvedená bola: zaplakali národovci slovenskí nad pohrobením muža, ktorý k oživeniu a zvelebeniu zapadlej slávy Slovákov toľkonásobne prispieval. —

Čo sa zovnútornej postavy Hollého týče: bol on zrastu silného; obličaja červeného, vždy prívetivého, zajímavého; pri velikosti hlavy čela vysokého, stále vyjasneného; oka bystrého, šlechetnosť duše a hlbokého znalca prírody projavujúceho.

Žiaden spisovateľ slovenský nestál tak vo všeobecnej vážnosti nie len u spolurodákov svojich, ale aj u jinorodních bratov našich, jako Holly, čoho príčinu mimo obozretného vystupovania na poli literárnom, i v spôsobe zachádzania v živote spoločenskom hľadať slušno.

II.

HOLLÉHO POMNÍK.

> Kdo ctí národ, všeho si rád všímá,
> Co mu národ v paměť uvodí:
> Ves, kde muž se velký narodil,
> Hrob, jenž drahé kosti v sobě třímá.
>
> *J. Kollár.*

Sotva zatvorila sa jama nad smrtelnými pozostatkami Hollého, už povstala na Slovensku myšlienka o pomníku, ktorý by národními obetami na hrobe jeho položiť sa mal. Z tohoto ohľadu bol som i ja, tenkrát pod Bielou Horou žijúc, ku 14. aprilu 1850. — k prvnej ročitej pamiatke smrti básnika — z blízkeho okolia povolal o národ zaslúžilých jednotlivcov na Dobrú Vodu, aby sme sa tam poradili straniva usporiadania výboru, čo by provolanie k otvoreniu sbierky na pomník Hollého uverejnil. Sišlo sa viacej na slovo vzatých národovcov v určitú lehotu, a sme sa aj skutočne nad hrobom jeho o ďalších podujať sa majúcich krokoch straniva zamýšľaného pomníka usrozumeli.

[illegible]

II.

[illegible]

[illegible]

J. K. [illegible]

[illegible] sme [illegible] pre [illegible] a sme [illegible]

Pomník Jána Hollého.

Medzitým čo sme my daktorí k dosiahnutiu vytknutého cieľa potrebné prípravy robili: uverejnily tehdajšie časopisy slovenské temer súčasne (16. a 20. aprila 1850.) provolanie na národ slovenský, aby zaprevadila sa verejná sbierka k vystaveniu pomníka Hollého. Z toho bolo videť, že myšlienkou touto všetci tak rečeno lepší duchovia slovenskí zapodievali sa, a naše prípravy staly sa tým samým zbytočnými.
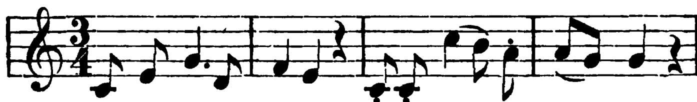
Peňažitá sbierka zponenáhla rástla, a však až do roku 1853. nič rozhodného straniva uskutočnenia diela samého vykonané nebolo. Až keď som ja zo Slovenska do Budína prešiel, utvorili sme z dakoľko pešť-budínskych Slovanov stály výbor, ktorý od vlády potvrdzený celú záležitosť, jej uskutočnenie a odpovednosť ohľadom na vynaloženie sosbieraných dobrovoľných obetí prevzal, a verejnosti slovenskej jakožto cestou patričnej vrchnosti k tomu splnomocnený predstavil sa 25. junia 1853.

Týmto spôsobom celá záležitosť dostala obrat iný. Najprv som z rodu slovenského pošlého rezbára Ladislava Dunajského v Pešti získal, aby vzorku pomníka nadvrhnul, čo keď stalo sa, odcestoval som s odobrením a plnomocenstvím výboru na Dobrú Vodu a s tamejšími kameniarskymi majstrami záväzok urobil, v smysle ktorého dľa sadrovej vzorky zpodnie čiastky pomníka na určitú lehotu vyhotovené byť maly, vrchniu ale čiasť, to jest poprsie básnikovo sám Dunajsky k vypracovaniu prevzal. I na Dobrej Vode i v Pešti pilne pracovalo sa na jednotlivých čiastkach, tak že deň odovzdania diela verejnosti ustanoviť sa mohol, čo aj cestou novín ohlásené bolo.
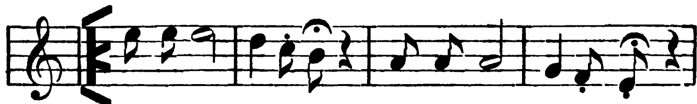
Pamätný pre Slovákov 11. máj 1854. k slavnému odháleniu pomníka Hollého určený konečne zasvitnul. V úplnej velebnosti svojej vystúpilo slnce do obloby nebeskej, ani najmenšou mrákavou nezakalenej, jako by tiež svoju radosť nad neobyčajným týmto národním sviatkom bolo vyjaviť chcelo. V mestečku samom — Dobrej Vode — trebars bol deň robotný (štvrtok), všetko jako v najvätší dajaký cirkevný sviatok vyzeralo. Žiaden tu nepracoval, žiaden o všedních prácach nerozmýšľal, ale každý chystal sa sviatočne oblečený, aby mohol brať podiel na slavnosti, ktorá priam odbavovať sa mala. Čím vyššie slnce vystupovalo, tým viac hosťov z rozličných blízkych i ďalekých strán, peší i na vozoch pribývalo, a tým i mestečko hlukom a životom prichodiacich mimoriadnu tvárnosť na seba bralo.

O 9. hodine zvolával hlas zvona obecenstvo do chrámu. Kňazia, svetskí, literáti, páni, remeselníci, roľníci, katolíci, evanjelíci v príkladnej snášanlivosti brali podiel na slavnosti, ktorá slavnou bohoslužbou svoj počiatok vzala. Po dokončenej tejto medzi stálym vyzváňaním, trúb zvučaním a bubnov rachocením celé obecenstvo v peknom poriadku pobieralo sa z chrámu na hrobitov. Tu najprv dľa predpisu obradov cirkevných posvätil miestny farár a dekan pomník, potom ale z vyvýšeného miesta prehovoril som ja, jakožto splnomocnený a vyslanec výboru, k shromaždenému obecenstvu primeranou rečou, v ktorej som nakrátko podujatie a dokončenie národnieho diela objasnil a v mene výboru pomník verejnosti oddal. Zatým spieval celý zástup pieseň od Josefa Emanuela k tejto príležitosti složenú, ktorej keď poslednie zvuky odznely, rečnil obšírnejšie Ján Palárik o zásluhách spisovateľstva národnieho vúbec, a Hollého v poťahu na národ náš slovenský menovite. Po reči Palárikovej zase nasledovala pieseň složená od Ludevíta Štúra takto znejúc:
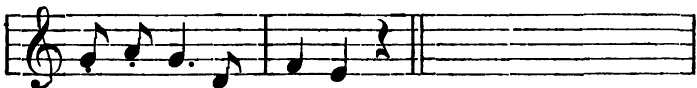
Pomály.

V do-bro-vod-skej strá-ni vy - so - ká mo - hy - la,

nad kým-že sa ne-sieš, nad kým-že sa ne-sieš,

ko - ho si po - kry - la?

„Leží v lône mojom
Ten váš všetkých milý,
Spevy jeho sladké ·/.
Všetkých vás pojily;

Pomník Jána Hollého.

Hlavný, jednoduchý nápis na juh znie:

JÁN HOLLY.

NAR. 24. BŘEZ. 1785. — ZEM. 14. DUBN. 1849.

Na sever:

SLAVNÉMU BÁSNÍKOVI
POSTAVILI
VDĚČNÍ RODÁCI.
1854.

Na východ:

Hluk netěšil světa mä v samotách som Mlieča sedával,
Byl majetok mi celý: k národu láska, Bohu.
Prespěvoval veľké a žalostné som dni Slovákov,
Ospěvoval vábne jich nivy, lúky, pole.
Odpočinok v Dobrej samotách mám zas Vody chladný,
Rád z toho, len že ležím v národa lôně milom.

Konečne na západ:

Údolím berieš kdo sä dobrovodským,
A z naších si strán, a synom Slovákov,
K vršku sem sä sblíž, tu ležím, pobudni
Chvíľu tu so mnou.
Dávne si predkov děje tu pripomni,
Zkázu jich hroznú, okolím sä vábnym
Obzri na vôkol, na mojej čo harfě
Zavzněło hlasnej.

Na pyramide skvie sa pozlatisté znamenie viery, nádeje a lásky, a vrchol konečne zaujíma poprsie básnikovo na knihách, jako by jeho nesmrtelných dielach, umelecky vytesaným lipovým vencom otočených. Nápisy kníh jeho hlavné práce označujú; a sice na juh: Svatopluk a Sláv; na východ: Básne J. Hollého; na sever: Žalospevy; a na západ: Cyrillo-Methodiada. Vysokosť celého pomníka od zeme 13 strevíc a 4 palce, poprsie ale samo 3 strevice a 4 palce obnáša. (Viď slov. letopis „Concordia" na r. 1858.)

Blahonosné Hollého na slovenský národ účinkovanie a povďačnosť, jakú Slováci svojmu pevcovi preukázali, i národu nemeckému v známosť uviesť, bola moja túžba, ku ktorej uskutočneniu umelectvo Dunajského vítanú zavdalo príležitosť. On totižto prv nežli oddal sa k vypracovaniu kamenného poprsia, v tej samej velikosti veľmi podarenú sadrovú vzorku (Gypsmodell) vyhotovil s tým úmyslom, aby ju verejnému ohliadaniu a posudzovaniu obecenstva

Pomník Jána Hollého.

Sadrovú vzorku poprsia Hollého, aby nedostala sa do rúk cudzích, zaopatril som zavčasu pre seba; poneváč ale slovensko-literárny spolok pod menom: „Matica Slovenská“ konečne od patričnej vrchnosti potvrdzený, a tak garanciu jestvovania svojho majúci, už do života vstúpil: preto výš udanú vzorku poprsia Hollého tomuže spolku a poťažne národu slovenskému oddávam, a jak náhle spolok zaopatrí sa potrebnými miestnosťami, jemu ju ochotne doručím.

III.

HOLLÉHO SPISY.

Ohľadom na historiu reči a literatúry slovenskej i o spisoch Hollého prehovoriť za potrebné pokladám; nie sice čo do vnútornej jejich ceny, bo keď tuná plody jeho výtečné verejnosti podávam, tie same za seba a o sebe najlepšie svedectvo vydávajú: lež čo podotknúť mienim, vsťahuje sa na čas, v ktorom, a vonkajšiu úpravu, v jakej diela Hollého od *prvopočiatku* až po toto prítomné *tretie* vydanie svetlo verejnosti spatrily. Potreba toho tým citlivejšia je, poneváč pri úplnom vydaní roku 1841—42. Hollého spisov ani slovom pripomenuté niet, že tie práce už predtým buďto samostatne, buďto v periodických spisoch slovenských temer všetke vytlačené boly, a tak že ono štyrsväzkové uverejnenie jakožto *druhé vydanie* považovať nádobno.

Prvý samostatný spis Hollého vyšiel švabachom tlačený pod nasledujúcim doslovne odpísaným názvom:

„Rozličné Báſňe Hrdinſké, Elegiacké, a Lirické z Wirgilia, Teokrita, Homéra, Owidia, Tirtea, a Horáca. Preložené od Gana Hollého. S predſtawenú Prozodiú. — Nákladem iſtého Literaturi ſlowenſkég Milowňíka. W Trnawe Witlačené u Gána Krſt. Gelinka Roku 1824.“ Na osmorke strán L (50) a 86.

Spis tento najprv prosodiu čili pravidlá básnictva slovenského populárne sostavené, a poučenie o rozličných veršových druhoch jak jednoduchých tak i složených obsahuje; potom ale krátke preklady z menovaných hore klasikov grécko-latinských podáva. Preklady tieto sú: *a)* Virgiliove pastýrky: Titir — Aleksis — Palémon — Pollio — Dafnis — Silén — Melibej — Čarovnica — Méris — Gallus.

b) Teokritov: Pastýr aneb Volári. *c)* Z Homérovcj Iliady spev první. *d)* Z Ovidiovych Heroid: Fillis Demofonovi — Ariadna Tezeovi. *e)* Z Tirtea: Štyry písne vojanské. *f)* Z Horácovych ód: Taliarchovi — Lámiovi — Delliovi — Na žbán — Na chlapca — Licínovi — Na svoje písne — Virgiliovi (óda 3. a 24. knihy I.) — Na domácú vojnu pod ménom lodi — Leukonoi — Lídii — Torkvátovi — Práteľom — Sekstovi — Plankovi — Na buriteľov.

Dva nasledujúce samostatné spisy, podobne švabachom tlačené, znejú:

„Wirgiliowa Eneida. Preložená od Gana Hollého. Nákladem isthého Literaturi slowenskég Milowníka. W Trnawe, Wítlačená u Gána Krst. Gelinka. Roku 1828." Na osmorke strán 294. — Potom:

„Swatopluk. Wíťazská Báseň we dwanásti Spewoch od Gana Hollého. Nákladem isthého Literaturi slowenskég Milowníka. W Trnawe, u Gana Krst. Gelinka. 1833." Na osmorke strán 212.

Prvšia kniha mimo Aeneidy nič inšieho neobsahuje; druhá ale mimo Svatopluka i vysvetlivky k tejže básni pripojené má.

Ten na titule udaný „literatúry slovenskej milovník," jehož nákladom uvedené spisy Hollého pred verejnosť prišly, bol **Juro Palkovič**, kanonik ostrihomský, známy prekladateľ písma svätého slovenského a poriadateľ slovára Bernolákoveho, jako to sám Holly na viacej miestach, menovite na strane 403.

Aj tvoje, Umko, jaké si mi pred ním spívala pesne,
   Tou jeho tak prajnou išly na svetlo rukou.
Najmnožšú s veľkým podstúpil prácu Slovárom,
   Než ho ponapravený úplne k tisku podal.

A na strane 417.

Váže ma povďačnosť hodné tebe díky vydávať,
Prevznešený mužu a slavný prízniveče Slovákov!
Než jako príslušnou vykonať mám dosti to pesňou?
Keď bárs aj by kolom bola má hlava z bobku upľétlým
Ozdobená vencom; však predca bych ešte nevládal
Tvé ku mne dobrodení a preveľkú štedrotu hlásiť.
Ejhľa, milé starodávnejších Latinákov a Grékov
Básne, čo má najprvnejšá poprevádzala Umka,
A vlastnou mírou na slovenský spívala hláhol;
Krátký též i dlhý ve slovách čas a výslovu rádnú,
Svým aj potrebný veršom poukázala rozmer,
Odhodené v smutnej tme ležať maly vždycky nevoľné:
Až by sa buď slaninám a rybám boly ušly za rúcho,
Buď korenárom aneb lakomým zavinadla syrárom.

Než ruka twá prajná sama od seba jích sa ujímá,
A z temnosti šerej na nebeské svetlo vynáša — atď.

s povďačnosťou pripomína; z čoho spolu nasleduje, že oslovenie na počiatku básne „Svatopluka“ (str. 3.), „Cyrillo-Methodiady“ (str. 161.) a „Sláva“ (str. 232.), trebars nie výslovne udané, vsťahuje sa nepremenno na tohoto Mecéna slovenského.

V prvom ročníku almanachu „Zora“ na rok 1835. v Budíne vydanom jesto uverejnených desať Selanôk Hollého i s vysvetlivkami, a sice: Slavín — Jaroslav — Hlasislav — Slavomíl — Vodný Muž — Pasy — Kráska — Lubko — Čestislav — Polislav. Mimo toho nachádzame tam od neho báseň: Na Ságelskú Studenku; Životopis Cyrilla a Methoda, a ukážku z básne: Cyrillo-Methodiada.

Táto báseň v celosti svojej s potrebnými dôdatkámi vyšla ešte toho samého roku samostatne pod názvom:

„Cirillo-Metodiada. Wíťazská Báseň w šesti spewoch od Gana Hollého Arcibiskupstwa ostrihomského Kňaza. S pripogením Žiwotopisem Swatích Cirilla a Metóda, gako též Bágoslowím pohanskích Slowákow, a Wiswetleňím ňekterích Slow. W Budíňe, Literami Král. Univers. Tlačárňe. 1835.“ Na osmorke strán 166.

„Zora“ na rok 1836. — ročník druhý — priniesla od Hollého pokračovanie týchže Selanôk zase počtom desať, a sice: Sláv — Svadebná peseň — Horislav — Hojka — Vyvolávání jara — Milidruh — Chválko — Miloslav — Vitoslav — Spasiteľ. Krem týchto básne: Na Ferdinanda I. (V.) císara a kráľa uherského — Na Nemnislava — Na Krásnú Zahradu.

V treťom ročníku „Zory“ od roku 1839. nachádzame Hollého obšírnu víťazskú báseň: Sláv, v šesti spevoch; a osem Žalospevov, menovite: Umka ponúká básníka, aby i Žalospevy spíval *) — Plač matky Slávy — Plač matky Slávy nad Vratislavom — Plač matky Slávy nad synami Svatoplukovými — Plač matky Slávy nad synami odrodilými — Sťažování Mojmíra — Naríkání Rastislava — Na smrť Františka císara a kráľa uherského. K tomu básne: Na Medňanského — Na Jordánského — Na Derčíka.

Štvrtý a poslední ročník „Zory“ z roku 1840. je tak jako i predošlý tiež z väčšej čiastky prácami Hollého vyplnený. Menovite sú tam uverejnené jeho Ódy počtom 38,

*) Vo vydaní tomto pod záhlavím: Umka a Básník.

ktorých nápisy znejú: Na Paluďayho — Druhá na Derčíka. Na Bartakoviča — Na hlavy — Na Umku — Pohľad na Slovákov — Na Mikuláša Zríního — Radostník na jar — Na Jána Sobieského — Na žádajúcého si kríž — Na smrť Karola Medňanského — Na Petroviča — Na včelín Kochanovského — Na Hamuljáka — Na Ščasného — Na Mlíč — Na Štvrteckého — Na Lackoviča — Na Kochanovského — Na Ottmayera — Na K. R. — Na Dub — Na kohútka — Na Honosislava — Na Neslava — Druhá na Štvrteckého — Na spáča — Na Hostislávka — Na Feketího — V čas sucha. Na zlého básníka — Na Zábranského — Na slovenský národ — Na lakomca — Na Rišáka — Na Obermayera — Na Pechu — Hlas Tatry. Tri Žalospevy, a sice: Lúčení Svatoboga Svatoplukoviča — Na smrť Rudnayho — Na smrť Palkoviča. Jedna Selanka: Unoslav. Potom básne: Na Františka Karola, arcivojvodu — Na Josefa, palatína — Na Guttenberka — a záverečne peseň: Na Boha.

Toto je prehľad z čiastky samostatne, z čiastky v „Zorách" uverejnených prác Hollého. Pravde podobno je medzitým, že príležitostné básne, jako sú: Na Rudnayho, Palkoviča, Derčíka atď. atď. i samo o sebe tlačené boly, čo však s istotou preto neudávam, poneváč žiadnu podobnú tlačenú báseň pri rukách nemám.

Súkromnému svojím časom v Budíne účinkujúcemu spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej, jehož nákladom i „Zory" vychádzaly, máme čo ďakovať, že sa myšlienka úplného sobrania a dústojného vydania až po rok 1840. tak rečeno roztratených duchovných plodov genialného spevca našeho uskutočnila. Nákladného tohoto v rokoch 1841—42. tlačeného diela názov doslovne a na literu takto znie:

„Básňe Gana Hollého. Widané od Spolku Milowňíkow Reči a Literaturi Slowenskég. We štiroch Zwazkoch. W Budíňe Literami Král. Uher. Univers. Ťiskárňe. M.DCCC.XLI—XLII." Na osmorke; sväzok prvý s podobizňou Josefa Belánského, biskupa, strán VIII a 262; sväzok druhý str. IV a 258; sväzok tretí s podobizňou Jána Hollého, str. XVI a 400; sväzok štvrtý str. XII a 424.

Štyry tie sväzky obsahujú v sebe všetke práce, ktoré predtým buďto samostatne, buďto v letopisoch vydané boly, jako som ich hore menovite vypísal; mimo týchto ale nachádzame vo vydaní tom ešte aj iné daktoré práce, ktoré zas tuto naznačujem; sem patria:

Vo sväzku prvom: Druhá báseň na Palkoviča — Tretia na Derčíka — Tretia na Palkoviča — Na Bernoláka — Štvrtá na Derčíka — Druhá na Rudnayho — Druhá na Jordánského — Na pomíňajúcú sa krásu — Na Kopáčiho — Na Miškolciho — Na Jordánského a Miškolciho — Na Knappa. Na lutnu — Na Miškolciho a Majtíniho.

Vo sväzku treťom: Životopis Hollého a veliký metricky písaný Katolícký Spevník 222 nábožných piesni obsahujúci.

Vo sväzku štvrtom, báseň: Nový Kvítek, pri umretí Herminy, Josefa palatina dcéry.

Čo do sostavenia a poriadku, v prvom sväzku umiestené sú: Selanky — Rozličné básne — Žalospevy a Ódy; v druhom: Svatopluk a Cyrillo-Methodiada; v treťom: Sláv — Životopis Cyrilla a Methoda — Bájosloví pohanských Slovákov — Vysvetlivky a Katolícký Spevník; vo štvrtom konečne: Nový Kvítek — Prosodia — Básne preložené: *a)* Hrdinské, *b)* Elegiacké, *c)* Lirické a *d)* Virgiliova Aeneida.

Metrický spevník vytlačený bol zarovno so štyrsväzkovým vydaním tiež osobitne takto znejúc:

„Katolícki Spewňík obsahugící Pesňe na wšecki wíročné Slawnosťi a Swátki, gako též Pesňe o Swatích Božích, a w rozľičních Časoch a Potrebách. Od Gana Hollého. Widaní od Spolku Milowňíkow Reči a Literaturi Slowenskég. W Budíňe, Literami Král. Uher. Univers. Ťiskárňe. (1842.)“ Na osmorke strán VIII a 232.

O štyry roky neskôr vyšiel nákladom Martina Hamuljáka v samostatnom spise švabachom tlačený rýmovaný spevník pod názvom:

„Katolícki Spewňík obsahugící Pesňe na wšecki wíročité Slawnosťi, gako též Pesňe o Swatích Božích, a w rozľičních Časoch a Potrebách od Gana Hollého. W Buďíňe, Literami kr. univers. Tlačárňe. 1846.“ Na osmorke strán XVI a 345.

Toto-isté dielo súčasne a samostatne s nápevami takto znejúc:

„Katolícki Spewňík obsahující Pesňe na wšecki wíročité Slawnosťi, jako též Pesňe o Swatích Božích, a w rozličních Časoch a Potrebách od Jana Hollého. Spewem a Prówodem Organa opatrené od Marťina Eliáša. We Wídni Cínoťiskem Jura Hodíka 1846.“ Na štvorke strán VIII a 85.

* * *

Keď som o úprave a čase predošlých vydaní Hollého spisov podrobnú zprávu predchádzajúcimi riadkami podal: nádobno mi i v pohahu na toto prítomné tretie vydanie, a sice i čo do obsahu, i čo do pravopisu dakoľko slov k lepšiemu porozumeniu preriecť.

Už tá jedna okolnosť, že ono druhé štyrsväzkové vydanie Hollého básni len v málo výtiskoch tlačené byvše, a preto od pár rokov celkom rozobrané, k dostaniu niet, bola dostatočnou pohnutkou, aby básne tie zase uverejnené boly. K tomu keď povážime, že od roku 1842. — teda cez úplných 20 rokov — vyrástlo, ďakovať Bohu, nové, za dobro národa nášho telom i dušou zaujaté pokolenie slovenské, ktoré čuje sice mnoho o Hollom a jeho spevoch výtečných, no tieto len málo, až primálo zná, bo mu i pri najlepšej vôle zaopatriť si jich príležitosť posiaľ chybovala: potreba nového vydania spisov Hollého tak jasná je, že by to dúvodami podporovať chceť naozaj zbytočné bolo.

Iné však pri tomto podujatí nadhodily sa otázky, a sice prvá: vydať-li všetke predtým tlačené spisy Hollého? — alebo neberúc ohľad na jeho dvojo cirkevných spevníkov, vätšiu čiastku príležitostných ód, preklady a prosou písané pojednania, usporiadať-li k obnovenému vydaniu toľko výbor z prác jeho pôvodných najpodarenejších? — Ja som sa za poslednie sostavenie rozhodnul. Bo trebars výborné sú tie Hollého preklady staroklasických básni, zvlášte Aeneidy; trebars i cirkevných spevníkov, menovite rýmovaného, ohľadom na náboženstvo a vnútorniu cenu uznať nádobno; trebars i vo všetkých príležitostných básňach, ano i v prosaických pojednaniach jeho veľa zdarilých myšlienok a poučenia jesto: predca tieto práce v pohahu na život náš národní nezdajú sa mi byť tak dúležitými, aby značným nákladom opakovane tlačiť sa daly. Že to svojím časom vykonal budínsky spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej, za to je mu každý rodák náš večnou povďačnosťou zaviazaný; že by ale aj napozatým, aspoň v neďalekej budúcnosti, úplné vydanie spisov Hollého pre náš národ potrebné bolo: ani ja nenahliadam, ani tí, s ktorými som sa o tomto predmete radil, toho potrebu nevideli. O veľkých výdankoch, ktoré by s takým podujatím spojené boly, ani hovoriť nechcem, jako ani o tom nie, že by si chudobné obecenstvo naše, a tohoto je vätšina, nákladné, najmenej 8—10 zlatové dielo ťažko zaopatriť mohlo. Celkom ináč vypadá vec len s výborom toho, čo je v básňach

Hollého najvýtečnejšie, pre nás klasické. Bo že „Svatopluk“ — „Cyrillo-Methodiada“ — „Sláv“ — „Selanky“ a „Žalospevy“ sú vlastne práce nimiž Holly meno svoje zvečnil, je každému vedomcovi slovenskému známo: a preto majúci výbor tento, má Hollého spisy, a to poťažne za ľavnú cenu, v podstate, i sotva kedy — vyjmúc historika literatúry — zatúži po úplnom vydaní diel jeho.

Druhá otázka vsťahovala sa na pravopis. Holly totižto, patriac do školy Bernolákovej, nie len že všetko slovenčinou týmto do kniževnosti uvedenou písal, ba práve jakožto najvýtečnejší člen strany tej, k rozšíreniu Bernolákoveho pravopisu najviac prispel. Medzitým vieme všetci, jako behom času prežily sa pravidlá Bernolákom do spisovnej reči našej zaprevadené, a jako prirodzene opravil a sdokonálil sa pravopis slovenský, tak že teraz už žiadnemu vzdelanému Slovákovi ani na myseľ nepríde, aby vo spisoch pre národ náš určených starodávneho Bernoláckeho spôsobu písania bez potrebných opráv užíval.

I mne teda, chcejúcemu uverejniť obnovené vydanie spisov Hollého, nádobno by bolo bývalo, vziať ohľad na pravopis slovenský teraz všeobecne prijatý a upotrebovaný, a dľa tohoto riadiť sa celkom vo vydaní novom týchže spisov. A nepremenno bol bych tak aj urobil, keby bolo jednalo sa o spisoch prosou písaných alebo aspoň básňach rýmovaných. Zajiste nikomu posiaľ nenapadlo u národov iných, pri obnovenom vydaní duchovných plodov výtečníkov svojich, držať sa tých mluvnických pravidiel, ktoré boly v úžitku za času oťažných spisovateľov, lež vždy — vyjmúc kde jedná sa o historiu literatúry — najnovší pravopis upotrebený býva. Tak teda i u nás. Avšak v prácach Hollého iné okolnosti rozhodovaly. On od terajšieho pravopisu odchodnú časomieru slabík (quantitas syllabarum) v básňach svojich upotrebujúc, zamedzil možnosť preoblečenia jejich do slovenčiny terajšej. Poneváč ale časomieru básnikom užívanú prísne zachovať nádobno, nepozostávalo nič iného, jako aby upustením od spisovného jazyka terajšieho, mluvnické opravy zaprevadily sa do prác Hollého len natoľko, nakoľko nestoja vo spojení s časomierou jeho. Ja aspoň po dlhom premýšľaní a radení sa s mužmi o predmete tomto kompetentne súdiť povolanými nemohol som iný spôsob obnovenia Hollého básni vynaleznúť; bo tak jako posiaľ vydané boly, bez všetkej pravopisnej zmeny, teda so všetkými gramatickými nedúslednosťami a

neslovenskosťami jich nanovo vydať, k tomu bych sa ja nikdy nebol odhodlal, považujúc to za veliký anachronism a previnenie sa na diele samom, ktorého vnútornia cena dokonalejším pravopisom len získať musí, o čom medzi vedomcami ani pochybnosti byť nemôže.

I jakože som teda v diele pokračoval? Predne a nado všetko prijal som do spisu *„y,“* ktoré trebars u nás Slovákov vo vyslovení od *„i“* nerozoznáva sa — ovšem ale u iných Slovanov — k určitosti a kráse pravopisu našeho slaviansko-slovenského nevyhnutne prináleží. Prijatím *„y“* samo sebou odpadla potreba zmäkčovania hlások: *d, l, n, t,* pred *e, i, í,* poneváč tieto samohlásky tam tie spoluhlásky, s nepatrnými výminkami, samy zmäkčujú. Mimo toho upotrebil som širších samohlások, kde to Bernoláčine oproti nestojí, a vyobcoval som zjavné nedúslednosti a neslovenskosti, jakých nachádza sa v Bernoláčine hojnosť. O týchto ale opravách podrobne hovoriť nejdem, bo ony na básne same žiadneho vplyvu nemajú. Bol bych sice i dvojhlások v terajšom spisovnom jazyku bežných čiastočne aspoň, jako aj viacej širších samohlások, k. p. v lokále mužskom a sredňom, potom v predložkách upotrebiť mohol bez toho, že by mi časomiera v tom bola prekážala: no neurobil som to, aby ani zďaleka nemohlo sa povedať, že som svevoľne pôvodný charakter z Hollého prác zotrel. K ospravedlneniu ale svojmu i to uvádzam, že nakoľko spôsobom týmto oddialil som sa od terajšieho spisovného jazyka slovenského, natoľko prístupnejšími staly sa básne Hollého bratom našim českým; a to má tiež svoje dobré stránky.

Aby ale na prvý pohľad patrno bolo, že básne tieto, tak jako jich tuná uverejňujem, svoju predošlú charakterističnosť vonkoncom zachovaly; jako tiež, aby budúci historik literatúry slovenskej, nemajúc pri rukách vydanie predošlé, videl, jaké odchylky jestvujú medzi spôsobom písania Hollého, a spôsobom vo vydaní tomto upotrebeným: podávam ukážku vypísanú doslovne a na literu z pôvodiny básnikovej, a popri nej rovnobežne tú samú osnovu opravami v knihe tejto zaprevadenými, čo oboje dostatočne objasní; ku príkladu báseň 17. na strane 430.

HLAS TATRY.

1.

(Pravopisom pôvodiny Hollého.)

Kam Wáhu, kam ponáhláš?
Kam tak sa z hurta ruťíš?
Až wálané ňewinních
Brehow Krowí a Hrádze,
Až melňeních Drobeski
Skal pred sebú poháňáš!
Ňeňí ťi mílo sladkém
Dobrég we Matki Lóňe
Tu blíž Uhlow ňebeskích,
A medzi zhlédawími
Sa w twém Zrkadľe Hormi
I medzi Ľesmi hlasní
Koľem Hrkot widáwať?
Ňeňí ťi mílo bílích
Sláwíčkowé a každú
Pres Háge Chwílu zňícé
Mích Pesňe Wil počúwať?
Ňeňí ťi mílo hibkí
Na Pľes gegích sa ďíwať?
Čo tehdi tak do ňízkích
Walíš sa prudko Rowňin?
Tu sám ti gak Sklo čistí
Čisté bereš Potóčki;
Tam od zamúťeních sa
Struh často sám zamúťíš.
Tu slawňe cárugící
S každég si Réki Wíťaz;
Tam w žádaňém Podolsku
Wlastnú o Berlu príjďeš,
A pohroben w dunagskích
Celí straťíš sa Wíroch!

2.

(Pravopisom vydania tohoto.)

Kam Váhu, kam ponáhláš?
Kam tak sa zhurta rútíš?
Až válané nevinných
Brehov kroví a hrádze,
Až melnených drobesky
Skal pred sebou poháňáš!
Není ti mílo sladkém
Dobrej ve matky lóne
Tu blíž uhlov nebeských,
A medzi zhľádavými
Sa v tvém zrkadle hormi
I medzi lesmi hlasný
Kolom hrkot vydávať?
Není ti mílo bílých
Slávíčkové a každú
Prez háje chvíľu zňácé
Mých pesne Vil počúvať?
Není ti mílo hybký
Na ples jejích sa dívať?
Čo tehdy tak do nízkých
Valíš sa prudko rovnin?
Tu sám ty jak sklo čistý
Čisté bereš potóčky;
Tam od zamútených sa
Struh často sám zamútíš.
Tu slavne cárujúcí
Z každej si réky víťaz;
Tam v žádaném Podolsku
Vlastnú o berlu prijdeš,
A pohroben v dunajských
Celý ztratíš sa víroch!

Roďenci, ach! Roďenci	Rodáci, ach! rodáci
Mogí powíšeňegší!	Mojí povýšenejší!
Čo ag wi od milostnég	Čo aj vy od milostnej
Preč tak bežíťe Matki?	Preč tak bežíte matky?
A schwálňe tam we inších	A schválne tam ve inších
Sa Národoch traťíce	Sa národoch traťáce
Slowákom Ugmu, cudzím	Slovákom ujmu, cudzím
Welkí čiňíťe Prírost.	Veľký činíte prírast.

* * *

Toľko o živote, pomníku a spisoch Jána Hollého povedať potrebným byť videlo sa mi, keď prítomné vydanie spevov jeho preutešených Obecenstvo Slovenské do rúk dostáva.

Už pri prvom a viac ešte pri druhom vydaní básne Hollého podstatne dopomáhaly k národniemu upovedomeniu hlboko upadlých krajanov našich: nech vykonávajú teda opakovane túto úlohu svoju aj v pokolení novom; bo trebars i trochu počína sa brieždiť, rozodnenie úplné nad tým milým Slovenskom len vždy a vždy pozaostáva. A preto šťastlivú púť, ľúbe piesne slovenské, do príbytkov Slovákov tatránskych! „Národ, ktorý sa sám neopúšťa, nebýva opustený“: i prispievajte teda aj vy čarovnými zvukami svojimi k tomu, aby maličky Všeslávie syn najzúboženejší, od celého temer sveta opustený, sám seba neopúšťal, ale vo viere na lepšiu budúcnosť boril sa neohrožene s prekážkami národnej osvety svojej; až i jemu Hospodin, jakožto odmenu vytrvalosti „na ceste života trnistej,“ dopraje blaženejších časov v nádejnom prístave slobody a slávy.

V Budíne, dňa 1. januara 1863.

Josef Viktorin.

I.

SVATOPLUK.

VÍŤAZSKÁ BÁSEŇ

VE DVANÁSTI SPEVOCH.

Spev první.

Obsah.

Svatopluk, kráľ Slovákov, v žalári, do kterého dali ho Nemci preto, že jím do podezreňá prišol, sťažuje si, a Boha za vyslobodení prosí. Boh vyslyší jeho modlitbu. Zesílá posla svojého ke Karolmanovi a rozkaz mu dává, aby Svatopluka z vazeňá pustil. On tak učiniť prisľubuje. Napred však starších na snem povolá, a daný od Boha rozkaz jím prednášá. Chce Svatoplukovi Rastislavovu krajnu pod výminkami pridať. Radbod tak radí. Wilbert odporuje, že by to k jejích záhube čelilo. Britwald naproti i krajnu po Rastislavovi, i dcéru Karolmanovu za manželku jemu dať káže. Zaľúbí sa všetkým jeho rada, i Karolmanovi. Svatopluk na snem prichádzá. Karolman mu predstavuje, čo je v rade uzavrené. Svatopluk sa tomu podvolí, a výminky, pod kterými panovať má, prijímá. Snem sa rozejde.

Spívám, jak hroznú Svatopluk na Karolmana védol
Vojnu; i jak víťaz, seba aj svój od jeho vlády
Oslobodiv národ, nepodlehlý stal sa panovník;
A zmužilých veľké založil kráľovstvo Slovákov.
Umko milá, jestliž' mne si v mých kedy prispela pesňách,
Včul najvác prispej na pomoc; tebe všetki ti dobre
Známí sú bojové; poneváč sama buďto na Bílých
Nekde Horách, buď nad Kobylou, v tvém bydle seďácá,
Aj na Devín aj na hrozné mohla vojska si patriť.
Tehdy ma už ponadýchni; myseľ tvým zjasni mi svetlom,
A všelikú rozplaš tmu; abych tak hodne o týchto,
Od žádného ze všech posaváď až vešťca nereklých,
Prospevoval pótkách; a Svatopluka z mrákot i smutnej
Vazby na kráľovskú hodnosť a na prestol uvédol.
Než Ty, čo náležitú starodávných čínov i slavných
Príbehov otcovských vedomosť a známotu mávᚠ,

Najvatšá rozkoš, najvatšá národa slávo!
Dobrotivým na mňa aj včul okom prehľadni; a jestli
Buď ze prevádzáňá navnuklých od Boha vešťcov,
Buďto z iných, ve kterých si beze všeho stále zahrúžen
Odfuku, prác nejaká prázná vynaľézne sa chvíľa,
Prívetivý nakloň slych a rád spev tento očúvaj;
Pod svoju též, jak iné dosaváď si brával ochotný,
Jestli by zaslúžil, premilostne ho ochranu vezmi;
By všetkým ze Tvej pozavítal prízne Slovákom.
Sédmý bol pominul sa mesác, nastával už osmý,
Čo Svatopluk ve tmách a nevoľnej vazbe sa trápil:
Kam ho nepráteľskí uhodiť rozkázali Nemci,
Na svých oklamaní mysľách, že by víru polámal.
Tam vždy za svou túžil slobodou a na bídu si stískal.
Než keď žáľ a tuhé sa na vác rozmohly bolesti;
Tak ťažký z trúchlého ponos ven srdca vynášal:
Ach, já nešťastný! ach, já len vždycky utrápen!
Zdáž len v úzkosťách a samých mne vek uplyne žáľoch?
Jak zase náramná sa na mú hlavu zrútila bída!
Sotva že som jednej uvládal pohrome vyhnuť,
Keď zlobivý mňa lapiť Rastislav a ze sveta chcel zňésť:
Už mňa iná a temer horšá zachvátila zkáza.
Ó bídní, čo na kráľovskú sa drápete berlu,
Tých za blahoslavených, čo dosáhnuli túto, majúce!
Učte sa, kdo z ľudskej múdrý je bolesti, je múdrý,
Učte sa ze mňa tu včul, čerstvý ze mňa berte si príklad:
Jak vždy nebezpečný, jak v nestálosti tonúcí,
A všem nadstavený vždy ranám, jako sosňa veterná,
Kráľa život bývá! jak naňho prvého sa vždycky
Nešťastný rúcá hrom, a vždycky prvého zarážá!
Ach, keď som radšej sprostým tam nekde na Tatrách
Ovčákom nemohol zostať! tam iveľmi pokojný,
Tam veselý, tam rozkošný, všech i pozbaven otrap,
Bol by plynul vek mój a samé radovánky požíval.
Však že na kráľovský mňa povýšila náhoda prestol:
Koľká peč, koľká hneď modzgy mi lámala práca,
A všelikou trúchlé sa užíralo srdce bolesťou!
Aj včul mám ďakovať hodnosti a berle to všetko,
V tomto že bez vlastnej sa nachádzám vinny žalári;
Kdežto neustálá a slepá mňa mrákota klíčí.
Vác ani slnka anižto plnej spanilosti mesáca,
Rozsátých ani vác neuhľádám v oblohe ohňov;
Ne kvíťá, ne luhov, ne menistej od rosy trávy.

Píšťale ohlasnej a hrčácích lúkmi potóčkov
Neslýchám; ani húdby milej, ani výspevu vtáctva.
Buďto je ráno aneb deň aneb mrak hustne večerný,
Buďto že noc černé po zemách rozprestrela krídla:
Všetko mi jedno: nevím, kedy ráno, kedyžto sa snúbil
Deň s večerom, kedy noc černé roztáhnula krídla:
Neb stajná moje len zastává temnota svetla.
To šťastí, toto kráľovskej hľa je odplata berly!
Ach, prečo sem, pre jakú ste ma príčinu vsádlili Nemci?
Čož' som vám zavinil? čo mne móžete zlého vytýkať?
Snaď do vašého že som vekročil práteľstva nemúdrý,
A v núdznej seba vám sa pod ochranu bíde odevzdal?
Keď ste braňou a krutým naše pálili končiny ohňom;
Snaď mnou že ste do svej Rastislava dostali vlády:
Keď tajné, o život mne idúcí, nástrahy kládol,
Rozjedovan, do vašého že som sa spolku upustil.
Známo-li zostává, jako vás on často porážal?
Jak mal i báborské dosaváď až vojska porážať,
Keď by nebol sa do tých, čo mi zmýšľal, vplétol osídel;
A z ních vám do vaších ruk a pod vašu strážu odevzdan.
I hľa včul rovné za to mňa s ním potkalo šťastí!
On smutném ve žalári i já ve žalári sa trápím.
Ach, krajané a ty príbuzný Slavimíre, či žádných
Už kopií, žádného u vás nenaľézne sa zbrojstva,
Z tejto že vyslobodiť hroznej nedbáte ma vazby?
Snaď ťa i kráľovská, Slavimíre, omámila sláva?
Než čo naplat je včul ku vašej sa vláde utýkať?
Keď do uší hlas mój a tuhá sa nedostane žádosť!
A k tomu snaď že zhynul som a zlú vzal zkázu myslíte.
O bár bych jednúc bol už umrel a svetlo opustil,
Tak by sa má aspoň všeliká bola skončila bída!
Než čo mníš ubohý? čo na ľudskej vláde zakládáš?
V ľudskej uspolehlá moci šáliť zvyknula nádej!
Ach, čo radej sa neobrátíš a celého neoddáš
Najvyššému nebes Mocnárovi! Jestliže tento
V núdzi ti sám nepomóže, iný nepomóže ti žádný:
V ňom dobre zložená nikdý ťa neoklame nádej.
Tehdy veľavládný na nebeskej oblohe Otče!
Čo smutného tešíš, čo pomoc bídnému zesíláš,
A trúchlého vedeš ze slepých na svetlo žalárov;
Keď skorenou sa mysľou a celým k tebe srdcom obrátil,
Zhľádni sa včul nade mnou, čo ode všech v bíde opusten,
Žále samé a samé znášám bez konca bolesti;

I z toho ven, hodný-li takej som lásky, žalára
Ráč mňa vymocť, a do mej sa navrátiť krajny dopusti.
Takto abych, čo som už započal, mohol ešte ke koncu
Šťastne privésť: ze celého vypleť kráľovstva totižto
Bládné, čo zbývá dosaváď ze stránky, pohanstvo;
A všetkým jedinú pozakládať víru, a čistú
Nábožnosť; aby len tebe, večný Otče nebeský,
Poklonu, chválu i česť, a slušnú vzdávali poctu;
I vrúcnou vždy mysľou ti na každém slúžili míste.
  Tak Svatopluk sťažoval si a na svú bídu naríkal:
Jak keď v násilnej zavretý pod mrežkami kletke
Trúchlívá slávík, a nevoľnú vazbu zažívá.
Ten, čo ho tam zamkol, myslí, že radostne mu spívá;
On však naňho porád, o milú že privédol ho voľnosť,
Premnoho napláká; a na svém hambalku seďácí,
Náramný vede kvíl, i žalobnou náreky pesňou
Cifruje, až zmorené usedá jemu od horu srdce,
A trúchlými celé sa ozývá bydlo ponosmi.
  Než Boh ševládný, u nebeskej výšky na jasném
Ze zlata a skvúcích diamantov tróne seďácí;
Odkáď rozvysoký na točácé hvezdy sa dívá,
Aj na zem aj na ľudí, i celú sveta spustu; a jedným,
Všetko čo jest, bolo, aj čo teprv bude, spatruje rázom,
Prosbu slyšal jeho, a sľutoval sa milostive nad ním.
I spanilého tedáž zavolá si nebešťana, v krásném
Zbrojstve a prepletaném skvúcého sa hvezdami rúchu;
Z tých čo na práci majú s dobrým chodiť Otca poselstvom,
Ľudstvo tešiť v bídách a konec zármutku donášať.
On strakatýma celý hneď krídlama pohľad a jasný
Zakrývá obličaj; tak veľké tvári od Otca
Blesky idú a tuhými na ďáľ sa prúhami žárá.
I blíž pristúpí, a s ochotnou poklony úctou
A s pozorom bystrým všemohúcí rozkaz očúvá.
Boh teda ševládný takovýmito rekne mu slovmi:
  Iď, mládenče milý, do Karolmana mesta, a rádne
Mu zvestuj: by krutým bez vinny Svatopluka kráľa
Netrápil vazením; ale už ze žalára na svetlo
Pustil, a do vlastnej ho odeslal krajny Slovákom.
Nech sa na nestálú ohľádá náhodu šťastá;
Čo Svatopluk zakusil, zakusiť sám móže to istě.
Tehdy sa zpusť, a chytrý moju nes mu prez oblohu vóľu.
  Tak povedá. On hneď vykonává úrad a spíchá.
V tom sem i tam sa rozestúpá a z cesty povyhnú

Zástupy anjelské; i dajú mu na prostredu místo.
Jak sa letom dostal ke zlatej už bráne, čo ze všech
Najvatšá v nebesách je, a ke sveta tohto okršku,
I k zemi najbližšá: tá hneď sama od seba najďál
Bez všeho škrípáňá i beze všeho tresku behúlov
Zrázu sa otvárá, a z uhlov chytrého vypustí.
Odtáď zhľádne i vóz, i se svými kurencami sľépky;
Aj kosy aj meňavé bez počtu na oblohe hvezdy.
Uzre potom ďál slnko, duté rohy uzre mesáca,
Túto posledne i zem; na pohľad jemu ešte nevatšú,
Nežli okruh, silných čo by šesť udvihlo pacholkov.
Tak na ňu nezmerná hranatého je od neba ďáľa.
Tam teda náhľácí poveterní zrýchluje plavbu.
Keď sa potom zníží, a zrovna sa nad ňu donášá,
Veslovať ustává hneď, i sotva že krídlama hýbe.
Jak blúdný keď orel, na valaských nekde vyľáhlý
Kopcoch, z najvatšej, kam len jeho mohla dosáhnuť
Vláda a zrak bystrý, míní dolu výšky sa pustiť;
Jestliže v tom buď nad Dunajom, buď na brehu Dríny
Bílú zhľádne labuť, najprudšou padna tuhosťou,
Rozháňá sa po nej; ani vác už brkmi nesekne,
Jak by nemal žádných, ostré až vetne pazúry:
Tak sa chytrý on prez povetrí a prez oblohu rútí.
Než jako noc ďalšej polovic nastúpila cesty,
A znované v ťažkej vypočívalo drímote ľudstvo:
Keď zveri, keď spevní v hlbokej sú vtáci tichosti;
Žádný zvuk, žádný nevyslýchať prez poľa ohlas;
Šustotavými seklé ani nehnú vetrami háje;
Len mihavé chrapotou a milým znely prúdy hrčáním,
I mnohoľúbežnej sladkosti dodávaly spáňú:
Tenkrát až veľké zahľádne Karolmana mesto;
Mesto, i nádherné nebotyčným ohrady zámkom.
Doňho tedáž vstúpí, a do bydla Karolmana vejde:
I k nemu, jak hlbokou obklíčen spánku tuhosťou
Na zvýšném v makkej vypočívá ložnici stlání,
Blížej pristává, a takýmito rečňuje slovmi:
  Nechcej včul na svej sa, Karolmane, mysli obávať,
Buď mnívať, že by len marný sna ťa oklamal obraz.
Já k tebe prám zeslaný od Vševládného prinášám
Rozkaz, abys' tenkrát vykonal, čo si dávno ochotný
Mal vykonať: by si vác bez vinny Svatopluka kráľa
Netrápil vazením; ale už ze žalára na svetlo
Pustil, a do vlastnej ho odeslal krajny Slovákom.

Sám i na nestálú sa ohľádal náhodu šťastá;
Čo Svatopluk zakusil, zakusiť sám rovne to móžeš.
Tehdy urob, čo ti najvyšší neba káže Panovník:
Neb kdo boží naplní rozkaz, Boha lásky je hodný.
Tak zešlý od uhlov rečník, premilými čo vetry
Zastaviť a smolné je zahnať v stave ustami búrky,
Rozpovedá. I hneď veľké rozťáhna si krídla,
Zpátečnou k nebesám cestou sa ochotne vynášá,
A v ľahkém povetrí i menistých zmizne sa hvezdách.
Neznámá tu po ňom len zostala vóňa, a po všem
Sa stavaní i po všech rozchádzala vókol obydlách.
V tom zahrmí, až zem sa celá započínala strásať.
Než zdesený veľkej zmeraví od hrózy Karolman:
Sen mu vypadne z očí, studený strach zatrase údmi,
Srdce i zhusta klopá, a ježen vlas povstane dubkom:
Tak neináč jako sa strápí nenadále pocestný,
Keď sa za búrky šerej a hučácích prívalom oblak
Buď pod most, buď pod klenutú skaly ukryje skrýšu,
A pred ním sa zablýskne naráz, až zrakma oslepne;
I v tom náramným treskom blízkého do brestu
Praskne hrom, a s koreňom ho celý násilne vyvrátí.
Než jako strach míňá a prvá sa umenšuje bázeň,
Od vysokého tedáž opretým podvihne sa loktom
Ustláňá; ruky hneď spíná, a tak ustami rekne:
Sen-li to oklamný a puhá len mámila svodnú
Šaľba myseľ? či pravý bol ozaj posel od Boha zeslan?
Sen síc mámívá a plodí mnoho prístrachu smyslom;
Než čo sa rozpakujem? Spanilý mládenca i parsún
I skropené duhovými uzrel som kapkami krídla;
Hlas mne i silne v ušách jeho znel, jako prúdy hrčácé.
Odkáď aj toľká odynáď by tu žára i toľká
Vóňa sa roznášať mohla, od neho nežli samého?
I prečo též hrmením sa celá zem zdála potrásať?
Tvá teda ševládný na hvezdnej oblohe Otče,
Svou čo mocou v nebesách a na tej zemi všetko porádáš,
Vóľa tuhá, aby osloboden bol a vazby vyprosten
Kráľ Svatopluk. Vykonám jak tvój chce bez odkladu rozkaz:
Ven z vazeňá pustím, a mnohými ho darmi i s veľkým
Zpátky do otcovskej ponavrátím krajny vojákom:
By Slavimíra mohol pokrotiť, keby berlu popustiť
Nechcel, a najvyššú zdráhal sa mu správu odevzdať.
Než ty čo v nezmernej nenachádzáš dobrote konca!
Keďs' toľkých vyslyšal vstupujúcú pred teba žádosť,

Mój též ráč vyslyšať hlas a vrúcné prosby volání:
Jestliže bez všetkej do žalára sa príčiny dostal
Kráľ Svatopluk, jestliž' nepravou mu ublíženo krivdou:
Buď tenkrát mne milostiv, a tú odpusti mi vinnu,
Mým též prednejším, ke krivej čo navédli ma radde;
I všeliké od nás, takovým zaslúženo čínom,
Odvráť karhání, a na hodnú pomstu zabudni.
Než tebe, posle boží, na nebeskú výšku leťácí,
Najvatšé vzdávám za priňéslé rozkazy díky.
Buď na mňa dobrotivý, a u Otca sa mocne primlúvaj.
Tak povedá; i hneď sem i tam sa na mysli premítá:
Jak by daný skoršej vykonať mohol od Boha rozkaz.
Bez vedomá-li iných pustiť má kráľa Slovákov?
Či starších zavolá, a božú jím prednese vóľu?
Tá vposled sa mu najlepšá zazdávala radda:
Snem sebrať veľký, a porádkom všetko vykládať.
Keď si na rozpačitém se sebou tak srdci umínil,
Z postele hneď stává, a známé obleče rúcho;
I vrúcný blízkého tedáž sa do chrámu zabírá;
Kde predtým obyčaj mával k Bohu prosby vyľévať,
Keď súcí nastal čas a prázná zbývala chvíľa.
Tam teda pokľaknuv na pobožných stále sa meškal
Modlitbách, dokaváď zorná nevychádzala žára.
Než jak náhle milé od hor podvíhala usta,
A k nebu rúžennou usmála sa dennica tvárou:
Hneď predních zavolá, a na snem sehromažďuje všetkých,
Buďto čo múdrosťou, buď veľkí bývali vojnou,
A krásné dobytým oslávili méno hrdinstvom.
Tých prám najvatšé sa nachádzalo u dvora množstvo.
Náramná, veľká i na šírku i dĺžku vybehlá,
Sotva že aj bystré na konec zraky mohly dosáhnuť,
Radnica na prostred kráľovských stála palácov.
Tam teda hneď rúťá sa, daný čím dostali rozkaz.
Jak včely keď po poľách a širých rozbehly sa lúkách,
A z kvetu stále na kvet sedajú, i malými voňácú
Ustami šťávu berú, a sladké poklady lúpá:
Jestli večer blíží sa i černá mrákota stává,
Zpátky sa navracajú; a ze všech stran, i pólnoci vlhkej
Končin i východných i poledňa i západu slnka,
Do slamených se žltými sypú sa korisťami ohrad:
Tak sa vaľá a plnými ženú k snemu cestami Nemci,
Až dvere a s veľkou nestáčala radnica síňou.
Všetci keď už sa tu sešli, i své pozasedli si místo,

Keď jazyk aj rečný a hlučné seknuly usta:
Od vysokého tedáž, zlatojasným plášťom oďátý,
A v ruke berlu nesúc, hovoriť kráľ prestola začne:
  Bábori údatní, i vy též Korytanci a Krajnci!
Tajné vám to nebuď, pre jakú ste sa príčinu sešli.
Vec veľká a v týchto našich, keď zmohly sa zlosti,
Neslyšaná vác dňoch, povolať vás kázala na snem.
Neb včul s kým sa taká, jako se mnou, náhoda zbehla?
Tehdy poslyšte celú, a na svých merkujte si mysľách:
Usnul som znovaný, a tuhé mňa klíčilo spání.
Sotva noc od polovic rýchlými sa prehnula behmi,
Ejhľa naráz božský sa posel mne pred očma ukázal;
I spanilej mnoho zaskvíval sa ve tvári, a ľúbý
Kapkovanýma kolom roztrásal krídlama zápach.
Ustŕpnem tehdáž, a po všech krv tuhne mi údoch.
On ke mne pristúpí, a takýmito rečňuje slovmi:
  Nechcej včul na svej sa, Karolmane, mysli obávať,
Buď mnívať, že by len marný sna ťa oklamal obraz.
Já k tebe prám zeslaný od Vševládného prinášám
Rozkaz, abys' tenkrát vykonal, čo si dávno ochotný
Mal vykonať: by si vác bez vinny Svatopluka kráľa
Netrápil vazením; ale už ze žalára na svetlo
Pustil, a do vlastnej ho odeslal krajny Slovákom.
Sám i na nestálú sa ohľádal náhodu šťastá;
Čo Svatopluk zakusil, zakusiť sám rovne to móžeš.
Tehdy urob, čo ti najvyšší neba káže Panovník:
Neb kdo boží naplní rozkaz, Boha lásky je hodný.
  Reknul; i v tom k nebesám duhovýma sa krídlama ňésol.
Já hneď prisľúbil som a v mej k Bohu prosbe zavázal:
Všetko že chcem naplniť, čo konať mi bez odkladu káže;
A k tomu ešte pridal: že Svatopluka s darmi a veľkým
Zpátky do otcovskej ponavrátím krajny vojákom.
Včul teda už na jaký míním sám od seba túto
Vec pokonať spósob, chcem vám nakrátko ukázať.
Rastislav nemalý u Slovákov nekdy panovník,
Včul zraku a vlastnej zbavený i vlády i krajny,
Synka nemá, žádného nemá na dedictvo potomka;
Čo právom by na kráľovské jeho místo dosednul.
Než poneváč Svatopluk sa mu na práteľstva nachádzá
Najbližší, jako vnuk, pokrevnosť; ešte mu tehdy
K otcovskej i celú Rastislava krajnu pridajme.
Sám k tomu nešťastný tenkrát už cíľu zamíril
Rastislav, keď svej chcel nápadníka ho berly

Ustanoviť; jednou v tom i starší shodli sa vóľou.
Však za to nech je našej podlehlý vláde; i každý
Rok sto koní, dvakrát sto volov, též strībra odevzdá
Toľko hriven; v čas i vojny pomoc na nepráteľa vyšle.
Včul teda najvatšé ze všech stran vojsko seberme
Čím najskór, a do otcovských vyprovoďme ho končin:
By Slavimíra a svój ukrotiť mohol úplne národ;
Jestliže pod takovou zdráhal by sa tento i tento
Výminkou ho prijať za kráľa a berlu popustiť.
Tak já mním, že by dobre i nám vec táto vypadla.
Sneste sa tehdy mysľou, a své predstavte mi zdání.

Tak povedá. I jak omračený tymi slovmi za vatšú
V najhlbšej každý setrvával chvíľu tichosti.
Až tu jeden z najprednejších hore povstane Radbod,
Veľmi na rod slavný, a na vojnu i raddu nezadní;
Prespanilý k tomu zrast a vzácná postavy krása
Hodnú u všetkých krajanov mu dodávala vážnosť;
Peč jeho též len o vlasť a obecné bývala dobré.
On jako bedľácé na seba všech už usta obrátil,
I slušné shovení a pozornú získal ochotnosť;
Touto narýchle rečou divné popretrhne mlčání:

Ach, beda! jak na naších sme sa veľmi ošálili mysľách;
Keď sme krivým zdáním na Slovákov kráľa nevernosť
Kládli, a bez všetkej mu ublížili vinny žalárom.
Než poneváč Boh vševládný tebe, kráľu predobrý,
Sám svój oznámil skrze anjela rozkaz; a toľkú
Dal ti milosť, toľkú preukázal z výšky počestnosť:
Bez baveňá a tedáž hneď včul jeho vóľu naplňme.
Neb jako bár koľvek sami by sme tu stáli na odpor,
Predca, čo vševládný chce Otec., stane všetko sa na vlas:
Nás pre neposlušnosť a hríšný rozkazu prestup
Ostré karhání a slušné tresty neujdú.
Zdání též a dobrú poslúchnime kráľovu raddu,
I k vlastnej vojskom dopomóžme Svatopluku berle.
Dajme mu aj práznú a celú Rastislava krajnu:
Takto by za spravenú nepravým sebe krivdu žalárom
Zlý hnev a rozkyslú ukrotil skór v srdci nenávisť;
Též aby poslušnosť a našej od vlády visácá
Podlehlosť jemu tak príliš nezdála sa ťažká.

Tak povedá Radbod. Srditý v tom zdvihne sa Wilbert,
Čo v nadutém stálú na Slovákov kráľa nenávisť
Srdci nosil; jeho aj najvác do žalára sa dostal

Póvodením; ten vstav, jako zmohlé keď by hučácí
Dávaly réky hrkot, takovýmito hurtuje slovmi:
Kráľu prevýborný! vykonaj zeslan od Boha rozkaz;
Všetko i ostatňé, čo by už sa ti ľúbilo koľvek;
Len Rastislavovej neprihadzuj vazňovi krajny.
Neb čo iného taký učiní dar a prídavek hojný;
Nežli na nás veľkú uvalí sám od seba zkázu.
Pomni, jak údatné Slavimír naše vojsko porážá!
Už Nitru, už Frašták, už nám i Vratislavu odňal;
Pézinek a zrutné ovládal hradby Devína;
Čož' ti i ostatňé pripomínať mesta, čo nám vzal?
Jestli braňou ménej cvičený, a hrozbu na veľkú
V potrebe najvyššú na seba vzáť správu donúten,
Toľko činí Slavimír jedným len tam toho vojskom:
Údatný čo teprv neporídí, ve zbroji zbehlý,
Sám Svatopluk, jemu keď sa pridá Rastislava panstvo,
A dvakrát na počeť vatšou rozmóže sa vládou!
Znal som ho ešte malý jak bol na všetko dotržný,
Jak dovtip, jak nad vlastný vek už o mnoho vatšú,
Než kdo mohol pomysleť, dával znať pri dvore múdrosť.
Jak zmužilé tenkrát už srdce a odvahu prudkú
I v mladších silu náramnú vyzradzoval údoch:
Vždycky sa len v mužském neunáven zbrojstve zanášal:
Buďto lučišťo napínal a míril šípami k stredku,
Nikdá vyskočená jeho stredku nechýbala strelka.
Buďto mečom rúbal, kopiou buď hádzal obratnou,
Dosť čo diviť každý obratnej mal sa chytrosti.
Najvatšá mu radosť, najvatšá bývala rozkoš,
Žrebce krotiť bujné, a po hájoch zvírata strílať.
Všetka myseľ jeho len po vojanských túžila ihrách:
Žádná toľko iná ho tešiť reč nechcela, koľko
O strašných válkách a hrdinských rozprava čínoch.
Tenkrát až kvitnul, tenkrát jemu skákalo srdce.
Já vtedy už myslel som o ňom sebe, jestliže nekdy
Zraste, a kráľovskú do svých ruk dostane správu,
Ľahko že odvislosť zunujúcí, k odboju sáhna,
Z vlády sa vyrve našej, a panovník zostane vlastný;
Iste to aj vykonať tužšá napopadne ho žádosť,
Jestliže mocnejší a novou Rastislava krajnou
Dvakrát silnejší k boju zostane. Tehdy si ve svých
Dobre povážte mysľách, prítomní na sneme otci,
Máme-li ešte na nás podbúdzať ho? máme-li naschvál
Cudzú ku vlastnej rozmáhať záhube vládu?

Tak chytrú dokoná reč: i bár sám dosti pokútnú
Nádhernej snážil sa ukrývať mysli nenávisť,
Z lútých predca očí a tvári sa dávala poznať.
V tom hore povstává náramný údami Britwald.
Vtip veľký a rozum krásné mu vyjasňoval usta:
Jak nebe, keď žádného na ňom pluť mračna nevídať.
Nad neho sa prudší nenachádzal nikdo ze všetkých
Buď kopiou hádzať, železom buď na vraha rúbať,
Buďto druhov podbúdzať a jím k boju srdca zapáliť.
Však nebol aj menší zastávať pravdu, a múdrú
Svým dávať krajanom, kedykoľvek žádali, raddu:
Sám pry jejích rovnával, a núdzným v bíde pomáhal.
I preto najvatšú k nemu lásku nosívali v srdcách:
Sám ano kráľ vážnosť a predňú úctu mu dával.
Ten svoju tehdy myseľ takovýmito odkryje slovmi:
Já súdím a z mej uznávám stránky za dobré,
By sme danú tenkrát uposlúchnuli kráľovu raddu.
Zbrojnou ke ztratenej doprovoďme Svatopluka berlo
Vojska našého mocou; príbuznú krem toho ešte
Krajnu mu dajme celú; nebo všetkým táto mu právom
Prislúchá: on rod dosahá Rastislava najblíž,
On dedič ustanoven bol už od neho; žáden anižto
Ze staršin takovej sa nekládol vóli na odpor;
Než jednosvornou hneď všetci ju schválili mysľou.
Ďáľ k tomu ešte platí: víťazným jestliže zbrojstvom
Obsahujú sa nové kráľovstva a krajny premohlých:
Aj z toho tá najvác jemu patrí ohľadu krajna.
Neb kým neskrotený ovládan tejto panovník,
Než jeho údatnou pravicou a zbrojstvom obratným?
Neb dobre je známé: Svatopluk sám pod našu vládu
Keď seba aj se svým, čo držal, kráľovstvom odevzdal,
Že s mečom a zhubným na jeho sme mu končiny ohňom
Zkázu i náramnú ze všech stran uvádzali bídu:
Jak vtedy Rastislav, nenadálú túto slyšácí
Prípadnosť, že k nám pristal vnuk a spolky uzavrel,
Rozlobenou zbúril sa mysľou a hrozne zažúril,
Až prudkými celý zmítal sa vztekloty valmi.
I preto hneď podvod mu a zlé nastrážil osídla.
Hostinu dá veľkú, i na nej rozkáže ho zetnuť;
On však príznivcov hovením od vraždy je chránen;
Neb skór, než zbrojníci zabiť ho majúce do nútra
Vestúpá, a do nestrídmej sa hodárne dorúťá,
Z prítomných tu jeden hosťov, bolo méno mu Výslav,

Nastrojeného čo mal dobrú toho úkladu známosť,
Zdvihlou kývne hlavou, a okom na Svatopluka mihne;
On sa podovtípí, k jakovému by patrilo koncu
To znamení; ze svého tedáž hore povstane místa;
I drážác sokolov, jako by s nimi ihru vyvádzal,
Nastrojeným vraždám a čučácím ujde osídlám.
Než svoju odnaženú Rastislay raddu viďácí,
Rozkatený s chytrým sa rozháňá vojskom, a v lútej
Mysli už už ho lapá, a novú jemu záhubu chystá.
On jako naplašená pred besným srnka vlčiskom
Rozdesený uteká, a k svému sa dostane hajnu.
Hneď v rady postavajú sa; i každý k pótke nachystan,
Ten svých, ten zase svých zbúdzá a do bitky ponúká.
Boj začnú. Strašný zbroje povstane brinkot, a hojná
Krv teče. Z tej padajú, padajú ze stránky i tejto;
Až vposled Svatopluk po krutých Rastislava mordoch
Zajme; i nám v ruky dá, a našému ho súdu odešle.
Tak teda ten, dovčulka čo nás údatne porážal,
Ešte by aj pozatým asnaď bol často prevýšil,
Od neho ukrotený v moc nám a vládu odevzdan.
Zdáli nemá slušnej za to dostať už odmeny víťaz,
A zbrojstvom dobytú zem a práznú krajnu dosáhnuť?
Či snaď má mu žalár a samotná k odplate vazba
Poslúžiť? Toľkí boli by sme my pravdy obhajci?
Jestliže však sa bojíme, že keď jeho zmóže sa panstvo,
A pridaným znovu kráľovstvom rohy vlády narastú:
Ľahko by podlehlosť zunujúc a ku odboju sáhnúc,
(Však prečo tak by činil, keď ráz dobrovoľne sa poddal?)
Hroznou chcel ze našého braňou poddanstva sa vydreť:
Zdáli my údatných vác ruk, vác mužstva nemáme?
Keď všetek ostatní Nemcov nám prispeje národ,
Že skrotiť odpornú jeho by sme nevládali pýchu.
Než súcí k tomu spósob a prostredek ešte nachádzám:
Jak by choval vernosť a našej sa ke vláde privázal.
Kráľu prevýborný! Dosaváď až on ešte slobodný
Zostává; a ty prespanilú máš dcéru, milostným
Zrastom a obličajou krásnú; ale cnosťami kraššú;
A prám už na vydaj súcú; už matky ju množších
Knížat chcú po celej za svú Európe nevestu.
Túto mu tehdy prisľúb, i za vlastnú rádne odevzdaj:
Tým spojený svazkom, jako zať, náš zostane práteľ,
A stálú bude nám zachovávať víry poslušnosť.
Neb k čomu neskrotení mužové a králi hrdinskí

Buď prosbou, buďtož' hrozením sa nevládali nahnuť:
Bez všej uprimné k tomu jích ženy schýlily práce.
Tak povedá Britwald. Náhlý v sneme zdvihne sa šustot,
Jak černé keď od hor pustí sa na rovninu mračno,
A pred ním sa valá hvižďácé vetry, a zrázu
Jestli na háj doletá, vatšé sa ztrhne fyčání:
Každý strom, každá naporád sa kníše haluzka,
A v trasených hlučné sychotání listoch ozývá;
Ďál už i huhle krutý hrom a strašná hurtuje búrka:
Tak svorný sa zvuk prítomných na sneme otcov
Rozléhal; neb všem taková sa zalúbila radda;
Jedným všetci hlasom dali svú Britwaldovi chválu.
Len hnevný škaredým už dávno sa díval okálom
Sám Wilbert; a tuhými celý horel od jedu vztekmi,
Až po rozohnivených jemu krv rozevírala údoch.
Trikrát chcel hovoriť; trikrát reč uvázla mu v hrdle;
I stuhlý sa nedal jazyk hýbať i naproti povstať,
A svodnými danú vyvrátiť raddu chytrosťmi.
Než kráľ spatrácí, jedným že všetci sa zňésli
Úmyslom, hovoriť jím poznovu takto začíná:
Keď ste na mém zdání a na mej poprestali radde;
Nikdo aniž' vácej sa nedává tejto na odpor:
Tehdy ven už z vazeňá a slepých ho vyveďme žalárov.
Iď nože, údatný Godefríde, a kráľa Slovákov
Sem doprovoď. My zatým na všetky rozešlime konce
Výhlasných, mužom oznamovať, by sa chápali zbrojstva,
Ťáhli do vojny krutej, a čo najskór v jedno sa sešli.
Krem toho ešte vydať moju zaňho mi kážete dcéru,
By vždy choval vernosť a našej bol vláde poslušný:
Tak mínil som i já a z mej mal stránky za dobré,
U mňa samého taká napred sa znášala vóľa;
Chcel som i vám ju teprv predňésť; ale vy ste ma v tejto
Svou predstihli rečou. Jemu tehdy i túto za vlastnú
Oddávám, a zatom ho naším odvčulka nazývám.
Včul teda dobre zatáď pohoveť jemu hľaďme; a kolbou
I všelikou z ťažkej povyražme ho trúchloty ihrou,
Všetky na jedno zakáď sa nesejdú zástupy místo.
I kdo iných popremóže na kolbu a zostane víťaz,
Tento celému daný bude vojsku na mesto mňa vodcom;
Já poneváč včul nevládný vésť správy nemóžem.
Tak hovorí. I prám Svatopluk sa do nútra pobíral,
Obličajou zvadlý, a pre tú v mysli náhodu zmámen;
Však jasné, že nebol vinný, oči bystre zatáčal.

Všetci ze svého tedáž pred ním hore povstali místa,
Sám aj kráľ zdvihnul sa i naproti kráčal ochotný,
A v ruku pojmúcí vítá a na prestol uvádzá;
I preprívetivý takovýmito rečňuje slovmi:
Údatný za zlé to nemaj nám, kráľu Slovákov,
Že pre krivé zdání toľkou sme ťa znectili haňbou.
Víš dobre, jak vždy musí opaterný bývať, a všetko
Prozretedelne činiť, všeho báť sa malého panovník,
Čož'koľvek začelí k nejakej len záhube krajny.
Dobre i víš, mylný že ho ľahko pooklame návod;
Jak tenkrát se mnou v takovejto sa náhode zbehlo.
Než čo sa už stalo ráz, vácej sa nemóže odestať.
Včul však slyš, jakovú sme uzavreli na sneme raddu:
Zpátky do otcovských z vazeňá púšťáme ťa končin;
Prez to celá ke tvej sa ti dá Rastislava krajna;
Však za to máš vždy našej podlíhať vláde; i každý
Rok sto koní, dvakrát sto volov, též stríbra odevzdať
Toľko hriven; v čas i vojny pomoc na nepráteľa vyslať.
Krem toho mám spanilú, veľkú moju útechu, dcéru,
Zrastom a obličajou krásnú; ale cnosťami kraššú;
A prám už na vydaj súcú; už matky ju množších
Knížat chcú po celej za svú Európe nevestu.
Túto ti zasnúbím, a za vlastnú rádne odevzdám:
By sme tak úž' spojení v práteľském zostali svazku.
Včul teda údatné ze všech stran sťáhneme vojsko
Čím najskór; a to aj s vodcom pod správu ti dáme:
Ním Slavimíra a svój abys' ukrotil úplne národ;
Jestliže pod takovou zdráhal by sa tento i tam ten
Výminkou ťa prijať za kráľa a berlu popustiť,
Vládu i najvyššú nechcel dobrovoľne odevzdať.
Rozpovedá. Zbúren takovými Karolmana slovmi
Kráľ Svatopluk sem tam se sebou sa na mysli zanášá.
Jak keď slnko milé svítí; i po oblohe ľahké
Mračna plynú, a stín černý buď na hlavy kopcov,
Buď na zlatoklasné metajú nivy: svetlo se stínom
Medzi sebou čredajú sa; a včul ti, čo stáli na slnku,
Sú ve stíne šerém, a ti zas čo ve stíne na slnku:
Tak Svatopluk mnoho rozpačitý sa myšlenkami zmítá.
Veľmi je rád, že na otcovskú zase berlu sa vrátí;
Vojsko a správa daná ľúbí, Rastislava krajna
Prisporená sa mu též ľúbí, i nevesta sa ľúbí.
Však že by podlíhať cudzej mal vláde, a toľkú
Odvádzať platu dáň, to mrzí, to preveľmi ho trápí;

Než keď v tej sa ináč stať prípadnosti nemóže,
Aj k tomu poprivolí; a myslí, čas a náhoda všetko
Že premeniť vládá; i naposledy takto vyrekne:
Kráľu milý, a vy prítomní tuto na sneme starci!
Ačkoľvek sa mi kráľovská odnechcela hodnosť,
Že pre ňu som vazení a kruté musel otrapy znášať:
Predca že do vlastnej provodíte ma otčiny zbrojstvom;
Krajnu celú, a prespanilú dáváte nevestu:
Moc zase i predňú chcem vzať nad vojskami správu;
Bych Slavimíra mohol pokrotiť, keby berlu popustiť
Nechcel, a najvyššú zdráhal sa mi vládu odevzdať.
Podlehlosť vašu též, i dané výminky prijímám.
Vám ani už nechcem za zlé a za vinnu pokládať,
Že ste ma oklamaní do slepej odsúdili vazby.
Tak povedá. Sebranú rozpustí raddu Karolman.
Hneď prední v ušlém odchádzali starci porádku.
Sám ale prostrední se Slovákov kráľom, odevšaď
Radcami obklíčen, do svého sa bydla pobírá.

Spev druhý.

Obsah.

Jak náhle povesť o vojne sa rozňésla: hneď sa krajna celá zbúrí, a na boj chystá. Karolman zatým sa se Svatoplukom a s prednejšími na místo ustanovené k ihrám, které k vyražeňú Svatopluka sa držaly, pobírá; a každému víťazovi za odplatu dubový venec dať urídí. V kolbe iných prevyšuje Britwald. Kopiou zavesenú obrúčku preháňá a odnášá Svenčar. V metání šípov z ruky zvíťazuje Bojmír. Na strílání predčí Vratislav, a v hádzání kameňa Merisáv.

Jak bola válečná z veže králľovského paláca
Rozvesená a podľáľ trasením sa zmítala vetrom
Zástava; jak rýchlí na všetky sa místa rozešli
Výhlasní, a duté rozdúvali ustami trúby:
Hneď sa krajna celá búrí a na vojnu ponúká.
Ten v prostred krojenej zanechává radlicu brázdy,
Ten zoraný a už obsátý nedozavleče úhor;
Bez baveňá každý začatú hneď prácu opustí.
Zbroj hľadajú v píbytku, tupé meče na brusoch ostrá,
Hŕdzu ze strel škrábú, chytené od vlhka šišákom
Plesne otrú, a novými zoriť jích liskami núťá.
Částka pletú široké z hybkých prutov obvody štítom,
A z bujačích obťah dodajú kož a pospolu setknú;
Částka tuhé, verné proti ľahkým obrany šípom,
Náprsníky robá; k udicám bez počtu hryzúcích
Množstvo udic pripojá a držať sa na husto donúťá.
Tam drsné po lesoch toporiska a oštepy rúbú;
Tam zase vystruhujú na moráce dríny lučišťa,
A z vlášá anebožto ze žil na ne žinky uvážú;
I skusujú, zdáliž na prvý by nepuknuly náťah;

Buď na jakú smrti vystrelené by zanášaly ďáľu.
Ba pluhy aj, zedraných mnoho kos, mnoho radlic a rýlov,
Čo kdo mohol, zapopadli a hneď rozpálili v ohňoch,
I všeliké sebe z ních na nepráteľa chystali zbrojstvo.
Náramné po všech naporád zňá brinkoty výhňách;
A prudký hore dým a plameň sa komínami rútí.
Jedni peší chcú ísť, jedným na chrbáte sa bujných
Ňésť žrebcov ľúbí, a v ukrutnej vojne potýkať.
Svého si hneď každý pristrájá k válke nosáka;
Úzdy mu navľéká i na ostré pojme zubadlo,
Rozčesané po hriváeh zrovnává prstami zvitky,
Krk zhládzá, a dlaňou po bokoch ho a po pleci ťapká;
Sedlo pridá; i v tom vyšvihne sa naňho ochotný,
A v behu pospešném divokej sa do pótky zanášá.
Než jak náhle sa deň, ke slavným ustaven ihrám,
Zblížil, a jasnejšé na horách už stávalo slnko:
Hneď sa na odhodlané ke hrám bral místo Karolman,
A spolu kráľ Svatopluk, spolu prední kráčali starci.
Prestranná, široká blíž ohrad rovnina stála,
Černým obtočená ze troch stran hájom, a prostred
Od kopyt ušlapaným belajúcá zhusta sa pískom.
Tam sa ľud odvšelikáď a početné sešlo junáctvo;
Jedni sa len dívať, ve milých hrách jedni potýkať,
A slavné učiniť dychťácí méno povesťou.
Na prázný kráľ též pahorek, do širého čo vchádzal
Úvala najmnožší a samému čo kráľovi dával
Místo, povystúpí; a tu už pod dávno zabudlý
Na mladšé roky dub, ze kterého sa k odplate vence
Pľétly mužom, vysoký na svój pozasedne si prestol;
Vedľa sedí na ľavém ucten zase tróne Svatopluk;
Ostatní sa radom na trávné kládli pokrovce
Radci, a z tej i z tej kráľov pootáčali stránky.
Jak cery dva krásné, výstavky čo zostaly hája,
Stredním sa klíčá stromovím i hnatými na výšku
Hlavmi nesú, a širými kolom sa vršákami kníšú:
Tak vypatí hore králi iných tam výšili predních.
Keď teda už na své všetci sa osádlili místa:
Trúby tedáž zazňá, a dutou v ďalekosti hučácí
Zvuk rúknú mosadzou; každý sa ponadstavil ušma;
A kráľ vystavených i porádek i zákony ihrý
Oznámí; a naráz veľkými tak ustami rekne:
Kolba prvá; a druhá bude ihra ze žinky visácú
Ve cvále pospešném sňať i odňésť šťápom obrúčku.

Než ve tretej metníci budú hlavu ráňať avarskú;
Bystrookí hybké pozatým nech strelci lučišťa
Rozťáhnú, a do jahňadovej tam výpuky mírá;
Posední kamením a tuhou preukážte sa vládou.
Prednejší víťaz príslušnú chválu i slavnú
Dostane česť, a milým sa okrásí na slychu vencom.
Včul teda chuť kdo by mal zakusiť své kolbami šťastí,
Nech blíž pristúpí, a tuhej sa do pótky odevzdá.
Rozpovedá; i hneď takovouto do bitky zapálí
Srdca rečou. Tehdáž odvážní vyšli koníci,
Náprsník po hruďách, po ľavém štít lokte nesúce,
Než hlavy zlátistou a perím i chocholmi hrozácou
Ozbrojené lebkou do nebeskej zdvíhali výšky,
A pravicou sem tam náramné knísali šťápy.
Jak na Suchánke aneb na zoborskej stráni pahorkoch
Nadvetrné sa do zamračených pnú oblak a zhusta
Vystavenými na fuk sa kolíšú čelmi dubiska:
Tak sa na bujnejších vysokí oni hýbali žrebcoch,
Sem tam skáčúcích, a do hroznej válali kolby.
Hlasné v tom znamení ostrým dá trúba jačáním.
První rozháňá sa na prostred písku Jesutbor
Válečník, a hrdými volá na okruhline slovmi:
Kdo v sile si trúfá a na boj zmužilého je srdca,
Nech sa dlhou se mnou kopiou na kolišti potýká;
Však myslím, že sa hneď sypkém bude na prachu válať.
Rozpovedá; i hrubý sa vyrútí naňho Agilmund;
A ztuha rozpálen takovú jemu odpoveď hádže:
Jestliže ty trúfáš a na svej sebe vláde zakládáš,
Rovne i já trúfám a ve svej sebe vláde zakládám.
Včul teda viď, či skór nebudeš ty prach ustami hryznuť?
Má údatnejších, sám než si ty, zrážala sosňa.
Tak povedá; i hneď penavých a zubadla hryzúcích
Ten na pravú, ten zas na ľavú stranu žrebcov obráťá;
Rozrózňá sa tedáž, a na vatšú od seba ďáľu
Odbehnú: než jak na samý okruhliny rovnej
Spešne zasáhli konec, preochytrých zpátky nosákov
Zavráťá, a tuhým sa ženú sebe naproti vpádom,
Šťápami mírácí a perím na šišáku trasúcí;
Tak sa aniž topené od hor dolu ze sňahu járky,
Z rozpuklých ani tak nevaľá sa prívaly oblak,
Tak strely, tak vybehlé neleťá tuho krídlami šípy:
Jak prudkým tito poschytení sa zanášali hurtom.
Od noh a dupkotavých tlčená zní rovnina podkov;

I z prachu krúťácá do vysosti sa mrákava zdvíhá.
Krik ľudu nastává, a bité pere kopce, i zpátky
Odrážá, a po zatvorenej sa okruhline zmítá.
Než keď sa zblížá, a dosáhnuť mohli sa hrotmi,
Náramným zrutné uderá v seba oštepy treskom:
Jak strašný keby hrom do dutej skaly praskol, a hrozným
Rozdrobenú lomotom ze pahorka do úvala zrútil.
V tom ťažký z bujného na zad sa nosáka Jesutbor
Vyvrátí; pohnutá vókol zem trásla sa pod ním;
A štít odskočený sa na veľkú ďáľu kotúlal.
Tu v nadutém pýchou ponafúklý srdci Agilmund
Se smíchom povedá: lež, a čím si sa márne vyhrážal,
Sám to okus prední, a na černém písku sa válaj.
Rekne; i pospíchá, kde své mali víťazi místo.
Než k tomu pristúpá druhové, a na lokty ho vzavše,
Hneď ke žrídlu nesú; i na makkú trávu osádlá.
  Trúba tedáž zazní, a mužom dá heslo do kolby.
První sa vháňá Mutimír na bojišťo kopijník,
A s veľkým zve hlasom, kdo by chuť mal s ním sa potýkať.
Bez baveňá prudký sa vynášá naňho Gromislav.
V tom sa porozlúčá, a frčácích nozdrami žrebcov
Zpátky od ustavených prebehlej okruhliny končin
Zavráťá, i patou rebra jím bodnúce železnou,
Rozvesenými ženú do medenných drevcami prilbic.
Než Mutimír chytrý nadvihlým jedlinu štítom
Odrážá, a daný vychvátí od hlavy úraz;
Predca mu z lebky perí a hrozácé zňésla chocholce.
Sám ale jak v hladkú uderí meď, píka na náhle
Zapraští, a v tom na tisíc rozkáče sa zlomkov;
Zrázu tisíc ohnivých na šišáku zališťalo iskrý.
Meč tehdáž, zlomený jak uzrel hrot a bidlo samotné,
Z pošvy miká, a s ním sa tuhý na Gromislava rútí;
Než ten už omračený, jako hrom by ho zblíza ofúkol,
Nehne sa ďáľ: hlava neb mu brní, slychy od vrhu cvinčá,
Šťáp z ruky odpádá, a šerá tma zaťáhne mu vička;
A však na krotkém zachoval sa nosákovi predca.
Prišli tedáž druhové, a do chládku ho védli žalostní.
Než Mutimír cválá, kde své mali víťazi místo.
  Poznovu trúba hučí, a iných zase pozve na kolbu.
Údatný z radu vystúpí na okruhlinu Britwald;
Uzlovatý ňésol pravicou z duba oštep, ohromný
Štít ľavicou, a po ňom na znak saňu k pohľadu strašnú,
Z otvorených černé ryhajúcú ohne hrtánov;

A s hurtom vyvolá, kdo by s ním sa do bitky odevzdal.
V tom hore náramnú podvíhá šťápinu Radbod,
Čo mnoho s ňou v častém lovení preohavne fučácích
Medveďov a hrozných poznášal ze sveta kancov;
Než prudší včul boj, prudšá nastávala pótka;
Však neprestrašenou sa pobírá naproti mysľou.
Tehdy rozestúpá sa, i zas nazpátek obráťá,
A v tom, jak ručaví keby valečnýma sa ňésli
Rohma bujáci na kol, zachopá sa, a prudko tuhými
Do proti nadstavených rozeháňali drevcami štítov.
Od hromového ľavá ruka Radboda prasku ukrutný
Dostane ráz: neb hneď na železný štítom a píkou
Uvrazená pancír zdrevení, a klesne se štítom
Jak mrtvá; ani vác udržať nevládne zubadla.
Nastává Britwald, a nový chce mu úraz odeslať;
Než rázom splašený, a penistou voľno popusten
Uzdou kóň, padlým uderen k tomu do pleca štítom,
Blúdne sa nazdával, že chytrého sa do cvalu núká:
Hneď sa chopí, a k iným na predešlé místo nosákom,
Jak strela prudko letí, a svého tam odnese pána;
V tom rehotá; i druhí sa mu ozvú žrebci ryžáním.
Trúba tedáž chraplavými tuhé dá ohlasy kovmi.
Veľkoduchý a však nevychádzá z ohrady Britwald.
Poznovu začne kričať, kdo by chcel sa do pótky odevzdať.
V tom hybký vyrazí na prostred okruhliny Hartung.
Sem tam rozrózňá sa, i zas nazpátek obráťá,
A zrutnými ženú rýchlejší od vetra šťápmi;
Než jako sa zblížá, a jaseňmi sa mohli zasáhnuť:
Dovtipný Hartung, poneváč bol veľmi obratný,
Úrazu vyhne tedáž, a chytre sa na pravo schýlí.
Najprudšej zahnatá náramným šťápina hurtom
Oklamanou Britwalda rukou sa povydre, a marným
Stred povetrá na mnohú pospešná ďáľu fyčáním
Prez Hartunga letí, a do písku sa ustami pichne;
I vrazená koncom za dlhú potrásala chvíľu.
Však na takú neprestrašený v mysli náhodu Britwald
Jedmi sa rozpálí, a krutý meč z pošvy dobývá;
I v tom nadstavené Hartungovi pretne kopišťo;
Hneď sa i rozháňá, a ochytre ho do hlavy sekne;
I z bujného tedáž prekotí dolu žrebca na písek;
Zaznela zbroj nad ním, a hrmotný dávala brinkot.
Pristúpá druhové, a nesú ho do stínu žalostní.
Poznovu trúba hučí, a mužov na okruhlinu vábí.

Však zmužilý Britwald darením si na mysli vedúcí,
Vlády i svej známý, neopúšťá predca kolišťa,
Ačkoľvek znovaný: poneváč bolo ťažko mu znášať,
Že prudký Mutimír, a ohromnej vlády Agilmund,
Pre slavné víťazstvo na svých sa vypínali mysľách.
Povrazený tehdáž a trčácí z písku vyťáhne
Hurtom šťáp; a tuhým zve hlasom každého na súboj.
První vystúpí a do pótky vybehne Agilmund.
Keď teda odďáľá sa, i zas nazpátek obráťá:
Zprudka naráz porozohnivení sami od seba žrebci,
Núťácích ani jím dávať bolo netreba ostroh,
Mikli, a na spósob hromových v behu ňésli sa krídel.
Než jako sa zblížá, a vrhom ranu mohli dať istú:
Náramným ostré zarazá do hruď oštepy hurtom.
Nešťastný prelomil hrot a krajné drevco Agilmund.
Než veľaúdatný Britwald nad pupkom okruhlú
Meď jemu končárom prepichá; k tomu ešte železný
Aj nabodá pancír, vyhodí i samého ze sedla;
A v tom jak hromovou nazpák ze štíta pomikne
Šťáp vládou, na predek schvátí ho, a žrebcovi ťažký
Na hlavu ráz dává, i ľavé ucho pri spodu natne.
On vrhu neznesný predníma na výšku sa nohma
Zepne tedáž, a od ukrutnej sa bolesti točácí
Otrásá; i svého na bok dolu zhadzuje pána.
Prismeknú druhové, a do chládku ho z ohrady ňésli.
Zaznela trúba naráz a chrapácí dávala ohlas.
Hneď veľaúdatný Mutimír, ačkoľvek uzíral
Silnou už toľkých pravicou Britwalda premohlých,
A zbavených tak venca mužov sa ze kolby odebrať;
Predca neprestrašeným sa na súboj poznovu srdcom
Oddává; a hrubú vezmúc tu Gromislava jedľu:
Nèb z jeho rozlomené sem i tam sa blyšťaly kúsky,
Skór než začne volať, Britwaldovi naproti kráčá.
Jak dubina slavný, i na vládu i postavu zrutný,
Ohromným do bojov hnával sa dubiskom, a lútých
Buďto Kozárov aneb nepokojných vojska Polovcov
Zrážal, a náramné zanechával kopce upadlých:
Tak hrozný Mutimír sa na prostred okruhliny vnášá.
Keď teda odbehnú sa, a zas nazpátek obráťá,
Napráhlými ženú do medenných sosňami štítov;
Jak keby súsedských na horách proti rovno ležácé
Dve skaly náramnou rázom sa vyvrátily búrkou,
I hrozným kamení, a všetko čo v ústrety príde,

Rúťácé lomotom v úzký pospíchalý úval;
I priletívše na kraj veľký do vysosti povetrá
Skok daly; a strašnou zrazené potkávše sa vládou,
S ohromným na tisíc zlomkov roztreskly sa praskom:
Tak Mutimír a tuhý Britwald v seba šťápami buchli.
Šťápy sa v tom zlámú, hromovou spolu žrebci tuhosťou
Hlavmi do hlav zarazá, a na černý písek upadnú.
Než ti na zem skáčú; i na rovné vstavše chodidla,
Do prudkej vyťahlými ženú sa tesákami pótky.
V tom husté metajú vrhy mečmi a do zbroje rúbú;
Najmnožšú ranu štít, najmnožšú dostane lebka;
Prestrašný sa kolom rozľéhá brinkot, a po všej
Odrazené ze šišáka perí okruhline ľétá.
Jak by na Chválenských dva protivné nekdy sa vetry
Stretly Brodoch, a do ukrutnej sa odevzdaly bitky;
Ten z tej, ten zase z tej pere končiny hrozne ručácí:
Tento nedá ani tento nedá sa prevýšiť; ohromný
Do dna sa otvárá vod obal, vlny v oblohu skáčú:
Tak tito medzi sebou sa tlčú, a bez odtuchy veľkou
Nastupujú vládou; žádný žádnému popustiť
Nechce predek; ze celého sa pot tela hojne vyrážá,
A znovanými tuhý potrásá údami odfuk.
V tom druhové zdvihnú sa, i každý svého ponúká,
A s veľkým snáží sa krikom zmužilosti dodávať.
Náramným povetrí a celá zní obloha vreskom.
Šesť už do štítov, šesť už do šišákov ohromných
Sekli vrhov; šesťkrát ohnivé z ních prskaly iskry;
Toľkokrát zaťaté odskákaly zpátky tesáky.
Až vposled Mutimír ze všetkej napne sa vlády,
A hrozný dává Britwaldovi do hlavy úraz,
I prehybá mu šišák; než jak meč zpátky zanášá,
A s toľkou nedrží ho silou, rozpálen obratný
Britwald náramnou uderí jemu doňho tuhosťou,
Až z ruky hneď vyletí, a do písku sa pichne fyčácí;
A v tom podvakrát rozehnan do prilbice zatne,
I všetek odnášá hrebeň; od veľkého sa tehdáž
Rázu točil Mutimír, a v očách mu stávaly svítky,
I hlava obrazená sa nerovnou knísala váhou;
Ďáľ ani na kleslých udržať sa nemóže podešvách:
V tom zpádá, a v ryzém na znak rozťáhne sa písku.
Zem vókol zahrmí, a štít sa pozatrase nad ním.
Prismeknú druhové, i nesú ke prúdu na štíte,
A chladnú z vydutého lejú vodu naňho šišáka.

Trúba tedáž zazní, a konec dan kolbe ohlásí.
V tom švární kolom obstúpá Britwalda junáci,
A pred kráľa vedú. On veľkú chválu mu dává,
A s dubovým tehdáž okrásí na slychu vencom,
I spolu ustanoví na své jeho místo za vodcu.
V tom chraplavé zazňá a dutou v ďalekosti sa ozvú
Trúby meďou, a k inej vábá zasc ihre junákov;
I z vysokého tu hneď hovoriť kráľ prestola začne:
Kdo včul své okusí šťastí, a z bresta visácú
Ve cvale rozbehnutý šťápom dolu zcjme obrúčku?
Obratní vyberú sa tedáž mládenci, a ve stred
Švárne na pristrojených a vo všetkej ozdobe pyšných,
I zdvihlými na tú i na tú stranu hlavmi sa pnúcích,
Vykračujú žrebcoch; nádherná čistota rúcha
Skví sa na ních; opreté na prejasných slnka paprškoch
Lebky horá, a na ďáľ trasavými sa bleskami žárá.
Obstarný tehdáž hranaté ven kostky vyťáhne
Regenbald, a radom hádzať každého ponúká.
Predňé v tom nad iných Wilbertovi místo vychádzá;
Kučbor vezme druhé, Erchenbert tohto a silný
Humbold nasledujú; poslední zostane Svenčar.
První tehdy ze všech náramným chápe sa hurtom,
A dľácého patou bodnúcí žrebca železnou,
Dá sa na beh Wilbert, i tuhú naprábne si jedľu,
A vrúcí spolu túto, okom spolu premnoho mírným
Do prostred zvesenej sa zanášá zrovna obrúčky;
Však do samej vehnať nevládal šťápinu díry:
Neb na pravý znížil bok; ofúklá trásla sa predca
Vetrom obrúčka hnutým; i bez víťazstva, a s práznou
Zarmúten kopiou na predešlé místo sa vrátil.
Stále po ňom sa valí, a tuhý na okruhlinu dává
Cval Kučbor, na milých kvitnúcí rúžami ustách.
Už začal aj veľkú chuť a silnú vóľu na žeňbu
Dostávať; preto už svatov aj nahovárať odeslal
Prekrásnú za svú Ratimírovu dcéru nevestu.
Než jak náhle povesť o krutej čul vojne a ihrách:
Hneďky nevestu nechal, veselí na čas odložil inší;
A z domu na slavné zachopil sa divadlo potýkať.
Ten teda vystúpí na okruhlinu Kučbor, a rádne
Do zvesenej ražným pozamírí šťápom obrúčky.
Napred však na svú spomenul si na srdci milenku;
I chcev u nej vencom poslaným vác prízne a vatšú
Lásku nabyť, prudšej zahorí víťazstvo dosáhnuť;

I šťastí na pomoc vzývav tak ochotne sa ozve:
Včul šťastí, včul, jestli kedys' mne hovívalo, prispej!
Rozpovedá; a tuhým zachopí sa do úteku žrebcom;
Chytrejší i letí, sama nežli Kozákova šípka.
Než volané šťastí, ačkoľvek slúžilo indá,
Tenkrát, keď najvác žádal, jemu nechcelo prispeť.
Náchybným pletenej dotkol sa len oštepom húžvy:
Odkáď vystavená sa zpúšťala krúžkom obrúčka.
Tehdy preč ustúpí, a žalostný premnoho na zlé
Nešťastí, i neposlušnú ruku začne si stískať.
Nastane Erchenbert, a na beh v tom žrebca ponúká:
Ten preochytre letí, zeme sotvaže nohma sa týká;
Len hrivy mu skáčú, a povetrí od letu hvižďí;
Než hrot zvýšácí ostrým do kolečka nevehnal
Končárom; ľahkej urazil kraj toľko obrúčky.
Tá hneď zabrinčí, a dlhú z rany kníše sa chvíľu.
Včul chytrý na ryzém vychytí sa nosákovi Humbold,
A zmítá sem i tam; zbehlý jak nekdy plesovník
Na sladký trasených zvuk strun buď harfy buď huslí
Nohma porádne mihá, a celý hybkými ochotný
Už na pravú, už zas na ľavú stranu hádže sa údmi;
A včul sem včul tam krepčí, jako húdba mu káže;
Svorné ohlasujú sa hovácích plesky diváčov:
Tak neináč veselý na svém štvornožcovi Humbold
Dropčil, a už k sebe, už zvráten zase od seba skákal.
Než keď už ukrotená prvňá zazdála sa bujnosť:
Zachvátí sa na cval, hučavá jako ze skaly réka,
A zdvihlou bystrý kopiou do prostredku míri.
Než jako blíž sa valí, jastráb, čo z náhody na brest,
Odkáď pozvesená z útlej bola obruč haluzky,
Sednul, a na množšé ikajúcí ľudstvo sa díval,
Prestrašný pustí škrek; i zdvihne ku odletu krídla.
Rozbehlý naplaší sa nosák, a chrápami fŕkne;
I hrivy rozpaježác po všetkém strečkuje písku.
Rozlobený sa tędáž rozpálí od hnevu Humbold,
A hrozného klnuť dává sa vtáka, že preňho
Pozbavený víťazstva musí nazpátky sa vrátiť.
V tom hybký na vraném sa pobírá žrebcovi Svenčar;
Čo hrivu mal bílú, bílým sa chvostom oháňal,
S bílým též spínal jablkom čelo; tohto mu nekdy
Volgarský daroval za štýrské zbrojstvo Radoslav.
Sám ho učil trpeť uzdy, učil do oblúka zanášať
Nohma a ve svorném prepletávať krásne porádku;

Prez široké vyučil též járky a výmole skákať,
I v behu najprudšém popriseknuť zrázu chodidla.
Netreba na spešný ho ponúkať bývalo útek;
Len mu tuhý kantár a zubadlo na voľno popustiť:
Hneď sa na krídlonohý zachytil sám od seba poskok,
A prudšej než vystrelená z praku ťarcha sa ňésol.
Tehdy chytrý na takém zachopí sa nosákovi Svenčar,
Ťažkou mírácí kopiou do kolečka; hovácé
Prispívá šťastí, i tuhý do prostredku končár
Vetkává, a pichlú odnášá víťaz obrúčku,
I pred kráľa beží. Ten veľkú chválu mu dává,
A s dubovým ho tedáž okrásí na slychu vencom.
  Trúby hučá, a mužov na inú zase ihru vyvábá.
Z obvyšného tu hneď hovoriť kráľ prestola začne:
Včul mírnou kdo by chcel sa rukou na divadle ukázať,
Nech sa do pótky vydá, a do ust šíp vetkne avarských.
V tom Walter na pripravené k tej potrebe místo
Hroznú, a všetkým i na barvu i na vlas, ukrutný
Též parsún rovnú a k avarskej tvári podobnú
Ustanoví a nad odrezaným hlavu stonkom upevní.
Tá jak len bola vystavená, a padlýma do nútra
Očma i rozšťapeným prestrašlivo žúrila tlamskom,
Tak že by veň zmestiť borová dosť mohla sa šiška:
Vykročujú mládenci tedáž, strely v hrsti nesúcí;
A stavajú sa do svých na daný cíľ všetci porádkov.
První rozháňá sa Madalhod a šípku vyrútí;
Táto ochytre letí, a pravého kus utne uchála.
Nastúpí mu Dipold; i trikrát napred obratný
Spešne kolom pleca svíb zatočí a prudko ze všetkej
Vlády hodí, i v tom do ľavého zapichne ho líca.
Podvíhá sa tretí a nadarmo sa chápe Jarohnev;
Ačkoľvek prajné indá mu hovívalo šťastí,
A mnoho pozrážal divokých dolu šípami zvírat.
Neb jako rozbehnul sa a prudký nohma dal útok,
I ztuha roztočený hnal drín a z hrsti vypúšťal,
Potkne sa na čmání, a danej vrhu míre odejme;
I všetkej ďaleký chýbá hlavy z drúka hrozácej.
Odmíňá ho Ludolf, a šťastím o mnoho lepším
Do prostred škaredého pichá čela bez bavy drínec.
Presvorní brati nasledujú Dobroslav a Bojmír,
Na krásný parsún, a na všetku si postavu rovní;
Rovnú též mali zbroj, rovným sa odívali rúchom,
Tak že sa od žádného ze svých nevládali známých,

Často samých ani od rodičov bez omýlu rozeznal;
Odmaly aj spolu šíp a tuhý sa učívali oštep
Radne metal. V tom Dobroslav k Bojmírovi začne:
Bratre milý, ty na mej indá žádosti si prestal,
Já na tvej; včul též poslúchni a vóľu mi nezruš:
Do tlamy nech si iný, do očí my zrovna zamírme;
Já do ľavého budem, ty sa zas do pravého zanášal.
Poslušnému taká sa zaľúbila bratrovi radda.
Hneďky sa rozbehnú, a tuhé strely zrázu vypustá:
Jednako svíby letá i povetrím jednako hvižďá,
Jednako aj každý do svého sa pichne hľadidla.
Včul sédmému dané sa uchádzá Ottovi místo.
Tehdy sa rozháňá, a s veľkým pochlapen hurtom
Šípku hodí, i stred hrozného ju vetkne tlamiska.
V tom pred kráľa beží, a venec sebe od neho žádá.
Než brati odporujú; i prvý tak rekne Dobroslav:
Jestli takú víťaz dostává odmenu Otto:
Pochvaly hodnejším jakovú dáš odplatu bratrom
Daňkovičom, zahnaté rázom čo vypustili šípy,
Rázom i do protivých zrenic a zlých bodli okálov.
Kráľ na to odpovedá: veľkú ste zaslúžili chválu
Jak vy tak on; hádzal však poznovu ešte musíte;
A kdo vrazí do huby drínec (neb táto je ihry
Zvyklosť, tá obyčaj dávná) ten zostane víťaz.
Tehdáž povmetané ven ze hlavy šípy vyťáhnú,
Každý svój; a predek nechajú oba Ottovi hádzal.
On sa porozháňá, a tuhú strelu medzi počerné
Uvrážá obočí; tá od predešlého majúcá
Nakrivené vrhu usta, slabou zahryzne sa vládou;
Však sa drží; a v tom na nos opre, i prez hubu kníše;
A snadný zvesená do krutej tlamy zastane prístup.
On s hnevom odchádzá, hotového že venca sa pozbyl,
A slavné podarebne musel víťazstvo opustiť.
V tom brat Dobroslav k Bojmírovi takto sa ozve:
Bratre, abys' lepšej vládal ty do nútra zasáhnuť,
Já napred odpornú, čo zavadzá, Ottovu šípku
Ven vyrazím. Povedá; i skór než všetko dorekne,
Prestrelený vyhodí a prezpoly roztrepe drínec.
V tom brat nastúpí, a chytrú strelu do tlamy bodne.
Hneď chraplavé zňá trúby, k inej mužov ihre zovúcé;
I kráľ, víťaznou poctác Bojmíra haluzkou,
Tak zavolá: komu vóľa je včul sa lučišťom ukázal,
Do prostred kola jahňadovej nech výpuky míri.

Hneď muži vystúpá, a britké pospolu šípy
Z puzdra berú, i na vyhladené oblúky ponapnú.
Rozdávná pri samém až konci okruhliny stála
Jahňada, a s temenom sa na hvezdnú spínala výšku.
Tam pod snetmi na nej, kde deliť sa počínala ve dva,
Okruhlá sa pre oblezenú pobelávala kóru
Ven hrča vystavená, a u prostred zívala díra,
Násilným čo ďateľ vydľubával nekdy dzobákom;
V túto sa ňésť a v ušlém strílať mali všetci porádku.
Prední z ohromnej Alfríd rozťáhne lučišťo
Vlády, a nadstavenú do povetrá šípku vypustí;
Tá zafyčí, a v tom na pravém boku výpuku bodne.
Obratný míri napotom zase Grajsa; ne lepším
Však šťastím, na samý len spod hrče strelku zapichnul.
Včul si tretí, strelec obzlaštný, kušu napne Vratislav;
Najvatšú čo radosť, najvatšú obľubu mával
Dvoch svázať holubov na nohách a do vetra vypustiť;
I v lete žinku samú a konopné prestreliť uzly;
Však žádnému nedať najmenší vtákovi úraz.
Ten teda výšku okom premerá, a zrázu napráhlý
Rútí šíp, i stred ďubanej vepraskne do díry.
Nasledujú ho iní a iní po porádku, nerovným
Však darením: nebo buď blížej, buď vrážali ďálej
Šípy tuhé; ale vždycky samú obchádzali díru.
Však sa predca tešá, hrčové že dosáhnuli uzky.
I snážní jako predbehujú sa vo výhni kováči,
Keď veľká a neodkladná jích potreba nútí,
I zhotoviť buď zbroj, buď na pluhy radlice káže:
Jedni sypú uhlí, do prázných jedni fukáčov
Vetry berú a dujú; žeravý ten kľéšťamí z ohňa
Krúh snímá a na cvinčácú ho kovadlinu dává:
Ten bije, ten kladivom zdvíhá, a zpátky na makkú
Ze všej vlády oceľ tríská; z rudy iskry frčácím
Odskakujú prskom; hrozné zňá brinkoty vókol:
Tak hybkí sa tu obracujú mládenci, a ostré
Do prostred hrče dríny perú, až všetka sa hustých
Drsňala od šípov z ježového jak ihly chrbáta.
Vposled náramným zatrarákala trúba jačáním,
A strelcom vedenú skončiť rozkázala ihru.
Než kráľ víťazným jak náhle Vratislava poctil
Vencom; i ostatním slušnú dal chválu junákom,
Jahňadovej mírné čo do výpuky vehnali šípy:
Ešte na poslednú zve mužov hru, a takto vyrekne:

Včul kdo je údatný a ve svej si vláde zakládá,
Nech pochlapí sa rukou, i na ďáľ kameň hádže neľahký.
V tom sa mnohí pohnú, a na prostred okruhliny rázom
Vykročujú; i všem pyšnú chcú vládu ukázať;
Než jak náramný veľkého zahľádali silném
Na pleci ňésť Bogdána kameň, chuť prestala jím hneď.
Toľkej len Budimír a Dragšo neľakli sa ťarchy;
Ten Krajnec, tam ten Korytan bol z mesta Želanca.
K ním sa pridá Merisáv, ohromnej postavy Chorvát.
Len tito tré neprestrašenou vystúpili mysľou.
Tehdy do nesnadnej Budimír sa práce odevzdá;
Hneď do oboch zachmatne kameň ruk a nad seba zdvíhá
I štyrikrát v ľahkém zatočácí hybko povetrí,
Ze všetkej, čo mu len postáčala, vlády vypustí;
Ten chytrým do vysosti letí oblúkom, a hlučný
Zvuk dává, na zem od vlastnej až k posledu zmohlý
Váhy padá, a celý do ryzého sa písku zarývá.
Údatný pozatým na prostred chápe sa Bogdán,
A zrutný žilatýma kameň zapopadna ramenma,
Silne poroztáčá, i ohromnou zrázu tuhosťou
Praskne, a naznačenú prehodí Budimírovu ďáľu.
Dragšo tretí kráčá, nemalý v tej pótke bojovník;
Než včul závistné víťazstva neprálo mu šťastí:
Neb jak náramným sa rozehnal hurtom, a skalnú
Rukma na zad vácej, než potreba, ťarchu zaňésol:
Tá ho preváźácá za sebou nenadále pomikne,
A v tom z hrsti na zem vyšmekne sa. Ledva na potklých
Sám udrží sa nohách, a čo len dolu plecma nepadne.
Včul veľaúdatný a dubom svej vlasti podobný,
Ve známém spolehlý umení a vláde prepyšnej,
Vystúpí Merisáv; žádný dovčulka ho v tejto,
Svým vlastnej krajanom pri schádzkách, ihre nepredčil.
Prez nadutú on Sávu, kadež vody hnávala najšír,
Odmaly hádzával skalu vatšú, vždycky i vatšú;
A preto aj vlastné v Merisáva mu prezvali méno,
Často že ohromným premerával Sávu kameňskom;
Keď predtým Slavomil sa od otca a matky volával.
Však domeral ju rukou a nevoľný prez ňu dohádzal:
Neb jak ráz veľkú na druhý kraj ťarchu nemúdrý
Bol pustil, nenadále zabil muža, na brehu v ľúbém
Chládku čo pod hustou vypočíval z náhody jalšou;
A slavný mal rod, slavných na zbrojstvo potomkov.
Sám dávnú zanechal preto vlasť, a do Krajnska uťékol,

Kdežto nové založil na ľublanském bydlo pomedzí.
Včul teda zdvihne kameň zrutný; i zdá sa mu ľahký;
Neb jemu aj ťažším obyčajné bývalo hádzať:
I preto len pravicou bez príspeju sestry ho rútí;
Ten hrozným za všetky letí znaky hvizdom, a strašným
Húkne buchom; pohnutá až zem sa potrásala vókol;
A zhola ustrnutí na jeden ráz miknuli Nemci.
V tom pred kráľa beží. On veľkú chválu mu dáva,
A z duba upleteným ho okrási na slychu vencom.
Trúby zarúkly tedáž, a konec všem ukládaly ihrám.

Spev tretí.

Obsah.

Černobog rozhnevaný na Svatopluka, že jeho modlu spáliť kázal, v pekle uslyšav o jeho zahynutí, na svet vystúpiť si umíní. I výjda bránami pekelnými bere sa mostom prez nočnú mrákotu, až sa naposledy na pomedzí sveta dostane. Odtáď pustí sa do krajny Slovákov; a premeniv sa na Byksu, svojého nekdy kňaza, ľudí zvádzá, aby mu zase sochu vydvihli, a jeho jako boha ctili. Než s posmechom všade preč odbytý preto, že ľud od Konštantína a Methoda bratrov ve pravém náboženstve vyučený bol, pospíchá do Panónie nad Methodom sa pomstiť; nebo Konštantín už umrel. Tu vidí prípravu k vojne. Pomstu tehdy odloživ, bere sa ke Karolmanovi. Tam vidí na divadle Svatopluka; a dovedev sa, že Karolman vojskom na kráľovskú hodnosť jemu dopomocť chce, ale na ten spósob, aby mu poddaný bol, ke Slavimírovi na Devín s tou novinou ponáhlá.

Tak slavnou veselí tenkrát poctívali Nemci
Kráľa Slovákov ihrou; ale zlý duch, méno majúcí
Černobog, ukrutnú v lútém naňho srdci nenávisť
Védol sám, a tuhým sa pukal hnevom od jedu besný;
Vždycky i prehroznú jemu od tej záhubu chvíle
Tajne koval, zrútiť jeho jak sochu kázal, a v ohni
Spáliť, i vetru popol, keď najvác fúkal, odevzdať:
Vác aby tak žádného po ňom nepozostalo zbytku.
Neb z černých jemu už chutná sa neňésla do nozdrý
Vóňa kozlov, na obeť čo mu pálili nekdy Slováci;
Než v prostred hroznej toni pekla, a vždycky horácém
Bahne, i v sirkovatém rozbídný púchu sa válal.
Až Pikulík s novinou a radostnou dojde mu zprávou:
Že Svatopluk jeho najvatší vzal zkázu nepráteľ,
Že Slavimíra si už presvorní v radde Slováci,

Ačkoľvek zdráhal sa, za svého narídili pána;
Úmor a prítomnú mu hrozácí zkázu, do vlastných
Jestli by kráľovskú nevzal ruk nad nimi berlu.
Tehdy radosti plný z ohnivej sa zdvihne prepasti,
A k sebe sám povedá i takýmito rečňuje slovmi:

Včul súcá sa mi príležitosť a čas od seba dává,
Náhradu vzať ztraty mej, i predešlú poctu dosáhnuť!
Darmo si ukrutný moju modlu Svatopluku zrútiť
A v prach uvésť kázal: ty hľa už včul ze sveta zchádzáš,
Já ale naň vykročím; žádnej mi prekážky nezavdáš.
Bez všetkého budem veľkého ľud odporu svádzať:
Ďáľ aby mne slúžíval i božskú poklonu dával.
Ludské nestálé je a ľahko sa oklame srdce.
Napred však pozrem, čili výborného Slovákov
Kráľa ve tmách strašných a horúcém pekle nenajdem?
Jak sa budem jemu smáť! jak s veľkou naňho radosťou
Patriť, a víc žeravého mukám jeho ohňa pridávať!

Tak hovorí; i hneď sa ho dá vyhľadávať, a vókol
Peklo celé pobehá; ale nikde ho predca nenajde.
Tehdy na svet pustí sa; i černých premnoho rovnin,
Premnoho též hor a skal, rihajúcích dýmu kotúče,
Aj kaluž aj potokov smolnými sa valmi točácích,
A preneľúbežnou páchnúcích sirky tuhosťou,
Prejdúcí, k očadlým sa naposledy dostane hradbám;
Čo trojakými kolom smutné obkládaly peklo
Múrami, i klenutá strašné podpíraly hrozby;
A stred ních vrúcá sponenáhla sa krútila réka,
I švihavý hore kúr a šeredný zmítala plápol.
Stálo tu najširších trojo brán, že sa zástupy vojska,
Pripravené k boju, prez ne ve svém brať mohly porádku.
Jedna celá ze samej létá medi, jedna železná,
Jedna z najtvrdších kresaná diamantov. O ních sa
Vyprává: na tuhé že napred zatykáče a veľké,
Jak mlýnský je kameň, privreté ostávaly zámky.
Pred nimi dve strašné a ohavné potvory stály,
Nikdy že hroznejších sa nevídalo na špatu oblud:
Mužská jedna, druhá ženská, Satanáša potomci;
Tá na pravej strane, táto ľavej své mávala bydlo.
Tam tá ačkoľvek v nebesách z jeho vyšla na svetlo
Plápolavých modzgov, krásnou též od vrchu z jasna
Lišťala sa tvárou; v lupinasté od zpodu predca
Chvosty a zvinky tuhé, i moráce všetko žihadla

Neb zmatené tu vecí odporných búrily živly:
Zem s povetrím, kalná s tekutým voda pospolu ohňom,
S ostrou horko zimou, s nákaznou mokro suchosťou;
Drsné se hladkým, ľahké s ťažkým jako večni
Medzi sebou vrahové, ukrutnou žúrily vojnou.
Keď černý tade cestu koná zloch, premnoho čertov
Potkává, s bohatou sa ženúcích v peklo korisťou;
Než tmu pre ohromnú stretaných žádného nepozná:
Len škrekot a hrozné zlorečácích kvíle očúvá.
Už za devať tam dní prez pustú mrákoty krajnu
A stvoreňá práznú chytrými sa krokmi a krídel
Veslami bral: neb tak ďaleká z temného je pekla
Cesta na zem, slabšé až méň slych začne urážať
Pustoty huhlání, a očám sa svetlo zaliští.
Jak za celú keď noc, černej od mrákavy hustú,
Náramný hukotá a bité pere úhory príval,
I k svitu príjasný vstává od východu oblak:
Tak skrovná opoďáľ tenkrát sa mu žára ukáže.
Tam teda pospíchá a prudkú zrýchluje chódzu;
Až vposled sa na vystavené sveta tohto pomedzí
Dostává, a iným znovaný odfúkne povetrím.
Odtáď hneď sa na zem pustí, a do krajny Slovákov
Rozchytreným chvátá letením, Hore až sa ku Bílej
Doblíží, a nad Harvanicou dole na skalu sedne;
Kde predtým zdvihlá na vysosť jeho stávala modla:
Čo vtipný brekového kresal ze špalku Drevoslav
Modranský, a mnohým vyrezal prekrásne remeslom.
Odhora tá chlapskú mala tvár; ale odpoly zpodkom
Na spósob koňských preohavne sa končila hnátov,
Prešpatných i kopyt, koňským též krútila chvostom;
Než hlavy na prostred točené sa vypínaly rožky;
Z černých vyplazoval jazyk ust, oči púšťaly hrózu,
Drápy krivé na rukách a hrozné stály pazúry;
Udy i všetky na nej vlastné prednášaly méno.
Ačkoľvek bola tak škaredá, jemu bývala predca
Modla milá, a tiché za mnohý rok dávala bydlo.
Než keď všetko vidí tam pusté, všetko zaťáhlé
Už chamradím a samé len čertovo rebro vyrastať;
Hrozných též kvákať havranov tam a na skale hnízdiť
Rozvalenej, kde božú predtým jemu skládali poctu
Černošerých kozlov neb rovnej barvy kohútov,
A smutnou hnevného za pól dňa kojívali pesňou:
Zubmi pozaškrípá, a strašlivo zrázu vyrúkne,

Až sa kolom stromoví a bité otrásaly kopce;
I ztuha ostrížská odrážala rovnina ohlas:
Prešťastné, ach, místo, zakáď moje stálo tu božstvo!
Jak tenkrát z ďalekých sem ťáhnuly zástupy končin
Ke slavným obeťám, a pretučné pálily stehna!
Jak vždy milého plné mával som zápachu nozdry,
Až sa mi od veľkej častokrát kýchalo vóne!
Než včul už ukrutný Svatopluk všetkého ma sprostil:
Modlu mi roztrískal, mňa samého do pekla odehnal;
Aj zato mal, bídný, že sa já vác z tohto nevydrem.
Však sa mu odslúžím, však veľkú odplatu vrátím:
Jestliže len do mojích by sa dostal nekdy pazúrov!
Včul teda keď vzal zkázu a s ním vzala zkázu prekážka:
Veľká povstává na predešlé nádeja šťastí.
Pojdem tehdy ľudí svádzať, by tu na skale dávnú
Zdvihnuli modlu na výš, a božú mne donášali poctu:
Tam tehdáž zakusím, jako vec by mi táto vypadla.
Tak povedá; i hneď Bílej dolu od Hory zchádzá.
V tom na zešlého vekom sa premíňá postavu Byksy,
Čo vlastné dostal svoje Byksád od neho méno.
Ten predtým jeho kňaz býval; než dávno opustil
Svetlo milé, a zložen ve šerej tlel kosťami hrobli:
Černý mal parsún, černý též z medveďa oblek
Nadhodený; vlasy však bílé, bradu s fúzami bílú.
Tak na všetko i tvár i hlas na svého podobný,
Aj na chod aj kroj Byksu plný chytrosti po blízkých
Černobog obchádzal dedinách; a takýmito vábil
Rečmi ľudí: jak rozkošný ste a vždycky pokojný
Védli život! jak všech veľkou oplývali úrod
Hojnosťou, dokaváď bohu ste slúžívali mému!
On všeliký prístrach, všeliké zlé zavracal od vás.
Od tedy však, jeho čo ste opustili poctu nemúdrí,
K nábožnosti novej a inému popristali božstvu:
Zmizla celá rozkoš, starodávné zmizly radosti.
Koľký už nepokoj, koľká už nastala bída!
Vojna krutá žúrí a strašné brinkoce zbrojstvo;
Hrom pere, príval hučí a zlaté bere záhubu sátí:
Každý v ujme na všem prítomnú spatruje pomstu.
Ešte i vác zato núdz a pokut čekať od neho máte.
Sám ano kráľ Svatopluk hodnú svým odplatu čínom
Dostal, a záslužným je pokarhan Černocha trestom:
Keď, jak víte, musel zemreť, a svet náhle opustiť.
Aj Mach a Zrost, že sa bezbožnou opovážili v tohto

Neb zmatené tu vecí odporných búrily živly:
Zem s povetrím, kalná s tekutým voda pospolu ohňom,
S ostrou horko zimou, s nákaznou mokro suchosťou;
Drsné se hladkým, ľahké s ťažkým jako veční
Medzi sebou vrahové, ukrutnou žúrily vojnou.
Keď černý tade cestu koná zloch, premnoho čertov
Potkává, s bohatou sa ženúcích v peklo korisťou;
Než tmu pre ohromnú stretaných žádného nepozná:
Len škrekot a hrozné zlorečácích kvíle očúvá.
Už za devať tam dní prez pustú mrákoty krajnu
A stvoreňá práznú chytrými sa krokmi a krídel
Veslami bral: neb tak ďaleká z temného je pekla
Cesta na zem, slabšé až méň slych začne urážať
Pustoty huhlání, a očám sa svetlo zališťí.
Jak za celú keď noc, černej od mrákavy hustú,
Náramný hukotá a bité pere úhory príval,
I k svitu príjasný vstává od východu oblak:
Tak skrovná opoďáľ tenkrát sa mu žára ukáže.
Tam teda pospíchá a prudkú zrýchluje chódzu;
Až vposled sa na vystavené sveta tohto pomedzí
Dostává, a iným znovaný odfúkne povetrím.
Odtáď hneď sa na zem pustí, a do krajny Slovákov
Rozchytreným chvátá letením, Hore až sa ku Bílej
Doblíží, a nad Harvanicou dole na skalu sedne;
Kde predtým zdvihlá na vysosť jeho stávala modla:
Čo vtipný brekového kresal ze špalku Drevoslav
Modranský, a mnohým vyrezal prekrásne remeslom.
Odhora tá chlapskú mala tvár; ale odpoly zpodkom
Na spósob koňských preohavne sa končila hnátov,
Prešpatných i kopyt, koňským též krútila chvostom;
Než hlavy na prostred točené sa vypínaly rožky;
Z černých vyplazoval jazyk ust, oči púšťaly hrózu,
Drápy krivé na rukách a hrozné stály pazúry;
Udy i všetky na nej vlastné prednášaly méno.
Ačkoľvek bola tak škaredá, jemu bývala predca
Modla milá, a tiché za mnohý rok dávala bydlo.
Než keď všetko vidí tam pusté, všetko zaťáhlé
Už chamradím a samé len čertovo rebro vyrastať;
Hrozných též kvákať havranov tam a na skale hnízdiť
Rozvalenej, kde božú predtým jemu skládali poctu
Černošerých kozlov neb rovnej barvy kohútov,
A smutnou hnevného za pól dňa kojívali pesňou:
Zubmi pozaškrípá, a strašlivo zrázu vyrúkne,

Až sa kolom stromoví a bité otrásaly kopce;
I ztuha ostrížská odrážala rovnina ohlas:
Prešťastné, ach, místo, zakáď moje stálo tu božstvo!
Jak tenkrát z ďalekých sem ťáhnuly zástupy končin
Ke slavným obeťám, a pretučné pálily stehna!
Jak vždy milého plné mával som zápachu nozdry,
Až sa mi od veľkej častokrát kýchalo vóne!
Než včul už ukrutný Svatopluk všetkého ma sprostil:
Modlu mi roztrískal, mňa samého do pekla odehnal;
Aj zato mal, bídný, že sa já vác z tohto nevydrem.
Však sa mu odslúžím, však veľkú odplatu vrátím:
Jestliže len do mojích by sa dostal nekdy pazúrov!
Včul teda keď vzal zkázu a s ním vzala zkázu prekážka:
Veľká povstává na predešlé nádeja šťastí.
Pojdem tehdy ľudí svádzať, by tu na skale dávnú
Zdvihnuli modlu na výš, a božú mne donášali poctu:
Tam tehdáž zakusím, jako vec by mi táto vypadla.
Tak povedá; i hneď Bílej dolu od Hory zchádzá.
V tom na zešlého vekom sa premíňá postavu Byksy,
Čo vlastné dostal svoje Byksád od neho méno.
Ten predtým jeho kňaz býval; než dávno opustil
Svetlo milé, a zložen ve šerej tlel kosťami hrobli:
Černý mal parsún, černý též z medveďa oblek
Nadhodený; vlasy však bílé, bradu s fúzami bílú.
Tak na všetko i tvár i hlas na svého podobný,
Aj na chod aj kroj Byksu plný chytrosti po blízkých
Černobog obchádzal dedinách; a takýmito vábil
Rečmi ľudí: jak rozkošný ste a vždycky pokojný
Védli život! jak všech veľkou oplývali úrod
Hojnosťou, dokaváď bohu ste slúžívali mému!
On všeliký prístrach, všeliké zlé zavracal od vás.
Od tedy však, jeho čo ste opustili poctu nemúdrí,
K nábožnosti novej a inému popristali božstvu:
Zmizla celá rozkoš, starodávné zmizly radosti.
Koľký už nepokoj, koľká už nastala bída!
Vojna krutá žúrí a strašné brinkoce zbrojstvo;
Hrom pere, prival hučí a zlaté bere záhubu sátí:
Každý v ujme na všem prítomnú spatruje pomstu.
Ešte i vác zato núdz a pokut čekať od neho máte.
Sám ano kráľ Svatopluk hodnú svým odplatu čínom
Dostal, a záslužným je pokarhan Černocha trestom:
Keď, jak víte, musel zemreť, a svet náhle opustiť.
Aj Mach a Zrost, že sa bezbožnou opovážili v tohto

Modlu zahnať sekerou, slušného nešli karháňá:
Neb jako sešli sa ráz, a o tej reč náhodo védli
Medzi sebou, v černém zpustil sa mračne; i jednou
Za šticu vzal každého rukou, a do pekla zavľékol.
Otvorená dosaváď, kade šel s nimi, ešte je díra.
Nuž teda včul se mnou cudzé odvrhnite božstvo,
Neznámé otcom; na predešlú dajte sa radšej
Nábožnosť, a na svém sochu zas podvihnite míste;
I zmerení poctou a mnohými ju kroťte obeťmi.
Tak pod Černobogom všeobecná prestane bída;
Navrátí sa pokoj, všelikej bude úrody hojnosť:
Vy plesať a stálými život radovánkami tráviť.

Tak černý zloch pretváren klamavými sa pílil
Rečmi ľudí podvésť, a na svú jích stránku privábiť;
Než dareňá prázná všeliká zostávala snážnosť:
Neb všade len posmech, škaredú všade haňbu vyzískal;
I s takovými ho preč naporád odbýjali slovmi:

Svodco a nestydatý bez všetkej haňby luháru!
Jak sa ty smíš tenkrát opovážiť pred nami zjavne
Tak hroznú tlápať reč, a ke hnusnému zavádzať
Špalku ľudí; i také sľubovať jím od neho šťastí?
Jak ten iným vlastnou svou prispeje v potrebe vládou,
V nešťastí kdo nijak si neví a nemóže pomáhať?
I prečo výborný ten tvój boh sám sa nebránil;
Než sekerou seba dal roztrískať a v ohni upáliť?
Jak by sa Boh, zaslepenče, mohol roztrískať a páliť!
Inší Boh je živý, o kterém nás nekdy pobožní
Konštantín a Method, vlastní dva učívali bratri:
Boh, čo nebom, čo i touto zemou, čo vládne i peklom:
Čo slovo jedno rekol; v tom hneď zem a obloha stála,
Schádzalo slnko, mesác a nebeské svítily hvezdy,
Lišťalo sa stromoví, poveterné ľétalo vtáctvo,
Bol človek. On rídí a živí i opatruje všetko:
Zháňá mračna, hromom pere a zlou hurtuje búrkou.
Než ty, slepý blúdníku, a marný podvodu strojco,
Jestli sa tak mocnému klaňať s nami Pánovi nechceš,
Za tvou skór ohavou do pekelných mrákoty stínov
Uskoč, a svému dodaj chytrejších pospechu krídel;
Než sa naší sbehnú psi a strážné pospolu štence,
I vzteklými trhať na drobno ťa hryzmi započnú:
Neb zakaváď Mach a Zrost, o kterých ty, nehaňbo, ohavnú
Roztrásať smíš lež, nepriťáhnú, veľmi paterne

Svými ťa na vlastném presvedčiť zadku obuchmi,
Ešte živí že tu sú a milé neopustili svetlo.

Keď zlostný takovú slýchá reč ľudstva ohavník,
Náramným sa na srdci puká hnevom od jedu besný.
Pred seba vezme si hneď, že sa aj nad bratrami pomstí.
Tehdy preč ustúpí s haňbou, a na týchto sa pýtá.
Než vydoví sa naráz, že trikrát z poľa žatva odešla,
Konštantín v dávném čo sa ze sveta Ríme odebral:
Len jediný že Method zostává ešte, a tento
U zbožného sa včul Chocila ve Panónii mešká;
V nábožnosti učí ľud a dobré zvestuje nauky.
Tam teda pospíchá; ale jak sa preveľmi zarážá,
Keď silné hotoviť zhľádá všade zbrojstvo; a všetko
Naproti údatným chystať sa na vojnu Slovákom.
Z mysli tedáž pustil hnev, a k pomste čas odložil inší;
I skór než do nového zloboh sa Velehradu dostal,
Nábožný čo otec Chocilov bol nekdy zakládal
Sám Privina; zrutným i na vókol múrom obehnal,
(Mosburgom v reči svej tenkrát ho nazývali Nemci)
Pospešným sa letom do Karolmana mesta obrátil;
Tam dovedal by sa póvod a istú príčinu vojny.
Keď k nemu sa blíží, husté tu beze všeho počtu
Ľudstvo a v najvatšém spolu zešlých množstve diváčov,
I slavné sa konať na okruhline spatruje ihry.
Než jak náramnou sa deší a pozatrase brózou,
Keď na divadle sedeť se Karolmanom uzre Slovákov
Kráľa naráz, a na obvýšném sa prestole zdúvať!
Lútým tehdy jedom zašlý tak sotva zareptá:

Aj divná toto vec! hrozný vstal poznovu z mrtvých
Kráľ Svatopluk! Než jak semká dostal sa do končin
Báborských? jaková ho u Nemcov náhoda mešká?

Tak povedá; i nemerkovaný sa do húšľa zanášá.
Starca na tvár zamení sa; pocestné vezme si rúcho,
Vezme uzel na chrbát; a posilňuje chódzu paličkou.
Jak by sa nábožný pod horúcím prúhami slnkom
Bral pútník, a na posvatnej pospíchaja ceste,
Buďto ke Záhrušicám, buďtož' k Šaštínu ponáhlal:
Tak zadyšan kráčá, a celý prachom husto zapadlý
Zachríplými dlhú si uľahčuje pesňami cestu.
Jak prišol už ke divadlu, malú stáť zostane chvíľu;
A s veľkým divením prítomných takto sa táže:

Reknite, roztomilí synkovci, tu pospolu sešlí,

Čo znamená veľký sbeh a toľké množstvo to ľudstva?
Čož' je to za slavnosť? pre jakú sa príčinu stává?
V tom jemu obstárný takovú dá odpoveď Unwert,
Najbližší čo sedel na menistém trávy pokrovci:
Otče, ty sám neznáš, čo po všetkej túto sa chvíľu
Krajne robí? Zdáliž nepočul si kováčov obratných
Zbroj noviť, a strašné v ohnivých zneť brinkoty výhňách?
Zdáliž též nevidel si mužov hurtovne sa búriť,
A pred rozvinuté sa odevšaď zástavy sbíhať
Vojne ku najvatšej, náš čo proti vodcu Slovákov
Má zmužilý vésť kráľ? aby týmto na úplne zmohlým,
V kráľovský Svatopluk bol postaven od neho prestol.
Však zato vládu musí našu uznať i dáne vyplácať.
A včul ty slavné sa vedú jemu ihry ku pocte:
By s nimi rozveselil sa, a ťažkú krivdu zabudnul,
Čo spravená mu šerým od nás bola darmo žalárom.
Než ty prisedni si blíž, a na krásné patri divadlo:
Asnaď vác jakživ takovéhoto nikdy neuzreš!
Tak starší hovorí Unwert. Jak náhle takúto
Svodný v pútníckém pretváren rúchu pekelník
Reč zaslyší, a doví sa tu od neho všetko čo žádal:
Hneď zaplesá a novou poteší sa na mysli radosťou;
I vposled luhavými luhár jemu odreče slovmi:
Tam v pustých kde horách bydlím já vždycky samotný:
Žáden hlas ľudský, žáden kovaného jačácí
Zbrojstva do mej nikdá neprichádzá jaskyne brinkot.
Já som též, zakaváď čerstvá mi dopúšťala vláda,
A hlava má sňahovou kvitnuť nezačínala barvou,
Býval válečník, a Slovákov zhusta porážal.
Dosti o tom svedčí mne oborský údami Kraslav,
Čo vtedy, keď sme tuhou Mojmíra potírali bitkou,
Ohromným kladivom, jakové z vás nikdo by mocnou
Nezdvihnul pravicou, kleslé naše hrozne porážal
Zástupy, a množšé zanechával kopce upadlých,
Až som já prismeknul, a v tom ho do pekla odeslal.
Dosti som aj v lútej napotýkal nekdy sa kolbe,
V ostatních též hrách; a šedú hlavu túto nejedny
Víťazné, k závisti iných, okrásily vence.
Než tenkrát nemilé mňa všetko omrznulo zbrojstvo;
Len ticho už mňa teší a pokojná hája samotnosť.
Nechto buď údatný Svatopluk má správu Slovákov,
Buď kdo iný koľvek súcí, mne všetko tu jedno;
Nech toto len ku našej slúžívá prospechu vlasti.

Tehdy vy len dívajte sa včul, já dosti nadíval
Som sa ihrám: nepatrí mne takými sa vecmi zanášať,
Pred seba nábožnú keď som vzal cestu, čo ročne
Ráz vykonať ku Božej zvyk mám už dávno Rodičke.
Tak povedá; i v tom chytrý z oka potmeluch ujde;
A s takovou pílí na Devín k Slavimírovi zprávou.

Spev štvrtý.

Obsah.

Černobog v noci prichádzá na Devín ke Slavimírovi, a premenený na parsún Rastislava, ukáže sa mu ve sne, i zjavuje: že Bábori s vojskom Svatopluka, keď jím podlehlosť sľúbil, na kráľovskú hodnosť dosadiť chcú; vyobrazuje mu též žive záhubu, kterú idúcí po krajne čiňá: jak Svatopluka na trón povyšujú, jemu ale oči vypalujú a do žalára ho uvrhujú. Prebudený Slavimír Ľudomíra posílá tajne vyskúmať, čo sa u Báborov koná. Černobog ustúpiv z pekla vyvolá druhov, kterí u pohanských Slovákov spolu s ním za bohov ctení bývali. Ke shromážděným drží reč, aby ľud, jak náhle na vojnu povolávať ho očujú, vzteklosťou naplnili, by v najvatšém počte naproti Svatoplukovi do pótky sa sešol. Ti po krajne sa rozpŕchnú, a na znamení vojny čekajú.

Ešte celé v morskej sa nehrúžilo rovnine slnko;
Zašlo na pól, a na pól mihavou potrásalo žárou,
Zďáľa i ostatňé do temen hor strílalo prúhy;
Len v dolinách černé tma a noc rozťáhnula krídla:
Keď veľký a na vystrmenej skale pod nebe zvýšen
Černobog uzre Devín, o kterém vyprávka je dávná:
Že zmužilá i ne méň švárná Dobroslava panna
S údatnými ňe méň spanilými ve tvári ho devmi
Nad Moravou, kde Dunaj do svého ju lóna prijímá,
Zdvihla prvá a nerozbornou poobehnala hradbou;
I všelikú mu dodať nezanedbala krásu; ze silných
Též dev ména dané jeho nazvala méno Devína:
I s nimi len, dokaváď zemské neopustila svetlo,
Naproti všem zbrojstvám a tuhým bránívala vpádom:
Len sama boj, sama pannenské rídívala vojsko,
Len sama najvyššú bez manžela mávala správu;

Ačkoľvek množšé i domácích knížat i cudzích
Snážne za svú dostať si ju žádaly matky nevestu.
Tam spíchá a letom vykonává cestu pekelník.
I hladný jako keď jastráb, sa u výšky točácí,
Buď hrdličku milú, buď spevnú zhľádne konópku:
Hneď sa po nej zachopí, a tuhý dá krídlama útok,
Až kolom od prudkých švihané brk hvízdne povetrí,
A zmítá vání; i nevoľné vtáča hučácí
Sotva uslychne fykot, v lútého je dravca pazúroch.
Darmo prosí o život, ľútostným darmo naríká
Pišťáním, a na svú povolává darmo nevinnosť:
Buď jemu, buďto iným žádnou že neblížilo krivdou;
On však nezvyklý sľutovať ništ všetku na prosbu,
Ništ na naríkání a žalostné piskoty nedbá,
Ništ ani že sladkou veselívalo úhory pesňou;
Už hotovej pustiť z kľuk a zlých dráp nechce koristi:
Tak zlobivý náhlým sa zanášal Černobog hurtom,
Keď znenadála Devín a vyšlé k nebu ohrady spatril.
V tom sa na najvyššú posadí vežu. Nikdo ze všetkých
Nezňátrí ho ľudí, strážní psi ho toľko samotní
Zahľádnú; a povyvracané huby naňho majúce,
Pospolu náramný do povetrá dávali blavkot.
Tam dočká a myslí, jako má Slavimírovi lútú
Rozpáliť vzteklosť a krutý na Svatopluka plápol.
Než keď kráľ nočný skoro už polovičku dosáhnul
Cesty mesác, a zlatým rozháňal mrákotu svetlom;
Keď znovaný už i ľud zasnul, keď vtáci a zdrímlé
Zvírata v najhlbšej vypočívaly dávno tichosti;
Len slávík premilé húdol pod hradbami pesne:
Tenkrát už hotový a všetko na mysli majúcí,
I spolu aj mňácí, Slavimír že je ve sne zahrúžen,
Z rázu sa, jak by na zem padlá z neba zbehnula hvezda,
A množšú za sebou ťáhnúcá fakľu umizla,
Pozpustí, a do nútrajších ide ohrady svetlic.
Všetko tu spí zložené; Slavimír len toľko samotný
Ešte bedlí, a milé zaznívá pesne u harfy;
Pesne čo Jesseovič, navnuklý od Boha veštec,
Spíval i sám, i svój zvolený ľud spívať učíval.
Tehdy zakáď by tuhým zmohlý snom i tento neusnul,
Na starodávnejšé slavných po porádku sa dívá
Tvári mužov, čo v náramnej sa nachádzaly síni:
Neb tu pri nábožném Slavimírovi zostať, a vnútry
Vésť bavení, i nenávistné sebe prospevy ďálej

Nechcel poslúchať: nebo slych mu urážaly najvác.
S otvorenou tu hubou (lepší v noci než ve dne mal zrak)
Najprvňého ze všech zahľádá Sláva, čo ḿéno
Dal krajanom vlastným, a po ňom sa nazývali Slávi.
Vedľa potom spatrí Morava zrutného, i otcov
Ostatních, dávné čo opustili naproti vóli
Bydla, a pod prázné s rodinou svou Tatry doťáhli:
Najvatší ze kterých bol Váh a Hron odvahy prudkej;
Od toho Váh, od tohto dedil zase méno Hron ostrý.
Sám ale nad rybnou osadil sa z náhody rékou,
Nad rybnou rékou, čo sa od neho ešte volává
Až povčul Moravou, a Slováci Moravcami od nej.
Tam hroznébo zočí, náramnej postavy, Sáma
Obličajou púšťať strach, a očma vyhadzovať iskry.
Tam Samomíra, tam aj veľkého Samoslava na šťáp;
Premnoho aj hrdinov, na tuhú braň a vojnu paterných,
Krásne vyobrazených, ve svém stáť uzre porádku.
Ďáľ sebe též nemilého vidí Mojmíra, napráhlý
Meč pravicou, a ľavou se zlatým ňésť zástavu krížom.
Obzvlášť však sa diví, a okálama zbystra opírá
Na mnohoúdatnú samoženku, Dobroslavu pannu:
Jak valčí a tuhý vede boj zlým naproti Nemcom,
A prudkým náramne fučác od vztekloty ohňom,
S bystronivou, krásnou Ľudomírou, žrebcom obratnou
Dúbravkou, a s inými tisíc tovaryškami lútých
Báborov a cvičené pere hajna i vojska pomátlé.
Než jako ďáľ na iné i hrdinské číny i pótky
Víťazov údatných, skvúcích též od zlata žrebcov,
Podperené a kolom vyklajúcé hrivmi šišáky,
Štíty meďou okuté, i barevné zbrojstvo sa dívá,
Zazdává sa počuť, Slavimír že chrápe uzaslý:
Hneď sa mu na krásné zaneľúbí obrazy patriť.
Ustúpí a do zatvorenej k nemu ložnice vejde.
Napred však sa mení v známý Rastislava parsún,
Čo zraku i vlastnej zbavený bol Nemcami krajny,
A v temném ubohý trápil sa nevoľne žalári.
Tak na všetko zloboh Rastislavu kráľu podobný:
Aj na hlas aj na tvár i bledé od vlhkoty usta,
Vyslepený aj zrak, na celú též postavu údov,
Ku hlave sa zblíží; i prvým jak celky zahrúžen
Bol spáním vyjaví, a paterne ukáže sa ve snách;
I všetek uplakaný takovýmito rečňuje slovmi:
Ó kňaže posvatný, toho tam nad hvezdami Otca,

A spolu údatný údatných vodco Slovákov!
Ty včul spíš, a nevíš jaková sa ti náhoda blíží.
Nazdáváš sa, že keď zhynul a vzal zkázu neverný
Kráľ Svatopluk; keď i, násilnou proti vóli donúten
Hrozbou, vládu prijal si, a z báborského zaprahlý
Járma vydrev národ, premilú opatril si mu voľnosť,
Všetko že bezpečné sa nachádzá, všetko pokojné?
Jak sa hrozne klameš! Výborný tento hľa ešte
Vnuk žije až posaváď, a ku zlej žije záhube krajny.
Dosť mu není, že zradil mňa a pod moc Nemcom odevzdal
Rozlobeným; a ti na hroznú odsúdili mňa smrť;
Len jediný Ludvík smiloval sa predca nade mnou,
A krátkú premenil mi bolesť na tisíce bolestí:
Keď žeravú a tuhým prašťácú radlicu ohňom
K bystrým kázal očám priložiť, zrak a svetla vypáliť;
Večnou též vazbou a žalárom trápiť ukrutným.
Dosť i na tomto není. Vatšú vzal pred seba hroznosť,
Vatšé zlé: vlastnú zapredal svoju krajnu ohavník,
Národ svój vlastný, a uvédol do psoty ľudstva;
Keď Nemcom podlehlosť a hanebné sľúbil otroctvo,
Lichvu mnohú, i temer neznesnej výplaty dáňe:
Sám aby len panovať, zdornej sám Nemkyni slúžiť
Vládal, a s báborskou sa mohol kochať ešte nevestou.
A včul braň hotová i početné vojsko hromážďá:
S ním by ťa mohli zajať; jeho na tvé místo a prázný
Prestol kráľovský i otupnú berlu povýšiť.
Zdáliž zbroj nelapíš a zhubcov týchto nepotreš?
Čož' ti naplat, že si oslobodil cudzého nevoľných
Od poddanstva ľudí, a sladkú týmto na málo
Prál okusiť voľnosť, keď pre tvú poznovu krajna
Zpozdílosť zase včul do ukrutnej bídy upádá?
  Tak zlý duch šeptá zmenený v Rastislava usta.
Stáť ho pred očma vidí Slavimír, i čo repce, zaslýchá;
Od ľaku trhne sebou, a z místa na místo sa hádže.
Jak ryba keď prudké vyhodí ju na zábrehy vání;
Neb chytená močeným v masném lepe kvíčala prútím,
Keď snáží sa vymocť a ze slizkej zkázy vyváznuť;
Než čím vác trepotá, čím vácej brkmi pomáhá,
Tým vácej sa lapá, a do záhuby krídlama vnášá.
I trikrát hore už zdvihnul sa a loktom opíral;
Trikrát chcel prezreť; trikrát oči zavrely vička;
Toľkokrát hovoriť; toľkokrát seklo sa hrdlo:
Najtužšé všetkou ho mocou ochvátilo spání.

Tehdy živým aj predstavením a s premnoho vatšou
Zloch smyslené snáží sa vyobraziť úklady hrózou:
Tým aby vác rozpáliť a do vzteku vládal ho nahnať.
Najprudších ve snách, jak ozaj by sa stávalo všetko,
Dá Slavimíru videť: že s hojným Bábori vojskom
Po všetkých sa hrnú do Slovákov krajny pomedzách;
I všade noh sa dupot, všade rehtot žrebcov ozýva,
Až prach a hustošerá zastává černava oblak.
Ďáľ spatrí už i mesta horeť, náramne po všetkých
Dým kobačiť dedinách; kúr ísť i samému do nozdrý;
A všeliké v hrozných naporád stáť končiny ohňoch;
Prudšú aj cítí do očí váť plápola horkosť.
Všetko vidí rabovať: zlato, stríbro a poklady lúpiť,
Žrebcov, ovec, koz, kráv a ručácích stáda bujákov
Odháňať; prázní utečú preč ledva pasáci.
Všetko plné strachu, všetko plné zre i hrózy ukrutnej.
Ďáľ zhľádá jak matky čo jím pred zrakma uprimní
Manželi, a vzácní synové, keď snážili vlastné
Obrániť máni, vražedelným padnuli zbrojstvom,
Prostovlasé behajú sěm tam; k nebu chvíľami patrá,
Chvíľami rukma lomá, a mokrú tvár prstami drápú.
Zaslýchá i jejích plač i hroznú kvílbu ke jasným
Vystupovať hvezdám, a nebeské uhly porážať.
Zaslýchá seba lúto klnuť, že krajnu nebrání,
A z vlastnej vzteklých nevyháňá končiny Nemcov.
Uzre potom, jak víťazným už Bábori vyskom
Postupujú na Devín, a do nútra bez odporu vejdú;
I všetkých zabijú strážných, čo sa nechceli poddať:
Jak seba už chytajú, a s hurtom z postele ťáhnú.
I hroznými tedáž sevrú nohy aj ruky putmi.
Jak Svatopluk na hrdý, kráľovským plášťom oďátý,
Kráčá trón, a danú od Nemcov berlu prijímá.
Zahľádá seba vľécť náramným pred neho chvátom,
Až kovy zňá ťažké a železných ohniva krúhov.
Odsúďá mu žalár, odsúďá svetla vytemniť;
S rozhorenou už též oceľou sa mu ke zraku blížá.
V tom ho vrelou zloch ofúkne parou, i započne ho páliť,
Jak by ozaj žeravá už radlica stála pred očma;
Zňésť ani púch a tuhú nevládá ohňa horúčosť.
Jak znovaný v hustém uložen lev z náhody chládku,
Z prázných jestli osyk, predtým čo nedávno zapálil
Pastucha, keď horkým včely dýmom znútra vykádzal,
Zdvihlý naňho veter tľácého kus uznese práchna,

Ze spáňá sa miká; i horúcé rozloben iskry
Z rozjažených ztrásá hriv; a lútým zarve ručáním:
Tak prudkým Slavimír ze stláňá vyskočil hurtom;
Veľký stal sa buchot, zjašení až pohli sa strážní.
Sen mu vypadne z očí: na horúcú radlicu patrí,
Radlicu nezhľádá; na Svatopluka pozre a Nemcov:
Než Svatopluk sa nedá, nedajú ani Nemci sa vídať.
Rukma a nohma tedáž hne, krutá je-li vazba na týchto;
Však žádná i na tých i na tých nebrinkoce vazba.
Nešťastného potom ňátrí Rastislava kráľa,
Oslepeného aniž nezočí a nenajde tu kráľa.
I mnoho ačkoľvek je na všetkej mysli omámen,
Ačkoľvek strach a náramná trase údami hróza;
Predca je rád, že pravda není, čo zdálo sa ve sne.
Než keď strach pominul sa a zlá ustúpila hróza,
Jak černá za dlhý keď čas všade žúrila búrka:
Trásla sa zem, strašným trepané skaly trásly sa treskom,
A včul zrázu veter zasekol sa, zasekly sa blesky,
Hrom prestal rachotať, husté rozpustily mračna,
Vác ani zem, žádná ani sa skala netrase vácej;
Len ticho sám teplý ze celej dážď oblohy plušťí,
A smadnú opojí zem, i dává úrode živnosť;
Každú aj k tomu zver, každé občerstvuje háje.
Hneď bystrého volá núter Ľudomíra, čo práteľ
Bol verný a na vtip chytrý, i na všetko obratný;
A spolu s ním rástol, do krutej spolu vojny chodíval;
I k vešlému naráz takovýmito rečňuje slovmi:
  Vrstovníku milý a práteľu vždycky mi vzácný!
Mé tebe otvorené každý čas bývalo srdce;
Aj včul chcem predňésť, jaková sa mi náhoda zbehla:
Pozbavený zraku Rastislav, náš nekdy panovník,
Zjavne sa ve spání a tuhém sne pred očma ukáže;
I hroznú mne povesť, hroznú též záhubu spívá:
Že Svatopluk je živý, že vlastnú poznovu krajnu
Báborským zapredal Nemcom; keď týmto neslušné
Dáne a podlehlosť i hanebné sľúbil otroctvo:
Berla by len sa mu ďáľ, a nemecká ušla nevesta.
Že včul zbroj hotová, na trón by ho mohli osádliť,
A mňa zajať; zraky mé povypáliť, i krúhami sklíčiť.
Ďáľ napomínal též polapiť brań, a týchto zaháňať.
Už som i v skutku videl do naších nepráteľa končin
Ťáhnuť, mesta horeť, rabovať sa všetko a lúpiť:
Báborov ísť na Devín, verných dať záhube strážných.

Už Svatopluk na hrdém sa povýšen tróne nadúval;
Už mne k očám žeravú, až pálila, radlicu kládli,
A v lútých okovách do pozemských vľékli žalárov.
Tak hrozné mal som videní. Ale, prátelu vzácný,
Ačkoľvek marnej klamavým snom víry nedávám;
Predca pre bezpečnosť, i pre lepšú istoty zprávu,
Ber sa do báborských bez príbavy končin, a pilnou
Skúmaj snážnosťou, jaková jích práca zanášá:
Zdáli pokoj, či ozaj hotová braň a vojnu Slovákom?
Než vec tajne konaj; nevyjav svej príčinu cesty:
By sme si tým asnaď nejakú nevyzískali haňbu,
Až by tam odporná zdáňú sa nachádzala radda.
Tehdy sa náhli chytrý, a čo najskór zpátky sa navráť.

Tak povedá. On hneď vykonává rozkaz ochotný,
A spešným sa na báborské nese končiny chvátom.
I prám už zbudená ze zlatého sa dennica lehna
Zdvihla, a rúženné otvárala úsvitu brány.
Než zlobivý hneď po zjašeném Slavimírovi hrózou
Černobog odstúpí, a volať z dolňého ponáhlá
Pekla druhov, čo s ním rovné jích potkalo šťastí,
Keď predtým božskú u Slovákov mávali poctu,
A včul sa v jazerách i horúcích válali bahnách.

Místo je kraj Bílej Hory naproti východu slnka,
Kdežto sa táto kloní, a z výšky do úvala zchádzá,
Od Havranej neprám ďaleké Skaly, Šaštiny ménom.
Včul pole už, tenkrát bukyčím pozarastano hustým.
Díra tu rozdrapeným zívá až k peklu hrtánom;
Kam vody a hrozné v čas búrky sa prívaly rúťá.
Prez ňu sa zlí duchové na horejšé vláčili svetlo,
A prístrach na ľudí i ukrutnú púšťali zkázu.
Až jích nábožný zaklnul do prepasti Horislav
Pústevník; od tej ani vác nevychádzala chvíle
Ven para nákazná a razácé sirkami púchy.
Tam teda vestúpí; i ze všetkej vlády železným
Na svých pekla druhov, čo mu len postáčalo hrdla,
Rúkne hlasom: pohnutá až zem sa otrásala vókol,
Ozvaly kopce v horách, a zvírata vbehly do jaskyň;
Slýchala ze dna prepasť, i pekelní slýchali bratri.
A hneď jak vlastné do uší jím zaznelo méno,
Bez baveňá chytrí na horejšé ľézli povetrí.
První vystúpí Radogosť, čo nedávno na veľkém,
Od neho tak volaném, božskú mal poctu Radhošti.

Tam v luhu posvatném, kde ohavná stávala modla,
Najmnožšé voly, najmnožšé mu zabíjali ovce;
I pri hodách slavných a pri hostine velmi radostnej
Najsladšého plné prázňívali žbány madovca:
Od spevu, od veselých pesní, od húdby zuňácej,
I skoku i hrozných sa celá hora zmítala vyskov,
A trasené vókol pohuhlávalo všetko povetrí;
I s takovou poctou, takovým slavnosti porádkom
Žádali preslavné v pótkách víťazstvo dosáhnuť.
Výjde po ňom Chásoň, smyslený boh slnka a svetla;
I ctívan býval na zoborských nekdy pahorkoch;
Než včul v temnosťách a slepej sa mrákote válal.
V tom Svatovít rútí sa, oborských potvora údov,
Se štvorakou tvárou, aby vídan býval odevšaď,
Strední v náramném stával ve Velehrade chráme,
Veštecký a plný pravicou roh vína držácí;
Však vlastnej sebe sám nevládal zkázy uhádnuť,
Že zrazený sa do tmý a horúcích skydne prepastí.
Triglav ťáhne za ním, a vládný vetrami Stríbog:
Ten býval na Kriváni hrubém, kde na výške sa liští
Tak volané Morské Oko, tento na Buchlove ctívan.
Vzápať týmto valí sa Rarach, čo hrózu naháňal.
Vychvátí sa potom najvatší trsti milovník,
Boh pastýrov a statku, Veles, všade premnoho vzývan;
I Zmok i sám Pikulík i nevelkej postavy Škrátek:
Tento dom ochraňoval, noseným ti vládli bohatstvom.
Vyšli i ostatní zlochové, čo donúkli Slovákov,
Patrácú by živému nebes Mocnárovi klaňbu
Potvorným obludám a ohavným dávali špalkom.
Než keď tak slezení v jedném sa nachádzali kúte,
Černobog odvážný a okálama pomstu hrozácí
Povstane; i stred ních takovýmito rečňuje slovmi:
Ó brati, bydlácí v nadhvezdných nekdy palácoch,
Včul v dolních večitej účastní bídy prepasťách!
Víte, keď obratní sme na horňé z temnoty svetlo
Vlastnou vyšli mocou, a bohov si privlastnili poctu,
I ztratenej nejakú tak dostali náhradu slávy:
Jak vtedy nám tučné chutňávaly stehna bujákov,
Stehna ovec, krmných koz a černých masso kohútov,
Na slavných pečené v najmnožšém počte ohnišťách!
Jak penené jedným sa vypíjaly konvice dúžkom
Vína plné, a tisíc rádov šlo do hrdla madovca!
Jak spev i lúbežná uši nám šteglívala húdba!

Tenkrát len radovánky, samé len stálo plesání;
Až sme aniž vácej toľkým si neľútali žáľom
Nadvetrných ztratu hvezd a nebeských pozbavu uhlov.
Než včul zas vrazení do pekelných mrákoty stínov
Ukrutným hladom, ukrutnou trápíme sa žížňou;
Všetko i najhoršé, čo sa mysleť móže, trpíme;
Ništ ani nezbývá, jediná len pomsty horúčosť;
Tá ale též pálí, nevládne-li skutkom ochladnuť.
I kdo takého je nám vyhnancom príčina zlého?
Rastislav, Mojmír, a živý dovčulka Svatopluk.
Než kdo prvý závistníkov podonúkol a predňú
Zavdal príležitosť, by naším opovrhnuli božstvom,
A strašlivému nebes Hromovládaru dávali poctu?
Zdáž neprivédli samých k tomu Bábori? Bábori tehdy
Nešťastá a našej prední sú záhuby póvod.
Zdáž pre takú spomstiť nemusíme sa nad nimi krivdu,
A v tľácích ohnivú pozahášať vzteklotu srdcách?
Srdcu je najmilšé, nad iným vzať móže-li pomstu.
Zdáž vnove zas božskú vyhľadávať poctu nemáme?
K tejto celá poneváč dosavád' nezmiznula nádej.
A včul prám k tomu čas, včul súcá nastala chvíľa:
Bábori údatné a beze všeho počtu odevšaď
Vojska berú; Svatopluk najvyššú dostane vládu,
Násilnou by mocou na trón a na berlu sa dotrel:
Až by ho buď Slavimír, ostatní buďto Slováci
Za vlastného prijať samovoľne sa zdráhali kráľa:
Neb Nemcom poddal sa a bídné sľúbil otroctvo;
Lichvu mnohú i temer neznesnej výplaty dáno.
Včul teda po všetkej sa kolom rozrpchnite krajne;
I hneď jak chraplavým zaslychnete trúby jačáním
K vojne mužov zbúdzať, rozbesnite ľudstvo, zapáľte
V srdci oheň lútý, a Svatopluka zhnuste u všetkých:
Ukrutnú aby tak na zradcu majúce nenávisť,
V najvatšém sa na boj čím skór posbíhalo množstve.
Jestli by on tu padol, dobití boli na hlavu Nemci,
Jestli by aj Slavimír nejakú vzal z náhody zkázu:
Snadno si víťazných k sebe už nakloníme Slovákov;
By z cudzích vydretí járem, z cudzého vyprahlí
Otročeňá, cudzého sa též odreknuli božstva,
A starodávnejšú zase nám len dávali poctu.
Tehdy už iďte chytrí, a ve svej obracajte sa práci.
Než keď vec vykonáte; ľudí zbúríte nafúklých,
Neskrotenú prchkosť a horúcú zažnete besnosť:

Na prázný sa doberte Plavec; tam v jaskyni pustej
Ďalšá má uzreť na budúcé radda konání.
  Tak hovorí černoch. Za dlhú oni ešte ho chvíľu
S vyplazeným najďál' jazykom poslúchali všetci;
Ušma aniž nestrihli, aniž neškňúrili tvárou.
I hneď na znamení, že taká sa zaľúbila radda,
Trikrát kývli rohý; trikrát zakrútili chvostý;
Trikrát na trasenú vókol zem dupli kopytma;
Toľkokrát divoké vyškľébili usta, a hrozným
Veľkú česť, veľkú jemu dávali chválu huhláním.
V tom po cclej sa rozešli kolom jak havrany krajne,
A mnoho v rozmarnej sa tešácí nádeji blázni
Na zvuk trúb i na válečné očekávali heslo.

Spev pátý.

Obsah.

Po navrátení Ľudomíra Slavimír na snem prednejších zavolá a prednáša, čo mu Rastislav ve sne vyjavil. Ľudomír to potvrdí a vypráva, čo videl a zdovedal sa u Báborov: totižto že vojsko Svatoplukovi, ktorý jím poddanosť prisľúbil, pod správu dávajú, aby s ním Slovákov, až by ho na ten spósob za kráľa prijať nechceli, ukrotiť mohol. Slavimír pýtá sa, zdáliž vojnu anebo poddanstvo chcú si vybrať. Zemižížen radí bojovať a brániť sa. Vojnu si vyvoľá všetci, i sám Slavimír. Posly sa po krajne rozejdú oznamovať ľudu, aby sa k boju chystal, a ku Devínu sešol. Černobog též a tovaryši jeho mužov podpaľujú, aby zbroj zapopadli. Ti sa hneď zbúrá. První táhne Zemižížen, potom Milín, Slavboj, Ľuboslav, a ostatní vodci se svojími zástupami do vojny pospíchajú.

Jak túžné čekajú mnohodľácú levčata matku,
Keď hrozný trápí hlad a vyschlé od smadu hrdlo;
Než tá prez ďaleký les a pusté húšte sa túlá:
Neb častou blízké vykvárila háje poľóvkou,
A snážná jastrí, zvalenú keby buďto jalovku,
Buďto klavého rohom zapopadnuť mohla bujáka:
Tak Slavimír s veľkou príchod Ľudomíra do ohrad
Vyčkával túžbou; než jak sa navrátil, a istú
Z báborskej nazpák podonášal končiny zprávu,
Hneď zavolať predních a na snem zvésť káže Slovákov;
Ti s predbíháním dovaľá sa, i v raddu zasednú;
A Slavimír k sešlým takovýmito rečňuje slovmi:
Práteli uprimní, mylnú sme dopádali nádej,
Keď sme sa oklamaní v marných domnívali mysľách,
Že všem nám pozatým, báborskej vlády slobodným,
Stálý vždycky pokoj, stálá bude voľnota kvitnuť.

Neb znovu ozbrojená sa valí a už hurtuje búrka,
Čo hrozný poddanstva sypať bude na hlavy príval.
Ejhľa ve snách ubohý sa mi kráľ Rastislav ukázal;
A strašnú hlásil vec, i tak spácému vyreknul:
Ó kňaže posvatný, toho tam nad hvezdami Otca,
A spolu údatný údatných vodco Slovákov!
Ty včul spíš, a nevíš jaková sa ti náhoda blíží.
Nazdáváš sa, že keď zhynul a vzal zkázu neverný
Kráľ Svatopluk; keď i, násilnou proti vóli donúten
Hrozbou, vládu prijal si, a z báborského zaprahlý
Járma vydrev národ, premilú opatril si mu voľnosť,
Všetko že bezpečné sa nachádzá, všetko pokojné?
Jak sa hrozne klameš! Výborný tento hľa ešte
Vnuk žije až posaváď, a ku zlej žije záhube krajny.
Dosť mu není, že zradil mňa a pod moc Nemcom odevzdal
Rozlobeným; a ti na hroznú odsúdili mňa smrť;
Len jediný Ludvík smiloval sa predca nade mnou,
A krátkú premenil mi bolesť na tisíce bolestí:
Keď žeravú a tuhým prašťácú radlicu ohňom
K bystrým kázal očám priložiť, zrak a svetla vypáliť;
Večnou též vazbou a žalárom trápiť ukrutným.
Dosť i na tomto není. Vatšú vzal pred seba hroznosť,
Vatšé zlé: vlastnú zapredal svoju krajnu ohavník,
Národ svój vlastný, a uvédol do psoty ľudstva;
Keď Nemcom podlehlosť a hanebné sľúbil otroctvo,
Lichvu mnohú, i temer neznesnej výplaty dáne:
Sám aby len panovať, zdornej sám Nemkyni slúžiť
Vládal, a s báborskou sa mohol kochať ešte nevestou.
A včul braň hotová i početné vojsko hromážďá:
S ním by ťa mohli zajať; jeho na tvé místo a prázný
Prestol kráľovský i otupnú berlu povýšiť.
Zdáliž zbroj nelapíš a zhubcov týchto nepotreš?
Čož' ti naplat, že si oslobodil cudzého nevoľných
Od poddanstva ľudí, a sladkú týmto namálo
Prál okusiť voľnosť, keď pre tvú poznovu krajna
Zpozdílosť zase včul do ukrutnej bídy upádá?
Tak smutný hovoril Rastislav, a zrázu sa zmiznul.
Ďáľ som ve sne videl do naších nepráteľa končin
Ťáhnuť, mesta horeť, rabovať sa všetko a lúpiť.
Báborov ísť na Devín, všetkých dať záhube strážných.
Už Svatopluk na hrdý, kráľovským plášťom oďátý,
Kráčal trón, a danú od Nemcov berlu prijímal.
Už též páľácú mne k očám blíž radlicu kládli,

A v lútých okovách do pozemských vľékli žalárov.
Tak strašný mňa dešil sen, a veľkú hrózu naháňal.
Však marný že nebol, každý hneď v pravde to pozná.
Rekniže nám a všetko vylož, Ludomíre, porádkom:
V báborskej čo si krajne videl, čo slýchal o válke?
Tak povedá. On hneď takovýmito odreče slovmi:
Údatný Slavimíre, milý náš z potreby vodco!
Od teba vypravený k nepokojným na zvedy Nemcom,
Tajne povyskúmať, jaková jích náhoda zmítá:
Sotva do báborských vekročil som končin; odevšaď
Hneď temné z výheň do uší sa mi brinkoty ňésly.
Ďálej postúpím, a budúcej vojny paterné
Uhľádám znameňá: meče a strely brúsiť; i po svých
Rozvinuté místách očekávať zástavy mužstvo.
Nekde už aj hotových sbíhať sa ku týmto junákov.
Též som sa zdovedal: Svatopluk že sa pod moc ukrutným
Dal Nemcom, podlehlosť a hanebné sľúbil otroctvo;
I hrozné pozatým vyplácať dáne: na každý
Rok sto koní, dvakrát sto volov, též stríbra odevzdať
Toľko hriven; v čas i vojny pomoc na nepráteľa vyslať.
I preto je z vazeňá a ze smutných vyvlečen ohniv;
Kráľovskou hrdo aj pocten k tomu ešte nevestou.
A včul vojsko sešlé pod vlastnú dostane správu,
S ním aby ťa, Slavimíre, i nás mohol úplne zvýšiť,
Jestliže bys' nechcel po dobrém jemu berlu popustiť,
A s nami sa zdráhal plat i toľké dáne uvádzať.
To hľa je, v báborských čo okom som veľmi paterne
Zahľádal mestách, a svýma sa dozvedal ušma.
Sotva že tak reknul, Slavimír hneď poznovu začne:
Už teda víte, jaká na snem vás kázala sebrať
Príčina! víte jaká očekává bída nevoľných,
Koľké nešťastí, koľká ide na hlavy zkáza!
Tehdy si vojnu aneb večné povyberte otroctvo;
Vezmite báborské a na krk zaprahnite jármo!
Tak Slavimír k sešlým dokonal reč na sneme otcom.
Než tito rozdešení a takúto pre náhodu zmátlí,
Všetci ho v najvatšém poslúchali ešte mlčání.
Jak srditý víchor, čo celý náramne fučácou
Rozdrapoval sa hubou deň, a kalné mračna doháňal,
Keď znovaný zasekol sa na noc; v tom černava hustne,
A smolná po šerej nastává oblohe hróza;
Všetko utíchne tedáž, a pre zlú trne od strachu búrku:
Tak prední v divnej setrvávali starci tichosti;

Neb sa na rozpačitých dovčul nazdávali mysľách,
Že Svatopluk zhynul a v lútej vzal pohromu vojne.
Až vážný jedným Zemižížen povstane rázom,
Čo v každej dobrú udeliť znal príhode raddu:
Už mu z očí a z tvári samá vyhľádala múdrosť;
I preto u všetkých veľké ho slávilo méno.
Ten teda pretne tichosť, a takýmito rečňuje slovmi:
Vodco veľaslavný, a vy sešlí pospolu radci!
Večne-li odsúden k tomu náš je tu na svete národ,
Pod cudzím aby len sme zaprahlí dýchali jármom,
A vlastnú slobodu, vlastnú neužívali voľnosť?
Od koho tak veľké Nemcom sa odevzdalo právo,
Utláčať bídných, a silou k poddanstvu naháňať?
Ach, Svatopluk, hrozný Svatopluk čo si predca zamyslel?
Jak veľkú v tebe oklamaní sme zakládali nádej,
Údatnú zmužilosť a neohrozeného viďácí
Srdca tuhosť, že ty nás a milú našu krajnu obráníš,
I v cudzú nikdá nedopustíš vládu upadnuť!
A hľa ty včul bídný ju i nás nato dávno slačácím
Už Nemcom zapredal si, a schválné kúpil otroctvo!
Ach, čo za vec, čo ťa za hrozná k tomu potreba núkla?
Však si ty najvatší býval voľnosti milovník!
Ach, prečo sám nepadols' a radej v boji záhubu nevzal?
Nežli si mal toľkú, tak hanebnú spáchať ohavnosť!
Bídu na nás uvaliť, večnej dať poškvrne méno!
Zdáž nato sme predtým už pod Rastislavom, a včul
Pod mileným vodcom Slavimírom toľko prehojnej
Léli tokov krvi, a vzácnú podobýjali voľnosť,
By sme ju včul hotovú z dobrovoľnej pustili hrsti?
Čož' nato utlačení poveďá nám nekdy potomci?
Že sme tedáž, slyšanou blízkej len vojny povesťou,
Od strachu naplašení, mužské odhádzali zbrojstvo,
I skorenou k Nemcom prosbou a krivýma kolenma
V mrzkú poslušnosť a bolestné ľézli otroctvo.
Zbroj teda, zbroj hroznú zapopadnime, naproti poďme,
Bráňme zlatú voľnosť, a ze záhuby vydrime krajnu!
Jestli by však víťazstvom hoveť nám nechcelo šťastí,
Zemrime včul radšej, než by sme jak otroci Nemcom
Slúžiť a báborské na šijách ňésť mávali jármo.
Sotva že reč dokoná: zbroj, zbroj zapopadnime! všetci
Hneď volajú; zbroj po všetkých sa ozývala ustách:
Jak hrom keď rachotí a po skalných huhle pahorkoch.
Nastane v tom Slavimír, a takýmito odrečе slovmi:

Uznesené aj z mej polapať braň stránky je zdání.
Radšej smrť slavnú a hrdinský zvoľme si úmor;
Dajme sa rozťať a krv do poslednej kapky vylejme,
Kleslou než slobodou v otrockém járme naríkať!
Tak povedá; i v tom chytrých na všetky rozešle
Místa poslov, mužom oznamovať, by sa chápali zbrojstva,
Spíchali hneď na Devín, a čo najskór vjedno sa sešli..
Než černý jak náhle druhov rozbúril ohavník,
Tátoša dá sa hľadať; na hrubém Vetrlíne i najde,
Tak srsťou bílého, jaký Svatovítovi nekdy
K pocte daný bol kóň: čo na ňom hroznými opásan
Zbrojstvami, praj, nočnú na nepráteľa chvíľu vybíhal,
Strach množil a spravenú ctiteľom svým krivdu vypomstil.
I včul jak zdvihlú na devínských zástavu hradbách
Uzre mihať (bedlivým stríhol nato vždycky okálom)
A spolu obratných sa hrnuť poslancov, i silných
K vojne mužov zbúdzať, naňho chytrý hupky vysedne:
Trúbu ľavou a pravou zapopadne meč od krvi kalný;
Na hlave též smudlej krvavé sa mu trásly chocholce,
Prístrachom obsadlé, a ukrutnú púšťaly hrózu.
V tom zachopí sa na cval. Pri moravskej najprve réke
Cestu si vezmúcí: poťom a kde ho nikdo nevídal
Prez povetrí ľétá jako chytrý krídlama jastráb;
Než po hradoch, dedinách a osadlých od ľudu mestách,
I kde jaký len muž súcí sa k vojne nachádzal,
Spešne behá, zvučnú meď a hlasnú trúbu nadúvá,
Meč krvavý zmítá, i takýmito zbudzuje slovmi:
Zbrojte sa, zbrojte, milí druhové, ten vodcu je rozkaz:
Neb Svatopluk zradný zapredal nás Nemcom; a ti včul
Už sa do vlasti hrnú, už ohňom všade končiny páľá.
Všetko berú, lúpá a vlečú nám uzly na hrdlo.
Zbroj teda, zbroj polapajte chytrí, a krajnu si bráňte.
Tak vreští a taký do uší pere Černobog ohlas.
Každý aj bližší i ve vatšej od neho ďáli
Náramný slýchá krik a strašné trúby ručání.
Krem toho jašterčí všetkým potajemne do srdca
Vdechne pajed, lútý hnev a besnú vzteklotu pustí,
I hroznú zažihá na Svatopluka zradcu nenávisť:
Najvatšé ostrú aby braň všade chápalo množstvo.
Už spíchav Moravou Hanu prejde a Odru nahľádne.
Odtáď prez vysoké zachopí sa k Váhu pahorky,
A cvalom obratným na dunajské zbehne pomedzí.
V tom sa na Hron vnáší a samý až tohto začátek;

Odkáď pospešný k veľarybnej pred seba vezme
Chod Tise a k bublavým chvátá podľa výmola žrídlám;
Odtáď zas krížom zachytí sa, a kľučkuje sem tam.
I dvakrát už sám od východu slnka na západ;
Dvakrát od studenej též pólnoci k horku poledňa
Krajnu celú pobehal, každé zmeral obluda místo.
Než jako ešte tretí aj ráz chce na cestu sa pustiť;
Končiny od jednej na druhú zase končinu ľétať,
Tátoš mdlý a tuhým prebraný až k úpadu chvátom,
Od sedeňá na bokoch, na krídlách od fuku spálen;
Vác ani už po zemách behať a své poskoky dávať,
Vác ani už ľahkým veslovať nevládne povetrím,
Zrázu sa len potočí, a pretrhne sa prezpoly pod ním;
I hrivy rozpaježác na ryzém rozťáhne sa písku.
On zlorečí, a kruté hroznej pluje ze tlamy lání.
Ništ méň též černí druhové a roháči pekelní
Se svou obracajú sa vecou. Okolične po mestách,
Po všetkých dedinách, a celej ve dne i v noci krajne,
Jak chlpatí netopýri, večer keď nastane pozdní,
Bez baveňá sa točá, a pletú beh a zákľuky sem tam;
I zjašený všade ľud búrá, všade pravdu nepravdu
Roztrusujú, a tuhé pichajú pod ňadrami boďce:
Hnev lútý, škaredý vztek, horúcí besnoty plápol,
A tľácú dodajú na Svatopluka zradcu nenávisť,
Každý skór aby povstal, i ostré zbrojstvo dopadnul,
A proti rúťácím sa obrátil zavčasu Nemcom.
Tak černí zlochové po všetkej žúrili krajne.
I hneď stváráním a takým besov ostňom upichlé
Ľudstvo sa rozbúrí, a do hroznej vojny ponáhlá.
Zhurta sa šípy kujú, meče brúsá, píky, šišáky,
Náprsníky robá, a medenných obťahy štítov;
Lúky sa vystruhujú, i kyjáky nad ohňami tuhnú;
Žrebce vedú a chytrí sedlajú sa do pótky nosáci.
Umko milá, dávných vedomá všech na svete príhod!
Včul nože prav, koľkí zbudení hore povstali vodci;
I z jakových nahnaté končin ve vláde majúcí
Zástupy údatné a za vojnou prudko fučácé
Ťáhli poľom prašným, i do hroznej chvátali pótky,
Krásnú obhajovať voľnosť, a nepráteľa zetreť.
Prední s predneseślým Zemižížen hýbe sa vojskom,
Raddu čo najprvní dával na Svatopluka zradcu
Braň lapiť, a s lútými zahnať jeho Nemcami z vlasti.
Pevní s ním Belohorci idú, chlap nad chlapa každý,

Z Bystrice úrodnej, z Lamača, z Dúbravky, ze Zóhru,
Ze Stupavy znovu postavenej, ze Lozorna a Mástu;
Kde predtým veľké sa na oblohu spínaly hradby;
Než vtedy len smutné s dedinou zborenišťo neveľkou.
Z Jablonového, Levár, ze Soločnice, Lábu a Závod,
I z trojakých Bórov, na konopné vlákno prehojných.
Též čo kolom veľkého majú Boru místo na bydla;
Kdež more nekdy jazer, jak o tom vyprávali starší,
Vyschnulo, a množšé za sebou ponechávalo písky.
Tam sa potom veľký ujal háj i na šírku rozestrel.
Ozbrojení tito vždycky choďá a na končiny stríhnú;
Prední až na Devín preochytro sa pospolu rúťá,
Keď kedy naň dorazá nenadálým Bábori vpádom.
Též veľký čo Dunaj, menší čo opustili Dudváh;
Gidru potom chladnú, a trnavskej réčiny prúdy,
I Blavu bystrotokú, neveďácú nikdy zamrznuť.
Aj čo bydľá na patách drevných hor, a zhusta motykmi
Nestrídmé kopajú na ohnisté víno pahorky
V Modre, Jurú, Častej, vysokém Pézinku, a švárném
Údolí, v ňomž' dobitý od Rímanov Otto sa ukryl,
A k bydleňú obľúbil; i svým ponazýval ho ménom.
Stále po ňom zrutný potomek Strojmíra, čo révným
Zpodní nekdy Zobor, v nárovnej od seba ďáli,
Obsádzať prútím, a ľudí ho opíjať učíval,
Ťáhne Milín; a prenáramným dub kníše hrotiskom
Nadstavený, každé prerazácí naskrze zbrojstvo.
S ním sa do vojny sypú výborní všetko junáci:
Nitra čo najstaršá a zoborské vyslaly kopce,
Obdávný Močenek, veľký na vinohrady Fraštak,
Čachtice, i Brezová, i Turá, i pijáci Holečky;
Píšťany uzdravné, a Nové čo zrovna do Váhu
Mesto hľadí, i celá novomestská rovnina krásná.
Chvojnica též vlečná, rakonosná réka mijavská,
A zpodom obsadené javorinskej výše pahorky.
Bojnice teplovodé, remeselná veľmi Prividza,
Obzláštným dobré i Topolčany dávno šafránom.
Též Paderáci tuhí, a čo u brehu Nitry, a mútnej
Žitvy držá masné nedohľádlých rovniny končin,
A skrivenými orú žitorodňé úhory pluhmi.
Aj čo žijú, kde Dunaj bere Váh a krutými donútra
Ustmi loká, i nesen se sebou zas doňho vyľévá.
Tých dva tisíce peších je, chytrých vác o tri koníkov,
Ozbrojených kopiou, a visácím na pleci lúkom.

Ohromný i točí sa ohromnej postavy Slavboj;
Čo spraveným od Smíla mečom, jakovému podobný
Lahko nebol vídan, v krvavém boji rúbal, a jedným
Len sekom údatné rozetínal prezpoly mužstvo.
Z výborného za ním sa ženú pluky mesta, čo rimský
Nekdy Terenc v peknném založil nad Váhom okolku;
A hrad i nezbornú prihodil k nemu na skale tvrdzu:
Z Dubnice nádhernej, ze žilinských mešťani ohrad,
Z Púchova, Rajca, Kysuc, ze hrozácej Bystrice Váhu,
Z Ílavy a z Beluše, z Pruského, Varína a Čatce,
I z kyselého tedáž na viničnú Beckova šťávu.
Aj ti čo prostredních najprudšá v úbehu réka,
Váh, preteká, i milé poľa jím a oráčiny rúcá.
Každý z ních zmužilý je a vodcu na postavu rovný.

Vzápať pospíchá Ľuboslav; čo sa od neho nikdo
Švárnejší po celej nenachádzal krajne Slovákov:
Všetko na ňom krásné, zrast, líca i rúcho je krásné;
Krásné též sa na ňom zaskvívalo od zlata zbrojstvo,
Krásne i pristrojené v pyšnej bolo ozdobe vojsko;
Vésť čo mu dal slavný a hrdými na hvezdy sa pnúcí
Hradbami rozpevný Velehrad, kde zadávna slovenských
Kráľov rozkošné a zlaté bývávalo sídlo;
Též čo Prerov starší, a Priboň, čo Ičína pomedzí,
Aj Kyjov aj kvetový Ostrov, Polešovce a tenkrát
Ešte neohradený Brod, i Bzence na zahrady najďáľ
Vŷchyrné, Veselí a nezadnej Strážnica krásy;
Aj ti čo Odru tokom chytrú, čo ve dvojno bežácú
Bečvu pijú, a kolom vetrného Radhosťa sa ťáhnú.

Ďáľ zakovan v ťažkém do samej paty zbrojstve na českém
Žrebci hrivou bílou, bílým též odpoly chvostom,
Aj čelom aj nohma až do kolen bílýma na predku
Ohromitý cválá Jaromíl, a do výšky trčácou
Vyhrážá kopiou; údatné všetko ho vojska
Nasledujú, čo sa v najvatšém z Brna vybraly počte,
Záhrušic obdávných, a mytej mnoho Lednice Tájou,
Z Boskovic, i z Letovic, z hojného i Slavkova rybmi;
Též čo dodal pyšný Hodonín, čo i v nízku ležácá
Bredslava, a blíž nej Podlžáci na šírku osadlí.
Íhlavské sa ho též i znojmské zástupy všetky,
Aj za samou čo bydľá Tájou, zlých súsedy Nemcov,
Poprichyťá, a do ukrutnej spolu bitky sa rúťá.
Jak na jaseň sa točá odpadlé ze stromu listy,

Keď prudký zahučí a konárami zatrase víchor;
Neb ze všej keď idú a skáčú oblohy krúpy.
  Aj veľaúdatný meškal doma nechce Hodislav.
On vekom už zešlý peč a snážnosť vojny opustil,
Výhosť dal zbrojstvám, i celý na pokoj sa odevzdal:
Len poľa úrodňé, čo tisícero pluhmi orával,
Len lesy a chladné ho tešívaly stínami háje,
Lúky len obrosené a hrčácé prez ne potóčky.
Často chodil k prúdom, na brehoch rék často sedával,
Spev pastýrov aneb šveholácích vtákov očúval;
Buď hlasnú umelými chytil zase prstami harfu,
A slavné hrdinov dávných účinky, a veľké
Veľkých vojny mužov pri svorném rozmeru spíval.
Než včul jak hroznú sa valiť čul záhubu na vlasť,
Rozlobený a jedom vzteklým náramne fučácí
Treskol harfu, lapil braň, a v tom sa do pótky zanášal.
Tu zrutný Milibor, z Holomúca čo zástupy rídil,
Z Unčova, Prostejova, Trebovy, Slavetína a Tremska:
Keď to videl, jemu nad vojskom hneď správu popustil.
On s veľkou nazpátky do ruk zase vzal ju radosťou;
A pluky údatné údatných védol Hanákov.
  Strašný též sa valí Borislav, hrozného preslavný
Jaštera ukrotiteľ, čo zakáď žil, v zraste pribýval,
Fúkal jed lútý a morácé do smrti púchy;
Lichvu celú, i celého naráz muža do tlamy zhltnul.
Všetko už aj vyhubil najšír a napusto uvédol.
Až zmužilý, toľkú netrpácí zkázu, Borislav
Doňho neohrozeným sa odevzdal srdcom; i práve
Jak sa na teplejšém ohríval z náhody slnku,
A pri samej najďáľ rozťáhlý jaskyni drichmal,
Náramnú uhodí a praskne mu do tlamy jedľu;
A spolu rýchloperé neklamúcím šípy lučišťom
Začne jeden po druhém sypať; i skór nežli sa schápe,
Nežli sa priblíží, hrozné mu vybodne okále.
S veľkým drak hurtom sa chopí, a strašne sypúcí,
Náramný učiní lom, a pichlý prehryze oštep.
Trikrát sa zdvíhá na veternú krídlama výšku;
Trikrát zpátky padá; sem i tam sa i hádže, a vókol
Všetko trhá, žihadlom stíná, a drápami rúcá,
Aj skaly aj kamení a zdvihlé pod nebe sosne.
K posledu po známej sa do jaskyne vóni a smutném
Páchu plazí; i v náramném zhyne obluda sýku.
Odkáď ven para zlá a morácé dušňaly púchy,

I všeliké, čo blíž pristúpilo, zrážaly zvíra:
Až ju celú kamením a hrubými zahádzali skalmi.
Víťaz tak veľký do ukrutnej pótky Borislav
Pospíchá, a na svém zabitú nese potvoru štíte:
Čo vtipnou remeslil vavrečský Myslota prácou,
A v sedmorsloženou, ztrhlou z divokého bujáka
Obťáhol ho kožou, i tuhých dal toľko mosadzí.
Premnoho údatné vyprovádzá tohto junáctvo:
Čo pri Babích sa Horách, pri podivném vodmi Kriváni,
Čo pri Volovci živí, a pnúcej v oblohu Tatre,
Ostatních i Fatrách sahajúcích čelmi na hvezdy;
Též pri vodách čistých: pri oravskej réke prebystrej,
Pri prameňoch vážných, pri Dunajci a Poprade menšém.
Aj čo majú Tvrdošín, Veľkú Ves, a mesto Kubína,
I vlastným volanú od trsťá Trstenu ménom;
Námestov, Hyby, Lupču, potom Bocu v úvale nízkém
Postavenú, žádných nemajúcú od veku vrabcov;
Aj Belu aj Ľubovú, krásné Podolinca okršky,
I Smolník: ve vodách kde železné krúhy na peknú
Obracajú sa mosadz; a predešlej tvári sa zprosťá.
Zbroj sa nejedna u všech liští: meče jedni a šťápy,
Jedni valašky točá a opéklé ohňami drúky.
Jedno i rúcho není a kroj; ti zďáľa paterní
V bílých skvá sa huňách, šerajú sa ti naproti v černých.
Časť vlkov obľéká, hlavu na hlavu, líca na líca
Prikládá; a nepráteľské v boji žrebce plašívá.
Množstvo to všetko pešé: ale ísť sa mu pešky neľúbí;
Než do pltí vchádzá, a chytrým dolu vesluje Váhom:
Tým aby čo skoršej ku devínským dospelo hradbám.
Vodstvo bité náramne hučí, a spešne železný
Píkami háj, i mužov ku horám svej vlasti podobných
Odvážá, a mnohou tisklé ide prez brehy rékou.
Dva brati též rúťá sa na veľkú postavu rovní,
Údatného ne méň údatní Jarka potomci,
Sťahlav a Krup hrozný, čo krupinské mesto zakládal,
A vlastným kázal ho volať ľudu od seba ménom.
Poslušní sú jím ze krupinských mešťani ohrad,
Z Ľubjetovej, čo prišlých netrpívá na svete vrabcov,
Z najlepšého na sýr a na masnú žinčicu Brezna,
Z Bystrice nádhernej; i zvolenskí ženci, čo ostrým
Od zlata obtočené po roľách žnú stebla kosákom.
Aj čo veďá v divném železo v meď žrídle premíňať.
Z Detvy potom, zrutných čo chlapov na svetlo vydává,

Z Jelšavy též, ze Plešivca, i ze Štítníka, prehojná
Kde braň a obzláštné sa robívaly štíty vojákom.
Aj z Turan aj z Mošovec, ze Sučan, ze Pravna, a všetkej
Zahrady turčanskej, všade hormi navókol opŕétlej.
Zpyšna si vykračujú Bor a syn jeho Vlastoň obratný.
Všetko zlaté ligotá sa na ních i šišáky i štíty,
Ze zlata braň na prsách, na mečoch sú ze zlata rúčky,
Obĺáhlé i zlatom najmnožším lúky sa žárá.
Aj veľaúdatnú bohaté jím na zlato mesta
Ozbrojujú mládež: najdražšá Kremnica kovmi,
Vystrmeným najvyš z tej i z tej stránky pahorkom
Priklopená, a do svého Nová Baňa údoľa stisklá.
Aj Bela aj Pukanec, výborný rudmi; i najďáľ
Roztratená sem tam po visácích Šťávnica kopcoch.
K ním Tisovec veľkú šuhajov podohadzuje částku,
Veľkú částku Tekov, z nadutej strach réky majúcí,
Vráblany ľahkoživé, a levických rovnin oráči;
Skalnastý i Hliník obzláštné ustane lámať
Hneď kamení, a svých vodcom dá správu junákov.
Též čo seďá vókol zdvihlého nad oblaky Sitna,
A stálú na vlkov lútých i na medveďov horských
Pótku vedú, a tuhými kolú jím šťápami rebra.
Též čo Ipel, bystrý čo kroťá Hron, a Rímavu brodnú,
Víťazný i Dunaj, nad rékami berlu držácí:
Všetci sa prispojčá, a siľá svým zástupy množstvom.
Aj ty neúčastný nechceš byť, Blizkone, války.
Zrutnú do hroznej zapopádáš tenčicu pasti,
Tenčicu, z nejž' naprázno daný vrh nikdy nebýval;
Než koho s ňou koľvek zachytil si a do hlavy praskol,
Každý hneď zrútil sa, a mal rane dosti na jednej —
Pospícháš krvavú syna smrť nad Nemcami pomstiť;
A v boji najprudšé Novohradčanov hajna porádáš.
Vládu ti prisporujú i Halič i Lučenca pasáci,
Nádherný i Divín, a okolné Sandi pomedzá;
Aj ti čo jích pyšná z poveterných ledva dozírá
Matra oblak, skúpá i čo jích myje na vlahu Zaďva.
Od hlbokých vposled rybnej Tisy vírov, a často
Žúrácého kolom najmnožšou Hernada rékou
Údatné sa berú s náramným zástupy vyskom.
Týchto Rozhoň, veľký tam tých má vládu Bugartúr;
Tohto koníci samí, okruhlými sa štítami skvúcí,
Mírné lúky nesú a zňácé strelkami túle;
Šťáp ruku ozbrájá, hlavu krásí perko volavky.

Než toho všetko peší, ohromnej vlády, chlapiska,
V šestoro obkované, nemalý kus bresta, kyjáky
V hrsti nesú, a šerými kryjú tela medveďa zvlckmi.
Krem tých aj, toľké uslyšácí vojny povesti,
Silný Čech, Zbislav, na pomoc svým prispeje bratrom
Náramným kladivom, jakové hore nikdo ze všetkých
Nevládal zdvihnuť; sám on však ľahko ho zdvíhal;
A vždy, jakýkoľvek dal vrh, buď zblízka zatreskol,
Buď najďáľ uhodil, každý bol do smrti úraz.
Peť sto mužov sa mu priplichtí, dobrovoľne idúcích,
Rovným ostrojených, ale menším omnoho zbrojstvom.
Súsední ba sa též od blúdnej Wisly Poľáci
Rozbúrá, blízkí i Slezáci od Odry sa búrá.
Z tých vychytí sa preúdatných na tri sto Mazúrov,
Štítami ozbrojených a bežácou nad hlavu píkou;
Z týchto na dve sto chytré metajúcích bez klamu šípy:
Tým Svojski, zmužilý kráčá v čele týmto Nosistrach;
Zrastom a odvážným chvalitební srdcom obadva.
Toľko preúdatných s válečným kráčalo množstvom
Vojvodov, a hrozný ve prsách jed ňéslo na Nemcov.
Od spevu zní povetrí, pukajú sa od ohlasu mračna;
Od noh zem dupotá; a šerý, sa na výšku točácí,
Prach vstává, i celé od kúravy oblaky hustnú.

Spev šéstý.

Obsah.

Nemci po dokonaných ihrách do mesta sa navráťá ke slavným hodám, které jím Karolman pripravil. Tu Markward pri harfe spívá o póvode národa báborského. Karolman Svatopluka žádá, aby první počátek a príhody ľudu svojého prednésol. On vyprává: India že je prvňá slávského prenároda matka. Príležitosť k vystehováňú z tak bohatej krajny zavdala náramná povodeň morská, která mnohé bližšé kráľovstva zatopila, najvác ale hrozná suchota. Ľud hladu a moru sa obávajúcí k najvyššému kňazovi sa shromáždí; a tu jako sa pospolu k Bohu modľá, hlas z oblohy uslyšá: že skór suchota neprestane, zakáď sa z částky do Európy, kde sa veľmi rozmnožiť majú, nevystehujú. Rozkaz Boha naplňá. Mladších vyberú na cestu; k týmto sa mnohý zástup sám od seba pripojí. Ťáhnúce prez perskú, chaldejskú a assyrskú krajnu do Arménie sa dostanú, kde jích kráľ laskavo prijímá a učí, kade cestu konať majú. Potrebnú zbroj každému dává. Zanechavše tu nevládnejších prejdú Kaukaz. Se Psohlavcami pótku vedú. Prez Don sa preplaváce sáhnú do Európy. U Boristena sa osaďá; ale keď surové národy od Černého Mora na ních dorážaly: opusťáce tento kraj zaberú sa až pod Tatry, a tu pod nimi medzi Tisou a Dunajom bydlo založá. Od Sláva, který Čudov porazil, Slávi nazývajú sa. Na velký počeť rozmnožení postupovali ďáľ prázné místa osádzať. Napred síce za Dunaj, potom na brehy Wisly a k zátoke venedickej; potom na Volgu, Serbu, a tak ďáľ: až od Láby za Don, a od Adriatského Mora po Baltické náramné prestranstvo zastali; a vojny nenávistníci v pokoji živí boli.

Nemci zatým po vykoncovaných na okruhline ihrách,
A zvedených pótkách, do hrubého sa vrátili mesta
Víťazným ku hodám a k hostine veľmi radostnej,
Čo pripraviť kázal bohatý nad míru Karolman.
Náramná, široká v najvatšú dĺžku bežácá
V prostred kráľovských sa nachádzala svetlic hodárňa,

Všetkou ozdobená krásou. Tam na stene ve svých
Stály radoch slavné starodávných obrazy predkov.
Podlahe však na samej umelecká zlíčila štetka:
Jak večný Boha Syn ľud a hladné zástupu množstvo
(Pať bolo mužstva tisíc mimo chlapcov, pannen a ženských)
Do všetkej s pati chlebmi a len dvoma rybma sytosti
Čerství, a všelikú odjímá lačnoty ťarchu,
Čo tri celé dni, inej nemajúcí potravy, znášal.
I z drobkov, čo plní utroviť nevládali hosti,
Dvakrát šesť nabitých a hrubých košov ostalo ešte.
V tej teda prednejší sejdú sa všetci hodárni;
Za stoly pripravené, od konca do konca idúcé,
Pospolu sa vsádľá; robený ze samého na všetkých
Stríbra je rád, pukaté na všech sú ze zlata číše,
Tvárami ozdobené a remesnou v obsahu rezbou.
Tri sto sluhov chytrých, v nádhernej okrase rúcha
Pristrojených, obracá sa, a včul sem, včul tam otáčá.
Částka nosá na misách preskvostnej úpravy jídla,
Částka berú prázné a plňá zase konvice vínom;
I kdo čo len žádá, v tom, okom než mihne, poslúžá.

Keď první hlad bol zahnatý, a očerstvili údy,
Rozličné rozprávky vedú o divadle a ihrách:
Víťazov už chváľá, už ochotných v poskoku žrebcov;
Zmohlých též spomenú, a majú svú nad nimi ľútosť.
Obzláštná ale reč sa budúcej týkala vojny,
A ztuha po všetkých naporád rozľéhala ustách.
V tom kráľ ohromnú a vypuklú rezbami číšu,
Vencovanú kvítím, i pre perly a pre zlato ťažkú,
I sremským vínom po samé až pysky naľátú,
Vezme do ruk mocných a Svatopluku rádne pripíjá:

Zdrav buď kráľu milý! a pri slavných týchto radostný
Dobre povoľ si hodách: uži všetko čo srdce ti ráčí.
Svú pozatým i konaj tak vec, by si často ne jak hosť;
Než jako zať na našej prítomný hostine býval.

Tak reča, odpíjá; i Slovákov kráľovi dává.
On zrutný bere dlaňma pohár, a Karolmanu slušné
Napred díky činí; pozatým ale takto vyrekne:

Zdrav buď kráľu dobrý, vážní zdravi buďte i radci,
Zdrav buď i vodco, vy aj na hrdinských víťazi ihrách,
A zbrojníci iní, druhové mne ve vojne budúcí!
Skroťte protivníkov, na daný dopomožte mi prestol;
A vlastné večitou oslávte si méno povesťou.

Tak povedá, a hrdému tedáž Britwaldovi zavdá.
Ten zase dáľ; i radom núká tak súseda súsed;
Až kolom óhromná veselých poprechádzala hosťov
Číša, a potrikrát sa desať vyprázniła rázy.
Spev sa zatým a milý trasených strun súzvuk ozýva;
Neb na strîbrohlasú Markward hrá prstami harfu,
A spívá: Jak celtický od východu národ
Pristehoval sa do posledních až západu končin.
Jak pozatým Celtov poprechádzalo méno na Gallov.
Jak sa i z ních veľká, správcom Segowésa majúcá,
Časť vychytí, a nové v Černém Lese bydlo zaľúbí.
Bójmi volá sa, volá i bojemskú od seba krajnu.
Jak tu potom lútých, čo kruťou sa vyhrážali zkázou,
Potreli a všetkých pozrážali na hlavu Cimbrov.
Ďálej zahrává, jak i tú zas opustili krajnu,
A k juhu ťáhnúcí, rybonosný prešli za vodcu
Agilofinga Dunaj: verné kde naposledy bydlo
Zdvihli, a báborskú najšír pozakládali vládu.
Sotva že ten, všetkým premilý, spev skoncuje Markward,
A struny osláblé si tuží, a k rozmeru hodlá;
Keď veľaúdatný ke Svatopluku začne Karolman:
Kráľu, počul si jaké mával náš príhody národ;
Vďak by si nám učinil, kebys' o svém zas ty vyprával:
Neb všeličo slýcháme o ňom; však predca nemáme
Istotnú vedomosť, odkáď ste vy dostali pôvod.
Pať sto ubehlo rokov sa točácích, jestliže dobre
Vím sa rozpamatať, čo naší Korytanci a Krajnci
Dávnejšé, vlastnej proti vóli, opustili sídla,
A v posavádnejšej sa umístili končine bydlom.
Až po dvoch tú vekoch prešlých nad míru bojovný
Vojsko Tasil védol proti ním, a po odpore lútém
Zvýšil, a báborskej učinil jích vláde poslušných.
Svým oni názviskom volajú sa všetci Slovenci,
Súsední ale jích Vindov zveme Nemci; takého
Ačkoľvek zhola neznámé sú príčiny ména.
Snaď že u ních veľká sa nachádzá s Indami rovnosť
Aj v reči aj ve mravoch, v rádnej též poklone božstva.
Než ty povedz první, až víš, ľudu svého počátek.
Tak hovorí. Všetkým taková sa zaľúbila žádosť;
Všetci prosá: by vyprával a svých jím odsudy hlásil.
Naproti kráľ Svatopluk takovýmito odreče slovmi:
Nad znesení vatšú skládáte mi na pleca ťarchu;
Keď tenkrát núkáte, abych predňésol a celky

V najstarodávnejšej ukrytú vec mrákote hlásil.
Než poneváč každý o svém rád národe spívá;
Toľkú též vy o nás a našej včul máte kolíske
Chuť slýchať: reknem to, čo som čúvával od inších,
Obzlášť najstarší čo mi chlapcovi nekdy vyprával
Ctislav, najvyšší Paromov kňaz a ľudstva miláček:
Trikrát let padesát, trikrát zim toľko i vídal,
A všeliké z dávnosti šerej mal príhody známé.
India najprvňá je našého prenároda matka,
Najprvní pôvod. Šťastná dozaista to zem je,
A príliš bohatá; i na krásu a úrodu predňá,
Tak že sa jej žádná nevyrovná na svete krajna;
V pravde i rozkošným sa rajom sveta móže nazývať:
Neb na čo len pomyslíš a za čím len v srdci zatúžíš,
Všetkým v najvatšej hojnosti a zbytku oplývá.
Tam dvakrát v roku žnú, ano místami nekdy i trikrát;
Nekde aniž nesejú, sama od seba rýža vyrastá.
Tam zlata, stríbra, drahých kameňov sa i toľko nachádzá,
Koľko ryzého u nás po brehoch rék písku je vídať;
Však takové si u ních nevšímá poklady nikdo:
Neb načo tam poklad, kde majú, čo je potreba všetko.
Tam ľud veľmi dobrý, dokonálý, míru milovník,
Ke všemu spósobný, v každej umelosti prebehlý;
Ľud krotký a tichý, štedrý nad míru ku hosťom.
Než prečo z tak slavnej sa odebrali vlasti? čo toľkú
Zavdalo príležitosť, by nové pohľadávali bydla?
Náramná, o jakej neslýchano, pohroma túto
Potkala zem. Besné sa naráz more nad brehy vyšlou
Zdvihlo vodou, a na ďáľ blížšé pozatápalo krajny;
Vymlelo víre nové a otevrelo do dna prepasti;
Vác ani do vlastných sa potom nevrátilo končin.
Pod hlbinou ukrytá zem a slavné ostaly mesta;
I kde človek predtým býval, tam velryba morská,
A všeliká vlastné ponachádzala potvora sídlo.
Než ľud sám toľkej od záhuby predca ochránen:
Neb skoršej, než tak hrozná sa doblížila zkáza,
Výstrahu vezmúcí navnuklým od Boha vešťcom,
Ustúpí, a do nútrajších ďáľ od mora končin
Zavčasu sa vnášá, i ukrutnej zátope vyhne.
Sotva tretí míňal sa mesác, čo tu býval, a hojným
Rozmáhal množstvom ľud krem toho veľmi početný,
Hrozná prišla suchosť a nemírná slnka horúčosť:
Žáden dážď, žádná ani len rosa nechcela kapnuť.

Tráva po žížňácích tehdáž sa vypálila lúkách,
Ze stromu kvet zpŕchnul, na poľách neschádzalo sátí.
Vyschnuly prúdy vodám, tratené hučať ustaly réky.
Sám ano Ind, veľká sama prezpoly zmenšala Ganga,
A všír vyvlažovať súsednó prestala medze.
Zkrotka valil sa Behut, pospešný v úbehu Sedleš
Na dno sedol, že nohou ten i tento sa mohly prebrodnuť.
Rozpadaná všade zem trúchlou sa hrozňala tvárou.
Žatvy čas už nastal, nebrúsil nikdo kosáka,
Nikdo nezaspíval veselej nad hrsťami pesne.
Tehdy ľud ustrašený, hladu, a hrozného, čo vlastný
Vždy hladu syn bývá, moru sa prílišne bojácí,
Bár na obeť prvních nedonášal z úrody snopkov;
Predca sa na slavnosť a na obrad žatvy doťáhol.
Odbavenou poctou k šedivému sa Vyzvovi sejde:
Najstarší tenkráte čo bol kňaz; a veľmi pre veľkú
Nábožnosť a život prísný, i pre veštby, čo Bráma
Najvyšší jemu Boh poprál, v ďalekosti vyhlásen.
Tehdy prosiť sa ho dá, a takýmito rekne mu slovmi:

Otče veľaslavný! čo za nás Boha stále prosíváš,
Rozhnevaného krotíš, a s ním nás vždycky merívéš,
Rekniže (svú poneváč on často ti zvestuje vóľu)
Čím je tak obrazený, že nevoľným toľko zesílá
Karháňá, a takú ohromnú zkázu dopúšťá?
Jak si ho zas nakloniť, jak ve hneve máme udobriť?
Nás aby nešťasťá a blízkej záhuby zprostil.

Nábožný v tom kňaz takovýmito odreče slovmi:
Dítky milé! vždy za vás ve dne i v noci ustami vrúcné
K najvyššému nebes Mocnárovi prosby vyľévám;
On moju však častú ani vác modlitbu vyslychnuť,
Svú ani už vyjaviť, jako predtým, vóľu neráčí.
Veľká iste musí toľkého byť úrazu vinna.
Včul teda, od všelikáď poneváč ste sa pospolu sešli,
Padnime všetci na tvár, a obecnou krotme ho prosbou.

Tak povedá. Oni v tom sa na zem dolu ustami zrúťá.
Sám ale zdvihnúcí k nebesám ruky začne sa modliť:
Ó Pane najvyšší, všeho Póvodníku živého!
Sám čo i všetko chováš, súcú všemu potravu dáváš,
Čo kráčá po zemách, čo v plavném hýbe sa vodstve,
Též čo chytrými duté presekává brkmi povetrí,
Zhľádni na nás bídných, a pravé ráč prosby vyslychnuť:
Hlad zažeň ukrutný, a potrebnú obživu dopraj.

Daj nám též poznať toľkéhoto príčinu zlého:
Jak ťa krotiť? čo činiť, by si nám svú prízeň ukázal?
Sotva že tak dokoná: prudké hneď zdvihne sa vání,
Zjasna sa blýskne tedáž, a hrom v ďalekosti zahuhle,
Zem strásá, i hnuté skloňujú sa vršákami háje.
Náramný v tom hlas do uší tak od oblohy padne:
Národe výborný a množstvom ľudstva prehojný!
Vystehovať sa ze stránky musíš i z vlasti odebrať;
A slavné učiniť sebe inde i ve svete méno.
I preto tento je hlad, zeslaná preto táto je bída:
Bys' k tomu už sa nahnul, súcú k tomu príčinu dostal;
Neb nikdá bys' ináč vlastné neopustil obydlo.
Iď teda, a k ďalekej sa ochotný pólnoci obrať;
Neb skór páľácá neprestane slnka horúčosť,
Skór nenavlhne rosou zem, a úroda zrastu nevezme:
Částka zakáďkoľvek na nové z vás bydlo nepojde,
A spešná v európejské sa nepohne pomedzá.
Tam poľa, tam nikdá neklamúcé úhory masnou
Vás čekajú žatvou a plynúcím hojne bohatstvom.
Tam vždy milujte pokoj, zlej vystríhajte sa vojny:
Vojna hubí ľud a krajny celé na zpustlinu dává.
Vy stálým pokojom na hrubý rozmnožte sa národ.
Zem zrábajte pluhom, živi z nej, a ne z lúpeže buďte;
Jej též príchodzích častujte darunkami hosťov.
Tam z vás náramné po časoch rozraste sa ľudstvo;
Najmnožšé pustí ratolesti, a počtom ohromné
Národy rozšírí, čo po zašlých národoch inších
Najvatšé z Európy celej prestranstvo zaujmú;
Od jedného sa též mora až ke druhému na pólnoc
Rozprestrú; a ze slávy budú sa Slávi nazývať.

Tak znel hlas; na svých oni od ľaku stŕpnuli mysľách.
Tehdy Bohov naplniť snáží sa bez odkladu rozkaz.
Mladších odvážných a tuhých na vládu junákov
Hneď vyberú, i na cestu vyšlú a na bydlo novotné.
K týmto sa najmnožší pripojí sám od seba zástup,
Násilným čo nebol spokojen ľudu ve stavy prísné
Rozdelením; ale voľnejšú mať vládu si žádal.
Nábožného tu jím, na rozum veľkého i Sáma
Správcu dajú ve vecách, a ve vatších sudcu rozeprách;
I všetkým jeho poslúchať jako otca prikážú.
Též zlata a predrahých nanosá jím pokladov hojnosť,
Koľko by mohli uňésť: aby tak si na ceste, kadežto

Isť mali, potrebnú zaopatriť vládali živnosť:
Neb znali, že vzácný takovýto je okruh u cudzích.
Než jak už ustanoven ďalekej čas púti sa zblížil,
Náhle po odbavenej slavnosti a pocte obetnej
S veľkým rozlúčá sa plačom, slzy hojne lejúcí
(I kdo by rád vlastnú bez príčiny krajnu opustil ?)
A drahy neznámí vydajú sa na chódzu. I sotva
Ostatňé prekročá otcovských končiny medzí —
Dá sa pršať naporád a tuhý láť z obloby prival:
Zem navlhá mrtvá, i ožívať všetko začíná.
Hostinské prejdú súsedných končiny Perzov;
A všade častovaní konajú ďáľ bez bavy cestu.
Už sa do chaldejských zaberú poľ a rovnin ohromných.
Náramným Babylóna divá sa premnoho múrom,
Strmným též baštám, a kutým z medi a z kovu bránám;
Než veži najvácej, temenom čo vyhrážala hvezdám,
A z neba anjelské zaznívať slýchala pesne.
Odtáď k assyrským sa pohnú bez mešku pomedzám;
Hradby prenáramné, a ne menšé zďáľa uhľádnú
Mesto, čo najvatšé Belovič Nín, vlády prepyšnej,
Bol zdvihol, a vlastným ponazýval ho od seba ménom;
Vinnice též i celé vysadil nad múrami háje.
Odtáď k arménskej merajú ďáľ končine chodník,
A k vysokým blížá sa horám, kde Noéma povestný
Ešte šeril sa koráb, a zlú sveta zátopu hlásil.
Tam zopoďáľ jích kráľ Armén zahľádne, a dávných
Poznává krajanov. Po radostném tehdy podává
Hneď ruky vítání, a na príčinu cesty sa táže:
Odkáď neb kam idú? Načo toľké hýbe sa množstvo?
Múdrý tehdy vodec takovýmito odreče slovmi:
Najlepší z kráľov! Ne z dobrej nápoky vóle,
Než na Bohov rozkaz, z premilej sme sa vybrali vlasti.
(I kdo by tak dobrú bez pôvodu krajnu opustil?)
A včul iné v európejskej až končine bydlo
Pospícháme hľadať si, a kam sa nevíme obrátiť?
Než poneváč tebe známejšé sú pólnoci místa,
Rekniže nám a poraď, kde by tam sa nachádzala masná
A pluhu poslušná zem, i v každej úrode hojná:
Bezpeční by do jej sme zasednuli lóna, a stálé
Zdvíhnuli bývání, a pokojný trávili náš vek.
Tak vodec odpovedá. Zadiví sa premnoho Armén;
A starodávnejšé váži si na mysli proroctvo.
Až vposled hovorí, a dlhé tak pretne mlčání:

Jak sa to už jednej stávať ze stránky počíná;
Nekdy čo najlepší, a po všelkej vlasti rozešlou
Oslavovan chválou pre doprátė od Boha veštby,
Predpovedal Gerzer: po rokoch že tri sto ubehlých
Z končin tých istých, odkáď sme vytáhli a semká
Dostúpivše s iným sa vjedno pomíšali ľudstvom,
Národ výjde druhý a milú Európu nahľádne:
Kdežto na najmnožšé po časoch rozmohne sa ľudstvo,
A svým všetky iné poprevýší národy počtom;
Hojnejšé mocný záloží kráľovstva; i odtáď
Prez Kaukaz hrozný a oborskej výše pahorky
Najšíršú do našej až končiny vládu rozestre.
Než včul vestuptež' do naších už, práteli, ohrad,
A znovaní si na čas vypočiňte, a dobre pohovte;
Však pozatým, kade ísť, kde novotné máte zakládať
Bývání, uslyšíte a dosť sa ode mňa dovíte.
 Tak povedá Armén; i s částkou táhne do mesta,
Částke po najlepšej bohatú dá hospodu krajne;
A všelkých všetkým zaopatriť káže potrebným.
Už pátý míňal sa mesác a ke koncu docházal,
Čo stálými celý naporád čas trávili hodmi:
Až na Bohov rozkaz vydaný, i na všetku zabudli
Pred seba cestu branú, a ze svej pozpúšťali mysli;
Keď Boh v pólnočném vyjaví sa tu vodcovi spání,
A mnoho vyhrážá, v ďálšú nevydá-li sa chódzu.
Ze sna sa on vychopí, a dané ruky sepne ku hvezdám,
I vrúcnou pohnutého krotí neba Vládara prosbou.
Bez baveňá všetkým poručí hneď pospolu vjedno
Svým krajanom sa seísť, a na ďálšú cestu prichystať;
Sám ale pristúpí pred kráľa, i takto ho žádá:
 Kráľu predobrotivý! Ostatňá táhne sa chvíľa,
V nejžto musíme sa už rozlúčiť a od seba vzďáliť.
Neb hľa ve snách zjavný sa mi Boh noc túto ukázal:
Odchod prispíšiť napomínal, i hrozbami nútil.
Dosť hodné ti za najmnožšú k nám lásku a toľké
Dobrodeňá presahá našu možnosť díky vydávať.
Než včul rekniže nám, a naplň svú prísľubu víru:
Kam sa pohnuť, kade cestu merať, kde sa máme osádliť,
I kde jakej najvác sa nebezpečnosti vychrániť?
 Nastane kráľ Armén, a takýmito odreče slovmi:
Rád bych síce videl ve našej vás krajne prebývať,
A s nami jednu obec, jediný činiť aj spolu národ;
Než poneváč božské to dopustiť rozkazy nechcú,

Bez baveňá zjavení a boží poslúchnite vóľu.
Vás ani ďáľ nechcem zdržovať. Povyberte sa tehdy
Na vlastnú zase cestu; i já vám túto nakrátko,
Koľko mi je známá, a nakoľko som uslyšal indá,
Včul reknem; vy na svej merkujte si mysli pozorní:
Prez hory kaukazské a vybehlých pod nebe úskal
Hrozby prenáramné nesnadný veľmi je prístup:
Len jediný úvoz, jediná sa len úžina ťáhne
Najdlžšá, ľahšú čo doprává chódzu pocestným.
Túto keď už prejdeš, na pravé sa nepusti pomedzá:
Neb po samú až Chválenskú tam Hladčinu búrnú
Ukrutní prez púšte majú Psohlavci obydla:
Obludy prehrozné, špatné a preveľmi ohavné.
Psé všetkých hlavy sú, psé sú se tlamiskami usta;
Též uši poklopené, a preostré drápy na prstoch;
Ostatňá človečá je spósoba údov a rádných
Článkov; než kudlatou zaoďátá naskrze srsťou:
Tak nikdá že iného není jím potreba rúcha.
Koňské masso žerú, i ľudí; krv krem toho ľudská
Najmilší je u ních prí slavnej hostine nápoj;
Vlastná ohromné štekotání jích reč, ohavné
Pesne vytí, studený až ušám strach a hrózu naháňá.
Odtáď bez baveňá chytrými sa krokmi ponáhlaj.
Než keď Don preplavíš a ohromnej výmole réky,
Súsednú čo delí Európu od Ázie širšej,
A stálé obojím ukládá končiny medzám:
Tam hneď ceste ľavej a meotským uhni sa vírom;
Své ani blíž černých nezakládaj zátok obydla:
Neb divoké a nehostinské všade národy bydľá;
Súsedov oblupujú, ze samej sa živáce koristi.
Zrovna sa než radšej hore pohni a k pólnoci obráť;
Kdež pustých sila míst, dosaváď pluhom ešte nedotklých,
Vždy práznými čeká na nových úhormi oráčov.
Chladnejši tam síce je kraj, zimy ostrota ťalšá
Odporná; ale odporné též horko je veľké;
Než všemu zvykne člověk, zime, horku tuhému i spárnu.
Lepší v chladne pokoj, nepokoj než ve kraji teplém.
Tam teda bezpečné i všetkej lúpeže prázné
Bydlo založ; masnú zem a tučné úhory zrábaj;
I stálým pokojom v najmnožší zmohni sa národ.
Tak povedá, a takú prednášá raddu. I tehdáž
Potrebné dává každému junákovi zbrojstvo:
Píku dlhú, ostrý meč i lúk i se šípami puždro,

Okruhlý k tomu štít, a medennú na hlavu lebku;
Krem toho chytronohých se svými i sedlami žrebcov,
Lichvy počet veľký, a k ďálšej potravu ceste.
Sám zlata najmnožšú za všetko to dostane ťarchu,
A vzácných kameňov, čo sa jasným žárily ohňom.
Tehdy keď už sa celé poschádzalo množstvo, nekoľko
Nevládných a vekom zešlých tu nechavše, ochotnú
Cestu konať začnú, z veľkej plesajúce radosti;
Že slavné a našír vládné z ních postane ľudstvo:
Čo svým všetky iné poprevýší národy počtom.
I mnohonásobné prejdúcí medze do hrozných
Kaukazských Gedrý a do úzkých stúpili tesnin:
Kdežto sa len klenutí neba nad jích vznášalo hlavmi,
A skalné po pravej i ľavej strane spínaly múry:
Jak ruku Amramovič keď nekdy povýšil, a divnej
Vlády poudvihnul prut a z rozkazu nad more vsťáhol:
Poslušný tehdáž rozchýlila hladčina otvor,
A dvojaké tu i tám do vysosti vybíhaly hradby;
I stredkom Jakubovci suchú vykonávali cestu.
Než keď púť a prenesnadnú popremáhali chódzu,
Odpočinuť si hľaďá a kleslým pozhoveť údom;
Keď hody pripravujú, i krúťá masso na razňoch,
Zrázu prenáramný očujú krik a kvílbu žalostnú.
Šípy tedáž polapá, a leťá tam naproti zbrojstvom,
Odkáď nešťastný zvuk i trúchlý slýchali nárek.
Najprvní doletí na veterném žrebcovi Sámo;
I svých podbúdzá a do srdc zmužilosti naháňá.
A hľa tu ozbrojené Psohlavcov stáda ohavných
Na krajní, jak o tom nenadál sa, vpadnuly zástup.
Bídných zrázu mužov, skór než braň mohli dopadnuť,
I v rady postavaní v toľkej sa nebezpeči hájiť,
Matky a poschytené od nárúč dítky, nevoľných
Též chlapcov, na vydaj súcé a na krásu nezadňé
Panny trhať sa dajú, a pazúrami na štvrti drobniť,
Krv strebať, a trasené pochovávať ve bruchu údy.
Než jako nastrojeným sa vaľácé zástupy zbrojstvom
Uhľádnú, hrozný pusťá štek, a naproti skáčú:
Lúky tuhé napnú, a strílať šípami začnú.
Obracajú sa ne méň údatní Sáma junáci:
Terče a ochranné stavajú si pred seba štíty,
Z arménských metajú strely kuš, nad hlavmi až hustá
Mrákota nastává, a očám deň i svetlo vydírá.
Než jako medzi sebou sejdú sa, a z blíza obratnou

Už kopiou anebožto mečom sa vládli dosáhnuť:
Lútá bitka, tuhá seč a hrozná postane vražda.
Už k neprečítáňú Psohlavcov množstvo sa válá:
Už najsilnejší padnú, a zem ustami rýpú;
Predca neohrození v divokej setrvávali pótke;
Prestať aniž nechcú, a obrátiť k úteku zadky.
Kráľ nútí (možná-li je tým zvať potvoru ménom)
I hrozným štekotom, náramným vyskom a strašným
Omnoho skvostnejšé pripraviť hody káže jačáním.
V tom veľaúdatný prospešnú pred seba raddu
Vezme vodec: vlastným poručí brať hlavne vojákom,
A tľácé do nepráteľských metať ohne mrzákov.
Bez všeho mešku čiňá, vydaný jak dostali rozkaz.
Stále sa rozhoreným každý hneď opalkom a smolnou
Ozbrájá fakľou; dopadlým sám vókol opečkom
Roztáčá, a do Psohlavcov ztuha mikne ho kráľa.
Lúč vyletí a vetrom rozfúkan zrovna do tlamska,
Šír jak rozčapené mal, a svých blavkotmi donúkal,
Povchádzá; i hrtán i smadný gágor opálí.
Vnútri srčí, černé sa vaľá z huby dýmu kotúče;
Iskry živé prsknú do okálov, i svetlo odejmú;
Též obočí sa chytí, a celá hlava zažne od ohňa.
Pozbudení tu ne méň druhové na všetky obratní
Roztočené hádžú strany lúče a fakle horácé.
Srsť sa netoľkó chytá Psohlavcov ožechmi dosáhlých;
Než chlpy též sa iným od ních, čo stáli na blíze,
Oškvrlujú, a holá prudkým koža zvraskuje horkom.
I všade už blýská sa plameň: jak z náhody keď by
V najmnožšej husté naporád hromy ľétaly búrke,
A chvojičí, neb kostrubaté dalo žáru jalovčí.
Smolný dým kobačí sa, idú hore v oblohu pláchy,
A smutná široké zaohyzďuje vóňa povetrí.
Naplašení ani už toľkú Psohlavci nevládnú
Záhubu ďáľ vydržať; náramným blavkom i strašným
Heslo dajú si vytím, a zavráťá chrbty na útek,
I spešným zaberú sa do temných poskokom húšťov.
Zástupy Sáma po ních sa ženú, všech na hlavu chcú sťať;
Než vodec okríká, a zpátky sa káže navrátiť;
Kraj zanechať hrozný, začatú brať pred seba cestu.
Tehdy jak už svých ohryzené posbírali kosti,
Ve hroby skládli šeré, a posledňou uctili poctou,
Pohrebnými sa aj sami též občerstvili karmi:
Hneď vydajú sa na púť, a šeredné místa opusťá.

I mnohonásobné odporných prípady náhod
Podstupujú; a po najmnožšém časov úbehu veľký,
Najďáľ rozľátý, Don i blúdné výmoly spatrá.
Tým vác pospíšá, a hučácú réku prebrodnú;
I s veľkou do milej sáhnú Európy radosťou.
Hostinskú sa dajú vítať zem a ustami boskať;
Vrúcné též skládať za pokojnú hospodu prosby.
Sotva si odpočinú a obetnú poctu dokončá,
Už vodec obratný vypraviť sa na cestu ponúkal.
Tehdy na práteľskú Arménovu raddu meotským
Hneď vyhnú kalužám, a radej sa na pólnoc obráťá;
I v pustých, ďalekí od černej rovniny, bydlo
Obľúbá místách, a u veľkej réky osádľá,
Čo vlastným tenkrát nepyšívala ešte sa ménom.
Než pozatým, keď vystavené už na brehu stály
Svých príbytky ľudí; a potok ten strašlivo žúril,
I steny zhusta boril, dali mu preto méno Boristen.
Už vodec ustanoví jím zákon a vpíše na desky:
Už poľa obrobené, masná zem a úhory štedré
Najmnožšú bohatej všade dávaly úrody hojnosť:
Stáda sa zmohly na vác, a z rosnej tučňaly trávy;
Všetko sa jím ľúbí; lepšej si nežádali krajny;
Než Meotáci diví, a Kiméránov hajna nemravných,
Inšé též surové od černých národy zátok,
Búriť tam začnú, a na ních znenadála dolípať.
Už sa druhý i druhý zase ráz pokradmo dorúťá,
Stáda volov, koz, ovec, ba ľudí k tomu ešte nevoľných
Zachváťá, a na své uženú zbojníci pomedzá.
Než stavaňá, sáťá, i sebou čo nevládali sebrať,
Podpáľá, na šerý popol a prach všetko obráťá.
Tehdy sa medzi sebou uraďá, zem a túto opustiť
Krajnu voľá, i pokojnejšé vyhľadávať obydlo;
Než za kruté hrozným divočákom lúpeže slúžiť.
Preč teda odťáhnú, a poďáľšú k západu slnka
Cestu merať sa dajú; po dlhej až k posledu chódze
Ke slavným a čelom sahajúcím v oblohu Tatrám
Dostúpá: s veľkou kde chuťou hneď pod nimi stálé
Medzi Tisou a hrubým Dunajom pozakládali bydla,
A k nám v patrácej i včul sa osádlili krajne.
Tam hľa sa už s trikrát žádostným potkali mírom;
Tam jím nikdo pokoj nerušil, tam nikdo nebúril
Bezpečnosť; ani lichvy a stád, ani ľudstva nelúpil.
Tam veselý, všetkej spolu vojny a rozbroja prázný

Védli život; hojných i požívali dostatek úrod,
Čo vďačná vlastnou robená zem dávala prácou.
Až po tri sto rokoch vyšlých znenadála sa kmínskí
Prikradnú Čudové; i sedem stád žrebcov i trikrát
Toľko volov, šesťkrát ale vác ovčého dobytku
Zrázu chyťá, a do svého ženú s pastýrami bydla.
Však zahnať a s toľkou podeliť sa nevládli korisťou:
Neb tu jeden bol muž veľký a na odvahu prudký;
Krem toho aj múdrý, i ze všech na statky bohatší;
Než jako sám sa napred vlastným bol nekdy nazýval
Ménom od otca daným, povedať vác nikdo nemóže.
Ten s mnohoúdatnou a na pospech vjedno dobehlou
Bral sa po zbojníkoch rodinou; i krutého fyčácou
Vodcu zrazil kopiou: ostatních z částky rozehnal,
Z částky zajal vatšej, a sebou i se stádmi dovédol.
Než Čudové, toľkú uslyšácí pohromu bratrov,
Všetci sa hneď seberú, a idú svých záhubu pomstiť.
Jak slavný dovedal sa to muž (neb darmo nemyslel,
Tá že sa vec prihodí: preto aj ve dne i v noci kázal
Na hranicách stríhnuť) krajanom všem pospolu zbrojstvo,
Čo predtým proti ukrutnej len užívali zverbe,
Zhurta lapať poručí, a behom na nepráteľa chvátať.
Prišlo na boj. Čudové múdrou jeho dovtipu správou
Sú pobití; žádný ani z tak veľkého nezostal
Vojska živý, a do svej nazpátky sa vlasti nevrátil.
Sám sto mužov (spolu aj bojoval, spolu zástupy rídil)
Sám sto mužov najsilnejších, i kráľa samého
Vládnou sťal pravicou, a do nočnej mrákoty zeslal.
Tak večitú u svých si i česť i památku vyzískal:
Neb krajané rodní, že hrdé víťazstvo dosáhol,
Zlej zprostil zhuby vlasť, a pokoj na budúcne opatril,
Šťastne že aj pry meril, s najvatšou súdy konával
Vždy spravedelnosťou: i že slavné všetko činíval,
Príslušnú by za tak hodné preukázali skutky
Uctu a povďačnosť, dali mu Sláv méno; i týmto
Prezviskom starodávnejšé jeho prestalo zvání.
Rozrastlí pozatým v najvatšé množstvo potomci,
Od jeho vnuctva pošlí, toto si privlastnili méno
Tak vzácné, a po svém sa volávali predkovi Slávi.
I právom; poneváč i na cnosť i na vládu i možnosť,
Též na samý parsún skoro všetci mu bývali rovní.
Vposled i ostatním to milé sa zaľúbilo méno
Všem krajanom; sami též od ních sa nazývali Slávov:

Že slavné oni aj vykonávali číny; a slávou
Tak veľkého sa stať hodných snážívali ména.
Lud veľkým tu potom rozmohlý počtom i ďálej
Postupoval na nové a prázné místa obývať:
Jak včely, keď jarné povychádzá slnko na býka,
A z nabitých spelšú povyvábí prísadu klátov.
Napred síc' za Dunaj sa obrátili, kdežto po množších
Tak sa kolom rozťáhli časoch, prestranstvo že všetko
Od černej po samú adriatskú zastali sláňu;
A s vlastnými sa tam spolu bratrami zetkli Venedmi,
Nekdy čo v arménskej nechaní boli krajne; a odtáď
Sa v médské, potom aj paflagonské, prestreli medze.
Až sa i z tých povyňésli zemí, a nad Adriu prišli.
Keď však tam žádného dlhým nenachádzali vojnám
Konca; samý nepokoj, vždy samé len búrilo zbrojstvo,
A zlobiví jích kam ďáľ vác utláčali Celti,
Pod moc uvésť i do svých zaprahnuť dychtili járem,
Zpátky sa zas k Tatrám a ku dávným vrátili bratrom.
Než ti zatáď na druhú sa tu už stranu po brehy Wisly
Rozšírá; odtáď k venedickej zátoke, od ních
Tak volanej; proti zas na ohromnú Volgu, na Serbu
Réku milú; od nejžto potom sa nazývali Serbi;
Též na Silín, na nehostinské prv bahna Meóty,
I znovu zas na Boristen a černé pristali brezstvo.
Žádných tu knížat, žádných tu nemávali napred
Vodcov aneb kráľov (krem keď zlá nútila vojna
Správcu na čas vyvoliť) že o svetskú nedbali vládu:
Neb keby táto u ních istý bola bývala zámer;
Keď by krivú boli též vyhľadávali ze zbroje slávu,
Keď by slepé napodiv, jak u inších bývala táto
Národov obvyklosť, boli pred seba brávali číny:
Snadno celej Európy dobyť kráľovstva, a braňmi
Pod moc i pod vlastné pouvádzať mohli si panstvo.
Tak v sile už veľkí, tak počtom bývali hojní!
Než boja a všelikej hrozní neprátelí války.
Nikdy aniž sa do súsedných nezamíšali búrek:
Lútých vražd a preukrutných nevyvádzali mordov,
Ne škaredých lúpež, ne ohavných ľudstva koristí.
Radšej vždycky pokoj milujúcí žíjali všetci
Medzi sebou rovní a obecné mávali všetko,
Aj ztraty aj všeliké obsáhlé prácami zisky.
Vlastnú rídil otec svornú sám toľko čeľádku,
Sám rodu bol kráľom, sám jak hlava zákony dával.

Tak pre svú k pokoju sklonnosť a pre války nenávisť
Prez množší vekov odchod, i stred rozbúreň ohavných,
Pohromy, a zhubných, jakové potkávaly inšé
Národy lúpežné, prázní bývávali náhod;
A vlastným verní zostávali vždycky sedliskám.
Než napotom keď tak veľkým rozmohli sa množstvom,
Bez všeho oslabeňá sami že vlastného i vlastnej
Ujmy na rozličné hojných už mohli vysílať
Konce osadníkov; keď už aj poopúšťaly inšé
Národy sídla prvé, a z místa na místo sa vľékly
Zbíjať iných, i celé dať ohavnej pustine krajny;
Keď samy aj se svým hľadanú vzaly záhubu zbrojstvom:
Do prázných zase ďáľ postúpili končin, a pilnou
Zrábali jích prácou, i zpustlé zvédli na rodňé.
K západu tak sa za hurtovnú prestírali Odru,
Až sa za Lábu samú i samú rozešírili Sálu.
Než ku poledňu druhý aj krát pomknúce sa veľký
Prešli Dunaj: kde sa zas do predešlých vsádlili končin,
A stálé v širokých, jako prv, zakládali krajnách
Od černej po samú adriatskú rovninu bydla.
Našli zatým do celej i Panónie, našli pomály
Aj do vaších končin; do hrdých k tomu vstúpili aj Vlach.
Tak teda náramný, veľký sveta zastali okres:
Od lábských tokov až za Silín, a od Adrie k Baltu.
Nekdy ba aj na brehoch belgických zdvihli obydla,
Též i na armorských; do samej ano Anglie vľáhli.
Aj že na Rajne seďá, a krojá zem pluhmi na brázdy:
Všetko to vám, bližším jako súsedom, iste je známé.
A však drobnejšé všade len zakládali obce;
I všeliký národ, veľké na množstvo osobných
Rozdrobený pokolen, bez vládara nad všemi býval.
Než pozatým, keď sa kmenové rozmohli a v hojný
Zrástli počeť, najprednejší i za vojvodu súcí
Predstavený a malý zostal nad svými panovník.
Však tedy aj dávnému žiťú boli ešťe preverní.
Ráz ujaté nikdá už vác neopúšťali místa;
Než s orbou, hojným všelikého dobytka chováním,
Se štepením stromová, a milou sa zanášali húdbou.
Nikdá spev, nikdá zneť u ních neprestaly pesne;
Spíváním každá sa temer vykonávala práca:
Jak veselosť tak všetka žalosť sa slávila spevmi.
Zdvíhali mesta zatým, potrebné našli remesla;
A s robotou pilných ruk i hojným úrody zbytkom

Rozličný obchod, rozličné védli kupectvo,
A v kraje púlnočné i ku západu slnka ležácé
Z východných bohatý vždy tovar doprovádzali končin.
Než v hostinstve iné predčívali národy všetky.
Sotva sa príchodzí bol ukázal a u dvora postál,
Všetci sa hneď blížej, čo ho len zahľádnuli, s veľkou
Náhlili chytrosťou, a ve svém dome žádali uctiť.
Než kdo prvý pribehol, ten do príbytku ho vťáhnul:
I vsadeného za stól skvostnými učastoval hodmi;
Nápojom občerstvil; potravou též krem toho súcou,
A sladkým k ďálšej zaopatril púti madovcom.
Snadnejšou pozatým cestou a premnoho kratšou
Vyprovodil ho drahou, i v osadské místo zavédol.
Než to samé, že tichý, krotký, a stále pracovný,
Též bez dychťácích za krvou a za vojnami knížat
Náš býval národ, válečným národom inším
K nespravedelnosťám a krutým dalo príčinu krivdám.
Tak Čudi, tak vybraní z kaukazských výšin Aláni,
Tak blúdní Gotové, divokých též zástupy Hunnov,
A vzteklých Avarov do jejích sa vyrútily končin,
Pod moc a násilné jích ľahko uvádzaly panstvo.
Však tito všetci za své hodnú vzali záhubu číny:
Keď len ména po ních a iného nezostalo vácej.
Než sami ešte žijú, i budú žiť vždycky se slávou:
Bár i podnes hrozný vždy čiňá jím súsedi nátisk.
Tak Svatopluk veselým i prední národa pôvod,
I staršé, ponakoľko mohol znať, príhody hosťom
Vyprával, černá až noc v behu prezpoly ušla,
A všetkých na milé odebrať sa ponúkala spání.

Spev sédmý.

Obsah.

Karolman Svatoplukovi zbroj, naschvál pre neho ukovanú, dává. On sa nad ňou, obzvláštne nad štítom, veľmi diví: neb na ňom je krásne vyrezaný boj, čo kníža Michal, vodca verných Bohu anjelov se Satanášom a s jeho zástupami védol. V prvej a druhej pótke sami bojujú; a verní odbojníkov prevyšujú: než ve tretej sám Syn Boží, na nádhernóm voze sa berúcí, odbojníkov hromami porážá, a do pekla zaháňá. Svatopluk vezmúc zbroj za vojskom ponáhlá. To, na jedno místo sešlé, prehľádá. Prvních vidí Rakúšanov s vodcom Agilmundom, potom vlastných Báborov s vodcom Hartungom, Tyrolcov s Dipoldom, Štýrov s Humboldom a Gromislavom, Korytanov se Svenčarom, Krajncov s Jesutborom, Panoncov s Radbodom, Mutimírom, Chocilom, Salakom, Erchenbertom a Ludolfom, a medzi všemi najvyššého nad celým vojskom vodcu Britwalda. Svatopluk rečou k ním držanou ke zmužilosti jích zbúdzá.

Už sa zlatého druhé rohy sešly mesáca, a vjedno
Zetknuly medzi sebou, i pilnejším jasňaly svetlom:
Ešte kratochvílné radovánky a hostiny stály;
Radda i prospešná o budúcej védla sa vojne.
Než jako bol sa ve svej nazdával mysli Karolman,
Že pluky už hotové a celé bude pospolu vojsko:
Hosťa tedáž zavolá, čo krem toho dychtivo túžil
Do vlastných končin, do vlastnej krajny sa dostať
Čím najskór; a takými tu hneď jemu rečňuje slovmi:
  Ejhľa kuté naschvál pre samú tvú obranu zbrojstvo
Pojmi do ruk mocných, a sešlé už zástupy navštív.
Daj sa na boj lútý, ze všetkej válči tuhosti,
A hrozných krvavou odporcov zetri porážkou.
Sedni na trón dávný, i zlatú maj národa berlu;
Nikdá však na danej nezabývaj víry povinnosť.

Tak povedá; i neví, že ke svej braň zkáze podává.
Naproti kráľ Svatopluk zateší sa na mysli, a práté
S najvatším divením prehľádá na stole zbrojstvo;
I včul sem, včul tam zavracá trasavými chocholmi
Nadvihlý do vysosti šišák a strachmi hrozácí;
Meč se zlatou pošvou se zlatými i črenkami najďáľ
Sa skvúcí, a mnohým záhubný nekdy tisícom,
Též i samému plukov báborských vodcu; ohromnú
Píku dlhú; a pleten se zlatým ve trojnako útkom
I vrazenými nijak neprelomný šípami pancír:
Krem toho štít sedmorsložený, drsnými bojovných
Kožmi volov, toľkými na šír též kovmi poľáhlý,
A hrozným, jak oheň rozfúkan, bleskom horácí.
Tam bola krásne rytá ukrutná vojna a strašná
Pótka na ňom, čo s najprudšou v nebi zvédli tuhosťou
Kníža Michal, správec verných Bohu šíkov a bitku
Preňho, i najvyššú Mesiášovu poctu vedúcích,
A zpurný Satanáš, prednejší nekdy na vládu
Archanjel, čo ze všech najvatšou od Boha Stvorcu
Obdaren hodnosťou nad iných jako dennica svítil;
Keď lútou nadutý pýchou na Božého zanevrel
Bol Syna závisťou, a tuhými na srdci horácí
Jedmi pukal, mazaného že bol za kráľa vyhlásen;
Podvodným i treťú sklamajúcí částku nebeských
Zástupov obvedením a ohavnou zlosti chytrosťou,
Najvyššého dobyť blázen chcel Vládara hradbu;
Z prestola Otca zhodiť, seba zvýšiť a berlu dopadnuť,
I zhrda na hvezdném bohovať len tróne samotný.
Nezmerné odtáď též odtáď, pospolu sešlé,
Vojska a hustoradé uhľádať zástupy válčiť.
Jedni peší bojujú, ohnivých zase jedni ze žrebcov.
Částka sedí na vozoch, metajúcá lúkami šípy;
Časť zase na strakatých po povetrí vesluje krídlách;
A včul sem, včul tam sa točí, a nepráteľa zrážá.
Žádný ustúpiť, žádný hnuť zpátky sa nezná.
Strelky fyčá husté, a plamenný hurtuje oblak.
Od mečov obracaných stálým sa v hrsti miháním,
Od honených kopií a šišákov i štítov ohromných
Blesk na blesk sa množí, a horácé plápoly zmítá:
Jak keď najhustší z rozpuklých z náhody oblak
Hrom tríská, a širé na tisíc stran háje zapálí.
Obratný tu Michal, ze všetkej napna sa vlády,
Ostrým Pána mečom na ohromný, od zlata najďáľ

A predrahých kameňov, letné jak slnko horácí,
Vpadne šišák Satanáša, tuhým i na spósob hučácej
Búrky vrhom tasením nádherné pretne chocholsko,
A v hlave vystrmenej, vetrných hor na vzor uralských,
I v nadutých hroznú učiní ranu modzgoch, až hustá
Krv sa valí, jaková ze duchov ťécť móže nebeských,
A všeliké, predtým tak jasné, zbrojstvo zamáčá.
On sa točí, i na zem zpádá, a bolesťami svíná:
Veľký jak v úplnku mesác štít od seba hádže,
Píku i, najvyššá proti nejžto by nekde v oravských
Jedľa horách, ze kterej by desať trikráte narúbať
Vládali sáh, bola len tenkým do vinohrada týkom,
Z ruk púšťá, a tisíc padlou dole vojska porážá.
Tam veľaúdatný Gabriel s prehrozne fučácím,
A s najprednejším po samém Satanášovi kráľom,
Belzebubom schádzá sa, a bok mu tesákom otevre.
Tam Rafael ťažkou Beliálovi knížati sosňou
Prejde hrtán, a celý pod ohryzkom rozreže gágor.
Odtáď zas bystrý Uriel nohu Dágona pretne.
S Asmodeom sa Zefon potká; i všetky napospol
Hneď na ľavej preseká a zdrúzgá rebra korábe.
Abdiel obratný stele zástavníka Molorcha.
Než mocný Uziel sa mečom ve dvojnako ostrým
Najďáľ rozháňá, i celé dolu zástupy válá.
A včul padne Moloch, včul Fégor a pískač Alastor,
Včul Dramelech lútý, bubeník též prestre sa Alfit.
Ľahne i sám Babuel, čo trúbil a vojska ponúkal,
Krem ních též Amidén a nezadní ve klame Nízrok.
Aj ti čo na skvúcích do povetrá vzňésli sa krídlách,
A hroznú tam pótku vedú, ostrými do údov
Šípami zastihlí, padajú dolu hlavmi, a ťažkým
Zbrojstvom i náramnou privaľá svých zástupy ťarchou;
Zvyvracané sami též krky a hlavy prezpoly zlámú.
Najvatšá už i časť prednejších ľahnula vodcov;
Už všade od kopií, mečových od zlomkov i od streľ,
Od pavez a prebitých v najmnožšém míste šišákov
Zem najvýš pokrytá; vozy, žrebce plameňmi fučácé
Aj s kočiší v jednej srazené kope všetko sa válá.
I všade už zmatení a samý neporádek uhľádať.
Odbojná ani už zbrojnou ďáľ stránka nevládá
Obraňovať sa rukou, a tuhý ňésť pohromu útok.
V tom zadek obrátí, i do úteku všetka sa pustí.
Ďáľ zase pótka iná a iný boju spósob i obraz

Vystavený. Dobití hore odbojníci sa zdvihnú;
Neb rany otvorené zaceľá sa a od seba zľéčá:
Nesmrtná poneváč neprímá úrazu bytnosť;
Bár by i najhlbšú ostrým ranu dostala šípom,
Jak povetrí sa rozestúpí, zas i pospolu vjedno
Sestúpí, a svou zahojí sama od seba vládou.
Istý len sa na čas ku ohavnej válali haňbe
Pre skrotení zlej pýchy, a vác aby mohli sa trápiť.
Tehdy sa ozdravení zdvihnú; a viďáce že rovným
Ništ už neprevedú zbrojstvom, len toľko bolesti,
Len muky prisporujú, na inú sa obrátili cestu;
A v noci neslyšané potajemne remeslili zbrojstvo.
Ejhľa duté, veľké jako mlynské hrádele, stlpy
Rozložené po osách v nárovném stály porádku,
Vnútri prachom nabité a olovnou okruha ťarchou,
Najďáľ rozčapené otváraly jednako hrdla.
U hlavy postavený kúdeľnú kníše na trsti
Húžvu delár, a živou sa dotýká panvice iskrou.
Od prudkého celé blýská sa tu ohňa povetrí,
A spolu ze vzteklých sa hrtánov dýmu kotúče
Ohromným vyvaľá treskom, spolu zkázu nesúcích
Strel na tisíce letí; stihaná v tom začne sa verných
Stránka na zem válať; (ťažké je na príčine zbrojstvo)
Však nedlhú sa na znak padajúcá chvíľu potáčá,
Nemnoho vystavená je na posmech a žarty zlobivcov;
Neb jako už po druhý ráz odbojníci vypáliť,
A z nabitých zas tlam hromovú chcú záhubu vyslať:
Vojsko celé ťažkú zahodí braň a šípy neplatné;
I k vysokým zachopí sa horám, a ze základu mocnou
Všetky trhá, vyvracá a zdvíhá na pleca vládou,
A strašným zahnaté púšťá vrchy hurtom; i zrázu
Nástroje zmudrované a hrmácú ohňami strelbu,
Najvatšé spolu též odporcov množstvo zarútí.
Však vylezú a z rozboreništ sa prácno vydrápú,
I s rovným vyberú sa potýkať naproti zbrojstvom.
Zvyvracané hádžú vrchy též; hora nad horu ľétá,
A spolu sa srážá, i ve mračném láme povetrí.
Najmnožšé všade zreť zmatení, všade pády na pády,
A zcela zašpatené zboreništami uhly nebeska.
  Však nebol ešte konec, tu nebol boj tento poslední.
Ešte vyobrazená krásném bola pótka na štíte,
Ostatňú zlobivým čo donášala záhubu čertom.
Nádherný vídať je tu vóz, nad míru podivný,

Najremeselnejšou vykovávan ze zlata prácou:
Bez všetkých žrebcov, bez všetkých oprat a štverní,
Bez biča bez všeho aj štvoronožných správcu ťahúnov:
Len kola plápolavé a horácé bahry, čo vlastnou
Obracajú sa mocou, a letá svou od seba vládou,
Najprudším ho točá na spósob víchora hurtom.
Tam štvoro hvezdovaných vókol Cherubínov a toľko
Uhľádal postav, prepodivné tvári majúcích:
Každá šesť jasných rozkládá prez tela krídel;
Každá nad to plná aj zókolvókol i znútra
Stríhnúcích je očí, i bedlí vždy a nikdy nezasne.
Na prostred voza trón najďáľ diamantami žárný:
Kdež večný Boha Syn, ľavicou svou berlu držácí,
Pod duhovými sedí vysoký oblakmi; a pred ním
Černý strach cválá a ukrutná tiskne sa hróza.
Napravo okridlané mu letí víťazstvo; morácí
Od ľava lúk, a plný žeravých strel a hromby nebeskej
Pozvesený má túl; vókol neho mračna kaďácé,
Prudké blýskání a perúcé žúrily ohne.
Vystrojených též s ním dvoranov šli tisíce tisícov,
A dvoma na skvúcích sa vozoch brali radma. Tu verné
Hneď po pravém i ľavém pripojá sa mu zástupy krídle;
Lišťácé meče v pošvy kladú, a na píky sa oprú;
I stavené patrá na mohúcé víťaza číny:
Jak sám len jediný hroznú vede pótku na toľkých
Zamračený tvárou a hnevom náramne horácí;
I pravicou božskou ohnivé hromy, z túla dopadlé,
Na vrahov odbojných a na zástupy naňho mrzácé
Rozháňá, a tuhé zavdává úrazy do hlav.
Všetka plná tu i tam hromového je obloha blesku.
Už prední, už poslední i čo v prostredu stáli,
Rovne čo aj na pravém i ľavém sa nachádzali krídle,
Ohromení padajú, a braň z pravic od seba hádžú.
On božským sa vozom po ležácích zhurta ubírá,
Až sa celá strásá, a širý hrkot obloha dává;
A prudkými zlaté i šišáky i štíty barevné
I hlavy postrkané ve šišákoch láme kolesmi.
Vposled tri sto hromov, najprudšej násily, jedným
Praskne vrhom; prevalí sa nebeská od rany dlážka,
A v široký otvor, v široké porozedre sa usta.
Sem klopotom zdvihlí (poneváč tak vóľa je božská)
Odbojníci bežá, a donútra sa od strachu vrúťá.
Tam tehdáž prekoťá sa na tvár; a zhusta leťácí

Na dno neobsáhlej padajú dolu hlavmi prepasti.
Peklo na ních najďáľ rihajúcé sirkami tlamsko
Rozdírá, a do večnovekých noci mrákot, i nikdá
Tam neuhasnúcích pohltává plápolov ohňa.

Vojna taká i taký do horúcej pekla prepasti
Odbojných na štíte rezan stál anjelov úpad.
Ten teda štít a danú Svatopluk braň vezme radostný,
Čo vtipný učinil remeselník preňho Rukoslav;
I s kráľom tehdáž báborským začne sa lúčiť.
Z odchodu presmutná a v krásných všetka zaľátá
Slzmi očách, množšé Adelajda mu prosby, nevesta,
Predkládá: aby sám se sebou opaterne zachádzal,
Pótkám nesveroval sa tuhým a nebezpeči chránil;
I skoro jak víťaz neomeškal zpátky sa vrátiť.
V tom na žrebca sedá, nad sňah belšého, nad horní
Rýchlejšého fuják, a behútný k vojsku ponáhlá.
Sotva treté z morskej vystúpilo rovniny slnko,
A z jasných ohnivé roztrásalo svetlo paprškov:
Keď z opodál sa šeriť zahľádá vojsko, a černý
Prach sa točiť nad ním, i do oblohy kúravu zmítať.
Už cupot, už bujných rehotání žrebcov uslychne.
Z vystrmených kopií a hrotov bez počtu železný
Háj stává; a na zbroj sa opírá slnko, i z terčov,
A z medených najďáľ odrážá blesky šišákov.
Tým vác on cválá, a posledňé vojsko doháňá,
Jak prám v ustavené samo už podochádzalo místa:
Kdež malo odpočinuť si a kleslým pozhoveť údom.

První uhľádá zástup, čo sa vybrali z končin
Východných a blíž ke Slovákov krajne ležácích;
Skrz ních též volaných od hradby Rakúsa Rakúsmi.
Nad tymi obratný predňú má správu Agilmund.
Bystrý Hengeswald a krutý je mu od boku Manhart;
Pomstevným vrúcí na Slovákov plápolom ohňa;
Nekdy že víťaznou dobití Rastislava kráľa
Súce rukou, na svých nemalú vzali záhubu statkoch.

Údatné ďalších nazatým pluky Báborov uzre,
Ozbrojené kopiou a mečom nad míru bojovným,
Pancírom na prsách a skvúcou na hlave lebkou.
Odvážný vede jích Hartung i na údy i na zbroj
Veľký, a z každej s víťazstvom pótky choďácí.
Vedľa idú druhové Erchenpald, Otto a Ernest;
Krem tých ešte Waninch a neveľký v postave Unhat.

Hnedky po nich spatrí horňáckých množstvo Tyrolcov;
Predstaveného majú lútej zveri lovca Dipolda,
Čo v jedinej len všetku radosť mal a útechu vojne;
Keď však boj s bratrý a s ľudstvom zchádzala válka,
Pótku inú divoké na zvírata védol, a hrozných
Medveďov i slinavých zrážával šípami kancov.
S ním kráčá Alfríd a prenáhlý ku hnevu Luprecht.
Ďálej najlepším ze všetkých zbrojstvom oďáté,
A dvojaké i rečou i vlastným ve kroji rúchom
Obratných do očí padnú jemu národy Štýrov.
Jích ríďá Humbold a stálej vlády Gromislav:
Ten horních Nemcov, dolních ale tento Slovencov.
Tohto drží sa Kraič, Pačemíl a Grajsa kopijník;
Tam toho Irmengard, Walter a tuhými nemenší
Údmi Sigurd, čo v retelštajnskej draka jaskyni zmárnil.
Náhle po týchto zočí korytanských vojsko junákov,
Čo stálým neumordovaní sa zanášali zbrojstvom,
V každý čas, v každú hotoví ano chvíľu do pótky.
V prostred ních sa točí, a na bujném žrebcovi sem tam
Obratný Svenčar ľétá; i včul tu medenným,
Včul tam spósobené mihocú sa blesky šišákom,
A hrivy rozjažené zmítá do vysosti povetrí;
Ačkoľvek ranu zlú, čo v ukrutnej bitke dosáhol,
Ešte nemal zhojenú, a prvá sa nevrátila vláda.
S ním Budimír tovaryš je a bystrý ve zraku Oblag.
Ďáľ sešlých po porádku vidí stáť zástupy Krajncov.
Nad nimi obstarný ale vrtký ešte a ve všem
Jak mladoch obratný, predňú má vládu Jesutbor.
S ním vnuk ťáhne Zaglav: poneváč syn v bitke upadnul.
Po strane vykračujú Merisáv a Dragšo ohybký.
Vposled zrak prejmú tu panonských množstva tisícov:
Rozdílné jazykom, rozdílné zbrojstvom a rúchom,
Prvňé údatných stavajú sa tu vojska Slovákov,
Na trojo rozdelené, a vlastných toľko majúcé
V počte panovníkov. Prední se svými je Radbod,
Prestrašný pavezou a trasúcím na hlave chvostom;
Však mnoho strašnejší pravicou a sťápom ukrutným,
Každý dosť že jeden mal vrh, kdo sa naproti zblížil.
Od boku priplichťá sa tuhý Dobroslav a svorný
Brat Bojmír, metaním výborní šípom obadva,
A z povetrá každé zvrhujúcí vtáča lučišťom.
Než Mutimír s vlastnými druhý ide radmi bojovník;
Rýchlonohý Mutimír, čo chytrým každého prevýšil

Žrebca behom; šlapají skoro též nezbývalo žádných,
Keď kedy prez ryšavé ňésol sa chodidlama písky.
S ním spíchá Ratimír a bohatší stádami Kučbor.
Ďál' sa Chocil se svými tretí zástavmi ukáže
Válečník, a preúdatných k boju ťáhne Slovákov:
Nekdy čo s nábožným sa vyhostili otcom a pánom
Svým Privinou, zmužilý keď postal naproti Mojmír,
A z dávnej za Dunaj vyhodil ho vlasti; preverným
Kde krajanom vysoké podvihnul mesto Velehrad,
Tak volané, a božích pozakládal premnoho chrámov.
Poslušný s ním syn prekrásný hýbe Vratislav,
Ešte mladý; ale chytrosťou a domyslom obratným
Dostihoval starších, a vládou otca premáhal.
Bogdán a zrutný vyprovádzá týchto Jarohnev.
Smutné též spatriť sa dajú ostatky ze dávných
Poznechané Avarov: čo zakáď jím právalo šťastí,
Toľko sa len jedinou divočáci zanášali prácou
Národy zbíjať iné, a nevinnú stále vyľévať
Krv ľudu; i z cudzích sháňávať lúpežo končin.
Než hodnú vzali už se svým aj záhubu zbojstvom:
Částka len a skrovné zostávaly od meča zbytky.
Týmto za vodcu daný je Salak, čo sa darmo nafúklým
Vystatoval srdcom pre slavnú rodstva poslupnosť,
Najstarodávnejších že pochádzá od krvi chánov.
Meč po dedoch, pred nímžto celý svet nekdy sa trásol,
Mal pripatý, a zlatý na plecách lúk ňésol ohromných.
A včul už ostatních pri samém kraji zmerkuje bystrým
Nemcov okom, čo Gerold, poslušný rozkazu Karla,
Nekdy ze báborských presadil do Panónie končin.
Nad tymi najvyššú zastává správu hrdinský
Engiškalk a Vilém; ale včul sami ešte do lútej
Údatné sprovodiť nevládali zástupy války:
Neb zrutným ranení šťápom, keď bránili mesta,
Rebro iný a iný zlomenú v stehne dúčelu ľéčil.
Ačkoľvek plukové po predešlých túžili vodcoch;
Predca i včul nejsú bez obratných ve brani správcov;
Než jednosvorní dva vedú jích bratri do pótky:
Múdrý Erchenbert a Ludolf nad míru bojovný;
Ten kopiou dobrý, neklamúcím tento lučišťom.
S tým Wato syn sa valí, prevďačný s týmto Madalhod:
Ostatní poneváč boli ešte do války nesúcí.
K ním sa pridá Ratfréd, válečný Ulrich a Wilbert,
Vrúcím zprudka hnevom na Slovákov kráľa fučácí;

Predca do pótky vybral sa, a braň proti vóli dopadnul:
Neb doma zostávať škaredá nedopúšťala haňba.
Než v prostred sa skví ohromnej postavy Britwald,
Mužstva celého vodec, vysokou nad všetko paterný
Vojsko hlavou; široké ze zlatých ve trojnako útkov
Pospletaná chrání prsa braň, ze ľavého medenný
Lokta visí dolu štít, pravicou, na predku rozostrou
Nadstavené oceľou, a jemuž len toľko samému
Rúčé k hádzáňú, podvíhá ze smreku brvno;
Nad temenom strmným sa zlatá trase lebka, a černý
Z rozjažených ocasov strach a lútú hrózu vypúšťá:
Jak dub nad Moravou, čo tisíc let rástol, a hojnou
Ovlažovan šťávou sa ku hvezdným zblížil až uhlom,
Keď vzteklý uderí naň víchor, a prudko fučácí
Včul sem, včul zase tam nebotýčným kníše vršákom;
Zahvižďá a tuhým ratolesti sa praskotom ozvú.
Keď tak válečné poprezíral zástupy silný
Kráľ Svatopluk: stúpí na kopec, čo sa v prostredu vojska
Spínal najvyšší, a takýmito rečňuje slovmi:
Zástupy údatné a za válkou zprudka horácé!
Nastává čekaný už čas, v ňomž dobre hovácá
Príležitosť každému za mej sa vlády podává
Odvážnú zmužilosť i hrdinské srdce ukázať;
A mne plnú dvojnásobnej ztraty náhradu vrátiť:
Keď mi i česť i celú zlá odňala náhoda krajnu.
Včul teda jestli jakú útrpní máte nade mnou
Nešťastným ľútosť, jestliž' vás hýbe i sláva,
Jestli na srdci leží hojný též otčiny prospech,
A vlastnému danú zachovať chcete kráľu poslušnosť;
Zbroj polapajte tuhú, i ze všetkej vlády bojujte:
Rúbte mečom, strílajte kušou a šťápami koľte,
I zrazené odporníkov hlavy na hlavy stropte.
Tak ztratenú mne počesť, ztratenú vrátíte mi berlu;
A všelikému celú preukážete ľudstvu nevinnosť.
Tak sami též veľké získajte si méno, paternú
Kráľovi česť, a milej výbornú ozdobu vlasti.
Dnes teda odpočinuť znovaní si hľaďte, i kleslé
Hodmi a príjemným občerstvite nápojom údy;
Zajtra sa, čím začnú sa pukať zory, dáme na cestu.
Tak povedá. I hneď zbudené takovouto zapálí
Srdca rečou: dychťá krvavou náramne za pótkou,
A slavné predkom sľubujú víťazstvo si všetci.

Spev osmý.

Obsah.

Černobog uhľádav, že Bábori už ku Devínu sa blíži, druhov svojích podbúdzá, aby jím prekážku učinili, a mračna posťahovali, i náramný príval zpustili. Ti tak urobá. Morava sa zduje a okolné pomedzí zaleje. Nemci radu vedú, čo majú učiniť: či sa prez vyľátú réku pustiť? či čekať až opadne? Svatopluk radí, hneď sa prez vodu brať. Oni ho poslúchnú; i toľko pltí, koľko je potrebných, urobá, a na druhý kraj sa plavá. Slováci do ních strílajú; oni predca do radu plte postavajú. Hrozná bitka nastává, a mnohí z obojej strany padajú, až sa voda na černú obrátí. Slavimír svojích podbúdzá. Nemci na zad začnú sa tlačiť: jak to vidí Britwald, zostra jích k bojováňú dohááá. Než Svatopluk, který dosavád na druhej strane s koníci stál, vezmúc polovic vojska prez háj výš nadejdúcí, nezbadaný od Slovákov, prejde réku; potichu sa k týmto zblíží; a od boku ztuha na ních uderí; tak naplašení zachopá sa na Devín.

Černobog uhľádav, že ve veľkém Bábori počte
Už na hrdý blížá sa Devín; že Slováci vybehlým
Naproti ďáľ nekročá vojskom; len po brehu réky
Sa stavajú, a tuhým čekajú nepráteľa zbrojstvom:
Hnedky druhov zbúdzá, i takýmito rečňuje slovmi:
  Pozrite, jak Svatopluk, jak lútých zástupy Nemcov
Bez všetkého idú do moravských odporu končin!
A zpadlý hotová prebrodnuť výmol i úzké
Vodstvo premocť, a chytrým na druhú stranu prestreliť hurtom.
Zdáž naša už všeliká oklesnula vládá, že v toľkých
Žádnú jím učiniť vácej v stave nejsme prekážku
Snážnosťách, a krutým rozvolniť prívalom oblak,
I brehy nad Moravou rozešíriť a od seba vzďáliť?
Pospíchajme tedáž: černé spolu mračna sežeňme,

Ukrutný dolu dážď a hučácú zpustime búrku;
I všelikú Nemcom na druhý kraj cestu zamedzme.
Tak povedá černoch; černí poslúchli ho bratri.
Hneď sa do práce dajú; i ze štyr sveta končin odevšad
Mračna šeré sťahujú a na husté pršky hromážďá.
Ze všetkých najvác obracá sa Stríbog; a inších
Sekne vetrov, jediným fúká len toľko poledním.
Oblaky v tom hustnú; deň a jasné zmizne sa svetlo,
I smolná s hroznou vystúpí černava tvárou.
Obťažené ťarchou rozpukne sa mračno, a zrázu
Náramný sa valí z roztrhlej oblohy príval.
Všetka lejou zem hučí; i neveľká míňala chvíľa,
Rozpeneným nízké naberú sa už údoly vodstvom.
Stále porozľévá sa moravská réka, a zdvihlá
Nad brehy vystává, i na šír sa rozejde po lúkách,
A hromadou kalných vod okolné zakryje medze;
Obsadené zbrojných i Slovákov brezstvo opustiť
A z kraju ísť a poďáľ na suché stáť místa prinútí.
Sotva krutá hukotať prestávala z oblohy búrka:
Keď zmužilí k nadutej pristúpili Bábori réke.
Najširší po ľavej bol jím les ceste, na veľkú
Po brehu ke studenej rozťáhlý púlnoci ďáľu:
Najmnožšá borovic sa vršákami zmítala částka:
Místom dub vyhnatý, místom též na drevo krehký
Stál jarabín, rózná sa i kde kde nachádzala črenka;
Jahňady na brehovím, nad blatným jalše močárom
Rástly, a na hvezdnú temenom sa zdvíhaly výšku.
Tam Svatopluk, mokrých sa berú tam zástupy Nemcov;
Ohne tedáž zakožá veľké, a zhusta na každej
Praskotavé páľá boričí a smolnice vatre.
Údy zimou premreté začnú ohrívať, a zmoklé
Od prudkého dajú sa vysúšať prívala rúcha.
Sotva sa len zahrejú, i mnohú z rúch vlhkotu zejmú;
A chladný zdrobené lámať mráz prestane kosti:
Prednejší tehdáž na konec boru vodci sa sejdú.
Patrá: jak Morava, zdvihlou nad výmoly rékou,
Na spósob mora súsedné pozatápala medze;
Jak na druhej strane pripravené k boju vojsko na lútú
Pótku čeká, a v rukách žárné sa mu leskoce zbrojstvo,
I všeliký na inú zastává končinu prístup;
Jak voda sa zdúvá divoká, i šerými hučácích
Valmi tokov zrastá, a ohromné výlevy zmítá,
Až strašný do uší zvuk i ostré hurtuje praní.

Na vládných opretí kopiách bez príbavy spešnú
Raddu vedú, čo majú urobiť: či sa prez vodu pustiť,
A prácnou hlboké prebrodnuť výtoky plavbou?
Neb čekať, až nadutá poopádá réka, a menšá
Zpátky sa navrátí, i do svého sa výmola zavre?
Jedným tá, jedným zase táto sa ľúbila radda.
Jak keď zastihlú na prostred víra korábu
Vetry točá prudké, a včul sem, včul zase tam ju
Búrácé kníšú, i na žádnú stránku nepusťá:
Takto na rozpačitých sa zmítali Bábori mysľách.
Než Svatopluk ďaľšej nenesúcí príbavy rekne:
Čož' sa tu vác meškať? čo darební máme zahálať,
A k veci najlepšú bez všetkých príčin opustiť
Príležitosť? neb včul snadnejší omnoho výstup
Kraj na druhý; než keď sa malá v behu réka nachádzá:
Tenkrát breh vysoký, hore naň tuze ťažko sa drápať,
A proti ozbrojeným zhubnú vésť bitku junákom.
Tehdy nebavme sa vác; háj dajme sa rúbať; i toľko
Spravme pltí, pre celé potrebných koľko je vojsko;
A s pomocou božskou na druhé prepravme sa medze:
Tam rovným sa bojom, rovnou potkáme sa bitkou.
Jestli budú na suchém, jako včul, neprátelí míste,
Nám voda len sa malá za nevadné ujde bojišťo:
Jestliže blíž pojdú, a do vatšej hlbky sa pusťá,
Jak myslím, toto všetko pre nás k lepšému vypadne.
My stavených zdvihlí na plťách, oni naproti nízkí
Pod nami stáť a z vodstva budú nesnadno potýkať.
Tak povedá. Jednosvorní poslúchli ho vodci.
Rozkazy hneď všetkým vydajú bez mešku vojákom
Ostrým les rúbať železom, plte chystať ochotné.
K práci ti nastúpá, a tesarské nástroje pojmú.
Množstvo na zem ľéhá borovic, duby z výšky sa rúťá,
Jahňady sa skacujú a milovné mokroty jalše.
Po všelikém hrozné od ran zňá treskoty háji.
Zver zuteká, preč vtáci leťá, a hnízda opusťá;
I kde nedávno šeré predtým sa nachádzaly stíny:
Včul mihavým jasné sa opírá slnko paprškom.
Jedni tu odrubujú haluzí po porádku, a krehkých
Špalky panoh zbavujú, i nerovné uzgy odejmú;
Částka merá a vrtá nebozícami díry na klíny;
Časť zase vesla robí, a potrebné járma ku veslám;
Ostatní hotové ťáhnú k vode húžvami brvna:
Tam spolu jích svazujú; a na každú k plavbe ochotnej

Pripravenú už plť veslové štyry krídla popripnú.
Jak včely, do prázných vsadené ku príchove klátov,
Zhusta sa obracajú, žádných nedajúce si odtuch;
Jedny do poľ sa ženú, a iné z poľ; i ustami sladkú
Šťávu nosá, a plásty robá; zní všetko vučáním:
S tak veľkou neináč snážnosťou všetci sa píľá,
Až plte už hotové a drevenní stáli nosáci.
Tehdy na réku dajú, a v rovném počte na každú,
Ozbrojených sama koľko mužov zňéśť mohla, vysadnú;
I s veľkým neľaklí pusťá sa hnoď od brehu vyskom.
Odvážný v najprednejšém rade vojvoda Hartung
Se zmužilým na tricáti plťách ide Nemcom, a každú
Dvakrát pať silných z obojej pere stránky veslárov.
Toľko po ňom Humbold a Gromislav, toľko Agilmund,
Toľko brat Erchenbert a Ludolf žene loďstva porádkom.
V prostredu sám chvátá ohromný údami Britwald,
Ostatní pozatým nárovnou od seba ďáľou.
Všetci už aj sa za prúd a za rádný dostali výmol,
I breh prešli druhý a na nižšé vchádzali vodstvo;
Len no Dipold: neb jak do prostredu hĺbky sa blížil,
A prudkým zmítan strmeňom peny ráňal hučácé,
Jahňada nárámná, vymletá od prívalu z místa,
Zrázu na plť sa vrazí, a celú hneď pod seba schvátí
(Ništ vesla, ništ všeliká plavcov nepomáhala práca)
I množším haluzím a krutými ju zastre panohmi;
V tom prekotí, i šerej bídnú do prepasti zahrúží.
Plavci tonú ubohí a neslavnú záhubu vezmú.
Sotva tuhý Volkmár s obratným ujde Hubertom;
Neb jako nárannú sa valiť zahľádali zkázu:
Hnedky povyskakujú, a do vod sa bez úrazu pusťá,
K súsedným i druhom snážá sa plavbami dostať:
Ti dlane jím podajú, a na plť hore rukma vyťáhnú.
Než strany z tej zmužilosti plní Slavimíra vojáci,
Jak na plťách sa plaviť báborské uzreli množstva:
Hnedky do vod, pokaváď možná sa dopúšťala vláda,
Na žrebcoch bujných a na prudkých vbehli nosákoch.
Lúky tedáž napnú, i čo najďáľ šípy vypusťá.
V tom po celém hrozný sa fykot rozlehne povetrí,
Svetlo sa odnášá, a železný postane oblak.
Než po širej sem tam nesení vode Nemci, kutými
Jak pevnej zpodek už zeme bidlami vládli dosáhnuť,
Hneď plte vjedno sehnať veľkou sa snážili prácou:
Bár strely už do samých i prehusté ľétaly šípy,

A mnoho ran ťažkých, hrozný i donášaly úmor.
Hartung pokríká, a takým svých zbudzuje vreskom:
Údatní druhové, včul, včul pochlapte sa najvác:
Plť k plti nárovným sehromáždite všetci porádkom,
A s veľkou do nepráteľských vrážajte koníkov
Jedle silou; dvojnásobnú nech takto i od plť,
I hroznej rázom stihaní brane pohromu vezmú.
Tak povedá. Oni ačkoľvek vydaného nemohli
Všetci pre náramné vod hučání rozkazu slýchať;
Predca sa z ostatnej sami od seba napnuli vlády:
Plť k plti pristavujú; na jeden sa za chvíľu neveľkú
Rad sejdú; i tedáž do nepráteľského ochotní
Veslami a svornými ženú spolu žerďami vojska.
Náramný zdvíhá sa mužov, čo sa núkali, pokrik:
Réka celá sa pení a na výšku vyhadzuje práním,
I trasavé metaná ve povetrí bleskoty dává.
První najprudším uderí na nepráteľa vpádom
Gundelfing; i sedem žrebcov čo mu naproti stáli
Zachvátí, a do noh mocný dá jalšami úraz,
Až pevné všetkým nenadále sa zlámaly kosti.
Podrazení oni oklesnú, a celými na jedle
Prsmi lehnú; i predek množšej od ťarchy zahrúžá.
V tom padnú i koníci na plť; však najprve svého
Nadstaveným každý porazí nepráteľa šťápom.
Tré tehdáž zahynú prez prostred šípami prešlí;
Tré neprestrašení sa chopá, a nepráteľa rúbú:
Zaprislav Bertholfa, Subor Gundwalda zetíná,
Volkmana Medzidruh; sami však skoro ze sveta zejdú:
Tohto Rupert, toho Grim, tam zas toho potre Adelmund.
Než Rozvad, poneváč už ináč nevládne sa brániť,
Gundelfinga, jakož sa fučácí naňho zaháňal,
Prez prostred polapí, a tuhým postiskne ho svazkom:
V tom spolu s ním sa do réky hodí, a hrubými prilehne
Údami údy hrubé; i tak ustami ešte vyrekne:
Včul tu bojuj, mútnú lokajúc vlahu; túto zapadlých
Odplatu vezmi druhov. Povedá. On do dna zahrúžen
Mok strebe najmnožší, a do vln ducha z hrdla vypustí.
Obratný, jako rozháňá sa po rovnine, Albert
Zrázu na peň zavadí z duba, tam čo Perúnovi nekdy
Posvatný býval, pozatým ale zamlady ešte
Nábožný kázal ho zeťať Rastislav; i modlu
Roztrískať sekerou, i prudkým zahlaviť ohňom.
Zastavené chytrí sa tedáž muži bidlami snážá

Jedle poodťáhnuť; nijakou však predca nemóžú
Odbiť sa vládou; v tom jak dolu pospolu skáčú,
A stavenú chcú vydvihnuť plť rukma: Slováci
Šípy do ních hádžú; ukrutná postane vražda.
Nemci do vod padajú, a hroznú záhubu tehdáž
Všetci berú; prázná len plť sama zostala na pni,
A zmetanými bitá sem i tam sa knísala vlnmi.
Ohromitý a ze všech první i na údy i vládu
Stál Všechlap, koňským chovaný od Predbora otca
Stred hájov mľékom: ponevádž ho odemrela matka;
Než pozatým hojnou a nad uhlím rádne upéklou
Žil zverinou; tučný divokých špik kancov a lútých
Medveďov obzláštná jemu bývala vždycky pochúťka.
Na hrozném kamení a holej skale v jaskyni ľéhal.
On jako uhľádá Ariberta sa naproti blížiť:
Náramné do dutej vrážá zeme dubsko, urastlí
Čo dva by ledva uňésť na plecách včul vládli junáci.
V tom, proti báborským sa hľaďácí zavčasu šípom
Obrániť, sedmorpletený dá pred seba okruh.
Ze všetkej zahnatá na vodách plť vlády na zrutný
Šťáp uderí; ale neprelomí, ani z místa ho nehne.
Ohromnýma tedáž zapopádá jedliny rukma,
A zdvíhá na vysosť; údatní zrázu sa potknú
Bábori, a prekoťá, i na zad hore ustami padnú.
Rozľéhá sa tuhý krik, a hrozné brinkoce zbrojstvo.
Sám ale plť hore nadvihlú (sila zbývala toľká)
Prevráti, a tuhým ju na Nemcov rozžene hurtom,
I všetkých privalí. Náramná postane zkáza:
Částka sa od vlastnej prepichá brane; částka sa veľkou
Priklopená ťarchou padnúcích z násily jedlin
Rozmačgá; pevné lomením prask dávaly kosti.
Jak to viďá druhové, začnú vác ešte ho zbúdzať:
Všechlape údatný a vládou obdaren hojnou!
Aj ďáľ báborské prekacuj tak jalše: tuhými
Šťápami a vlastnými zatáď chceme hrotmi ťa brániť.
Tak hovorá. Vďačnú sebe on hneď raddu poslúchne,
A hroznou prevracá nepráteľa jedle tuhosťou.
Už silný Garwalda koráb, už strelca Adolfa,
Též čo krutý Wigbert, čo ohromný rídil Adelgard,
Vyvráti, a mužov prichlopí, i ve vodstve zamární.
Veľkoduchý toľkej nenesúcí záhuby Marbod:
Náramné, pať sáh dlhoké, a na předku rozostrým
Nadstavené železom podvíhá brvno, i mocnou

Do zrutného zahnať pravicou sa ho Všechlapa chystá.
Než toto mírnoruký pobadal jako náhle Metislav:
Rýchloperý zatočí hneď šíp a do Marboda púšťá,
I strední prepichá mu hrtán: dolu padne ohromný;
A spolu on, spolu odhodené zvuk dávalo brvno.
Laklí sa strápá druhové; i nadarmo vyťáhlým
Obraňujú zbrojstvom: rovné všech potkalo šťastí.
I hrozný jako keď sa opustil z oblohy príval;
Hneď každý hrkotá járek, voda strašne hučácá
Náramnou sa valí hromadou, a na rovninu zbíhá;
I skaly, i stromoví, i ručácú od strachu lichvu
Zachvátí, a sebou znášá i do úvala rútí:
Tak zmužilý nepráteľských plť jedliny Všechlap
Bol rúcal naporád, a hroznej záhube dával.

Tam zase obratný ze všetkej vlády ochytrou
Rozháňá sa plťou Wilibald, a brvnami v odpor
Postaveným hodlá rozlámať kosti nosákom.
V tom neprestrašený ke svým tak rekne Žurovlád:
Údatní druhové! napred strílajte do chytrých
Šípami veslárov; pozatým ale částka dlhými
Zrázu uderte na plť šťápý, a na míste ju stavte;
Částka zatáď ostrým seba aj svých bráňte se zbrojstvom.
Tak povedá. Oni hneď veľké strel pustili množstvo
Prez povetrí, a sedem zbehlých pozrážali plavcov.
Rukma tedáž zrutné zapopadnú drevca, a jedným
V tom na nepráteľskú uderá plť rázom ochotní.
Sekne sa pristavená, a tuhým násilne zavrátí
Zpátky vrhom. Tu krutý Erenfríd Lastova znášá,
Pustosvet Rajnalda, Sebald Chvalimíra a Výška;
Keď jemu však napred boli zmárnili bratra Gerarda.
Obratný do šedého Myslav Gotberta zamírí;
On sa tedáž ukloní; zňácá ide prez hlavu pĺka,
A krásného na tvár prostred čela pichne Rudolfa:
Hneď ľéhá, i do vod prekotí sa a v hĺbke zahrúží;
I dvojnásobný bere ho skór ze sveta úmor.
V tom Gotbert Hnevomíra, Klodulf Zemomysla porážá.
Než hrozný Žurovlád ostrým Adelolfa tesákom,
Údatného potom Helwíga, Adelboda, Kempta,
A dvoch náryšavých Lamberta a Guida junákov,
Z otca Radulfa pošlých i krásnej matky Otildy,
Ze sveta odnášá; Wolperta a Hermana lovca
K týmto pridá, staršého pridá též Hajna, čo veľkú

U svých mal vážnosť krajanov, že se sadmi zachádzal,
A štepené chutnú naučil ňésť úrodu plánky.
Ostatní i ne méň druhové sa bez odtuchy v hrozných
Obracajú pótkách, a nepráteľa zástupy márňá.
Krv teče najmnožšá, vlastnú vode barvu odejme,
A všelikú ze sivej obrátí réku na černú.
Vesla a roztrepané od veľkej násily jedle,
Štíty i najmnožšé, i upadlých mrtviny Nemcov,
I Slavimírovcov pozvrchnosť vodstva zaprestrú,
A všelikou sa hrnú Moravou, i po výmole krúťá.
Než keď tak bojujú a v ukrutnej bitke sa márňá:
Rozľátá posaváď najšír voda zrázu opadne,
A z poľ zodbíhá, i do svého sa výmola zavre;
A zhola báborské zanechává na hlene jedle.
Rozdešení obojích veľkými sa pohnuli divmi
Zástupové, a malú bojovať prestávali chvíľu,
Len ne Sulík; ale roztočený do nepráteľa z veľkej
Rozháňá sily šťáp, a prevýborného bojovný
Warnefrída na meč, jako zpátky sa ozrel a zrakma
Úhory na prázné a nevernú réku zanášal,
Medzi šijou a tylom zasahá; strela núter uchádzá,
A krajní popresekne jazyk; zuby krem toho zpodňé
Odnášá, a celým vylezá ven prez hubu ostrím.
Keď tak nešťastnú zahľádá náhodu Bertwín,
Uprímný tovaryš, veľkou sa rozejde bolesťou,
I spomstiť chystá; ale skór než napne lučišťo,
A hrozného krutej zňátrí pôvodcu žalosti,
Obratný ho predejde Sulík, i zprudka fyčácí
Pustí šíp, a neozbrojené rozbodne mu hrdlo:
Krv sa valí hustá; oblúk z ruky padne a strelka
Neplatná; hneď i sám potočí sa a na druha klesne.
Jak to viďá, zbúrá sa tu vác i do bitky zapáľá
Bábori údatní a tuhí Slavimíra junáci;
Ačkoľvek hlboké jím do blata vázly chodidla.
Šípy tedáž hvižďá, a dosáhlé vrhmi šišáky
Zablinčá, metaných sa ohromné praskoty šťápov
Ohlasujú, a mečov náramný postane brinkot.
Ťažkou sa zmužilý Berchtold, čo v Passove býval,
A krásný mal dom, krásnú mal zahradu veľkú;
Mešťanov aj sa tricať rovnať mu nemohlo bohatstvom,
Rozháňá kopiou, a prvého Žitoslava bodne;
Černookého potom zase Chválboha, Dražku a Hlavsu.
Než jako už do hrubého krutý vrazil Horboja oštep:

Miklá zprudka oceľ na medenném láme sa štíte.
V tom britký vytasí meč z pošvy, a do brucha vetkne:
Bále tedáž vyleťá i na černú zem sa rozestrú.
Ďáľ srditého zrazí Istislava, Medzoňa, Chvastu.
Bol by tu ešte i vác horkej smrti mužstva odevzdal;
Než veľaúdatný žúriť nezňésol ho Výboj:
Naňho sa tehdy vydá, a pravú ruku utne mu v lokte:
Jak keby dovtipný ve mladém sťal háji remesník
Buďto jaseň, buďtož na nebeskú výšku sa pnúcí
Od zeme brest, a na vóz oje chcel neb rázvoru chystať.
Obstarný Tatobor smrtonosným lúkom ochytrú
Míril trsť; ale v tom spešný jemu pod bradu zahnal
Gumbrecht šíp; napatú on však strelu predca vypustil:
Táto fyčác povetrím Gumbrechtovi zrovna do črísel
Povchádzá: oba tú istú hneď padnuli chvíľu;
Obstarný Tatobor na znak, dole ustami Gumbrecht.
Stáli tu obzláštní pótkou dva na blíze junáci:
Švárnooký Vitohosť a zrutnej postavy Wolfreg.
Ti v seba náramným pozaháňali oštepy hurtom;
Než stretlé behu na prostred končáre sa zetknú,
A hrozný vydajú brinkot: v tom pospolu chytrý
Zpátky let obráťá, a železmi sa do hlenu pichnú.
Zprudka tu rozhnevaní, že darebné pustili šťápy,
Pristúpá, a svú každý z blata píku vyťáhne;
I znovu do hroznej vychopá sa bez odfuku pótky;
Než Vitohosť rýchlým predstihnul Wolfrega drevcom,
A z veľkej do dutého vrazil čela vlády; na trávník
On sa tedáž válá, a hnatú z ruky jedľu vypustí.
Obratný Hodimír čo na Bóroch býval, a mírným
Každú zver, každého zrazil v lete vtáka lučišťom,
Nadstavený miknul ztuha šíp, a ryzého Takulfa,
Jak trúbí, a živého mužom k boju ohňa dodává,
Do prostred nadutého parou ohryzka zapichne;
Trúba tedáž onemí, a nedošlé svého jačání
Konca i zachríplé krvavá zvuky prestane zmítať.
Rozhorený Bilbach do hrubého Siráda, čo zdarných
Tri sto rojov mával; veľkú madu vždycky a vosku
Roztopoval hojnosť, napráhlý rozžene oštep;
Než jeho síce chybí, ale osmahlého zabíjá
Preslava. Rozjedovan tu Sirád náramne, že vzácný
Padnul vrstovník, ražný ze krivého lučišťa
Pustí šíp, a celý pod okom ho do Bilbacha vháňá.
Rovne i obratný pochybil Hort, Bilbacha práteľ:

Neb jako do zrutného mikól Prostislava oštep,
Napravo zablúdil; marný vrh predca nezostal:
Neb do sivého na krk sa zapichnul Mysloka žrebca,
A hladký žárným prerezal mu na prostredu ostrím
Celky hrtán, a druhým vybehol ven pod hrivu koncom:
V tom ranený sa nosák od veľkej zepne bolesti,
A predníma duté zprvu ráňá nohma povetrí;
Hrozne potom sa šijou a krkom zľava napravo už sem,
Už zase tam zmítá; ušlou až k posledu všetkou
Lehne parou; a svého na zem dolu zhadzuje pána.
Obratný Slavimír tu svých ačkoľvek ochotných
Podbúdzá, a tuhého rečou k boju ohňa dodává:
Údatní druhové! poneváč tá nastala chvíľa,
V nejžto braňou vydobyť prekrásnú máme si voľnosť,
Bídnú podlehlósť a bolestné vzďáliť otroctvo:
Včul teda svój si život krehký nežeľáce hrdinským
Srdcom a ostatňou do neprátеľa padnime vládou:
V počte zakáď menší je, zakáď sa koníci do bitky
Nepreplavá, a svým neposilňá zástupy množstvom;
Ešte aniž v lútej tu Svatopluka pótke nevídať.
Tak povedá. Oni hneď, vatšou zahoráce na mysli
Prudkosťou, tužším uderá na neprátеľa hurtom.
V tom Nezabud veľkého na zrast Walfrída zarážá,
Víťazoslav Herwína, Sumor Gutmunda, čo mírné
Lúky robil; strelenej sám však smrti z lúka nevyhnul.
Ohromitý na žltého vybral sa Renarda Zemislav,
Na Kluniberta Umýl, a krivý na Frídmana Sitbor;
Ten kladivom, tam ten kopiou, ale tento brňácím
Svého morí a na zem stele odporníka lučišťom.
Obzláštný Slavoľub, padlého syn Otky, za smudlým
Rozháňá sa Fromom sekerou ve dvojnako ostrou,
A vládný strapatej odesílá do hlavy úraz;
V tom sa šišák prelomí, prelomá spolu od rany kosti;
Modzgov i časť vyletí a na černý písek upadne.
Včul mnohoúdatný započíná žúriť Hodislav;
I hrozný jako keď studenej od pólnoci víchor
Náramnou huhle vzteklosťou, a z výšky napadlý
Chváče sebou i na vystrmené sňah záveje hádže:
Tak Hodislav sa valí, a zasáhlých kopce nakládá.
Napred síc mírné pravicou strely zdála vypúšťá:
Tu Frídmund, Wolgast a obratný padne Berechtwald,
Aj srditý Rajnmár, aj veľký nekdy tanečník
Engelbert, spanilotvárný též mládenec Hartwín:

Čo včul do hroznej prvníkrát bitky sa pribral,
A zbrojnou posaváď ani len do nepráteľa ešte
Nezháňal sa rukou: tak zlé mu slúžilo šťastí;
Prestre sa též Walrám, údatný prestre sa Brunhild;
Toľko i báborských na trávník lehlo junákov,
Koľko tuhých zatočil v odporné zástupy šípov.
Než jako blíž dostal sa a už strely všetky vyhádzal:
Ostrú náramnej zapopádá šťápinu ťarchy;
I zrutného tedáž v prostred čela bodne Ramulfa,
Lebku celú prevalí, prevalí aj kosti do modzgov;
On ľéhá a na večnovekú noc svetla zavírá.
Na zmužilého potom sa Eberbacha, Arnda potomka,
Čo krajanov svých ľéky zelin poznávať učíval,
Rozháňá, a ponadstavené rozpichne mu hrdlo.
Ajchovi ďáľ uderí na prostred štíta, a pevný
Poprerazí aj štít aj drsný krúžkami pancír,
A spolu záhubnú učiní pod plúcami díru.
V tom zpádá a mokrú krvavými zem ustami hryzne.
Frajzinskému po ňom do črísel Ringovi mírí;
Než v behu šťáp zelhá; neletí však predca nadarmo;
Neb na pravý ide hnát, a celú tam dúčelu zláme.
K týmto pridá svorných dvoch Gilda a Hajnricha bratrov;
Čo v jedném dome len, v jednej len bývali izbe;
A spolu nezdelený po dedoch zrábávali úhor.
Dosť ani ešte nemal na ukrutném Altmana morde;
Hroznou též Bernwalda, potom Volkprechta a Štajna
Nechce sa uspokojiť vraždou; ani krem toho nedbá,
Od toľkých znované že oklesnuly údy porážek;
Do zrutného tedáž sa tu Erchenpalda mohútnou
Rozháňá kopiou, a zrovna ju do brady pichne;
V tom škrane rozvolní, i na rovné od seba částky
Popredelí; u samého jazyk též zejme hrtána.
Jak trikrát storočá od výšky sa jahňada zrútí,
A strašný dá tresk, i do písku sa hlbky zarývá,
Keď dva ju ledva za deň letný sťať vládli junáci:
By z vyschlej buďtož pode mlýn žlab, buďto potrebnú
K vozbe na rýchlotoký ukresať Váh mohli korábu:
Takto sa údatný povalí a hlen ustami rýpe
Erchenpald; takový pod ním zem dávala praskot.
Než zlobivý Britwald, jako predňé zástupy rídnuť,
Srdce tratiť zmužilé a na zad sa pomály ubírať
Zahľádá: prudkým sa jedom vác ešte zapálí;
A svých tak núká, i takýmito zbudzuje slovmi:

Kamže sa bezrozumí nazpák púšťáte, a v réke,
Sotva čo nesnadnou sme prebrodnuť vládali prácou
Odvažíce život, dobrovoľnú zkázu hľadáte?
I chcete tak do milej lútého nepráteľa vlasti
Rovno uvésť, a kruté uvaliť na ňu nápoky ohne?
To hľa je ten prísľub honosácích nekdy sa veľmi,
Že v hroznej Slavimíra a všech strete bitke Slovákov;
Dosť že aniž nebudú stačitelným ku hnevu počtom!
Jestliže tehdy jaká sa chytá vás haňba, a jestli
Ešte sa z údatnej čo nachádzá vlády, ohavný
Stavte naráz beh váš, a danú sľubu zistite víru.
Tam hľa Devín, tam prez prostred nepráteľa cestu
Svou otvorte braňou, a Svatopluka vložte na prestol.
Jestliže však pominul stud a srdce zaklíčila bázeň:
Já len sám do krutej sa odevzdám bitky; vy stojte,
A zhodeným dočkajte zatáď tu na rovnine zbrojstvom;
Až keď já dokonám a hrdinskú chválu si získám:
Zpátky otrčte chrbát i neslavný vezmite úmor.
Tak povedá. Oni, v rozhoreném takovouto ubodlí
Srdci rečou, hneď jak levové, od lačnoty besní,
Keď zhľádnú juncov sa po úboči stádo napásať,
Náramným sa vrazá prostred nepráteľa hurtom:
Erenhold Stražimíra, tuhý Oprislava Bernwín,
Veľbeha Irmenwald, a Neustupa zetne Giselbert.
Obratný zabral sa na Hengeswalda Zorislav;
Než porazil ho napred veľký nad míru Witelsbach
Válečník. Ostrým sa mečom na Milobrata vháňá
Hengeswald, a naráz hlavu s jasným utne šišákom.
Bez baveňá na pravú sa zatáčá od seba stránku,
A zrutnému ľavé presekává Zvestovi líco,
Živkovi nos pozatým, Vratižírovi odnese prsty.
Veľkoduchý i ne méň obracá sa Witelsbach, a ražnou
Milkovi nad slezinou, pod mocným Vládovi stehnom
Úraz dá kopiou, a oboch do mrákot odešle.
Účastných rovného činí též odsudu známých
Troch tu bojovníkov Hostislava, Zámoja, Chválu.
Dosti na týchto není; ale náramného i zrastom
I vládou strednej Pravdoslava do škrane bodne;
On zrútil sa tedáž, a bitá zem zaznela pod ním:
Tak jako keď vymletá častejším úskala dážďom
Od vrchu najvyšších odlúpne sa kopcov, a zrázu
Buďto do Váhu aneb širobežnej zvrhne sa Volgy;
Rozdelené zahučí náramným vodstvo jačáním,

A zrutný hory zlom do bezednej zhltne prepasti.
Pomnislav míril do Adelrata šípom, ochotný
Tento ho predbíhá, a celým do hrtána zachádzá
Končárom; spolu hlas, ťažký spolu zastavil oddech.
Mocnou ďáľ zrážá pravicou Bolemíra, Obezda,
Všetrapa, a známého na spev mládenca Baťána:
Čo vždy nové spívať pastýrov pesne učíval;
Sám ale keď na milú hrál dúčelu v háji: tu hnedky
Ze bližšého za ním okoľá sa pobíraly stáda;
Ustaly réky hrčať, štebotání ustalo vtáctva.
Jak malo byť lepšé preňho zostať vždycky pri ovcách,
A pri kozách, i krutej nenahľádať bitky vojákov!
Tak tito medzi sebou v hroznej sa potýkali válke.
Než Svatopluk, zľáté jak náhle opadnulo vodstvo,
Rozrídí a na šír polovic rozťáhne koníkov:
Neb dosaváď na svém stál míste a réku nepreplul:
Ostatním ale nasledovať seba káže junákom;
I stínný opoďáľ prez háj ponadejda si cestu,
Od Slavimírovcov, na druhej strane pótku vedúcích,
Nezbadaný, s vojskom hurtovnú prepluje réku;
A svých hneď núká, i takýmito zbudzuje slovmi:
Údatní druhové! už tehdy sa všetci do rovných
Dajte radov; kráčajte potom bez vysku; a rázom
Jednomyselne tuhý na nepráteľa pohrom učiňte.
Tak povedá. Oni hneď vydaný poslúchnuli rozkaz.
S príslušnou sa berú, len koľko je možno, tichosťou.
Než jako sa blížej ke Slovákov dostali vojsku:
Náramným sa tedáž poozývaly trúby jačáním.
V tom sa na chytronohých rozbehnú žrebcoch, a zrázu
Od boku najtužší pusťá na nepráteľa útok.
Naplašení ti nenazdálým sa pobúrili vpádom.
Od predu báborské, báborské od boku vojsko
Braňmi hrmí, a krutou rozmáhá mordy porážkou.
Zástupy aj tu i tam sa maťú a vraždami ridnú.
V tom na Devín zachopá sa i v pevné ohrady zavrú.

Spev deváty.

Obsah.

Svatopluk, zahnav Slavimíra zástupy, káže tábor pripraviť; a množstvo rebríkov ku dobývááú mesta nachystať. Prednáša vodcom, že by mínil ke Slovákom rečníka odeslať, zdáliž by ho pod výminkami od Karolmana uloženými bez boja za kráľa prijať chceli. Sám tú vec na seba vezme, a na Devín pospíchá. Slavimír privolí, aby ho núter pustili; a spolu starších a prednejších nad vojskami správcov na snem povolá. Svatopluk zle privítaný oznamuje svoju nešťastnú príhodu, a výminky, pod kterými nad nimi panovať má; i preto že sám na Devín prišol, aby jích ku prijaťú týchto naklonil. Slavimír preč ho odbýjá, aby s daným sebe báborským vojskom proti ním bojoval, že na poli berlu mu podajú. Milín schvaľuje radu jeho; a dosvedčuje, že radšej chcú všetci v boji padnuť, nežli by si mali takého kráľa prijať. Naproti Všeslav ho vyhovárá; a dokládá, keby báborské vojsko opustil, a ku vlastným bratrom Slovákom sa navrátil: že by podľa jeho domneňá Slavimír najvyššú správu mu popustil; ostatní též otcové neboli tomu naodpor. Privoľá na to všetci, Milín sám, ano aj Slavimír; a ponúkajú ho, aby nad nimi vzal kráľovskú správu, i s jejích vojskom naproti Báborom bojoval; a stal sa nepodlehlý panovník. On po veľmi dlhém rozpakování privolí. Všetci s radosťou za nového kráľa ho prijímajú. On hneď po Zvestoňovi odkazuje Britwaldovi: ustúpí-li domov s pokojom, či vojnu ďáľ povede, a zbrojnou rukou k báborskej vláde naháňať jích bude. Ten rozhnevaný strašlivo sa jemu a všem Slovákom vyhrážá; i s celým, napred k údatnosti zbudeným, vojskom žene sa na Devín.

Jak veľaúdatný zmatených Slavimíra vojákov
Zahnal a žádostné Svatopluk víťazstvo dosáhol,
Káže na rozlehlej hneď rovnine u brehu réky
Obranný pripraviť tábor; spolu množstvo nachystať
Rebríkov ku dobýváňú. Tedy všetci bojovné
Zbrojstvo na zem položá, a dajú sa do práce ochotní.

Najhlbšú kopajú rozťáhlej príkopu šírky
Ze troch stran: poneváč ostatňú réka zatáčá.
Najmnožšú hore zem nahrnú, a do výšky na násyp
Udvihnú; koly též uderá a pričky upevňá.
Tak sa ti obracajú, ani dať sebe odtuchy nechcú:
Jak včely keď hojné madovej rosy množstvo nakapká.
Než Svatopluk predním obzlášť Britwaldovi rekne:
Vojvodo údatný, a vy též nad vojskami správci!
Prvňé vševládný na nebeskoj výške Panovník
Nám víťazstvo doprál nepráteľa z pótky odehnať.
Včul na hrdý sa Devín beze všej brať zábavy máme:
Všetci zakáď na svých zdešení sú od strachu mysľách.
Pevné síc a temer nedobytné hradby Devína;
Než vaša údatnosť a tuhá sila všetko premóže.
Predca by som napred verných ke Slovákom odeslať
Mínil rečníkov; zdáliž dobrovoľne by asnaď
Mňa s tou výminkou, jakovú s radnými Karolman
Ustanovil, za svého prijať chceli bez boja kráľa?
Tak by sa ten, za kterým veľkú sme zanášali nádej,
Bez krvi a ztraty vojsk zámer náš predca dosáhol.
Než koho máme poslať? Já sám chcem pred seba túto
Na známý vzať cestu Devín; mne samému sa najskór
Pošťastí dokonať vec, a dávnú lásku vyzískať.
Než vy zatáď mocný poupevnite tábor; a až by
Zlá asnaď nejaká se mnou sa príhoda zbehla:
Tenkrát zbroj polapajte a mužskou braňte ma pótkou.
Tak povedá; i v tom na chytrého sa švihne nosáka,
A spešnými letí na devínské ohrady cvalmi.
Sotva na rozlehlú sa ven od svých rovninu dostal:
I hneď veľkooký zňatrí a zahľádne ho Obzor:
Čo všetkých na tuhú zraku bystrosť výšil; a tenkrát
Na zvýšnej hore stál bedľácí z rozkazu hľádke;
I blízkému tedáž Polemírovi takto vyrekne:
Pozri, jaký spanilý v nádhernej ozdobe víťaz
Na sňahovém sa valí od tábora žrebci! takého
Mával kráľ Svatopluk, takové on poskoky dával,
Tak sa na ňom ňésol; takovej sám postavy býval.
V tom Polemír bystrého i sám hľadu naproti hlasne:
Aj mne sa všetko vidí tak byť; než tento prekrásný
Hrivmi šišák, a celý jako hvezda sa od zlata najďáľ
Blyšťácí, dozaista nebol jeho nekdy šišákom;
Aj skvúcí ten štít predešlým nezdá sa mi štítom;
Však jeho týmto i tým za hroznú krivdu pouctiť

Bábori zavďační a jejích kráľ mohli darunkom.
Než zhovení len majme, a hneď vydovíme sa všetko.
Tak tito medzi sebou. S veľkou nad míru chytrosťou
Kráľ Svatopluk cválá, a zrázu sa k bráne doblíží;
I zvolených žádá strážcov, by ho pustili núter
Vec pokonať veľkú. Obratný stálo Vitoslav,
Čo všetkých na chytrú predčíval chódzu, mohútný
Vezmúcí pravicou oštep k Slavimírovi náhlí:
I hneď prednáší, jaková je Svatopluka prosba.
On privolí, a hrubú rozkáže mu bránu otevreť;
V tom též bez baveňá výhlasných pošle i starších,
I predních na snem zavolať nad vojskami správcov.
Všetci sa hneď sejdú a do veľkej raddy zasednú.
Než veľaúdatný Svatopluk do prostredu mesta
Otvorenou vchádzá bránou a k radnici pílí;
Neb veľké ľudu tam sa pobírať spatruje množstvo.
Nad ním veľmi diví sa vybehlé mešťanov hajna,
Starci diví i diví sa bojovní veľmi junáci,
S množším patrácí jašením: jak na hlave zláten
Skví sa šišák, a začerveňalé na šišáku chocholce,
Jak štít, jak spľétlý na prsách ve trojnako pancír,
Jak též osťatňé ligotá sa mu zbrojstvo, čo dostal;
Mlčky ho predca klnú, a majú naňho v srdci nenávisť.
Než jako pred veľký a hrdý sto stĺpami pitvor,
I k medeným sa prahom náramnej radnice dostal,
Z vetronohého tedáž zestúpí žrebca; ochotný
Hneď Milhosť a Privol zavedú ho donútra ku radcom.
Tu zhľádá, škaredým vprední jak všetci ze starcov
Naňho okom patrá, a pošušky zle ustami škamrú.
V tom kyselou tvárou a neprívetivými ho slovmi
Predstavený vítá Slavimír; i tak od seba rekne:
Dávný kráľu, povedz, čo u zapredaného vykúšáš
Národa? Čož' sem ideš? jaková tvej príčina cesty?
Tak povedá. Trúchlý Svatopluk na to hlasne pravácí:
Vodco preúdatný, i vy sešlí na sneme radci!
Známo je vám, koľká se mnou sa príhoda zbehla,
Koľké nešťastí. Neb keď mňa donútila hrozná
Úzkosť báborským sa pod ochranu Nemcom odevzdať:
Zostal som podezren; preto aj do slepého nevoľne
Bez všetkej vlastnej mňa uvrhnuli vinny žalára.
Než keď mú nemohol mi nevernosť nikdo ukázať,
Z temnice a z bídnej mňa prepustili vazby na svetlo;
Ďáľ též i vlastnú i celú Rastislava krajnu,

Včul držanú od vás, na taký postúpili spósob:
Bych vždy jejích vyššej podľéhal vláde; i každý
Rok sto koní, dvakrát sto volov, též stríbra odeslal
Toľko hriven; v čas i vojny pomoc na nepráteľa dával.
Krem toho ešte mi aj premilú svú dcéru Karolman
Za vlastnú pripojiť sľúbil manželku; aby sme
Takto si vernejší v práteľském zostali svazku.
Vojsko dodal též údatné a v počte prehojné,
Naproti vám boj vésť; i mocou násilne donútiť:
Jestliže pod takovou sami by ste sa zdráhali zpurní
Výminkou mňa prijať za kráľa a berlu popustiť,
Správu i najvyššú dobrovoľne mi nechceli oddať.
A preto včul do hrdých sám som sa podostavil ohrad:
Bych naklonil k tomu vás, a k radde Karolmana nahnul:
Neb toľkých načo máme ľudí krv darmo vyľévať?
Ešte nebol skončil; po celej už radnici veľký
Rozľéhal sa hrmot: jako keď do siného a najďáľ
Roztopeným vybehlého sňahom Donu hurtuje víchor,
I zlevy udvíhá, a tuhý zvuk a pleskoty dává.
Než Slavimír vsťáhlou, aby už ďáľ prestali reptať,
Znak pravicou dává, a takýmito odreče slovmi:
Dávno je nám vedomé, čo za jedno ťa potkalo šťastí,
Od tých hnedky časov, nás jak si opustil; i radšej
Pristúpil k cudzím, a do vlády sa Nemcom odevzdal.
I včul též malo byť pre tvú česť omnoho lepšé,
Keď by si až dosaváď v černej bol mrákote zostal:
Nežli si mal toľkú, tak hanebnú spáchať ohavnosť;
Vlasť zapredať sladkú a krásnej voľnoty zlúpiť;
Do hrozného i svój pouvádzať národ otroctva:
Toľkú daň, toľkú prisľúbiť lichvu, i toľko
Stríbra hriven, k tomu aj veľké na nepráteľa vojsko.
I smele aj včul k nám do naších smíš vekročiť ohrad,
A k zrade i k rovnej nahovárať mrzkote otcov:
Jak by sa hneď toľkej hotoví boli vinny dopustiť?
Ber sa radej po svých: s dodaným v pole ťáhni do bitky
Naproti nám vojskom; hľadanú tu ti berlu podáme,
Šťastlivo s báborskou panoval by si nad nami ženskou.
Tak Slavimír. I po ňom sa tedáž nad míru bojovný
Zdvihne Milín, se synom čo nitranské zástupy rídil,
A ztuha rozpálen takovýmito rečňuje slovmi:
Vodco prevýborný, a na srdce i raddu preveľký!
Dobre tak odbýjáš, dobre nazpák zradcu zaháňáš!
Vlastný do hroznej čo uvádzá záhuby národ.

My hľa milej zbavení voľnosti a práva našého,
V ľudskú zaprahnuť dobrovoľne sa máme služebnosť:
Nemcom lichvu chovať, Nemcom též stríbro dobývať,
Zbrojstva za ních uchopiť sa a krv na bojišti vyľévať:
Otrockým aby len zostával nad nami pánom.
Radšej boj krvavý, radšej chceme v pótke upadnuť,
Radšej pod černú zahrabať zem a hrobľu sa dáme;
Nežli takého prijať mali by sme si nad seba kráľa!
Takto vyrekne Milín; starší v tom postane Všeslav,
Ctný Zemižížňa otec, výborný nekdy bojovník,
A vždy temer víťaz, čo Svatopluka dávno učíval:
Jak by kušou míriť, jak bystrým v pótke zatáčať
Mal by mečom, jak šíp a obratný zavracať oštep;
Než včul zestaraný a po kleslých oslaben údoch
Nevládal k boju ísť, i musel doma naproti vóli
Zostávať; dobrým ale bol rečníkom, a v každej
Prospešnú všetkým udeliť znal príhode raddu.
Ten hore sa zdvihnúc takovýmito rečňuje slovmi:
Výborný Slavimíre, sešlí i vy na sneme otci!
Všetko ne tak za zlé tu Svatopluku má sa pokládať,
Keď premilej sám aj se svým odrekna sa ľudstvom
Voľnoty, báborskej podlehlosť vláde prisľúbil:
By z dávného sa len pod jasné slnko žalára
Dostal, a kráľovskú nazpák zase berlu dosáhol.
I kdo je z prítomných, v rovnej čo by náhode takto
Sám nečinil, že by on radšej v temnosti a hroznej
Vazbe sa chcel trápiť, radšej svú potratiť hodnosť,
A vlastného celý zbavený byť do smrti statku;
Než na slobodno vyísť, a milostné svetlo požívať;
I svoju česť, svoju též udržať bezpečne majetnosť,
Bár by iného musel vyššej byť vláde poslušný?
Než keby báborské Svatopluk včul vojsko opustil,
A k nám, jak vlastným sa navrátil zavčasu bratrom:
Nazdávám sa, že bys', nábožný vodco Slovákov,
Najvyššú, z veľkej čo si násilnosti donúten
Ťažko prijal, nazpátky do ruk jemu správu odevzdal;
A že by ostatní sa takú nezdráhali z otcov
Uznať vec za dobrú, a svým nezavrhnuli zdáním;
Než jednou mysľou, jedným k nej pristali srdcom:
Tak by našol, čo hľadá: ano aj vác nad svoju žádosť
Obsáhol: nebo aj by naším bol nad nami kráľom,
Aj by sa vyslobodil z poddanstva Karolmana mocnou
Vojska našého braňou; a vlastný stal sa panovník.

Tak povedá. I hneď, škaredým čo zahľádali predtým
Naňho okom, premeňá sa na srdci, a od hnevu pustá:
Neb takovú za prospešnú uznávali raddu.
Všetci ba aj začnú, i Milín sám, ešte ho núkať,
Kráľovskú aby vzať sa nemeškal nad nimi správu:
Jestliže len privolí Slavimír a vládu popustí.
Než veľanábožný Slavimír tak poznovu začne:

Údatný svorné si očul tu Svatopluku otcov
Ze strany tvej zdání, a v čom svou sňésli sa mysľou.
Jestliže tehdy jejích nebudeš stáť vóli naodpor,
Jestli nepríjemnú, čo si v potrebe nekdy prisľúbil,
Odvislosť zanecháš, a bojovných Nemcov opustíš;
K nám sa pridáš, i budeš vyhľadávať národa šťastí:
Najvyššú ti porád odvádzám nad nami vládu.
Vezmi si berlu do ruk, národňé vezmi si vojsko,
A proti báborským zmužilé veď zástupy hajnám:
Stri zmatených; a nepodlehlý tak staň sa panovník. —
Než čo dlíš? čo sa rozpakuješ? Či ti Nemci milejší,
Nežli je vlasť, než sú krajané a krajny rodáci?
Či snaď chceš mrzuté vácej poddanstvo si vážiť,
Nežli drahú voľnosť, a slobodnú nad nami vládu?

Tak hlasnými tichý Slavimír bol rečňoval ustmi.
Než Svatopluk mešká, a na svej mnoho mysli premítá.
Jak behavá keď prez jarné lastovka povetrí
Nad barinou ľétá, a včul sem, včul tam obratná
Bez baveňá sa točí i ochytrým kľučkuje krídlom:
Tak Svatopluk sa na tú i na tú stranu v srdci zanášal.
Až vposled hovorí i takýmito odreče slovmi:

Nesnadná je to vec, nesnadná rozvaha veľmi:
Zdáli sa popridržať Nemcov, čo ma najprve síce
Ve svých oklamaní mysľách zlou trápili vazbou;
Než pozatým se cťou a s veľkým zaslali vojskom,
Bych vlastnú i celú Rastislava krajnu dosáhol?
Však za to mám vyššej zostať jích vláde povoľný.
Zdáli radej sa k vám a k národu svému navrátiť
Zas nazpák; i vašej učiniť žádosti po vóli?
Tam to mi víra daná, ku milej toto káže mi vlasti
Láska robiť. Poneváč ale každý túžne za sladkou
Dychtívá slobodou, a hľadí poddanstva sa pozbyť:
K vám radšej sa pridám: kráľovskú nad vami berlu
Vezmem, a údatné povedem na Karolmana vojsko.
Tak myslím, že mu dosť úzkej nahodíme žalosti.

Rozpovedá. S veľkou sa tedáž hluk zdvihne radosťou.
Zástupy jak plavcov, čo po morských bez dna prepasťách
Odporným stihaní sem tam blúdívali vetrom,
A vždy sa od vlastných nazpák odeháňali končin,
Zrázu keď otcovskú spatrá zem; dávno odešlé
Kdež manželky na ních a milé očekávaly dítky,
Náramný pusťá na nebeskú oblohu vyskot,
A s veselými leťá na prístav i na brehy plesmi:
Tak sa novému hrubá rozľéhala kráľovi chvála.
Než Svatopluk ďáľ nastává, a tak ustami rekne:
Včul poneváč som ujal kráľovskú nad vami berlu,
Uznávám za dobré, aby sa Britwaldovi táto
Vec dala na známosť: nebo po mne mu práve nevládný
Najvyššú udelil nad vojskami správu Karolman,
Zdáž domov ustúpí s pokojom? Čili naproti vojnu
Zdvihne, a k báborskej chce braňou nás vláde naháňať?
Kdož teda z prítomných do takej rád vezme sa cesty,
A k Nemcom s nemilým i k vodcovi zajde poselstvom?
Takto poví Svatopluk. Chytrý v tom postane Zvestoň,
A mnohopospešným zachopí sa do tábora žrebcom.
Ešte potom včasné, jestliž by sa ľúbila asnaď
Vojna radej Nemcom, jako predkom hádali na svých
Všetci mysľách; a za čím náramnou dychtili túžbou,
Raddy vedú, a porádky čiňá, i stráže naríďá,
Až sa noc obratná z polovičnej vrátila cesty,
A všech na sladké odebrať sa ponúkala spání.
V tom snem rozpusťá, i do svého sa bydla navráťá.
Než zmorený Britwald po dovédlej práci ke koncu
Jak len pozdnejšé uložil sa na lehno a zasnul:
Divné mal videní a plné úzkosti ľakání.
Neb sa mu zdálo ve snách: za tichého že háje povetrá
Od vrchu naklonené do samého sa knísaly zpodku;
Dážď krvavý, krvavé po celej išly oblohe šípy;
Vrešťalo vtáctvo dravé, a hnutá zbroj dávala brinkot;
Že trikrát sem i tam nočná sova ľétala nad ním;
Trikrát zešla na níž, a pľéskala na hlavu krídlom:
Až vposled mu na válečný povysadnula oštep:
Trúchlé húkání a dlhé k plaču ťáhnula vysky.
Ďáľ sa mu zdálo potom: že na prostred tábora hlasný
Zrázu fuják zahučal, jako keď zlý nekdy Rarášek
Od zeme sa zdvíhá, a na horňé ťáhne povetrí:
Tak že tuhoprudký zbúril sa z náhody víchor:
Prach, metané listí, i čo ľahké všetko zachýtal,

A v kole zhusta točil; hrozný až zrázu na pohľad
Vysmeknul z neho vlk; na jeden skok násyp, a všetko
Popreletel bavení; i do temných uzmizol húšťov.
Tam strašné započal si vytí, až na zvuk odevšaď
Veľké lúpežných sa bratov k nemu dohnalo množstvo;
Množstvo, jaké žádný posaváď člověk ešte nevídal.
V tom zachopá sa naráz a k táboru mlčky zakradnú.
Napred nezvedených o takej sa príhode strážcov
Roztrhajú, potom ostatňé, čo nebedlilo, vojsko.
Sám ale stáda vodec lútý ke samému sa dostal;
Naňho tedáž chytrým bol vyskočil hurtom, a silné
Drápy veťal do očí, mocné do hrtána zubiska;
V tom krk rozkmasnúc širokých hlavu oddelil od plec:
Všetky na drobno potom (hrozná vec!) roztrhal údy,
A hnusným trasené pochovával do brucha mlaskom.
Ukrutnou Britwald na také ve drímote zdání
Naplašený hrózou, i po všem tele od potu mokrý,
Ze sna sa hneď vychopí a rovné zdvihne chodidla,
Jak jeleň obratný, pod brestom v háji ležácí,
Keď čihavý ostrým poraní ho z náhody šípom
V rebra lovec, ze svého naráz vysmekne ležiska,
A spešnými celú prebehává dúbravu skokmi:
Tak sa miká Britwald, a rukou meč z pošvy dobývá;
I skúmá, zdáliž nočného by nekde ve stíne
Lúpežníka ovec s družinou nespatril ohavnou?
Zdáli není též pravda iné, čo zdálo sa ve sne?
Lúpežníka ovec nevidí nočného; i všetko
Ostatňé též pravda není, čo zdálo sa ve sne.
Jak takovou sa na rozpačitej bol mysli zanášal
Ešte pečou, hľa tuhý dostúpí pred neho Wilfríd,
A hlásí: že chytrý ze devínských vyslanec ohrad
K táboru priklopotal; pred vodcu sa pustiť, a veľkú
Oznámiť jemu vec žádá. On ho pred seba káže
Hneď povolať. Všeliké mu zatým ponapadne do srdca
Nazdání: prečo len do ležáňá toľko samotný
Vystrájá sa posel: prečo kráľ nazpátky sa radšej
Nevrátí Svatopluk? jakovú má príčinu meškať?
Keď tak rozmýšľá, i darebné láme si modzgy:
Zvestoň dospíší, a takýmito rečňuje slovmi:
Údatný Britwalde, prvý nad vojskami správco!
Poslal mňa Svatopluk tebe ovšem skázať: ode všech
Jednou že prijatý za Slovákov kráľa je mysľou;
S tou však výminkou: aby báborského sa járma

Odreknuť, smutné zanechal poddanstvo, a vlastný
Vlastných zostával krajanov na budúcne panovník.
On, veľkou nahnutý ku vlasti a národu láskou,
Dal sa navésť; i kráľovskú vzal nad nami berlu.
Včul teda už na svém rozhoď sebe srdci, a odkáž:
Či s pokojom domov ustúpíš? Čili naproti vojnu
Zdvihneš, a chceš zbrojstvom ku vašej nás vláde donúkať?
   Tak povedá Zvestoň. Britwald náramne ukrutným
Rozpálí sa hnevom. Jako keď z ďalekého nekrotký
Navrátí sa tyger loveňá, a z Kaukaza lúpež,
Buď srnu, buď veľkého malým v hube kanca donášá;
I schytených v pustej nenachádzá jaskyni štencov:
Tak sa metá, tak prehrozným vztekom hádže sa Britwald:
Až z ohnivých mu očí blýšťácé ľétaly iskry.
V tom hovorí, a takú dá poslovi odpoveď istú:
   Iď na Devín, odkáď si prišol sem, a tento nes odkaz:
Váš poneváč toľkej sa dopustil vinny panovník:
Víru danú a sľub nedržal; dobrodincov opustil:
Skór že neustúpím, do milej nazpátky sa vlasti
Nevrátím: zakaváďkoľvek vás pod naše panstvo
Nevzdám odbojných; a do otrockého na haňbu
Járma nezaprahnem; puta odbehlému za úskok
Kráľu na krk nehodím, a Karolmana vláde neoddám.
Tak sľub a víru plniť naučím ho a právo nelámať!
   Rozpovedá, a takou odbýjá Zvestoňa hrozbou.
I hneď jak sa milou zardívala dennica žárou,
A plesavé uhlom započínala hvezdy uhášať:
Rozkazy dá vojskám: ostré by dopadnuly zbrojstvo
Bez baveňá, a do ukrutnej sa pobíraly bitky.
Napred však stavené takovýmito zbudzuje slovmi:
   Zástupy údatné, a mojej už vláde patrácé!
Nevďačný Svatopluk vydaný sľub a víru polámal,
Od nás ustúpil, ke svým prirazil sa Slovákom;
A svornou zvolený mysľou na Devíne za kráľa
(Tak hľa vedel svú dobre konať vec a lásku si získať!)
Už chce nepodlehlým zostávať nad nimi pánom.
I včul po vlastnóm smí nám rečníkovi skázať:
Či s pokojom ľúbí sa odísť, čili naproti vésť boj,
A hroznou do našého braňou poddanstva ho nútiť.
Jak na to by sme sem až toľkú premerávali cestu,
Toľký prešli potok; a nečestné stráskali vojska,
I zbytek ostatní do devínských zahnali ohrad:
By sme sa do vlastných bez prospechu vrátili končin;

A špatnú nepočesť i ohavnú ňésli si haňbu.
On sa zatým, od báborskej už vlády slobodný,
Výšky na kráľovském rozesádlen prestole zdúval;
Útechu a hnusný ze našého mal úskoku posmech.
Čož' na to veľkoduchý náš kráľ povedal by Karolman?
Čo krajané? Jakovou tu by nás oni vítali tvárou?
Jestliže by sme na pól dobyté víťazstvo zavrhli,
I prajné v boji aj ďálej neužívali šťastí,
Prospech též zdarný; a krutým nezaprahli Slovákom
Járma kruté; i samého nekarhali úskoka slušne,
A v hrozných sevreného putách i ve vazbe ohavnej
Zpátky sebou na smrť krvavú nezavľékli do krajny?
Tehdy takou porušiť našu česť nedopustime haňbou.
Odvažitým srdcom, ze všetkej vlády a tužšou
Od hromu prudkosťou na devínské vpadnime hradby;
Potrime obrancov; smolu hádžme i sirku i lúče;
Mesto zapáľme celé, na popel ho a na prach obráťme:
Nech z neho vác nejaké ani len nepozostane méno.
Odbojnú poddajme našej zem vláde; a v ťažkých
Obkovaného putách ke Karolmanu ťáhnime kráľa.
Tak hnevný povedá Britwald; i hnedky se všetkým
A zmužilosti plným zachopí sa na ohrady vojskom.

Spev desátý.

Obsah.

Zvestoň nazpátky prichádzá a oznamuje, že Britwald vybral si pótku; a otroctvom sa vyhrážá. Krik zrázu sa rozlehne, že Nemci k ohradám sa hrnú. Svatopluk, poneváč nedopúšťal čas vojsko z mesta na bojišťo vyvésť, rozkáže na násypy a na múry vybehnuť, a len mesto hájiť. Nemci násypy prejdú, a k múru rebríky pristavujú; než jak hore lezú, Slováci náramné brvno na ních zvaľá: to rebríky poláme a hroznú zkázu prinese, až ustupovať začnú. V tom rečou Agilmunda zbudení, nové rebríky poberúce, zase sa na múr ženú; ale jak šípami Ohroza Agilmund padol, ztraťá srdce a od útoku pusťá. Na druhej strane Gromislav na múr vyleze; za ním sa hrnú vodci a sám Britwald. Báborskú zástavu vydvihnú. Britwald širokú cestu prez vojsko si presekav ku bráne dobehne; otvorí ju: Nemci sa donútra sypú. Než Svatopluk jak zahľádne báborskú zástavu na hradbe, tam s vodcami pospíchá, a na svých pokríká. Ti rečou jeho posmelení do hustých radov sa postavá. Sám, napred zraziv kameňom báborskú zástavu, zbrojou strašlivo žúrí: Gromislava a mnoho iných vodcov porazí. Iní též jeho vojvodové a ostatní mládenci ztuha bojujúcí nepráteľa z mesta ženú. Britwald na druhém míste válčácí ve vláde už oslabený jak zazre, že Nemci na zad sa hrnú, a vodci se Svatoplukom naňho idú, i že už ve tme ništ nezvede, rozlobený do tábora zpátky sa navrátí.

Ostatní po dokoncovaném sneme všetci, ve pevných
Bezpeční hradbách, sa odebrali vodci na spání,
A sladkého kleslým vypočinku doprávali údom;
Len Svatopluk bedlí a strážné vička nezavre;
I všelikým sem tam zavracá sa na mysli badáním:
Či s pokojom sa posel, čili s vojnou zpátky navrátí?
Ešte milú sa na zem vyšlé nezačínalo slnko
Usmívať tvárou, vysoké len zlátilo kopce:
Keď chytrý sa naráz dovalí od tábora Zvestoň,

A hlásí: Britwald že si vybral pótku; že hrozným
Jármom a otrockou sa vyhrážá spať šije vazbou.
Údatný Svatopluk na takéto sa pótky vybrání
Veľmi na srdci teší; na hrdé ale pohne sa veľkým
Aj hnevom aj smíchom hrození, a tak ustami rekne:
Nech len sám pyšný nezanedbá víťaz o vlastnú
Peč hlavu mať Britwald: by celú nazpátky doňésol.
Však lepšej nemohol si voliť než vojnu: tak aspoň
Skór mu konec, nám skór ale nastane slávy počátek.
Sotva že tak dopoví a také slova ustami pustí,
Ejhľa prenáramný hroznej zvuk trúby sa zrázu
Ohlásí, a tuhým do uší pere zhusta jačáním.
V tom zmatený rozlehne sa krik: že z tábora lútí
Nemci idú, a celým rúťá sa na ohrady vojskom.
Najvatšé ku dobýváňú též mesta rebríkov,
Najvatšé baranov, najvatšé aj prakov aj del
Množstvo nesú, a po svých hodené krkoch húžvami ťáhnú.
Tu Svatopluk hrozné zapopádá zbrojstvo; i napred
Nezlomný a zlatým spojený ve trojnako útkom
Obľéká na prsách pancír, vysokými hrozácí
Chvostmi šišák hlave dá, ostrým a na krásu podivným
Bok si opáše mečom; na ľavú potom hádže zorácí
Štít ruku, a pravicou zrutné zachmatne dubisko.
Keď bol už ozbrojený, s veľkým hneď vyskočil hurtom.
Jak hladný v rannej dobe lev, keď z náhody uzre
Od psov naplašenú utekať mimo jaskyne laňku:
Tak vyletí, a porád na veternú zdvihne sa výšku;
A hľa tu ozbrojených k pevnej sa už ohrade Nemcov
Približovať zhľádá; a malú byť v prostredu ďáľu.
Náramnými tedáž sa zapálí od jedu hnevmi:
Vojsko že z mesta vyvésť, a do rovných postaviť už vác
Nevládá ho radov: poneváč nedopúšťala chvíľa.
Náhlý tehdy vydá rozkaz; by na násypy vyšli,
Lézli ochytro na múr; a samé len už hájili mesto;
Nešli do poľ. Každému tedáž aj vodcovi stálé,
Se vlastným kde by mal vojskom stáť, místo narídí.
Tehdy ho, ačkoľvek zmužilé jích núkalo srdce
Znútra vyísť, a širej sa na rovnine s Nemcami potkať,
Všetci uposlúchnú, a zrázu na výšky vybehnú.
Časť ťažké snášá kamení, skaly na pleca hádže;
Časť klady a hrozné hore válá drúhami špalky.
Než veľaúdatný Britwald k vysokému se všetkým
A v rady postavaným sa dorútí násypu vojskom.

Jak na novú keď jar černá a ku pohľadu smutná
Prez jasný sa valí od púlnoci húlava oblak:
Vetry tedáž zafučá, mraky zastrú slnko, a chladný
Sňah ľétá, i kolom zelené už lúky zabílí:
Tak prudký žene sa Britwald; každému i prísný
Vodcovi dá rozkaz: kde by mal po porádku sa se svým
Postaviť a zkazenú zrovnávať príkopu hajnom;
Násypy snážne preľézť, a tuhý na hradby dať útok;
I prez prekročené sa pobírať výšky do mesta.
Tehdy se svým každý sa valí a drc k predku vojákom.
První s odvážným rozbehne sa množstvom Agilmund;
Naproti v tom husté zafyčí strel mračno; železný
Do hlav a do štítov sa valí a treskoce príval.
Hneď Lewigild, Fridrich, a ohromnej postavy Luitbert,
I zmužilý Ajstolf i obratný padne Egerhard,
Aj Sind aj Heribert, po samém čo kráčali predku.
Než druhové, toľkou pohnutí náramne porážkou:
Tým prudší uderá a na násyp zhurta sa rúťá.
Tu mnohoúdatný porazí Branimíra Deorpald,
Engelgast Veľamysla, Ruprecht Slavihosťa a Lesku,
Odvážný Manhart Luba, Ukrota, Poslava, Hnevsu,
A dvoch prezmužilých bratrov Mileusta a Darku,
Aj na hlas aj na tvár, i na krásné zbrojstvo podobných:
Tohto Kolislav otec rád mal, toho Žížňava matka.
Premnoho ostatních dává smrti ešte junákov.
Jak na jaseň padajú vyzrálé z jahňady listy,
Keď prudké uderá a lesom štice mrázy opáľá:
Tak husté naporád ani ve svém počte nemenšé
Pod zmužilou Manharta rukou hlavy ľétaly vojska.
Už krajné ze všej sa dajú sily násypy rúcať;
Zem zvaľujú, a číňá rovnú prez príkopy cestu.
Jak toto uhľádá spanilý nad míru Luboslav,
Čo mnohoúdatné ze Velehradu zástupy védol;
Na svých pokríká, a takýmito zbudzuje slovmi:
Údatní druhové! zdáliž bez pomsty necháte
Obratných vysoké rozhádzať násypy Nemcov,
A snadný urobiť prez príkopu k ohrade dostup?
Kam veľká zmužilosť, kam veľké zmizlo sa srdce,
Čo v krvavých indá ste ochotní mávali půtkách?
Tak povedá; i hneď mírnou do hrubého vypúšťá
Šíp Manharta rukou, jak prám z Načiráda mohútný
Ven ťáhnul končár, a pravú stranu úrazu vystrel:
S náramným chytrá doletí strela hvizdom, a súcé

K prístupu najdúcá pod krajnou místo čelusťou,
Tam vbíhá, a celý oceľou svaz rozreže ostrou.
Hnedky prez otvorenú penitá krv hurtuje díru;
A blúdné večitá zapopádá mrákota svetla.
V tom sa točí, a hrubými na zem dole údami buchne:
Jak zrazená pri dobývání od nástroja bašta.
Na zmužilého potom sa Gerolda a Fusta mohútnou
Rozháňá kopiou: toho do brucha, tohto do prostred
Hnáta pichá, a dutú nad článkom píšťalu zláme;
Tento na zem tvárou, tam ten hore na znak upádá.
K ním doloží vrstovníkov Rajnfrída, Liperta,
A klamavého rečou i mnohými chytrosťami Hajnca.
V tom prudký jako hrom dovalí sa tu naňho Madulfat,
Ohromný velikán; a plamenným napred okálom
Rádne zamírácí náramné mikne dubisko.
On sa tedáž schýlí; hodené ide prez neho brvno,
I zmužilému na braň Horomyslovi kadlub a strední
Prejde život krvavé, a do písku sa ešte zarývá.
V tom Luboslav ražnú porozháňá píku, i rekne:
Pozri či mírnejší pravicou mou hádže sa oštep?
Zná-li raniť lepšej? bár ľahší omnoho než tvój.
Hlasnul; i vystrelenú púšťá do Madulfata sosňu;
Táto fyčí a kraj sedmorpleteného u zpodku
Štíta prepichnúcá do pravého sa uvryje stehna,
A zrutnú tehdáž prelomí kosť všetku; na konci
Však sama též veľkou hodená sa zláme tuhosťou.
On ľéhá, jak holým zmetajúcá hvezdy vršákom,
Buď zrazená oceľou, dávného buď od veku trúchlá,
Jedľa padá, a širým porazen bor láme chrbátom.
V tom hrozné púšťá na nebeskú výšku bučání.
Jak divoký náramne ručí bulo, jatke uťéklý,
Keď chyteného vedú za provaz mládenci a zlí psi;
Ten za pravé, tam ten za ľavé ucho, tento za chrápy,
Tento za vyplazený ostrými ho pevne držácí
Hryzmi jazyk, ťáhnú, a popustiť už od huby nechcú:
Takto mučí, nadutého zakáď ducha z hrdla nefúkne.
Než víťaz Luboslav, z ražného jak oštepa celky
Odrazený končár a samé len bidlo zahľádne:
Blyšťácí tehdáž ze zlatej meč pošvy dobývá,
Čo slavný daroval, keď ho uctil, nekdy Velepluk;
Než tomu nitranský urobil zas ho nápoky Zácslav,
Najvatší tenkrát na kováčskú prácu remesník.
Tým teda rozháňá sa mečom: Wolhartovi napred
8*

Utne pravé, krásnému ľavé Malchingovi stehno,
Firtovi škraň, ruku v nadstaveném Arfrídovi lokte.
Trost oka, Hildebrand švárného sa pozbude líca,
Ohromitému na zem veľká hlava Márovi padne,
A v medeném najďál' zaletí od pána šišáku.
Údatní sa ne méň, na hrdinskú vodca patrácí
Mužnosť, obracajú druhové, a nepráteľa marňá:
Cudzikraj Wenemára, Utech Lenharta zabíjá,
Múdrohlav Rajnberta, Miluch Witichinda, Polihrad
Tunmana, obratný černého ve tvári Lupolda
Dobrochvál, Nebihosť Walberta, Ekarda a Humla,
Čo pred svým opilý honosíval nekdy sa vodcom,
Ze všetkých že prvý na devínské ohrady výjde,
A zjašené lúčom neb sirkou mesto zapálí.
Bár takovúto berú údatní Nemci porážku:
Predca neustúpá, a Slovákom chrbty nevystrú;
Než prudšej bojujú; lútejšá zmohne sa vražda
Týchto i tých. Jako keď vzteklí sa bujáci, a lační
Medzi sebou sejdú levové, i do bitky zapáľá:
Tam ti kolú, tito zubmi hryzú a pazúrami drápú;
Uhnuť jedni druhým nechcú a predku dopustiť:
Tých brániť sa život, nútí hlad týchto ho odňať;
Najmnožšou tenkrát sa krvou zem šírky zaľévá,
A rváním i divým ďaleké zňá hájo ručáním,
Úvaly ohlasujú sa kolom; náramne trnúcí
Pristúpiť nesmá a pomoc dať stádu pasáci:
Tak hroznú tu vedú bojujúcí pótku, a mordy
Rozmnožujú; ostrým klesajúcé mrtviny zbrojstvom
Zhusta na zem padajú: rosná jak bujne urastlá
Tráva na rozlehlých po moravskej rovnine lúkách,
Keď predlhé ju sečú obratných zástupy koscov,
I v rovnej stihajú a kladú rady od seba ďáli;
Až vposled zlomení odpornou Nemci porážkou
Ustupovať začnú a krok nazpátky zanášať:
Keď lútý, s veľkým sa ženúcí hurtom, Agilmund
Zprudka volá; i nazad nedopúšťá chrbty nachýliť.
V tom sa pozavráťá a hanebný úskok opusťá.
Sám zrutným sa valí na krutého Ľuboslava šťápom.
Skór však, než rovnú urobí k nemu cestu a bližší
Dostává prístup, Vidu, Jaslava, Zrína, Omysla,
Obratného mečom Hostikraja, Blúda a Lasku,
Čo vládným z obojej znával ruky oštepom hádzať,
Zachvátí, i krutou odnášá ze sveta jedľou.

Než jako sa zblíží, a smrtný móžc dať úraz,
Náramnou sa tedáž ze všej do Ľuboslava vlády
Rozháňá kopiou a dutého ju do slychu mikne.
Rozbodená, z čistého kutá zlata, lebka fyčácí
Neprichytí končár, ale núter do hlavy púšťá.
Hneď černá hustým vyvalí sa cicorkom i jasnú
Braň krv poškaredí, a drahé zaohyzdňuje rúcho.
V tom ľéhá, i na div švárné stele do prachu údy,
A mrúcí špatnú spanilými zem ustami rýpe.
Nad ním aj Velehrad, nad ním aj kvílila Nitra,
Nad ním sám i Devín trúchlil, samy trúchlily panny
Trenčanské, a celá naporád oplakávala krajna;
Sám ano aj nad ním zažalostnil víťaz Agilmund.
Jak zhľádnú druhové, toľkého že vodca Slováci
Sú zbavení, smelšé nadopadnú srdce, a prudší
Na kleslého tedáž pusťá nepráteľa útok:
Najmnožších marňá; sami však též v odpore lútém
Ze sveta zhusta idú; najdlžšú predca neisté
Chvíľu na tú i na tú víťazstvo sa klátilo stránku.
Až vposled prední prelomá nepráteľa zástup,
A s hrozným sa ku hrádzi sypú a ku príkope vyskom.
Príkrý hneď zvaľujú bez všctkej odtuchy násyp,
Zvľéklú zem sťahujú a do úvala k zestupu hádžú.
V tom hore obranné položácí nad hlavy štíty
Prez širokú v hustém sa ženú roji k ohrade cestu.
Stále na ních sa valí a hučí od zábradel oblak:
Údatnou točené pravicou a lučišťami šípy
I strelené ľétá kamení, a pleskoce na kryt.
Jak keď vetry sivé doženú od západu mračno,
A zhubné padajú hurtom buď na strechy krúpy,
Buďto na zem hukocú, i do výšky zas od zeme skáčú;
Rozkvitlé sáťá, rozkvitlé trávy a bujné
Ešte neobholenej potrepú zcela dúbrave mládí:
Tak strely, tak sa tuhé od pevnej rútily hradby
Zlomky, a na klenutí podvihlých trískaly štítov.
Ništ oni na pleskot, na krutý ništ nedbali príval,
Ništ na smrť blízkú a idúcí od hora úmor;
Zrovna poobracanou k múrom sa zanášali tvárou.
Než jako sa zblížá a šťastný k hradbe dosáhnú
Už prístup: veľké z najdlžších množstvo rebríkov
Pristavujú, a na ohromnú hneď výšku sa drápú.
Už polovic vetrnej popremáhali cesty; a práve
Napráhlými samých sa dotýkali šťápami cimbor:

Keď veľké, borové zhora pustili brvno Slováci;
Brvno, čo zaprahlých dvakrát šesť ledva doťáhlo
Z hája volov. To letí a krutú nese záhubu vojsku.
Jak vysoký strmnej hory vrch, keď z náhody nekdy
Hrozným vyvráten trasením od základu pukne,
A strašným sa valí hrmotom: vstret v úboči prišlé
Najmnožšé kamení, najmnožšé láme dubiska;
Až vposled hromovým nízkého do údola praskom
Sa zrúťí a celý náramnou zakryje zpustou:
Tak neináč zhodené rúcá sa z hradby kladisko;
V páde mužov zachytí; braň a krov ze štítov, i celky
Najdlžším stavané drúzgá rebríky porádkom;
Strašlivo húkne potom; strnuté až trásly sa múry,
A hrozným zdešené poozývalo mesto jačáním.
V tom nazad odrazené vyhodí sa a od zeme nazpák
Veľký dá odskok; pozatým prez vojsko na ďáľšú
Ešte sa cestu valí, a protivné zástupy naskrz
Roztírá, mačgá, i na černé bahno uvádzá.
Toľkou prestrašení krajanov svých Bábori vraždou
Ustupovať začnú a krok nazpátky zanášať;
Keď hnevný dovalí sa, i tak zakríkne Agilmund:
Kam ľaklí zavracáte chrbát a bez haňby na špatný
I všem neznámý Nemcom dáváte sa útek?
Od mis však masných a preľátých vínami konvic
I slavných od hodov neprám tak ľahko bočíte.
Skočte nazad, rovnými na múr sa tvárami neste.
Včul mnoho snadnejší do prostred mesta je prístup,
Keď najhroznejšá už prestala pohroma žúriť,
A zvalené, v ňomž najvatšú zakládali nádej,
Brvno leží; rovnej nemajú ani obrany vácej.
Takto volá. Oni hneď si nové poberúce rebríky,
Prez krvavý chodník, prez upadlých mrtviny bratrov
Zhusta na múr sa ženú a snážá výšku dosáhnuť.
Tehdáž náramný, hrozný rozlehne sa treskot:
Zhadzované kamení a skalné odhora ťarchy
Na klenutí štítov, na šišáky a na hlavy Nemcov
Praskotajú, medzíre čiňá a vraždy ukrutné.
Dvakrát ustúpá; dvakrát nazpátky sa vráťá:
Neb lútý divokým od násypu vreskom Agilmund
Strašno ručí, a nazad nedopúšťá chrbty obrátiť.
Než po tretí jak ráz uderá: k vrchnému sa múru
Priblížá, a hrdé pravicou zábradla dopadnú.
Rozkatení ostré vytasá meče hnedky Slováci,

I predním znažené utnú ruky; takto podobne
Též i druhým, tak též i tretím sa na výšku vaľácim
Stále čiňá; potom ostatních ražnými do pevných
Kolmi tlčú hruď a od vysokej dolu ohrady sáčú.
Najmnožšou vybehlé do nebeskej oblohy múry
Červeňajú sa krvou, a zaľáté úvaly brodnú;
Od pary kúrácej okoličné vlhne povetrí.
Hrozný valčácích z obojej strany pokrik a mrúcích
Nárek sa zdvíhá, a zlaté až hvezdy porážá.
Chytrý stál na dobroslavskej veži mládenec Ohroz,
A strely stále kušou i nechybné šípy vypúšťal.
Od neho súcejší sa nevídal nikde poľovník;
Lepšej buďto okom míriť trsť, buďto na vatšú
Ďáľu hodiť nevedel ze všetkých nikdo Slovákov.
Len túlom, jediným obracal sa len odmaly lúkom.
Nad Rudavou on často celý bor, často Suchánku,
Často celú i za deň poprechádzal Čertovu Brázdu.
Žádný vták, žádné jeho šípom zvíra neušlo.
Skór srna, skór i jeleň padol od vrhu, nežli fyčácé
V hrsti lučišťo brňať, než hvižďať prestala šípka.
On z Baby vácejkrát na samý až dostrelil Ostríž.
Lúkom i včul zbrojený a visácím od pleca túlom
Najďáľ obratné rúcal na nepráteľa šípy.
Už Rufa, už zrutných Edmunda a Krištofa údov,
Už na pravém bílého, ľavém černého na líci
Rajnera, a s rapavou až príliš Gotliba tvárou,
Už zrelšého vekom porazí též Sigmara vešťca,
Čo svým hádával krajanom, čo vždycky budúcé
Oznamoval; svój však nevládal predvideť úmor.
Už sto iných víťaz na druhý svet zešle junákov.
Žádný šíp nechybí, žádný sa nadarmo nepustí.
V tom spatriv, jak svých na tuhý žene útok Agilmund:
Ačkoľvek nemalá vprostred zostávala ďáľka,
Posledňé dve, nebož by nebol vzal zkázy na jednu,
(Tak pevných kostí, tak ohromnej vlády bol ovšem)
Najvýbornejšé strely ven z ľahkého premírnou
Puzdra vyťáhne rukou, a na veľké napne lučišťo.
Napred však takovú dává k nebu prosbu, i rekne:
Otče nebes! dopraj, by mojím též lúkom upadnul
A k toľkému iných doložen bol počtu Agilmund:
Čo včul tak prudkým rúti sa na ohrady vpádom,
I všeliké dychtí a snáží mesto vyvrátiť;
Nás do otroctva uvésť a krutého do járma zaprahnuť.

Tak povedá. Večný ho slyšal všehomíra Panovník:
Neb k smrti ustavenej sa doblížil chvíli Agilmund.
V tom najďál skrivený ze všetkej vlády naťáhne
Mocnou lúk pravicou, ohnuté až dotkly sa konce;
A strely jednu tedáž za druhou na neprátela pustí:
Náramné v sekaném ozvú sa hvizdy povetrí;
I predňá do hrtána, druhá do pravého sa líca
Bodne a úmorná podonášá záhubu šípka.
Ohromný sa na bok potočácí klesne Agilmund;
Zem pod ním zahrmí, padlé zabrinkoce zbrojstvo,
A trúchlá duša ze studených ven vydre sa údov.
Naplašení tehdáž druhové náramne sa ľaknú,
Srdce traťá, a naráz ďalšého od útoku pusťá.
Než na druhej strane tam, náhlí kde sa Štýri železnú
Náramným baranom roztrískať snážili bránu:
První vystúpí a na múr sa vydrápe Gromislav;
I hrozného tedáž zachvátí Blizkoňa vodcu,
Čo dvakrát sedem už vyšlých na hradbu junákov
Ohromnou rozťal sekerou, a do stínov odeslal;
I stredňého krutou na čríslách rozbode píkou.
Hneď sa hlavou zrútí a na zem dole ustami buchne.
V tom najsilnejší pribehnú k nemu vodci: obratný
Aj Kraič aj Pačemíl aj šťastný Grajsa kopijník;
Sám veľký sa pridá Humbold, sám údov oborských
Irmengard, i Sigurd, i strašný k pohľadu Waltér;
A své sa zmužilosti plné sype vojsko za každým.
Sám ano aj zrutný Britwald, čo zhusta zalehlé
Na spešném dosaváď obchádzal žrebcovi mesto,
Snadnejší prístup, snadnejšú cestu donútra
Skúmal, a na prudký všetkých bol zbudzoval útok,
Tam sa valí, jasné ze zlatého až išly šišáka
Blesky, a rozjažené úvetrím zmítaly chvosty:
Jak zpadlá keď nekdy letí dolu od neba hvezda,
I množšé ocasom prská a rozhadzuje iskry.
Obzláštného tedáž, jak najblíž válčil, a náhlým
K útoku hnal hurtom se sebou Hartunga pojímá,
Výborných i druhov jeho Unhata, Ottu, Waníncha
A strašného dlhou kopiou Ernesta, čo pod svou
Mal sverené správou salcpurských zástupy Nemcov:
Neb vekom už zešlý a na ťažkých oslaben údoch
Vlastné vác rídiť nemohol sám vojsko Adelwín:
Bár kyselosť a tuhý na Methoda hnev ešte nepustil;
Božských ve službách že slovenský nadstavil obrad.

V tom chraplavá strašným rozlehne sa trúba jačáním,
Ohromitý najďáľ i pokrik rozlehne; a zrázu
Báborská z chytenej zakníše sa zástava hradby.
Jedni do odporných drsné a pravicmi ze silných
Odrapené múrov hádžú skaly; jedni čaďácou
Nasmolené živicou a smutnou povrazy sirkou,
I plameňom tľácé metajú hore na strechy lúče;
Mečmi iní a dlhými perú nepráteľa šťápmi.
Tu pre hrdé nadutý mysľou víťazstvo Gromislav,
Za mnou, kríkne, za mnou údatní berte sa vodci.
Jak som vás na neprístupné ráz múry vyvédol:
Tak vás aj na samý vyvedem hrad a zámek ochotných.
Rozpovedá; i Omýla tedáž, jak naňho sa veľkou
Rozháňal kopiou, a chcel smrť Blizkoňa pomstiť,
(Neb spanilotvárnú jeho vzal sebe dcéru nedávno)
Predchádzá a krutým na druhý svet zešle dubiskom.
Obratného po ňom znášá Divu, Znislava synka,
V najstarodávnejšém a hrdém čo Novohrade nekdy
Najvatšého prvý býval kňaz chrámu Perúna;
I pre život prísný, i pre múdré raddy a známú
Nábožnosť rovnú u všech mal kráľovi poctu.
Ostatní prudkou na hrdinských vodci tu mysľách
Rozhorení haňbou, že takú jím slávu Gromislav
Predchytil, a prední na devínské ohrady stúpil,
Tým prudšej bojujú, a ze všetkej besnoty žúrá.
Rozkatený tehdáž Pačemíl Bratroslava znášá,
Irmengard Lutomíra, Sigurd Nebovíta, divého
Pozdrava zas Humbold, obratný Loskotu Waltér,
Kraič na vraných bohatého koňoch Hájislava skládá.
Grajsa preohromnú zlobivému Nerádovi píku
Stred čela povrážá; zlomené zaprašťaly kosti,
A prebitý ostrím vybehol ven prez tylo končár.
Veľkoduchý i ne méň vzteklý Unhat, Otto a Ernest;
Ten Liku, ten svorných bratov Opruda, Míra a Lučku,
Tento dobrého na lúk a nechybné ustami šípy
Vojtecha prestírá a do večných drímot ukládá.
Hvezdichvála Waninch, ohromný Svojslava černým
Dává tmám Hartung, i samého naposledy Unku;
Unku, čo nad prišlým z novohradskej končiny vojskom
Od padlého druhou honosil sa Blizkoňa vládou.
Než Britwald, ohnivé z bystrých zrakov iskry sypúcí,
Jakto orel, keď nad vyschlou z nenadála hovorných
Stádo husí barinou spatrí, dolu zrázu sa púšťá;

A kriklavého lapí i pazúrami húsera dáví:
Tak z chytených múrov k vysokej sa bráne zaháňá.
Postretané ohnivým znášá mečom hajna, a prostred
Valčácích širokú presekává cestu junákov.
I strašný jako keď puklým nad kopcami mračnom
Ze všelikých najďáľ hrkotá stran príval, a v nízkém
Úvale najmnožšú spolu aj s pastýrami lichvu
Zachvátí, i sebou do nevoľných odnese končin:
Tak zmužilý Britwald všetkých, čo mu pod ruku prišli,
Zhusta na zem rúcá, a do večných zhadzuje mrákot.
Už Bolech, už Vitomír, i ohybký údami Krislav,
Už Nekol, už krásný Voderád, i Slavozvuk i Rodboj,
Aj Strelut aj Trebihosť aj veľký padne Boleslav.
Toľkou rozlobený vraždou privalí sa Nosistrach
Válečník a vodec metajúcích šípy Slezákov;
I zrutný do krutého tedáž Britwalda ze všetkej
Vlády hodí oštep; než v drsném od vrhu praskne
Uzgu jaseň; pichlý v prebitém na prostredu štíte
Zostával končár, zlomená dolu padnula rúčka.
V tom Britwald ohromnejšé zakníše dubisko,
A s vatšou uderí do Nosistracha vodca tuhosťou;
I vsedmorpletený hneď štít, spolu od zlata jasný
Aj pancír, spolu aj chlpaté rozbodne prsiska.
On hneď, jak zrazená hromovým skala z náhody treskom
Sa zrútí, a krvou švárné zaohyzďuje zbrojstvo.
Tu mnohoúdatný se smíchom rekne mu Britwald:
Tak lež, tak veľký nos iným strach a hrózu naháňaj.
Rozpovedá; i hneď uzlovatú z hrudi píku vyťáhna,
K oslabenej častým baranom rozbehne sa bráne;
I dvakrát ohnivý náramné závory silnou
Mikne rukou; dvakrát vydaná bola práca nadarmo;
Než po tretí jak ráz mnohotužšou napne sa vládou:
Rozlomené tehdáž prasknú zatykáče; a v pevných
Obracané sťažejách zaškrípnú zrázu behúle;
V tom sa našír vrzavé rozchýľá vráta, i každá
Otvorená polovic na svú stranu pleskne do múra,
Až zvukom a hrozným sa ozývalo všetko jačáním.
Tu hromovými ručí Britwald vreskotmi na Nemcov:
Sypte sa už núter; zjašených bite vojsko Slovákov;
Mesto zapáľte celé, a na horní berte sa zámek.
Tak výská. Oni, jak metaná od víchora búrka,
Hneď sa vaľá; a dané vyplniť chcú rozkazy vodca.
Než veľaúdatný Svatopluk, jak zazre na hradbe

Báborskú sem i tam sa povetrím zástavu knísať:
Tam chvátá, jako kaukazský keď z ďáľky tuhýma
Zhľádne okálma tiger, že na donském žrebci terecký
Odnášá mu Kozák vyvľéklé z jaskyne štence:
Z mordárských lovenú tu korisť buď kozla buď hybkú
Laňku zubov pustí; a prez poľa, kopce a réky
Náramnými valí sa po lúpežníkovi skokmi:
Tak chytrý Svatopluk, prudkým jedu ohňom horácí
Pospíchá, a zlatým zjaženými sa hrivmi trasúcím
Najďáľ ukrutný púšťá strach a hrózu šišákom.
Tam sa hrnú ohnivý Zemižížeň, Rozhoň a Slavboj.
Tam prismekne Milín a ohromnej vlády Borislav,
Najvýbornejší ze všetkých vodci Slovákov;
I k nemu sa pripojá. On v tom náramne hučácí,
Jak by iných jedným dvakrát šesť vrešťalo rázom,
Na svých pokríká, a takýmito hurtuje slovmi:
  Zdáliž ruk, zdáliž sily vác a zbrojstva nemáte,
Keď do vaších núter púšťáte nepráteľov ohrad?
Kdežtože už, na jakém chystáte sa míste obrániť,
Jestliže včul zmužilou sa neobráníte tuhosťou?
Včul teda z ostatnej pochlapte sa vlády; do hustých
Skočte radov; zlobivých bite Nemcov, a z mesta vyžeňte.
  Rozpovedá. Oni, podbudení takovouto na vrúcích
Kráľa rečou srdcách, nohu v tom k nohe, stehno ku stehnu,
Bok ku boku, štít ke štítu, šišák ke šišáku, hrozácé
Chvosty ku roztraseným pripojá též chvostom; a v odpor
Nadstavenými tuhý učiňá múr bez bavy prsmi,
I všetkou uderá na krutého nepráteľa vládou.
Sám ale náramné, hrozné zachmatne mohútnou
Skalsko rukou; z vysokej báborskú zástavu hradby
Stále zrazí; i hneď mírnú do Gromislava píku
Rozháňá, a celú tehdáž na prostredu ostrým
Rozkálá hlavu končárom; skór z díry vybehlé
Modzgy na zem doleťá, než ohromné padnuly údy.
V tom nad ním zavolá, a takýmito ozve sa slovmi:
  První ze všetkých na devínské múry vyľézols',
První uzgovatým zrazený lež drevcom, a silné
K hornejšej už vésť nezabývaj zástupy hradbe.
  Tak povedá; i v tom do krutého sa Grajsu odevzdá.
Hneď ruka a hromový mu na zem dolu odletel oštep;
I blízkému ľavú Zemižížňovi škorňu ubodnul.
Irmengarda potom zrážá a tuhého Sigurda:
Tohto do nadstavených črísel, toho mikne do pupka:

Ništ štít, ništ pletený neprospel krúžkami pancír;
Čo starší bol strýc daroval jemu nekdy Adelfríd,
Keď sám na trasavé nevládal už údy ho vácej
Navľékať. Na samého sa včul Humbolda pobírá;
I pravším nad uchom žarnými na ďáľku horácí
Meďmi šišák rozdrúzgne, duté rozdrúzgne i kosti.
Krv sa tedáž hustá vyvalí; on zrázu vyvráten
Z noh na ľavý sa točí bok, a do prachu značky upadne;
I spanilé černá tma zaťáhne mu svetla na večnosť.
Jak to vidí Hartung, že je prestren vojvoda Humbold,
Náramným chvátá na Slovákov kráľa fučáním;
I zrutnú uhodí ze všetkej násily píku;
Tá zaškrípe na štít, a ochytrým zpátky sa hurtom
Odskočená vrátí, i pred jeho brinkoce nohma.
Naproti kráľ Svatopluk záhubnú do brady jedľu
Rozháňá, i tuhé predelí na dvojno čelusti;
Krem toho ešte dlhým bodenú šiju prejde hrotiskom.
On sa motá, a hlavou dolu skór než lítkama buchne;
Zem pod ním zahrmí, a padlé dá brinkoty zbrojstvo.
Rozlobení tehdáž báborskí od jedu vodci
Prismeknú, a chcú sa pre smrť Humboldovu pomstiť.
Tu Svatopluk z jasnej hromový meč pošvy dobývá;
I hladný jako lev po plném keď nekdy košáre
Ovce trhá, a krutú ukrotiť črev besnotu žádá;
Jestliže ozbrojení sa dorúťá naňho pasáci,
Hneď hrivy rozpajažác hrozné porozedre tlamisko,
Chvost zavrtí, zuby vyškľébí a pazúry napráhne;
I v boj s mužmi sa dá, a strašlivo mordami žúrí;
Až buď všem poodejme život, sám buďto upadne:
Tak Svatopluk vzteklý; i napred veľkému nabehlé
Roztíná i na tej i na tej strane Ottovi líca.
Unhata zachvátí; i ľavá hneď s plecma sa večne
Rozlúčí a na zem doletí ruka; i spolu táto,
Odrazený spolu štít sa na veľkú ďáľu kotúlá.
Na zrutného potom sa točí Ernesta; a jedným
Chvostami podvihlú na vysosť hlavu odnese rázom.
Ostatních pozatým ráňá, a do pekla zesílá.
Jak keď na znosené od opéklých sparnami žencov,
Buď na topolčanském, buďtož na chotáre trnavském,
Kríže prenáramný zahučí od pólnoci víchor,
A složené prudkým rúcá snopy hurtom, i z místa
Chváče a prez kosený sem i tam rozhadzuje úhor:
Tak besný Svatopluk Nemcov, čo mu pod ruku prišli,

Rozhorenou válá oceľou; a vraždy na vraždy
Rozmáhá, i kruté mrtvých tel kopce nakládá.
Vodci ne méň tu braňou žúrá, a nepráteľa marňá:
Obratného chytrý Zemižížeň prestre Wanincha,
Kraiča Rozhoň, Pačemíla Milín, Waltéra Borislav.
Ohromitý Slavboj porazí Alfrída, tyrolské
Po stopeném ve vodách čo Dipoldovi zástupy védol;
Neznese též chraplavú skrivenými duť ustami trúbu,
A svým ohňa do srdc a tuhej zmužilosti naháňať
Ditmara; záhubný pod okom dá úraz; i teplou
Hneď zacpá sa krvou meď a hláholy ustane púšťať.
Než Zobor ešte mladý veľkého prebodne Luprechta;
On sa tedáž zrútí, a padlým zabrinkoce zbrojstvom:
Jak zrazená bleskom na fatranských jedľa pahorkoch.
Ostatní i ne méň z bojujúcích príkladu vodcov
Podbudení a plní sami od seba srdca junáci,
Jak skala nad hladinou morskou do vysosti bežácá;
Čo všeliké strašnohvižďácích útoky vetrov
Nepremohlá znášá, a vztekle do lóna perúcích
Besnotu vln zrážá i do rovniny zpátky zaháňá:
Tak v hrozných trvajú pótkách, a krutého napráhlým
Stále bijú a z mesta perú nepráteľa zbrojstvom.
I všade už husté sa na výš pnú kopce upadlých,
Krv teče najmnožšá, a parou sa na oblohu kúrí.
Tak bojujú až noc černé rozprestrela krídla,
A tmou báborské i slovenské zastrela vojsko.
Tu Britwald na druhém valčácí míste ve vláde
Oslabený, a hrdým zaklíčen zbrojstvom odevšaď
Jak zhľádá, na inú že sa už stranu schýlilo šťastí,
Nemci nazad sa hrnú, a vzteklí naňho se kráľom
Vodci idú; i že už ve slepej ništ nezvede pótke,
Rozloben ustúpí, a do tábora zpátky sa vrátí.

Spev jedenástý.

Obsah.

Černobog s tovaryšmi na horu Kobylu, nad Devínom ležácú, vystúpí. Odtád spatriv, že Svatopluk se Slovákmi proti Báborom boj vede, rozbesnený ke druhom reč drží, ve kterej sa i jemu i Slavimírovi záhubou vyhráža. Cyrill, predtým Konštantín, Boha prosí, aby zlých duchov do pekla zahnal; Boh zešle Michala, aby jích do prepasti uvrhnul. Slováci ve chráme ďakujú Bohu za doprátě víťazstvo. Ojda syna Miloslava naríká. Svatopluk na hľádku vyšev prednáša vodcom, že by prospešná vec bola vyzdovedať sa, čo Bábori čiňá. Vezme sa na to Zemižížeň s tovaryšom Slavbojom. Svatopluk rozkaz dává, aby všetky veselosti prestaly, vojsko na odpočinutí sa odebralo; a k rannej pótke zavčasu hotové bolo. Zemižížeň a Slavboj tábor ze dvoch stran obejdú. Tam koňov svojích, čo jím ve predešlej vojne odjali Nemci, naľéznú. Zemižížeň káže na brehu Moravy s nimi čekať. Sám do ležeňá vekročí; a tu z naríkáňá kohosi zdvedá sa všetko, čo žádal. Navrátí sa ke Slavbojovi. Nemci pasúcí kone sa zbúrá. Oni do réky skočá; a druhou stranou k prívozu pospíchajú. Tovaryši na plti pre ních príjdú, a nazpák prevezú. Oni ke kráľovi ponáhlajú; a oznamujú, že Nemci ve stánoch ležá, i z rozkazu vodca, k pótke hotoví, v čas ráno na bojišťo vyťáhnuť majú.

Takto sa védlo u vojsk a takým sa potýkalo šťastím.
Než zlobivý černoch nešlechetným zňátriv okálom,
Že všeliká snážnosť a krutá neprospela búrka,
Že vzteklí nadutě poprechádzali Bábori vodstvo,
A Slavimírovcov do devínských zahnali ohrad,
I v pevné ležení a obranný vťáhli sa tábor:
Neskrotenými celý sa zapálí hnevmi; i špatný
Jak medveď prehrozne fučí a strašlivo mumle,
Keď s madovou nazpák z ďalekého sa hája korisťou
Navrátí, a malé údatným buďto Poľákom

Buď Rusom odnesené, a práznú díru nachádzá:
Tak žúrí a takým są metá vztekom od jedu černoch.
I s prešlými ne méň od besnoty druhmi na blízkú
A množším na zlaté sahajúcú hvezdy chrbátom
Hneď horu vystúpí: (Kobylou ju nazývali tenkrát)
Odkáď prekrásný ďalekého je do sveta výhľad;
I všeliký sa Devín, všeliké sa podobne i stány
Se všetkým Nemcov zahľádať dávaly vojskom.
Odtáď jak spatrí, nadutý že sa vnútri ve pyšnej
Hradbe motá Svatopluk, že Slovákov zástupy rídí,
A proti báborským lútú vede pótku junákom:
Vácej sa zbúrí; černá až zhusta kypácá
Žlč sa puká, a celé ponadýmá srdce, horúcá
Krv po všech vre žilách, po všech tľá plápoly kosťách,
Srsť dubkom sa jaží, hromovými zrak iskrami strílá,
Naprostred čela mračno sedá, jazyk ohňami blýská,
Údy trasú i krivé sa trasú rohy; krem toho najďáľ
Z rozdrapeného šerý na kotúč dým hrdla vychádzá,
A zhubnými duté kormútí jedmi povetrí;
Z rozčapenej tlamy najmnožšé, jako kancovi, chytrí
Keď sklíčá a krutými raňá ho šťápami lovci,
Ven peny vyskakujú, a divé hnusnými bradisko
Aj prsa aj chlpaté zaohyzďá prskami stehna.
Trikrát chcel hovoriť: trikrát hubu darmo nadúval;
Toľkokrát ztuhlý sa nedal jazyk od vzteku pohnuť.
Tehdy prenáramné zaťatými do pospolu zubmi
Dává škrípání; hora až sa ozývala všetka,
Ozval naklonený a metal nazad ohlasy údol;
Slýchaly báborské, zvuky slýchaly vojska slovenské,
Mesto sa tráslo celé, a pekelní stŕpnuli bratri.
Než jako už predňé zmírňá vzteku ohne, a besnú
Rozvolňá prudkosť, i danú hlasu cestu otevrú:
K osmudeným tehdáž, skalné jako na prahy došlá
Dneprova réka hučí, tymi hurtuje slovmi roháčom:
Aj, hrozné videní! aj, hrozný k pohľadu úkaz!
(Až skoro svým neveril bych očám, keby mohly ošáliť.)
Rozkatený Svatopluk ve Slovákov meste sa zmítá,
A proti báborským podbúdzá útokom hajna!
Jak štít, jak pancír, a hrozácá chvostami lebka,
Jak strašný v ruke meč blýská, čo na mysli nemúdrý
Ku vlastnej daroval jemu záhube nekdy Karolman!
Čo platné bolo nám, že slepé sme hromáždili mračna!
Toľkú lej, toľký pozpúšťali z oblaku príval,

I všeliké snadnej ukládali ceste prekážky?
Najďáľ rozľátú bez všetkej pohromy réku,
Najďáľ rozbrodené poprechádzal vodstvo; i tábor
Nemcov opusťácí do devínských uskočil ohrad.
Stálý sľub nedržal, vydanú jím víru polámal;
Prednejších oklamať vládal ze Slovákov; a práté
Naproti svým zlostník dobrodincom zbrojstvo obrátil.
Čo platné, že celú sme preblúdili krajnu, ochotných
Zbúrili k válke mužov, tak veľké sehnali vojsko,
A hroznú dodali vzteklosť, aby válčilo naňho?
Včul (špata!) údatné všelikých to množstvo junákov
Najvyššú skorené poslúchá úskoka vládu.
Zaňho tuhý vede boj, podlú krv zaňho vyľévá;
Berlu hrdú a kráľovský mu upevňuje prestol.
Čož' teda nám vácej naša už neprospeje vláda?
Zamraženého tak už zanechať zlostníka musíme?
S haňbou a s potupou bez všetkej pomsty, a celky
Ništ nevyríďácí ve našém úmysle, do pekla,
Do strašlivých mrákot nazpátky sa máme navrátiť?
Tam zase sa trápiť, tam iným byť k posmechu bratrom.
Buď teda bezpečný a bojuj zdrav, kráľu Slovákov,
Báborské potri vojska, zahlaď Britwalda samého:
Všetko milé toto nám s veľkou uvidíme radosťou.
Však napred prisahám skrze peklo a bahna pekelné,
Skrz plameň a v smolných sa kaďácé ohne prepasťách,
Odtuchy skór že nedám si, dokáď zlostníku nepadneš,
Krv nevydáš, a hnilém nebudeš sa mi na prachu válať.
Jestli by však na iný to dovésť sa nedávalo spósob,
A v divokej zbrojstvom nezešol by si ze sveta pótke:
Sám ťa lapím a duté vykrútím drápami hrdlo;
I zradnú dušu tvú do pekelných zavlečem ohrad.
Tam dolních učiním teba účastného radostí;
Tam sa veseľ, na hrdém pyšný tam tróne nadúvaj.
Aj ty naších dobrý nemineš Slavimíre pazúrov,
Aj ty musíš odeísť, a horejšé svetlo opustiť.
Ostatňé pozatým ľahkou nakloníme si prácou
Množstvo ľudí, aby najvyššú nad hvezdami Pána
Službu opusťácé ku našej sa navrátilo pocte.
Tak zase z nás každý bude poklonu mávať; a z častých
Ĺúbežnú chuť obet, ľúbežnú vóňu požívať.

Tak besnými hučí nešlechetný slovmi pekelník.
V tom pyšné černým povydává rozkazy bratrom,

V čom by sa mal každý obracať, jak zkázu prinášať;
A k šťastnému dovésť zabranú vec pred seba koncu.
  Jak zaslyší to Cyrill, vlastné prv méno majúcí
Konštantín, čo pravú zmužilých bol nekdy Slovákov
Nábožnosť i pravý ostríhať zákon učíval;
A včul v nadhvezdném panujúcí bydle, a verné
Mesto Devín, i celú hájácí krajnu, takéto
K najvyššému nebes Mocnárovi prosby vyľévá:
  Otče veľavládný, čo svou nebe aj zem i peklo
Rídíš mocnosťou! zhľádáš jak podvodu smýšľač
Černobog, aj s vlastnou z dolních na svetlo sa mrákot
Vydrúcí družinou, vzteklý! jak prísahu skládá,
Keď nevládne ináč, že Svatopluka kráľa zadáví,
Uchvátí a do černošerých dušu odnese temnot.
Jak vrúcnému sa aj hroznou Slavimírovi zkázou
Vyhrážá! jako už veľkú si uisťuje nádej,
Lahko že ostatní po všem kraji od teba národ
Odvrátí, a ku svej nakloní zase pocte ohavník!
Toľkú zlosť, toľkú nešlechetných pyšnotu smelcov,
Otče, poníž, a slušnejším potresti karháním;
I zlocha a všelikú odbojnú sberbu do pekla,
Do smolných bahnišť a bezednej zvrhni prepasti.
Nech dolu tam búrá; a Slovákom jakžto novotným
Vyznavačom stálé ve pravej daj víre trvání;
A všeliké od ních strojené klamy, podvody, šálby,
I všeliké tajné i zjavné úklady odvráť.
Prispej též na pomoc hroznú včul pótku vedúcím,
A slavné premilostne udeľ víťazstvo; i takto
Od cudzého učiň nazatým poddanstva slobodných.
  Tak verný za svých sa Cyrill vyučencov u Otca
Primlúvá. Uslyší ho nebeskej výšky Panovník;
I z jasného takú jemu odpoveď oblaku dává:
  Prevrúcný sluho mój! naplní tvej prosby sa žádosť:
Marný vztek, marná všeliká bude násila zlobcov;
A k vlastnej pôvodníkov len zkáze poslúží.
Ništ klam, ništ ukrytý podvod, ništ šálba, verejná
Ništ ani nábožným neublíží vláda Slovákom;
Sám čo by aj divoký z dolnej temnosti na svetlo
Pekla vodec vydrel sa, a k odpadu týchto pokúšal:
Stálý vždycky budú bez rozpaku zákon i stálú
Nábožnosť, čo si jích ty učíval nekdy, chovávať;
A mne samému koriť sa a slušnú poklonu dávať.
I včul jím slavné darujem víťazstvo; hrdinský

Kráľ Svatopluk v hroznej zvýší nepráteľa pótke,
Vodcu samého zrazí; vlastných z cudzého vytrhne
Járma ľudí; ďaleké rozšíri končiny krajny,
A svej pokrevné pripojúcí národy berle
Údatných veľké založí kráľovstvo Slovákov;
A však rozličným, jako býva na svete všetko,
Vystavené premenám a smutným zostane pádom.
Ševládný takovúto Otec ze zlatého vydává
Oblaku reč; najprednejšé i stále nebeských
Kníža plukov na zem odsílá, by zlobivca i černú
Sberbu do temností a do večných zahnalo mrákot.
Tehdy Michal jasným skvúcí v ďalekosti šišákom
Náramný okruhlý na ľavém štít lokte nesúcí,
Zrutnou ozbrojený kopiou, a plameňmi horácím
Zprudka mečom, sa na cestu vydá, a ze výšky na krídlách
Prez veľkú sa na zem preochytrý oblohu púšťá,
I švihavými duté presekává brkmi povetrí;
A pred ním smrtný sa valí strach a hróza ukrutná.
Než jako sa zníží a devínských blízo je ohrad:
Zrázu nenávistné osmahlým svetlo roháčom
Zablyští sa v očách; náramných krúhy okálov
Zakrúťá na vysosť, a preveľké z oblohy kníža
Zástupov anjelských, i plamenný v hrsti meč uzrú
Zestupovať, jako odpadlá ze svého keď uhla
Hvezda letí, a mnohú zanechává prúhami žáru.
Náramnými tedáž zatrasú sa strachmi, a hrozné
Z rozčapených najďáľ vyrihnú tlam všetci huhlání,
Jak by tisíc divokých a sešlých spolu rúklo bujákov.
Nevládnú ani už prudký ohnivého idúcí
Od meča blesk znášať: nebo kam ďáľ na zraku vácej
Oslepujú; i radej by sa v černém zhľádali pekle.
V tom hľa puklá zahučí zem a veľkú znútra otevre
Ustami až do samej sahajúcú díru prepasti.
Tam svodný uteká Černoch, tam Chásoň, ohromný
Tam Svatovít, a iných nešlechetné hajna zločincov
Poskáčú; i do pekla bežá, do svého obydla;
Kde prikutí hroznou boli hneď za chrbátami vazbou
Ke skalinám, aby vác na horejšé svetlo nevyšli,
A pravonábožné nepokúšali k odpadu ľudstvo.
Rozdvojená zacelí sa po ních jama; sirka len ešte
A preneľúbežnou páchnúcá vóňa tuhosťou
Hornejšé za dlhú kormútily chvíľu povetrí.
Tento konec všeliká snážnosť a práca zločincov,

Tento celé jích stvárání malo výpad; i k horším
Toľko mukám, k horšej pre samých len slúžilo bíde.
Než vrúcní do zlatého berú sa chrámu Slováci;
Chrámu, čo najvatší, ze samých len toľko povýšen
Štvorhranatých kameňov, na prostredu mesta sa pyšňal,
A zdvihlými išol nad hvezdnú oblohu vežmi.
Tam kľaknú, a tedáž najmocnejšému srdečné
Otcovi díky čiňá, že doprál hrozného prevýšiť
A z vlastných odehnať nazpák nepráteľa ohrad.
Prez to nové aj prosby kladú, aby ešte milostnou
V ostatnej pomocou prispel jím vojne, a šťastný
Dal výpad, šťastné v boji zas víťazstvo dosáhnuť;
I všeliký na budúcne život vésť vždycky pokojný.
Než jako díky dajú, a vrúcné prosby dokončá:
Do vlastného potom každý príbytku sa vrátí.
Po všetkém sa zatým preskvostné hostiny meste
Pripravujú, po všech veselosť, radovánky, plesání
Ohlasujú sa domoch; slavné všade pesne a zvučné
Húdby zuňá, i mecú na nebeské uhly jačání:
Jak by celej už bol poslednej války a hroznej
Vojny konec, žádná ani vác nevyhrážala pótka.
Nad vrch však Svatopluk v každých zní pri stole ustách:
Víťaza všetci kričá a milými ho pesňami slává.
Keď sa tak ostatní radujú a pri speve sladkých
Premnoho vína sudov prázňá: sama toľko žalostné
Len hody má, a tuhou svírá sa na srdci bolesťou
Ojda milá, veľkého dobrá manželka Namíra,
Nekdy čo údatné Belohorcov zástupy rídil;
A s dvoma synma zešol v krvavej proti Karlovi bitke.
Tá jak iní sa berú, a s veľkým pospolu ťáhnú
Výskaním, a mladý neprichádzá zpátky Miloslav,
Syn jediný, jediná trúchlej len už útecha matky:
Náramným sa celá skormútí žáľom; a naňho
Najmnožšou pýtá sa rečou všech vedľa idúcích.
Než tito buď neveďá, jakovú mal náhodu v pótke,
Buď čo veďá, zatajá vec, a rovnej pravdy nereknú,
Hroznejšou by ju vác nezbúrili ešte žalosťou.
A hľa tu uplakaný dovalí sa zrázu Palislav;
Druh čo bol a vzácný padlého Miloslava zbrojnos.
Sotva že len ho zočí, strnutá hneď takto vyrekne:
Kdežto si pána nechal? prečo sám len toľko prichádzáš?
Zdáli je živ, čili snaď v lútej tam válke upadnul?
On sa bojí récť zrovna a pád syna matke ohlásiť;

Toľko iká, a vyšlými celú tvár slzmi poľévá.
Nešťastnú tehdáž studený mráz prejde rodičku;
Dlaňma do prs ráňá sa, šedé vlasy na hlave kmáše;
A smutným všeliký naplní dom naskrze kvíľom.
V tom sa chopí, vzácné se sebou tovaryšky a svetla
Vezmúcá k ubohej pospíchá mrtvine synka.
Darmo tešá ju družky, teší ju nadarmo Palislav;
I chválí zmužilosť i hrdinské číny vyprává:
Koľkých v bitke ranil, koľkých bol ze sveta zňésol
Báborov údatných, až sám do prostredu hrdla
Víťazným Britwalda boden končárom upadnul.
Než jako prez mrtvých, prez rózné kopce ležácích
Ťažko sa predrápú, a Miloslava zbrojnos ukáže:
(Ľahko ho aj v nočném vynaľézol po znaku stíne;
Neb skvúcí povesil štít na vrazen u hlavy oštep.)
Matka tedáž ubohá zamdlí a na mrtvinu padne,
I studená jak ľad za dlhú nehne údami chvíľu;
Až vposled prebraná takovýmito slovmi naríká:
Tak sa mi roztomilý, jediná má útecha, synku!
Šťastne domov navracáš, a na matkine lóno upádáš?
Tak teba já vítám, spanilé tak hrdlo radostná
Objímám, tvár boskávám; i na líca hľaďácá
Tvé z tvých ust vodení a hrdinské chvály očúvám?
Dosti není, že padol veľký nad míru bojovník
Ded Svatobor; keď však napred v tej pótke nezadních
Sám dvakrát padesát na druhý svet Nemcov odeslal;
Dosti není, že otec najtužšá podpora mesta;
Dosti není, že ze tvých silní dva bratri, Nebochvál
A spanilý Rodmíl, na moravském lehli pomedzí;
Aj ty si, ostatňá už len moja rozkoš a vóľa,
Aj ty si ešte musel v ukrutnej bitke podobnou
Ze sveta ísť zkázou a dlžen k jích počtu sa dostať.
Údatnosť, zmužilosť a prudkej odvahy srdce
Vždycky našému temer záhubné bývaly rodstvu.
Já sama ze všetkých som zostala medzi živými
Ku vlastným otrapám, a ku horkým toľko bolesťám.
Ach, čo si už počnem! kam trúchlá mám sa obrátiť?
Čo mňa tešiť, čo milé byť móže mi bez teba synku?
Ó trikrát šťastné bez dítek všetky rodičky!
Ništ poneváč o tak ukrutných neznáte bolesťách.
Já som nešťastná! ku vlastným toľko žalosťám,
Ku vlastným kvíľom zmužilých dala pod nebe synkov.
Ach, čo mi už zbývá ubohej, smrť nežli jediná!

Ach, veľký ty sľutuj sa nebeský Otče nade mnou!
A k sebe též povolaj mňa, a z toľkých vydri bolestí;
I v jedném dopraj vypočívať kopci se synkom.
Tak trúchlý vede plač, tak bídná horko naríká;
Od padlej ani už sa nedá vác mrtviny odjať.
Všievládný uslyšal ju nebeskej výšky Panovník,
I smiloval sa tedáž. V tom z hvezdných anjela uhlov
Odsílá, čistú aby vzal dušu Ojdy, a k horním
Doprovodil bydlám. On hneď dolu chytro na spešných
Sa znáša krídlách, a ku bídnej pristane matke.
Tej ale, jak v prudkých setrvává žáľoch, a kam ďáľ
Vác kvílí, až na sňahovém ranu hrdle teplými
Slzmi celú naplní, od veľkej srdce bolesti
Pukne naráz. Duša v tom s krehnutými sa údmi na večnosť
Rozlúčí; zeslaný hneď pojme ju anjel, a k uhlom
Do vždy blahoslavených ve svém nese lóne radostí;
Mrtvina na studenej zostává mrtvine synka
Rozvalená a tuhým spojená ruk svazkom u hrdla;
Jak neuvadnúcí na šerém dube breštan; a v jedném
Tak hrobe aj zložené, v jedném vypočívali kopci.
Než keď iní hlučné po celém radovánky Devíne
Ešte vedú: múdrý Svatopluk s veselými sa hodmi
Nechce dlhý meškať čas a vlastné chvály očúvať;
S prednejšími tedáž pospíchá vodcami k hľádke,
Z nejžto sa ve dne celý vídal nepráteľa tábor.
V tom hore vystúpí; a tu bedľácého nachádzá
Vojvodu stáť Zemižížňa, čo mal nad strážami správu.
Stále na báborské prez nočnú mrákotu stány
Bystrý zakrútí zrak a najďáľ svetlama patrí:
Zdáli by usnúcích tu mohol snaď Nemcov uhľádnuť?
Spácích nevládá pre šerú tmu nepráteľov uzreť;
Len rídké dohorávať a sem tam rózno sa lišťať
Ohne vidí; ostrýma tichý též ušma načúvá:
Zdáli by hlas nejaký a hrmot ľudu ke slychu dostal?
Žádný zvuk, žádné od stánov nejde jačání:
Chvíľami ačkoľvek pretiché od tábora k mestu
Ťáhlo povívání; a rosou poľa vlhnuly nočnou.
Tehdy ku prítomným tak ochotný rečňuje vodcom:
Vec by to nám bola prospešná o nepráteľoch istej
Zprávy nabyť: čo robá a v čom svou zňésli sa raddou?
Zdáli by po vlastných prez noc vypočívali stánoch
Uznovaní, a na zajtrešnú očekávali pótku?
Neb snaď prestrašení poopúšťali tábor, i zpátky

Odťahujú a do báborských rýchlými sa behmi
Navracajú končin? Tyto však pozakládali ohne,
Oklamaných aby nás podvésť, sami naproti v ceste
Nestihaní utekať bez všetkej mohli prekážky.
Kdož teda už včul z vás, údatní vodci Slovákov!
Na svú uspolehlý prítomnosť srdca a vládu,
Odváží sa do báborských ísť stánov, a ďalšé
Všetko počínání i všetku nepráteľa raddu
Vyskúmá, a o nej istú nám prednese zprávu?
Tak povedá. I hneď Zemižížeň takto sa ozve:
Mne predňému ze všech patrí na takúto sa k Nemcom
Cestu vydať: poneváč jak včul tak vždycky devínské
Naproti báborským sverené mám ohrady vpádom.
Ťehdy nepráteľský naštívím tábor, a odtáď
Skór sa nenavrátím (čo bych aj do samého sa vedrať
Stánu musel Britwalda) zakáď opaterne sa všetko
Nezvydovím: zdáliž ku novej by sa chystali pótke?
Neb toľkou strnutí na opadlej mysli porážkou,
Chuť mali zpátky uťécť a do vlastných končin ubehnuť?
Jestliže už dosaváď neobrátili chrbty na úskok.
Než kdo iný se mnou vychytí sa i za druha vezme?
Dvom bude rúčejšá a smelšá omnoho cesta;
I skoršú si dajú v nenadálej náhode raddu.
Tak povedá. Množší z prítomných hnedky tu vodcov
Chcel tovaryš jemu byť: chcel chytrý ve vtipe Vlastoň,
Chcel Jaromíl, i Milín, i ohromnej vlády Borislav,
Aj Sťahlav, aj Rozhoň, veľký též údami Slavboj.
Jak to vidí múdrý Zemižížeň, takto vyrekne:
Vodci prevýborní! keď toľkí máte ma vóľu
Nasledovať: by sa buď nepohnul k hnevu, buďto si nekdo
Nesťažoval: prečo tohto berem, prečo tohto pomíňám?
Najlepšé súdím, takovú metanými rozhodnuť
Kostkami vec. Komu tam by hovácé sadnulo šťastí:
Ten k boku sa pripojí druh a se mnou na zvedy pojde.
Rozpovedá, i všem sa taká hneď zľúbila radda;
Sám zmužilý veľkú dal jej též chválu panovník.
Kostky tedáž vyňaté každý svým hádže porádkom,
A šťastí vzývá; i prvé na Slavboja ze všech
Místo padá a druhom sa stať Zemižížňovi dává.
V tom veľaúdatný Svatopluk jím takto vyrekne:
Tehdy sa berte chytrí, a dovedzte sa všetko, čo žádám;
I s dobrým čo skór nazpátky sa vráťte poselstvom.

Však žádnému život ve tichém neodejmite spání;
Krem by na vás oboril sa a prední zbrojstvo dopadnul.
  Tak hovorí. V tom na prázné Zemižížňovo místo
Obratného plukov nitranských vodcu Milína
Ustanoví, a na čas mu vydá nad strážami správu.
Z vystrmenej napotom zestúpí hľádky; i tehdáž
Ohlásiť poručí, aby zvučná prestala húdba,
A všeliká veselosť; na pokoj sa odebraly vojska,
I sladkým znované občerstvily údy ležáním,
A k rannej hotové sa nachádzaly zavčasu pótke.
  Než veľaúdatný srdcom Zemižížeň a Slavboj
Černý štít, černú každý vezmúce si lebku;
Tento z Ubalda korisť, tam ten zase Gotloba, Nemcov:
Neb súcé boly jím a na slych pristávaly rúčo,
Bez všeho ozbrojení sa na nočnú pohnuli cestu
Meškáňá, a ku báborským išli na zvedy stánom.
Napred však strážného dajú sa tak anjela vzývať:
  Anjele, čo zvláštným si daný nám od Boha strážcom!
Čo vždy na nás bedlíš a vždycky pred úrazom hájíš!
Aj včul pred náhlým ochraňuj nás pádom, aby sme
Šťastlivo mohli konať vec, a šťastlivo zpátky sa vrátiť.
  Takto sa vrúcne modľá. I prosácích uslyšal anjel,
A všelikú v nočnej odďálil ceste nebezpeč.
V tom chytrý zmužilému poví Zemižížňovi Slavboj:
  Tam, kde ty najbližšé mihocú sa ti ohne a rovno
Naproti nám svíťá, tam napred chódzu zanesme:
Zvíme sa hneď, či u ních bedľácá merkuje mládež?
Neb či naprázno horá, a za nástroj podvodu slúžá?
By sme kolom stánov marnou sa nemeškali cestou;
Až by ušol Britwald a nečestný tábor opustil.
  Tak povedá. Svorný privolí Zemižížeň; i zrovna
Pokračujú a chytrými ženú sa cvalmi ke svetlu.
Než jako ďáľ zajdú, a ku ohňu sa toľko priblížá,
Koľko by po trikrát strelený šíp z lúka doňésol:
Zastavujú sa tedáž a prisecknú zrázu chodidla;
I s bystrýma dajú sa pozorní merkovať ušma:
Zdáli by na ztratenej uslýchali stráži junákov?
A hľa tichý začujú ohlas; však predca nevládnú
Usrozumeť, jakový by jejích bol rozpravy zámer.
V tom veľaúdatný Zemižížeň takto pošušky
Obratnému plukov trenčanských vodcovi rekne:
  Tehdy ve svých sa bavá nepráteli stánoch, a ešte
Zpátky neušli domov, keď naproti mestu pozorné

Stráže majú. Než aby sme jejích vyskúmali raddu:
Poďme na ďáľ, a celý ze dvoch stran obejdime tábor;
I snadnou núter vekročíme tak od zadu prácou.
Dosť času nám zbývá; poneváč dovčulka nebeský
Ešte treťú hvezdnej neušol vóz oblohy částku.

Tak šušká; i kolom sa berú a chytrými na pospech
Krokmi nesú; jak dva hrozní levi, od hladu besní,
Keď vysokou opleten hradbou nejakého boháča
Ovčinec obskakujú, a navókol zhusta choďáce
Snadnejší hľadajú prístup, kade vľézť by donútra,
A vzteklú prázných udusiť črev lačnotu mohli:
Tak tito nezbadaní konajú mimo tábora obchod.
Než jako ustúpá a bedľácích snážne junákov
Stráže minú, i dlhý ze dvoch stran tábor obejdú:
Veľké bez všetkej sa tu pásť bedlivosti na lúkách
Množstvo koňov zňátrá; tehdáž sa do prostredu pusťá;
I hľadajú: zdáliž by sa tam Britwaldovo zdání
Mohli nejak dovedať? dovedať tam ništ sa nemóžú:
Neb všade rozvalení v najtužšém spánku junáci
Rózno ležá, a celými fučácí hrdlami chrápú.
Keď spolu tak blúďá a chytrý za bránu, čo stála
Od zadu, krok zatočá: krásní dva z náhody žrebci
Padnú jím do očí; ďalšú hneď chódzu priseknú,
A s veľkým patrá divením: neb zdá sa na mysli,
Rýchlonohí že jejích tito bývali nekdy nosáci.
V tom veľaúdatný Zemižížeň takto pošušky:

Či mňa tupý v noci zrak šálí? či to žrebci ti istí,
Nemci čo nám lúti ve predešlej odjali vojne,
Keď sme sa už ranení vácej nevládali brániť?
Neb snaď iní nejakí a naším sú toľko podobní?

Naproti bystrooký šuškom též odreče Slavboj:
Aj mne sa všetko na mej pozdává mysli, že s bílou
Tento hrivou, s bílýma samém též na predu nohma
Mój by nosák mal byť; tam ten však z barvy podobnej
Aj čelom aj chvostom zase tvój. Než viďme tu pravdu.

Tak povedá; i v tom každý na svého sa dává
Žrebca volať ménom, jakovým bol nekdy volával,
Keď mu sedal na chrbát, a tuhú krotil uzdami bujnosť.
Než ti hneď oblúčné rázom šije zdvihli, a ušma
Strihnúcí ostré povypúšťali z hrdla rižání;
I hlav a šij divným starodávných vítali pánov
Kýváním. Tu chytrý Zemižížeň takto sa ozve:

Keď tito hlásácí sa k nám sami od seba žrebci
Bývali nekdy naší: jako nám jích odjali Nemci,
Tak my neprátelským zase jích včul odejmime Nemcom.
Tehdy na rýchlonohých povysadni nosákov; a k neprám
Od nás tak ďalekej opaterne sa réke ponáhlaj,
A mňa čekaj: dokaváď sa z tábora zpátky navrátím.
Tam ľahšou a snadnejšou skór na brehu najdem
Ťa prácou; i to súcejšé bude k ochrane místo;
Jestliže báborské proti nám by sa búrily hajna.
Tak povedá; svorný, ačkoľvek rád by do pevných
Sám též pokračoval stánov, poslúchne ho Slavboj;
I pletené ostrým tehdáž mečom utne ohlávky,
A krásných zachopí žrebcov. Nezmerkuje žádný;
Bár by i bol kdo videl, ten bol by zaiste sa nazdál,
Že smadných ku vodám ze sytej vede trávy napájať.
Než veľaúdatný Zemižížeň príkopy ťažkou
Prestúpí chódzou, a do prostred vejde ležiska:
Kde mnohouznované hroznou minulého dňa pótkou
Na štítoch v hlbokej vypočívalo drímote vojsko.
Ništ ani najmenší tu nečuť hlas; toľko samotné
Chrápání a tuhé opilých zňá odfuky Nemcov;
I v zemi povpichané jako dúbrava oštepy lišťá.
Až vposled sem i tam ďáľ blúďácému žalostný
Príjde k ušám ohlas; tam tehdy sa zrázu obrátí,
A stavenýma také zaslýchá náreky ušma:
Ach, jako mám sa domov sám bez teba, bratre, navrátiť!
Jak smutnú i povesť a trúchlú úpadu zprávu
Matke doňésť! Zdáliž sa na jej slzy dívať a stálé
Bez všeho prestáňá budem už mocť kvíle očúvať?
Sám aj bez ďáľších zostávať na svete útech?
Ach! prečo som nepadol, prečo též ducha v bitke nepustil?
Však pustím, a pre tvój sa vypomstím nad vrahom úmor.
Len skór výjdi zlatým premilostná dennico svetlom!
Já odvčul, jako nám vydaný od vodcu je rozkaz,
Už hotový rannú očekávám pótku bezesný.
Jak to slyší múdrý Zemižížeň, nechce po ďáľších
Čuť kvíľov: poneváč z ostatních všetko, čo žádal,
Vyzdovedal sa slov. Pevný v tom tábor opustí;
A spešnými letí na moravské zábrehy skokmi:
Kde zmužilý s chytenými čekal naňho žrebcami Slavboj.
A hľa tu, jak zvedenú mu javí Britwaldovu raddu:
Veľký ozve sa hluk, neb ochotní zrázu junáci,
Čo spanilých dvoch pásli koňov, ze tuhého sa jaksi

Poprebuďá spáňá, a chytrých hľadajúce nosákov
Nespatrá; ulaté najdú len toľko držadla:
Náramný pusťá na nebeskú oblohu vreskot.
Ze sna sa v tom chápú druhové, a zbrojstvo dopadnú.
Než kde, za kým sa majú pohnuť? kam na drahu pustiť?
Keď neveďá, kdo by rýchlonohých bol žrebcov odehnal.
Tu mnohoúdatný belohorskej mládeže správec,
Ačkoľvek blízká vyhrážala veľmi nebezpeč,
Predca sa nevládal zadržať, než takto vyreknul:
 Bábori údatní, bedliví nad míru pasáci!
Jestli vaší tázať sa budú vás v tábore páni,
Kdo prudkých ze sytej odvédol trávy nosákov:
Reknite pravdu čirú, že ti, čo s nimi vládali predtým
Vodci neposlední v pótkách Zemižížeň a Slavboj.
Však že na rozlehlý vyvedú jích ráno zas úhor:
Tam nech jích hľadajú, a naľézlých zpátky si vezmú.
 Tak povedá; i v tom neuľaklým srdcom obadva
Z brezstva na vetronohých zachopá sa do réky nosákoch,
A spešnou sa berú na druhý kraj prez vody plavbou.
Rozlobení tehdáž napnú kuše Nemci, a husté
Strelky do ních metajú; žádného však úrazu šípy
Neprinesú: poneváč strážec jích odvracal anjel.
 Predstavený tenkrát vybraným bol u réky junákom,
Čo blízký od mesta braňou ostríhali prívoz,
Bystrooký Javiboj, syn dúbravského Zamysla.
Ten, jak iní ve svém nastúpili strážu porádku,
Na trávný sa breh položí a zadrímne; i v predňém
Divné mal vidづení spání; v tom zrázu sa mikne,
A k druhom ostatním takovýmito rečňuje slovmi:
 Čujte milí strážní! čo sa mi včul zdálo ve krátkém
Drímání: že preúdatný Zemižížeň a Slavboj
Z báborových stánov, nočné kam na zvedy išli,
Zpátky sa navracajúc hlučnú poprechádzali réku,
A spešnými leťá po druhej strane k prívozu koňmi.
 Sotva celú Javiboj skončí reč: zrázu keď odtáď
Štvormonohé cvalových dupotání podkov uslychnú.
Tehdy radosti plní chytrú do sivého tu vodstva
Loď pusťá, a k inému pre ních brehu veslami píľá.
Než ti jak už na oné popribíhali místo: ochotná
Kam pristať mala plť, z rýchlých zejdúce nosákov
Pokľaknú; a taký sepatýma na oblohu rukma
Hlas vydajú: veľké tebe, strážný anjele, vďačných
Díky číníme ze srdc, že si vrúcných prosby očúval;

A prez báborské ve šerej noci tábory védol;
I všeliký úpad, všeliké též odvracal od nás
Nešťastí, a sem až sprovodil. Za to vždycky ti chválu,
Vždycky ti česť, vždy i najmnožšú preukážeme uctu;
A kresanú ze skal sochu na tvú dáme památku.
Tak ďakujú. Druhové sa zatým už ku brehu zblížá.
V tom ruky jím podajú; a na loď vezmúce radostných
Pospešnými ke svým na druhý kraj veslami náhľá.
Než jako z vod bystrých a tichej vystúpili réky:
Premnohoúdatných bedľácí na brehu strážní
Víťazov obklíčá a navókol v prostredu zavrú,
Jak keď merkovné v ratolcstném pinkavy háji
Buďtož zlospevnú zbadajú sovu, buďto kuvíka,
Stále sa tam sletujú; a na hustém breste seďácé
Bez všetkého vedú štebotání konca, i hrozných
Nezbednými radom kormúťá vtákov ohlasmi:
Tak jích obskakujú; a chytrými sa rečmi na všetko
Vyzvedujú, i na tábor i na zlých v tábore Nemcov:
Zdáliž uťécť míňá, zdáliž by sa chystali k pótke.
Zvlášte sa však tážú: jako vlastných dostali žrebcov,
Jak z tolikých pádov, z tolikých jak vyšli nebezpeč.
Než ti na predstavené vydajúcí zprávu otázky,
Bez baveňá sa na cestu pohnú, a ke kráľovi píľá.
Keď tam pristúpá a ochotní pred neho vejdú,
Oznamujú: že kolom báborské stány obešli;
Že v ních Nemci ležá; a k rannej z rozkazu vodca
Pótke majú hotoví byť, a zas na bojišťo vyťáhnuť.
Též dodajú, že svých starodávných našli nosákov,
A vrahom odnesených se sebou nazpátky dovédli.
V tom na pokoj zajdú, a namále si do svitu pospá.

Spev dvanástý.

Obsah.

Sotva dennica začala vychádzať, keď Svatopluk dať kázal znamení vojskám, aby sa do pótky chystaly, a na bojišťo vyťáhly. Sám sa ozbrojí, a k Bohu za víťazstvo modlí. Starci, matky a chlapci do chrámu idú, a Božú Rodičku prosá. Zástupy ke hrobu Dobroslavy prichádzajú. Tu Svatopluk jích ke zmužilosti zbudzuje. Osmelené pokračujú do bitky, a peseň, jak zvyk maly pred pótkou, k Bohu spívajú. Nemci též vystúpáce z tábora v rady postavaní naproti jím ťáhnú. Začne sa krvavý boj: z obojej strany rovným šťastím sa potýká, až Britwald svých zbudí; a sám najmnožších pobije; než uslyšav o porážke na ľavém krídle valčácích, tam sa valí. Svatopluk též svým údatnosti dodá. Ti silne bojujú. Borislav, mnohých sám napred poraziv, junákov v koži z medveďa oblečených pustí na báborských koníkov. Kone naplašené strečkujú a Báborov dole zhadzujú, i podkovami rozešlapujú. Svatopluk sám, neuspokojený jedinou len správou nad zástupami, báborské vojsko strašlivo porážá; vodcov pobije; Radboda len raní, a ke Karolmanovi odesílá, aby mu o páde a záhube vojska novinu doňésol. Tu od ďálšej obecných bojovníkov vraždy prestane; a len Britwalda hľadá, i na súboj povolává. Nebeský Otec hovorí ke Cyrillovi, že Svatopluk víťazstvo dosáhne, a veľké kráľovstvo Slovákov založí. Cyrill za to ďakuje. Než Britwald uslyšav, že toľkí jeho vodci padli, zahľádev Svatopluka, kričí, aby ostatňé vojsko od pótky zdržal; a aby oni len sami dva sa na súboj odevzdali. On rozkáže svým zbroj složiť, a prázné místo učiniť. Dajú sa do bitky, a za dlhý čas medzi sebou ze všetkej sily strašlivo potýkajú, až vposled Svatopluk Britwalda zrazí.

Sotva sa červenavou zardívala dennica tvárou,
A trasavé z jasnej rozeháňala oblohy svetla:
Keď veľaúdatný Svatopluk meď a strašne chrapácú
Káže mosadz i duté ponadúvať trúby; a všetkým
Dať znamení vojskám, by sa k rannej chystaly pótke,
A v pole čím skoršej na hrdinské ťáhly bojišťo.

Sám tehdáž pevný i ryzého sa od zlata skvúcí
Navľéká na prsách pancír, k vysokému ohromný
Meč boku pristrájá; i v tom pokľakne, a vrúcné
K najvyššému nebes Mocnárovi prosby vyľévá:
Otče nebovládný, čo pobožných laskavo slýcháš
Prosby služebníkov, na nových tvých zhľádni verácích!
A prispej pomocou; i jakož lútého si z mesta
A z vysokých doprál vyhodiť nepráteľa ohrad:
Tak též ve dnešnej ho udeľ zase bitke prevýšiť!
Z krajny vybiť všetkej, a do vlastných končin odehnať!
By sme tak, od cudzej už vysloboďáce sa vlády,
Lud voľný a nepodlehlý zostávali národ.
Já za to nádherný tu jeden stred mesta Devína,
V Nitre jeden, v Trenčíne jeden, dvoma vežma sa pnúcí,
A sto iných slavných ku tvej cti a oslave chrámov
Na stálú po celej vydvihnem krajne pamätku.
Aj kňazov ustanovím, aby v ních vykonávali božskú
Službu a nábožnosť; i nepoškvrneného Baranka
Lúbežnú každý deň obeť tebe vzdávali Otče!
Sotva takú skončí Svatopluk modlitbu; i tehdáž
Údy badá ľahšé, smelšé biť zmerkuje srdce;
Omnoho též vatšú od známej vládu pocítí:
Neb veľký uslyšal ho nebeskej výšky Panovník,
A vše, čo vrúcne prosil, vydariť sa milostivo doprál.
V tom ze zeme stává; a slychom strašnými hrozácí
Chvostmi šišák prihodlá, na ľavú kovaného preveľký
A ztuha žárácí, jak horácé slnka papršky,
Štíta okruh dává; i pravou svej ťarchy a ostrým
Na predu predstavené železom pochmatne dubisko.
Na sňahového tedáž vyšvihne sa žrebca, a prudko
Štvormonohými letí na nepráteľa cvalmi do pótky.
Starci zatým, trúchlé manželky, i matky, i panny
Už za mužov súcé, i nevládní ešte do války
Chlapci do chrámu idú, čo pobožný vystavil Oslav;
A k Božskej takovúto lejú modlitbu Rodičke:
Matko, milosti plná a beze všej poškvrny Panno!
U premilého za nás mocnú veď prímluvu Synka,
(Neb teba rád slýchá, a čo žádáš, stať sa dopúšťá)
By prízným na naších, do hroznej pótky idúcích,
Válečníkov okom prehľádol, a laskavo doprál
Báborského ze všej vyhnať nepráteľa krajny:
By sme krutej zbavení tak bázne a zkázy hrozácej
Príslušnú jemu česť, vrúcné tebe vzdávali díky.

Tak trikrát skoreným ve chráme sa modlili srdcom.
Na zvýšné pozatým vystúpá múry, a na svých
Patrili do hroznej sa vaľácích bitky junákov;
I mnoho jím šťasťá a dobrý boju žádali výpad.

Než jak náhle celé podochádzalo vojsko na místo;
Kde zložená ve svej vypočívala hroble, devínských
Zakladateľka ohrad, zmužilá Dobroslava panna;
A krásných štvoro líp, sahajúcích hlavmi ku hvezdám
A hrobu rovnovekých, z dávného vyrastnulo kopca:
Tam postálo naráz, a do svého sa kládlo porádku.
Krídla pravého vodec je Milín a ľavého Borislav,
Ohromitý ale prostredním Zemižížeň a Slavboj
Predstavujú sa plukom; veľký sám avšak i týchto
I všelikých predňú Svatopluk má správu junákov.
Než jako na vlastné každý už místo sa dostal
Válečník: zmužilý Svatopluk pred zástupy k predku
Vystúpí, a na boj takovýmito zbudzuje slovmi:

Slavní víťazové, najlepšá podporo krajny!
Vy ste nepráteľskú temer už rozlámali vládu;
Keď toľkých vodcov, toľké ste narúcali kopce
Kúrácích dosaváď na nebeskú oblohu mrtvin!
Ľahko i ostatních ste pobiť mali na hlavu Nemcov;
Keď by nebol hustý noci stín a mrákota prišla;
I špatný nebol ochránil jích od smrti útek.
Včul teda tú istú zmužilosť, to ukážte i srdce,
A v hustých čo ste včera tmách nevládali vácej
Už vykonať, dnešní toto deň vykonajte za svetla:
Báborov ostatňé, čo pozostaly ešte, hrdinskou
Potrite zbytky braňou a do večných zašlite mrákot.
Vlasť, ženy, dítky milé, i všech z cudzého rodákov
Vydrite otročeňá, z cudzích vyprahnite járem,
I k vlastnej a samostatnej zase vláde navráťte:
Nezhynulou svoje též oslávte si méno povesťou.
Tak Krajncov, Korytancov, iných tak rovne Slovákov
Vyrvite báborskej a našej prispojčite berle;
I kráľovstva širé od hučácej Wisly a sňažných
Tatrý až za samú rozprestrite končiny Drávu.

Tou každý sa rečou rozpálí v mysli; i vatšú
Dostává zmužilosť, a prudšú odvahu cítí;
Zrakma tuhý sype blesk, a fučí na nepráteľa ohňom.
V tom sa pohnúc, jako zvyk pred každou mávali pótkou,
Jedným všetci dajú sa hlasom tak v pokroku spívať:

Otče veľavládný, čo nebeské uhly, čo túto
Zem širokú večným spravuješ mocnárstvom; a ze tvých
Ruk vyšlé stvorení od každej záhuby chrániš!
Zhľádni na nás bídných, do krutej včul pótky idúcích;
A k vrúcným synov otcovskou sa milostive nakloň
Žádosťám láskou, i udeľ, čo ze srdca prosíme:
Stoj v boji tomto pri nás, a nebeské vojsko, i strážných
Anjelov ochranných ku našej nám obrane zešli;
By sme, jak onni pre tvú, a pre Jednorodzencovu slávu
Valčácí, nadutého krutou Satanáša hrdosťou,
A druhov odbojných víťazným zvýšili zbrojstvom,
I z jasnosti do tmý a pekelných zrútili mrákot:
Tak my jejích pomocou v dnešnej nepráteľa bitke
Zmohli, a z krajny celej i ze všetkých vyhnali končin.
By sme i též časné bojování na svete vždycky
Šťastlivo skončácí, neuvadlé dostali vence;
A s nimi tam v nebesách večnými ťa slávili spevmi!
Tak spolu do hroznej sa berúcí pótky Slováci
Prospevujú; svorné ku hlasom zňá trúby; a všetka
Náramnými kolom rozlehlá rovnina zvukmi
Odpovedá, a bité odrážá ohlasy k uhlom.
Obratní i ne méň vystúpá z tábora Nemci,
A v rady postavajú sa, i naproti prez pole ťáhnú.
Jak buďtož na Chválenskej, buď nekdy na Černej
Rovnine ohromné búrá bez počtu sa vlnska,
A stredkom nadutých sa vaľá mor, i strašno jačácím
Jedno druhé práním stihajúcé ku brehu blížá,
Keď besný zahučí ze siberskej končiny víchor,
A vzteklým porazí i vyvrátí vodstvo ručáním:
Tak sa hrnú, a ve štvorhranatém proti vojsku Slovákov
Šíku ženú. Úhor sa tratí a z pohľadu mizne;
Od spešných trasená dupotá zem podkov, a hustý
Sa k nebesám zdvíhá prach i mútná kúrava zmítá;
Štíty, šišáky horá, žárácé zbrojstvo sa blyští,
A zraky obrážá, jako nočnú chvíľu za jasna
Keď meňavé ligocú sa na čistej oblohe hvezdy.
Než jako už sa na vystrelení spolu naproti sejdú:
Trúby tedáž zahučá a ohromné hláholy pusťá,
I hrozné znamení a ukrutné heslo do lútej
Bitky dajú; ostré vyleťá hneď šípy, železný
Postane rázom oblak, deň a jasné odnese slnko,
Rozlehlé povetrí hvižďácím zakryje mračnom,
A strelový na mužov pustí i zhadzuje príval.

V tom do seba vbehnú; ostrými na konci jaseňmi
Ze všetkej sa vlády kolú, a tesákami rúbú;
Vraždy na vraždy množá; i krvou zem zhusta zalíčá.
  První ze všetkých na hrubého sa Ditricha Medňan
Rozháňá, a dlhú do pravej nohy šťápinu mikne;
Nad kolenom tehdáž zlomené zaprašťalo stehno:
On sa hneď kácá, a na zem dole ustami buchne.
Ohromný veľkého Maloň Rudberta, Adelfat
Balšu, Kochan Markolfa, Girald Mokuráda, Božislav
Erchenfrída, Witold Nezamysla a Kolboja zrážá;
Sám však padne tedáž zvalen ostrým Neplacha šípom.
Černooký pevné rozkálá Dúškovi lýtko
Syn Burcharda Medard, Un tučné Frízovi bále
Otvárá, a na zem po vyťáhlém šťápe rozestre.
Obratný veľkému hrotom Nedamírovi pravšé
Briks oko poprepichá, jediné čo zbývalo ešte:
Neb mu iné už dávno krutý bol vystrelil Eglof,
Jak nad uhlom hore stál, a devínské ohrady bránil,
Keď jích údatný oblehnul nekdy Karolman.
Wurma Netresk, Netreska Erhard, Erharda Mažibrad,
Otcoslav Rajnholda, Erich vládného zetíná
Výboha, pod Bílou čo Horou mal príbytek; a tri
Stáda ovec, tri kozý na trnavskej réke napájal;
I v každém do štyr sta matek sa nachádzalo stáde;
Trikrát pať baranov, trikrát pať kozlov u všetkých.
Padne potom Volkmár, ohromný padne Široslav.
Aj ty, Hromýle, padáš! hotovú čo si svadbu opustil:
Neb jako prám, veľkým vyprovádzan práteľov hajnom,
Prespanilú védol si domov ze sobáša Malehnu:
Černobogov hrozný ozval sa vreskot, a strašná
K vojne mužov lútej volajúcá zaznela trúba;
Hneď všeliké si nechal veselí, a do bitky ponáhlal;
Pripravenej volaným ani svadby neodbavil hosťom.
Však nenechal ťa zeísť a umreť bez pomsty Hodislav,
Naňho že roztočeným pravicou Ratfréda pochybnou
Bol si lehol šípom: poneváč on hlasne fyčácí
Uzrev drín, sklonený ukrčil sa a úrazu vyhnul.
Než zahnal sa tedáž, i zlatú Ratfrédovi lebku
Ostrým pretne mečom; hustá hneď výjde a krásnú
Zaškaredí braň krv; mrúcé dole údy sa rúťá,
A strnutá pod náramnou zem zatrase ťarchou.
Včul zrutný Milibor, zrutný a na vládu nemenší
Hengeswald, tam ten Holomúčan tento Rakúšan,

Naproti sa zblížá, a jeden do druhého zamírí:
Vystrelené jednou povybíhaly oštepy chvíľou;
Hengeswald sedmorpletený Holomúčana síce
Na kraji štít prepichá, i ľavý pod rebrami ostrým
Bok zaškrábne hrotom, krvavé též kapky vyrážá;
Však smrtný mu nedá úraz, kožu toľko prebodne.
Než Milibor lepším uhoďácí jedlinu šťastím,
Aj štít aj drsný vpoly Hengeswaldovi pancír
Otvárá, a celé k tomu rozreže plúca; i ešte
Rozteplený vylezá ven medzi lopatkama končár.
Rovne Požár a Gebhard, veľkí dva na pótku junáci,
Napráhlými ze všej sa rozehnali vlády jaseňmi.
Než Gebharda Požár, Gebhard nezasáhne Požára:
Neb klamavé mimo ukrivených plec ňésly sa píky.
V tom z vydutej ostré vytasá meče pošvy, a do hlav
Chcú rany dať; však skór než zatnú, tohto Vladislav,
Tam toho zas Frodoard britkým dolu prestre tesákom;
Však sami aj ti potom lehnú, a zem ustami rýpú.
Múdroslav zatočí hrozné v Roderíka dubisko:
V tom zňácí uslyší strely hvizd; ale nežli sa ozre,
Šíp sa mu blýskne v očách, a do strednej zajde čelusti;
Hneď zpádá krvavú dávácí ustami réku;
Však marný jeho predca nebol šťáp, z hrsti čo pustil:
Neb z brucha ven tučné vyvalil Roderíkovi bále.

I všade už hrozná rozukrutní bitka, a lútí
Tak žúrá mužové: jak uralskí medvedi besným
Dávno hladom prešlí, keď v prázném z náhody špalku
Zrázu korisť sladkých vynaľéznú plástov, a každý
Svú dychtí nasytiť štekajúcú od vzteku döšku;
Odbehnutým spolu částku priňésť chce do jaskyne štencom.
Najmnožšé brodnú i tonú v krvi mrtviny padlých,
A pnúcé kúrá na nebeskú oblohu vraždy;
Však šťastí ani k tej, ani k tej sa nechýlilo stránke;
Než jako zaprahlí na zrast i na vládu i prudkosť
Dva svorní volové jednak hnú z místa na rozkaz,
Jednak hlavmi na výš, jednak pyšnýma sa rohma
V járme nesú, i kladú nohy jednak ťarchu vezúcí:
Tak rovní obojích v lútej boli pótke junáci;
A stavené ze svej víťazstvo sa nehnulo váhy.
Než jako už ten čas nastal, keď pastvy nežádné
Stádo kravár v čistej ponapájá réke; a buďto
Zpátky domov, zakaváď sa dojí, žene, buďto na podzím

V chládku ležať zanechá, makkú by prežúvalo trávu;
Tenkrát rozkatený tak na svých hurtuje Britwald:
Bábori údatní! ostatňú srdca ukážte
Včul zmužilosť, včul posledňé vzteku pustite uzdy,
A dnešňou všelikému konec boju dajte porážkou.
Ništ nedbajte aniž naše vojsko nekoľko že v menšém
Nežli nepráteľské sa nachádzá množstve; ne množstvom,
Než pravicou a tuhým bojujú muži srdcom a prudkou
Srdca šlechetnosťou. Jediný vlk, z húšťa vybehlý,
Stáda ovec potrhá, jediný za celými sa púšťá
Hajnami škvorcov orel, jediná kosa lúky zetíná.
Vaľte sa tehdy za mnou, a kadež nepráteli žúrá
Najhustší: tade najšíršú k víťazstvu a sláve
I mnohonásobnej otvorme si lúpeži cestu.
Tak zahučí Britwald; i v tom černému podobný
Mračnu letí, a naráz jak opusten z oblohy príval,
Neb jako hrom prudký, do bojovných padne Slovákov.
Hneď Slavopol, Mojmír a blučínský lehne Bohuslav,
Lehne krutý Podivín, obratný lehne Rušizvad,
A spanilotvárný bez fúzov mládenec Ozrak.
Do zrutného potom sa odevzdá Sarby a Vitka,
Čo dvakráte sedem zmužilých sťali v bitke junákov;
Stále na zem padnú a ohromné ůdy rozestrú.
Zvrhne po ních Samorádovičov Ľubomysla, Žalána,
A zdvihlého opól od oboch hlavy Troslava bratra.
K týmto pridá bílého na vlas Kazimíra a hrozným
Kláťácého dubom báborské vojsko Malovca:
Aj Stacha aj šťastných Marovíta a Zábora lovcov.
Stál tu na blízku Pobor, zmužilý nad míru bojovník,
A hroznou rúbal sekerou nepráteľa mužstvo;
Syn jediný, jediná len už útecha Hrislava otca,
Čo starší pri samém býval Trenčíne, a veľké
Mal znovu postavené u hradskej bydlo; a k hosťom
I všetkým bol dobrotivý nad míru pocestným.
Naňho sa tehdy vydá, a krutý do ľavého zabodne
Črísla tesák; on hneď sa na bok dole zrútil, a skórší
Otcovi svým vlastným poprisporil úmorom úmor.
Ostražitý Hodislav, jak z náhody uzre, že besný
Toľko mužov znášá, toľké stele mrtviny Britwald:
Jak strela popriletí, a mohútný rozžene oštep;
Však že prenáramnú sa unáhlil vztekloty prudkosť,
A hromovú skóršej, než okom bol rádne zamíril,
Jedľu hodil: do zlatej, kam chcel, nezapichla sa lebky;

Roztrasených ulatú len časť odráňala chvostov;
A zmužilému potom Sigebertovi, od zadu čo stál
Najbližší, chraplavé poprechádzalo hrdlo; a ešte
Do protivého zašlá Atunagtovi bodla sa štíta.
Než veľaúdatný Britwald, sám od seba lútý,
A k tomu rozpálen pre žalostný práteľa úpad:
Neb jajknuť za sebou a krvou uslychne ho chrchlať:
Nazpátek poneváč sa ozreť nedopúšťala chvíľa,
Napred patrácí, kde by dal ranu vodcovi istú,
Ohromnú ze všej roztáčá vlády a zrovna
Do pleca praskne jaseň; pravšá od kadluba tehdáž
Oddelená ruka odpádá. On stále na úhor
Sa zrútí, a krutým hrozné dá brinkoty zbrojstvom.
Nad ním sa Britwald honosácí takto vyrekne:
Čo mne si chcel darovať, to som už tebe zpátky navrátil.
Tú za naších v boji zmordovaných druhov odplatu vezmi.
Naproti odpovedá, a tak ustami rekne Hodislav:
Jedno mi prítomné kedykoľvek svetlo opustiť,
Buď včul, buď pozdej; starší vek bez toho ťarcha.
Než ty sa veľmi neteš, že si mňa včul ze sveta zňésol:
Neb za mnou v krátkú sa budeš sám chvíľu pobírať,
Keď Svatopluk ťa zrazí, a do večných mrákot odešle.
Tak hovorí; i v tom černá tma zaťáhne mu svetla,
A studené z tela vyjdúcá duša údy opustí.
Sbehnú sa druhové, a pre trúchlý vojvody úpad
Chcú sa na báborském najvyššém vodcovi pomstiť.
On sa do ních púšťá, a braňou prestrašlivo žúrí.
Jak zlobivý keď lev zmarní pastýra, čo ostrou
Bol ho ranil kopiou, a slabý dal prez kožu úraz.
Naplašené pozatým dáví a pazúrami rúcá
Stádo celé, a ze všej neunáven besnoty vzteklí:
Tak rozohnen Britwald, jak ráz dolu padnul Hodislav,
Ostatních, čo mu len blížej k rane došli, junákov
Odnášá, a hrubé pobitých tel kopce nakládá.
Než jako prám zarytý v rebrách z bohatého na žrebcov
Strojslava ťáhne jaseň: chytrý na nosákovi zrázu
Priklopotá Radegund, a hroznú zvestuje bídu:
Že vzteklý po pravém na spósob víchora búrí
Krídle Milín, že krutým už zňésol Kučbora brvnom,
Rýchlonohému ranil Mutimírovi stehno, že padnul
Od Jaromíla Salak, černý od Zbíslava Borša,
Že prudkému iné odolať vác útoku vojsko
Nevládá, a myslí v zufalém už srdci na ústup:

Len jediný létá Ratimír a nepráteľa mešká:
I špatnému vydať nedopúšťá útcku zadky.
Náramným sa tedáž rozpálí od jedu ohňom;
A svým rozkázav bojovať dobre vodcom, i k veľkej
Ostatních naporád núkať zmužilosti junákov,
Tam sa valí hurtom jak rýchlý krídlama jastráb,
Keď na šťáve sedeť dolu v úvale poštrkov uzre.
Iskry z očí mu idú; metané hrivy kníše povetrí,
A z jasného na ďáľ mihocú sa bleskoty štíta.
Vodci zatým zbudení, a krem toho od seba schopní,
V pótke sa obracajú, i ze všetkej násily žúrá.
Hneď Winfríd Skotomíra, Ludolf Sukoráda, Madalhod
Rajku zrazí, Wilbert stele Návoja, Ulrich Umíra,
Ohromný Čelu Erchenbert, Vato Bojšu a Ránku.
Včul mnohonábožný a tuhé na zbrojstvo nemenší
Rozháňá sa Chocil Privinov syn, i Predhoru znášá.
Jak zre pohan Radislav, že budúcí zať mu upadnul,
Doňho sa dá; a napred k Svatovítovi takto sa modlí:
Vládnúcí Bože nad vojnou, Svatovíte preveľký!
Čo škaredý na naších púšťáš vrahov ústrach a mocnou
Jích bíjáš pravicou, mírný ríď tento mi oštep;
A stredňé dopraj Privinovcovi rozraziť údy.
Já za to, keď sa domov jako víťaz šťastne navrátím,
Pod širokým a hlavou sa traťácím v mračne dubiskom
V háji našém veľkú remeselnej práce a rezby
Obzvláštnej sochu podvihnem; z veľkého i meďmi
Ozdobený tebe roh do pravej dám hrsti bujáka;
Než do ľavej hybké položím to lučišťo i strelky,
A z boku zlátistý Chocilov meč zpusten uvážem.
Tak povedá; i v tom smrtonosné mikne kopijsko;
Než toto vrh zvýší, a ľavé ide prez pleco ďálej.
Naproti údatný Privinov syn takto vyrekne:
Otče nebos, čo si len jediný všehomíra Panovník,
Len jediný u všech najvyššej poklony hodný!
Daj modlára naším poraziť končárom; a slušnú
Len tebe česť mrzkej nedopúšťaj potvore zdávať.
Takto rečúc pevnú zaklátí jedľu; nechybná
Táto do pupka letí; i celé hneď bále i kríže
Poprepichá, a tuhým vylezá prez kosti ven ostrím.
On sa tedáž prekotí a na zem dole ustami padne.
Ništ Svatovít, ništ zásľubná nepomáhala modla.
V tom ražnú Zoroľub strelu do Privinovca zamírí.
Bol by ho ľahko ranil, nebo aj snaď ze sveta zňésol;

Než jeho prespanilý, bráňácí otca, Vratislav
Predbíhá, a celú s marným ruku utne mu šípom.
Ďáľ zmužilý Bojmír znášá Tura, Dobroslav Hodku,
Premnoho údatný Radbod Čudomíla, Jesutbor
Ustala, vnuk Zaglav Čestislava, Dragšo Bazáka.
Než Merisáv, jak meč na železnej Bodroka lebke
Rozlámal, ťažký zakopan pred nohma za medzník
Pojme kameň, čo by včul zdvihnuť dva nemohli pacholci,
Bár by i najvatšej ze všech boli na svete vlády;
On však sám jednou ho do najvyššého rozehnal
Slavka rukou, a tuhé podrúzgal na hrudi kosti.
I hnevní jako keď do hroznej kanci sa bitky
Medzi sebou vydajú, a prenáramnými okolné
Aj vrchy aj zehnuté kormúťá úvaly kvikmi.
Zver do skrýš uteká, zachopí sa vtáctvo na úlet,
Ukrývá sa pasák, a celé trne od ľaku stádo.
Než tito ze všetkej žúrácí besnoty vztekľá,
A skrivenými kruté sekajú sa na polty zubáľmi;
Najmnožšá teče krv, lúté peny od huby skáčú,
A zlomené prašťá naporád pod hryzmi čelusti:
Tak prední bojujú z ostatnej násily vodci.

Jak to vidí Svatopluk, hneď svých tak začne ponúkať:
Víťazi údatní! na vašej to všetko je vláde,
Má-li Devín a celá ve svej stáť voľnote krajna.
Čož' teda tak veľkou menšého nepráteľa žúriť
Vzteklosťou, a také rozmáhať vraždy trpíte?
Starci hľa nevládní, a žalostné s matkami dítky,
Od múrov ruky pnú, i kladú vám prosby, aby ste
Od ních zkázu krutú a nevoľnú zahnali bídu!
Tehdy neohrozeným odvážní srdcom a prudšou
Vrazte na báborské, čo pozostaly, hajna tuhosťou;
I všetkých, čo sa vám nebudú chceť poddať a ostrú
Pred vami braň položiť, zbite a strite na hlavu Nemcov.

Takto volá, a krikom všeliký hluk bitky premáhá.
Ti hneď, jak víchor kalného od oblaku zbúren,
Keď sa na háj vrútí; a vzteklým hurtom ohromné
Buď duby, buďto hlavou nebotýčné jahňady láme,
Až prázné sem i tam, kde stávaly, zostane místo:
Náramný všade tresk na tresk, všade strašne jačácí
Rozľéhá sa hrmot; dobitá od pádu zem húká:
Tak sa vaľá, a krutým žúrá na nepráteľa zbrojstvom;
I smrti rozmnožujú, a beze všeho pohreby počtu.

Umko, povedz včul tých, čo v ukrutnej zešli porážke:
Neb kebych aj sto mal ust, jazykov též toľko, medenných
Toľko hlasov; nemohol bych sám dosť bez teba predca
Všech menovať, čo buď obratní pozrážali vodci,
Buď veľaúdatný Svatopluk sťal a ze sveta zňésol.
Vojvoda Krup dobrého na meč Bogdána zabíjá,
Prezmužilý Sťahlav širokú do Jarohneva tešľu
Roztáčá, a celé až do plec pretne hlavisko.
V tom sa na dvoch rázom vychyľá Privinovcov; a tento
Otca raní, tam ten syna vládnejšého od otca;
Však žádnému daný nepriňésol záhuby úraz:
Neb ze stehna Chocil, prekrásný z lokta Vratislav
Skrovnú červenavej len bol krvi částku vypustil.
Bor nadutého zrazí Gotprajza a Waldeka s Helfom.
Obratný jeho syn Vlastoň Harbrechta a Gundu.
Ohromitý Slavboj Wolfganga, Adelricha, Bertu,
I dvoch rovnovekých Landulfa a Waldu bratrancov.
Už voľnú ku samému preťal Winfrídovi cestu,
Čo všetkých o celé výšil pleca Nemcov, i ze všech
Báborských najsilnejší bol u vojska junákov;
Najvác též hromovou rúcal dolu zástupy sosňou;
Tohto krutým do ľavého mečom slychu mikne, i pevný
Hnedky šišák a tuhé poprerážá na hlave kosti;
Modzgy tedáž vyleťá, ohromné údy sa zrúťá,
A trasená pod náramnou zem praskoce ťarchou.
Obvýšný Ludomír, veľký nad míru bojovník,
Medzi bradou a slychom pravšé Merisávovi líco
Rozkálá; než jak smrtonosný ťáhne ven oštep,
Žarkoslav tovaryš Merisávov naňho sa vháňá;
Však dľácí bedlivá chytrým predstihne lučišťom
Prekrasa vrh, Ludomíra dobrá manželka; samého
Čo z domu do blízkej pustiť muža nechcela pótky;
Než spolu s ním sa neohrozenou k boju vybrala mysľou;
A proti všem ho vrahom, proti všetkým bránila zbrojstvám.
I včul jak spatrí Žarkoslava doňho zamíriť:
Ostrohubú z napatej rútí kuše strelku; fyčácím
Táto letí povetrím, i zrovna do lokta idúcá
Hneď žily popreniká a do silnej pichne sa kosti:
V tom ruka klesla celá, a naprāhlú pustila jedľu.
Než veľaúdatný Zemižížeň Bystroňa, Dragšu,
A známých zkládá Metimíra a Divku boháčov.
Zaglava k ním pripojí, a hrubého na postavu Bojku:
Tento napred spolu aj s bratrom svým naňho dal útok;

Než jak zahľádá, že milý brat Žalko upadnul:
Od strachu naplašený chce milosť od vodcu si pýtať;
Však než začne prosiť, v trasených hrot uvázne mu ustách.
Včul se samým potká sa Jesutborom, údov ohromných,
A zďaleka hrozný, ze všetkej napna sa vlády,
Mikne jaseň; ten i štít i mosadzný rozkole pancír;
A k tomu skostnatelú na prsách rozdrúzgne chrupávku.
On sa tedáž, jako odlomená z vysokosti pahorka
Zpusta, na zem rúti, a padlým zabrinkoce zbrojstvom.
Ništ menšá na ľavém Nemcov je krídle porážka:
Kde zmužilý predňú má správu a vládu Borislav.
Rozkatený Svojský válá Gunihilda, Bujartúr
Detleva s Baldvínom, Rozhoň zase Ostaša lovca:
Ten šípom, ten tam kopiou, ale tento železmi
V šestoro obkovaným a neľahkej ťarchy kyjákom.
Veľkoduchý do krutého Deslav Štilfrída zatíná;
S plecma sa v tom hlava rozlúčí a skáče na úhor;
Stydnúcí na plachém zostává žrebcovi kadlub.
Najvác však Borislav žúrí a nepráteľa marní;
Neb jako na zvýšných padajú dole sosne a hladké
Jedle horách, keď jích naporád britkými oravskí
Odrubujú a na zem zvaľujú mládenci sekermi:
Tak pod náramným hromového Borislava šťápom
Létaly báborské a krutú braly záhubu vojska.
Už Bodu, už srditých Jeltislava, Častoňa, Víta,
Už veľkého zrazí Budimíra a Návoja s otcom,
I sto iných. Než jak na samého sa Svenčara vodcu
Dostal a náramné poprerážal na pleci kosti:
Príjde mu zrázu na úm, že je už čas a chvíľa pohodná
V medveďov oblečených pustiť na koníctvo junákov,
Čo skovaní dovčul v ostatňém stáli porádku.
A hľa tu ohromný zafyčí, i zrázu sa v jasných
Hrot zablýskne očách; a oborský naňho sa rúti
Izbignev Častoslavovič, remeselne kutými
Od hlavy až do samých zakrytý pat meďmi: neváhá
Predstihnuť chytrý ho Borislav, zďáľa mohútnú
Do prostred líc sosňu hodí; ani túto celistvý
Nepribaví na tvári šišák, ale celky ho prejde.
A zrutný prebodá nos, i ven tylom ešte vybíhá.
Včul teda už sa šerým vyvaliť rozkáže junákom,
A v čelo nastúpiť: tých jak nepráteľa žrebci
Zahľádnú, tehdáž naplašá sa a od ľaku zbúrá:
Včul predkom na vysosť sa pnú, včul zadkami hádžú,

Včul sem i tam skáčú, a jeden do druhého zapírá;
Strašne pritom frkajú; ani nechcú uzdy poslúchať.
Než čím vác pilní ukrotiť jích Bábori snáží,
Tým prudšej každý sa metá a strečkuje vácej.
Náramné zmatení, náramná postane bída.
Zhadzovaní ani už zadržať na chrbáte sa Nemci
Nevládnú; i jak uzrátý z dubového opádá
Hája žalud, keď s ním hvižďácí lomcuje víchor,
A zhora až do samej zhybané zeme kníše vršáky,
I trepané haluzím haluzí, snety snetmi porážá:
Tak ze sedel dolu Nemci prší; kovanými ležácích
Nohmi rozešlapujú koňové: hlavy, kosti a pevné
Záhubná dupotom rozrážá podkova rebra;
Válečné ruky též drúzgá a v loktoch utíná.
Než veľký Svatopluk na tuhé svých toľko sa dívať
Nechce potýkání, najvyššou nechce sa toľko
Uspokojiť správou; ale dychtí vojsko porážať,
A vlastným pravicou napomáhať v bitke junákom.
I vzteklým, kde samí najprudšej Bábori žúrá,
Tam sa valí hurtom jako Váh, keď z náhody Morské
Na zvýšném sa zemetrasením Oko pohne Kriváni;
Nástojný k tomu dážď, z rozpuklých nasporen oblak,
Ze dňa na deň pluští; hojné vod množstvo do nízkých
Stále dolin hrkotá, a všetko sa doňho vyľévá.
On sa tedáž zdvihlý nad vlastný výmola úžlab
Rozšíri, a kolom zatopácí úvaly víťaz
Mosty a hrádze trhá, sáťá, stromy, chrastiny rúcá,
Stáda celé i celé odnášá s ľuďmi obydla;
I zrobenú všade zem, do samej až mrtviny zvľéklú,
Rozbrodený všade múl, a ohromnú zpustu nechává:
Tak veľaúdatný Svatopluk sa strašlivo rúti,
A hroznou zmužilé odporných zástupy Nemcov
Zhusta braňou znášá a ukrutné mordy vydává.
Zastihlého napred porazí Helmúta, čo zrutným
Vojska dubom stíral; potom Érenberta, Urolfa
A dvojo obzláštných Arimunda a Bekmana strelcov.
Gerlacha jím druha dá; rovné Gothefta a Branda
Nútí též okusiť šťastí: neb tohto na pupku,
Tam toho na stredňém popreháňal gágore šťápom.
Ďál Švanhilda morí; teba též, Markwarde, čo vždycky
Pri slavných veselým spíval si a na struny hrával
Nemcom hodách; i včul do krutej si sa vojny priňésol,
Pótky abys' vidéné a hrdinské číny hrdinských

Oslavoval vodcov; než ohromnej vlády Slovákov
Kráľ zarytým pod hrdlo mečom konec ovšem ukrutný
Dal pesňám, a nemú ťa donútil harfu naríkať.
Na blízkého po ňom sa ochotný Ulricha vháňá,
A britkým ryšavú mu naráz hlavu zežne tesákom.
V tom šviská zafyčí, a na štít zablinkoce strelka;
Obratný hybkým pustil ju lučišťom Adelhold;
Však netešil sa ju aj pustiť: neb zrázu ohromným
Naňho krokom cválá Svatopluk; zahľádna ho chvátať,
Veľmi sa hneď strápí, a chrbát nazpátky zavrátí.
Jak keď nad širokou a chladnej od zimy ztuhlou
Z náhody nekdo chodí mlákou, a na prostredu dvakrát
Neb trikrát slabší jemu ľad pod nohma sa pukne,
A studené sa prez otvorenú hrne štcrbinu bahno;
Stále na zad pádí, a trnúcím od strachu srdcom
Ku brehu pospíchá, i neverné mosty opúšťá:
Tak ľaklý uteká a vyhnuť chce zkáze Adelhold;
Než veľaúdatný Svatopluk dostihna ho, mocnú
Jedľu hodí; do pravej sa zabodnula táto lopatky,
A prez náprotivý železom ven bombolec išla.
V tom hnevný Wilbert náramným vždycky fučácí
Naňho jedom; k tomu vác mrzkou Adelholda zapálen
Ešte ranou, dovalí sa; napred však takto zavreští:
  Práve na mú žádosť sám ráz až ke mne prichádzáš!
Neb se tvou dychtím pravicou už dávno sa potkať.
Než blížej sa priber, blížej chod prihni, by štedrá
Táto ťa s báborskou sesobášila píka nevestou;
Též veno kráľovské a novú ti odevzdala krajnu;
Však tolikú, koľkú zvalenými len údmi zasáhneš.
  Než chytrý Svatopluk s marnou včul nechce sa meškať
Odpoveďou; ale hvižďácí po predku do hlučných
Praskne mu ust končár; i tedáž zuby všetky vyrážá,
A zlý utne jazyk; na ryzý on stále sa písek
Vystírá, a šerú hojnej krvi réku vyľévá.
Až tenkrát veľaúdatný jemu odreče víťaz:
  Mňa s jakovou snúbiť žádals', Wilberte, nevestou,
Já s takovou ťa včul snubujem; veno všetko i dávám;
Neb koľkú udeliť sám od seba chcel si mi krajnu:
Toľkú máš, toľkú tebe som dobrovoľne popustil.
  Tak povedá; i v tom do iných sa zbrojstvom odevzdá.
Bez baveňá Vato uzre konec, konec uzre Madalhod:
Tento do líca ranen, tam ten do črísla; milostný
Ništ jím vek, ništ jím spanilá nepomáhala krása.

Chcel sa tu síc veľký smilovať sám nad nimi víťaz,
A hroznú položiť kázal braň, i od boja prestať;
Však pre hrdú zpurnosť a pre veľké odpreli méno;
I mnoho tým prudšej započínali naňho dorážať.
On v hneve rozpálen smrtonosný naproti oštep
Zakláti, a oboch na devínský zhadzuje úhor.
Jak toto Erchenbert a Ludolf ze blízka uhľádnú;
Neb prám jím na pomoc zbrojstvom pospíchali prispeť,
Náramným vácej zahorácí od vzteku ohňom,
Beh začatý zrýchľá, a trikrát vatšími sa naňho
Skokmi ženú, i svých dychťá synov úpady pomstiť.
On však jích predstihne rukou; a prvého fyčácím
Ukládá šípom, hromový pod líco druhému
Vetne tesák, a ľavej polovic hneď usckne čelusti.
Z prednejších jediný zbývá už Radbod; a tohto
Do smrti nechce zabiť, na druhý svet nechce odeslať;
Len ho raní, a tuhé na pravém pleci kosti nabodne:
Krv sa porád vyvalí, a skvúcí obleje pancír;
I všelikej prestať ho zatým od pótky donútí.
V tom k nemu tak povedá: veľasilný Radbode, vodco!
Ze všetkých ty jeden ke svému sa kráľovi navráť,
A trúchlý boja výpad i pohromu vojska mu oznám:
Darmo nech ostatních nečeká doma z bitky junákov.
  Tak hovorí, a tedáž ode ďáľšej prestane vraždy;
Nechce i méň zmužilých a obecné zástupy zrážať;
Len Britwalda hľadá, stretnuť Britwalda samého,
A s ním len jediným dychtí sa do bitky odevzdať.
  Keď tak po všetkém obchádzá vojsku; a hrozným
Báborského volá huhláním vodcu na súboj:
Vševládný tenkráte Otec, všehomíra Panovník,
V nadhvezdných bydlách ku Cyrillovi takto vyrekne:
  Nábožný sluho mój! včul tá dostúpila chvíľa,
V nejžto už ostatňá vyplní tvej prosby sa žádosť,
Včul mnohoúdatný Svatopluk Britwalda samého
Vodcu zrazí, a konec všelikej dá vojne: i zbytky
Válečným ušlé pravicám pod vládu zaujme.
Žáden aniž sa včul z toľkého vojska nevrátí,
Len jediný Radbod, poranen však ťažko; a hroznej
Pretrúchlú Nemcom podonáša zprávu porážky.
Tak slavné vposled Svatopluk víťazstvo dosáhna,
Oslobodí sa i sám, i své od podlehy ľudstvo;
A vlastnej krvné pripojácí národy berle,
Údatných veľké založí kráľovstvo Slovákov.

V tom pokloní sa Cyrill ďakujúcí: díky ti Otče
Ševládný! Ty ne len z nezmernej dobroty svého
Oslavuješ sluhu sám, a nebes jemu částku na bydlo
Dopráváš; ale aj v slušnej ho za zemčana prosbe
Ešte vyslýcháváš, a čo žádá, stať sa dopúšťáš.
Než Britwald jak svých utekať zahľádne junákov,
Jak zaslyší, že už ostatní poupádali vodci,
A s horním večitú sa na noc rozlúčili svetlom:
Toľko Chocil ranený, ranený syn tohto Vratislav,
A skoro pólmrtvý zostává na svete Radbod;
Sám Ratimíra vidí opretého na oštepe krívať:
Náramnými tedáž sa zapálí hnevmi; i besné
Jak v jame vápno blčí a klokočmi na výšku sa zmítá,
Keď sa hasí, a mnohou rozpúšťá studne mokrosťou:
Tak vre mu srdce ohňom, prsa tľá, para od huby kúrí.
Než jako vztek zmírní, a daná jest obleva mysli,
Tak se sebou: či i já včul uťécť, a do vlasti sa s haňbou
Mám vrátiť, by mi báborské vždy vytýkaly matky,
Že v marnej toľkých utratil som pótke rodencov?
Či v súboj sa vydať se Slovákov kráľom a padnuť?
Lepšej tehdy umreť, lepšej tu s inými hrdinský
A slavný bude ráz podstúpiť vodcami úmor;
Nežli nenávistné krajanom dať spatrovať usta.
Kdo však zná, či mojím Svatopluk neupadne tesákom?
Neb je i ten britký, a na zem ví údy porážať.
Stavteže beh mužové a hanebný seknite útek.
Já sám len sa vydám na Slovákov kráľa; vy toľko
Stojte poďáľ, a našej nehnutí dívajte sa bitke.
Sotva že tak zahučí; a tu už veľkého Slovákov
Kráľa zočí sa valiť; zrutný v tom ku predu oštep
Zavrátí; a hrubými také slova ustami vydre:
Pristav iných a od ukrutnej zdrž sečby junákov.
My dva sa medzi sebou na hrdinský pustime súboj.
Jestliže ty zvýšíš, samovoľný staň sa panovník;
Vác ani báborskej nepodľéhaj vláde slobodný;
Týchto naších ale ostatních z krvavého bojišťa
Preč pustíš a milej navrátíš vlasti junákov.
Jestliže já ťa zrazím a život ti zbrojstvom odejmem;
I tvoja krajna i ľud do našej sa podostane správy.
Tak-zakričí. Veľkou poteší sa na mysli radosťou
Kráľ Svatopluk; tehdáž privolí na všetko, čo žádá;
Len že na zad Nemcov poprepúšťať zbytky odepre.
V tom svým dá rozkaz položiť braň a od boja prestať,

I prázné zanechal pre oboch na prostredu místo.
Ti hneď poslúchnú: učiňá prestranstvo, a jasné
Štíty hoďá; i na povpichané v zemi šťápy sa oprú;
A s veľkým patrá divením; ani už zrak a bystrý
Pohľad, aniž napaté nezpusťá od mužov usta.
Než tito čím súcé sa otevrelo k súboju místo,
Jak v seba dva hladní levové, keď z náhody padnuť
Laňku viďá, ostrou čo chytrý na ležisku poľovník
Poprebodol strelkou a zahľádev týchto uťékol,
Náramným sa ženú rvánim, a pazúrami lútý
Boj začnú; i celú každý chce v pótke dosáhnuť;
Částky aniž dopráť nedopúšťá lačnoty vztekloseť:
Tak sa jeden do druhého vaľá, a krutými ze ďále
Do zrutných mírá končárami údov; i prední
Ohromnú uhodí Britwald do Svatopluka jedľu;
Tá zahučí, a zlatú naraňácá u slychu lebku,
Ďáľ zaletí; i krvou napojiť sa snážila darmo.
Naproti kráľ Svatopluk ťažký do dutého zapraskne
Štíta jaseň; tehdáž prerazí na prostredu aj štít
Aj pancír; telo též po samé až kosti rozedre.
V tom z ľahkej ostré vytasá meče pošvy, a zhusta
Medzi sebou rubú sa; i jak boj nekdy vedúcí
Dva vzteklí drakové trojakými ze tlamska jazykmi
Vystrelujú, a tuhými sečú sa žihadlami do hlav;
Zlý k tomu jed kydajú a sypácí z gágora plápol:
Tak honené sa v rukách mihocú, vrhy nad vrhy sem tam
Rozmnožujú, a ze zbrojstva sypú mnoho ohňa tesáky.
Najmnožším i šišák i štít zní praskotom od ran:
Jak by hromom skaly rozdrobené dolu z kopca ukrutný
Dávaly pád, a kameň na kameň ztuha v úvaly tryskal.
Už hrivy rozsekané a trasúcé chvosty navókol
Roznášá povetrí; ze zlatých kusy prilbic a zdvihlých
Odskakujú hrebeňov; zbavené až krásoty všetkej
A množších preťaté v místách zostávaly lebky.
Už sama aj hustá prez díry a naskrze bodlé
Prez mede krv sa tlačí, a krásné sčerňuje zbrojstvo;
Kam ďáľ vác i praná sa ozývá obloha brinkom;
Báborské zdešujú, zdešujú sa i vojska slovenské,
A s veľkým čekajú trnutím: komu z týchto hovácé
By šťastí, komu by vlastná poslúžila vláda.
Než tito uznovaní a po všetkých údoch okleslí
Ťažko už odfukujú; i celým telom od potu moknú.
Dvakrát odpočinú; dvakrát sa do pótky navráťá,

A strašné častými sypú rany krúpami do hlav;
Zostane však prázná dareňá a prospechu snážnosť.
Než po tretí jako ráz besný v seba pustili útok,
A všelikú sily moc, všelikú vynakládali chytrosť;
Ostatňé vzteku též rozvolnili uzdy, až horkým
Srdca jedom pukajú, a divé zraky ohňami lišťá:
Tu studená už smrť k Britwaldovi začne sa blížiť.
Neb jako ze všetkej napatý, čo zbývala ešte,
Vlády sa rozháňá, a tuhú ranu do hlavy dává:
Obratný Svatopluk zvrátí braň ochytre a ťažkým
Treskne na meč tylcom; náramne zapraštala tehdáž
A zlomená u samej sa oceľ rozpuknula rúčky;
Hneď grňa padla na zem, prázné v ruke zostaly črenky.
Mocnou v tom pravicou na nový podvihne sa úraz;
Stále krutý zablýskne tesák; a pomedzi šišákom
A krajným pleca ozbrojením, kde je k úmoru cesta
Najbližšá, jako hrom náramnou praskne tuhosťou,
A svazové žily pretne, celý též prezpoly hurtom
Pretne hrtán, a ponaklonenú hlavu napravo schýlí.
On sa tedáž kácá a na zem dole údami buchne,
Jak by hrubý neb dub, neb ohromná padnula sosňa,
Čo dva tisíce rokov na tatranských rástla pahorkoch:
Tak veľký na ryzém rozprestren písku, a sem tam
Rozťáhlý množšú zaujímá úhora částku.
Krv tehdáž doteká; i v tom duša údy opustí,
A spanilé večná pozavírá mrákota svetla.

II.

CYRILLO-METHODIADA.

VÍŤAZSKÁ BÁSEŇ

V ŠESTI SPEVOCH.

Spev prvni.

Obsah.

Rastislav, širokovládný ve Slovensku panovník,
Svým aby súcejšé v kresťanskej víre opatril
Vycvičení, a celú od modlý krajnu očistil:
Rečníkov napraví k cárihradskému se prosbou
Císaru o zbehlých ve slovenčine zvesiov. Ochotný
Konštantína Michal dává a bratra Methoda.
Rastislav došlých s nevyslovnou prijme radosťou.
I hneď kráľovskú predním ve Devíne bydľácím
Hostinu zastrájá; a seďácím u stola bratrom
Vyprává: kedy v tých kresťanská povstala napred
Víra zemách, kedy zašla. Potom ďáľ táže sa ešte,
Jak sa Boriš, kráľ Volgárov, ke Kristu obrátil.

Prospevujem, jak vyprosení z Cárihradu bratri,
Konštantín a Method, ku tatranským došli Slovákom;
Jak márné po celej vyvrátili krajne modlárstvo,
A všeliký národ v kresťanskej pravde i božském
Zákone vycvičený spasiteľnej získali víre;
Jak též obvinení slavskému a od seba chrámom
Nadstavenému dané povymáhali obradu právo.
Než vy blahoslavení, v nebesách už částku majúcí
Slávov apoštolové, prispejte ku práci, a černú
Z mysli vyžeňte šerosť, i horúcí zažnite plápol,
Hodne abych mohol oslavovať vaše pesňami číny!
Ty spolu najvatšá dosaváď mej podporo Umky!
Aj včul hov, keď o dvoch Ti nové zním prospevy bratroch
Premnoho jím rovnému. I Tys' ľudu nekdy ve chráme
Nábožnosť a pravú kázával víru. Ty múdrosť,

A mravné učení i porádné ústavy cirkvi
Prednášal; súcích na kňazský úrad a kňazskú
Pripravoval hodnosť mládencov, i nauky podával,
Jak by sa najlepšej rídívali Krista verácích
Zástupové, a ku večnovekej poprivádzali sláve.
Tys' k tomu od Božského pošlé Ducha písmo slovenskou
Verne rečou preložil; vlastným spolu jak toto isté,
Tak též nábožných mnoho knih na svetlo vypustil
Nákladom, a z hojnej krajanom svým štedroty rozdal.
Tehdy uchom sa nachýl'; a jakož si ma nekdy očúval,
Keď som o podvihnutém spíval kráľovstve Slovákov:
Tak včul o jích kresťanstve a prednej víre poslúchaj.
Rastislav, široký ve slovenskej krajne panovník,
Pre zmužilosť veľký; ale pre svú omnoho vatší
Nábožnosť: nebo vác o nebeské nežli o zemské
Bol pečoval šťastí, na pochybný rozpak upadnul:
Zdáž je pravé kresťanstvo, čo jím dovčulka nemeckí
Ohlasujú kňazové, neb snaď blúd k zisku vymyslen.
Krem toho rozvažoval, jak skrovný veľmi u ľudstva
Má vše jejích učení prospech. By sa tehdy o pravde
Lepšej presvedčil, lepšé ubohému opatril
Národu vycvičení a potrebnú známotu víry:
Príbuzné zavolá do devínských knížata ohrad;
A k sešlým hovorí, i takú jím raddu vydává:
Práteli uprímní! márné sme opustili ovšem
Božstva naších otcov, rezané v ohni spálili modly,
Krst spaseňá a kresťanskú poprijímali víru.
Než jak v tejto malé umení a známotu máme,
Jak ľud nezvedený, ve predešlej mysli zahrúžen,
K svetlu nemóže prijíť, a z hustej mrákoty povstať:
Zjavné byť všetkým na své oči dobre vidíte.
A kdo tu najvatšá toľkého je príčina zlého?
Zdáž nejsú sami Nemci? takých keď odeslali zvestov,
Čo zhola buď neveďá našu reč, buď smešne ju lámú;
Ďáľ ani chuť nemajú lepšej vedomosti nabudnuť;
Radšej chcú ku jejích my aby sme sa nemčili vóli.
A však i týchto malá sa len už včul částka nachádzá.
I kdo zná, či ozaj to pravá tá víra, čo Kristus
Nekdy učil? či snaď nejaký len podvodu nástroj?
Čož' teda máme robiť? jako si v neporádku pomáhať?
Došla povesť, že Michal, nábožný východu císar,
Volgárov kresťanstvo učiť veľkého na múdrosť
Konštantína poslal, že slavný tento apoštol

Slavské písmo našol, že zretelne a veľmi pochopne
Tým istým jazykom spasiteľné pravdy celému
Národu prednášá, i božé v ňom služby konává.
Tam že i nábožný a ve všetkém bratrovi rovný
Nasledoval ho Method, i taký vzal pred seba úrad.
Tehdy my aj vážné k širokovládnému tomužto
Cárovi se prosbou a darom vypravme poselstvo:
Nám aby též z najhojnejšej svej lásky podobných
Dal posvácancov, čo by nám i našému rozumnou
Ľudstvu rečou zjavený vykládali zákon, a touto
Cirkevný spolu rád, a božé odbývali služby;
I všeliké po celej vyvrátili krajne modlárstvo.
Rozpovedá; i hneď Svatopluk, hneď túto pobožný
Raddu Chocil schválí a s veľkou prijme radosťou.
Tehdy ze prítomných vyberú Zemižížňa a Slavku
Rečníkov, s vážným čo by išli do mesta poselstvom.
Prevzácné dary vzať kážú: tri totižto podivné
Prútky zlaté, tri zlaté ostím a steblami klásky,
Toľko zlatých i vajec s labuťou v kove týmto podobnou:
Všetko samozrastlé a na Tatrách nekdy naľézlé;
Též hlavu rovne zlatú ze devínskej modly Perúna,
Od Slavyhosťa kutú, Dobroslavy panny umelca.
Krem toho ešte kožuch ze drahých a ku pohľadu krásných
Ustrojený sobolov, ten kroj dokonále majúcí,
Jak sami východní sa zvyknuli cári nosívať,
Keď zima trešťácá a tuhé žúrívaly mrázy.
Všetci mu najmenšú sto volov cenu hádali múdrí.
Ba spolu turčanských najmnožšé baňky olejkov
K ukroteňú nemocí a hrozných ľudstva bolestí.
Než posli, jak hotové sa nachádzalo všetko na cestu,
Bez baveňá na Dunaj sadnú, a ku cárovi píľá;
Napred však ruky sepnúcí k Bohu takto započnú:
Otče nebovládný, čo po dobrej chódze verácích
Stále vodíš, od blúdov a od zlej náhody chráníš!
Daj šťastnú po vodách, šťastnú daj rovne po cudzích
Cestu konať medzách, a všetku nebezpeč i každý
Od nás vzďáľ úraz, cárihradského aby sme
Zdarne do mesta prijíť, a konec vyslanstva i súcích
Dosti mužov k učeňú od císara mohli dosáhnuť,
A s nimi nazpátek do milej sa vlasti navrátiť.
Tak sa modľá; i hneď spletané mečom húžvy odetnú,
Breh nechajú, a tuhými leťá dolu vodmi ochotní.
Šťastne do volgárskej doplavá sa krajny; ponajprv

Kde slavským božské v nádhernėm kostole služby
Odbavovať jazykom s veľkou zaslychli radosťou.
Odtiaď prez Balkán a hrozácej príkriny kopce
Pokračujú, a Tráckom idú až Cárihrad uzrú.
Veľmi divá sa vežám, náramným veľmi domiskom,
Zrutným též hradbám, čo celé obkládaly mesto.
Než jako už volaní núter do zlatého po stupňoch
Bydla kročá, a svýma danej ruky rukma sa dotknú,
Výborný rečník Zemižížeň takto začíná:
Cáru veľaslavný, čo ve troch sveta tohto počasťách
Rozlehlé spravuješ mocnárstvo a právami rídíš!
Snaď ti je už známé, i povesť tvým ľahko sa dostať
Mohla ušám, že blúd a slepé zanechavše modlárstvo,
Na spasení a na kresťanskú sme pristali víru;
Len skrovná sem i tam zostává částka pohanstva.
Než zchádzá učiteľ, čo by nás dókladne potrebným
Vycvičoval pravdám a božé spolu písma vykládal:
Neb ti, kterých včul máme, čirí sú Nemci napospol;
I predním ze naších je nemálo podezreno starcom,
Zdáli je istotné to ozaj kresťanstvo, čo hlásá,
Či snaď len zámer pod svú nás vládu uvádzať?
A preto nábožný kráľ náš Rastislav i múdré
Kníżata ostatňé s takovou nás vyslali prosbou:
Bys' nám dal zbehlých a našej reči dosti rozumných
(Neb ve vašém sa takých vácej mocnárstve nachádzá)
Naučiteľov, čo by nám všetkým zretedelne potrebnú
Kázali nábožnosť a svaté prekládali písma,
Slavským též jazykom božské vykonávali služby.
Krem toho aj skrovné tyto ešte darunky, ve vlastných
Nekdy horách našlé, s uprímnou poslali mysľou.
Ty vďačným, jakovékoľvek sú, prijmiže srdcom,
A spolu ve stálej zachovaj nás prízni a láske.
Tak povedú. Mocný zadiví sa premnoho císar.
Toľko aniž rídké ovšem si darunky neváží,
Koľko že súcejších k učeňú mužov od neho chcú mať.
Až vposled hovorí a takýmito odreče slovmi:
Veľmi teší a nevyslovnou mňa to hýbe radosťou,
Že ste sa kresťanskú poprijímať víru, pohanskú
Zaslepenosť a hluché zanechať rozmysleli božstva,
I k nám o zbehlých ve slovenčine zvestov utíkať.
Tehdy takých, jak iným dosaváď som zvyknul ochotný
Národom odsílať, milerád bez mešku odešlem.
Nech ve vašej vlastnej reči lepším omnoho šťastím

Čistú nábožnosť a potrebné zákona pravdy
Vás po krajne učá, než dovčul učívali Nemci.
Dar též vďačne daný a vašich k nám dóvera knížat
I práteľstvo jejích nemalú má u mňa pováżnosť.
Takto Michal povedá; i hneď bez rozpaku mysli
Konštantína volá a bratra Methoda, čo práve
Tenkrát z volgárskej sa navrátili krajny do mesta;
A k prišlým hovorí, i takú dá príčinu zváňá:
Bratri milí, gréckej najvatšá ozdobo cirkvi!
Rastislav, širokovládný ve Slovensku panovník,
I Svatopluk s vrúcným Chocilom včul poslali ke mne
O zvestov, čo by jím kresťanskú hlásili víru.
I kdo tu súcejší ku takej veci najde sa od vás?
Vy ste jejích známý ve vašej už vlasti Solúne
Zvykli jazyk hovoriť; vy potom ste opustili hlučný
Odmlady svet; prísnú sebe vybrali kázeň, a celky
Posvatným sa vedám i duchovným oddali prácám
A zmužilým cnosťám. Ty si, Konštantíne, pre Slávov
Písmo našol, božský prekládal zákon, a božské
Týchto rečou uporádal i sám už služby konával.
Tys' divokých zvédol ve pravej už víre Kozárov.
Vy spolu súsedným ste nebeské hlásili pravdy
Volgárom. Teda iďte a tak též rovne Slovákom
Nábožnosť a zvestované zhora nauky rozumným
Kážte u ních jazykom; všeliké též obrady cirkvi,
Obrady posvatné, i božé v ňom služby konajte.
Nech Boh vás rídí, i vašej dá práci žehnání.
Pojmite aj se sebou slavského ze chrámu, nedávno
Vystaveného u nás, učených dvoch švárne pri slavných
Posluhovať rádoch šuhajov, chuť a vóľu majúcích;
V posvatnej aby vám nezchádzala obsluha pocte.
Naproti Konštantín za oboch jemu takto vyrekne:
Buď Bohu chvála daná, že ve dobrém srdci Slovákov
Toľkú kresťanskej rozpálil známoty žádosť.
Tehdy by tvá i jejích, najlepší císaru, vóľa
Mohla sa uspokojiť, vďační ten prijmeme úrad,
A všetkou naplniť ho vynasnážíme sa vládou;
Krehký též hotoví sme život v čas potreby v ňom dať.
Však sme i tak na našej vzali pred seba mysli, že nekdy
Svým časom aj zmužilým ke Slovákom zajdeme kázať.
Tak reče Konštantín; ale císar premnoho vážných
Jak pre kráľa, tak aj pre samú jeho mravmi šlechetnú
Kráľovnú, inšé též knížata káže darunkov

Poslom vzal; nemalú i bratom zlata váhu na ďalšú
Cestu, pomoc, dává; posvatné krem toho rúcha,
A pri božích najvác potrebné nádoby službách.

Jak to zahľádne Method takovýmito ozve sa slovmi:
Cáru predobrotivý! za drahé tak všetky darunky,
Čo k vykonáváňú si božej dal pocty ochotný,
Díky ti najvatšé; nech též ze vysosti nebeský
Sám ti Otec stokrát hojnejšú odmenu vrátí!
Než k čomu nám toľká zlata ťarcha na cestu? i najťáž
Len bude ráz blízkej do Slovákov krajny sa dostal:
Tam všade nás ucťá, hojnosť všetkého majúcí
I v bohatých stádách i v každej úrode poľnej,
Tak že u ních žebráka není; všade hospody súcej
Rádi dajú; všetkým i na ďalšú cestu potrebným
S uprímnou opatrá mysľou, a z místa na místo
Vyprovoďá, i dlhú ukráťá pesňami chódzu:
Neb v hostinstve prví nad iné sú národy Slávy;
Tam vždy dom otvorený, prikrytém tam na stole vždycky
Zastrojené pre jakýchkoľvek sú jédla pocestných.
Tam keby nekdo prišlých nevládal učastovať hosťov:
Tenkrát moc mu hoví a slobodné právo dopúšťá
Potrebnú u boháča pre ních časť chóvy uťáhnuť.
Ba s toľkou chovajú hostinské právo tuhosťou,
Že z ních keď by který pod svój, čo sa nestane ľahko,
Prespolného prijať nechcel krov a z hospody vyvrel,
I z domu ďáľ večerou neučastovanému vykázal:
Súsedi hneď sa srečú, vlastné jeho bydlo a skúpé
Podpáľá stavaní i do základu celky vyvráťá;
Všetka na dým a popol straviteľná vyjde majetnosť.
Sám ale neslavný, ze krajanskej prízne vysúden,
A špatnému daný až do smrti posmechu bývá,
Každý naňho mrzí, každý sa nemálo pohorší.
Tam keby aj nejaký muž príchodzého na místo,
Kam sa čo najskoršej dopraviť chcel, védol, a tento
Buď pre nemerkovnosť, buď inú vyprovadzača vinnu
V ceste jakúkoľvek na vecách svých záhubu dostal:
Všetci sa hneď zbúrá, a vedú s ním pospole vojnu;
Neb to za nábožné je u ních tak hosťa vypomstiť.
Ništ teda brať se sebou a ničím sa na cestu opatriť
Potrebným nemusí putujúcí v krajne Slovákov,
Keď sú tak prajní, tak hovácí veľmi pocestným,
A z došlého radosť najvatšú hosťa majúcí.

Však buď ku zvedeňú a ku prípravé mužstva na kňazstvo,
Buďto ku vystaveňú chrámov ten sejde sa poklad.
Tak hovorí; i v tom sa se cárom bratri obadva
Rozlúčá, a idú do Slovákov s poslami krajny.
Už sa ku volgárským dolinám a ku Preslave mestu
Priblížá; s veľkou kde Boriš kráľ, práve nedávno
Kresťanský vyučen zákon, jích prijme radosťou.
A hneď obom, najvrúcnejšou jako žádali prosbou,
Šesť dobre vycvičených cirkevném ve speve dává
Mládencov, pri božích slavné čo by spívali pesne,
Všetku i potrebnú vykonávali posluhu službách.
Odtáď zas po daném i kráľovi rádne i všetkej
Vlasti požehnání merajú do Belehradu cestu,
Až vposled sa chytrí do slovenských pribrali končin;
Tu hneď pokľaknú, a také nebu prosby odešlú:
Kriste, kterýs' učedelníkov svých do sveta poslal
Večné ohlasovať spasení a blúdy vyvrátiť;
I kroky jích spravoval si a všem dal prospechu prácám;
Nás též ríď, a slabým napomocný v úrade bývaj:
By sme ve tvém učení dokonálú mohli Slovákom
Rozširovať známosť, a pohanské zbytky vyklesniť.
Daj spolu týmto milosť, aby tvój ostríhali zákon,
A tvej ľúbežnej životom vždy sa ľúbili vóli.
Tak sa modľá; i hneď vezmú ďáľ pred seba chódzu;
A zrobenú všade zem, štepnic všade množstvo, i sem tam
Obsadené vinným krom a révami kopce uhľádnú;
Uhľádnú silu stád, silu tučnej lichvy na lúkách.
Krem toho jak vonných rady lip z každej strany cestu
Po krajoch obrubujú, a pocestným chládkami slúžá.
Jak veselý též ľud ve snážných hýbe sa prácách.
Každý háj, každý nadutej od píšťale úval
Ohlasovať sa čujú, každý hučať od spevu úhor.
Než jako už všade častovaní a vďačne uprímnou
Poprijatí vóľou na devínské ťáhli pomedzí:
Rastislav tedy prám nad schválným z náhody kopcom
Sa Glavicou meškav, kde otec Dobroslavy mal hrob,
Blížácích-sa zočí; i napred Zemižížňa po krásných
Poznává ustách, poznává Slavku i mladší
Cudzokrojích zástup, kňazským dvoch krem toho starších
Oblečených rúchom. S nevyslovnou hnedky radosťou,
Jak mnoho úbožená a zešlá tuze od veku matka,
Keď z ďalekej ztrateného vidí syna krajny prichádzať,
Naproti pospíchá; ruku dá, a takýmito vítá

Slovmi došlých: Vítajte u nás, vítajte tisíckrát,
Nábožní mužové, prevrúcnou dávno ode všech
Už čekaní túžbou! Márné nepozostalo tehdy
Vystrojené ku vašému tam až mocnáru poselstvo;
Keď sme dosáhli, po čom sme celou dychtívali mysľou:
Vás premilých hosťov, spasiteľnej víry a najvác
Potrebného u nás tu budúcích zákona zvestov.
Než teda už do našich vekročte palácov, a toľkou
Uznovaní cestou vypočiňte a dobre si hovte.
Tak povedá; i všech vysokej do hradby uvádzá.
Premnoho vyptává sa na císara, premnoho na dvór
Císarský; i jaké sami též mali náhody v ceste.
Núter vejdúcí kráľovskú hostinu tehdáž
Zastrojiť, a všetkých povolať rozkáže bojárov.
Než veľanábožní Rastislavového do chrámu
Bratri sa odstehnú, kde uprímným pospolu srdcom
Najmnožšé Bohu díky čiňá, že do krajny Slovákov
Šťastne priísť doprál, a ode všeho úrazu chránil.
Vrúcné prosby kladú, aby aj na budúcne ode zlých
Obhajoval náhod, súcú dal k úradu vládu,
A štedré všelikej odesílal práci žehnání.
  Posli zatým, jak ochotne prijal jích císar i slušnú
Prosbu slyšal, naplnil žádosť a zvestov odeslal,
Vypravujú; i dané vyložá na svetlo darunky.
Tento drahý šarlát, vážná tá ze zlata berla,
Ze zlata kríž, i taká bude tvá, Rastislave, číša.
Táto reťázka zlatá, žárné ty kameňky a rúcha
Kráľovnej; než iné predelíš vedľa súdu narovno,
A svoju částku Chocil, Svatopluk svoju vezmi si částku.
  Keď posli tak hovorá, i kráľ na darunky pozírá,
Prednejší spolu už sejdú sa i za stoly sadnú,
Sadnú aj bratové na predňé z rozkazu místo.
Obratní sa točá sluhové, a všetky na čistých
Jédla nosá stríbrách, stríberné rovne i vínom
Zhusta plňá a zhusta kladú pred hosťami žbány.
Ľúbohlasý varytom pohrává Jarko, a zhodné
Ustami o slavném zaznívá Slávovi pesne;
Slávovi, čo vlastné všemu své dal národu méno.
O spanilotvárnej prehudá i Dobroslave panne,
Na skale hvezdobytej čo devínské zdvihnula hradby.
Keď spolu tak hodujú, častej bystrýma na vážných
Zrakma bratov sa oprú; i diví, jak z tvári obomdvom
Nábožnosť a samá vyhľádá od seba múdrosť;

Jak veľkú chovajú skrovnosť a strídmoty míru.
Než keď už občerstvá sa i predňú lačnotu zejmú,
Rastislav poslanú od císara čížu zoborským
Dobreplnú vínom podvihne a takto pripíjá:
Zdrav buď, Konštantíne, budiž zdrav bratre, Methode,
Zdrav buď i váš císar, vrúcné čo prosby vyslychnul!
Najvatšé za to vám podané včul prijmite díky,
Že ste sa tak ďalekú do naších nezdráhali končin
Cestu merať, sem prísť a božé nás pravdy učívať.
Dnešní buď teda deň slavný a vždycky pamatný.
Tak hovorí; i bratom pripitú hneď čížu podává.
Než tito len k pyskom priložá, ani vína sa netknú:
Neb takový nikdá neužívali odmaly nápoj;
I zmužilého, pri ních čo sedel, Zemižížňa ponúknú.
Ten druha Slavku tedáž; a iný ďáľ núkal iného.
Se všelikými zatáď sa bavá rozprávkami hosti.
Než jako už plnená vácejkrát v úbehu číša
Prešla radom všetkých, a na své sa vrátila místo:
Rázom hneď stíchnú i jazyk nenadále prisekná.
V tom veľanábožný Rastislav takto započne:
Bratri milí, božského u nás už zákona zvesti!
Snaď bude vám známé, kedy zastarodávna v okolných
Týchto zemách napred kresťanská povstala víra.
Nám do uší, skrovné ačkoľvek, došly povesti,
Že pred štyr sto roký, keď švábský ešte tu národ
Markomanov panoval, vždy naších i Slovákov utískal,
Kráľovná Fritigil Kristov poprijímala zákon,
A spolu tento prijať muža aj Rozemunda navédla.
Též aby skór po všech sa krajoch rozešíril, a pevnú
Mal stálosť, zdvihla chrám, a narídila biskupa v Nitre.
Než pozatým keď náš vypnul hlavu národ, a panstva
Markomanov ztrásol sa; keď aj svetoborci doťáhli
Hunni krutí; bili ľud, kvitnúcé rúcalí mesta,
Hlúpili vycvičenosť, a celé v púšť krajny uvédli:
Aj biskup, sama aj kresťanská prestala víra.
Až zase, keď Veľký sa Karol stal západu císar,
Kresťanského u nás učeňá zasvítala žára;
A v Nitre nábožným Privinou, i v tomto Devíne
Mojmírom založen bol chrám, a pre biskupa sídlo:
Tam cnostný Alevín, tu Methed nad míru pobožný
Biskupové a prví nad cirkvami bývali správci.
Než keď na šťastnú tito už sa odebrali večnosť,
A hrozní bojové i ukrutné povstaly vojny,

Že sme sa báborskej povydírať vláde, nevoľnú
Podlehlosť, a kruté roztrískať snážili jármo,
Čo preto nám zaprahli, že krst sme prijímali od ních:
Žádní vác na jejích prázné nedosadnuli místo.
Vác ani též nejdú pre stálú válku novotní
Sem kňazové; a ti, až dosavád čo pozostali ešte,
Nevládnú dokonále učiť ľud a písma vykládať:
Keď našu reč zle veďá, a vedeť sa ju predca nepíľá.
I preto nápočných sme ku cárovi zrídili poslov
O skusených žádať ho mužov, čo by dobre slovenskou
Kázali nám hovorou, a božé vykonávali služby.
On vyslyšal hneď prosby, i vás bez mešku odeslal.
Včul teda už, poneváč šťastnou ste do krajny Slovákov
Prišli nohou, a apoštolský vzali pred seba úrad:
Učte pravú nás víru, slepé vykoreňte modlárstvo,
Chrámy budujte nové, a duchovných buďte za otcov.
My k vám jak synové najvatšú vždycky poslušnosť,
Najvatšú vážnosť a samú len ukážeme lásku.
Však nade všetko o tú vec jednu prosíme, aby ste
Slavským nám jazykom pre budúcí národa prospech
Obrady cirkevné a božé odbývali služby.
Tak povedá. Na to Konštantín jemu naproti rekne:
Kráľu veľaslavný! známé nám iste je všetko,
Aj kedy svetlo pravej tu napred zasvítilo víry,
Aj kedy zhaslo celé, a časom zas poznovu zešlo.
Rovne i o hrozných častej sme slýchali pótkách,
Čo ste o pozbavení báborskej podlehy védli.
Než prečo súsední, krst že ste dosáhnuli od ních,
Tak vás Nemci tlačá a ve své chcú jármo zaprahnuť?
Ejhľa my kerzonským sme nedávno Kozárom, a blízkým
Volgárom všelikú nešťastnej poškvrny vinnu
Posvatnou oplákli vodou; a ve víre potrebným
Dospeli vycvičením; nikdá však predca do mysli
Východnému taký nevešol mocnárovi nápad,
Právo robiť si na ních a do svej preto vlády uvádzať.
Než čo samých už nás a našého sa úradu týká:
Žádná vám v učení, žádná ve zkáze modlárstva,
Buď stavaní chrámov, buď slušném cirkvi porádku
Najmenšá nechybí pilnosť a práce ochotnosť.
Nech len Boh žehná, a obom z neba vlády poprává.
Též by sa vám vatšá rozešírila srdca pobožnosť,
Prednesenú žádosť ovšem naplníme, a božské
Zvyklým vám jazykom vykonávať začneme služby.

Tak reče Konštantín. Rastislav poznovu takto
Ešte sa ohlásí: Poneváč sa zminka bojovných
Včul stala Volgárov, ku našej i to vóli povedzte:
Jak sa predca Boriš, mocný kráľ týchto, obrátil?
Neb nás došla povesť, že tuhý stál vždycky ve blúde,
A zhola kresťanskej sa kládol víre naodpor.

Spev druhý.

Obsah.

Začne Method hlásiť, jak rozdeleněmu na obraz
Kráľovi o strašném dni a hrozném súde vyprával.
Jak veľké ho budú znameňá predchádzať, i jak ďáľ
Aj zem horeť, skaly roztopovať, ľud pre strach umírať,
Slnko, mesác a hvezdy padať, tresk dávať ohromný.
Než keď tak na popol sa a na prach všetko obrátí,
Trúba tedáž zazní, by na súd z hrobu povstali mrtví.
Bez baveňá ti sa hneď v Jozafatském Údoli sejdú.
Najvyšší tu Sudec, v oblakoch na tróne seďácí,
Dá sluhom anjelským rozkaz všech na dvojo zróznit;
Vyzve pravých do slávy, ľavých do prepasti odešle.
Týmto Boriš pohnutý na Kristovu pristane víru.

Prítomní jak náhle takú Rastislava kráľa
Hosti reč uslychnú: opreté hneď všetci na bratrov
Usta hoďá, bystrý napnú zrak a ušma nachýľá:
Neb veľkou o takejto počuť veci dychtili túžbou.
Nábožný pobadav to Method, aby slovmi horúcú
Uspokojil žádosť, a povoľné srdca osožnou
Zatrásol bázňou, reč prejme a takto započne:
  Už skoro krajna celá zjavené uznávala pravdy,
Len jediný zdráhal sa Boriš; bár dosti ho sestra,
Dosti Kufar napomínal a získať Kristovi žádal;
Predca ho od špatných ani tá ani tento nemohli
Odvrátiť modlý a šerej od mrákoty vydreť.
Já som též pokusil sa neráz; ale vždycky nadarmo.
Až vposled taková mi na úm vystúpila radda:
Poslední zmalovať jemu súd, a všetko porádkom
Svým popredstavovať, čo sa tenkrát na svete má stáť.
Tento totiž bol kráľ veľký nad míru poľovník,

Tak že no len po horách lútej zveri hajna i obzlášť
Medvoďov a slinavých ukládal šípami kancov;
Než doma aj sa kochal patrením na zverby malóvku.
A vždy taká, čo temer hroznejší dávala bystrým
Pohľad očám a ukrutnejší náramne hrozácou
Púšťala strach tvárou, ze všech ho tešívala najváč.
I prám nádherné, veľké a na hvezdy sa pnúcé
Podvihnul stavaní a skvostné veľmi obydlo.
Aj tam chcel steny prednejšej mať svetlice rovnou
Ozdobené krásou. Na takú já prácu sa vezmem.
I zdurného tedáž malujem leva, tigricu besnú,
A vzteklú, čo ľudí vyhrabává kosti, hyénu.
Aj sane aj drakov ohromných, a žihadlami sem tam
Krúťácích a tuhé sypajúcích tlamskami ohne.
Rozličných morské doložím též obludy potvor.
Žádnú neprenechám ani vec, čo sa toľko ze všetkých
Na svete hróz najstrašnejšá byť zdála na pohľad.
Obzlášť však se živou prísného na oblohe Sudcu
Predstavujem štetkou: jak medzi tisícmi tisícov
Zástupov anjelských v najvatšej sláve paterný,
A prostred skvúcého-sa najďál trónu seďácí,
Obličajom jako slnko horí, a tuhými jak ostrý
Blesk hromu očma krutý strach a dešnú hrózu vyľévá.
Pred ním rozdelené je ľudí všech na dvojo množstvo.
Nábožní práté na pravej strane místo majúcí
Tvárami sa svíťá, a zlatými korunmi na spósob
Víťazov ozdobení s preradostným srdca plesáním
Postupujú k nebesám, aby večnú získali rozkoš.
Než po ľavej rúke bezbožní a všetci božému
Zákonu odporní pre strach, pre zufalstvo ukrutné
Hrozne trnú, vlasy rozkmasujú, a na líca sa drápú.
Pod nimi zem sá puká, dým, sirku a ohne vyrážá,
I schytených do bahnišť a pekelnej ťáhne prepasti.
Tým som chcel nakloniť hlavatého ke Kristovi krála.
A hľa nebol márný takovéhoto zámeru výpad:
Neb jako on strašný (s nemalou dozaista vyrában
Bol prácou, poneváč sa o veľké hrálo koristi)
Prehľádá obraz, vec a hrozný obsahu predmet
Sám se sebou váží a na pilnej mysli premítá:
V srdci sa pohne naráz, i všetko si káže vykládať.
Tehdy mu rád naplním žádosť, a tak ustami začnem:
Nastane posledný deň ukrutnej bídy a hrózy,
Náramnú keď tento celý svet záhubu vezme;

A všeliký sa človek pred súdnou voľky nevoľky
Ustanoví stolicou, aby za své odmenu číny,
Buďto dobrú, buď zlú, jako živ bol, rádne dosáhnul.
Včul sa na tomto našém urobiť svete všetko dopúšťá:
Dá sa tu právo rušiť, svedomá dá pravda zapírať,
Cnosti šlapať, mravy treť, nábožnosť v posmech uvádzať.
Včul všeliká márným sa ľuďom dá páchať ukrutnosť:
Slabších utláčať, sirotám brať statky nevoľným;
Lúpeže, vraždy konať, preohavné mordy vyvádzať,
A v hnusném krvi rozbrodení hľadať ešte radosti.
Včul sa činiť dá násilnosť, bez hrózy nevinnej
Čistote vence odrať, ve všech nad míru hanebných
Mrzkosťách a ohyzdnosťách jako ve blate válať.
Včul ba sa aj Bohu dá rúhať, vysokému nebeskej
Oblohy Pánu hrešiť, nebe, zem, svet a všetko preklínať.
Však zato pekla čeká pri posledňém odplata súde.
Napred síc ho budú divné a ku pohľadu strašné
Predcházdzať znameňá: do šerej tmy sa obleče slnko,
A prostred dňa časom jako uhlí zostane černé.
V krv sa mesác premení, krvavou dá ústrachu tvárou.
Roztratené sem tam po nebeskej oblohe hvezdy
Sáhodlhé za sebou rozprestrú chvosty, nevoľnú
Zkázu na zem vytrasú, a morácú nákazu pusťá.
Zhusta ba aj blýskať sa, horácé zhusta pavúzy,
A plameňom tľácé po povetrí úkazy ľétať;
Dážde padať krvavé, krvavá rosa trávy zaľévať,
Súkrvicou každá sa potiť bude na strome kóra.
Než pozatým napred divoký hubu víchor otevre,
Rozborené zválá stavaňá, dolu háje porúcá.
Zrázu potom lútá, o jakej neslýchano nikdá,
Náramný príval, náramné krúpy lejúcá,
Búrka sa rozbesní; ani skór neprestane žúriť,
Až voda všetka z oblak do poslednej kapky vypadne.
Réky sa rozvodňá, more zbúrí, nad brehy vyjde,
A hlučnými celé pozatápá končiny valmi.
Stále pri tom trískať, hrozných na tisíce tisícov
Hrom bude ran dávať, skaly rúcať a kopce porážať.
Částku živých strepe sám, umreť od strachu částku donútí,
Ostatních poslepí, a ohromným praskom ohlúší.
Hrozným v tom hrmotom pevné sveta základy puknú:
Zem všade začne sa trásť, všade do dna prepasti tlamiska
Otvárať, hore dým a plamennú sirku vyrážať:
Mesta boriť, hrady rozdrobovať, hory v úvaly hádzať,

Všetka horeť naporád; kúrácích oblaky ohňov
Až k nebesám pojdú, a klenisté uhly opáľá.
Najtužšé kamení, najtužšé úskaly horkom
Rozpusťá sa na kov jako sňah z jara pozde napadlý,
A vrúcími na výš metajúcé vlnska potokmi
S náramným poplynú hurtom. Ľud omámen a každé
Prudko rozohniveným zadusí sa zvíra povetrím.
Smrť sama od toľkej nažraná ráz predca koristi,
Pukne sa, kosbu nechá; a posledním ze všeho počtu
Utroveným človekom do pekelnej zmizne prepasti.
Aj sama rozpálí sa nebeskej oblohy výška:
Slnko tuhým trovené ohňom, čo sa zatmelo predtým,
Roztopených kusy črev, kusy búranin omnoho vaťších,
Nežli celý Balkán je, napospol znútra pohádže,
Až vposled skotené hrozným dolu treskotom húkne.
Rozplamení zažatý sa mesác, a na rovne podobné
Stvárání, zrut a rozpadaných od plápola bálov
Rúcání sa vydá, i podobný dostane pohreb.
Vystavené sa kolom po horácej oblohe hvezdy
Z mocných vyvráťá sťažejí, a na rózno sem aj tam
Medzi sebou zmatené a nerádnú pótku vedúcé,
Jedna druhú porazí, strísk á, i na drobno podrúzgá,
A zhola roztrepanú do bezednej skydne prepasti.
I zcela jak došlé z vyzrátých štepnic a zahrad
Zhusta padá ovocí, keď vzteklý hurtuje víchor,
Množstvo panoh ráňá, a ze všetkej násily žúrí:
Neb jako keď z oblak hukocú zlé pospolu krúpy:
Takto budú ľétať, praskot na praskot, ohromný
Treskot na treskot po širém sveta okrese dávať.
Keď teda všetko zetlí, na popol sa a na prach obrátí,
Žádný hlas, žádný ani vác nezdvihne sa šustot,
Svetlo nezasvítí, ľahká nezaleskoce iskra;
Len sama toľko tichosť a šeredná mrákota zhrozňá;
Keď zem už aj dávných zbavená hrbov ostane rovnou:
Trúba tedáž zazní a ohromným rúkne jačáním,
Po všetkých nebesách, po všetkej rovnine zemskej,
Po všetkých i peklách od konca do konca hučácím:
Vstaňteže už mrtví, a na súd z hrobov iďte ochytrí!
I hneď jak drobené opakovným od hromu treskom
Úskaly praskotajú: keď z hor sa po úboči rúťá,
A v behu dostihujú, i na výšku po údoli kopčá:
Tak zem na slyšané všebuďácej trúby ručání
Zapraští, a z lóna tedáž popol a prach i kosti,

I vše tisícoročé ze ľudí ostatky vyrútí.
Částka sa v tom ku svej popridává částke, ku svému
Stavcu stavec, článek ke článku a údy ke údom;
Obživná sa tedáž vrátí duša zpátky; a jak len
Núter povchádzá: žilovou hneď pospolu každý
Stuhne prehyb vazbou, podorastá masso, novotná
Vókol odev koža dá, a žlté vlasy na hlave zejdú,
V tom hore sa v dokonálejšém, než bývali nekdy,
Spósobe udvihnú a na rovné zrázu chodidla
Postavajú, napotom nesmrtní večne budúcí,
A všelikej naskrz teloručnej záhuby prázní.
S tým a však nemilým rozdílom, jedni že jasnou
Tam blýštať sa budú jako ranná dennica tvárou;
Naproti tam zas iní jako nočná mrákota čerňať.
Místo je prestranné ve stred sveta medzi solímským
Mestom a medzi Horou Olivetskou práve ležácé,
Ménom kráľa židov Jozafatský nazvano Údol.
V ňomž i Gehenna šerá i Tofet bol; kdežto od otcov
Premnoho ukrutných a vzteklej od zveri horších
Pri hrozném zvuku trúb a bučácém bubna trepání
Modle Moloch sa živé ohňom pálívaly dítky.
Tam teda od všelikáď i ze chladných pólnoci končín,
Ze stran i východných i poledňa i západu slnka
Bydlitelé dojdú, a ku posledňému hromadní
Súdu sa ustanová; tam císari, králi a páni,
Tam všeliký sedlák, všeliký tam dospeje žebrák;
Bez jasnobleskej svetovládní císari slávy,
Bez všech králi korun, bez práva i bez moci páni,
Bez pánov sedláci, a svej bez barly žebráci.
Všetci nahí; možní i chudobní všetci si rovní.
Žádná dóstojnosť, žádná nenaľézne sa prednosť.
Ništ zlato, ništ shrabané nepomóžú pokladu kopce;
Než radšej zle že sú užité ke zkáze poslúžá.
Nikdo si níšt okrem dobrého a zlého nevezme;
I s dobrým sa tešiť, se zlým bude naproti trápiť.
Tam sa pre zlé potrasú, jako prudkým brestina vetrom,
Aj ti čo nekdy celý svet ukrutnou trásali hrózou.
Medzi takýmto ľudí hrnutím a ke súdu sypáním,
Též sami zlí duchové zpodnej ze prepasti doťáhnú;
Neb jako len zazní náramné trúby hučání:
Pukne sa peklo naráz, a ohromným zívne tlamiskom,
I všech černošerých očadencov znútra vyrihne.
Prehrozným škrekotom, prestrašným od zloby láním

Ukrutní povaľá sa bratri a pospolu sejdú;
I všade dým, všade zlý po idúcích nastane zápach.
Keď teda všetci budú sebraní a po údoli súdu
Odhodlaném, i po súsedných stáť pospolu krajnách:
Ejhľa naráz, jako keď ve tmách by sa prudko zablýsklo,
Víťazské znamení a slavná zástava kríža
Odhora zasvítí i plamennú žáru vypustí.
Naň potešá sa dobrí s veľkou patráce radosťou;
Zlí ale a všelikí predtým nepráteli tohto,
Jak by do ních ražný uderil hrom, do strachu padnú,
I zraky odvráťá, a tuhýma si dlaňma zatisknú:
Než čím vác zavracať, čím vácej dlaňma zatískať
Svetla budú; tým vác ohnivý a z jasna horácí
Blesk bude jím strílať do očí a lupávky prerážať.
Za krížom pluky anjelské a tisíce nebeských
Vojsk pojdú: stlp, metly, trní a klince nesúce.
Než prostred knížat nad čistú zornicu krašších,
Tvárou svíťácí jako parné slnko, a očma
Blyšťácí jako najprudšé hromu ohne, prehrozný
Sám sa nanáhle Sudec v najvatšej sláve ukáže.
I hneď na skvúcí a tuhými na ďáľku plameňmi
Žárácí posadí sa prestol, v oblaku nad tým
Pripravený místom, kde celý k večnému privédol
Svet spaseňú, a svým zhynutím od zkázy vykúpil:
Sám aby tam, kde bol odsúden, kde zločinca na spósob
Ukrižovan, kde na smích a ohavnú vystaven haňbu:
Od všech bol najvýš cten; a každý v počte nebešťan,
Každý aj zemčan, každý aj rovne pekelník
Ukriveným najníž kolenom jemu poklonu dával.
V tom knihy náramné, veľké proti trónu visácé,
Zrázu sa odpečaťá, same od seba zrázu otevrú:
Tam čo jedenkaždý myslel, hovoríval a skutkom
Odmaly až do samej poslednej chvíle činíval,
Písarov od božských stálou ve dne i v noci prácou
Naznačené a ve svém kladené je všetko porádku.
Ništ sa tu neprenechá, povychádzá všetko na svetlo,
Aj kdo čo v míste robil tajném a do kúta zaľézol.
Všetko sa tak silným tu hlasom zretedelne prečítá,
Že všeliký anjel, všeliký uslychne ho zemčan.
Jak sa tu najmnožší strápá a hrozne uľaknú,
Keď márným sešitá úmom z ních zástera padne,
A vše na jav podarebne kryté svetu odkryje zlosti;
I z dobrých nepravých, z cnostných byť ukáže ohavných.

Tam nemalé i žalobníkov sa množstvo naľézne,
A trest za spravenú hroznú sebe krivdu požádá.
Začne jeden hovoriť: Veľaslavný Sudco nebeský!
Tento bohaprázník, nad iných čo sa ustami čerňá,
Od leva hroznejší, od ukrutnej tigrice horší,
Ništ nerobíval iné, len jednostajne ohavnou
Krajny plenil vojnou, len ľud jako ovce zabíjal;
Mesta boril, zhubné dedinám ohne dával, a všetko,
Čo storočá usilovnejších ruk zdvihnula práca,
Jednu temer za chvíľu na ništ nešlechetne obrátil;
A mníval, že celý je svet len preňho samého.
Ba k tomu najvyšším sa Bohom sám ešte robíval,
Božskú česť, božskú chcel ode všech poklonu mávať.
Včul teda daj hodnú za také jemu odplatu činy.
Rekne za týmto druhý: Nečlovecký tento ukrutník
Ťažkou prez príliš robotou mňa trápil; a keď som
Ráz ho prosil, nečo z neznesnej aby ťarchy poľahčil:
Brinčácé mi na krk puta dal, nohy krúhami sovrel,
Obtočenou sťáhlé reťazou ruky od zadu svázal,
Do ztuchlého sadil vazeňá, dubovému ke stĺpu
Tam prikoval, žížňou a hladom zlým do smrti trápil.
Včul teda s ním, jako on se mnou bol, Sudco nakládaj.
Stále tretí zavolá: Nešeredný tento poľovník
Jak divokú mňa zver polapil, do otroctva zavľékol.
Než manželku chorú a plačúcé dítky maličké,
Jak ruky rozťáhlé na nebeskú spínaly výšku,
A vrúcné o milosť mu skládaly prosby, katovskou
Sťal pravicou; za mužov súcé už dcéry hanebným
Za zlato dal rozkošníkom; syna a mňa do járma
Zaprahal, a vždy na nás jako na svých juncoch orával,
Často bičom rúbával, a horšej než psa chovával.
Včul teda s ním, jako zaslúžil, tak Sudco zachádzaj.
Zúbožená zakríkne po ňom vdova: Tento ohavný
Lúpežník, jako mój len muž nad míru hrdinský
V ukrutnej za vlasť bojujúcí válke upadnul:
Hneď jako vlk lútý pribehol; naše statky a všetko
Ímání zaujal, mňa samú z príbytku vysácal,
A zle do najvatšej se sirotkami núdze zahrúžil.
Včul teda Sudco pravý slušnú zato odmenu nech má.
Ozve celý sa potom zástup: Ten ďáblom ofúklý
Bezbožník všeliký náš rod, naše všetko potomstvo
Najhorším smel zvésť učením, a do pekla odeslať.
Mohli sa včul radovať, mohli večnú slávu požívať;

Keď by nebol smyslené roztrásal blúdy a všetkých
Od jedinej a samospasiteľnej na svete víry
Odklonených spolu aj se sebou do prepasti zavédol.
Včul ho za nezmernú toľkých ztratu Sudco pokarhaj.
Keď žalobám učiní sa konec, keď všetko vyslychne
Najvyšší tu Sudec, v povetrí na tróne seďácí:
Anjelským rozkáže sluhom z prostredku pobožných
Vybrať bezbožných, a obom své místo narídiť.
Ti hneď, jak skusení po širých ovčáci pasinkoch
Sešlé a v jednej zmatené kope pospolu stáda
Lahko deľá, a své každý sebe vezme dobytky:
Tak všeliký zástup, toľkú skríšencov ohromnosť
Snadno porozdeľujú, a na dve strany rádne umísťá.
Ovce tiché na pravú, na ľavú ale kozlov ohavných
Ustanová. Smutná a žalostná veľmi to delba!
Rozlúčí sa otec se synom, svou matka se dcérou,
Brat s bratom uprímným, pretrúchlá sestra se sestrou,
Manžel s manželkou, a práteľa práteľ opustí:
Jedni iné a druhí zas iné z ních místo dosáhnú.
Ach koľký, čo veľaslavný tuto na svete býval,
Zostane neslavný, a neslavný zostane slavný!
Koľký tam tých plač, toľké bude týchto plesání!
Než jako rozdelené všeliké stane na dvojo množstvo:
Najspravedelnejší tu Sudec vysokého ze trónu
Prívetivou tvárou a okom nad míru milostným
Obrátí sa napred ku pravým. Hneď všetci utíchnú,
A prísného budú očekávať výroky Sudcu.
On tehdáž vysloví a takú dá výpoveď ustmi:
Poďte blahoslavení a svú si už odplatu berte!
Večnovekým, čo celou ste mocou vyhľadávali nekdy,
Vládnite kráľovstvom, za plač tu radosti, za bídu
Neprebrané mání, za otupné posmechy hodnosť,
Za krásnú vašu cnosť neuvadlé vence: za lásku
Ke mne a ku bratrom nekonečnú prijmite slávu;
A šťastní vždy na tvár i na božské patrite usta.
Tak vypoví; a v tom prudké jako ohne horácou
Od hnevu obličajou, a tuhý blesk zrakma sypúcí,
Obrátí sa ke zlým na ľavej strane hrozno trnúcím,
I mnoho strašnejším, než hrom keby do skaly treskol,
Zrázu hlasom vyvolá, až ľaklí od strachu padnú,
A všeliký zeme dol, všeliká neba pohne sa výška.
Iďte bohaprázní do horúcej pekla prepasti!
Iď, Satanáše hrdý, večného do ohňa se všetkým

Zástupom odbojným. Smels' vojnou Stvorcu dobývať,
Chcel si Bohom zostať, božskú sám poklonu mávať;
Včul teda v pekle bohuj, kam tvá ťa unížila pýcha.
Iďte slepí modlári, pohanské zberby ničemné,
Čo ste hluchým rezbám a nemým sa klaňávali špalkom.
Iďte vy aj lútí katové, svetoborci ohavní,
Čo ste pre nádhernosť a pre hlúpú oslavu ména,
Buď pre samú rozkoš, pre samú len vóľu hovadskú,
Bezbožnými ľudí jako lichvu zabíjali mečmi:
Najmnožšá až krv po širých hrkotávala rékách,
A zvýšné pobitých sa vypínaly kopce. Vy toľko
Len ste po všech morovú roznášali záhubu krajnách,
Pálili mesta radom, posvatné búrali chrámy,
Šťastí v nešťastí a radosť prevrátili v úzkosť;
I s jedinou ste celý vyhladiť svet zhárali mysľou.
Iďte vy, ukrutní neľudé, buď čo ste nevinných
Mrákotným vazením a krúhami trápili bratrov,
Buď hroznou mučených znášávali ze sveta vraždou,
Buď jako zver lapaných a všetkej voľnoty vlastnej
Pozbavených jako bezrozumé zapredávali stáda;
Buď čo krutú nešlechetne braným ste činívali pannám
Násilnosť, a milej lúpívali čistote vence.
Ništ plač, ništ vrúcná, čo tuhé skaly vládala zmakčiť,
Prosba ukrutnosťou a kamenným nehnula srdcom.
Iďte vy aj pýchou a prázným darmo po modzgoch
Vetra fukom nadutí; zátvrdlí iďte lakomci,
Čo vlastný ste osoch v cudzém vyhľadávali páde,
A hnusným v kopu nahrabané zanechávali mání
Červom a plesnivinám; a draní mreli od hladu núdzní.
Iďte vy aj bohatí ožralci a všetci opilci,
Čo ste bruchom len toľko vaším slúžívali modlám.
Často nahý, lačný, morený od žížne ku pyšným
Dostupoval vrátám zedranú len výzleku handru,
Buď padanú omelinku aneb vody kapku prosácí;
A však vždycky nahý, lačný, moren od smadu po svých
Preč musel odchádzať; nikdá ani z výzleku handru,
Buď padanú omelinku aneb vody kapku nedostal.
Vám hnily darmo zatým a moľov hostívaly rúcha,
Hodmi bachor sa nadíval i hrdlo preľévalo vínom.
Iďte vy nestydatí páchnúcí na svete kozli,
Čo ste sa nakvasení zlosťou nad míru ohavnou
V nešpidrných smilstvách a hanebných válali bahnách.
Iďte i závistní i horácí od hnevu jedmi;

Též vy drahých cností a božích nepráteli rádov.
Iďte i čo ste pravú bohaprázne opustili nekdy
Nábožnosť, a bratov nešeredným buďto ke čínom,
Buď k černým učeňám a zcestným svádzali blúdom.
Iďte i ostatní všelikí zlostníci, mojému
Zákonu odporní, a druhým len zkázu hľaďácí.
Vám bola vec možná uprímným srdca pokáním
Náramné, hrozné jakokoľvek vinny opláknuť,
Ľútosťou vymazávať a slzmí dočista zetírať;
Však pre ne najmenšá ani len nesliznula kapka.
Včul teda iďte za své už neprávosti do pekla:
Kde zbavení mej tvári a večnej slávy radostí
Ve vrúcích jazerách a plamenných toňte prepasťách.
Kde svedomí červ žrať, had srdce neprestane štípať;
Nikdá strach, nikdá hnetlivé neodejde zufalstvo.
Tak zahrmí; i hneď s veľkým zem celky sa pukne
Huhláním, a naráz nešeredné tlamsko rozedre;
I všech zatracených náramnú kvílbu vedúcích
A vlasy kmášúcích, ku horám a zpusty vysosťám
Vrešťácích, aby padly na ních i rozetrely na prach,
Jednou zhltne ranou, a v horúcích ukryje bahnách:
Míste krutých muk a bíd, i samých len toľko bolestí;
Kde stajný bude plač, stajné zubov až strach a hróza
Škrípání; kde žalosť a hryzúcá trúchlota mysli,
Besné též kláni, že pre vlastnú vinnu, pre vlastnú
Bezbožnosť do takých samovoľne sa octli žalárov:
Kde všetkých bude svá katovať bez míry a konca
Neprávosť, i celé v každém z ních peklo horávať.
Než zvolení božskí pri svorném súzvuku húdby
Sudcu tu slávácí do blahoslaveného sa bydla
Podvihnú: kde radosť za radosťou, krása za krásou,
Sláva i za slávou, a samá len večne potokmi
Najsladšá ze tvári božej všem poplyne rozkoš.
Tak som o posledňém dni a hrozném súde vykládal.
Než Boriš ustrašený, spolu zrak na malovke pasúcí,
A spolu obšírný očujúcí obrazu výklad:
Začne sa trásť a zimou po všetkých lomcovať údoch;
I v tom prisľúbí, že slepé modlárstvo opustí,
Blúdy nechá, a na kresťanskú popristane víru.
Tak zretedelne Method prítomným u stola hosťom
Vyprával, ďalekú až noc pouchádzala cestu.
I hneď prednejší, spasiteľnou všetci na mysli
Ustrnutí bázňou, po svých sa rozešli obydlách.

Spev tretí.

Obsah.

Bratri napred sešlé z okoličných zástupy končin
V meste učá; nazatým po celej sa krajne rozejdú.
Ševládný Boh obom na pomoc z neba anjela dává.
Konštantín k Tatrám hore Váhom cestu si vezme.
I všade zvestovanú hlásí ľudu víru, pohanstvo
Obracané krstí, sochy a zlé zhadzuje modly:
Letnicu s Černobogom, pozatým ale Chásoňa s vyschlou
Potre Babou; zráží i Raráška i Tríglava s Lešmi.
K týmto Rusalky pridá, silu Vil, Pochvistu, krutého
Stríboga a krásnú s Velesom Živu. Skydne Perúna,
Aj Zmokov aj nedobrých Pikulíkov i ustami černých
Tri sto Moren, Vesný, a iných; Svatovíta konečne.

Bez baveňá chytrá v okoličných mesta pomedzách
Roznáší sa povesť, že noví z Cárihradu zvesti
Prišli učiť národ, že božé ve chráme slovenskou
Službý rečou konajú, a nebeské zákony hlásá.
Stále sa od všelikáď hojné sehromážďuje ľudstvo.
Jak včely keď v klátoch pre dlhú zostávaly búrku,
Sotva sa len jasné spanilými ukázalo ustmi
Slnko z oblak modrých, a vadlé poožívaly kvítka:
Hneď sa do poľ, tesknú zunujúcé hospodu v úloch,
Jedna porád za druhou, úzká až cesta, vyrúťá:
Tak sa ochotne sypú: prední Belohorci sa sejdú,
Podbudení sejdú sa moravskej súsedi réky;
Též čo Dunaj, čo i Váh, čo samú aj vodmi hučácú
Nitru pijú; veľké ba samých až zástupy Hroncov
Po hromadách sa vaľá, a devínské hradby zaklíčá,
Dychťácí učení a dané slyšať od Boha nauky.

Než jako nábožných očujú už v kostole bratrov
Kázať a neznámó dosaváď sebe pravdy vykládať;
Jak též služby konať božské, a pri týchto milostnó
Otcovským spívať jazykom pesničky uslychnú:
Náramnou plesajú na vďačném srdci radosťou,
Až slzy ťékly z očí, a celé pozaťévaly usta;
Najvyššému pritom nad hvezdami Pánovi slušné
Díky čiňá, že takých jím dobrozvestov odeslal,
A v reči obvyklej veľké svoje dal divy poznať.
Než jako už sédmé sa okruhlilo svetlo mesáca,
Čo zdejší a z inád prišlý ľud učívali bratri,
A zjavené jemu ze dňa na deň prednášali pravdy;
Múdrý Konštantín ku Methodovi takto vyrekne:
Bratre milý! už dosť tu ve predních víry počátkoch
Vycvičený sa vidí zástup, včul berme sa ďálej,
Kdež našu prítomnosť mnoho vatšá potreba žádá.
Až dosaváď, jak sám dobre víš, sú mesta po krajne,
Kde tma šerá a slepé sa nachádzá ešte pohanstvo.
Tam teda poďme učiť, ľud krstiť, a modly porážať.
Naproti hlasne Method a takýmito odreče slovmi:
Predstavená, brate, tvá prospešná veľmi je radda
Aj preto, jestli jakú zaslýžá víru povesti,
Včul prám uslyšané, že tuhý a na vládu premocný
Kráľ Nemcov Ludvík strachonosné zbrojstvo i hroznú
Naproti údatným přistrájá vojnu Slovákom.
Snaď by sa aj, poneváč vždy neisté války je šťastí,
Mohlo nejak prihodiť, že by sem nepráteľa vojsko
S valnou prišlo mocou, a devínské celky zalehlo
Múry a pod vysokou za mnohý čas meškalo hradbou.
Tenkrát naplašený pre strach, pre brinkot i pokrik,
Pre všelikú úzkosť, a bolestné konca čekání,
Ľud by nebol súcí vydané sebe nauky počúvať.
Tehdy aby sme zatáď prázný tu netrávili úrad:
Hýbme sa ďáľ, kde budú lepšé mať prospechy kázne.
Tak povedá; i hneď kľaknú, a ze srdca uprímné
K najvyššému uhlov Mocnárovi prosby odešlú:
Otče nebovládný, nezmerná lásko! čo všetkých
Chceš k večnému dovésť spaseňú a ze záhuby vydreť:
Zľádni na nás tvój rozhlasovať včul zákon idúcích,
Prispej mdlým pomocou a slabých ve vláde posilňuj,
By sme takú šťastným odbývali prácu konáním.
Osvíť též všeho ľudstva myseľ dovčulka pohanským
Zaslepenú mračnom, jasné aby poznalo pravdy,

Kresťanskú vzalo víru, nemých odreklo sa modlý,
A stálé vždy potom ve tvej zostávalo pocte.
Tak sa vrúcne modľá. Veľký všehomíra Panovník
Prosby dané, o milú že sa vec jemu skrúšene kládly,
Vyslýchá, a celej učiní žádosti po vóli.
I hneď dvoch k sebe okridlaných a tvárami pekných
Mládencov zavolá, a také jím rozkazy dává:
Iďte, chytrí poslové, do tatranských krajny Slovákov,
Tam kdę povydvihlá na širém skaly chrbte a rybnou
Obtekaná vókol Moravou slavného Devína
Hradba na hvezdy beží, gréckých dvoch najdete bratrov
(Konštantín a Method vlastným jích nazvali ménom)
Čo prám kresťanskú sa berú včul víru pohanským
Ohlasovať mestám a hanebné blúdy porážať.
Tých každého jeden prichyľáce sa od boku verní,
Kamkoľvek sa na cestu pohnú, vyprovádzači buďte.
Pred zlou chráňte mocou, a kleslých občerstvite vládou:
Svój aby ze dňa na deň vykonať boli ve stave úrad.
Než ľudu chuť veľkú a tuhú navnuknite vóľu,
Všetci by uslyšaný Kristov poprijímali zákon,
A všeliké predkov márné poopúšťali blúdy.
Tak hovorí. Oni v tom poslušní rozkazu otca,
Jak dvojo nekdy labuť, z vyhnatej keď výšky povetrá
Buďto nad ohromným Dunajom, buď na brehu Prúta
Sestrinské veselých meškať družek uzrely hajno,
Krídlama hneď seknú, a na zem k ním pospolu náhľá:
Tak sa ženú, a chytrými krojá oba mračna peruťmi.
Než jako blíž prileťá, a devínské hradby dosáhnú:
Nad Kobylou jasné už prám sa vynášalo slnko,
A mnohonábožní ven z mesta vychádzali bratri:
V tom sa k ním pripojá; a tu každý svého si vezme,
Konštantína Zefon, Rafael proti bratra Methoda,
A spolu vždycky choďá; i jaký mali od Boha rozkaz,
Všetko čiňá; preto aj zdarný bol prospechom úrad.
Než ti sa hneď, božskej sa celí poručáce milosti,
Rozlúčá, a svú každý bere pred seba cestu:
Konštantín k vysokým a na veľkú ďáľu bežácím
Obrátí sa Tatrám, napred hore Váhom idúcí;
I všade o hlúpém a ničemném blúde pohanstva,
O bláznosti pover sešlé presvedčuje ľudstvo;
Víru pravú hlásí, do pamatnej mysli nebeských
Potrebnú vedomosť a známotu článkov udává.
I všetkých, čo na kresťanský išli zákon, očistnou

Obmývá studňou a dedičnej zprosťuje vinny.
Modly radom búrá: v trenčanském Letnicu meste,
V Ílave Diblíkov, dážďácú v Rajci Mokoslu,
V Púchove Černoboga, v ľudohojnej Chásoňa Čatci.
Zlú na Babých Babu skydne Horách, na Magorke Raráška,
Ve Tvrdošíne Čurov, strážnú v Námestove Ninvu;
Ohromného potom na kriváňských Triglava kopcoch,
Nad Morským čo Okom do povetrá usta nadúval,
Podvrátí, žeravým na sivý popol ohňom upálí,
A vzteklým z boha prach zanechává hračku fujákom.
Kúpalu rúbe v Hybách, v najstaršej Lupči Nemissu.
Zhádže na Fatre Lešov, turčanské zhádže Rusálky.
V Dupni a zaclonenej švárné Vily potre Mažárni.
V Pravne kazí Prova, v rozkošných Semeníka Mošovcách.
Nad hlučným búrného zrazí Pochvistu Volovcom,
Stríboga na skalných poveternej Lomnice výškách.
V Brezne letí s Koledou ve sňažném rúchu Zemargla,
V Bystrici Ďas, prajný v zlatohojnej Kremnici Dažbog,
Posmešný ve Hliníku Ohlas, v Bani Lútice hrozné;
Nad Zvolenom černá se zlými Poludnica Besmi;
Krem tých svetlonosom posvatný v Jelšave oltár.
Klesne v Halíči Merot, v remeselném Korša Lučenci;
Padne na Synci Veles, krásná Živa padne na Matre,
Nekdy čo údatní až z Indie Slávi doňésli,
Keď na nové z dávnej sa odebrali vlasti obydlo.
Rovne novohradský hromu vládar a blesku panovník
Lehne Parom, najprednejší boh ze všeho božstva,
Z tej istej, odkáď plodná Živa, krajny doňéslý,
Jak Žnislav jeho najstarší kňaz víru číníval.
Tohto napred jediného božou slávívali poctou
Stvorcu nebes, povetrá, zeme a sveta tohto celého:
Než pozatým zhola mňác, že na horňém sídle bydľácí,
A hromové strašným strel praskotom ohne perúcí,
Toľko nebes peč má a o dolňú nízkotu nedbá:
Najmnožšé rozumom ľudským povymýšľali božstva
Večne živé, čo jakož vlastné deti pod jeho vládou
Rídily zem, ve svém tým vatší úrade súce,
Čím rodinou predňému bohov bohu bývali bližší.
Stál ale hrózyplný vysokém na stĺpe ve chráme,
Obtočeném dubinou a nedotklým od seker hájom.
Žárácú najďáľ ve pravej mal radlicu hrsti;
Než ľavicou strášným vyhrážal šťápom; a z tohto
Rozvesenú širokého na kraj pleca zástavu púšťal.

Ništ však válečný, čo držal v ruke, neplatil oštep,
Ništ hromy, ništ žeravá s korunou neprospela pravda.
Strískal ho Konštantín; a oheň jemu ke cti na vatre,
Jak ve dne tak též aj v noci jednostajne horácí,
Pozhášá, podusí, a zaľáté rozmete uhlí.
Bez baveňá dole pospíchá : fučavého nad horním
Ostrihomom, kde Dunaj hronské strebe ustami vodstvo,
S hájoľubou znášá Devaňou Chvora, póvoda vetrov,
S Vodným potre Mužom ďálej ve Komárne Poronca.
Tento za najstarších vyhnatý je do výšky na prostred
Mesta časov, že sa už nenachádzal nikde pamatník
Vládnúcí svedčiť, kedy z jahňadového ponajprv
Špalka je ukresaný, a verejnej predložen ucte.
Ten dva teprv roky stál, jak vatšé ľudstva začínal
Množstvo topiť, do lodí sa dobývať, potme na blízké
Vystupovať brehoví, a strašné vyskoty púšťať.
Zpátky sa v tom vrátí, s Pohodou Seju, vládkyňu sejby,
Množstvo Dračic, Tasan a zlých Mor, kade ťáhne, porúcá.
Až do Pukanca kročí, kde Henil svú záhubu najde.
I všade už jako keď besný od západu víchor
Zavzteklí, a duté po chrastine láme vaziska,
I s nemalým od výšky na zem dolu zhadzuje praskom:
Tak naporád márné zvála a treskoce modly,
Aj Zmokov aj chytrých Pikulíkov i ustami černých
Tri sto Moren, Vesný a ochranných pitvora Škrátkov;
Aj Morušov, Čertov, Kykymor, Vlkolákov a Mátoh.
Ešte jeden štvorakotvárný boh vojny a lútej
Války na podvihlém do nebeskej oblohy Sitne
Stál Svatovít, čo druhú mával po Perúnovi uctu.
Aj tam cestu merá; i prám nastávala jedna
Z najvatších jeho slavností, čo sa ročne po každej
Žatve a odvezenej z poľa úrode zvykla konávať.
I preto najmnožší z ďalekých pospíchali končin
Zástupové, juncov, jalovičky a ovce ke vďačným
Ťáhnúcí obetám; štedrú k tomu ešte madovcov,
Štedrú vín hojnosť i okruhlých ňésli koláčov;
A všeliký chodník, všeliká aj cesta radostných
Od pesní a preľúbežnej zaznívala húdby;
Každý luh, každá na okol hory výška i každý
Odrazeným Svatovíta metal na zad ohlasom údol.
Než jako sám ke chrámu došol, čo na osmi kamenných
Stál stlpoch, vysokým z hladkých duba a smreku trámov
Parkanom ohradený, a znak slavnosti barevnú

Z červenavej zvesenú střechy zástavu rádne majúcí,
Už sebraný a pred svatyňou ľud pospolu sešlý,
V rozložitém hustými čekal pod lipkami chládku;
Lichvu bitú zťahoval, masný tuk pálil a stehna
Hojným pékol uhlím, i obetnú hostinu chystal.
Než jako pripravené ku hodám sa nachádzalo všetko;
Jak trikrát každý poprechádzal vókol horácích
Ohňom obeť; trikrát Svatovítovi slávu zahlásil;
A zvyklé pritom už chválospevy hudci dohúdli:
Starší kňaz Vitoslav s hustou a samého idúcou
Až níž pása bradou, s rovnými na dĺžku i vlasmi,
V bílém oblečený, vyšitém od Kraslavy, rúchu,
Posvatného napreď koňa ven ze stáje vyvédol
Ke spatreňú: každý aby svýma to očma uzíral,
Jak je potom zašlý, a po belšej od sňahu srsti
Celky blatom zmazaný, čo na ňom skoky válal a ďalšú
Cestu konal Svatovít, i nepráteľa braňmi porážal:
Sám i Beloň jako by svedčil, že to pravda je istá,
Krk jažil, a hlučné púšťal ze hrtána rižání.
Než jako už nazpátky zavésť chce nosáka do stáje:
Prední válečník Zemislav, blízkého na prostred
Hajna bojovníkov zelenej ve tráve seďácí,
Zrázu sa ohlásí a takú dá ustami prosbu:
Otče prenábožný a ve kňazském úrade prední!
Posvatného čo máš Svatovítovi žrebca jedinký
Právo sa týkať a pásť, i na ňom sám toľko sedávať,
Ešte ukáž jestliž' by jaká nás potkala vojna,
Či šťastný, čili nešťastný boju nastane výpad?
Tak povedá; starší Vitoslav tak naproti začne:
Ačkoľvek čas tejto není veci, práve že včul sa
Válka nezastrájá; však na tvú predca ti vóľu,
Keď nepráteľských, a naším vždy zkázu hrozácích
Službám, toľko pobils' Nemcov; keď vždycky tak hojnú
Z vojny korisť Svatovítu nosíš: mimo rádu ukážem,
Sám jakovú bílým ráčí dať veštbu nosákom.
Rozpovedá; i hneď poručí ďáľ zástupu uhnuť,
A prázné zanechať pred chrámom u parkana místo.
V tom kňazi vystúpá, a trojí do trávy železmi
Povpichaných kopií, v nárovnej od seba ďále,
Rad stavajú, v každém napríč dva šťápy kladúce.
Sám sa zatáď ľavicou Svatovíta ke chrámu zaňéslou,
Neb pravicou bílého držal za udidlo nosáka,
Tak modlí a takú prednáša ustami prosbu:

Ó bože sitňanský, najvatší vládaru vojny!
Čo všelikú máváš na budúcé príhody známosť:
Dobré nám včul udeľ prijdúcej z náhody války
Týmto koňom znamení, a svój zdar v pótke ten úkaz.
Takto prosí. Než jak dokoná modlitbu, a čistí
Aj kňazi už ve svém hotové mali všetko porádku:
Posvatného tedáž pustí od pitvora žrebca.
Ten hrdo sí kráčá, a na zem stavanými na oblúk
Hnátmi dupá, i jeden za druhým krok v rozmeru dává,
Až k vrazeným sa pred obličajou všech naňho patrácích
Doblíží kopiám; i ľavejšou zrázu na krajný
Rad podvihne nohou, a chytrými ho skokmi premáhá.
V tom sa na zad vychopí, a druhý presmekne rad hurtom,
Hurtom rad presmekne tretí; ale vždycky pravejším
Nad vrazenými napred sa zanáša píkami hnátom.
Ľud pre zlý trne znak, vlasy až mu vstávaly dubkom.
Než ctný kňaz ho teší, a takýmito rečňuje slovmi:
Pustite strach, že nosák zlý nám boju výpad ukázal.
Keď ľavšou napred sa nohou prez drevca zaháňal;
Však že potom dvakráte pravou sám od seba púden
Zhurta prez ostatňé kopií rady po predu kládol,
Vešťbu dobrú a plné znamená víťazstvo Slovákom,
I hroznú všelikej odpornej stránke porážku.
Rozpovedá; i celý hneď strach ľudu z mysli vyrážá.
Než pozatým, keď žrebca na své zas místo uvédol,
Do svatyne vchádzá, kam len sám toľko jedinký
Smel vekročiť; sám též zametal ju a od prachu čistil
Deň predtým, než výročitá sa konávala slavnosť;
A pri takých pilný vždy pozor na to dával i najvác
Bedlíval prácách, aby nikdá vnútri nedýchnul,
A smrtným jako nákazným prítomnotu božstva
Neznectil dychom ust; ale radšej ku prahu chrámu
Vždycky behal dusenú paru púšťať a zpátky načírať.
Tam teda vestúpí, a krivý zlatom husto i stríbrom
Obložený, ze pravej ruky roh Svatovítovi zľáhlý,
Bedlivo prehľádá; i že ništ ľátého predešlý
Ešte rok až toľkých do časov neubývalo vína;
Než ve svej nehnuté sa nachádzalo všetko celosti:
Veľkú a stodolám nezmestnú úrody hojnosť
Predpovedal; štedrej tohoročnú žatvu požívať,
Štedrejšé chystať pre pocestných hostiny kázal.
I v tom dávnejšé pri nohách boha víno k obetnej
Pocte vyľál; čerstvého potom zase načrel, a modle

Zavdav, rádne pripil; sporné sebe, ľudstvu a všetkej
Krajne požehnání, šťastí a statku bohatstvo,
I slavné ve tuhých pótkách víťazstvo zažádav,
Roh priložil k ustám a naráz až do dna vysúkol,
I znovu zas naplnen do pravej bohu pasti navrátil.
Keď toto tak vykoná a na své roh místo odevzdá:
Náramný, veľký, vysokého i od chlapa vyšší,
V Žarnovicách pečený ku takému od Oslavy koncu,
Vezme koláč, a pomedzi sebou i pomedzi hromadným
Ustanoviv ho ľudom, pokľakne a takto sa modlí:
Ó štvorakotvárný bože náš Svatovíte! čo zrakmi
Na strany všetky patríš, do posledních okresu končin
Všetko vidíš, čo pre nás i na bílém žrebci do cudzích
Nočne beháš okolic, veľkou nepráteľa hrózou
Naplašeného dešíš a v ukrutnej bitke porážáš:
Laskavo zhľádni na nás, a danú včul túto za poľné
Žatvy bohatstvo obeť ze naších ruk vezmi ochotný.
I vždy takú, jakovú si rohom dnes veštbu ukázal,
Aj na budúcne ukáž, a prehojnú úrodu právaj,
Slavné též udeľuj v každej s odporcami vojne
Zvíťazení, a krutého celú chráň od moru krajnu.
Tak šedivý modlil sa kňaz; v tom povstal, a vážnou
K zástupu obráten tvárou: Či vidíte ma? rekne.
Svorným odpoveďá mu hlasom: Nevidíme; jedinký
Len zhľádáme koláč. On poznovu takto začíná:
Všem teda prítomným z uprímnej mysli to žádám,
By ste na rok za takou ukrytého ma nezreli bránou;
Častej však boha ctiť, častej ho prosbami vzývať,
A zmernými krotiť nezabudnite ovšem obeťmi.
Choďte hľadať v úzkosti pomoc, brať v rozpaku raddu.
Odpoveď on vám dá v pochybách, on z bídy pomóže,
On hojnosť, a plné udelí víťazstvo za poctu.
Tak povedá; i hneď krájať nadrobno ohromný
Začne koláč: prednú Svatovítovi částku nechává;
Ostatní po malých rozdává zástupu kúskoch.
Než jako už každý podanú sebe vezme pochúťku:
Hneď sa dajú spívať, boha jednohlasne milostnou
Vychvaľovať pesňou a uprímné díky vyľévať.
Píšťala a struna zní i svorná k rozmeru trúba,
A čredanými dané vyprovádzá náspevy zvukmi.
Než keď spev dokonan bol a hlásiť prestali slávu:
Prevrúcný hľa naráz Konštantín vyjde na místo,
Kde bradatý stál kňaz, veselé keď zástupy vítal,

Ctiť boha a slavnosť vykonávať núkal; i všetci
Bystrým naňho okom sa oprú, a od obdivu hýknú.
V tom zdvihlou pozakývne rukou, o prízeň a krátké
Pozhovení žádá, i k utichlým takto vyrekne:
Čo platné z ďalekých sešlým vám pospolu končin
Od človeka spravenému konať Svatovítovi poctu?
Keď je taký len klát, jakový bol nekdy ve háji,
Keď padnul zrazený, a svou tlačil údoli ťarchou.
I kdeže bol predtým, ukresan boh než je ze špalka?
Zdáž bár jak vtipný učiniť boha móže remesník?
A vládou ho nadať, jakovej sám nikdy nemával?
Zdáli keď ohromnú vyrezával postavu modly,
Aj ducha jej poprál, a drevenné obživil údy?
Zdáliž ve štvorakých i čelách dvakráte osleplým
Toľko očám dal zrak, by do štyr sveta patrily končin?
Zdáliž i keď hrozné do ľavej ruky šípy mu vetkal,
Též udelil moc lúk ponapínať a do vraha strílať?
Preč teda se špalkom, preč s márnou z kostola modlou!
Boh večný, čo pravým je Bohom, žádného počátku
Nikdy nemal, žádného aniž sám konca nevezme.
Všetko vidí, i všetko teprv čo budúcne sa má stať,
Napred ví; i jakož jediné slovo toľko vypustil:
Hneď zem táto celá a nebeské zdvihly sa uhly.
Tak slovo keď by rekol, mihnutí oka jedno zaňésol:
Hneď zem táto celá a nebeské zmizly by uhly;
Nesvítil by mesác, upadlé nesvítily hvezdy,
Slnko by prasklo naráz a predešlým zostalo ništom.
Tak veľkému radej Bohu slúžte i poctu konajte.
Ne zrazenou lichvou a neplatným zvírata pádom;
Než čistou vždy mysľou a prázným od škvrny srdcom.
On jediný šťastných učiniť vás móže na večnosť.
Tak povedá; i hneď ražnou a od ostroty britkou
Ozbrojený sekerou, čo obetných zrážala juncov,
Do mnohopotvornej Svatovíta sa modly zaháňá.
Jak trikrát do pravého, trikrát do ľavého ze všetkej
Vlády zaťal hnátiska a pevné dúčele rúbal:
Boh zrútil sa na zem, točená do okruhla a čerstvým
Ozdobená kvítím z hlavy najdďáľ padnula kučma;
Padnul i roh veštčí a hadacké ľálo sa víno.
Po všem náramné sa ozývaly treskoty chráme.
V tom reče Konštantín: Výborný ejhľa to váš boh,
Jak si leží, a bitú zvalenými tre ustami dlážku!
Než vstaň, ze spáňá sa prebuď Svatovíte preveľký!

Nepráteľ do krajny padá, a strašlivo žúrí;
Tvým ale najvatšú pristrájá zkázu miláčkom.
Vezmi hrubý teda meč, tu visí ti na stĺpe, oborský
Bok si prepáš, na chytrého vylez koňa, na vraha pospeš,
A svých vyznavačov z ukrutnej vydri porážky.
On však ništ sa nehýbe; aniž len toľko samému
Nevládá si pomocť a z vlastnej záhuby povstať.
Tak hovorí; i v tom Slavyhosťa a Ranku pobožných
Dvoch zavolá bratrov, čo pri božských mávali úrad
Posluhovať službách, a obom rozkáže ohavnú
Modlu vyňésť a na vatru hodiť. Milerádi poslúchnú,
A vlečeného tedáž vevaľá Svatovíta do ohňa;
Ohňa, čo posvatný z dňa na deň jemu ke cti horával.
V tom vlastný ho plameň zachytí, a zprudka žerúcí
Hneď boha svého na dým a horúcé pláchy obrátí.
Keď modlu tak spálí, zástup ďáľ počne vyúčať:
Jak večný Boha Syn, nekonečná Otcova láska,
Nad ľudskou pohnutý bídou neba uhly opustil,
A krehké poprijímal a dal zase na dreve údy
Hrozne mučen, cudzí aby vlastným úmorom úmor
Zništovan odvrátil: jakovú on víru potrebnú
Ohlasoval; jakové hlavné v sebe články zavírá.
Jak jediný len ten, čo ve dvihlej od neho cirkvi
Zostává a dané zachovává rádne pravidla,
Večnoveké spasení a nebeskú dostane slávu.
Než kdo sa jej protiví, kdo sa jej klade slovmi naodpor,
A zcestné učení i pohanské pestuje blúdy:
Pozbavený sladkých nadhvezdnej výšky radostí,
V černých pekla toňách a horúcích tleť bude bahnách.
Tak reče Konštantín. Rozličné povstane zdání
Medzi ľudom: nahnutá uverí hneď částka ve Krista;
Časť ale odpírá, a tuhými sa hnevmi zapálí,
Že Svatovíta porúbal a večným zahladil ohňom.
Než jako uhľádnú, že Slavoš nad míru pobožný,
Víťazoslav múdrý a povestný Žárko bohatstvom,
Sám Zamysel černokňažník, sám Vojzvuk a Zastav
(Tento do vojny hrubú prekrásnej barvy a toľkým
Obdarenú právom Svatovítovu zástavu ňésol,
Ten trúbil pred ňou a mužom k boju ohňa dodával)
Sám ano kňaz veľký, spolu aj skoro všetci na vážnosť
Prednejší vydaný Kristom poprijímali zákon,
A starodávnejších s ochotou odrekli sa blúdov;
Obzlášť však že boží sluha jím chuť a vóľu dodával:

Konštantína čo bol neunáven v ceste provádzač:
Aj sami sa pripojá i pohanské modly opusťá.
Keď toto tak vykoná, a početný rádne okrstí
I všelikej zprostí Konštantín úhony zástup,
A predtým jemu zatvorenú k nebu cestu odemkne:
Ďáľ sa vydá, a kolom spasiteľnú zvestuje víru.

Spev štvrtý.

Obsah.

Snážný rovne Method, Moravou hore pred seba cestu
Vezmúcí, ľud učí, a ohavné zhadzuje modly.
I Trasa ve Bzencoch, ve Velehrade Oslada znášá,
Košteja aj Porevíta, na svém Radogosta Radhosti,
Též Diva, Ďondu, Bobáka, s Lelom brata, Belboga, Ládu,
Obstárného po ních s Nocenou Krta, rovne Sudičky
Zkáze vydá se Turom. Potom až do Devína sa vrátí:
Kde s Konštantínom znovu kážú, písmo na ďálej
Obracajú, a dobrých hotová na kňazstvo učencov.
Odtáď zas prez krajnu idú; a chrámy po mestách
Vystavujú. Vposled Konštantín zostane v Nitre;
Než za Dunaj pustí sa Method, a nahľádne Velehrad.

Takto u tatranských obracal sa ochotne Slovákov
Konštantín; než včul po jakých zase brat jeho mladší
Cestu konal místách, kde jaké podobizne vyvrátil,
A strašných zbavený blúdov ľud Kristovi získal,
Zaspívám; nech lenže mi sám k tej prispeje pesni,
Vnuk duchu dá, a šerú povyrážá mrákotu z mysli.
S ništ menšou sa Method v kazateľskej práci zanášá
Pilnosťou; i napred Moravou hore pred seba cestu
Vezmúcí, ľud učí, a ohavné zhadzuje modly.
I Trasa ve Bzencoch, ve Velehrade Oslada zrážá,
Košteja ve Hranicách, na hrubém Porevíta Kotúči.
Už sa na ohromný a čelom skoro hvezdy perúcí
Dostává Radhosť, Radogost kde vyhadzoval usta,
Ozdobený vencom, na kterém vysedávalo vtáča,
Rozťáhlé sem i tam kropajisté krídla majúcé;
Popridanú ku prsám hlavu černastého bujáka
Mocnou podpíral pravicou a od úpadu chránil;
Než ľavicou ostrým ze oboch stran klátil obuškom.

Tam prám najvatšé sa odevšaď sehnalo množstvo
Na slavnosť, čo tedáž, keď zvratné v úbehu slnko
Najdlžšé dni činí, keď i najvác strečkuje lichva,
Zvykli konať. Tu po odbavenej Radogostovi pocte
Rozložení hodujú a skvostné hostiny slává,
I sladkého sušá najmnožšé krhle madovca.
Keď hlad bol zahnatý, a veselšé zostaly mysli:
Bez baveňá ke kratochvíľám sa všetci obráťá.
Rozličné radovánky vedú; časť trúby nadúvá,
Časť píská a na husle činí i na gajdy prebírá;
I kdo jakú len zná, tej nechce dať húdbe zahálať.
Najvatšá ale časť spívá, a pri nástroji hlučném
V tanci chodí, holuby tríská a na hnáty zarážá.
Svorný odpovedá ostatních na dlane pleskot.
Starci zatým a kňaz v posvatném hája božišti
Súdy vedú, ťažké pry merá, hnev i od hnevu pošlé
Nesvornosti rušá, a novými do lásky v uprímnú
Jednotu rozdvojené spojujú práteľstvami stránky.
Než chasa najmladšá stavajú duby nohma do výšky,
Povpichané šibeničky aneb v kope nápoja prázné
Lahvice preskakujú, buďtož koles okruty lámú;
Buďto sa aj pasujú, chytrosť a vládu javácí,
Buď kuše rozťahujú, a do terčov strelkami hádžú.
Vysk nad vysk po celej sa metá hore silno hučácí.
Jedni ba už ráždí a horácé prudko sucháry
Pripravujú, aby hneď spanilé jak náhle zapadne
Slnko, a černasté sa šerej noci mrákavy zmohnú:
Bez baveňá hotové podpáliť vatry, a stajným
Prez všade rozložené skákať mohli ohne porádkom.
Než jak uzrú, že Method vážným k vysokému sa blíží
Chrámu krokom (neb ho po kňazském poznávali rúchu,
A mnoho už predtým o vyvédlých slýchali čínoch):
Všetci sa poschápú, nechajú hry a tance opusťá.
Stále za ním sa ženú; i mocou schytené̄ho ke slavným
Medzi sebou tu hodám a radostnej hostine ťáhnú.
On však predne uší na malú práť chvíľu si žádá.
Keď bedlivý obsáhol u všech slych, takto vyrekne:
Ne preto cestu konám, vy aby ste ma k hostine ťáhli;
Než radšej ku takým aby som vás, jestli sa dáte,
Védol hodám, o jakých nikdá ste nečúvali ešte,
Nikdy aniž svou jích pochopiť nestihnete mysľou.
I treba vždycky budú sa požívať; predca sa nikdá
Neprijeďá, a sytých neunává za stolom hosťov.

Tak povedá. Oni hneďky prosá, aby rádne o toľkých
Ďál' vyprával hodách; na jakém sú míste tak hojne
Zastrojené; aby aj všetkých tam, jestli je možná,
Doprovodil, nejakú okusiť spolu částku dopustil.
On, jako práve celé už dospelo množstvo, započne:
Kdo k večným chce hodám do nebeskej slávy sa dostať,
Najsladšú rozkoš, najsladšú zvóľu požívať,
Pri spanilých pesňách a pri svornej ku spevú húdbe
Vždycky plesať, černých peč a zlých byť pozbaven otrap:
Ten márného musí Radogosta i všetky darebné,
Slúžácé ku samej len záhube, modly opustiť;
Najvyššého nebes Boha len, Boha toľko pravého,
Všech Póvodcu vecí, vyznávať a poctu mu dávať.
Rovne musí jediného veriť Syna Krista, a čistú,
Čo svetu ohlasoval, keď v ľudských obcoval údoch,
Víru chovať, život aj vedľa predpisu tejto porádať:
Jestli ináč urobí, do pekelnej zajde prepasti.
Též od oboch pošlého, obom rovného ve všetkém,
Oslavovať Ducha má, čo teší, ku dobrému čo mocný
Vnuk dává, a živú božských leje studňu milostí.
Tehdy Slováci milí! jestliž' toľkéhoto nekdy
Účastní chcete byť šťastá, to čo máte, učiňte,
A premilý Kristov tu bez odkladu prijmite zákon.
Takto vyrekne Method. Za dlhú oni chvíľu na blúdných
Rozpakujú mysľách, jako keď luh u mláky vyrastlý
Krúťácím sa na tú i na tú stranu kníše fujákom.
Až vposled božskou na pochybném srdci milosťou
Obživení privoľá a Krista za vodcu si vezmú.
Tehdy za tri dni celé (poneváč každému na toľký
Ešte sa čas z domu tam nabraných dostávalo potrav)
Zástup ochotne učí a potrebné články vykládá.
Vycvičených pozatým krstí a očisťuje od vinn.
Posvatný k tomu luh, jako aj z tesaného na hladko
Vystavený dreva chrám, i samú Radogostovu modlu
Vyvrátí, plameňom stráví a na posmech odevzdá.
Odtáď cestu konav ďálej, k Holomúcu sa blíží,
Ják prám už jasné pozachádzalo slnko, a nočná
Hustla šerosť. Tu naráz temný zvuk a trúchle hučácí
Uslýchá nárek; po malej na to chvíli zahľádne
Svetla i najdlžším žárácé lúče porádkom.
A hľa to v najmnožšém nesený bol próvode mrtvý
Milko Hodislavovič, najvatší nekdy bojovník.
Tam teda chod zatočí, a ku náramnému žalostných

Zástupu druh sa pridá, i do smutnej dúbravy kráčá.
Než jako už na pristrojené podochádzali místo,
Kdež mal byť spálen, kde ku nádhernému takého
Víťaza už hotové sa nachádzalo pohrebu všetko:
Pred veľkou ho zložá hranicou a zrázu utíchnú;
Stíchnú aj ženské, v bílém čo naríkaly rúchu,
A z mokrých vlažné do plačevných ľévaly nádob
Kapky očí. V tom ľúbohlasý pred mrtvinu Hodko
Vystúpí varytář, slušnými ho chválami sláví;
I spolu na svorný zahrává ku spevu nástroj:
Jak spanilý, krásný a ohromný v postave zrastu,
Jak bol dobrotivý, ku všetkým príliš uprímný,
Jak veľký bol otec núdzných, nad míru ochotný
Zastavač utlačených a nevoľnú krivdu berúcích;
Stálý též množiteľ šťasťá i krajny i bratrov.
Jak rozumom, raddou, zmužilými a slávy plnými
Najstarodávnejších predchádzal čínami predkov.
Jak jeho výpoveďou a premúdrým rozvahy súdom
Zapletené voleného dochádzaly konca rozepry.
Jak sta nepráteľských ve tuhej zbil pótke junákov,
Obzlášť náramných oborov Langbrechta a Rajna,
Čo v boji na spósob honenej kosy rúcali vojska,
A zvýšné, kade sáhli, na zem rady kládli Moravcov.
Než jako spev dokoná a hlásiť prestane chvály:
Nad hranicou ho tedáž vsádľá; i danými ju rádne
Lúčami podpáľá. Černý sa na oblohu zrázu
Dým vyvalí, a oheň jasnou zableskoce žárou.
V tom slavnú mu na česť vykonávať tryznu započnú:
Hojnejšé juncov, hojnejšé kozlov a tučných
Množstvo ovec zabijú; jako též premilého mu nekdy,
Čo vždy na ňom víťaz každej sa do bitky nosíval,
Žrebca kolú, a na vrch se zlatým i zbrojstvom i všetkým
Najdražším odevom na horácú vatru uvrhnú.
I hneď vókol idú, a teplé slz kapky lejúcí,
Z rúcha podolky režú, vlasy krem toho ze brad a ze hlav
Ostrihujú, a do ohňa mecú i do plápola hádžú:
Náramný spolu vysk a jačácí púšťali hláhol.
Než jako už každý po trikrát vatru obejde;
Jak zbrojníci ho též uctá, a porádne vojanské
(Neb k tomu dosti mesác a hraničné žárilo svetlo)
Ihry vedú, súcosť a ohromnú vládu ukážú:
Prespanilá manželka Ľuboslava (nad ňu zaiste
Nikde sa švárnejšej nenachádzalo tvári Slovenky)
Uplakaná kvílí a takými slovmi naríká:

Manželu najdražší! prečo tak skoro veľmi sa tohto
Ze sveta odbíráš a do černých stínov ucházdáš?
Čož' si tak už zunoval? Zdáliž ti nebývalo dobre
Vždycky u nás? Či jaká ti radosť, či ti chýbala rozkoš?
Zdáli si najmnožším neoplýval statku bohatstvom?
Zdáli si u všelikých premilej svej vlasti rodákov
Najvatšú vážnosť, najvatšú slávu nemával?
Nezmužilí, psotní, nemajúcí ména u ľudstva
Prez dvakrát padesáte rokov sú medzi živými!
Ty zmužilý, možný, pre hrdinské činy velebný,
Sotva trikráte desať vídal si na úhore žatvý,
Už jako kvet si padol, mňa samotnú bídne opustil!
Ach kdo včul, kdo naším bude už tu za otca synáčkom?
Kdo Svatoslavka tešiť, kdo milého Prekraska vodívať?
Aspoň mal si živý zostať, v brani až by si týmto
Bol dal vycvičení, a ku cnosťám cestu ukázal!
Kdož' bude jím tu za matku? nahé kdo sirotky odívať?
Buď plač zastavovať, buď mokré líčka utírať?
Neb teba já nenechám a živá do našého sa bydla
Nevrátím; jediná ve prudkém plápole ohňa
Vatra oboch stráví, jediná oboch ukryje hrobľa.
Tam naša manželská nezmenná zostane láska.
Tak povedá; i hneď sa chopí a do ohňa rozháňá.
Jak to zahľádne Method, pribaví ju namále, i krátké
Pozhovení žádá, a chytrými tak ustami rekne:
Ach vdovo pretrúchlá! čo naplat je to manželu tvému,
Keď sa s ním spálíš a do večnej temnoty pojdeš?
Zdáliž prach, zdáliž čo hluchý na takúto nevoľnú
Službu popol dbává? anebožto do konca ju cítí?
Buď radšej tu živá a maličké dítky opatruj;
Tak by ti sám nebohý, rozprávať jestli by vládnul,
Muž kázal, tak najvatší ľudu káže Panovník,
Tvój Stvoriteľ, zakaváď preč ze sveta sám ťa nevezme.
Než k nemu včul sa obráť, podanú vyvoľ od neho víru.
On ťa celú poteší a z ukruťnej vydre bolesti,
I v svej šťastnejšú učiní nad manžela sláve.
Ostatní i vy též konajúcí mrtvine poctu,
Kresťanské učení a podobný prijmite zákon.
Tak povedá; i hneď stavenú práteľkyne verné
Zhusta poobklíčá, a hodiť sa do ohňa zabráňá.
Než zástup vydanú od nábožného Methoda
Raddu nerád slýchá, a hlavou bez mála nekrútí.
Jak veľaúdatný pobadá vec túto Hodislav,
Trúchlý Milka otec, takovýmito rečňuje slovmi:

Vďačný, kdožkoľvek z cudzého sį národa, hoste!
Nech ti je dosti na tom, že milú si Luboslavu pred zlým
Ochránil zhynutím a skóršej od smrti vydrel.
Vác nás tvými nebav tu pri pohrebe rečmi, a ďalšú
Prítomným u takejto nerob slavnosti prekážku;
Však pozatým súcí bude čas, bude chvíľa pohodná
V meste o tvém učení a o nábožnosti počúvať.
Včul radšej si povoľ, ku predním sadni na tento
Klát starším, a našou znovaný občerstvi sa chóvou.
Rozpovedá; i hneď jako dávná bývala zvyklosť,
Od predkov zdedená, kar a slavnú hostinu počnú
Odbavovať: nechané ze obetných juncov a škopcov
Stehna i chrbty jeďá; najmnožšé krem toho vína,
Najmnožšé sladkého trová piskáče madovca.
Než jako hlad zaženú a dané hody rádne dokončá:
Veľkým hneď sa krikom se horácím ešte na vatre
Milkom rozlučujú, a pri odchode prez hlavu naňho,
Buď zem, buď kamení, buďtož dreva, čo kdo popadnul,
Bez nazpák ozreňá hádžú, a do mesta sa vráťá:
Kdež pozatým, na neustálé vrúcného Methoda
Ze dňa na deň cvičení, kresťanskú víru a čistú
Vezmú nábožnosť, i pohanské blúdy opusťá.
Aj spanilotvárná sa Luboslava rovne se starším
Obrátí svekrom; však predca chodívala na hrob
Za dvakráte celých patnásť dní Milka naríkať;
Kde z neho pokladené sklennej do popolnice kosti
Pod vysokou hrobľou a šerým vypočívaly kopcom.
Než jako už všetkých tu Method ke Kristovi nahne,
A škreklavého zrazí obuchom Diva na brehu réky,
Ďáľ svój pospíchá konať úrad: v Bystrici Ďonďu,
V Boskovicách strašného deťom vpoly pretne Bobáka.
Než Lela aj s bratrom Polelom, toho lásky a tohto
Manželských rovných i nerovných vládara svazkov,
V Íhlave roztríská a do večnej záhuby dává.
A hľa tu Čech Zbíslav, Kladivov nad míru bojovný,
Ve statkoch bohatý, a v každém veľmi uprímný
Jednání, jako v íhlavském sa z náhody tenkrát
Meste baví, a Methoda slyší ľudu kázať a slavskou
Rádne rečou božské vykonávať služby ve chráme:
Hnedky sa obrátí a na Kristovu pristane víru.
Po slavnosti celej, i daném sebe krste milého
Dá sa Methoda prosiť, by k ním zestúpil, i rovné
Prednášal cvičení, a zrutnú Belboga modlu,

Čo hneď pri hranicách v posvatnej dúbrave stála,
A všelikú ne len od vlastných svej krajny rodákov,
Krajny synov, než i od blízkých mala poctu Moravcov,
Roztrepanú dole zrútil, a večnej zkáze odevzdal.
On vrúcou nahnutý prosbou v tom pred seba cestu
Vezme do Čech. Rýchlá po okolných stále obydlách
Rozchádzá sa povesť, že nový z Rastislava krajny
Dospel zvestovateľ, že ve hustém Belboga háji
Nábožnosť a jakúsi inú bude víru učívať.
Tam teda po hromadách sa beze všeho mešku chytrými
Krokmi vaľá, a ve posvatném luhu pospolu sejdú;
Zrovna ne tak, by kresťanské poslúchali nauky,
Jak radšej došlého ku ním aby uzreli zvesta:
Neb keby neznamenal cnosťou mnoho, iste že Zbíslav
Múdrohlavý do milej by nebol ho vlasti privédol.
Tam též nábožný sa Method s vyprovádzačom hodným
Zbíslavom ustanoví, aby hlásil zástupu Krista.
Najstarší tenkrát bol kňaz v luhu Belboga Oslav,
Aj vlasom aj tvárou aj fúzami na brade bílý,
Bílým též na plecách ze hranostaja rúchom oďátý,
Vnuk Pravomíla ze všech krajanov jak rokmi tak ostrou
Najvatšého braňou; a z tých jedného čo s otcom
Nekdy Čechom na nové do Bojémska sa pribrali bydlo.
On keď buďto kozou, buď sňažnej barvy kohútom,
Vzdal rádnú Bohu česť, a dlhou k sebe nahnul ho prosbou,
Keď zavrenou trikrát uderil čelo od ľava pasťou,
A trikrát modly ust, trikrát svých prutmi sa dotkol,
Toľkokrát poklonil sa hlavou; pleca krem toho stiskol:
Hneď sa mu vlas najažil, zapadlé prevrátily svetla,
Divno mikal se sebou; i duchom nenadále nafúklou
Veštíval mysľou, a budúcé prípady hlásil;
Však bohu svému krutú pouhodnuť zkázu nevládal.
Než včul jak cudzého krojom tu Methoda na prostred
Zástupu uhľádá, a príčinu cesty sa dozví;
Zaškarediv sa napred, takovýmito slovmi ho vítá:
   Čož' cudzinče nový! do našej ťa privábilo vlasti,
Otcovskú vyvracať, ľudskú násilne vetírať
Nábožnosť? a s ňou aj nás aj všetku nevoľnú
Do psoty a hroznej pouvádzať záhuby krajnu?
Hľa dvakráte sedem českých sa z náhody pánov
(Sám som troch dobre znal) v pevném dalo Rezne pokrstiť.
Prítomný s veľkou sa u tej slavnosti radosťou
Kráľ Nemcov Ludvík, vnuk císara Karla, nachádzal;

Než čo naplat bol krst? zmenená čo prospela víra?
Sotva ze súsedných sa domov navrátili Bábor:
V tom sa celý proti ním rozbúril národ, a všetkých
Ozbrojenou pravicou z vlastných povyháňali ohrad:
Neb mali dosť sa čo báť, aby s jednou s Nemcami vírou
Sprátelení Nemcov nerozestreli nad nimi vládu.
I preto hneď Ludvík, takovú jak náhodu slýchal:
Náramné zevšaď pozebíral zástupy vojska;
A prudké do naších učiňácí výpady končin,
Najtužší na nepristrojených boj védol, a bídnú
Pod plat a ukrutné poddal našu krajnu otroctvo.
Tak po druhý, tak též po tretíkrát mocne dorážal,
Keď z jeho nezbednej sme sa vydreť snážili vlády.
Chceš teda aj ty na nás tak veľkú zkázu, tak isté
Nešťastí uvaliť, by se tvou nás vyprali vírou,
A v cudzích sem i tam túlať sa donútili kútoch?
Chceš by pre nábožnosť svoju došli Moravci, a pyšní
Čo včul Nemci robá, to robívali všetko nevoľným.
Ber sa radej po svých, a zlé trús nauky Slovákom.
Tak modlár hovorí Oslav. Jemu naproti vrúcný
Rekne Method, a takú sticha odpoveď ustami dává:
Oslave bratre milý! do vaších já iste se žádnou
Lahkomyseľnosťou neprichádzám končin, a cudzé
Z násily nevtískám učení, ľud i všetku nevoľnú
Do psoty a hroznej neuvádzám záhuby krajnu;
Než spolu aj časné aj večné, zlášť ale večné,
Šťastí s tou jedinou a samú len pravdu majúcou
Prednášám vírou, čo Boží Syn od Otca pre ľudské
Zestúpiv spasení, na svet z neba nekdy priňésol,
A všeliký národ vyvolencom kázal učívať.
Tá-li nezaslúží, keď tak mnoho veľmi dobrého
Vyznavačom dává, aby každý vzal ju ochotný?
Tá-li nezaslúží, aby každý medzi živými
Všetko trpel za ňu odporné, keď večne oslávcn
Tristokrát vatšú nad hvezdami odplatu najde?
Šťastné tehdy budú zbavené pre ňu knížata vlasti;
Nešťastní ale všetci, čo jích utláčali brannou
Tak násilne rukou, a z českých vyhnali končin.
Aj vy blahoslavení mali by ste sa iste pokládať;
Jestli by vás rovná započínala náhoda zmítať,
A všeliké mání, všeliké nábytky a vlastná
Otčina vám pre kresťanskú by sa odňala víru.
Neb čo naplat hojné mať statky, bohatstvom oplývať,

Stále na zatvorených vysedával pokladu zámkoch,
Krásu a najsladšé po samé až hrdlo požíval
Rozkoše, i vlastnú v každej veci vóľu prevádzal?
Keď sa človek po všem jako ľahká kúrava zašlém
Večne musí trápiť, hrozné bez konca, bez istej
Úľavy ňésť mučení, a v horúcém pekle sa válať?
Jak márny to strach, že by som já týmto novotným
Príležitosť dával cvičením, aby nekdy bojovní,
Že ste kresťanskú od ních poprijímali víru,
Mohli Slováci priísť, a do svej vás vlády odevzdať,
Jak dosavád' slační pre takú vec uvádzali Nemci:
Neb vždy iné sú Nemci, iné ale bratri Slováci
Od krvi len jednej pošlí, jedného len otca!
Než čo by aj škodné bolo vám, keď by ste do jednej
S Rastislavom kráľom dobrovoľne sa spojčili obci?
Tým v moci silnejší starodávnú by ste dosáhli
Skór voľnosť, a kruté Nemcov rozlámali járma;
Tým vždy nepráteľským v lútých odolávali bitkách
Pevnejšej vojskám; čo ináč vás na mnoho častí
Rozdelených a silou osláblých snadno premóžú.
Ľahko sa prekračujú začaté u žrídla potóčky;
Než pozatým spojené a do jednej réky vyľáté,
Buďto do Láby aneb do hučácej Moldavy tokmi,
Preskočiť už nedajú sa nohou; ale všetko naodpor
Postavené, a čo jím nejakú len toľko prekážku
V páde činí, trhajú a pred seba víťazi tisknú.
Zdáli vaším taková už vec neprospela otcom?
Snaď sami od starších ste počúvali nekdy vyprávať
O strašných Avaroch, čo okolné zbíjali krajny,
Z lúpeže toľko živí, jak i váš utláčali národ,
A hrozné zavesiť mu na krk vždy zamýšľali jármo.
Až keď pod vlastnú, že trinásťkrát vác mali vojska,
Pred paťkrát padesáti roký si ho vládu uvédli.
Jak tenkrát veľkého braňou, veľkého podobne
Múdrosťou vyvolil si za vodcu a za hlavu Sáma;
A z Lužic údatné, údatné rovne Slovákov
Zástupy prispolčiv si avarské pod jeho správou
Hajna pobil, z Čech a ze všetkých preč končin odehnal.
Jak pozatým jedném pripojencov týchto ve spolku
Z krajny vyťáhnúcí Dagoberta a Frankov obratných
Najmnožšou porazil bitkou; a vždycky se slavným
Víťazstvom z každej sa navrátil pótky do vlasti.
I vždy zakáď živ bol, súsedných kráľov a lútých

Odporníkov učil sa tuhej svej vlády obávať.
Tak mnoho údatnosť a svorná jednota móže!
Než jako smíš učení, čo včul já, Oslave, hlásím,
Zlé menovať? samo od večnej keď pravdy pochádzá,
Od Boha, len jediného nebeskej oblohy Pána,
Všech Spósobca vecí, všeho najlepšého počátku.
Od neho ništ ovšem, čo je zlé, to nemóže pochádzať.
Než vaše najhoršé naporád sú blúdy pohanské,
Od márnosti ľudí a samej len hlúpoty pošlé:
Neb tomu najvatšému nebes Mocnáru a všetkých
Póvodníku vecí patrácú kradnete poctu;
A hladeným rezbám i hluchým dáváte ju modlám;
Modlám v najmenšém čo pomócť žádnému nemóžú:
Neb márné drevo sú, márný kov a ze skaly úlom;
I svým nekdy časom nevyhnúcú záhubu vezmú.
Kdež starodávnejších veľký Zevs Grékov, ohromný
Kdež hrdinov rímských Jupiter, kde Tuiško je Nemcov?
Kdežto tisíce iných? Zrazení pozahýnali všetci:
Neb smyslená len lož, smyslená boli od ľudu bájka.
Než jediný, večný a pravý Boh zostane vždycky
Nezmenný, najmocnejší všchomíra Panovník.
Včul teda, jestli jaká sa nachádzá rozvahy múdrosť:
Tak zhola neplatné, tak ohavné zložte modlárstvo;
Kresťanskú radšej spasiteľnú prijmite víru,
Jak ju slavnejšé vzaly národy, jak ju Slováci,
Jak ju i sám veľaúdatný vzal v Ihlave Zbíslav,
Čo mňa sebou, poneváč vám chcel dobre, semka privédol:
Však sa i tak, v duchu mém to vidím odvčulka, na túto
Buď skór buď neskór Čechové sami nekdy obráťá.
Obrátí sa napred panujúcé ve Prahe kníža.
Tehdy vy buďte prví; a kamennú Belboga modlu
Zrazte porád, a iným dobrú v tom cestu ukážte.
   Takto vyrekne Method; všeliký hneď pohne sa zástup;
Sám len nehne Oslav; škaredý však predca nekoľko
Pohľad očí premení, a takýmito odreče slovmi:
Chvála budiž tebe najvatšá, že našého dedovstva
Najstarodávnejších toľkú máš známotu príhod;
Ba skoro aj vatšú, sami nežli mi krajny rodáci:
Ačkoľvek cudzí a z tak ďalekého si mesta.
Pravda je čo hlásíš o braterských nám tu Slovákoch,
O spojení drobných sil a mocných jednote svazkov.
Pravda byť aj sa vidí, že ty nám ništ zlého nežádáš;
Než radšej šťastí, a dobrý na budúcnotu prospech.

Však móžeš-li ty sám za to stáť, že Moravci zo Frankov
Nás vydretých járem nebudú vác nikdy utláčať,
A v jednej rovnú doprajú nám voľnotu obci?
Zdáli nevíš, dobré že vždycky nebývaly spolky?
Zdáliž (iných aby som príkladmi ťa veľmi nemeškal)
Údatný neželí a hrubej sebe vinny nedává
Rastislav, že do zlých pustil sa s Nemcami spolkov?
Než prečo zdurne tupíš, za blúd a za hlúpotu mysli
Pokládáš našu nábožnosť, spolu jej sa konečnou
Vyhrozuješ zkázou? Boha naproti svého nemírne
Vychvaľuješ, jeho víru prijať, za ňu všetko, čokoľvek
Odporné je trpeť, kážeš; k tomu ešte do šťastných
Počtu sa klásť, keby nás pre ňu všech ztrata potkala statkov?
Však veď, bár je pravá, z vysokej bár oblohy zešlá,
Bár všeliké šťastí, všeliké sype v hojnote dobré;
Predca ju neprímám, až keď, jako ustami veštíš,
Krajna celá, i samé napred sa kníža obrátí,
A starodávnejšé otcov poodhadzuje božstva;
Tenkrát k ním sa pridám, čo myslím že sa nestane ľahko.
Ohromný vždy zatáď v hustej bude dúbrave Belbog
Poctu mať, a krajanom hojnú svoju ochranu dávať.
I prečo údatný Zbíslav sa predca unáhlil?
Než poneváč slycháme, že tak Bohu tvému ve chráme
Nespíváš, ani tou nekrotíš hnevného modlitbou:
Jak spívať, jakovou ho dobrívať zvyknuli Nemci:
Tehdy ukáž spósob, na který svým v kostole božské
Služby konáš; spev a pesne nové chceme rádi počúvať:
Keď že našému rečou složené sú ľudstvu rozumnou.
  Tak povedá Oslav; múdrý jemu naproti takto
Rekne Method: Keď chceš zjavnej dobrovoľne ve pravde
Zátvrdlý zostať, zostaň; tvá zkáza to vlastná.
Než čo počuť žádáš jak sám tak všetci ve stínnej
Dúbrave prítomní: skór ovšem stať sa nemóže,
Až keď vystavenú podseknete Belboga modlu,
Kresťanské učení a danú z neba prijmete víru;
I všetkým zdedená ve vodách opláknе sa vinna.
Nuž teda jestli božé od nás chcete služby očúvať,
Jestli na srdci ležá spaseňá večného radosti:
Schopte sa zhurta naráz a ohavnú potrite modlu.
  Sotva to rekne Method: pohnuté rozbehne sa ľudstvo;
Prední ze všetkých sa rozháňá Zbíslav a ťažkým
Z ostatnej uderí prostred čela vlády mlatiskom.
Náramnou prelomí sa ranou šija Belboga zrutná.

V tom hlava odpádá a na veľkú ďáľu kotúlá.
Než po druhý jak ráz vydutého do pupka nemenšou
Treskne silou: z hranatého kusá podstavku sa modla
Vyvráti, a na zem s nemalým dolu praskne jačáním,
Až sa kolom trase háj, a celá mece dúbrava ohlas.
V tom nohy odrážá, odrážá hnáty a častým
Ohromný pere drík i oborské údy sekáním;
Až z boha len kamení a drobné ostaly kúsky.
Jak ztuhlý takovú uspatrí náhodu Oslav:
Náramnou zahorí vzteklosťou; predne na sešlý
Pokriká zástup, by napospech Belbogu prispel,
A spravenú jemu tú od Zbíslava krivdu vypomstil.
Než jako uhľádá svoje prázné skutku volání:
Strašne tedáž zloreči, a Zbíslava, bratra Methoda
I všech preklíná, a horúcej pekla mučárni
Odrúčá. V tom preč sa chopí, a z hája odejde.
Ništ ani navnukaná ho nepohnula anjela radda.
Než veľanábožný tu Method ve Krista verácí
Lud za celý deň učí, i hlavné články vykládá.
Pocvičených krstí, a z každej vinny očistí;
Až keď naklonené sa ku západu chýlilo slnko,
Všetkých rozpustí, a priísť v čas káže na omšu.
Než jako rúženné povynášala dennica usta,
A chraplavými dutá zatrarákala trúba ohlasmi:
Všetci sa hneď vychyľá a do dúbravy pospolu sejdú.
Stálo tu najstaršé u prostred hája lipisko,
Náramným bachraté špalkom, že by sotva ho dvakrát
Pať chlapov, ačkoľvek najdlžšé lokty majúcích,
Rozťáhlýma kolom najďáľ obsáhlo ramenma.
Než temenom skoro až po samé sa dobývalo hvezdy;
Rozlehlé panoží a bokov prestíralo rozklad
Tak široký, že podeň sešlé sa beze všeho tisku
Zmestilo množstvo ľudí, a o pól vác mohlo sa mestiť.
Tam svým posvatný druhom oltár káže prichystať.
Ti štvoro hneď zarazá v národnej ďáľke kolíkov,
Desky na vrch položá, čistotné plachty rozestrú,
A v prostred se svatými kameň zostatkami vsádľá.
Krem toho aj z haluzá a odetlých hája konárov
Ohrady sten zdvihnú, slúžácé za strechu múrom,
Též klenutí a ohlý rozťáhnú odhora oblúk.
Snážne sa obracajú; ani dať sebe odtuchy nechcú,
Až zbudovan stánek na spósob chrámu vyzíral.
Keď teda pripravené a ve svém bolo všetko porádku:

Nábožný tu Method v posvatném rúchu pred oltár
Vystúpí; a napred neznámé omše tajemstvo
Zástupu vykládá; po slušném výkladu božské
Ve slavskej a Čechom známej reči hneďky začíná
Služby konať; vysokému nebes jediného za všetkých
Prítomných ľúbú na obeť Syna Otcovi dává.
Chľéb v telo Krista mení, učiní krv Kristovu z vína,
A prijatím dušu svú aj tým aj touto posilní.
Vrúcne pritom sa modlí, vrúcné pritom ustami pesne
Zaznívá. Druhové z každej strany pri stene do dvoch
Rozdelení poradov svornými na všetko mu hlasmi
Odpoveďá, a milé po čredách svých prospevy ťáhnú;
Ľud vrúcou naplní sa mysľou, k Bohu omnoho prudšou
Rozplamení láskou, a v horácém od vďaku srdci
Tým vácej prijatú obľúbí Kristovu víru.
Než veľanábožný tu Method, jak náhle ve háji
Služby bożé dokoná, a potrebné ešte sešlému
Zástupu dal učení: s novoobrátencami tehdáž
Čechmi sa rozlúčí, a do Íhlavy zpátky navrátí.
Odtáď ke slavnému kročí Brnu; kdežto preveľký
A zlatom ozdobený bol chrám, i na prostredu chrámu
Láda na spósobnosť veľakrásnej stála nevesty,
Na hlave opletená uvitým z rúž vencom a prosto
Roztrasenými kolen do samých až vlasmi paterná.
Červenavé máličko na smích otvárala usta,
Vábným hrála okom, ven z otvoreného idúcí
Srdca na ďáľ poblesk a horúcú púšťala fakľu.
Tri pravicou z čistého kuté zlata ňésla jablčka;
Než ľavicou okruh, na kterém nebe, slnko a rodňú
S kopcami zem, k tomu aj morskú bolo rovninu vídať.
Túto i modlu nahú, od výborného umelca
Najremeselnejším robenú Vlastislava dlátom,
Vrúcný potre Method. Ľud o špatnej hlúpote blúdov
Presvedčí, a na kresťanskú hneď víru obrátí.
Nazre potom Slavkov, ďaleké nazre končiny Znojma;
Tam Krta aj s Nocenou, tuto vládné ľuďmi Sudičky
Roztíná. Odtáď hne sa ďáľ, a okolne milostný
Krista učí zákon; kde jakú len modlu nachádzá:
Každú vyvrátí, a tuhým dá potravu ohňom.
Než jako zpátečnou ku samej sa Bredslave chóďzou
Doprovodí: slýchá že kolom na blízo pohanskej
Už sochy nikde není; len válečného jedinká
Ešte Turá Tura ctí, a teší sa, že od neho vlastné

V najstarodávnejšém sdedené čase, dostala méno.
Tam teda pospíchá; i napred ľudu práve do hája
Od všelikáď ročnej boha svého ku pocte sešlému,
Jak trikrát každý už dub, ručníkami vázan,
Trikrát vókol obeť poprešol, trikráte zavýskol,
Vycvičení dává a nebeské pravdy vykládá.
Jedni tedáž uverá; vatšá ale částka novému
Odpírá učeňú a pri dávném zostane blúde.
On tým vác snáží; ani skór sa nepohne a tohto
Z místa neodchádzá, začatú skór prácu nepúšťá:
Až naporád všetkých od ohavnej odvede služby,
Kristovi popripojí, a verácích cirkvi odevzdá.
V tom sochu roztríská; posvatný krem toho ešte
Luh poseká, a tuhému se svou dá plápolu modlou.
Keď tak vec dokoná, ku devínskej zpátky sa hradbe
Navrátí; kde milého ve veľkém chráme nachádzá
Konštantína učiť: nebo tak sa zrekli, že po dvoch
Tam sa rokoch sejdú. Po braterském tehdy nakrátko
Vítání, každý svoju cestu a príbehy vlastné
Vyprává: jak Boh všade jích kroky rídil a vládu
Dával, i najmenšej nenechal bez prospechu práce.
Jak temné ľudu osvicoval mysli, mrákoty zháňal,
A studené vrúcou rozehrával srdca milosťou,
Až každý na pravú stal víru a modly opustil.
Tam teda zas kážú; i svaté k tomu písma na slavský
Ďáľ jazyk obracajú, cirkevné pesne a prosby
V ňom k rádnému božej patrácé služby konáňú
Rozmnožujú, súcé mládencom, kňazmi budúcím,
Predstavujú cvičení a potrebnú k úradu známosť.
Než po deváti takej strovených ve práci mesácoch
Zas po krajne idú; bez všetkej odtuchy vókol
Národ učá, a nové stavajú, kde je potreba, chrámy.
Vposled Konštantín zešlý už rokmi a toľkou
Oslabený cestou v nitranském zostane meste;
Než vrúcný sa Method za Dunaj do Panónie vnášá;
Tam znovu postavený a hrdými sa hradbami pnúcí
Nahľádá Velehrad: kde Chocil, nad míru pobožný,
Syn Privinov, s veľkou na dvór ho prijme radosťou,
A vlastný k učeňú v kresťanstve mu národ odevzdá.

Spev pátý.

Obsah.

Závisť báborské podparchá kňazstvo na bratrov,
Obzlášť však Richbalda; i hneď k Salcpurku ponáhlá
Oznámiť, čo Method vykonal. Bez mešku Adalvín
Snem povolá, a dobrú proti zlej veci raddu požádá.
Ve sbore ustanová gréckých rímského u otca
Obžalovať zvestov, by na své jích právo obeslal.
Ten z prišlých dovedev sa poslov, že bratri neslušné
Blúdy po krajne učá, a slavský v kosteloch obrad
Nadstavujú: zve oboch ku vydáňú počtu do Ríma.
S Rastislavom sa tedáž rozlúčá kráľom, a súcích
Na kňazský úrad mládencov, i kosti Klemensa,
Streď mora divne našlé, vezmú a do mesta sa náhľá.

Svými celé štyry už roky prám sa dokončily behmi,
Pátý nastával, čo došlí z Cárihradu bratri
Nábožnosť a pravú u Slovákov hlásili víru:
Keď zlobivá, toľké nenesúcá prospechy, Závisť,
Potvora nešťastná a po ustách všetka vyzáblá,
Toľko samá koža, kosť, len žlč, jed toľko samotný,
Ze zdareňá smutná, z jediného sa zlého tešácá,
Naproti povstává, a takú chce prácu zaseknuť.
I hneď báborské nešlechetná obluda kňazstvo,
Čo v Rastislavovej dosaváď sa nachádzalo krajne,
Podparchá, a hnevom lútej vzteklosti zapálí;
Než pozatým aj tých, čo Chocil, nad míru pobožný,
Vlastných mal po zemách a zdvihlých od seba chrámoch,
Obzlášť však Richbalda mocou predňého ze všetkých.
Naňho tedáž uderí, a takýmito hurtuje slovmi:

Ó veľanábožný indá Richbalde, chocilským
Predstavený chrámom! kam tvá tak nekdy paterná
Ve svcrenóm kňazském tebe úrade zmizla ochotnosť?
Čis' nepočul, jakovú ti došlí z Cárihradu bratri
Neslušnosť a nerád ku tatranským vňésli Slovákom?
Zdáliž i včul nevidíš jedného sa až tu presúšať,
A slavským naporád božské proti zákazu cirkvi
Službу konať jazykom, ľud mámiť a blúdu vydávať?
A hľa už aj všeliké, čo ho len čulo množstvo, za márnou
Dychťácé novotou, rímský poopúšťalo obrad,
A k jeho nešťastnej svedené sa priplichtilo stránke:
Keď jediný jeho spev, jediné jeho pesne si váží!
Predstavených ani vác pastýrov nechce očúvať,
Nechce do chrámu priísť, a latinskú poslyšať omšu.
Všetko tupí, proti všetko robí; ani nádeje vácej
Nezbývá, by sa zas ku predešlej vrátilo kázni:
Jestliže ten svodník ze celej nevytiskne sa krajny.
I prečo tehdy sedíš? prečo tak veľkému a príliš
Ukrutnému sa ďáľ rozmáhať zlému dopúšťáš?
To hľa je tvé svedomí, to je peč, nedbalče ničemný,
O svcrené sebe ovce a vlastnú prospechu slušnosť?
Seď len, seď, bídníku! zakáď nevypichne ťa vábný
Z místa bludár, a ku salcpurským nevypasťuje Nemcom.
Iď teda sám čo skór, i svému to pánovi oznám:
Čo stvárá, jako ľud vábí a do pekla zavádzá.
Nech strašnou zahrmí kľatbou, a takého do gréckej,
Odkáď sem dokvitol, pozaháňá vlasti tuláka,
I všelikému konec ráz dá hroznému nerádu.
Rozpovedá; i hneď besnými naň ustami dýchne,
A vzteklého do všech žil a kostí natrepe ohňa.
V tom nazpák utecká a do černých zmizne sa mrákot.
Než jemu násilným zažaté od potvory lútej
Srdce jedom sa puká a horúcé plápoly zmítá;
Hroznou, jak ranená od chybných tigrica lovcov,
Žúrí besnosťou, a z místa na místo sa hádže.
Nad to hľa príde Gerold z Vitomírovec od ľudu s rímským
Vytlačený rádom, tomu vzápať z príčiny rovnej
Príde Ludolf: na Methoda ponos, na Methoda neslušné
Všetci vedú klání, i pomoc chcú naproti zlému.
Tehdy takým Richbald zažatý od potvory ohňom
Bez baveňá sa na cestu vydá a do mesta ponáhlá;
Kde mnohonábožný bohaté mal sídlo Adalvín,
Salcpurskými prvý tenkrát nad cirkvami správec;

Od nehož aj sám bol poslaný a ku úradu zríden.
Tento keď uslýchá, jaková sa príhoda zbehla,
Koľké nešťastí privinovské potkalo chrámy;
Koľké tatranské do uší už dávno sa ňéslo:
Hneďky celý zmeravý a dlhú v tichu zostane chvíľu,
I mnoho sám se sebou váží, mnoho veľmi na trúchlej
Mysli varí, jako náramná by sa pretnula zkáza?
Až sa mu najlepšá taková pozdávala radda:
Sbor povolať kňazský, a o tej veci na sneme jednať.
Tehdy jak už na daný rozkaz jeho vláde poslušní
Biskupi a prední z duchovenstva sa pospolu sejdú;
Místo zasedne prvé, i takýmito rečňuje slovmi:
Bratri milí, pastýri ovec ve Krista verácích,
Najvatšou vždy pečou o nebeské pravdy horácí!
Nech sa to vám nezdá divné, že práve takýto
Som vás čas povolal mimo rádu a ku snemu sebral.
Hrozná, ach hrozná urobiť tak potreba núká!
Bábori nábožní k poznáňú Stvorca, a k večnej
Svým dopomocť blížným vždy hľaďácí sláve, moravským
Snážili kresťanskú rozhlásiť víru Slovákom.
Kdož nezná, jak Urolf, jak pilný v úrade Runhár,
Jak slavný obracal sa predek náš nekdy Adalrám?
Jak Luitprám, a iné, čo sa tam bolo poslalo, kňazstvo?
A hľa také Pán Boh nenechal bez prospechu práce:
Navnukanou temné osvítil srdca milosťou.
Obráťá sa tedáž, a pohanské modly opusťá.
I z tej privtelení ku naším sú príčiny cirkvám.
Zrast ujatá brala víra; a už sa počínala zmáhať:
Keď tam dva grécki bratové, smyslenci nového
Písma, doťáhli naráz, a našim ublížili právám:
Zlé roztrásli na šír učení, do krivého zavédli
Blúdu ľudí; ba sa aj slavským opovážili božské
Služby konať jazykom; rímský sňať a zništovať obrad.
Dosti není v Rastislavovej že to páchali krajne;
Než jeden aj smel z ních za Dunaj do Panónie ešte
Vestúpiť: kde Chocil je dedičnej vlasti panovník,
Čo štedrý zahnatému doprál jeho otcovi Ludvík:
Aj tu kolom búrí, a podobné blúdy, podobnú
Na spasení dušné smerujúcú zkázu privádzá.
Ľud zmámen k nemu sa sháňá; i čo nekdy latinský
Mávali rádi obrad, chybnú jeho vybrali stránku.
Naproti tak hrozným sa opíralo kňazstvo nerádom;
Ništ však aniž ten sám, ani tento sa nehnul; osožným

Aj napomínáním aj platnou zhrdnuli raddou.
Zaslepení radšej nešlechetnou kráčali cestou,
A z napomínateľov škaredý zastrájali posmech.
Čož' keď i ďáľ tak pojde a svej nenaľézne prekážky:
Všetci za ním aj se vlastným Chocilovci sa pánom
Obráťá; a preč ostatních nade chrámami správcov
Z krajny celej vytlačá, a do Bábor zpátky odešlú;
I všelikého takým zprosťá nás práva nečínom.
Odtáď po drávských morová tá nákaza lútá
Rozšírí sa brehoch, za samú ano Sávu rozestre,
A k moru dostúpí, kde slavské národy bydľá.
I ztade sa zmohlá k volgárským dotre pomedzám:
Kdež takovými celé kráľovstvo je blúdmi napáchlé.
Ba k tomu púlnočných keby aj všehomíra Panovník
Osvítil pohanov, jako častokráte prosíme,
I vnove príbuzní sa obrátili bratri Slovákov,
Buď Česi, buďto Poľáci aneb Rusi: ľahko budúcne
Tak škaredá i k ním dostať by sa mohla neprávosť.
Koľký zisk, koľké by tu mávalo peklo koristi!
Zavčasu tehdy konec takovémuto zlému učiňme:
Vyšlý zhasme oheň, zakaváď nerozejde sa ďálej,
A schytené vzteklým nevytráví tlamskom obydla.
Než na jaký už najlepšej by sa vládala toľká
Vec pokonať spósob, vašu včul predložte mi raddu.
Tak povedá; i hneď po celém sboru šustot a hlučné
Zdvihne sa reptání, jako keď znenadála početné
Buď škorcov, buďtož havranov prez výšku povetrá
Hajno letí, a chytrýma tuhé švihy krídlama dává:
Neb jako keď nad Mlíč posadí sa na nocľah, a veľké
Bez všetkého robí čavotání konca na brestoch.
Nad temenom sešlých preohavná obluda, Závisť,
Sem tam sa vznášá: nebo jak Richbalda len ostrou
Pichla rečou a do žil vmetaným rozpálila ohňom:
Do slavného tedáž Salcpurku sa mesta veternou
Obrátí chódzou, aby rovné stvárala číny.
Aj tam prítomným lútého do mysli, do kostí
Plápola a hroznej pajedom vzteklosti napúšťá.
Všetci horá, a tuhým pukajú sa na srdci fučáním;
Všetci Methoda hrešá, novotára a svodcu ve víre
Vyhlasujú, a krivé píľá skór blúdy priseknuť.
Jedni kričá, do zlej aby dan podľa zásluhy kľatby
Z báborských nazpák vyhnatý bol zavčasu končin.
Částka volá rímskému takúto vec otcovi predňésť,

A bratov obžalovať, by oboch ku právu obeslal;
I škodné pozatým roztrásať blúdy zakázal.
Jak to slyší hovoriť, tak poznovu začne Adalvín:
Aj mne sa zdá lepšé s ponosom sa do Rímu obrátiť;
Nežli silou a mocou toho vyprať z krajny bludára:
By snaď medzi ľudom chybných už celky na mysľách
Od neho zaslepeným nejaká nezdvihla sa búra,
A prudší k nám hnev, prudšú nedométla nenávisť.
Než čo by aj žádnú vec tá neprinášala bázeň;
Predca vyhnan, buďtož nazpátky do kráľa Moravcov,
Buď do jakýchkoľvek nešlechetník pohne sa končin:
Nešťastné učení, a vedúcé zrovna do pekla,
Keď ráz tak navykol, hlásiť neprestane blúdy.
Rozpovedá; i hneď, jak sebran tejto povoľný
Radde vidí zástup, múdrých Godoléva a Balda
Zrídí rečníkov, čo by s toľkým išli poselstvom;
A proti zlému pomoc, proti blúdom žádali odpor.
V tom sboru snem skončí a domov každého prepustí.
Než posli bez baveňá vydajú sa na cestu a rýchlú
Chódzu porád konajú, až ke slavnému sa Rímu
Šťastlivo doblížá a povestné mesto nahľádnú.
Kristov námestník a prední v Krista verácích
Tenkrát bol správec Mikuláš, na všetko preveľký,
Aj cnosť aj múdrosť, každú též v úrade prácu.
Než jako už núter vekročá a právo dosáhnú,
Čo prišli, oznámiť, prední z ních takto započne:
Otče veľaslavný, čo obecnú Kristovu cirkev,
Na skale vystavenú a bránám pekla nedotklú,
Jak hlava rídíváš, neomýlné pravdy božého
Chráníváš učeňá a ohavné blúdy porážáš!
Nábožný k tebe nás poslal náš biskup Adalvín,
Ostatní kňazi též a prední správci ohlásiť:
Koľkó zlé, koľké na novotných prišlo verácích
Nešťastí, a na šír morovú rozprestrelo zkázu.
Dobre je vám známé, že naši predkovci, po večném
Túžácí blížných spasení, už dávno pohanským
Kresťanskú pilní rozesívali víru Slovákom.
Zdarný bol prospech; ujatá sa počínala zmáhať.
Už najprednejšé v panování knížata, Mojmír
S utlačeným Privinou, i Chocil syn tohto i mocný
Rastislav, spolu vnuk Svatopluk vyznávali Krista:
Keď nadutý kráľ Rastislav, se našími konečne
Zhrdnúcí učiteľmi, ku východnému obrátil

Cárovi plášť, a mužov k učeňú ľudu svého požádal.
Tento mu síc múdrých a takéhoto úradu pilných
Dvoch pozaslal bratrov, než zlých hrozného bludárstva
Roztrasačov. Ti sa už rímský opovážili celkom
Vyzdvihnutý podvrátiť a slavský nadstaviť obrad;
Slavskou pocty božé, slavskou nesvečne po chrámoch
Omše rečou konajú, aby svú len vóľu prevédli.
I hľa celý skoro už národ po jejích sa neverných
Obrátil šlapajách a vlastných správcov opustil,
Poslušnosť odeprel, ve duchovných obsluhy žádnej
Nechce vecách prijmať, jako predtým vďačne prijímal.
Ve všetkém hlavatosť a samú len srdca nenávisť
Značne javí. Preto aj tito už jako práve neplatní
Zpátky do báborskej stehujú sa vlasti; a súcé
Naproti tak veľkým hľadajú doma ľéky nerádom.
Než poneváč sa naším prednejším toľko potrebnej
Vlády nedostává, aby škodné sekli neresti:
Tehdy ty najvyšší Kristov pastýru, čo všetko
Sám vykonať móžeš, hubatých skroť bratrov a zhubné
Roztrusovať zabráň učení; i na tento pretrúchlé
Pristav zlé spósob, zakaváď sa nerozteče ďálej,
A škaredou blízké nezatápá krajny povodňou.
Ľahko tak ostatňé, ačkoľvek pustily mocný
Dosti koreň, pozatým sa budú mocť blúdy povypleť.
Tak povedá Godolév, Bald všetko že pravda je svedčí.
Najvyšší zadiví sa otec reči tejto ne málo:
Neb dosaváď s veľkou potechou slýchával o bratroch,
Jak sa v apoštolskej vždy namáhali práci, a toľké
V ďáli na kresťanskú poprivádzali národy víru.
Tehdy praví a na prednesenú poslom odreče prosbu:
Najvatšou za to buď prední váš biskup Adalvín,
I kňazi ostatní, báborskej vláde patrácí,
Vencovaní chválou a nebeským nekdy ve sláve
Obdarení bydlom, že pravú ode dávna slovenským
Rozplodzujú krajnám a ode všech blúdov i nákaz
Čistotnú zachovať snážá vždy Kristovu cirkev.
Já ale sám žádnej, čo povinnosť úradu žádá,
Práci neodpustím, by nové sa zamedzily blúdy,
A skóršá všelikému daná bola zlému prekážka.
Tak hovorí; a tedáž poslov do vlasti prepúšťá.
Mesto ti hneď nechajú a do Bábor zpátky sa vráťá;
I svým oznámá, jakovú reč slýchali v Ríme.
Než veľanábožný Mikuláš, aby úplne na svej

Mysli sa presvedčil, je-li pravda, čo Bábori hlásá,
A platné, je-li tak, zvážil proti zlému lekárstvo;
Bez baveňá gréckých povolává pred seba bratrov:
Všetko jejích učení, a dané, prečo v kostole slavský
Nadstavujú obrad, slýchať z ust príčiny žádá.
Než tito jak prísné obsáhli do Rímu voláni:
K nábožnému kročá Rastislavu kráľu, i tehdáž
Najvyššého dané oznámá rozkazy otca.
On za dlhú sa chvíľu diví, až k posledu rekne:
Šťastnou iďte nohou, a pred rímského čo najskór,
Jak vám bol naložil, dostavte sa otca poslušní;
A z nepráve na vás kladenej sa očistite vinny.
Boh sám, čo ste pravú jeho nám hlásívali známosť,
Tam vás osvedčí, a že blúd neučíte, ukáže.
Však za to mám, že prvý tej sú veci Bábori pôvod;
A s toľkou žalobou, s toľkými tam išli ponosmi;
Keď našu reč pri božej vystáť slavnosti nemóžú;
Keď sa bojá, že pre túto u nás aj dóchodu zisku,
Aj vlastného budú zbavení nad cirkvami práva.
Neb jako najvyššú ve našej si krajne panovnosť
Osvojujú a do zlého mocou poddanstva ju tisknú:
Tak též ráz ujatú i duchovnú nad nami vládu
Rozprestrú, a ze svej nebudú chceť hrsti vypustiť.
Než vy neustupné tam námestníkovi Krista
Prosby doložte k ušám, pri božích aby v kostole službách
Aj napotom slavskú povolil reč stále užívať,
Slavský nebránil, slavský nepovyzdvihol obrad;
Obzlášť však ve našém aby též kráľovstve, na spósob
Ostatních, vlastné predňého pre biskupa sídlo
I vlastný zarazil prestol, cnostného odeslal
Správcu ovec, čo ve svém by nebol vác úrade Nemcom
Závisný, a celého jejích stál práva slobodný.
Nech na pomoc rovných mu dodá bratov ešte nekoľko.
Ó kéž vás takové šťastí, takováto novotná
Potká česť, a na tú sa bez odporu pomknete hodnosť!
Rozpovedá; a takú dvakrát ano poznovu ešte
Aj po tretí jím ráz vykonať vec snážne porúčá;
I spolu údatných Zemižížňa a Slavku bojárov,
Z nádherného čo jích Cárihradu nekdy privédli,
Ustanoví, aby jích vyprovádzali rovne do Rímu;
A všetkým v ďalekej zaopatrili ceste potrebným.
Odreče Konštantín: Slavný Rastislave kráľu!
Všetko čo nám kážeš vykonať, vykonáme ochotní:

Iste sa najmenšá nezamcšká práca vymáhal
Pozvolení, aby sa slavskou odbývaly božské
Služby rečou, slavský stálý bol v kostoloch obrad.
Prední též s vlastnou pre samých len toľko Slovákov
Ustanovil stolicou biskup, čo by ešte nekoľko
Mal na pomoc bratrov, kde je potreba v krajne osadlých,
A s nimi báborskej nepodľéhal naskrze vláde.
Neb sám aj myslím, že zakáď sa to nestane koľvek,
Vždycky budú ve našém klásť úrade Nemci prekážku,
Vždycky prenasledovať, ľud búriť a odvracať od nás.
Než ty zatým, poneváč ostatňá chvíľa dochádzá,
Najnábožnejší Rastislave kráľu, i všetci
Prítomní i neprítomní už dobre sa majte.
Za všelikú prízeň, za uprímnú lásku, na každý
Čas dosvedčovanú, najvatšé prijmite díky;
Predstavené učení v čerstvej zachovajte pamätke;
Víre pravej a naším klesnuť nedopustite prácám.
Tak vás Boh žehnaj, tak ve všem prospechu dávaj.
  Rozpovedá; i hneď po takýchto sa bratri obadva
Rozlúčáce slovách, všetkého ze množstva učencov
Zbehlejších v umení, v cirkevném ráde a pesňách
Vycvičených vezmú, čo by aj s nimi išli do Rímu;
I v ňom posvatení a kňazský dostali úrad.
Prední bol vyvolen Slavimír nad míru pobožný,
A spolu aj neprám ďalcký Rastislava kráľa
Príbuzný. On statky a veľkú nekdy majetnosť
Po slavných zdedičil predkoch; bol krem toho múdrý
A pravicou silný, i do každej pótky ochotný;
Než jako ráz bedlivý o chudobnej Krista Rodičke,
O stavaní božských príbytkov, o láske ku blížným
Konštantína počul kázať : hneď všetko bohatstvo
Z částky na pozdvihnutí vnove chrámov, z částky na bídných
Štedrou obrátil pravicou, a by toľko na službu
Najvyššého nebes Mocnára sa vládal odevzdať:
Kňazský stav si volí, a svetskú slávu opustí.
Však neušol pred ňou : poneváč ho predca Slováci,
Keď sa na blúďácích klamaní domnívali mysľách,
Že mnohoúdatný Svatopluk, jích nekdy panovník,
V lútej bitke zešol, za svého narídili vodcu.
On zmužilým síc odporoval tuho srdcom, a slušných
Predstavoval najvác príčin, že takáto sa rózná
Se kňazským ovšem neznášá úradom hodnosť;
Ništ oni však na predstavené všech dóvody príčin,

Ništ na zdráhání a na kládlé nedbali prosby;
Než radšej zhynutí a krutý mu vyhrážali úmor:
Jestliže najvyššú sám nad nimi vládu nevezme.
Nasledujú ho potom ve vybrání Mrakšo, Božislav,
Prívetivý Krajmír a pobožný veľmi Nebochváľ,
Aj Dobrovest aj Bratroslav s Jaromílom a Zorkom;
Ten predtým veštec, veselí tito bývali hudci,
Čo pri bohov slavnosti a každém svátku na husle
Hráli, a svornohlasé rokotom strun znívali pesne,
I sto iných; obzlášť ale syn Vitohosťa, obratný
Pomnislav, čo na posvatném Svatovítovi žrebci
Po blatných barinách a mletých od prívalu járkoch
Nočnú chvíľu behal; zapotiť ho a penmi zalíčiť
Sa snážil, by celý k rannému bol úkazu mokrý.
Než jak otec vekom už zešlý sa ke Kristu obrátil,
Zrúten bol Svatovít a na vlastném utroven ohni:
Sám též nábožných prichytiv sa bratrov uprímný
Zostal nauk posluchač, ani jích vác nechcel opustiť.
Ešte Gorazdu sebou chceli vzať, jedného ze šesti
Mládencov, prajný čo Boriš jím nekdy prepustil,
Keď vrúcnou takových obsáhnuť žádali prosbou;
Výborného na cnosť, a nepodlejšého na múdrosť.
Než práznej cvičiteľ schopný aby vlasti nechýbal,
Jestliže v obďáľném asnaď by sa meškali Ríme
Čas množší, nechaný v pustej doma krajne pozostal
Mládež učiť v umeňách a potrebných k obradu pesňách:
Neb ku takej najsúcejší bol práci ze všetkých.
Však napotom nenechal ho Method; ale po smrti bratra
Konštantína, čo hneď po danej hodnosti morácou
Obťážen chorobou na pokoj sa odevzdal, a inšé
Dal sebe méno Cyrill, keď nazpák z Rímu sa vrátil,
Jak prední všelikej u Slovákov cirkvi porádač,
Uctil ho posvatením a za predstaveného verácím
Biskupa ustanovil; nazatým ale veľmi ukrivden
Predca musel preč odísť, a Vichýnovi místo popustiť.
Čo mnoho, ačkoľvek sebe predstaveného, Methoda
Trápil, a ve všelikém sa mu kládol číne naodpor;
Slavský zvlášť vyvrátiť obrad, kňazov od neho dávno
Posvatených, a božím, kade len sa nachádzali, chrámom
Predstavených, ze celej povyháňať krajny sa snážil.
Krem tých vycvičených a na kňazské úrady súcích
Mládencov se sebou dražší všeho od zlata poklad,
Kosti totižto berú preblahoslaveného Klemensa,

Nekdy samého čo bol veľkého apoštola Petra
Slavný žák; a potom najvyšší naproti vóli
Správec rídíval všeobecnú Kristovu cirkev.
Než keď najmnožších učením a preveľmi pobožným
I cnostným životom spasiteľnej víre dodával:
Bezbožný mu Traján císar z pyšného vykázal
Rímu naráz, a kruté na vyhnanstvo do Taurie poslal.
Keď však i tam javnú osadlým na Krímsku nevercom
Hlásil nábožnosť a prehojných Kristovi získal
Obracaných pohanov: ťažkú jemu tenže panovník
Kotvu na krk zavesiť, do bezednej hlbky zahrúžiť,
A v morskej zatopiť bohaprázník rovnine kázal.
Než keď Konštantín sa berúcí nekdy Kozárov
Božský zákon učiť ve povestnej Kerzone postál,
Národní si jazyk, národňú snážne hľaďácí
Reč známú učiniť, jeho tam zázračne naľéznul;
Vzal se sebou; kade cestu konal, všade ňésol, a už včul
Chcel ho do Rímu zavézť, aby tam bol, kdežto na svetlo
Nekdy vyšol, kde božú spravovával Kristovu cirkev,
A vlastnú ctiteľom vrúcným pomoc od Boha žádal.
Keď teda tak ve svém hotové mali všetko porádku:
Hneď sa na chódzu dajú, a ku rímskej ohrade píľá.

Spev šéstý.

Obsah.

Kristov námestník Adrián, nebo predchodec umrel,
S veľkou slavnosťou vedených do chrámu Klemensa
Pýtá sa bratrov, telo jak toho pápeža našli.
Starší vyprává, jako nekdy u Kerzony mesta
Zázrakom obzláštným ty drahé v mori kosti naľéznuľ.
Než na druhý jích deň prední ten cirkvi porádač
Do svej raddy volá; vyznání víry a súcú
Príčinu dať žádá, prečo slavský zmysleli obrad.
Na slyšaný dóvod, na padlý vác od neba ohlas,
On pohnutý slavské vykonávať služby ve chráme
Hneď dovolí; a oboch na vlastný biskupov úrad
Posvatených pustí, i na zad ke Slovákom odešlo.

Než jako dostupujú a samej ku bráne sa blížá:
Po všetkém hlasné zahučá zvony meste, a správec
Najvyšší Adrián, poneváč už tento opustil
Svet Mikuláš a do nadhvezdnej sa vlasti odebral,
S kňazmi a najmnožším ľudu počtom naproti kráčá,
I v najslavnejšém núter do chrámu Klemensa
Próvode odvádzá. Vrúcé zňá cestami pesne,
Trúby a bubny hučá, i s nábožnými sa množstva
Spevmi radom čredajú, a svorné súzvuky hlásá.
Než jako už s toľkým bohatého do kostola počtom
Vestúpá, a svaté pokladú zostatky na oltár;
Jak spolu ostatní stíchnú a prospev opusťá:
Najvyšší všetkého otec kresťanstva započne:
   Bratri milí, snážní kresťanskej víry sejáči!
Buď Bohu chvála daná všeho Póvodníku dobrého,
Ve vlastných že služebníkoch seba ráčil oslávit;

Vám ale najmnožšé od uprímných díky, že toľkú
Mestu činíte radosť a horúcé srdca plesání,
Keď premilú rozkoš, keď tak vzácného miláčka
Už dvakrát po štyr sto rokoch, bez mála prebehlých,
Nám krajanom krajana zpátkom navracáte Klemensa,
A staršém, k jeho cti zdvihlém, zkládáte ve chráme.
Než jako tak veľký, tak vážný, toľko ležácí
Pod hlbinou ukrytý morskou ste naľéznuli poklad?
Reknite nám, a celú svým vec predstavte porádkom.
Nastane Konštantín, poneváč jediného sa všetka
Týkala prípadnosť, a takú dá odpoveď ustmi:
Otče veľaslavný, čo prvú ovčinca verácích
Strážu držíš, a ty ostatní ze kňazstva i ľudstva
Zástupe nábožný! keď chuť včul máte počúvať,
(I kdo by tak veľkú si nežádal príhodu zeznať?)
Jak Boh najdražšé tyto dal zostatky naľéznuť?
Tehdy nakrátko povím a jakož sa to zbehlo vyhlásím.
Nábožný vypravil mňa Michal, náš východu císar,
Mocným kresťanskú hlásívať víru Kozárom:
Keď sami prosby o tú vec a rádných vyslali poslov.
Rozkazu poslušný ďalekú hneď som sa na cestu
Vystrojil; i šťastná mňa po černej rovnine plavba
Na krímské brehoví a kozárské vézla pomedzí.
Napred však než bych sa do ohrad Sarkela pustil,
A vlastnú, jako prislúchá, konal úradu prácu:
Najvác potrebné sa mi ovšem zdálo kozárskej
Náležitú opatriť známosť reči. K obsahu tejto
Najpríhodnejšé súdil som Kerzonu mesto;
Mesto zlatom bohaté, a všetkých národov hojným
Obsadené počtom. Pre takú tam príčinu meškav,
Pýtám sa krajanov: Neznáte-li, mešťani verní!
Kdež by sa pohrobené vynacházdzaly údy Klemensa,
Nekdy čo ukrutným až sem na vyhnanstvo Trajánom
Bol zaslaný, a potom s kotvou do prepasti zahrúžen?
Odpoveďá a také s podivom slova naproti reknú:
Otče veľavzácný! čo sa nás včul tážeš, a čo chceš
Sa zdovedať, žádnej dať o tom ti nemóžeme zprávy:
Neb sme nedávno teprv se našími sem otcami z cudzích
Došli pomedz, a takej neslýchali ešte povesti.
Tak hovorá; i v tom stareček s bílými do čista
Vlasmi, bradou bílou a pomocnou ke kroku barlou,
I z dávných jediný už len toho mesta rodákov,
Podbudený vstává, a slabými tak ustami rekne:

Včul mi teprv na rozum vchádzá, čo som od deda zešlým
Najstaršého vekom slýchával nekdy vyprávať:
Neb dvakrát sto rokov čítal, než svetlo opustil;
A mnoho rozdávných v čerstvej mal mysli památek,
Vykládal: jak sem veľký z veľkého odehnan
Rímu sa kňaz dostal (z hlavy už mi vypadnulo méno);
Jak pozatým, keď i tu kresťanskú víru neprestal
Rozhlasovať: zedranú mu uvázali kotvu na hrdlo,
A v morských hlbinách i šerých pozatápali víroch.
Ďáľ též svedčíval: jak divné išly povesti
O slavném prostred nadutých vod chráme na míste,
Kde slavný utopen bol muž; jak vždycky tam indá
Pod vysokými celý ukrytý stál vodmi nevidný;
Okrem keď slavnosť a roćá jeho nastala pocta:
Tenkrát ďáľ pohnuté za osem dňov uchádzalo vodstvo,
A k telu všem chodník a slobodný dávalo prístup.
Než jako tento minul v behu čas: more zpátky sa zešlo,
Zavrelo chrám, a sivou zabránilo cestu prepasťou.
Sám ale však, doložil, že takú vlastnýma vec očma
Nespatril: nebo zaňho sa už nestávala vácej.
Krem toho vyprával bohatém o chráme, na výšku
Podvihnutém k božského tohož sluhy ucte na kopci,
Tam kde živú pekný mu baránek studňu ukázal,
Keď za stok modlil sa, a vrúcnou od Boha prosbou
Potrebného chudým kamenárom nápoja žádal.
Jak ho potom, vzteklí do naších keď padnuli končin,
Zlúpili, a vše kameň na kameň rozbúrali Hunni.
Než to zaiste je sám ten muž, na nehožto sa pýtáš.
  Tak letitý nám bol vyprával starček, a medzi
Častejším pokašlávaním, čo čul od deda, hlásil;
I spolu aj barlou na kopec, spolu na breh ukázal,
Odkáď bol zhodený morskej do prepadliny Klémens.
Tehdy keď už vácej ze zdejších som sa nevládal
Vyzdovedať krajanov: prísným sa ku póstom a vrúcným
Oddám modlitbám, aby Boh mi to laskavo ráčil
Sám vyjaviť, čo ľudé vyjaviť mi do konca nemohli.
I prám už páté započínalo slnko vychádzať,
Čo slavný sme Božého na svet Syna uctili príchod:
Keď po božích službách a obetných výbave rádov
Postupujem s verným doprovádzan ku brehu množstvom,
Tam teda pokľaknem, všeliký pokľakne i zástup,
A dlane sepnúcí takové nebu prosby vyľévám:
  O Bože vševládný! čo si dal svým nekdy verácím

Kríž Syna tvého naísť a z nectnej skrýše vyťáhnuť;
I z neho víťaznú učinil všej zástavu cirkvi:
Dopraj nám vrúcným tu sluhom sluhy tvého, čo predňou
Rídíval kresťanstvo mocou, a pravými nebeské
Otvíral najšír i zavíral kľúčami brány,
Pod hlbokým ukryté vírom zostatky naľéznuť!
Kam sa pohnuť? kde hľadať nezmerný máme tu poklad?
Otče ukáž znamení, a našej nám vnukni do mysli.
Sotva že tak vypovím; i hneď, vec k výslove divná,
Začne hučať, jako keď jarný od pólnoci víchor
Zprudka fučí, a holé fykotáním háje prevává:
Neb more ďáľ uteká, nadúté valy zpátky do prostred
Rovniny uskakujú, a neverných od brehov ujdú.
Otvárá sa prepasť, vyjaví dno, a písek ukáže;
I kde nebezpečnú predtým len toľko samotná
Loď mohla cestu konať, tam včul noha dostala prístup.
Tehdy kročím núter, všeliké spolu vejde i množstvo,
A vnukaná kam ťáhla myseľ, chod ochytre zanášám,
Až sa naráz pohrob kameňá, jako dávno padlého
Chrámu aneb stavaňá zašerí a v ďáli ukáže;
Rozveselé nad ním plesajúcích hajno krehárov
Sa v povetrí znášá, a vreskot pyskami dává.
Tým vác pospíším; na pamať šedivého prichádzá
Starca vyprávka celá; hore na zboreništo vybehnem:
A hľa nevyslovnou opojí sa mi srdce radosťou!
Keď tam štvorhranaté a na spósob dlážky narovno
Uhladené dno vidím, a stred jako nápoky ze skal
Vykresaný spatrím hrob, a v ňom z tela kosti zahľádnem.
Pri hlave kotva leží, a zubom sa nad údy vypíná.
V tom popadáme na tvár a s radostným všetci plakáním
Najvyššému nebes Mocnárovi díky činíme,
Laskavo že vrúcnú vyslyšal modlitbu a vážné
Zázrakom obzláštným doprál ostatky naľéznuť.
V tom blíž pristúpím; i svaté po porádku hneď údy
Boskávám, a se slzmi kropím i s kapkami máčám.
Všetci ma nasledujú, a daného sa príkladu ujmú.
Než jako už každý vykoná svú rádne počestnosť:
Najdražšé poberem zostatky a plátnom okrútím;
Najmenšej ani vzať nenechávám zkázu drobinke,
Zdvihneme kotvu zatým, a na zad spícháme radostní.
Sotva kročíme na breh, strašný, jako keď by ukrutná,
Buď na Tatrách, buď nad Terglou ztuha žúrila búrka,
A hrozné v černých hrmení pohuhlávalo mračnách,

Padne k ušám treskot; zdešení sa obezreme nazpák.
Ejhľa prenáramný úkaz: more všetko sa hýbe,
A zdvihnutými na Alp spósob k zemi vlnskami rúti,
Až na kraj dosahá, i celé dno a písky zakrývá;
I vlastnú, jakovú prv mávalo, dostane míru.
Tak som tehda božím ostatky nebešťana tohto
Pósobením vynaľéznul, a vám posledne doňésol
K ucte dané, aby tam vypočívaly, kdežto sa nekdy
Bol narodil, kde celej prední bol cirkvi porádač.
Tak reče Konštantín; i hneď vrúcného ze srdca
Uprímné k dodanému lejú mučeníkovi prosby.
Každý v núdzi pomoc, ve bolesťách oblevy žádá,
Každý pod mocnou sa mu ochranu celky porúčá.
A hľa tu svého tedáž veľký všehomíra Panovník
Sám sluhu osláví, a mnohé divy stať sa dopustí:
Neb v jakovýchkoľvek neduhoch, ve slabosti, ve trúdoch
Postavení, jak len skorenou pristúpili blížej
K ostatkom uctou, a svatých sa podotknuli kostí:
Hneď boli uzdravení a predešlú dostali vládu.
Stále nemí spívať, ľúbežnej pesne hluchání
Obdivovať, temní sa domov bez vodca pobírať,
Poskakovať kulhaví a chodiť bez barly započnú.
Všetci slzá pre radosť, i nebes Mocnárovi hojné
Díky čiňá, že svému takú mučeníkovi dal moc.
Díky čiňá i bratom, s toľkým že prišli lekárom.
V tom sa porozlúčá, a svého do bydla navrátá.
Než na druhý jak deň spanilé vyšlo nad horu slnko,
A studené jasným porozháňalo mrákoty svetlom:
Hneďky na snem veľký a na predňú do sboru raddu
Konštantína volá Adrián a bratra Methoda;
I spolu k dostaveným takovýmito rečňuje slovmi:
Bratri neustálí kresťanskej víry sejáči!
Koľkou som zaplesal na rozešlém srdci radosťou,
Keď sa doňésla povesť, že divých ste predne Kozárov,
Že ste i Volgárov, že potom ste konečne Slovákov
Od škaredých odťáhli modlý, a ke Kristu privédli;
I s tak náramným cirkev rozhojnili zrastom:
Toľkou som prejatý na trúchlej mysli žalosťou,
Keď s hroznou žalobou, s hrozným a tu nikdy ode mňa
Neslyšaným ponosom báborskí došli vyslanci,
Že zcestné učení a krivé trúsite bludárstvo,
Že slavský obrad, slavskú ste vymysleli omšu.
Než čo to všetko naplat starodávné blúdy porážať,

Keď vnášáte nové a v inú ľud hádžete zkázu?
Tehdy vašej dovčul rozesátej víry učiňte
Pred nami vyznání, by mohol dokonále sa každý
Presvedčiť, čili pravdu aneb nepravdu učíte?
Slušný dajte potom dóvod, prečo buďto latinský,
Buď grécký, dosavád obyčajný v cirkvi, tupíte,
A slavský ve chrám proti zákazu tisknete obrad?
Tak povedá, a takú Adrián vec bratrom ukládá.
Naproti Konštantín takovú dá odpoveď ustmi:
Otče prenábožný! čo celej máš cirkvi pravidlo,
Ostatní i na snem spolu sešlý výboru kňazstva!
Já tak všetko verím, jako rímská Kristova cirkev,
Na skale vystavená, a klamať ve pravde nemožná,
Káže veriť; tak učím, jak učiť sama všetko porúčá.
Žádný blúd netrasem, žádnej ľud zkáze nedávám.
Rekne, i vyznání učenej dá od seba víry.
Rovne Method učiní, a podobný prednese obsah.
Jak to slyší Adrián s veľkou tak počne radosťou:
S márnou tehdy sa k nám žalobou obrátili Nemci,
Keď je to všetko pravé, s rímskou dokonále sa všetko
Srovnává cirkvou, zmužilých čo učíte Slovákov.
Buď za to chvála daná, za to buď vám odplata hojná,
Že s pomocou božskou a doprátou z výšky milosťou
K večnovekej toľké ste priťáhnuli národy sláve.
Nech taková aj ďáľ pri vašém vždy je úrade snážnosť.
Než čo druhej sa tu už týká veci, z tejto i hodný
Dajteže nám vývod: pre jakú ste príčinu slavské
Obrady a slavské pouvádzali služby do chrámu?
Vzdýchne si Konštantín, a takýmito odreče slovmi:
Najvyšší pastýru ovec všeho stáda božého!
Rozkazuješ predňésť, čo ma k toľkým nahnulo zbytkom,
Bych slavský u poobracaných vnove nadstavil obrad.
Já ti to všetko povím; sám len k veci, otče, milostné,
Jestli ze dóležitých sa príčin slušne uvédla,
Dopraj pozvolení, a udeľ ju budúcne užívať.
Údatným Kristov s nemalou som prospechu darbou
Ohlasoval zákon Volgárom; i zhusta sa zástup,
Kamkoľvek noha má do dedin pristúpila, schádzal,
A s veľkou učení poslúchal vždycky radosťou;
Ne však i tú k božskej preukázal službe ochotnosť:
Neb jakovúsi nechuť, jakovúsi ve tvári neľúbosť
Objavoval, cudzou že rečou sa konávala od nás.
Vposled i prosby dajú, aby som jím omšu ve chráme

Vlastným odbavoval jazykom, by všetko zretelne
Podchytiť a v toľkém sa tešiť vác mohli tajemstve.
Já som síc mnoho odporoval, mnoho veľmi sa zdráhal,
I slušných všeliké možné len dóvody príčin
Prednášal, takové aby som žádosti vyvrátil;
Však ti neustupní, jako hrozné skalsko na Tatrách,
Stáli na svém, a tuhého od úmyslu nechceli pustiť;
Ba zjavnú ve počúvání slov ukázali vlažnosť.
Než jako ráz ďaľšú konajúcí cestu ke čistej
Studnici dostúpím, a na makkú trávu posadnem:
Neb stromová chládek, pohromadných výspevy vtákov,
A premilá, ze kvítkov idúcá, vóňa pocestných
Vábila odpočinuť, ku jejích žádosti hovácá
Poprihodí sa mi vec. Znovaný tam tehdy seďácí
Jak mnoho rozmýšľám, a na vážnej mysli premítám:
Zdáliž bych dosaváď zvyklý mohol obrad opustiť,
A slavský len uvésť; i činiť všech vóli zadosti;
A k božskej vatšú rozpálit službe horúčosť?
Lahkým včel vukotom, pretichými vetríčka šepotmi,
A mnoholúbežným padajúcej ze stoku stružky
Požblunkáváním ukolísan do sna zadrímnem.
Sotva prvé spání chytené obklíčilo vička:
Hneď sa mi zazdává, že nebeská celky sa výška
Otvárá, a zlatokrídlú holubičku vypúšťá;
Tá že chytrými duté sekajúcá brkmi povetrí,
Ke mne naráz doletí; na ľavé pleco sadne; takéto
Šuškání a takéto milé v ucho šepty vydává:

Prestaň na vlastnej ďáľ, Konštantíne, sa mysli
Rozpakovať; slavské bez ďaľšej bázne po božských
Služby uveď chrámoch, slavskú nabudúcne vybývaj
Omše rečou, slavský Slávom smele ustanov obrad.
Nech rozumá, čo pri posvatném oltáre, čo všetko
V ostatních sa koná a zavírá kostela prosbách;
I spolu vrúcnejšú zažatí k Bohu lásku ukážú.
Nech tak i odklonení vatšú ku pravde modlári
Chuť nabudú, a kresťanskú skór víru zaľúbá.
Tento potom slavský nezmerne sa po svete obrad
Rozplemení, a tvój i ve ďáľke i počte prevýší.

Tak šušká; i v tom preľahodne mi na hlavu trikrát
Zatrepotá, a zlatými tedáž k nebu ujde peruťmi.
Nastane pozďaleký na spósob víchora huhlot,
A v jasném sa blýskne i hrom pozarepce povetrí.

Já sa na hluk zobudím: i prvé mi napadne do mysli,
Nekdy čo Jesseovič navnuklý od Boha spíval:
Chváľ každý duch Pána. Zatým hneď prijde čo reknul
Nekdy Pavel: Jazyký hovoriť nebráňte. Napadne:
Jestli buď arménskou, buď sýrskou, buďtože koptskou
Smá sa rečou božské vykonávať služby ve chrámoch:
I prečo též slavskou by nemohly sa rovne u Slávov,
Počtom silnejších a na rozleh v okresu širších?
Krem toho aj všeliká zhola ušla ze srdca pochybnosť;
Vrúcnejší len horel slavskému ku obradu plápol.
Tým teda pozbudený, a takýmito slovmi donúklý,
Čo predtým učiniť sám od seba som sa obával,
V čom ľudu odporoval, v čom žádosť národu zaprel:
Včul k tomu som dostal chuť, a slavský postavil obrad,
Slavskú omšu tedáž uporádám, pesne a všetko,
Potrebné k slavnej vykonáňú v kostole služby,
Bez podleňá shotovím; veľkú som částku zaiste
Už predtým božských preložil v Cárihrade písem.
Keď toto tak pripravím, na milého sa bratra opýtám,
Kdež sa baví; a slyším, že ve dávném Ternove meste
Až dovčulka učí a nebeské zvestuje pravdy.
Tam teda pospíchám; i všetko mu rádne vykládám,
Čož' sa mi zdálo ve snách; jakovú som pred seba vzal vec.
On privolí, a na mú bez rozpaku pristane raddu;
I slavský aj sám zachovať vždy si obrad umíní.
Tehdy sa národňou a ve všem každému rozumnou
Dáme rečou božské vykonávať služby ve chrámoch.
Hneď zástup sladkou opojí sa na srdci radosťou;
Stále ochotnejší ku slavným tiskne sa omšám;
Výš ducha tam zdvíhá, prudšou k Bohu zažne sa láskou,
Vrúcnejšé padaných od očí slz kapky vyľévá.
Jak to slyšá indá zátvrdlých srdca modlárov:
Obracajú sa tedáž, a pohanské blúdy opusťá.
Táto potom sa i pokrevným vec ľúbila bratrom.
I hneď Rastislav, mocný ve Slovensku panovník,
Čuv takovúto povesť, verných ku našému odeslal
Cárovi rečníkov, by podobných pýtali zvestov.
Sám i Michal, širokovládný náš východu císar,
S tou istou vybraných žádosťou od seba pustil;
Tú istú i Slováci, jakož sme sa dostali k Tatrám,
Žádali vec; sami najvatšé sem vyslali prosby:
By ste jejích jazyk od božskej nevytevreli služby.
Včul teda už rozsúďte, či som toľkými uvédlý

Prospechu príčinami slavský zle ten ustavil obrad;
Máte-li ho zbraňovať? či schváliť a celky dopustiť?

Tak povedá; i hneď rozličné povstane v radde
Šemrání, jako keď na milostnú dúbravy omlaď
Padne zavívání a tichým pozašustoce šeptom.
Žáden však nakloniť sa nedá, aby vzal jemu stránku;
Než jako náramný a ze všej sily víchor hučácí
Od brehu jednokusú ďáľ pustiť nechce korábu;
Bár skusení ju, celú seberúcí pospolu vládu,
Prévozníci ženú a do strednej od kraju réky
Odsacujú, i druhú snáží stranu veslami dostať:
Tak svorným tu hlasom prítomní všetci naprosto
Odporujú, a práva novému dať obradu nechcú.
Než keď tak stálý na svém úmysle je každý;
Najvyšší Kristov námestník takto započne:

Bratri na snem sebraní, a neľahkú raddu vedúcí!
Nadstaveným ze Solúna vyšlých protivíte sa zvestov
Nálezkom; do chrámu aniž jích nechcete privzať;
Rozvážíme-li však, v jakových je Kristova cirkev
Postavená okoličnosťách, jak veľmi sa blízké
Rozdvojení kláti: to ináč vec káže rozhodnuť.
Včul síc arciotec na predešlú práve nedávno
Zas položen hodnosť; že našej zná prednoty vládu,
Svornosť a slušnú zachovává jednotu, Ignác;
Než kdo tu ví, poneváč nestálý vždycky na chybných
Ľud je mysľách, zdáliž zesaden včul z prestola Fócius
Po smrti tohto nejak v prázný neuváže sa úrad?
Tento potom cárihradskú neprestane od nás
Oddeľovať cirkev; pre ničemnú pýchu poslušnosť
Nám vypoví, a za najvyššú hlavu sám sa vyhlásí.
On žádnej chytrý a ve všem nad míru prebehlý
Práci neodpustí, aby len Volgárov a slavných
Tatranských do svej pouvádzal vlády Slovákov.
A preto jím slavský dovolí bez rozpaku obrad
Tým skór, že grécká mimo vlastnej cirkev inými
Rečmi konať božské ve chrámoch služby dopúšťá:
Jak Sýrom, jak též Arménom a Koptom egyptským
Dávné pozvolení a slobodnú výsadu prála.
Tehdy my aj, by tuhí jak Rastislavovci, panonskí
Tak Chociłovci potom žádných nenachádzali príčin,
Od rímského bočívať, a k východnému sa radšej
Prestolu nakloňovať, bratrov žádosti naplňme,

A slavský použiť ve chráme dopustime obrad.
Však to i tak sa pravej kresťanskej víre nepríčí.
Rozpovedá Adrián. Oni predca sa ešte nemálo
Rozpakujú; než jak sa bavá a premnoho váží:
Ejhľa naráz divný zahučí zvuk; všetci utíchnú,
A z neba odpadlý sa trikrát hlas v radnici ozve:
Chváľ každý duch Pána: Jazyk vzdaj slávu mu každý.
Jak to slyšá, zdešení hneď všetci od úmyslu pusťá;
A mnohonábožný predtým vrúcnými čo žádal
Prosbami Konštantín, privoľá na všetko ochotní,
Slavský potvrdzujú obrad, 'omšu a všetky slovenským
Odbavovať jazykom ve chrámoch služby dopusťá.
Konštantín zbudenou poteší sa na srdci radosťou,
Množšé díky činí za milosť, a tak ešte vyrekne:
Keď teda už slavský Slávom ste dopustili obrad:
Ešte i tú slušnú Rastislava prosbu naplňte.
Žádá, otče, abys' v jeho též kráľovstve, na spósob
Ostatních, vlastné predňého pre biskupa sídlo
A vlastný zarazil prestol, súcého odeslal
Správcu ovec, čo ve svém by nebol vác úrade Nemcom
Závisný, a celého jejích stál práva slobodný.
Bys' na pomoc rovných mu dodal bratrov ešte nekoľko:
Neb zakaváďkoľvek sa to nestane všetko, i všetci
Báborskej nebudú prostí v tom vlády verácí:
Nesvornosť a zlý búriť neprestane rozbroj.
Sám že radej kráľ Rastislav tebe zrovna se všetkým
Národom ostatním v takovej veci nežlito Nemcom
Podľéhať si volí, a synom byť vždycky poslušným.
Tak reče Konštantín; za krátkú naproti chvíľu
Rozmýšľá Adrián, a naposledy takto vyrekne:
Nábožného i tú naplniť Rastislava kráľa
Som hotový žádosť; slušné k tomu ešte mu díky
Oddávám, že opusťácí sveta knížata inšé,
Najvyššému radej sa ku námestníkovi Krista
Obrátil s prosbou, a za svého si vybral ochrancu.
Než k tomu súcejší kdo sa nad vás úradu najde?
Tehdy po troch vám dňoch rádné ve chráme Klemensa
Posvatení udelím, a na vlastnú biskupov hodnosť
Zdvihnem, i za správcov pre slovenskú cirkev urídím.
Tak povedá; a v tom sebranú svých raddu prepustí.
Než jak náhle treťú povynášala dennica žáru:
Dostavených bratrov biskupský hneďky na úrad,
Ostatních učedelníkov, čo privédli, na kňazskú

Posvácá hodnosť, a potrebnej dopraje vlády.
I vposled k veľanábožným tak rečňuje bratrom:
  Tehdy sa už nazpák, odkáď ste sa pribrali, vráťte,
Od všelikej moci báborskej na budúcne slobodní.
Konštantíne, ty maj prednú nad cirkvami správu;
Pod ním stoj ty, Methode, a buď jeho vláde poslušný.
Službý božé slavskou, posvatné obrady slavskou
Odbývajte rečou; modlárské blúdy a všetky,
Jestli jaké najdú sa, pohanské vytnite zbytky.
Chrámy budujte nové, dobrý všade držte porádek.
Vycvičenú sádzajte na kňazské úrady mládež;
Obzlášť však vyučujte ľudí, zbúdzajte ke cnosti;
A všeliký národ večnou zaopatrite slávou.
Nech vás Boh sprovodí, a vaším dá prospechu prácám.
My však vždycky za vás modliť sa, vždycky ze srdca
Prevrúcé k nebesám ľévať nezabudneme prosby.
  Tak povedá; i v tom s hojným oboch od seba bratrov
Žehnáním pustí, a nazad ke Slovákom odešle.

III.

SLÁV.

VÍŤAZSKÁ BÁSEŇ

V ŠESTI SPEVOCH.

Spev prvni.

Obsah.

Odvažitý Bondor zaslyšav, že Tatranci čudovské,
Vypravené hojnú pre korisť k ním, potreli vojsko;
Rozkaz dá prísný, aby pospolu všetci, čokoľvek
Válečnú len uňésť móžú zbraň, vjedno sa sešli.
Otcovskému napred vykoná bohu Árovi poctu,
S vážnejšími potom nemaló vede starcami raddy:
Jak by do tatranskej uderiť mali krajny: či jedným
Všetci naráz místom? čili na troje zástupy množstvom
Rozdeleným? Sebranou vpadnuť je uzavreno vládou.
Sám spolu už sešlých v nezmerném počte junákov
Naštíví, a rečou ku hroznej zbudzuje pomste.
V tom sa na krídlonohých zachopá do Tatranska nosákoch.
V ceste ze vystrojených ke Slovákom nekdy na lúpež
Dízaba postretnú. On obrinské všetko porádkom
Nešťastí a krutú vyprává pohromu bratrov.
I hneď svým ku Tatrám za provádzača cesty sa dává.
Než jako tam prijdú, rozpálen ve hneve Bondor
Káže na posledňú obrátiť zkázu Tatransko.
Ti hneď všetko hubá: stavaňá, príbytky, velebné
Chrámy, a posvatné božstvám sochy ohňami páľa.

Vyspevujem, jak Sláv pribehlých do vlasti na lúpež
A strašný ľudu mord záhubcov na hlavu potrel;
I svých od hroznej tak ochránil zkázy rodákov.
Umko, na tatranském bydľácá sídle, čo každú
Najlepšej pamatáš a ve svej máš príhodu mysli!
Aj včul zas prispej na pomoc, keď o dávno zabudlých
A z vedomosti vyšlých zaumínil som si na srdci
Prospevovať bitkách, i hlavné otca našého
Pozdnejším známé učiniť víťazstvo potomkom,
Od neho sa zvúcím a slavné méno deďácím.

Ťažká síce to vec, ťažká; ale jestli sa nahneš,
A mňa, čo sám neznám, poučíš, ducha vnútri horúcím
Rozplameníš ohňom, sily dáš, zrak a bystrotu zostríš:
Lahko peseň zazním, a šťastlivo konca dosáhnem.
Aj, čo to už cítím? jaková mňa prudkota schýtá?
Ty hľa to prispíváš! jasnejším zrázu celého
Osvecuješ svetlom, tmu a kalné mračno zaháňáš.
Už prsa plápolajú, ohnivá vre na mysli horúčosť;
Už zhola všetko vidím, zažatý sám od seba všetko
Chápe rozum, slavný čo·konal náš v dávnote víťaz.
Než Ty, čo najradšej starodávných príbehy otcov
Slýcháváš, a o ních najradšej vždycky vyprávᴀ́š;
Čo proti odporným častú za Sláva rodákov
Pótku vedeš stránkám, i plné víťazstvo dobýváš,
Najdražšá dušo má a preveľká kráso Tatrancov!
K týmto i navnukaným od vernej Umky ľahodných
Praj mne uší pesňám, a hrdinské vojvody Sláva,
I spolu ostatních poslúchaj činy junákov:
Jak pluhom odhodeným hrozné zapopadnuli zbrojstvo;
Jak napred vzdali česť a milú Svatovítovi žertvu;
Jak pozatým hurtom do novej pospíchali bitky,
A vrahov ukrutných i ohavnú potreli zberbu.
Odvažitý Bondor, v pustém kráľ Čudsku, odešlých
K tatranským na korisť a na lúté vraždy Slovákom
Neskrotenou túžbou očekával zpátky junákov.
I prám jak se sebou v nepokojném srdci premítá,
Koľko ľudí, koľké by domov podoháňali stáda;
Jak s veľkou sa teší, čo pripadne mu z lúpeže, časťou:
Ejhľa povesť doletí, to podivné na svete zvíra,
Čo sto očí, pilných sto uší, sto vždycky hovorných
Má jazykov, nohy má chytrejšé od strely krídla.
Sem tam vždy brilá, na osadné místa sedává;
Nikdy aniž nespí; ale jednostajne bedlívá,
A v širokém čo sa len kde koná svete, všetko sa dozví;
Nikdy aniž nemlčí, na malú ticho chvíľu nebývá,
Oškerenými porád mele ustami: pravdu, nepravdu
Roztrásá; ani dosti nemá ráz jedno vyprávať,
Znásobovať to musí, a pokaždé váhy dodávať,
Až ze zajáca buják, ze malej noh pinky vyraste,
Až ze Plešivca Kriváň a širá z Blavy zostane Volga.
Táto mu tehdy povesť náramnú zvestuje bídu:
Že krotkí a neobracaní ve zbrojstve Tatranci
Vypravené pre korisť aj s vodcom potreli vojsko;

Zostavších ale z najvatšej pozajímali stránky,
V trúchlé podrobení a kruté zavľékli otroctvo.
Částka že len skrovná ňezmernej ušla porážke,
A spasení po horách i dutých vyhľadávala skrýšách;
Kdež posaváď blúdí, a nemóže do vlasti uhodnuť.
Jak to slyší Bondor, náramným zprudka fučácí
Rozpálí sa jedom jako strážný v dúbrave medveď,
Keď sa mu údatný opováží z díry vynášať
Štence Kozák, aby jích naučil hore od zeme krepčiť,
A sbehlému potom ľudu na zvuk skákať ukázal:
Tak mu tuhé po žilách a po všech vrú plápoly kosťách,
Iskry horá na zrakoch, každým trase besnota údom.
Až vposled zahučí a také slova ustami rúkne:
S touto-li tak hojnou sa domov navracáte korisťou?
Toľko ľudí zajatých, toľké nám ťáhnete stáda?
Tak veľkú ste si česť, tak veľké získali méno,
I vlastnému takú podobývali národu slávu?
Kam čudská zmužilosť, kam ohromná vláda, kam hybkosť,
Kam chlapská a neohrozená ducha odvaha ušla,
Keď ste podlým sa mužom, neveďácím s mečmi zachádzať,
Víťazským ani len zbrojstvom dovčulka ve pótke
Ešte nevalčácím, tak ohavne dopustili potreť?
Ó špata! ó hrozná mrzkosť! Kde si, Edneku bratre,
Indá tak slavný a včul tej príčina haňby,
Keď si prvý ku takej dával svým lúpeži raddu?
Sám hľa si už bohaté hľadajúcí s druhmi koristi,
S druhmi korisť zostal. Tatranskí ejhľa krkavci
A psi budú sa na vás pásať; však predca nemálo
Nad vami sa smilujem: bez prísnej pomsty na cudzích
Vás nenechám válať sa poľách a ku posmechu slúžiť;
Nezmužilosť nahradím a hnusnú odnesem haňbu.
Tešte zatáď sa daným víťazstvom, tešte Slováci;
Však draho zaň zaplatíte, cenou kúpíte ho veľkou;
Sám sa život za život, chlap sám bude za chlapa čítať;
Koľko naších v nectnej pozabíjano bitke junákov:
Toľkí z vás na obeť pojdú; každého osobnou
Uspokojí sa krvou Čuda duch z Tatranca vyľátou;
Ostatních sputnám a v ukrutné pojmem otroctvo;
Každý též, kde jaký sa nachádzá príbytek ohňom
Podpálím, aby mesto hranic posvítil upadlým.
Tak búchá; i hneď poručí, aby všetci, čokoľvek
Válečnú len uňésť vládnú zbraň, vjedno sa sešli.
Jak v čas vetra bežá po nitranskej rovnine sáťá,

Buď sa zdá že bežá; ani skór neutíchne metání,
Skór sa baran za druhým baranom neprestane válať,
Až sa dutí zarazí a všetko zasekne fučání:
Tak Čudové, čím len vydaný zaslychnuli rozkaz,
Od všelikáď sa berú, a na cvalných prudko letácí
Žrebcoch iní po iných sá vaľá, až k místu dobehnú,
Kdež mali poschádzať sa a ďalší rozkaz očúvať;
I všade vysk nad vysk a dupot na dupot sa ozývá.
Sám ale kráľ zachopiv sa do posvatného od otcov
Válečnému Čudov bohu, Árovi, hája ponáhlá.
Tam jasnými tuhé nedochádzá prúhami slnko;
Černá toľko šerosť a desácá večňuje hróza.
Strašné, jak hovorá bližší toho súsedi místa,
Huhlání a kruté vždy o púlnoci brinkoty slýchať.
Trávy není žádnej, voňavé ani kvítko neraste;
Stuchlá zem sa kadí a hnilý púch z lóna vyrážá.
Tam Vlkolák nedlí, sám čo strachu ľudstvu naháňá,
Lež najďáľ utecká, a bojí sa do nútra nakúknuť.
Tam veselý nikdá na milostnú dúčelu nezní
Pesne Veles; tam aniž sa ve svých Vila hája milovná
Nekrútí kolesách, zelená ani vlasmi Rusálka
Nad hadovou rékou a šerým sa nehinčuje bahnom.
Ytáctvo na rozkladitých nerobívá hňézda konároch,
Lúbežnými aniž nešerednú pustoty trúchlosť
Hlasmi nerozveselí; jediní len havrani kváčú,
Len sovy prestrašným škaredé zňá pesne hučáním.
Jestli jaké na blíž priblúdí z náhody zvíra:
Lakne sa naplašené a chytrý beh zpátky zavrátí;
Sám ano lúpežný sa ho vlk náramne obává.
V tom luhu tak hrozném zajatých a v hoňbe dopadlých,
Všech též prespolných, ba došlých aj z cudziny hosťov,
Hostinské v žádném nemajúcí ohľade právo,
Najvyššému Čudov bohu zvyknuli dávno zabíjať —
Blázni, jakož by si Boh ve ukrutných mordoch a ľudských
Obľuboval vraždách, nešlechetne ze bratra vyľátou
Ukrocoval sa krvou; i ne rádnej týmto ohavným
Obrazený a na vác budený bol ku hnevu čínom!
Než jakový je rozum, taková sa i pocta konává!
Naproti zrídka len už na obeť zaklávali žrebcov,
Najvác však zhubených; i musel boh toľko jedinkou
Uspokojiť sa krvou, surové sami požrali masso.
Tam teda aj srditý a jedom náramne fučácí
Vestúpí Bondor takovú konať Árovi poctu.

Mal krásného na tvár i na zrast mládenca Tiráka,
Z tauriskej čo mu bol popripadnul nekdy koristi;
Na trikrát šéstý životom rok práve dochádzal,
A z brady už predňé započínal chlpky vysýpať.
Tohto ne len sám on miloval; než i všetci napospol
Ukrutní Čudové na prvý ho zaľúbili pohľad:
Ačkoľvek naporád vystáť cudzinca nemohli,
A zlobivú na všech, mimo vlastných, védli nenávisť.
Keď kedy tú divoké zahľádnuly krásu Čudovky:
Zmakly tedáž a na oblomeném povzdychnuly srdci.
Včul toho tak spanilého zabiť rozkáže junáka.
Žrec sa krutou, nikdá tak švárné usta nerúbav,
Bár dva tisíce mužov potrískal a ze sveta zňésol,
Rozháňá sekerou; ale v tom ruka ztuhne, a ťažká
Zrázu padá na slín a tuhým buchom ozve sa tešľa.
Túto nenazdálú spatrácí náhodu Bondor
Nehne sa ľútosťou; ale prudším rozloben ohňom
Meč vytasí, a do prs po samú až rúčku zarývá.
Krv z mládenca tedáž, volajúcá na vraha pomstu,
Hojne sa vyprúdí; on v tom, jako z náhody besným
Odlomená vetrom na pomoklej hrádke fialka,
Z noh sa na zem válá, a milostné údy na černý
Skládá hlen. Zraky už hasnú, už rúže na kleslých
Obledajú lícách; studenou telo všetko pomály
Tuhne zimou, až duch vyletí a do večnoty zajde.
Ukrutný ale vrah, krvavým jak náhle ho preklal
Končárom, takovú z lútej huby prosbu vypustí:
Válečný bože náš! čo hrdinskú vždycky čudovským
Rozpaľuješ srdcám zmužilosť, a krivému ve pošvách
Popripatých nikdá nedopúšťáš zbrojstvu zahálať;
Čo s nami k pótke chodíš; i všech nemilostivo právᚠ
Cudzincov, na kterých uderíme, ve vojne potírať,
A s hojným sa domov navracávať lichvy bohatstvom;
I preto aj veľká ťa nemíňá lúpeže částka;
Touto sa včul jednou, a však mne predca ze všetkých
Najdražšou, upokoj žertvou; ale jestli Tatrancov
Dáš poraziť, márné ubehlých ve skrýše dopadnuť,
I všetkých polapať; s nimi a s jích stádami šťastnou
K nám sprovodíš cestou: prisahám, že netoľko ti jedna,
Než sto duší z prednej u Slovákov mládeže padne,
Sto spanilozrastlých a ochotných do skoku žrebcov.
Keď takovú lútý dokoná modlitbu ukrutník:
Hneď z luha vystúpí, a do svého sa šátora vrátí;

Kde s predními dlhú na rozum bere starcami raddu:
Jak by na tatranskú uderiť mali krajnu: či jedným
Všetci naráz místom? čili na troje zástupy vojskom
Rádne porozdeleným vpadnú a do nútra sa vrúťá?
Jedni na tú a druhí sa na tú rozchádzali stránku.
Nesvora dlí; a na svej sa porovnať mysli nemóžú;
Len mnoho medzi sebou čavocú jako na dreve kavky;
Až sa Losid z častých bohatý nad míru koristí
Ohlásí, a takú predkládá ustami raddu:
Kráľu milý a prítomný tuto výbore starcov!
Jestli na tatranských sebranou pohromadne celého
Vojska silou v jedném vyrazíme sa míste Slovákov;
Bližší síce dajú sa pobiť neb húžvami svázať;
Než ďalší utečú; a z tých horňáci po pustých
Rozpŕchnú sa horách, ve kterých sú šíre ohromnej
Díry a v náramnú sahajúcé jaskyne ďáľu;
Jak mi to vyprával zajatý od Bundoka Výboh,
Keď se svým do našej sa pritúlal končiny krámom,
Práva Čudov neznav, že totiž každého, čo len k ním
Prijde, ináka chyťá, a na slavnú žertvu prireknú;
Sám však tejto ušol: nebo jak mal práve upadnuť,
A hnevného na nás troročú pre zbrojstva zahálku
Svou smeriť Ára krvou: náramný povstane víchor;
V tom zahrmí; a jakýsi tedáž ze šerého sa mračna
Boh zpustiv, kopiou a horácím ozbrojen ohňom,
Na svój pojme ho vóz i do mútných odnese oblak.
Od hromovej Bundok zabitý strely zostane žertva.
Než dolňáci po svých ukryjú sa zas húšťoch a bahnách:
Buď na samé dno jazer neb hučácej réky zahrúžá;
Keď že i pod hlbokou, jako ten dosvedčoval úskok,
Aj za celé dni vodou meškať sa bez úrazu móžú.
I kdo sa po skalných pelechoch, po trnišťa pichláčoch
Tam bude drať, po blatách a potočných pláskať hučákoch,
I v tajnej skovaných vyhľadávať skrýši nadarmo?
Lepšej tehdy ze troch bude jích stran zrázu prepadnuť,
A zhola nezvedený na jeden čas a chvíľu dať útok.
Tak všech ubezpečených krvavej bez pótky chytíme,
Bez vlastnej ztraty vojsk; všeliké tak stáda i každá
Od ních vyzradená do naších ruk prijde majetnosť.
Tak hovorí. Na to hneď s oranou už vrážami tvárou,
A množším značenou, čo ve bitkách dostala, průhom,
Udvíhá sa Lotond, a trasúcé údy na ťažký
Šťáp si podeprúcí takovýmito rečňuje slovmi:

Pravda je síc, že by nás hojnejšé došly koristi,
Jestli by tak, jak sám to Losid mní, všetko vypadlo;
Hojnejšá by sa též na množších výpravy cestách
I pre ľudí i naších vynachádzala potrava žrebcov.
Než sila rozdelená a na vácej od seba drobných
Rozvedená častí, je malá sila, málo čo móže;
Však spojená veľká, veľké účinky vyvádzá.
Jak hlučný buď Don, buď ohromnej šíre Boristen,
Keď sa poroztekajú a ramenmi sa na struhy rózňá,
Vládu traťá; keď však v jedném len toľko rečišti,
Len v jedném neporozdelenú vodu výmole tisknú:
Jak náramne hučá a peňácé výlevy hádžú!
Ťažko chytrým tu prepluť bývá, tam ľahko nosákom.
Čož' keby predca nejak, rýchlá že samého koníka
Popredstihne povesť, zvedení sa sbehli Tatranci,
Oddelenú zbili časť; i není vec táto nemožná;
Však ráz v tom hotové už jím poslúžilo šťastí,
Zdáli potom smelší na druhé aj stránky nepojdú?
A prudšej bojovať, prudšej nebudú-li potýkať?
Zdáliž i tam rovná prihodiť by sa zkáza nemohla?
Než jednou uderáce silou porazíte doista
V odpor postavených, a ušlé brane zajmete zbytky.
V tom na chytrých po všej rozežeňte sa krajne nosákoch,
Ostatních, skór než zbadajú, polapáte Slovákov;
Pojmete lichvu sebou, a celé vyhubíte Tatransko.
Len škoda že zlomená s vami ísť už nepraje vláda!
Ó keď bych takovú včul mal, jako nekdy, obratnosť!
Keď sme od utlačených volaní ku príspeju Mízov
Naproti údatným v divokém boji válčili Trákom.
Koľkých som tu pobil, ba samého i Bista, čo ze všech
Bol najsilnejší. On jak mnoho ve zbroji predních
Už porazil Mízov, do našého sa vojska rozehnal,
Aj tam chcev rovnú krvavej dať vraždy porážku;
Však nevydal: neb sotva že len do Bikinda zamíril,
Já som sa privalil, jako černá z oblaku búrka,
A hromovú do krutého vrazil jemu gágora píku.
Už na mokrém sem tam rozprestren písku ohromnou
Ešte kolom rúbal sekerou a strašlivo žúril.
Jak pozatým, keď nám toľkú sa zdráhali částku
Lúpeže Mízi vydať, koľkú sme požádali dostať:
Všech najsilnejších, čo pozostali z bitky, na súboj
Som vyvolal. Ti na svých ľaklí sa strápili mysľách;
Žáden aniž nesmel se mnou sa do bitky odevzdať;

Tak všeliké na samý niveč obrátivše a svého
Bez ľudu i statkov pusté zanechavše Tatransko,
S najmnožšou do milej vrátíme sa vlasti korisťou.
Tak boh prisľúbil, takový boju výpad ukázal,
Keď som ho najdražšou poudobril v dúbrave žertvou.
Rozpovedá. Oni v tom besným srditosti sa ohňom
Rozplameňá, vybehlé až ven peny od huby skáčú.
Pospolu náramné do povetrá vyskoty pusťá;
Hroznú pomstu hučá a posledňú zkázu Tatrancom.
Každý si nprední uderiť na Slováka, i prední
Bezbožnými vyšlú z neho krv strebať ustami žádá.
Jednosvorne nové z odraných hlav a ze vlasov hustých
Plášte našiť si, nové naremesliť z lebky poháre
Prisľubujú, na korisť sa tešá a na lúpeže hojnosť.
V tom jako pristavené za dlhý čas mračno ve Bílých
Nekde Horách, keď násilný podvihne sa víchor,
Hneď ďálej sa valí a na rovninu zhurta ponáhlá;
Mrákota nastává, pošmúrné huhle povetrí,
Krížom sa blýská, strašlivé hromu praskoty žúrá,
A hrozný ze celej hukotá dolu oblohy príval:
Tak sa naráz vychopá, a do rozkričaného na lúpež
Krídlonohými ženú sa ochotní cvalmi Tatranska.
Od toľkých upraná dupká zem podkov, a černý
Prach sa metá, i celú zaobálá do mraku výšku.
V ceste není baveňá; prez pusté místa a hlučné
Prúdami réky bežá; i chytrými netoľko za slnka
Skokmi leťá, prudkej sa šerá noc chódzi pridává.
Až vposled k vysokohlavným docválali Tatrám.
A hľa tu z vypravených ke Slovákom nekdy na lúpež
Dízaba postretnú; i hneď pred kráľa ho s veľkým
Ťáhnú výskáním, a po ceste sa premnoho tážú,
Jak toľké privaliť nešťastí vládalo bratrov.
Než Bondor, jako zahľádá bídníka, ochotný
Žrebcovi beh priseká, a také slova ustami pustí:
Kdež je korisť? kde celá, na kterú ste sa vybrali lúpež?
Jak sa to stať? jaková sa nachádzať príčina mohla,
Že ste sa vy zmužilí a veďácí s mečmi zachádzať,
Nezmužilým a nevycvičeným ve zbrojstve Tatrancom
Tak hroznou v nepravej dali zmárniť válke porážkou?
Jak lútým si ušol vraždám? či si napred uťékol?
Rozpovedz a všelikú s vami zbehlú náhodu oznám.
On zalká; i takým vyprávať začne porádkom:
Šťastnou všetci nohou k vysokým sme sa dostali Tatrám.

Krajna to prekrásná, bohatou živnosti plynúcá
Hojnosťou; robená všade zem nezahálala pustá.
Roztomilé na poľách sáťá, na stromcoch a plodných
Ešte nedozráté ovocá sa knísaly sádkoch.
Zakvitlá po doloch, po vlažných járkami lúkách
Bujnela tráva na výš, ba samé zaodívala kopce.
Nezmerné sem i tam sa pasúcé blúdily stáda;
I z každého temer premilostný dúčele ohlas
Hája sa dal slýchať; v pilných ľud veľmi robotný
Hýbal sa prácách, a práce si pesňami ľahčil.
Však skoro dospíval; neb jak sme sa pospolu sešli:
Hneď sme tuhý na všetky radom strany pustili útok.
Odpor nikde nebol, závadná nikde prekážka.
Sotva že len páté vystúpilo nad horu slnko:
Už sa na ustavené podoháňaly místo koristi
Nad nádej vatšé: mužov a mládencov i chlapcov,
I spanilotvárných žen i belších od sňahu pannen
Nezmerný zástup, na sedem stád žrebcov a mladších
Se žríbatmi kobyl, rožnej vác lichvy o trikrát,
Šesťkrát toľko ovec, koz a bravcov bez všeho počtu.
Ešte i vác bohatej s veľkou sme zahárali túžbou
Lúpeže nasbírať; než prední bránili vodci:
Dosti že tá ťažkej zavdá nám práce na cestách,
Než do vlasti milej a do čudských prijdeme končin.
Tehdy napred zajatých se všetkou pošleme lichvou;
Ozbrojení my po ních kráčáme a ťáhneme vzápať,
Od hlav aby sme naších všelikú odvrátili zkázu,
Až by sa rozlobení sehromáždili vjedno Tatranci,
Zhurta vybehli po nás, a krutú vzať žádali pomstu.
Obdlžný a dobrú sadový na trávu bol úval,
Od predu síc úzký, napotom zponenáhla sa voľnou
Rozťahoval šírkou; nadutá šla po prostredu réka,
A chraplavozňácí hrkotáním dávala ohlas.
Naprotivé od oboch sa na hvezdnú spínaly výšku
Kopce bokov, hustou po visácích od vrchu stráňách
Obrastlé bučinou a stínným chrastiny hájom;
Než paty od zpodnej na spósob hradby vypuklým
Obklopené skaličím a kamennou vstávaly zpustou;
Tak že nosák hore vydrápať sa do konca nevládal.
Tehdy na ten ve tretí sme večer dostúpili údol;
I hneď víťaznú veľkému sa Árovi dáme
Poctu konať, že takú doprál nám lúpeže hojnosť.
Sedmoro černohrivých jemu žrebcov, sedmoro juncov,

A trojo mládencov na slavnú padnulo žertvu.
Odvedencj sami též zabitú časť lichvy delíme
Medzi sebou, tučným a na ražňoch rádne upéklým
Skvostne do pozdnejšej noci až hostíme sa massom.
Než jako ukrotený už bol hlad a lačnota hodmi:
Na trávný k vypočíváňú uložíme sa nocľah.
Keď však červeňavé podvihnula dennica usta,
A mrakovú temnosť i šeré pozaháňala stíny:
Sadnúci na koňov pospešnú vezmeme cestu.
Sotva sa místo nechá a do toľkej ujdeme ďále,
Koľko by hvižďácích trikrát šesť z lúka doňéslo
Šípov, keď by jeden po druhém jích púšťali strelci:
Ejhľa naráz hlučný podvihne sa od zadu pokrik,
Že schytených sa valí a blízko je sberba Tatrancov.
Sekneme beh žrebcom, zpátečnou zhurta sa chódzou
Zavrátíme na ních. Obratné kráčalo množstvo
Neprám tak veľké; ale zrutní všetko chlapiska
Jak duby hor, neb jak pri kalužných jahňady mlákách,
Ozbrojení sekerou a opéklým v ohni kyjákom,
Časť ale aj kopiou; meča žáden predca neňésol.
Začne sa bitka tuhá; údatní zbrojstvami padnú
Hneď z jednej, padnú ze druhej též stránky junáci.
Než jako veľkoduchý sa stred nepráteľov Ednek
Na spósob ranenej od lovcov tigrice vedral,
A strašný ľudu mord i padlých vražd kopce nakládal:
Ustupovať začnú; ale jak do dutého napospol
Úvala dospíšá, kde ve svém prestranstve sa úžil,
A zpodními na blíž pristávaly kopce ramenmi:
Zrázu na roh zahučá; v tom s obracanými sa nazpák
Tvárami zavráťá, a do rovných naproti v odpor
Postavajú sa radov; hrozná zase povstane bitka.
Než jako najlepšej zlobivých márníme sedlákov:
Náramné hrmení a kamenná strhne sa búrka.
Vykradení od oboch kopcov stran z húšťa Tatranci
Na príkrých sa patách zpodnej rozeprestreli hradby:
Ostré časť kremení a skalnú hádže drobázeň;
Časť sahavými na ďáľ do prostredu šípami strílá.
Prask na prask a fykot na fykot zní. Prívalom husté
Do hlav mračno hučí, a zrakom deň i svetlo vydírá.
Krem toho nastrojení v ďaľších za chrbátami stráňách
Z úboč pozlezajú a krivého do úvala zejdú;
I prudký do naších pusťá vojsk od zadu útok.
Jedni sa též vychopá, a leťá pokradomky za bratry,

Čo predkom zajatých s nabraným odháňali statkom.
Ti strnutou badajúce mysľou, i nehádali darmo,
Že sme pomordovaní: všelikú hneď lúpež opusťá,
Do blízkých ujdú hor, a v ních utočišťo naľéznú.
Tam ti pooslobodťá chytených; časť lichvu poháňať
Zpátky domov nechajú; silnejším zbrojstvo a pevné
Drúky dajú; i po nás hurtom jak ikavci sa rúťá.
Rozkatený od tak náramnej pohromy Ednek,
Stisklé oslobodiť čím skóršej zástupy snáživ,
Strašlivo pokriká, a stred nepráteľa byvný
Káže preťať chodník; i ukrutnej záhube vyhnuť.
My prudkí prudšou vzteklého jak od hladu besných
Hajno vlkov, keď stádo ovec nenadále prepadnú,
Vác žúríme braňou a na zem váláme Tatrancov.
Já dvakráte sedem zmužilých a na predku ve hroznej
Najtúž valčácích porazil som bitke junákov.
Sám ale jak rosnú vybraná kosa trávu sekává:
Tak stretaných ráňal; zrutný až zrázu sa naňho
Sberby vodec, najprednejší toho úkladu póvod,
Ménom Sláv dovalí, a krutou život odnese jedľou.
My sme nadarmo takú z ostatnej snážili vlády
Smrť pomstiť, chodník a širú skór cestu prerúbať;
Neb za malú tak nás popritláčali chvíľu odevšaď:
Že sme aniž sa hnuť pravicou, ani k úrazu ostrých
Naprahovať kopií a vrahov nevládali márniť.
Až vposled nás už, z najvatšej stránky fyčácích
Od šípov ranených, metaného do úvala z úboč
Od kameňá dobitých pozajímali; od zadu pevnou
Sťáhli tedáž vazbou, a na své odvédli pomedzá.
Mňa zdvihnuv skoro už polovic mrtvého Jaroslav
Odňésol; bodenú prostred pleca strelku vyťáhnul,
A v ľéčných ranu myl zelinách; k tomu ešte jakési
Melníval korení, a práškom často zasýpal.
Sotva sa len dvakrát patnásté zdvíhalo slnko:
Už som bol zhojený. Tu mi čas padesáte mesácov
Ustanovil, za který bych mal jemu slúžiť a vernú
Prácu konať; po prešlém na mojej ľúbosti nechával,
Buď zostávať u ních a slobodnú vóľu požívať,
Buď do milej ke svým sa rodákom vlasti navrátiť.
Já ale som nečekal: neb jak na Perúnovu slavnosť
Se všetkou sa vybral čeľaďou, som rýchle uťékol.
Než vy tak ohromnú na Tatrancoch pomstite vraždu,

A z hrozného jatých vyprostite bratrov otroctva.
Já vás tam sprovodím a známú cestu ukážem.
Rozpovedá; i hneď prednejšé z rozkazu kráľa
Zástupy predbíhá a za vodcu sa výprave dává.
Než jako už núter do Slovákov zhlukli sa krajny;
Rozlobený Bondor takovýmito hurtuje slovmi:
Včul čas pomstu vyľáť, včul ohavnú napraviť haňbu.
Tehdy lapajte korisť, zpúrných trite, bydla vypáľte,
A všeliké hroznú obráťte na zpustu Tatransko.
Tak zahučí. Oni v tom sa chopá; i prvého bojovným
Chválka mečom porazá, a s veľkou hneďky ruvačkou
Ustami krv lokajú; i tedáž uhasíce čudovskú
Tak žížeň, jako keď ľadový z trúchlého na pohľad
Mračna kameň ľétá a strašnú zkázu prinášá:
Všetko hubá, márňá, na popol, na prach ohňami trává.
Dým sa kolom vznášá a plamenná bleskoce žára.
Najmnožší všade strach, najmnožšá tiskne sa hróza.
Žádným božstva sochám, žádným sa chrámom a týchto
Kňazstvu neodpúšťá, každý sa zhadzuje oltár.

Spev druhý.

Obsah.

Pretrúchlá Živa matka prosí bohov otca Perúna,
By premilých z hroznej vychránil zkázy Tatrancov;
On sľúbí, že takú nenechá bez pomsty ukrutnosť,
A ctiteľom sily dá, aby lútých potreli zhubcov.
Hneď Svatovíta na zem ze nebeskej pošle vysosti
Pozbudených do krutej vyprovádzať bitky Slovákov.
Oslada zas vypraví, by ohavnú v tábore sberbu
Hodmi bavil, zakaváď proti nej sa Tatranci nesejdú.
Ten bystrému tedáž na rozumnosť Slávovi káže
Sebrať a ozbrojených do krutej vésť pótky rodákov.
On všetkých zavolá, a potrebné zbrojstvo nachystá.
Tento Čudom veľkú rozpálí hostiny žádosť;
Ukrutnú divokosť a po lúpeži túžbu zasekne.
I premenen ve tvár brata Edneka, Bondora kráľa
Ve sne prosí, aby svým na obrinském údole padlým
Tryznu konal. Sľúbí, ale až keď všetko poslednej
Zpuste Tatransko vydá. Pozatým však predca ukrutnou
Rozdešený hrozbou privolí; i hneďky prikáže
Zástupom oznámiť, by do tábora všetci na tryznu
A slavnú veľkého Čudov boha poctu sa sešli.

Keď lútí Čudové tak hroznú dávali zkázu,
Pretrúchlá Živa matka, že jej roztrískali modlu,
Podvihlý k nebesám a vypuklou z nútra i venku
Ozdobený rezbou metaným chrám spálili ohňom;
Krem toho aj zešlého vekom Čestislava žerca
A spanilotvárnú Dobroslavu dcéru do ťažkých
Sevreli put, v zajatí a kruté zavľékli otroctvo:
Do hvezdného tedáž sa pobírá bydla Perúna,
Prostovlasá, klasových nemajúcá na slychu vencov,
Ne kvíťá a iných indá čo nosívala okras.

Jak tam dostúpí, a zlatému ku prestolu sáhne;
Nábožnými takú predkládá ustami prosbu:
Otčo nebovládný, veľký hromu, blesku a búrky
Vládaru, najvyšší bože práv, roľníctva a pravdy,
Krivdu čo pomstíváš a neprávosť slušne karhávᚠ!
Že mne podoprátá bola moc plodiť úrodu zemskú,
A všelikú živnosť i svečnú potravu dávať:
Snážila som sa ľudí k tomu vésť, aby buďtože pláním,
Buď horkým žaludom, buď opadlou ze stromu bukvou,
Neb surovým sa zelin listím a rytými koreňmi
Na spósob divokých už vác neživívali zvírat;
Než radšej si ľahodnejšú zaopatrili chóvu.
I preto som jích hneď vlakochodných do pluha juncov
Zaprahať a v rovné poorať zem učívala brázdy;
Rozličných dala zrnka semen; preukázala spósob,
Jak by sa sáť, jak dozráté žať a drobno rozemleť,
I všeliké chutné pripraviť z ních mávaly jédla.
K tej veci s náramnou premilí mne vždycky Slováci
Nahnuli hneď sa chuťou, a celí sa odevzdali orbe;
I sporných hojný vydobývali dostatek úrod.
Vác ani už takovú nikdá neopustili prácu;
I včul na zbehlú skusenosť roľníctva, na pilné
Úhora zrábání ostatňé národy predčá:
Neznámá jím zbroj, neznámá naskrze vojna,
Neznámá je korisť a ohavné lúpeže méno.
Vodcu nepotrebujú; stálým vad a úhony prázný
Vždycky život pokojom trává. Sochy božstvu našému
Podvihujú na poľách, nádherné chrámy na hájných
Vystavujú kopcoch; ročité slavnosti a krem tých
Nábožné konajú častejšej žertvami pocty.
A preto som vďačné si u ních obľúbila bydlo;
Pod zvláštnú všetkých vzala ochranu, ráda i hodným
Najvatšú všelikej doprávala úrody hojnosť.
Včul hrozní Čudové, čo samému len Árovi slúžá;
Ostatním ani soch, žádných ani ze dreva chrámov
Nestavajú božstvám; čo naším zhrdnúce darunkom,
Zem nerobá; rádnej koňské a z inákov i ľudské
Masso voľá žrávať; nijakých jako národy mravné
Mest a dedin nemajú, ba porád ani míste na jedném
Bývávať neveďá; len z pastvy na pastvu na vozných
Prevlekajú sa domoch; len jednostajne po mordoch,
Po vraždách a samých dychťá, zbojníci, korisťách —
Včul hrozní Čudové na taký sa vyrútili národ:

Dozrátó na poľách sáťá a trávy na lúkách
Koňskami rozcupujú; i všetko čo k obžive slúží,
Navniveč obracajú; kvitnúcé mesta a ľudných
Bydla osad, ba samé aj, bezbožníci, velebné
Chrámy bohov páľá, k vysokým až hrozne sa černý
Dým nebesám krútí, a do tvého sa sídla dobývá.
Lichvu radom lapajú, do ukrutných húžvami uzlov
Chrbty ľuďom svazujú, a bohapráznými nevinných
Mečmi kolú; i celé na svej zaumínili mysli
Posledňou vyhubiť zkázou Tatransko, a všetkých
Do hrozného sebou zavľécť otroctva Slovákov.
Kdež teda už bydliť? kde nové mám panstvo hľadávať?
Kdož bude poctu konať? slavné kdo mi žertvy nosívať?
Keď mój sídelný, ve kterém som bývala dovčul,
Spálili chrám ohňom; keď vrúcných z vlasti do Čudska
Uctiteľov zavedú, a prázná zostane krajna!
Zdáli takú pretrpíš neprávosť? zdáli dopustíš,
By vzteklí zlochové a našého nepráteli božstva
Nábožných streť a vyplemeniť zhola vládli miláčkov?
Zhľádni sa ach rádnej vševládný, zhľádni sa, otče!
I kladené vyslyš za nevoľných prosby, a od hlav
Tak hroznú, tak náramnú skór záhubu odvráť.
Toľkú daj zmužilosť, toľkú praj vládu Slovákom,
By spolu postavení zbojníkov mohli prevýšiť,
A všetkých, jako zaslúžá, zcela na hlavu potreť:
Neb načo má takový zostávať na svete národ,
Toľko čo ostatních lúpí, čo stále ohavným
Vraždy mečom páchá a nevinné morduje ľudstvo,
Až krv rekmi beží, čo všetko do konca pažerných
Na spósob kobylek mární a zpuste vydává.
Tak Živa matka prosí. Veľký všehomíra panovník
Naproti rekne Perún a takú dá odpoveď ustmi:
Matko milá, zemských hodná ploditeľkyňo úrod!
Svou upokoj sa mysľou, černý trúchlého ze srdca
Strach si vyhoď; veselosť a dobrú zase vóľu nabývaj.
Tvú a prevrúcných ctiteľov tvých krivdu vypomstím;
Tak veľkú ani už nenechám bez trestu ukrutnosť.
Neb skór trešťácé pravicou hromy ustanem hádzať:
Než na danú bych tvú dobročinnosť ľudstvu, na prácných
A krotkých i neblížácích žádnému Slovákov
Ve svej celky mohol nepamatný mysli zabudnuť.
A včul prám, zunovav na čudovskú patriť ohavnosť,
V nezmerném som jím sa vyrútiť množstve dopustil

Krajny do tatranskej, aby tam svú záhubu našli;
A spolu ostatním za paterný slúžili príklad
Zbojníkom, čo celú usilovných prácu za chvíľu
Navniveč obracajú, ve čirých len mordoch a lútých
Vraždách svú hľadajú rozkoš; zlé jestli koristi
A špatnú všelikých neopusťá lúpež ohyzdnosť,
I slušným nebudú sa živiť jako Tatrani právom:
Všetci že tak zahynú a podobnú zkázu naťéznú.
Údatnosti do srdc, hromovú moci vládu Slovákom
Dám do pravic; morových záhubcov na hlavu potrú,
Osloboďá zajatých, svú nazpák lichvu dosáhnú,
A zhubenú v krátký privedú čas do kvetu krajnu.
Náhradných ti radom soch a krásných premnoho chrámov
Poznovu nastavajú; i na tom, kde si bývala, míste
Skvostnejší zdvihnú; tu budeš ve sláve bydlívať,
A z hojnej každý sa na deň zase pocty tešívať.
Tvé potom až v ďaleké rozešírá končiny panstvo,
Keď sa porozmohnú a na množšé odnože zrastú,
I všeliké roznáramnej širokosti na bydlo
Medzi morom jedným i druhým prestranstvo zaujmú;
Čudské též, naporád holopusté, krajny ve vlastnej
Se všetkými budú zostatkami vláde držávať.
Žáden aniž sa tu jím na samú buď hojnotu ľudstva,
Buďto na rozlehlosť nevyrovná ve svete národ.
V tak zrutnú širokosť, v tak ohromnú ďáľu ti veľké
Rozprestrú kráľovstvo; i jak včul, takto preverní
Vždycky budú ctitelé; nikdá ze milého pracovných
Ruk pluha nezpusťá, nikdá ke zbrojstvu nesáhnú,
Len keď súsední k tomu násilníci donúťá;
Tenkrát až hroznú povedú k svej obrane vojnu,
Tenkrát údatnosť a oborskú vládu ukážú.

Tak povedá. V tom na znamení, že všetko, čo slovmi
Prisľúbil, naozaj vykoná sa ve skutku, zablyskne,
A hromovú do Čudov pustí strelu. Zaznela tehdáž
A strašným sa celá poozývala obloha treskom.
Matka sa tým ukojívši dobrú hneď vóľu nabývá.
Jak pole keď suchotou a horúcím zvadnulo slnkom,
Jestli tiché v teplých dolu zejdú oblaky dážďoch,
A sladkej do sytosti dajú vlahy: všetko ožívá,
Všetko sa rozzeleňá, i veselšej zostane tvári:
Tak Živa občerství a po kleslých okreje údoch.
V ozdobu zas vchádzá: žitným slychy vencom okrásí,

Pri spanilých vonný lalií sňah rozklade ustách,
Klas do pravej, kvetnú do ľavej ruky vezme si kytku.

Než najprednejší všeho božstva a ľudstva panovník
Svój aby čím skóršej vydaný ploditeľkyne úrod
Sľub naplnil, Svatovíta volá, a tak ustami rekne:
Že mne Tatranci milí do onehdá vždycky pokojný
Védli život, boju a strašnej zhola neznali vojny:
Válečné sa u ních dosaváď nectívalo božstvo.
Než jak ve zvedenej prišlých do vlasti na lúpež
Potreli bitke Čudov, teba raddou Sláva do vlastných
Privzali počtu bohov; slavný započínali s veľkou
Zdvíhať chrám pílou, umelým lipového ze špalka
Dómyslom štvorakotvárnú vystrúhali modlu;
Též kňaza a k noseňú bílého ti žrebca prirekli,
Bys' v každej zlobivého doprál nepráteľa pótke
Tvou zvýšiť pomocou, a milé víťazstvo dosáhnuť.
Včul poneváč už tú proti náramnému ve počte
Množstvu Čudov zkázou sa posledňou krajne hrozácích
Potrebujú, a budú ve potomných ešte i vácej
Potrebovať ju časoch: všelikú víťazstva a lútej
Vojny ti moc dávám; blahočinný vždycky ve vlastnej
Vláde pokoj mávaj, mávaj na budúcnotu známosť,
A ctiteľom stávať sa majúcé príhody vešti.
Tento preohromný na horúcej radlici brúsen
Pojmi si meč, ďalekostrelné toto vezmi lučišťo,
A k vysokým dotklých na mojém hrome ustami šípov
Túl ramenám obves; ty po istém úraze vždycky
Zpátky ti zas preleťá a do svého sa puzdra navráťá;
I k bídným sa jakožto nový boh vojny Slovákom
Chytro zanes; všetkých posaváď od vazby slobodných
A zhola o strašlivej neveďácích pohrome vlasti
Zhurta na boj pozbuď, v obratných rozmnož oborskú
Vládu rukách, a neohrozenú v ducha odvahu zažni.
Ozbrojených do krutej vyprovádzaj pótky; a v tejto
Sám i bojuj; čo by aj čudský boh naproti povstal,
Doňho sa daj, hromovým ho mečom bi, a z války preč odžeň.
Tak spolu tam divokú zbojníkov potrite sberbu,
A slavné ku vašej víťazstvo dosáhnite stránke.
U vďačných pozatým, keď potreba často prinútí
Ostrou zastávať sa braňou a s vrahmi potýkať,
Po mne budeš najprednejší boh božstva Slovákov,
S veľkou slavnosťou, s veľkým cten žertvy darunkom.

Sotva celú tak reč dokoná všehomíra panovník,
Posla druhého volá príhodným Vestoňa ménom,
Tých jedného ze troch, čo pred veľkého nebeskou
Otca bedľá síňou, a na zemskej nízke bydľácím
Vóňu nosá božstvám. Toho se svým k Oslada sídlu
Rozkazom odsílá: by krutých naštívil ohavnú
Sberbu Čudov; skvostnými potáď zaneprázňoval hodmi;
Až by sa ozbrojení proti ním k boju sešli Tatranci.
Jak tuho vystrelená bojujúcích v závode lovcov
Šípka beží: tak prudko letí dolu od neba Vestoň
Vetrochytré na plecách i na článkoch krídla majúcí.
Nádherné, veľké a samé po hvezdy sa pnúcé
Zdvihlým bydlo čelom na nepríkrém stálo pahorku,
Z bílých vystavené mramorov, tesanými na hladko
Stlpami a všelikou, čo je len tuto na svete možná,
Ozdobené krásou a vtipným úmu remeslom.
Z jednej rozkošná sa vyvíňala zahrada stránky;
Kde vždy zralé ovocá a menisté barvami kvítí
Nikdy nevadnúcé najsladšou dýmalo vóňou;
Všetko i čo zrak a chuť mešká, a čo toľko pohodným
Len cítom lahodí, v hojném sa nachádzalo zbytku.
Než ze druhej najďáľ sahajúcá ťáhla sa lúka,
Prepletená stromovím a porídkým jablone pláním.
Prez ňu jeden vatší a tri menšej šíre potóčky
Lúbežnozvučný hrkotáním dávaly ohlas,
A v čistý i plodom darný sa hromáždily rybník,
Roztomilý na samém ostrov prostredku majúcí.
Nad brehovím jalší a milovné rovniny brestí
Ňéslo sa hlavmi navýš a milý rozkládalo chládek.
Vtáctvo na ních sem tam lašujúcé v pysku čavotným
Snášalo žír hňézdám, v jasných sa zhľádalo rékách
A spanilozňácé vyhudávalo ustami pesne.
Stáda o pastýrskej neveďácé stráži na makkých
Pásly sa osnačkách a radostné védly mučáňá.
Na kraji lúk pekné sa radom začínaly háje,
Stínami hustnúcé a prúdov žrídlami vrúcé.
Žáden vlk tu nebol, žáden na koristi, na lúpež
Mysľácí živočich, krotké len obývalo zvíra.
Odtáď hojnolejou po malých sa vinohrady kopcoch
Zdvíhaly petričkou a milé rozdúvaly hrozna;
Ďáľ sa po ních zrutnou šeravé hory modraly výškou.
Odtáď rozlehlé a okom sa do konca nemožné
Prehľádnuť poľa niv bohatou zase klátily žatvou.

Tu vždy jaré povetrí, vždy jará len dýchala vóňa.
Tam teda hneď Vestoň doletí; i nemálo sa toľkým
Místa diví krásám. Než jak prez bránu do nútra
Nádherného kročí stavaňá a do pitvora sáhne:
Lúbežná sa mu zrázu v ušách poozývala húdba.
Ďáľ vstupiv na zlatém a drahými kameňkami žárném
Prestole v náramnej sedeť Oslava najde hodárni.
Pred ním ostrojený bílým z hedbávu damaškom
Veľký stól, a na ňom z voňavých mis kúrilo všetko,
Čo v povetrí ľétá, čo v hustej dúbrave blúdí,
Čo v bystrých je vodách a čo zem vzácného rodívá.
Vína pritom rídké ve preľátých splývaly číšách;
Najsladšého aniž tu nechýbaly žbány madovca.
Jak ho zočí Oslad, prednejší takto započne:
  Vítaj krídlonohý, vítaj posle otca Perúna!
Dávno nebol si u nás. Čo do mého ťa prihnalo bydla?
Iste musí veľká tolikej byť príčina cesty.
Než skór sadni za stól, a našími sa rozveseľ hodmi.
  Tak povedá Oslad, chytrý tak naproti Vestoň:
Oslade najvyšší úpravných vládaru hostin!
Čas tu není nám včul hodovať: nebo potreba nútí
Pilnú vec pokonať. Veľký všehomíra panovník
Odsílá mňa Perún, a takéto ti rozkazy dává:
Ber sa do vojska Čudov morovou Tatransko pleňácích
Vzteklosťou: všetkým obzlášť ale kráľovi najvác
Nezmernú jedeňá a skvostnej hostiny žádosť
V srdci zapáľ; aby tak s veselými sa hodmi bavácí,
Hrozné pustatení a ohromnú meškali zkázu;
Až by sa ozbrojení sehromáždili vjedno Slováci,
A proti ním do preukrutnej povychádzali bitky.
  Tak povedá. On v tom jako z jasnej oblohy padlý
Blesk hromu prudko letí, a do rozloženého po kopcoch
Tábora sa vháňá; i s veľkou hneďky chytrosťou
Nájvyššého dané vykonává rozkazy otca. —
Než Svatovít na svej ku Tatrancom ceste po všetkých
Bystro ze výšky patrí místách, kde by Sláva zahľádol;
Sláva na údatnosť a na prudkú odvahu srdca,
Též na rozum, na cnosť i prehojné statku bohatstvo
Ostatních jako smrek brezu výšácého rodákov;
Čo zlobivých už ráz v nešerednej válke pomárnil
Množstvo Čudov, zajatých a korisť nazpátky dosáhol.
I preto najvatšá sa mu aj všeho od ľudu vážnosť,
Najvatšá a temer bohu rovná dávala ucta.

Ten sa videl najsúcejším z krajov od vraha netklých
Mužstvo sebrať, na bojišťo zavésť a v bitke porádať.
Sotva druhú polovic vykonávať chódze počíná:
Už ho na obvýšném zahľádne pahorku (tak ostrý
V osmorakých mával zrak očách) kde Perúnovi krásnú
Podvihnul sochu výš a kamenný vystavil oltár;
Dúbravy též a kolom rozrastlé posvatil háje;
I preto aj po časoch kopcom sa Perúna volával,
A staršé sa novým ménom pozabývalo méno.
Tam teda zestúpí; i jakož prám žertvu a slavné
Pri svornozvučnej dokonal chválospevy húdbe,
A v tichu prosbu činil, takový dá z húštiny ohlas:
  Nábožný a ne méň zmužilý v svých obrane Sláve!
Ty včul bezpečnú, jakos' indá vždycky navyknul,
Poctu konáš; i konaj tak ďáľ v časoch ešte budúcích:
Neb čím vác kdo bohom dává, tým vác bere od ních.
Neznáš, ach! koľké ubohú postretnulo krajnu
Nešťastí! koľká na nevoľných pohroma lehla!
Ukrutní Čudové hroznú svých zkázu vypomstiť
V najvatšém jako prach sa dorútili množstve do vlasti.
Bydla osad páľá, došlú trú koňskami žatvu;
Skór i neustúpá a na zad sa do Čudska nevráťá:
Všetko zakáď nedajú ostatnej zpustc Tatransko,
Lichvu celú nechyťá a ľudí do otroctva nevezmú.
Tehdy čo skór poskoč, v zajatí dovčulka nepadlých
Pozbuď a ozbrojených do krutej veď pótky rodákov;
I zlostných jako ráz na dutej si už Obrine potrel
Na hlavu zbojníkov: tak včul též na hlavu potri.
Já ťa tam odprovadím, a budem k víťazstvu pomáhať.
  Toľko poví; i v tom na kruté zabrinkoce zbrojstvo,
Až sa celá strašným poozývala dúbrava treskom,
A v toľkej i tak ohromnej sa paterne ukázan
Postave dá zhľádnuť, v koľkej do nového nedávno
Chrámu bol ukresaný, a obecnej predstaven ucte:
Na štvorakých sa krkoch štvoraké podvíhaly tvári:
Každá ostrihaný mala vlas hlava, rádne i každé
Rozčesanú bradu usta; ľavá pod rebrami na svój
Uklonená ruka bok moronosný vznášala oblúk,
Ohromitým a na rez britkým sa upínaly tučné
Ladvy mečom, ba samá do kolen sa krátila sukňa;
Ve všem i ostatňém zrutnej podobizne sa rovnal;
Krem pravicou že ne roh, než ukrutný pestoval oštep.
V tom sa na beh zachytí a do černých zmizne sa dúbrav.

Sláv jako tú čuje reč, jako toľký spatruje úkaz,
Rozdešenou strápí sa mysľou; i nachytro vyrekne:
Ó Svatovíte nový bože náš! já všetko, čokoľvek
Včul kážeš, vykonám; len sám ty milostivo zisti,
Čo sľubuješ. Za to najmnožšá sa ti žertva donášať,
Najmnožšá bude vždycky činiť po Perúnovi ucta.
Rozpovedá. V tom jak stríhnúcí z brestu na lúpež
Bystrohľadý jastráb vyletí a krídlama líská,
Keď mimo naplašených sa pobírať zazre sivákov:
Tak sa naráz vychopí a do svého sa bydla ponáhlá.
I hneď rýchlonohých povolá rodu svého junákov,
A s náhlým po celej (isté každému vykázav
Místo, kam ísť chytro mal) rozesílá krajne poselstvom
Všetkým oznamovať bratrom, by dopadnuli zbrojstvo,
A proti zbojníckým i posledňú vlasti hrozácím
Zkázu Čudom do krutej hotoví pospíchali bitky,
A pri novém Svatovíta napred spolu sešli sa chráme.
Posli tedáž, jak len vydaný zaslychnuli rozkaz,
Do všetkých posaváď od čudskej záhuby prázných
Rozbehajú sa krajov, každý sa do svého ženúcí;
I všade o prišlej na milú vlasť pohrome hlásá;
Ozbrojovať sa mužom kážú a do tábora spíchať.
Ti hneď sa zbúrá, poslušní rozkazu Sláva
Rúčú braň lapajú a ze všetkých pospolu končin
Náramným na krutého sypú sa nepráteľa hurtom,
I pri novostavaném Svatovíta sa chráme hromážďá.
Sám ale též bližších do nevoľnej pótky rodákov
Podbúdzá, a porádky činí i prípravy k vojne.
Najvatšé remeselníkom rozkáže nachystať
Množstvo tuhých kopií, strel a ostrých koncami šípov,
Aj mečov, aj štítov na taký vzoru spósob umelstvom
Ustrojených, jakové z čudskej sa doňésly porážky:
Rovným by zbrojstvom proti rovným válčili zbrojstvám.
Než veselý Oslad jak náhle do tábora núter
Nezbadaný vstúpí a do stánu sa Bondora vhostí:
Hneď všech prítomných obzlášť ale tohto napádá
Nezmerná jedeňá a skvostnej hostiny chúťka;
Lútá krotne divosť, po ohavných túžba korisťách
Ustává a tuhá po ľudí krvi žížeň uhasne;
Len po hodách sa baží, po samých len toľko lahódkách;
Ostatňé, čo konať vzali pred seba, z mysli vypádá.
Skór aby však zdarnú učinil vec a šťastne ku svému
Koncu privésť vládal, pre kterú veľkého od otca

Bol poslaný, a Čudov ďalšej od zkázy primeškal,
Ukrutný i ľudí i statkov pristavil únos;
Až by sa ozbrojení posbírali vjedno Slováci,
A proti zbojníkom do krutej podochádzali bitky:
Rovnú vezme si tvár a známé Edneka usta,
Čo zrazený Slávom na obrinskej rovnine padnul;
I znaženou u ohryzka ranou pred Bondora kráľa,
Prám jak pólnočnú vypočíval chvíľu na makkém
Z kozlacin ustlání, vstúpí a ukáže sa ve snách,
I hlasom Ednekovým trúchlé vésť náreky začne:
Bratre milý! ty včul dáváš na zkázu Tatransko,
Lichvu a ľud sháňáš, nabytým ze koristi bohatstvom
Srdce tešíš a dobrú ve všem len vóľu prevádzáš.
My blúdíme ve tmách, v širokých pláskáme sa bahnách
I vrúcích jazerách, čo horúcí ze dna prepasti
Vyšvibujú plápol, nešeredným kúrom a ťažkou
Parduchujú sirkou i dusácou púchu tuhosťou.
Jestliže aj sa časom na vypráhlú z náhody ujde
Pustinu vystúpiť: tu ukrutné Lútice hneďky
Nás lapajú a na vidly berú i do pálčiny hádžú:
Hrozne pritom šibajú; a to znášať všetko musíme,
Že slušná vybaviť dovčul sa zanedbala tryzna.
Zhľádni sa tehdy na nás hroznej muky toľko nesúcích!
Už ráz, keď veľkú všelikej máš lúpeže hojnosť,
Tučnejšú zabi lichvu (ľudí však predca nemárni:
Neb to pomoc nedodá, ale k vatšej prispeje bíde)
A slavnou ukroť Tasanov, zlé Vzteklic a lútých
Hajno Dračic žertvou, aby nás ďáľ prestaly trápiť,
A z vrúcích klokočov na šťastné pustily místo.
Čož' keď nám vykonáš, a hrozných takto obetmi
Trápiteľov zdobríš: sľubujem, že ti všetko vypadne,
Jak sebe len žádáš: na posledňú zpustu Tatransko
Obrátíš, všeliké se statkami ľudstvo dosáhneš,
A šťastný toľké sprovodíš do vlasti bohatstvo.
Tak si Oslad stíská. To slyšácí naproti Bondor
Ze sna mu odpovedá a také slova ustami pustí:
Keď si mohol dovčulka trpeť, keď mohli sa trápiť
Ze druhov ostatní, v nepočestnej bitke upadlí,
Trpte i ďáľ v jazerách a horúcích trápte sa bahnách.
Však ste také, ba i hroznejšé zaslúžili tresty,
Že ste chlapom na zbroj hlúpým sa dopustili potreť,
A škaredú slavnému Čudov dali národu haňbu.
Včul mi prekážky nerob, toľké, tak veľmi hovácé

Nepribavuj šťastí; až keď Tatransko vypálím,
Stáda celé poberem, ťažkými ľud uzlami sputnám,
A k tomu sa vrátím, na kterém ste poľéhali, místu:
Nad vami sa smilujem, rádnú vám tryznu, mrzákom,
Jak patrí, vykonám; strašných se statkom a černou
Uspokojím žertvou Tasanov, masného na kosti
Slínu hodím, a prenáramnú skal hrobľu naválám.
Tak hovorí Bondor. Zmenený v tvár Edneka Oslad
Touto neuspokojí sa rečou, ale nastane ďáľej:
Bratre milý! keď sa vrátíš, slož do hrobu kosti;
Než slušnú vykonaj včul obeť: neb jestli patrácú
Včul nám tryznu nedáš, prisahám skrze bahna pekelné,
Sám že sa též s toľkým, s koľkým sme sa potkali, potkáš
Nešťastím. Veľaúdatný a na odvahu prudký
Aj teba Sláv porazí a do večnej zašle prepasti;
Ostatní padnú Čudové, k nám do mraku prijdú,
V bahnišťách a bledém tu budú sa plápole trápiť.
Krem toho ešte aniž veľkému si Árovi svečnú,
Bár toľkú sehnal si korisť, ve krajne Tatrancov
Žertvu neodbavoval, česť nevzdal a slávu nehlásil.
On zato rozpálí sa jedom; vaše vojsko opustí,
A v lútej zanechá ho Slovákom bitke pomárniť.
Jestliže tehdy takú odvrátiť pohromu žádáš,
Jedno tedáž i druhé vykonaj; ľud, lichvu a statky
I všeliké sbírať na iný čas lúpeže odlož.
Zástupy sem povolaj, by napospol všetci pri slavných
Prítomní obetách a pri tých sa nachádzali poctách.
Tak sa Oslad premenen ve známý Edneka parsún
Vyhrážá, i takú predhadzuje kráľovi raddu.
V tom z oka odchádzá a do kúta na trojnohu sadne.
I hneď dá mu videť padlých a o tryznu prosácích
Množstvo Čudov, jak v plápolavém sa zmítali bahne.
Dá spatriť vzteklých nešeredné obludy Mátoh.
Dá zreť Černobogov, Pikulíkov, hajno Rarážkov,
Hajno Dračic, Tasanov, zbrojných též vidlami Lútic.
Všetkým praskotavý šol oheň z tlam, všetci napospol
Ukrutnými Čudov beztryzných trápili mukmi.
Bondor v tom jako vlk strelcom na ležisku prepadlý,
Náramným vychopen ze stláňá poskočil hurtom.
Cítí púch, cítí porozešlú ohňa horúčosť.
V jedném zní uchu hlas bratrov, do druhého prichádzá
Korbáčov praskot, jako by zlé vzteklice zhľádlých
Zpátky Čudov do tmý a šerých odeháňaly mrákot.

Rozdešený myslí: čili má Tatransko vylúpiť,
I všeliké skóršej pozajímať na hlavu ľudstvo;
Než by do skrýš a do zaslonených poubíhalo jaskyň?
Či dbať na hrození a na výstrahu Edneka bratra?
Hneď teda prednejších (ani dočkať nechce na ráno)
Do vlastného radom povolává šátora vodcov;
I k naspech sešlým takovýmito rečňuje slovmi:
Slavní víťazové, údatných správci junákov!
Nešťastný Ednek, prám keď pól cesty noc ušla,
S otvorenou u ohryzka ranou sa mi ve sne ukázal,
A plačlivým stískal si hlasom: jak s druhmi po dolních
Blúdí temnosťách a horácích sirkami bahnách;
Jak jích ukrutné, keby aj sa vydrápali na breh,
Lútice hneď chytajú a do plápola vidlami hádžú;
Bičmi pritom šlahajú; i musá, praj, všetko to znášať,
Že svečnú vybaviť dovčul sme zanedbali tryznu.
Žádal tehdy pomoc, žádal bez príbavy hojnou
Trápiteľov spokojiť žertvou; ukojíme-li týchto,
Prisľuboval, šťastným že sa odbude výprava koncom.
Já na to odpovedám: Až keď ľud a lichvu odevšaď
Posháňám, a celé uvedem na zkázu Tatransko,
I k tomu sa vrátím, na kterém ste upadnuli, místu:
Smernú, jak patrí, vykonám všem tryznu; ohavných
Uspokojím žertvou Tasanov; ryšavého na kosti
Písku hodím a na vrch veľkú skal hrobľu narúcám.
Trpte zatáď; však i hroznejšé ste zaslúžili tresty,
Keď ste chlapom na zbroj hlúpým sa dopustili potreť,
A škaredú slavnému Čudov dali národu haňbu.
On ďáľ nastúpiv na šerednej bahna prepasti
Hrozne sa zaprisahal, smeriteľnú jestli čo najskór
Tryznu nedám, strašnú že všetci tu vezmeme zkázu,
Prijdeme k ním do tmý; kde ve vrúcích stále musíme
Blúdívať jazerách a podobné otrapy znášať.
Krem toho aj slavnú, dosaváď až v krajne Slovákov
Ešte neodbavenú, veľkému dať Árovi žertvu
Všem spolu bez baveňá a beze všeho odťahu kázal,
Rozhnevaný aby nás neopustil málo pobožných,
A v strašnej nenechal Tatrancom bitke potrískať.
Tak žáľný sa hrozil nám brat; v tom z pohľadu zmiznul.
I hneď (vec hrozná!) krvavých a vlasmi horácích
Množstvo Čudov spatrím, čo v obrinskej zešli porážke,
Jak v mihavých brodnú jazerách, jak v ohni sa trápá;
Jak tam o žertvu prosá a o skóršej výbavu tryzne.

Ďáľ pozatým zhľádám rozličných potvory oblud
A všelikých Mátoh, jako též Pikulíkov i besných
Černobogov, Ďasov a všetkých ze prepasti Raráškov.
Obzlášť však hrozné Tasanov zlých zástupy uzrem,
Aj Dračic aj zlobivých Lútic trorohými na konci
Vidlami ozbrojených a okálama iskry sypúcích.
Všetci ze tlam dýmom kobačácó púšťali ohne;
Náramný piskot, náramné védli syčání;
Všetci krutými Čudov zapopadlých trápili mukmi.
Tak strašlivé mal som videní; sami móžete ešte
Cítiť púch a kolom tu rozešlú ohňa horúčosť.
Včul na vaších sa zneste mysľách: čili máme na ďaľšú
Pokračovať lúpež? čili Edneka raddu poslúchnuť?
Napred tryznu konať, napred konať Árovi žertvu;
Vojsko celé povolať, by napospol všetci pri slavných
Prítomní obetách a pri tých sa nachádzali poctách.
Tak povedá Bondor. Divoký v tom postane Kondok,
Najvatší lakomec, najvatší lúpeže sháňač;
Však pritom údatný a tuhý nad míru bojovník.
Ten hromovými celý rozbúren hurtuje slovmi:
Páľme i ďáľ a rabujme, zakáď ľud a lichva je ešte
Po hromadách, a zakáď hotové na službu je šťastí.
Ništ nedbajme na sen, na darebné úkazy ve snách.
Haňba mužom sna sa báť a ničemných prístrachov oblud.
Nočnú chvíľu sa zdá, čo človek za svetla bedľácí
Nikdy na mysli nemá, a čo stať sa dokonca nemóže.
Nech vzteklí Ďasové, Pikulíci, Raráški a besné
Lútice, i kde jakých sa naľéznú potvory Mátoh,
Babské srdca dešá, ne Čudov nad míru junáckých.
Čož' keby boh Tatranov pripodobnen k Edneka ustám
Sen ten záhubný a klamúcí podvodom úkaz
Kráľovi bol zeslal, by, zakáď sa bavíme s obetmi,
Mohli zatáď do skrýš a do chranných uskočiť húšťov.
Nech sa padlí trápá druhové, mali bitku neprehrať!
Až keď zpustatené všelikého Tatranska pomedzá
Na plápol, na požár a posledňú záhubu dámc;
Keď polapáme ľudí, ve naších keď všetka sa lichva
Najde rukách i celé do pazúrov prijde bohatstvo:
Tenkrát tryznu padlým a slavnú Árovi žertvu
S výskáním a s najvatšou vykonáme radosťou.
Tak hovorí Kondok. Zmužilý na to zdvihne sa Endeb,
A zhola Kondokovej odpornú prednese raddu:
Boh nás predchádzá, a zešlým v boji tryzna prislúchá.

Tehdy napred čo kterému patrí oddajme, upadlým
Tryznu za muk zbavení, za danú pomoc Árovi žertvu:
By hrozená od bratra na nás nedolehnula zkáza.
Neb takové už ráz veľkého na zbrojstvo Kemenda
Potkalo nešťastí a taká sa ho pohroma dotkla,
Keď zjavenú ve snách neposlúchal výstrahu otca.
Tento do zádonských vybranému na lúpeže končin
Raddu ve snách dával, by tedáž zemrelému posledňú
Bez bavy česť a pritom zavďačnú Árovi poctu
Odbavoval, ten však že hovácé slúžilo šťastí,
I s jedným i druhým odkládal a výbavu ďálil;
Až s družinou ho malá Zádoncov potrela částka.
Naplašení Tatranci, zakáď pobavíme sa žertvou,
Z ďáľších nás okolic nevidďácí lichvu seháňať,
Domnívať sa budú: že sa buď chystáme na odchod,
Buďto že už nazpák do milej sme sa vrátili krajny;
Ve vlastných podľá dedinách a ve húšte neujdú.
Než čo by aj škodné bolo nám už toľko majúcím
Lúpeže, bár by do skrýš a do temných vbehnuli jaskyň?
Včul nemusíme celej všeliké zvľécť krajne bohatstvo.
Dobrá vec na druhý aj krát si koristi nechávať.
Po zvedeném do našej zeme odstupe zpátky do pustých
Poslezajú sa bydel: zmábať sa pomály započnú,
Stáda chovať, plodnú zem a hojné úhory zrábať.
Keď na taký spósob, čo včul naša odňala lúpež,
Zas doplňá: hotové na iný ráz máme koristi.
Rozpovedá. Všetkým taková sa zaľúbila radda,
Oslada prítomnosť že divé obmakčila srdca,
A skrotenú ďalších po korisťách seknula túžbu;
Len ku hodám a samej podbúdzala hostine slačnosť.
Kráľ teda hneď poručí lúpácím krajnu Slovákov
Zástupom oznámiť, by do tábora všetci na tryznu
A slavnú veľkého Čudov boha poctu sa sešli.
Bez baveňá jako piskotaví na vinohrady škorci,
Keď nadúté letnou podochádzaly hrozna teplosťou,
Zprudka letá, a daný sa na rozkaz vjedno hromážďá.
Háje tedáž rúbú, z jasenov, ze brestov a sosní
I z borovic dvojo náramných hranic, Árovi jednu,
Jednu padlým zdvihnú a na spósob kopca povýšá.
Masnejším hotové podpáľá od zpodu lúčom;
V tom sa plameň vyrazí a bledou zableskoce žárou.
Najmnožšé žrebcov, najmnožšé kajlov a čerňuš,
Najmnožšé baranov, koz a tučných sádlami bravcov

(Ľud chytený zaklať nedopúšťala Edneka hrozba)
Stáda bijú a na vatru kladú i do plápola hádžú.
Ozbrojení pozatým na chytrých kolom išli nosákoch,
Strašné výskání a čudovské s vreskom ukrutným
Védli narikání. Slavnú vybaváce počestnosť,
Ze dňa na deň hodujú a plné bez počtu madovcov
Rády sušá. Lepšú kam ďáľ chuť zbudzuje Oslad,
By stajná sa sytým neprijédala hostina ustám.

Spev treti.

Obsah.

Sláv k sešlým pri novostavaném už chráme junákom
Pospíchá. Svatovít pripojí sa na ceste a káže
Množstvo celé podeliť; každej brať vojvodu časti;
Krem toho místo radí, kde by mal k boju rozložiť hajna.
On všetkým na desať sa deliť stran a toľko si múdrých
Ustanoviť vodcov poručí. Zbroj pospole rozdá.
Ti správcov si voľá; predňú sám vládu prijímá.
Veľkú pred chrámom vykoná Svatovítovi žertvu.
Žrebcom též prez povpichané rady šťápov idúcím,
Výpad vojny hľadá; i dobrý boju dostane úkaz.
Díky za vešťbu koná, a za večný tento potomkom
Ustanoví obrad; spolu jím na budúcne po žatve
Každý rok slavnú tu konávať poctu narídí.
V tom na vrahov sa hnú, Svatovít sám pred nimi kráčá.
Vposled jak na nocľah k ľubovínským dospeli kopcom,
Sláv hore vystúpí, a na místo bojišťa pozírá.
Zvesta odešle Perún, by ušol preč z tábora Oslad.
Než Čudové, jak náhle sa boh ze stánov odebral,
Hneď sa dlhých nabnžá hostin; hneď všetci napospol
Hrozne lajú, toľké že zameškali hodmi koristi.

Sláv ale jak trúfal, zbudení že ku obrane vlasti
Už pri novostavaném Svatovíta sa chráme junáci
Mohli seísť, že kruté, čo nachystať kázal umelcom,
Už hotové a ku tej dodané bude božnici zbrojstvo:
Tam hneď se všetkou na zrast a na vládu preveľkou
Pospíchá rodinou; i prám jako prostredom hája
Sám kráčá, a na svej zahrúžen mysli premítá,
Jak by do náramnej uporádal bitky rodákov:
Zrázu sa priblíží a samotnej cesty ochotným
Dá sa druhom Svatovít pripodobnen Výbora ustám,

Čo spanilotvárnú mal Bojbohu Slávovu sestru,
A pre rozum veľký, pre majetné statku bohatstvo
I pre mnohú štedrosť po celej bol krajne povestný.
Aj pre synov zdarných nemalá ho slávila chvála:
Neb šesť odrastlých a silou skoro otcovi rovných
Už po predku na boj vyslal; doma toľko nevládných
A zbroje neschopných u milej zostávalo matky.
Naňho celou premenen tvárou a na postavu rovný
Boh Svatovít prední takovýmito rečňuje slovmi:
Sláve! jaká to na vlasť hrozná sa dorútila zkáza!
Ukrutní Čudové od zamračeného Braniska
Až k Potisú, kde tuhý rybná a ľahodne bežácá
Réka hltá Bodrok, na čirú ju obrátili zpustu.
Toľkých mest, toľkých dedin od seba blízko ležácích
Vác ani už, predtým kde které len stály, nepoznať;
Všetky plameň strávil, na pláchy a na prach uvédol,
I prudké sem tam po poľách rozmétly fujáky.
Lichvu samú a ľudí, čo ohavnej vražde a besným
Ušli mečom, do zbojníckých pozaháňali stánov.
Včul síc, jak z vyslaných si mohol zvedeť od teba poslov,
V rozloženém najšír po malovských tábore kopcoch
Skvostne radom hodujú a na ďaľšé lúpeže nejdú.
Už teda nám rozdaj braň, i tú čo ve chráme a vókol
Chrámu visí, i novú čo si kázal schystať umelcom.
Než poneváč ty ve rozľáhlej sám pótke nevládáš
Aj bojovať pravicou, aj toľké vojsko porádať:
Krem seba ešte iných tu musíš mať správcov obratných,
Prisvojenú každý aby rídil částku a slovmi
Zbudzoval, i vlastný k bojováňú príklad ukázal.
Tehdy celé rozdeľ na drobné zástupy množstvo;
Nech jedného ze svých vyberú súcého za vodcu;
Nech sa ho pevno držá, a ve všem sú vždycky poslušní.
Krem toho by sme krutých nezmerné mohli prevýšiť
Množstvo Čudov, ne puhú len ruk silu máme nakládať;
Než múdrosť s opaternosťou, a samého, čo najvác
K víťazeňú slúží, príhodnosť místa užívať.
Já toto bych súcé poradil tebe, jestli poslúchneš.
Najšírší je kopec Ľubovín od tábora zlostných
Tak ďaleký zhubcov, jako od sochy Lády ke chrámu.
Prostredkom veľkej zponenáhla do rovniny zchádzá;
Než kraje ďáľ sahajú a na skalné krídla sa končá,
I príkrých dvojo spósobujú sten; i od steny každej
Až po samý tábor neprebrodné ťáhne sa bahno.

Tam všeliké ze druhej rozlož strany vojsko a pevnej
Výšky sa drž. Lútí Čudové, jak zástupy uzrú,
Naproti dokvitnú: pre bezedných hlbku prepastí
Obklíčiť nebudú nás mocť a do prostredu zavreť;
V tesnejšém stlačení tu musá len míste potýkať:
Kde v boji zbojníkom veľkó neprospeje množstvo.
Tak zmenený reknul Svatovít; v tom jak sa mu chystal
Naproti odpovedať, zanechá ho a medzi idúcích
Popredu zmizne mužov. Zdešený zjaveného po chódze
Sláv boha poznává, a také slova ustami pustí:
Díky ti najmnožšé, veľký Svatovíte, za toľkú
Tvú peč o nás, a za tak prospešnú raddu, čo dáváš.
Len pomož aj v boji nám a dopraj nepráteľa potreť:
Slavnú hojnejším za to dáme ti žertvu dobytkom.
Sotva takú len reč dokoná, ze šerého na čistý
Hája kopec vstúpí; a tu už pri chráme odevšaď
Sešlých v nezmerném uhľádá počte junákov.
Jedni sa ešte hrnú, a šírého do údola každým
Spešní chodníkom jako černé mračna hromážďá.
Než jako už ku prahom vysokého sa dostane chrámu;
Kľakne a sepnúcí k nebesám ruky takto sa modlí:
Válečný bože náš, najvatší vlasti ochranco!
Nepričitúj za zlé a tuhému sa ku hnevu nezbuď,
Posvatnú že braň požičať v úzkosti musíme;
Než ríď ju v pravicách, aby istý dávala úraz.
Keď však se šťastím sa na zad vrátíme, i túto
Včul pobranú, i novú, čo odejme sa, všetko ti dáme;
A zvesená tvój chrám i celú bude dúbravu krásiť.
Krem toho vnukni mužom vydanej aby od teba radde
Poslušní správných a dobrých k boju vybrali vodcov,
Tak sa modlí; i hneď povstav k sešlému sa tvárou
Zástupu obrátí, a takýmito rečňuje slovmi:
Údatní druhové! dali vám už posli na známosť,
Jak trúchlá na milú dostúpila pohroma krajnu!
Bezbožní Čudové nemalý vykvárili hrozným
Vlasti podíl ohňom, veľké ľudu zrúbali množstvo;
Ostatní ale se všelikým pozajímali statkom.
Skór že neustúpá a na zad sa do Čudska nevráťá:
Všetko zakáď nedajú poslednej zpuste Tatransko,
Lichvu a nás nelapá, i sebou do otroctva nepojmú.
Tehdy sa berme na ních, a takú, tak veľmi ohromnú
Čím najskór ubohej od vlasti a od seba píľme
Záhubu odďáliť. Súcé tu si vezmite zbrojstvo,

A s ním ve strašlivej neunávene pótke bojujte,
Zlostných koľte Čudov, bližší aby poznali Nemci,
Poznali Tráci hrdí, ba samým sa ukázalo Grékom,
Jak zmužilí, jak výborní boli by sme vojáci:
Jestli by vojna u nás obyčajné mávala právo;
Jestliže by sme iné zbrojstvom chceli národy zbíjať,
Mesta hubiť, ľud vľécť a na pustotu krajny uvádzať,
Z lúpeže, ze kradeňá, i ne radšej z práce živiť sa.
Krem toho aj poneváč dobrá v boji správa pomáhá,
Dobrý najvácej slúží k víťazstvu porádek,
A v širokej sám já všetkých vás rídiť a zbúdzať
Pótke neuvládám, na desať rozdeľte sa častí.
Nech každá vyvolí najsúcejšého za vodcu;
Tohto sa nezpúšťá, a čo on rozkáže kterému,
To vždy s ochotnosťou a beze všeho reptu konává.
Tak povedá; i hneď zanechav sebe Edneka zbrojstvo,
Z ostatňého vybrať každému junákovi dává
Pripravený z kože štít, ostrý meč, jedľu na konci
Predstavenú železom, dva leťácé od ruky šípy,
Vyhladený z tisu lúk a plné strel na pleco puzdro.
Ti s predbíháním, po pití jako dávno bažácé
Stáda volov, keď jích nažrané už dosti pasáci
Z trávy na Váh pusťá, sa hrnú a do hrsti ochotní
Zbrojstvo berú; nad ním, že ve svých ho nemávali nikdá
Ešte rukách, sa divá; i dajú hneď švihmi ukážku,
Jak hrozného budú oceľou neprateľa rúbať.
Aj kuše rozťahujú a zrakom na ne bedlivo patrá,
Zdáliž kaz nemajú, zdáliž drevo zrázu nepraskne,
A pletené tetivám od náprahu vlákna nepuknú.
Jedným též ukorisťované z Čudov ušly sa lebky.
Zostala časť, pre kterú kovaného nedostalo zbrojstva;
Tá vlastné podrží na dlhém toporisku valašky,
Uzlovaté kyje též a opéklé ohňami drúky.
Krem brane aj volské rohy dá, aby trúbili v pótke,
A v srdcách zmužilosť i tuhú rozpálili prudkosť.
Než jako už stačené sa porozdalo zbrojstvo junákom:
Bez baveňá na desať rovných, len koľko je možná,
Hneď sa deľá častí; každá súcého si vodcu
Z prostred lóna volí, a mocou prednosti nadává.
Do predňého ze všech stavajú sa porádku Matranci,
Od hory tak volaní, čo slavným nekdy praotcom
Matry od indickej nazvať sa zaľúbilo Matrou:
By sladká vždy u ních dávnej bola vlasti památka.

Pozdnejší aby též vnukové a všetko potomstvo
Mohlo vedeť, z jakovej podochádzali krajny Slováci.
Ti zmužilóho si hneď vyberú za správcu Namíra
Najširších kostí a ohromnej vlády chlapiska.
Od tiského po ních okoľá, a kterýmto slovenských
Kráľ potokov myje bydla Dunaj, čo i týchto u prostred
V nezmerných a očám nedajúcích nikdy sa prezreť
Pustatinách sídľá; nemajúcé počtu bučácích
Stáda volov chovajú, a telencami prísadu hojňá:
Obratného rukou za svého si Proslava pána
Rádi berú, čo vedel najmenšej vládu zelinky,
A všelikú ľékom predstihnuť nákazu lichvy.
Vjedno do spolku sešlí od Rímavy, Hnilca a chytrej
Tokmi Slanej, do kterých Čudové už sáhnuli končin,
Medzi sebou v svornej vyvoľá Dobroslava radde,
Najvatšého ze všech na prekrásné ovce boháča;
Vác též koz čítal, než iných sto na lichvu nezadních:
Ačkoľvek mnoho z ních psotnejším ročne prisádzal,
A mnoho povďačnej bohové dostávali žertvy;
Však bol i údatný i na mužskú odvahu prudký.
Ďáľ ti čo od brehová mútného dobehnuli Ipla,
A zrobených od poľ, kade menšá hurtuje Zaďva,
Od hor též vysokých a nad oblaky čelmi sa pnúcích
Vojvodskú cnostnému dajú Ľubomírovi správu,
Najvyššého čo bol v novohradském chráme Perúna
Kňaz najprednejší; preto aj z duba vence a nikdá
Ešte neostrihanú bradu sám len toľko nosíval.
On šťastným pry meril koncom, se starcami ľudstva
Ťažké v posvatnej vykonával dúbrave súdy,
Vážnú svým dával, kedykoľvek pýtali, radu,
Často i predpovedal pozdnejších výpady náhod;
Obzlášť však hnevného krotil hromovládara žertvou.
Hroncov a tých, čo radom bohaté mali na zlato mesta,
Tak že ho aj na poľách ostrým žali nekdy kosákom,
Najmnožší zástup chytajú sa Ponislava lovca,
Čo sto divých a prenáramnú škratu žatve činácích
Neklamavými na zem postrílal šípami kancov;
Najméň toľko šerých aneb aj vác medveďov ostrou
Poprebodal jedľou; pasovať s nimi bývala ihra,
A chlapec ešte malé už jím ven z díry vynášal.
Všetci mu prisľubujú (toľká zachvátila srdca
Odvažitosť) lútych že Čudov sami na hlavu potrú.
Včul ti čo Nitru pijú a ľahodnú v odbehu Žitvu,

I skrivenými orú žitonosné úhory pluhmi,
Milka si vodcu robá syna Prekrasového, čo slavnú
Nitru začal zdvíhať; nemohol však predca, že skóršou
Ze sveta bol schváten Morenou, ke svému ju celky
Místu privésť; zdarilý až syn po tri sto mesácoch
Prezpoly vystavenú čekanému ke koncu privédol;
Krem toho nádherný veľkému Perúnovi blízkým
Nad Zoborom dal chrám, a počestným žercom opatril.
Nedľá též dobrých povybírať nad seba správcov
Na dvojo rozdelení, dve čiňácí hajna, Važanci.
Dolní síc, čo neukrotenú v moci réku, čo od nej
Vlačnejší Dudváh a dunajský mávali ostrov,
Od pokrajá Tatrý, kde potom sa Vratislava zmohla,
Až k volanému porád od hojných mestu komárov
Ťáhnúcí, v múdrém sa tedáž Pravomílovi zňésli,
Od neho z ních že nebol mimo Sláva na odvahu vatší.
Než horní za dlhú zrovnať sa chvíľu nemóžú.
Turčani rýchlonohí a druhej strany od hor u Váhu
Bydlitelé chceli mať Hájislava svého miláčka,
Že smrť ďáľácé naučil jích páliť olejky.
Naproti ohromití Liptáci a zástup Oravcov
Známým vystatujú sa oborskej vlády Zamyslom,
Že prední smyslené vázal plte; vlasti darunkom
I všelikou usilovnejších ruk ze dreva prácou
Nakladené po chytrém k dolňákom Váhu plavával,
A mnoho odmenenej za to lichvy a statku priháňal.
Keď tak rozpakujú, a na jedném všetci nevládnú
Vodcovi sa shodnuť: vtipný sám od seba Turčan
Práva sa odríká a Oravcovi správu nechává.
Než Belohorci tuhí a moravskej súsedi réky
Nábožného tedáž Istislava vešťca ze bórov
Za hlavu ustanová a poslušnosť rádi prisľúbá,
Múdro že hádával; remeselné krem toho božstvám
Aj sochy rezbáril; prez kopce a prez poľa sem tam
Pod lipy rozkládal, chválebné pred nimi pesne,
Skór než prespanilá povynášala dennica usta,
Spíval, a nábožnou vyprovádzal prospevy húdbou.
Poslední ti, kterých rádné nedochádzalo zbrojstvo,
Prezrutného na zrast Bolemíla za vojvodu pojmú,
Čo prostred ních stál a hlavou nad inými sa ňésol
Jak prám výstavný v seči dub, neb medzi tichými
Ovcami lev srditý; nezmernej ťarchy ohromnou
Klátil brest pravicou, že druhý chlap obidvoma rukma,

Ačkoľvek silný, nemohol si ho na pleco dvihnuť.
On v jednej zavracá, a na veľkú dosti ho ďáľu
Hádže, i tú, do kterej míril, vec nikdy nechýbá.
Tak zvolení v každém naporád už zástupe vodci
Hneď pred Sláva idú, a za všech tak rekne Dobroslav:
Sláve! ty maj teda sám najvyššú nad nami správu
Predstavenými ľudom; do krutej veď bitky, preveľkou
Ríď v boji múdrosťou; my ťa svého jak otca poslúchať,
Tvój-každý naplniť rozkaz, tvój odvahy príklad
A všeliké tvoje nasledovať chceme v pótke hrdinstvo,
Všetku i krv pre vlasť do poslednej kapky vyľévať.
Sláv na to odpovedá a také slova ustami pustí:
Já pre milú rád vlasť, pre obecný národa prospech,
Najvyššú sešlými berem nad vojskami správu:
Do hroznej zmužilé, ponakoľko mi vnukne hovácí
Veľký boh Svatovít, uporádám zástupy bitky;
Sám budem aj rúbať pravicou, a bez odtuchy ze všej
Len možnej zlobivého nepráteľa vlády porážať.
Rád život aj položím, rád svet pre Slovákov opustím,
Len vy mi též každý se patrácou pod seba časťou
Obrancov, jak včul ste prisľúbili, všetko naplňte.
Rozpovedá; i hneď veľkú Svatovítovi žertvu
Počne konať: tučných sto volov, sto kozého dobytka,
Toľko ovec, černých v toľkém též počte kohútov
Pozrážá, a radom na horúcé poklade vatry.
V tom veľanábožný ve belejšém od sňahu rúchu
Oblečený a dlhou i bradou i vlasmi paterný
Kňaz Veslav pokľaká, a sepav ruky takto sa modlí:
Ó najsilnejší bože náš, bože vojny a míru!
Zhľádni na svých ctiteľov, za pomoc v úzkosti horácú
Prijmi obeť, snadným vrúcného ze srdca vyľáté
Prosby uchom vyslyš! náramnú záhubu krajne
Pristrojenú odvráť a vrahom zlým na hlavu zpusti.
Dopraj lúpežnú ve hovácej bitke ukrutných
Sberbu Čudov zhola zňésť, a milé víťazstvo dosáhnuť,
I preblahoslavený vždy pokoj na budúcne požívať.
Tak sa modlí, a za ním sa celé tak modlilo množstvo.
I hneď prednejší s najbližšou zástupu částkou,
Ostatním poneváč krátká nedopúšťala chvíľa,
Vókol obeť sa berú, veľkú Svatovítovi chválu
Vyhlasujú, a na ďáľ sa vaľácé hláholy pusťá.
Než jako už trikrát naokol poprechádzali žertvu;
Náramným trikrát hukotom bohu slávu zavýskli,

Též jako ľud spívať, jako aj hrať prestali hudci,
A strovená už na hranicách bola ohňami lichva:
Sláv tu iné vtipným povymýšľá úmom: ohromných
Šesť kopií vodcom, čo blíž neho z náhody stáli,
Pevnou vezme rukou, a v rovnej od seba ďálke
Do troch pichne radov, každý ostrými do trávy
Hrotmi napríč jednak vrazené dva šťápy majúcích.
V tom dává rozkaz, bohu posvatného ze stáje
Žrebca vyvésť a prez bodené v radoch oštepy pustiť
Ke znameňá dáňú. Poslušný rozkazu Veslav
Ostrojeného tedáž koňa sám od hranta vyvázal,
Pred vysoký védol ho chrám a u pitvora postál.
Sláv ale zdvihnúcí k nebesám ruky takto sa modlil:
Ó Svatovíte, nový bože náš! ty si od seba sa mne
Už dvakrát vyjavil, prední do vlasti ohavných
Zbojníkov shrnutí a posledňú záhubu krajny
Oznámil; ze všech míst od vraha ešte nedotklých
Sebrať i do hroznej kázal vésť pótky rodákov.
Tam lútého se tvou pomocou nepráteľa zetreť,
A slavné si pozasľúbil víťazstvo dosáhnuť.
Včul též aj znamením a vlastným ešte nosákom
Sľub potvrď, smelšé aby každý srdce nabudnul,
A s vatšou do krutej pospíchal bitky radosťou.
Sotva celú tak Sláv dokoná modlitbu, velebný
Posvatného tu hneď pustí od pitvora chrámu
Žrebca Veslav; zhrda on kráčá, stavanými na oblúk
Hnátmi na zem dupotá a chytrý skok po skoku dává,
Až sa ku povbodaným doblížil šťápom; i pravším
Vždycky napred zdvíhav kolenom rady všetky prebehnul,
A šťastné znamení i dobrý boju výpad ukázal.
Sláv na predhodený posvatným štvornohom úkaz
Veľmi sa hneď poteší, a také slova ustami rekne:
Že včul nám istým neklamúcú prísľubu víru
Potvrdzuješ znamením, vďačné za to díky činíme.
Ten za to aj slavný u potomkov zostane obrad:
Neb kedy jích koľvek hrozná nepráteľa krivda
Ukrutný boj vésť a brániť krajnu prinútí:
Posvatného budú, napred tebe žertvu dajúce,
Vždy prez povpichané kopií rady žrebca prevádzať,
A znamení žádať, na kterú stranu vojna vypadne,
Zdáž na dobrú, či zlú (dávaj len toľko na dobrú,
A skutkom takovú sa darívať veštbu doprávaj!)
Keď však bezbožných ve ukrutnej potreme bitke

Mordárov: k vysokému na zad vrátíme sa chrámu,
A mnoho slavnejšé než včul vykonáme ti pocty.
Pozdní též vnukové a všetci potomci na večnú
Obdržaného se tvou pomocou víťazstva památku
Ročne po odbavenej sa budú sem žatve na veľkú
Schádzávať slavnosť a prehojné žertvy donášať,
I predňú vždy samém dávať po Perúnovi uctu.
Rozpovedá; a v tom k sebranému sa zástupu vážnou
Obrátí tvárou a nakrátko tak ustami rekne:
Včul teda po všetkých slušným Svatovítovi rádom
Odbavených obetách sami už si povoľte, a mocné
Poznechanou ku hodám částkou občerstvite údy.
Ti hneď nábožnú vykonávať hostinu počnú:
Z každej lichvy brané a nad uhlím rádne upéklé
Chrbty a stehna trová i madovcov lahvice prázňá.
Než jako už skvostnými zadosť sa posilnili hodmi,
Jak veselosti myseľ, zmužilosti nabudnulo srdce:
Sláv hore povstává, ďalšú na nepráteľa cestu
Vzať náhlí; a takými na boj podbudzuje slovmi:
Včul nože už na Čudov po malovském v tábore kopci
Rozložených a porád slavnými sa hodmi bavácích
Chytrým poďme krokom; na ležácí naproti týmto
Zrovna pahor Ľubovín pri staršém Chválkove meste,
Už na prach zetreném, do krutej položíme sa bitky.
Tam v ostredku ramen zponenáhla do rovniny zešlých
A stred neprebrodlých i z každej rovninu stránky
Brúbácích kaluží, poneváč nad míru početné
Množstvo je zbojníkov, z ostatnej válčime vlády,
A v krvavej vraha znesme aneb sami lehnime pótke.
Lepšej nám zahynuť, lepšej na bojišti upadnuť;
Než mali by sme sa dať v okovách ze krajny preč odvľécť,
A sberi Psohlavcov jako mrzkí otroci slúžiť.
Však čo pravím zemreť, čo robím tu zmínku otroctva?
Keď sám boh Svatovít na své nám usta prisľúbil;
Keď vydaný dobrým, sami jak ste paterne zahľádli,
Sľub znamením spevnil, že zločinské potreme hajna,
A slavné v krvavej víťazstvo dosáhneme bitke.
Píľme sa tehdy čo skór, a ohavných, jestli premohlí
Nám nebudú sa chceť poddať, zhola znesme Čudákov;
Toľké množstvo ľudí, toľké vysloboďme dobytky,
A zkazenú ďalšej od pohromy krajnu zachráňme.
Rozpovedá; i hneď takovými vojvody slovmi
K tuhšej pozbudení v srdcách zmužilosti ochotnú

Pred seba cestu berú a prudkým na vraha chvátom
Bez baveňá sa nesú. Svatovít sám pred nimi kráčá
Mhlou obalen hustou; žáden ho z vojska nevídal;
Ohromnej zbroje len brinkot bolo chvíľami slýchať.
Sám ľahkým hybkosti nohám a vlády pridává,
Tak že sa chódza jejích behu vác než pokroku rovná.
Až vposled spešní k ľubovínským dospeli kopcom,
Kdež mali odfúknuť si a nocľahom údy posilniť.
Tu vtipný, pokaváď zadňé by doťáhnulo vojsko,
Vezmúcí se sebou belohorskej mládeže vodcu,
Sláv na pahorka vrchol vstúpí; a hľa zrázu čudovské,
Nezmerné, veľké, do očí jemu tábory padnú,
Až sa nemálo diví; ale strach ho predca nepohne.
V tom k múdrému jarých Belohorcov správcovi rekne:
Ach! prečo tak veľké nedrží ve vlasti sa množstvo?
Úrodních prečo roľ zrábať, prečo slušne sa pilnou
Vlastných ruk prácou jako náš ľud nechce živívať?
Len lúpí, len iných zbíjá a na pustotu hroznú
Krajny radom dává. Zdáliž sme tu na svete všetci
Toľko pre ních stvorení, by život sám závisel od ních?
Zdáliž má sa dobrým zle vodiť, zlým naproti dobre?
Či snaď jích bohové za svú si urídili metlu,
Za svój trest, aby ním okoličný karhali národ,
Jestli by od rovnej sa uchýlil cesty na blúdnú?
Však skoro zboj nechajú, skoro cudzé statky dolúpá!
Zajtrešná všetkých dá psom za koristi porážka.
Rozpovedá, a v tom ku nebeskej pozre vysosti:
Jak dobrý je Perún, že taký mor a záhubu ľudstva
Až dovčulka trpí, a hromom za zlosti ohavné
Dávno nepotrískal do horúcej pekla prepasti.
Krídla potom skalné, prestrannú úvala šírku
A dvoje klíčácé ztade i ztade rovninu bahna
Bedlivo prehľádá. Než jak bystrýma pozorný
Zrakma celé okolí a budúcé místo bojišťa
Dosti poprehľádal, zanechav tam vodcu na stráži,
Dozvedená aby jích neprepadnula zrázu ohavných
Sberba Čudov: z pustého tedáž dolu zejde pahorka,
A spolu už k sešlým tymi rečňuje slovmi rodákom:
Bratri mojí, sbehlí ku nevoľnej obrane vlasti!
Včul jak len skrovnou poodejmete lačnotu chóvou,
Zložte sa na spání: neb čím sa noc odpoly prehne,
Lehno opusťácí na druhú stranu pojdeme kopcov:
By sme tu postavaní skóršej než dennica zaskví,

I skór než lútí zbadajú od tábora zhubci,
Všetci do ukrutnej uporádať mohli sa bitky.
Rozpovedá. Oni poslúchnú; a nakrátko se strídmou
Odbavení večerou hustej do trávy na nočný
Odpočinek lehnú, bár dosť mnoho zbývalo slnka.
Ešte nezasli, Perún, veľký všehomíra panovník,
Posla chytrého volá, a takéto mu rozkazy dává:
Zveste veľaspešný! do malovských zajdiže stánov,
A sladkých hostin bohu tam dľácému narýchle
Oznámíš, aby ďáľ divokých skvostnými nemeškal
Hodmi Čudov; preč ušol, sber a hrozný tábor opustil.
Že spolu už sešlí na druhej Ľubovína pahorka
Stránke ležá a krutú čekajú na porážku Slováci.
Tak povedá. Zvesť hneď sa chopí a do tábora zpustí:
Kdežto ve kráľovském sedeť Oslada šátore najde.
I zjavený jemu len takovýmito rečňuje slovmi:
Oslade; najvyšší rozkošných vládaru hostin!
Odsílá mňa Perún, abys' už veselými ukrutných
Hodmi Čudov nebavil; než išol preč a stány opustil:
Neb spolu dostavení ku ochotnej obrane vlasti
Zajtrešnú čekajú pod kopcami bitku Slováci.
Rozpovedá. Oslad, že sa mu z domu dávno vyšlému
Toľko u nemravných vysedávať stískalo zhubcov,
Preč rád odchádzá, a do svého sa bydla navrátí.
Než Čudové, Oslad nemilý jak Bondora šátor
Len zanechá a na rozkošný bere cestu Radostov:
Hneď sa hodov nabažá; divokosť zase vejde do srdca
Náramná po krvách, po ukrutných mordoch a vraždách
Túžba sa rozpálí a tuhým vre vztekloty ohňom.
V tom hlasnými dajú sa lučišťami brnkať, a hrozne
Všetci hrešiť, toľké že zameškali hodmi koristi.
I hneď na strašné boli už by sa lúpeže pohli;
Keď by nebol pozdní sa večer deň do sna kladúcou
Zblížil tmou, a šeré hustej noci krídla rozestrel.

Spev štvrtý.

Obsah.

Sláv na druhú stranu už prešlých a na kopci porádkom
Sestavaných do krutej podbúdzá bitky Tatrancov.
Než Čudové, jak náhle sa jích dozvídali príchod,
Naproti hneď doletá a lučišťami šípy vypusťá.
Boh vetrov Stríbog na Slávovu prosbu fučáním
Strelky na zad zavracá a vlastných morduje pánov;
Tých ale ďál nesené rídí, by nechýbaly údov.
Tak veľkú ani Ár nevládá zkázu odehnať.
Zblíza tedáž bojovať začnú, a strašlivo ťažkým
Jedni druhých rúbú zbrojstvom. Sám hneďky slovenským
Po krídlách strelcom struny kuš sa práskať odevzdá.
Než skoro prácu nechá a do prostredu bitky ponáhlá:
Kde hroznou Tatranci vrahov dole kládli porážkou,
Najvácej však Sláv, i porád divokého tu naňho
Kondoka podbúdzá; ale aj toho ze sveta zňésol.
V tom Svatovít mečom Ára seká a do Čudska zaháňá.
Keď bohové z lútej sa odebrali pótky: Čudáci,
Obzlášť kráľ Bondor, márňá náramne Tatrancov;
Až Svatovít priletí a svých ve vláde posilní.
Hneď tito tých výšá a z kopca do úvala tisknú.

Sotva sa na stredních nočný vóz, hvezdami jasný,
Obrátil nebesách a chytrej pól cesty uchádzal:
Dovtipný už Sláv nadobudlé zástupy vlády
Ze sna budí, a tedáž na druhú stranu káže ponáhlať.
Všetci sa hneď chápú, a povoľný rozkazu vodca,
S najvatšou vysoké prestúpá kopce tichosťou;
Najmilšej ani len, jako indá vždycky po každých
Mávali zvyk cestách, si nezazňá ustami pesne,
Ukrutní Čudové by jejích nezvídali príchod.
Tam jako po krídlách obratní strelci, po kopcoch

Odhora až do samej ostatní údola šírky
Postavaní a v ušlém hotoví už stáli porádku;
Jak si už aj pozajedli a své občerstvili údy,
Ve strašném by celý bár deň boji mohli potýkať;
Prozmužilý jích Sláv takovýmito zbudzuje slovmi:
Údatní druhové! tá už sa doblížila chvíľa,
V nejžto Perún, veľký boh práva a pravdy, ohavných
Od násilníkov spravenú nám krivdu vypomstí,
A všetkým hrozný karháňá príklad ukáže
Zbojníkom, cudzé aby lúpiť báli sa krajny,
Mesta kaziť, do krutého ľudí vláčívať otroctva,
A vzdelanosť k surovej zase nevzdelanosti privádzať.
Však nemusíme sa len jediného na otca Perúna
Pomstu držať, na samej Svatovíta si vláde zakládať;
Než sami aj pričiniť sa rukou, silu všetku, posledňú
Všetku sebrať možnosť a čudovské hajna porážať.
Tak pomocou Svatovíta krutých v boji potreme zhubcov;
Tak premilú našu vlasť, premilé manželky a dítky
Ochráníme celé a z ukrutných vydreme pohrom,
I slavné vlastnému dosáhneme národu méno.
Rozpovedá; i prám jako už malo slnko vychádzať,
A hrozní Čudové sa na ďaľšú chystali lúpež:
Zhurta mužom ďalekozňácé rohy káže nadúvať,
A zvukom aj veľkú provodiť Svatovítovi chválu.
Zrázu si zatrúbá a ohromné hláholy pusťá.
V tom strašný po celém rozlehne sa údole ohlas,
A v ďalekosti hučí; do samého i tábora vejde,
Ačkoľvek nemalým prestranstvo sa ťáhnulo stredkom.
Tam hluchší, však i tak strašný zvuk stále vydává.
Než Čudi, jak temné do uší jím padlo jačání:
Hneďky na vetronohých vyšinú sa žrebcov, a bystrým
Tam zanesú sa okom, zkade plašné išlo huhlání.
Však pre malú svetlosť a pre vatší úvala rozlch
Ozbrojených spatriť nevládnú zrakmi junákov;
Len pahorek sa šerí a na ňom čosi chrasti podobné.
V tom zlobivý Forkond a horácí pomstu Nemoltok,
Čo skór nežli druhí sa na veľké pohli koristi,
Poprileťá, a dajú o vylehlých zprávu Tatrancoch.
Túto na odvažitosť náramne sa hnevmi zapáľá.
Toľko aniž v srditých lútej vzteklosti nebývá
Vrítenicách, o kterých hovorá, že sa prezpoly nekdy
Od besnosti tuhej pukajú a kus od kusa hádžú:
Koľký jed vre Čudom, koľkým žily všetky a kosti

Praskotajú ohňom, že sa pospolu sešli Slováci,
A proti ním do krutej opovážili bitky vyťáhnuť.
V tom na spósob osý a fučácích pomstami sršňov,
Keď jích ve zbadaných rozdrážá chlapci obydlách,
Z tábora ven sa hrnú; i chytrí jak oráči sa od poľ
A všetkého sypú okoľá, keď zrázu ve vlastných
Uhľádnú dedinách povybehlým na strechy ohňom
Bydla horeť, plameň ísť a šerý dým oblaky lízať:
Tak neináč sa vaľá, i ve všem neporádku a hrozném
Zmatku leťá; divoký ľudu hluk, cupot od skoku žrebcov
A strašný všelikej zbroje brink, lútému podobný
Víchoru, keď prudkým zaručí od pólnoci hurtom,
A v hájoch jasení a ohromné láme dubiska,
Nastává, i celú hvezdnej pcre oblohy výšku;
Tak že aniž vácej chválebnej pesne Slovákov,
Čo pred víťaznou Svatovítovi spívali bitkou,
Vác ani trúb a dutého rohov neslýchať hučáňá.
Než jako blíž ke samým sa dorúťá koňmi Tatrancom:
Šípy tedáž husté jako sňah napatými ze všetkej
Násily kušmi na ních pusťá, až zrázu sa jasná
Obloha zatmívá a šerým strel zakryje mračnom.
Tu Svatovít, poneváč toľký sám zavracať od svých
Nevládal ctiteľov ran mor, tú Slávovi múdrú
Vnukne myseľ, by sa se vrúcnou ke správcovi vetrov
Obrátil prosbou, a chytrú pomoc od neho žádal.
On ruky sepnúcí takovú hneď začne modlitbu:
Stríbogu, najvyšší hvižďácích vládaru vetrov!
Neb ty jejích si dedom, vnukové oni rozkazu tvému
Najposlušnejší; ty hrubé s nimi móžeš ochranných
Strech krovy odnášať, ba samé aj rúcať obydla;
Ty brestí a tisícoročé zhola dúbravy zdrúzgať.
Ty zlé búrky činíš na vodách, plte u brehu vazné
Stáť nútíš, a loďám nedopúšťáš réky prebíhať.
Prudkou fúkni silou, hurtovných prívaly šípov
Od hlavy nám zavráť, a do zhubcov zpátky zarážaj.
Než naše tak strely riď, by na veľkú ľétaly ďáľu,
Každá smrť, každá istý poprinášala úmor.
Já za to ti krásný položím chrám tomto na kopci,
A slavnú každý tu budem rok poctu konávať.
Sotva takú Sláv len dokoná modlitbu: ochotný
Už na pahor Stríbog doletel sám, práve že tenkrát
Západného nemal v pustej doma jaskyni vetra:
Neb ho za Tatry poslal prípecké bahna vysúšať,

Rozmnožení aby tam, keď jím bude tesno ve krajne,
Úrodních na poľách sa osádliť mohli Slováci.
Tehdy vetrovládný, za chrbátom vojska Tatrancov
Postavený, sám boh náramné usta rozedre,
A prudkým zafučí hvizdom. V tom strašne hučácích
Oblaky strel skrúti a povetrím zpátky zanášá,
I vracanými na zad vlastných s nimi morduje pánov.
Tak po druhý i tretí učiniv ráz prestane dúchať,
Oklamaní Čudi chuť k ďaľšej aby dostali strelbe.
Mysľácí oni aj, že tuhé už utíchnulo vání,
Zas napatými šerý povypusťá lúkami príval.
On ho tedáž zvráti a zlochov s ním hajna porážá.
Než pozatým už stajne fučí, a strelky Tatrancov
Odhora z kuš metané, i vlastnou krem toho vládou
Ešte posilňované do prostredu vojska zanášá,
A v behu jích rídí, žádná aby nešla naprázno;
Než každá naporád smrtonosný dávala úraz.
Jak ňátrá Čudové, že ohromný hurtuje víchor,
A zrazenými berú náramnú záhubu strelmi;
Že prudkého silou nadané fuku šípy Slovákov
Ďáľ nad zvyk sa nesú a krv strebe ustami každý:
Ára volať na pomoc začnú; i hneďky jakýsi
Prednejší a tuším Bondor sám takto vyrekne:
Válečný bože náš, víťazný Áre, čo vždycky
Najvatšou dobytej ctíváme ťa lúpeže časťou!
Jestli na svój zmužilý dbáš národ, jestli čudovskou
Chceš sa tešiť žertvou: včul nám v úzkosti pomáhaj.
Strašlivo žúrácím besné tlamy zavri fujákom,
A zlé Tatrancov strely krúť, aby chýbaly údov;
Než naše čiň mírné a do tel jích všetky zarážaj.
Takto kterýsi poví, neznav čo prosbami žádá,
Válečný že to už vykonať sám od seba dávno
Boh snáží, a celú k vykonáňú vládu nakládá.
Však hrozný ani vztek váňá, ani úraz idúcích
Veľkú ďáľu není možný dosť šípov odehnať:
Najvyššého taká poneváč je tu vóľa Perúňa;
I Strížbog prekaziť si nedá. Ár zjavne viďácí
Všetko namáhání, všelikú byť prácu darebnú:
Zprudka sa rozpálí, a na svých prehrozne jačácím,
Najtuhší jako hrom práznej keby do skaly tiskal,
Rúkne hlasom, škodnú aby ďáľ už opustili strelbu;
Zhurta do odvažných povbíhali skokmi Tatrancov;
Rúbali zblíza braňou, a chlap chlapa svého porážal.

Ti hneď zrázu do ních Svatovítom rovne do bitky
Pozbudených a v radoch jako zrutné hája dubiska
Postavaných vpadnú, a krutý boj mečmi a ražných
Hrotmi kopij začnú. První silného zabíjá
Rastka Elel, Rondok Prostislava, Bolkot Omysla,
Krížohľadý veľkého na zrast Javimíra Kolondor.
Darmo i stáť nechcú obratní v pótke Slováci;
Však ne puhá vzteklosť, ne puhá len besnota žúrí;
Než spolu s múdrosťou, spolu všetkou vlády tuhosťou
Snážácích sa Čudov rúbať sami strašlivo rúbú.
Vlastislav porazí Endeklena, Prostoľub Eska,
Černohrivého Dobor Zezabendera, Ľubko Ferenda.
Volborovič Zaslav Gajuláka, čo se štvoro stádmi
Vetronohých žrebcov najvác kolom Ingula blúdil,
Keď sa ve vlasti bavil: nebo množšú v cudzine hrozným
Lúpežením a zbíjáním veku částku pretrávil.
Ohromitý Proslav Kelezardena, Turla, Itinda,
A troch Búzovičov Goba, Astaga, Farda se silným
Pozrážá otcom; ba samého i Dúzaba válá,
Čo príliš bohaté gerských bol kníža tulákov.
Keď tak medzi sebou pod stínom šípov a černým
Strel klenutím bojujú i ze všetkej násily žúrá;
Keď sa Slováci Čudom, Čudové ze svého Slovákom
Místa poodrážať nedajú a ke odstupu nahnuť:
Ár na skalnasté zachopí sa krídla pahorkov,
Že ztade najtuhší v zahalačné zástupy vojska
Mor ľétal; neb jak na jaseň prudkými opálen
Mrázami list po luhoch zpádá a zem husto zakrývá,
Keď sa naráz prudký dovalí od pólnoci víchor,
A zhybanou klátí dubinou i praskoce snetmi:
Tak prázní Čudové od mírných ľéhali šípov,
A zrazenými na šír zastírali rovninu telmi.
Tam najsilnejší Tom, Ed a Trul padli junáci;
Svú ani obratnosť, ani hroznú údov oborských
Vládu ve ukrutnej preukázať bitke nemohli:
Neb najméň sto tuhých poraziť mali braňmi Tatrancov.
Už na tisíce koňov búrí; na tisíce po vojsku
Zmatku činí, a svých kopytom šlape mrtviny pánov.
Tam teda Ár napred na ľavé sa okrídlo zanášá,
A strelcom na krivých práskať struny začne lučišťách.
Chcel kuše aj lámať, márná však zostane práca:
Neb Svatovít dreva tak čerstvé, tak veľmi ohybké
Sám učinil, že nijak sa rukou nedopustily drúzgať.

Hnul sa potom na pravé, a podobnú zkázu kušárom
Začne robiť; taková ale nemnoho prospela snážnosť:
Že hneď inými krivé zaopatrá lúky tetivmi,
A prudšej sa dajú strílať, než strílali predtým.
Keď žily takto puká, a nové, čo uvázali, žinky
Ďáľ trhať aj míní: prihodí sa mu zrázu do prostred
Bitky okom blusknuť, kde zblíza potýkaly vojska.
A hľa tam aj hroznú uvidí svých rovne porážku:
Neb jako hajna levov od rána do záchodu slnka
Blúďácích a korisť hľadajúcích zatmy dopadlé
Stáda ovec drhnú a ze všetkej besnoty márňá:
Tak zmužilí pre danú do ruk od boha vládu Slováci
V pótke Čudov rúbú a na zem dolu píkami hádžú.
Matranský Nemysel Kada sťal, syna Bundoka prudkým
Otca Perúna hromom do šerej zaslaného prepasti:
Že svatohostinské porušiť smel právo, ke hrozným
Keď prišlého Čudom na obeť chcel Výboha zaklať.
Údatný Dobroslav, toľké nenadarmo nosácí
Méno, Losidka zabil, ze samých bohatého koristí.
Pevný Milko, vodec veľasilných Nitry pijákov,
Najlepšého tuhým prestrel mečom Endeba radcu.
Nábožný predtým Lubomír, včul strašne fučácím
Rozpajeden srdcom Karimája a Borkola zrútil.
Tento prevýborné dve Perúnove modly ohavnou
Roztrískal sekerou, a zlaté jím vence odebral;
Tam ten preslavný Živy chrám ze drahého ponajprv
Pokladu oblúpil, pozatým ale lúčmi zapálil;
A kňaza aj s dcérou ve putách do otroctva zavľékol.
Ďáľ na to Istislav, belohorskej vojvoda časti,
Troch veštec porazil vešťcov, Gera, Úza a Tomba,
Čo pri dlhých, napríč vložených, hádávali trsťách,
Krepčili divno pri ních a čudovské huhlali pesne.
Však vlastný ani pád, ani strašnú, blázni, celého
Vešťbami predzvídať nevládali záhubu vojska.
  Než Sláv jak bujný po roľách kóň cvalmi letácí
Stebla žitám útlé sypajúcím z dúčele ostí,
V ceste které zasahá, rúcá a hnátami láme:
Tak prudký do kterýchkoľvek sa braňmi rozehnal,
Aj mužov aj chytrých neunávene morduje žrebcov.
Včul ražnou kopiou Mona, Randola, Balsora, Honda,
Včul mečom Ednekovým Uga, Baldoka, Turtula, Farka,
Včul zase náramnou Zarokendera, Áza a Terla
Pozrážá sekerou a do večnej hádže prepasti.

K tým silného pridá Bodohendera synka Lotonda,
Čo pre vek obstárný musel už doma naproti vóli
Zostať a bezdečný premilej dať lúpeži výhosť.
On síc bol menší než otec; však predca na vládu,
Na zmužilosť v bitkách a na prudkú odvahu rovný.
Tohto zabil tu Sláv už len jediného ze bratrov:
Neb všetkých predtým na obrinském údole potrel;
A mnohonásobné, bohatého od otca po cudzích
Nahrabané krajnách, sa na cudzích ušly koristi.
Jak toľkého viďá padnuť muža Cendor a Ektel,
Vždy spolu valčácí druhové, lútými na srdci
Jedmi sa rozpáľá a zhurta na Sláva sa rúťá.
On však jích nečeká; ale v tom prvňému fyčácou
Celky hrtán prebodá strelkou, a druhého neľahkým
Praskne do prs kameňom; z prázných oba hneďky nosákov
Sa prekoľá, a bledými na zem dolu tvárami padnú.
Keď teda Ár toľkú svých tam brať záhubu uzre:
Krídla tedáž zanechá, a do prostredu bitky jak ostrý
Z oblaku hrom sa valí; i porád divokého na Sláva
Kondoka rozdráží, a takýmito zbudzuje slovmi:
Kondoku údatný, veľký nad míru vojáku!
Keď by sa prospešná bola tvá poslúchala radda:
Dávno by svú pusté opłakávalo zkázu Tatransko;
Dávno my by sme, celú i ľudí i dobytku majúcí
V hrsti korisť, do milej na zad už pospíchali vlasti.
Než keď ináč tu není, toľkú sám napraviť aspoň
Hľaď chybu ostatních, a hrdinským čínom i tento
Slavný ešte pridaj: rozežeň sa do tohto zlobivca,
Čo všetkých je hlavou, čo všetkých zbúril, a mužským
Ostrojených zbrojstvom do krutej sem bitky privédol;
I včul toľko naších najlepších rúbe junákov.
Tvou keď padne rukou, ostatňé bez hlavy údy
Ľahko sa už porazá a do temnej mrákoty zašlú.
Rozpovedá. On hlas poznav boha, pred zrakom hustou
Ačkoľvek zakrytý bol mhlou, zase naproti rekne:
Válečný, veľký bože náš! kde si toľko sa meškal?
Že prispeť súcú na pomoc svým pozde dochádzáš,
A v lútej nechaných tu dopúšťáš pótke zabíjať?
Zdáli ti len márné a darebné žertvy číníme?
V najmnožších som bol vojnách; ale predca ve žádnej
Toľkých som nikdá nevidel Čudov ešte upadnuť,
Koľkých dnes; v žádnej toľkých ruka jedna nekládla,
Koľkých sám dovčul nešeredník tento pomárnil.

Už som i potrikrát kopiou sa do vztekleca zahnal:
Ráz do očí, ráz do črísel, ráz do kraju hnáta;
Potrikrát zrazená ďáľ od neho skákala píka;
Kdežto iní, do kterýchkoľvek som hrotmi zamíril,
Klesli tedáž a krvou moknúcí hryznuli trávník.
Iste ho boh nejaký chrání a pred úrazom hájí.
Včul teda zas pokusím sa; ty len sám píku zanášaj,
A v mírném behu ríď, aby tučné prehnala bále.
Tak povedá; i v tom náramné do brucha napred
Rádne zamírácí, ze všej sily mikne hrotisko.
Prudko letí oštep jak hučácá prívalu búrka.
A však i včul pochybí, že nesúcú ustami úraz
Jedľu na bok zvrátil Svatovít; ale predca Bohosla,
Výborového ze šesť hrdinov syna pichne do lýtka,
Čo blížej neho stál a protivné hajna porážal.
On sa tedáž potočí, a na trávník lícami buchne.
Údatný proti Sláv pre Bohosľov rozlobcn úpad,
Ešte ohromnejšú divokého do Kondoka sosňu
Zaklátí, a štít i celé rozbodne prsiska,
Od zadu až končár ven medzi lopatkama vyjde.
Sám ani Ár toľký od pozbudeného miláčka,
Ačkoľvek snážil sa, nemal kedy odsotiť úraz;
Vác ani už v lútej nemohol svým bitke pomáhať:
Neb Svatovít zňátriv ho, že boh boha ľahko dopozná,
Bár by nebol nikdá ho videl, jak náhle pochybné
Od zmužilého na bok zavrátil Sláva kopisko:
Hneď jako hrom doletí, a perúnským zrázu do veľkej,
Než sa nadá, zatreskne mečom hlavy. Strašlivo rúkne,
Až hrozným zjašené vreskom obe ľakly sa vojska,
A zrutnú uderí do prostredu gágora píku;
Však márné je namáhání: nebo tamten obratný
Na pravo sa schýlí, a krutému tak oštepu vyhne;
I v tom iný a iný odesílá do hlavy úraz;
Ba prám jak chlapi keď mláťá a cepíkami na snop
Zhusta bijú: tak vrh nad vrh, ranu nad ranu dává
Aj po slychoch, po ušách, po všetkej tvári, po veľkých
Aj ramenách a prsách i po pevných kadluba rebrách;
Až hlava mu cvinčí, až mu zrak svítky prevráťá,
Až ruky hrozne brňá a stŕplé údy oklesnú.
Tak ho porád obracá; i nabiv sa ho dosti, zakríkne:
Ukrutný lúpežníkov bože, vládaru vojny!
Ber sa do Čudska po svých; v pustém a vraždami dešném
Háji panuj: nebo jestliže hneď ze vlasti Tatrancov

Nespícháš a zbojníckým neprestaneš ešte
Od seba aj v ďaľšej napomáhať válke Čudákom:
Toľko ti ran nakladem, za celý že rok úplne z týchto
Dobre sa nezľéčíš a predešlej vlády nedojdeš.
Takto volá. On však strnutý ani sám seba vlastnou
Nevládá brániť pravicou, ani toľko bolestných
Nechce vrhov znášať: zachopí sa zrázu na útek,
A spešnými letí do čudovskej končiny cvalmi.
Zprudka valí sa po ňom Svatovít; ani chvíľu na ceste
Oddychnuť mu nedá, do krutej až ho dúbravy zahnal:
Kdežto sa ve studeném roztáhnul stíne a ťažkou
Odfukoval si parou, i šerým rany bahnom umýval.
Keď tak z ukrutnej bohové ustúpili bitky,
Bez vyššého samó nechané len príspeju vojska
Medzi sebou válčá; ale pevní vždycky Slováci
Zvíťazujú a Čudov na trávník zbrojstvami hádžú.
Než jako cesty na pól sa do stred neba dostalo slnko;
Tu zmenené šťastí na inú sa obrátilo stránku:
Neb Čudi vždycky noví a noví hneď místo ležácích
Nastúpá, a silou neokleslí ešte Slovákov
Už znovaných a tuhým bojováním z vlády opadlých
V ukrutnej začnú jako víchor bitke porážať.
Bord Slavomíla, Kudor Pomstislava, Embo Namíra,
Ohromitý znášá Velohosťa a Jarka Edendor.
Vrážovitou od ran tvárou Alirendo, syn Elda,
Nekdy čo predstavený krvavej bol dúbravy Ára,
Obratného pichá nadutého do hrdla Buráka,
Čo v jednej ruke roh, ve druhej meč ňésol ohromný,
A spolu aj trúbil, spolu aj Čudov hajna porážal.
On sa tedáž nakriví, a tylom dolu padne na trávník.
Aj dva ne méň žúrá na korisť spolu vždycky choďácí
Rozlobivý Forkond a horácí pomstu Nemoltok.
Tento Kalína morí, tam ten Luba, Chválka rodenca.
K tým veľkých dohoďá lovcov Zhora, Tolka a Míra.
Zen Techa slych, hybkého Irok Zvestoslava mocnú
Aj s ramenom ruku podrúzgá, Sibo Žárkovi lýtko,
Dojkovi klb, pevné Seberádovi pretne čelusti.
Kníža Čudov Tulbol Zorimílovi prezpoly veľkú
Až po samé pleca rozkálá hlavu, Buckovi zrutný
Prejde hrotom kadlub, stredňé Budihosťovi črísla.
V tom Bolemíla vidí palicou tak hajna potírať:
Jak hlohový keby nekdo ve svej prut hrsti majúcí
Rozkvitlé na poľách bodlákom vršky porážal.

Naňho sa hneď vychytí a ukrutný zrázu do pupka
Praskne jaseň; pevnú nechybácí stavca chrbetnú
Kosť prelomí končár, a celými ven ustami vyjde.
On sa porád chýlí a na trávník značky upadne,
I spolu sám, spolu brest z ruky pusten treskoty dává.
Ordogelek pre samú chránen sily vládu a prudkú
Odvažitosť v pótkách, s predními že sluhmi na slavnú
Bondorovému nebol pozamordovan otcovi tryznu,
Aj včul tak strašnou, jako indá vždycky ve bitkách,
Sa krútí sekerou; a tedáž Neda, Kraslava, Božka
A spanilého na tvár Hostibrata ze sveta znáší.
Bolkovi krk, se plecom Dobromyslovi rúbe lopatku.
K počtu jejích doloží Bratroslava, Plavšu a Vitka.
Černošerý Omlok škaredý nad míru čarovník,
Čo prední krajanov lútý z prehrozne fučácích
Jašterov a z ľudskej krvi jed pristrájať učíval,
A s ním, bezbožník, močené střel konce napúšťať,
Nezhojnými šerú aby smrť vždy prinášaly ranmi,
Aj včul mumle hubou, a krutým Zemorádovi stehno,
Borkovi zas pažerák a tuhé Domomyslovi rebra
Poprebodá šťápom. Dokládá Laslava, Branka,
A šťastného divých koz a kancov strelca Rašína.
Už do samého sa aj zlostník Ľubomíra zaháňá,
A hlavu chce preklať; veľký všehomíra panovník
Najvyššého nedá potreť sluhu. Zrázu napráhlý
Hrot podrobí, i oblé na tri neb štyry trísky porisko
Rozkálá, a na zem z bohapráznej hrsti vyrážá.
Rozteklený Bondor ne len huhle, ne toľko pokríká
A k boju podbúdzá, ale aj neunávene válčí.
Neb jako bystrooká uderí pastovka do vrabcov
Na plote zastavených a čavot bez konca vedúcích:
Tak sa do odporných vrážá; i prvého šerednou
Zvrhne jedľou Stojmíra, potom Vida, Kreslava, Dražku,
A dvoch prezmužilých Radomíla a Posvoja bratrov.
K tým príliš bohatého dodá baču z Detvy Surovca,
Čo prední oštepky vyvésť a na červeno líčiť
Brezňanských naučil, chýrných ode dávna, pasákov;
A včul roztočenou jako hrom bil hajna valaškou.
Ďáľ porazí Ľubohosťa, po ňom Zorovíta, Horína;
Včul zase Rodkovičov Múdroslava, Pochvala, Darka
Zachvátí a krivým na druhý svet zašle tesákom.
Pred ním údatný tu neobstál Ranko, neobstál
Sám ani Výš, ani sám ohromnej postavy Jarmíl.

Od neho aj Volimír aj hybký zejde Radoslav:
Tento do kľúča ranen, podprsnej tento do jamky.
Aj ty Milíne padáš, najlepší synku Nemysla,
Najvatšá rozkoš, najvatší ľudstva miláčku!
Aj ty padáš tvárou, a milostné líca na černý
Vystíráš trávník. Toľká ani krása divého
Ke slušnému privésť sľutovááňú lútca nemohla;
Ništ ani vek, ništ vlády tuhosť, ništ otca bohatstvo,
Ništ ani tak veľká prispeť nevládla pobožnosť.
Sám i rodič hroznú nemohol smrť od teba zďáliť.
Pozde, jak už si lehol, náramným priskočil hurtom,
Sám oželiv sa po nešťastném syna úmore umreť,
A zrutné uhodí do Čudákov kráľa dubisko,
Než to chybí a celý nezanáša do zlocha úraz:
Neb jediného taká očekává sláva na Sláva;
Len po ľavej dává škrani vráž, a skúpo vybehlú
Krv čerpá, i letí netraťácé vládu na ďáľej,
Až sa na rozbodeném Bodoforkovi dríku zaseklo;
I z jednej strany hrot, ze druhej vystávala rúčka.
Rozlobený Bondor smrtonosnú naproti sosňu
Rozháňá, a krutými také slova ustami rekne:
Patri, či já lepšej míriť vím, než ty pochybče?
Zdáliž i nútrajšé lepšej znám kosti prebíjať?
Rozpovedá; a v tom vybuchlým končárom okruhlý
Aj štít aj preťaté na prsách rozdrúzgne chrupávky;
Plúca i prejdúcí rozkálá chrbta korábu.
On sa porád zrútí, a na spósob žrídla bežácú
Krv tu prez otvorených ran díry a usta vyľévá.
Tak spolu s rozmazaným lež synkom, poznovu húkne
Ukrutník; taková na všech vás odmena prijde,
Čo ste sa se zbrojstvom proti nám opovážili povstať.
  Tak zahučí a tedáž do iných sa šťápom odevzdá.
I prám jak došlé padajú dolu z jablone plánky,
Keď haluzím z tuhšej napatý sily nekdo zaklátí:
Tak naporád zrážá, i na trávník hádže Slovákov;
Tak též ostatní rúbú a strašlivo žúrá.
Ľahko by aj strelcov ze oboch boli zehnali krídel,
Ostatních ale až na samý vrch kopca vytiskli,
Neb zbili snaď všetkých, a plné víťazstvo dosáhli:
Keď by nebol Svatovít pomocou sám dospel ochotnou.
Neb jak len dobitého mečom zapral Ára do hája:
Bez baveňá nazpátky sa bral. Dva na ceste ohromné
Poskoky dal, na tretí v nechaném bol vojsku Tatrancov.

I hneď prez tlačených a dlhou už dávno po údoch
Uznovaných bitkou na podobnosť orlice ľétá.
A včul jak Lubomír, včul zas jak Milko vyzírav,
Včul na Zamysla a včul na Ponislava usta meňácí,
Na všech pokríká ménom: Bite, perte ohavných
Zbojníkov; slušnej bez pomsty nedajte sa márniť.
Tak všade podbúdzá; zmužilosti do srdca naháňá,
A slabšé dodanou občerstvuje údy tuhosťou.
Ti znovu posmelení, a trikrát hneďky tu vatšú
Údatnosť, trikrát vatšú sily vládu po mocných
Cíťácí pravicách: hromovým na nepráteľa hurtom
Na všetkých uderá místách a strašlivo rúbú.
Obratný Siba Tur, Nábož Zena, Hostivod Emba,
Pravdoslav zasc Borda, Koják Alirenda porážá.
Rozvažitý Výbor, na kterého sa nekdy zaňésol
Tvár Svatovít, keď chcel prospešnú Slávovi raddu
Prednášať: kde a jak položiť má vojska do bitky,
Zahľádev hroznou zlobivý jak strašlivo žúrí
Ordogelek sekerou, pospíchá naňho a britkým
Sekne do lokta mečom; preťatá ruka hneďky oklesne,
A s ťažkou na samej držaná žile kníše sa tešľou,
I vlastného ťahá za sebou dole pána ze sedla.
Hájislav na prsách uderí Forkonda; ohybký
Jak to Nemoltok uzrel, mordárskú rozžene jedľu.
Bol by zaiste do ust neb do brady zaskočil oštep;
Však veľaobratný Zamysel skór na drevo treskne,
Než doletí, a slaný zvrátí od Turčana úraz.
V tom zatočiv sa krutým zabodá do koráby tesákom
Pod pazuchou, a druhou vylezá náramne rozehnan
Pod pazuchou končár; i po kosť ruku ešte prepichne.
On zpádá, a sem ohromné i tam údy naťáhne.
Nábožný Veslav sa do bezbožného mohútným
Rozbíhá a na zem prestírá Omloka šťápom.
Ništ ani jedmi treté nepomohly mu od smrti šípy.
Než Ponislav besného do prostred líca Omolta,
Irtiša nad slabinou a Edenbora mikne do črísel.
Všetci sa hneď prekoťá a trávník ustami rýpú.
Od Pravomíla Kudor, Zud a lútý padne Čereksor,
Padne Irok, Bentold a oborskej postavy Ombol,
Čo brata sťal, vatšú že chcel mať lúpeže částku.
Rozhnevaný sám Sláv na krutého sa Bondora pohne,
A s nešeredníkom dychtí už dávno potýkať.
Než Svatovít, aby snaď po upadlém kráľovi zrázu

Naplašení vrahové neobrátili chrbty na úskok,
A s pomocou chytrých nezuchádzali úmoru žrebcov,
Inde ho odvábí, a na Tulbola, kníža čudovské,
Jak blížej neho stál, i Tatrancov zhusta porážal,
Zrovna tedáž napraví, a takýmito zbudzuje slovmi:
Sláve, do tohto sa už se braňou mordára odevzdaj,
A sľubujem, veľké že hneď víťazstvo dosáhneš.
On bohu poslušný zachopí sa na vodcu a ražné
Do prostred zakrytého meďou čela praskne dubisko.
Stále prenikne šišák, pevné spolu kosti prenikne,
A v prebehlých naskrz rozehrátý modzgoch okruhlé
Prez tylo vystúpí a na ďáľ ven tiskne sa končár.
Sám prekotil sa tedáž, a hrmot zem dávala pod ním.
Jak vysoké prašťá na magorských jedliny kopcoch,
Keď plameňom sa chyťá, a vzteklý z náhody víchor
Zahvízdá, i na tú i na tú stranu plápoly krútí:
Tak všade kosti Čudov pod silných rukma Slovákov
Praskotajú a krutými radom sa zbrojstvami lámú.
Čas míňal nedlhý, a čudovské mrtviny černú
Zhusta zem už pokryjú; ze ľudí a nosákov upadlých
Krv teče najmnožšá a do úvala járkami zbíhá.
I zpusten jako sňah zavejúcé zprudka fujáky
Rozmetujú a do húšťa nesú: tak rovne Slováci
Mordovaných tisknú zbojníkov, a chvíľu za krátkú
Od vysokých zeženú do samého až údola kopcov.

Spev pátý.

Obsah.

Slávovi raddu vydá Svatovít, aby do stredu vojska
Všetkou bil vládou, a potom hnal krídla do bahnišť.
V tom jako sám tak též druhové tade strašlivo rúbú.
Až za samý prostred čudského sa dostali vojska.
Odtáď ustúpiv na pravé sa krídlo zanáša
Boh Svatovít, a vrahov do prepasti tu káže vetláčať.
Ti hneď jích naprú a šerej do prepadliny tisknú,
Kde všetkých Vodný zatopí Muž a pošlape nohma.
Než na ľavém nedajú sa vraziť do prepasti zlobivci.
Až na vnuk Svatovíta danú od Veslava prosbu
Predstavený boh bahna slyší; i hneďky na réky
Zatrúbí, na pomoc veľkou aby prispely vládou.
Sám ale trojzubaté chmatnúcí vidly do hrsti
Žrídla pootvárá a vodám rozvolňuje cestu.
V tom sa celé do brehov pozaľévá údola místo.
Prestrašení Čudové na druhý pre Olondovu raddu
Kraj preplovať snáža; ale v siťách žrebcami váznú.
K Árovi hrozne kričá, on však nevládne pomáhať.
Vposled ve škaredých černého sa bahna prepasťách
Zahrúžá, a celé strašnú bere záhubu krídlo.

Ne s menšou dole aj zmužilí nad míru Tatranci
Prudkosťou bojujú a Čudov prez rovninu sáčú.
Tu Svatovít, čo porád ľétal, sily vojsku dodával
A k boju podbúdzal, k veľaobratnému sa zrázu
Slávovi priblíží, a takúto mu prednese raddu:
Premnoho údatný a premúdrý vojvodo Sláve!
Ze všetkej do vrahov prostredkom vlády uderme.
Jestli sa nám podarí a krutých porazíme tu zhubcov:
Od každého potom do bahen jích napreme krídla,
A v mútných kalužách i šerých zatopíme prepasťách.
V počte tak už menšé snadnejšej potreme zbytky.

Rozpovedá; a v tom zahnav sa do predku ohromným
Zhybka vrtí sa mečom, trase štít, a celými kričácí
Ustami svým zmužilosť a zlochom strach a hrózu naháňá.
Údatnému taká sa zaľúbí Slávovi radda.
I hneď prostredním do ohavných prostredu zlobcov
Káže vraziť hajnám a ze všej tade vlády potýkať.
Než krajním poručí vojníkom toľko len ostrou
Obhajovať sa braňou, a na míste nepráteľa meškať.
Všetci ho posluchnú a robá, čo prikázal, ochotní.
Sám ale jak černý do hromadných buďto konópek,
Buďto do stehlíkov na bodláčí jádra dzobúcích
Rútívá sa kršák, a popadlých drápami gňábí:
Tak sa do odporných durichom rozbehne zločincov.
I hneď padne Tuhut, veličanský padne Rebendol,
Aj Lizul aj Hondolk aj strašný k pohľadu Gumbor.
Najbližšého po ních zrážá Tuma, Uktola, Irda,
Mocných Bolta synov; zrážá Uda, Zondola bratra,
Zondola bratra potom, čo všetkým, hróza počúvať,
V prezpolných zajatým krajnách nos mal zvyk useknuť.
Než včul sám prez rozpleskĺé až pod tylo nozdry
Tatranskou prebodlý jedľou a šerého do pekla,
Jak bol hoden, zaslaný cudzím nosy prestal utínať.
Ďáľ bachratého morí Etobelta a Kondula otca;
Tohto na líci raní, na dutém toho pichne ohryzku.
Jak toľkých jedným popadať mužom uzre junákov
Rozbohatý Ellak, zať Bondora kráľa budúcí —
Neb k jeho najstaršej bol v ohľady dcére chodíval,
Sám i rodič mínil mu ju dať; než výprava k Tatrám
Žádostné veselí a radostnú ďálila svadbu —
Zprudka sa rozpáliv náramné praskne dubisko;
Než toto poblúdí, a pravým ďáľ nad plecom ujde;
A však predca tuhé nad uchom dá úrazy rúčka,
Až hrča navre žilám a svetlé zostane místo.
Ohromitý v tom Sláv mírnejšé naproti brvno
Roztáčá; i hneď zahučácím nadstaven aj štít,
Aj bradavičku ľavú do samej rozbodne lopatky.
On sa tedáž válá, a šerú krvi réku lejúcí,
Ovdovelej trúchlé zanechává žále neveste.
V tom do iných sa vydá; a včul Toda, Oktola, Bonda,
Včul Kuta a zrutných Odolonda a Sorka Tobovcov
Prestírá a na večnovekú noc do sna ukládá.
K tým pripojí Dolokonta, Zizoktela, Alnoka, Remba.
A kdo by tu všetkých povedať bol ve stave ména,
Čo zlou Sláva braňou do horúcej zešli prepasti.

Nasledujú ho iní; i jak hojní za svitu kosci
Buďto na dudvázských, buď krásných Rímavy lúkách
Za predním sa berú zadnejší vodcom, a rosnú
Trávu na zem sekajú, i na výš rady jednako hádžú:
Tak veľaúdatní sa za ním po prostredu vojska
Válečníci ženú, a čudovské zástupy rúbú.
Hostislav Kodolána, Javor Telibonda porážá;
Tento mečom, tam ten kopiou. Ďál Milko vypuklý
Zordovi čren, lútému bachor Čekorontovi prejde;
I hneď sádla plné vyvaľá sa prez ranu bále.
Ohromitý Proslav Korikondovi rozkroky prepchne,
Žrebcovi prepchne tuhý i chrbát; on stále sa kácá;
A však predca na zem nepadá, z vrazeného do kostí
Drevca visí, zakaváď ven obom nevyťáhne ho Proslav.
Obratný Vitohosť, mladší brat vojvody Sláva,
A zcela aj na zrast, na tuhú aj vládu mu rovný;
Než bystrý na rozum, vtip a múdrosť o mnoho menší,
Potvornému divé Onotolkovi zejme hlavisko.
Od seba v tom zatočiv sa celý Zundúrovi jedným
Pretne život rázom; kadlub hneď skáče na trávník,
A zvesené sem tam na nosákovi zostaly stehna.
Brestislav škaredému ľavú Karadúrovi napred
Čápku predrel; len však pravicou sa predca rozehnal,
A prudký zvolenej odesílá do hlavy úraz.
On hore nadhodeným zvrátí vrh štítom a ostrý
Mikne do ust končár, i pravú odbodne mu saňku.
V tom ze žrebca letí a na zem jako sosňa upadne.
Obracajú sa ne méň hromovým v boji zbrojstvom i Výbor
I zdarní synové, zlú pre brata pomstu berúcí.
Ten Haletonda napred, potom Iltona, Oktula, Zarda
A škaredého pravým len okom dolu hádže Otulma,
Čo vždy temer, dva zakáď zraky mal, každého ureknul.
Než tito jak jastrábi, keď už sami od seba cíťá,
Svým že pazúry nohám a perí podorastalo krídlám,
Do zvoľného tedáž vyleťácé z hňézda povetrá,
Vtákov iných stihajú a dravými dzobákami dává:
Tak sa do odporných, ačkoľvek dosti mladiství
Ešte vekom, rúťá, a ze všej trú zástupy vlády.
Troch hneď Tolbovičov, troch ohromných Dibla potomkov,
Nekdy čo najstarší ve svej bol vlasti chlapisko;
Troch též Omlovičov zmárňá a do mrákoty zašlú.
K tým lútého dajú za provodcu do pekla Tololma,
Čo vlastných štvoro už sťal žen, snaď bol by i pátú;
Než včul sám zabitý od mordov pustil a vlastné

Aj ženy aj cudzé tu zabíjal národy presťal.
Ďál potrú Ulikána, potrú též spevca Kopolta,
Čo dve dlhé a iné zase kratšé rohma lučišťa,
Neb sa druhá u nemravníkov nenachádzala húdba,
Medzi sebou spojené, bral a hybkým na struny palcom
Brnkal, i zbojnícké vyhuhlával pesne Čudákom.
I zralšé jak horá a na černé radmi sa pláchy
Obracajú sáťá, na které sa z náhody prudký
Zrázu oheň dovalí, a tuhým sa posilňuje vetrom:
Tak všade náramná na nepráteľa zkáza doľéhá,
Kamkoľvek len sáhli a braň napráhli Tatranci,
Od Svatovíta silou nadaní a prehrozne fučácí.
  Než jako už najďáľ širokú si prerúbali cestu,
Jak za samý prostred čudského sa dostali vojska:
Odtáď ustúpí a pravé sa na krídlo zanášá
Boh Svatovít, aby aj tu Slovákom rovne ochotnou
Prispíval pomocou, zmužilosti a srdca dodával;
A včul sem, včul tam, kde je najvác potreba ľétá;
Tých tak, tých zase tak zbúdzá, a ku posledu rekne:
  Údatní druhové! včul sa, včul, rukma pochlapte,
Ostatňú možnosť, ostatňú napnite vládu,
A mnoholúpežných najprudším rovno do bahna
Žeňte Čudov hurtom: neb ináč tam jestli nepadnú,
A v barinách i šerých nenaľéznú konca prepasťách:
Lahko naších, čo sa už za prostred vedrali vojska,
Mládencov zavrú, a všetkých na hlavu zmárňá.
  Rozpovedá; i v tom jasnou v ďalekosti ohlasné
Treskoty dá pavezou, a obromným švihne tesákom,
Až studená lútých napopádá hróza Čudákov;
Až sa plašá a tuhé vydajú frky chrápami žrebci.
Válečného tedáž zbadajú boha svého Tatranci.
I hneď najprudší tade pusťá na vraha útok,
A všetkou rúbú ho mocou i ku bahnu pritisknú.
Tehdáž zejde Uzob, nádherný ze sveta zejde
Ondomelek spolu aj s obratným Čendolom otcom;
Tohto zabil Borboj, toho Mojmír, tam toho Prislav,
O svój prijde život Kompol, Júz, Tember, Olontob;
Prijde Bolomtondolk a sotonskej postavy Bendol,
Čo zrutnou, že iný nemohol ju len od zeme dvihnuť,
Odporoval tešľou, a nijak ze svého sa ďálej
Místa nedal pohnuť. Dvoch prvních zmárnil Unoslav,
Ostatních Zamysel; najvác ale práce mu zavdal
Posledni: dvakrát sa zaiste do zlobca oravskou
Bol zahnal kopiou; dvakrát sa šmekla a v odpor

Nadhodeným napošik štítom v ľavo zvrátila jedľa.
Než po tretí jak ráz uderí: zloch usekne mohútnou
Hrot sekerou, i samé zanechá mu v hrsti porisko.
Ostrý meč vytasí, a plné tuku bále prepichne.
V tom dolu sa zrútiv padlým zabrinkoce zbrojstvom.
Nevďačného dobrý k hosťom nad míru Jaroslav
Dízaba zahľádá, čo neprítomnému uľéknul,
A známou krajanov cestou do Tatranska zavédol;
Než z neho nevládal se korisťami zpátky sa vrátiť.
Na zlocha hneď sa valí; napred však Zolba a Cinda
Hurdovičov, čo mu voľnejší zastávali prístup,
Končárom zachytí, a oboch dolu hádže na trávník.
Než jako už bližšú ku samému si cestu a súcí
K úrazu už prerazil chodník, tak chytro započne:
Aj škaredý zbojníku! že som ťa padlého na vlastných
Odňésol ramenách, šťastným zhojil od rany ľékom,
Rozľáhlých ze klepet smrti vydrel a úmoru zprostil;
Ďáľ se tebou ne jakož s otrokom, bár tak si zaslúžil,
Než jako s bratrom aneb se synom svým vždycky zacházdzal:
Smel si ma oblúpiť; ba samú aj číšu, kteroužto
Som slavnú veľkému konal Radogostovi poctu,
Bezbožnýma nebál si sa rukma, zločinče, ukradnuť,
A preč uľécť; i včul na mojém si sa žrebcovi vrátiť
A proti nám v besnej opovážil bitke potýkať!
Keď si na zbíjání polomrtvý bez seba zostal,
A skoro už zahynul, či nemal si sa dosti nakarhať,
Dosti rozum nadobyť, by si vác na koristi nemyslel,
A všelikej slušný dal v cudzine lúpeži výhosť?
A však dáš výhosť, a budeš sám k lúpeži slúžiť.
Tá, čo ti prála život, tá včul ruka tohto ťa zprostí.
Tak Jaroslav, tak zas lútý reče naproti Dízab:
I kdo by rád v cudzej meškal sa vlasti, pohodný
Bár by život védol, keď ohavný predca je otrok?
Bystrookého polap na vláší orla, a masnou
Dobre mu hov chóvou; on predca ti, jestli naľéznuť
Díru sa pošťastí, na slobodné ujde povetrí.
Čož' teda div, že i já z ľudskej som krajny uľékol?
A však som nazpátky prišol sa ti za tvoje ke mne
Dobrodení a padlých na obrinském údole bratrov
Odslúžiť, vďačnosť preukázať a díky vydávať.
Ešte takúto nebol zlostník reč skončil, ohromnú
Už z mocnej napatý sily hnal do Jaroslava píku.
Než veľký Radogost, že mu z okresaného na kopci
Podvihnul dreva chrám, že pre všetkých mával u cesty

Vždycky dom otvorený a plný stól hodmi pocestných,
Sám vrh zavrátí; i hučácá vetra na spósob
Jedľa ne do črísel, než do trávníka sa pichne,
A vrazeným prez hrot za dlhú trase chvíľu poriskom.
Naproti mírnejšú roztáčá sosňu Jaroslav.
Táto aniž nechybí; ale hneď zuby všetky vyrážá,
A k tomu ven britkým sa dobývá prez tylo koncom.
On sa tedáž kácá, a na zem jako jahňada praskne.
V tom veľaúdatný tak poznovu rekne Jaroslav:
Už včul móžeš uťécť, pustého do Čudska zabehnuť,
A s nabytou lichvou i jatými sa pýšiť otrokmi.
  Keď sa tak obracajú a vrahov do prepadliny tisknú:
Vodný Muž za hrubou dychťácí dávno korisťou,
Vystrkoval z vody tvár a na strašné z bahna vykúkal
Vojska potýkání; i také slova ustami pustil:
Sem len, sem, lútých ze poslednej napníte vlády
Do blata mordárov; já vám napomóžem a všetkých
V nezmerných zatopím prepadliskách: nikdy že vácej
Zpátky do tatranskej nepribehnú vlasti na lúpež.
  Rozpovedá; i v tom na kraj trasoviska ponáhlá,
A k hroznému Čudov topeňú ruky zavčasu chystá.
Než ti už ustupujú, tak jích ztuha tiskli Tatranci;
Tak veľkú trasený aj štít aj zprudka sem aj tam
Roztočený Svatovíta tesák jím hrózu naháňal.
A v tesných zrazení hromadách vlastnými sa braňmi
Medzi sebou pichajú; a druh druha, práteľa práteľ,
Bratra brater znášá, a syn otca, otec syna mární.
Až vposled napretí do samého sa rúcali bahna.
I prám jak na šírém jarnejším vetrom a prudšou
Slnka horúčosťou pukané ľady Dnepre ze skalných
Hurta prahov skáčú a na drobné striny sa lámú:
Tak z úzkých sa brehov rúťá, a žrebcami žrebcov
Jedni druhým zvalujú i šerej do prepadliny hrúžá.
Vodný Muž predních ve samém dne trasidla zatápá;
Nohma potom sa šlapá a tonúcích mrtviny gňábí,
Ostatní aby též do prepasti sa mohli pomestiť.
Tak hroznú Čudové na pravém brali záhubu krídle.
  Než pri ľavých bahnách, ačkoľvek v pótke obratní,
Po zrazeném a odetlačeném nepráteľa stredku
Ze všej len možnej sa namáhali vlády Slováci;
Ačkoľvek Belotond, Aldul, Tomolondor a kníža
Endebelcl najsilnejších štvoro padlo junákov
A brez počtu iných: nedajú sa predca do černých

Zodsacovať kaluží a vraziť do trasidla Čudáci.
Lahko by aj boli ušli vodám, ušli úmoru v bahnách;
Keď by nebol tu nové dostal vnuky od boha Veslav.
Nižší prestrannou od rovniny k bahnu sa údol
Rozťahoval šírkou; zponenáhlé na chlapa zvýšky
Mal brehoví, trávou a iným pozarastano bylím;
A vždy na jar, topený keď sňah rozpustilo párno,
Neb veľký z puklého naráz padol oblaku príval,
Nabrával sa vodou a čirá ho zakrývala mláka.
Než keď za strečkov letné pálívalo slnko;
Vyschnul do dna celý; a keď inde nebývalo pastvy,
Tenkrát hojnejšú tu nachádzala obživu lichva.
Včul též bol nad míru suchý; i zaiste tricátý
Už rok išol, čo nebol jako včul tak veľmi vypráhlý.
Aj tam postavaní v holočistých od vody místách
Stáli radom Čudové, a ze všetkej žúrili vlády.
Jak to badá Veslav na vnuk Svatovíta takúto
Predstavenému bahen černých bohu prosbu vyľévá:
Vládnúcí nad rozlehlým duchu bahnom! ochytrou
Prispej nám pomocou; voľný beh a cestu hučácím
Pusti vodám, i celý pozaľévaj do brehov údol:
Ukrutní aby též potopiť sa tu mohli Čudáci.
Jestli to nám učiníš a vrahov do prepadliny zavreš,
Najmnožšá každý sa ti rok bude žertva konávať.
Takto prosil; vrúcnú vyslyšal boh bahna modlitbu,
Na hroznú obojích patrácí bitku junákov.
Dávnoveká na malém ostredku do výšky bežácá
Stála topoľ, do kterej sa ohromný nekdy zarúbal
Pomnislav, keď náramnú chcel potvoru zmárniť,
Čo z luže často na breh sa vynášala, lichvu dopadlú
Ťáhla do vod, ba samých aj dávila nekdy pasákov.
Tam sa na tú jahňad mocný bahnišťa panovník,
Nikdá neslyšané počujúcí brinkoty zbrojstva,
Vybral, a nezbadaný do ukrutnej bitky pozíral,
I ztuha jedmi horel, že mu lúpežníci nevinných
Tu krajanov márňá a všetkých ze sveta chcú zňésť.
I hneď jak len očul nábožnú Veslava prosbu,
Ze stromu sa zpustí a naráz do trasidla zahrúží.
V tom ďalekozňácím parohom na potôčky a járky,
Doňho čo od hornej naporád sa vyľévaly stránky,
Zatrúbí, na pomoc veľkou aby prispely vládou.
Sám ale trojzubaté chmatnúcí vidly do pasti,
Každý hneďky prameň, každó hneď žrídlo, i každú

Do dna otevre prepasť, a vodám rozvoľnuje cestu.
Ty hrozňým sa tedáž vyvaľá od zpodku hučáním,
A strašlivé černých švihajú vln kopce na výšku.
Járky zatým a potóčky ne jakto potóčky a járky,
Než jako ohromné a ve veľkej šíre bežácé
Réky hučá a dutého ženú silu vodstva do bahna.
Bahno sa v tom zdvíhá, vypatými do úvalu prez breh
Tokmi letí, a celé pozaľévá údola místo.
Náramný zapopadne Čudov strach; toľko ohromný
Nestrápí sa Olond, a krutými tak ustami rekne:
Ejhľa, čo ostatním pri samém až konci stojácím
Nejde na úm vykonať; na čo sám, bár dosti je chytrý,
Kráľ sebe nezmyslí, k tomu nám včul veľmi hovácú
Príležitosť súcé k plaveňú už bahno ponúká.
Berme sa tehdy prezeň na druhú stranu. Jestli na zvyklých
Plavbe koňoch sme tuhý buď Don, buď strašne jačácí
Valmi Dunaj, ba samé poprechádzali výmoly Dnepra,
Tým ľahšej stojaté, nemajúcé prúdov hučácích,
Rovnejšé jazerám než bahnám prejdeme bahno,
Keď vác už nebudú žrebcom nohy do blata váznuť.
Jak na iný prepravíme sa kraj: tu po zadku na zvýšný
Vystúpáce kopec na chrbát uderíme Slovákom,
A snadnou zavretých tak odevšaď zetreme prácou.
Rozpovedá. Oni posluchnú a do bahna sa pusťá,
Na své mysľácí spasení a na zkázu Tatrancov.
Žrebci tedáž sa pozahrúžá, a chytrými sem aj tam
Jednako prepletajú a hrnú vodu pod seba nohmi;
Len hlavy toľko samé a frčácé s ustami chrápy
Vystavujú a do výšky nesú i od úrazu chráňá.
Než jako na prostred vydutého sa dostali bahna;
Hrozné nešťastí a krutá jích potkala zkáza:
Neb tade Vodný Muž na vyňéslý od boha rozkaz
Náramné, veľké od konca do konca idúcé
Síti s ochotnosťou rozťáhol a příčky rozestrel.
Tam teda hneď predním zavaďá sa hnáty nosákom,
A v rídkých zapletú húžvách a ve stavcoch uváznú.
Vác ani už veslovať, ďáľ vác ani z místa sa pohnuť
Nevládnú; hrúžá sa tedáž a do hĺbky prepadnú.
Ostatní sa na ních stavajú; i do hustoty sešlí
Jedni druhých tisknú; až prvňé hajna posledních
Hajna radom sklíčá a do tesnej úžštiny sevrú.
Jak to viďá po samém sa broďácí zadku junáci:
Zakríknú, a chytrých zavráťá zpátky nosákov.

Zas predešlé snáží k bojováňú místo dosáhnuť,
A slavnú vyvoľá radnej smrť ve hluku bitky;
Než zahynuť v bahnách a šerých vzať zkázu prepasťách.
A však predca i tak škaredému nevyhnuli pádu:
Neb Vodný Muž i tam, ba kolom pod vodmi čučácú
Síť porozestírá a prechodnú zastane cestu.
Čož' mali už si počať? Na iné teda místo sa pohnú;
A včul sem, včul tam sa točá, a po výmole bahna
Jak hrúzavky aneb veslujúcí nohma roháči,
Sa krúťá, a pravý hľadajú ze prepadliny východ;
A však aniž tu aniž zase tam ven cesty nenajdú.
Tehdy Olonda klnú, i samých seba úmoru blízkých
Lúto klnú, jeho záhubnú že poslúchali raddu.
I k bohu svému kričá, a také z hub vreskoty pusťá:
Takto-li tvých bráníš, najvyšší Áre, vojákov?
Že v černých sa musíme zaťáť jako sysly prepasťách!
Zdáliž česť, zdáliž ti obeť kedy v dúbrave chýbá?
Zdáliž i včul sme ti najvatšú neodevzdali žertvu?
I prečo tehdy pomoc, prečo nám víťazstvo nedáváš?
Neb prečo nechceš práť aspoň len toľko milosti,
By sme upadli braňou i hrdinskou zešli porážkou?
Jak na Čudov patrí a zemreť ľudu tvému prislúchá.
Takto kričá. Hrozné uslyší Ár vresky hynúcích.
Ačkoľvek se sebou čo robiť má; predca ochotnou
Chce prispeť pomocou a Čudov svých z pohromy vydreť.
A však nevládá. Trikrát sa zaiste na veľký
Zdvihnul šťáp, a do nešťastnej chod bitky zanášal;
Trikrát postavené v prostred kroku klesly chodidla.
Toľko mu ran po všech naložil Svatovíta meč údoch.
Než Čudi ešte ručá a vybrodnuť z bahna sa snáží.
Až vposled znovaní toľkej od plavby nosáci
Oklesnú a do vod zatonú, i z pohľadu zmiznú.
Nasledujú vrahové; jedným pleca toľko je vídať,
Jedným už hlavy len, jedným ale celky ve víroch
Už zavretým len šťápy trčá, a krutými sa hrotmi
Ešte tu vyhrozujú; i konečne sa všetci napospol
Ve škaredých mútné lokajúcí bahno prepasťách
Zahrúžá, zatopá a horejšé svetlo opusťá.
Keď sa tak už zalejú a v černých veľmi ohavnú
Smrť vezmú kalužách; na krivé boh bahna rožisko
Zatrúbí, a vodám nazpátky sa káže navrátiť.

Spev šéstý.

Obsah.

Zvesta ódešle Perún, Svatovít aby pótku opustil,
A Stríbog silené prestal nosit ustami šípy.
Než Čudi rozpakujú: či utécť? čili ešte potýkať?
Káže Lobontol utíst, hnevný ale Bondor odepre.
Tehdy ze poslednej bojujú ďál' vlády, a rovným
Jedni druhých rúbú šťastím; až strelci ze skalných
Pozbehujú krídel, dodajú sily bratrom; i lútých
Zhusta vrahov márňá. A tu už prám bol by Kelentol
Kráľa na pretvárný sa odevzdať naklonil útek;
Keď by tuhého nebol veľký všehomíra panovník
Neustupa chytro zeslal. Ten hneď zatvrdzuje všetkým
Srdca zlochom, by na podvodný sa nepúšťali úskok.
Zprudka i ďál' v stálej bojujúcích pótke Tatranci,
Vodca rečou zbudení, márňá; až tento s ukrutným
Potkav sa kráľom dává jemu raddu sa poddať.
Než keď s ňou pohrdá a svých má hajna ke bitke:
Káže do ostatnej porazit duše zbytky Čudákov.
Rozkazu poslušní všetkých hneď na hlavu potrú.
Zostává jediný len kráľ, a s týmto ohromný
Válčí Sláv, i krutým na druhý svet ho zašle tesákom.

Bydľácí v nebesách veľký všehomíra panovník
Od prvňého patril na hrdinské bitky počátku.
A včul jak zhľádol, že mocou boha svého Tatranci
Najprudší lútých Čudov už zodrážali útok,
A v pótkách i vodách toľkých sila zešla junákov;
Vestoňa posla volá, a takéto mu rozkazy dává:
Zveste chytrý! spíchaj ku bohom, čo preveľmi osožnú
Včul ve hrózyplnej bojujúcím pótke Slovákom
Dať sa pomoc snáží; a napred Svatovítovi rekneš:
Keď Tatranci Čudov stredňé poprerážali vojsko,

Keď do luží a šerých už bahnišť upreli krídla,
A v bezdných toľké pozahýnalo množstvo prepasťách:
Nech z boja vystúpí, a z kopca na bitku sa díva.
Ár ani už dobitý a v dúbrave ťažko fučácí
Zpátky sa nevrátí i vrahom neprijde pomáhať.
Predstavenému potom vetrov bohu Stríbogu oznám:
Nech též váť a nosiť zhubné ďáľ prestane šípy;
Predca domov nechodí; ale na svém zostane míste.
Až by sa ukrutní Čudové opovážili strílať,
Nech tehdáž zafučí, a do zlobcov strelky zarážá.
Nech veľaúdatní bez príspeju božstva Slováci
Len sami už válčá, sami len víťazstvo dosáhnú.
Tak hovorí najprednejší všehomíra panovník.
On sa tedáž zachopí a do bitky prez oblohu zejde,
I k veľkému naráz pristav Svatovítovi hlásí:
Válečný bože Tatrancov, Svatovíte ohromný!
Odsílá mňa Perún a takýto ti rozkaz ukládá:
Keď pomocou už tvou zmužilí nad míru Slováci
Až za samý prostred čudského sa dostali vojska;
Keď na zemách zbrojstvom, keď v černých bahna prepasťách
Najmnožšá zlostných vrahov už pozahýnala částka:
Z ukrutného abys' ven ušol boja: toľko na hroznú
Len z vysokých díval sa tešácí bitku pahorkov.
Sám ani Ár toľkými dorúban už od teba ranmi
Z hája nevystúpí a Čudom nedokvitne pomáhať.
Tak povedá Vestoň, Svatovít zase naproti takto:
Ačkoľvek dobitý svým Ár neprijde pomáhať;
Predca sa veľmi bojím, aby, keď já z bitky odejdem,
Zbojnícki Čudové mne milých nepremohli Slovákov.
Ešte malú rád bych príspel za chvíľu ve pótke,
Údatnosti do srdc a do ruk zase vlády napustil.
Než poneváč z boja najvyšší všehomíra panovník
Káže odísť, jeho najvyšší poslúchnime rozkaz.
Však myslím, že na svých nedopustí zkázu Tatrancov.
Rozpovedá; i hneď ze ukrutnej bitky na zvýšný
Kopca vrchol stúpí, a nerád vedľa Stríboga sadne.
Kam chytrý predešol ho zvest, a takými hučácích
Predstavenému vetrov mocnárovi rečňoval ustmi:
Stríbogu najvyšší zachríplých správco fujákov!
Prední sídľácí na nebeskej výške panovník
Sám k tebe včul napravil mňa Perún, a takéto ti dává
Skázání: abys' už naduté zavrel usta a fúkať
I mnohozáhubné prestal ďáľ šípy zanášať.

Však sa domov nebral, na svém ale míste pomeškal;
Až by sa ukrutní vrahové dali poznovu strílať,
Bys' vtedy zas dul hubou a do zlobcov strelky zavrátil.
Tak povedá; i hneď, sverené jak náhle poselstvo
Bol vykonal, nazpák do svého sa bydla navrátí.
A Stríbog hubu zavre tedáž i prestane fúkať.
Než Čudi jak spatrá, toľké že množstvo junákov
I v boji i v jedném i druhém pozahýnalo bahne;
Rozdešení ve svých na dvojno premítali mysľách:
Zdáliž uťécť? zdáliž vládnému len ešte odevzdať
Sa šťastú, a ve ukrutnej ďáľ bitke potýkať?
Múdrosť káže uťécť, začatú vztek pótku nepúšťať.
Až vekom už starší, a budúcé múdro veďácí
Náhody predpovedať, ke kráľovi rekne Lobontol:
Keď tuto nám vácej v prehroznýcb krajne Slovákov
Nechce hoveť šťastí: ze zhubnej ujdime bitky.
By snaď i nás bídných toľká tu nepotkala zkáza:
Koľká v obrinskej zachvátila rovnine bratrov.
Neb to jakési tuhé a podivné veľmi je ľudstvo.
Čož' keby vycvičené v mužském bolo odmaly zbrojstve,
A k tomu válečný a samých len toľko ve bitkách
Védlo život: každý by tuším prevládalo národ.
Dajme mu tehdy pokoj, ze zlej odeberme sa krajny.
Múdrý ustúpí a nebezpeči zavčasu vyhne.
Však široký je svet, dosť najdeme inde koristí.
Tak hovorí a takú prednášá raddu Lobontol.
Naňho sa zaškarediv lútý reče naproti Bondor:
Nestúdníku! čo mal bys' iných k zmužilosti ponúkať,
Nuž ty uťécť a ničemníkom paty kážeš ukázať!
Tak škaredú na svój uvaliť chceš národ hanebnosť;
Málo chybí, že včul ti mečom hlava týmto nepadne:
Bys' takovejto potom nemohol vác raddy vydávať.
Sotva celú dokoná len reč: veter ustane fúkať,
A prudšou ostré bojujúcích v stredku Tatrancov
Šípy siliť vládou, i do vatšej ďále zanášať.
Jak to badá Bondor, náramným rúkne hlasiskom:
Keď prekľaté besnú už ráz tlamu sekly fujáky,
Keď najhroznejšú sme tu už v boji pohromu zňésli:
Včul kuše chytro do ruk, včul obratné berme lučišťa,
A skalené špatných do zločincov strelky metajme:
Nech zakusá, či teraz márná bude strelba čudovská.
Tak zahučí Bondor; hladké oni hneďky ze silných
Lúky ramen zejmú, a z túlov šípy dopadnú;

I strašné ze teliv na Slovákov prívaly zašlú.
Než Stríbog do krutej patrácí z kopca porážky,
Jak to vidí, na dané nezabývá rozkazy otca.
Usta otevre tedáž a prudkým hvízdne fujákom,
I strely do hrozných zavrátí zpátky zločincov.
Hojné množstvo na zem ľéhá: neb koľko fyčácích
Skrútilo sa drínov, toľkí dolu padli junáci.
Strašnú od vlastných vezmúcí záhubu šípov
Sa strápá Čudové; i hneď svých hajna morácé
Na pleca lúky hoďá; ťažké zase do pravic hurtom
Zbrojstvo lapá a ze všej na Slovákov násily žúrá.
Než tito jak predtým tak včul též rovne sa ešte,
Ačkoľvek znovaní a ve stálej bitke opadlí,
Obracajú, a ne méň mordárov zástupy márňá.
Boldoktol Radomíra, Potech Cobolonda, tuhého
Málodobrý Bendeb Pošlislava, Myslibor Oldu,
Údatný Čerekel Marovíta, Div Ondola potre.
Lombod Chranka napred, potom Hosľboja, Žislava, Radku,
A spanilého na tvár mládenčeka Nestracha zetne.
Však vácej nemohol, treba bol nad míru bojovný:
Neb ho topolčanský prestrel na trávu Božislav.
Ďáľ Božislav Kalazúra, Elimba a Kiktola znášá.
Rozdivoký Oltor kopiou stele Zorka, čo veľký
Pod vysokou mal dvór Žubricou, roľ premnoho zrábal,
Premnoho lichvy choval, že aniž na desáti okolných
Tam dedinách rovného nemal ve statku boháča.
Dobroslav Tola do črísel, Zeba do pleca ráňá;
Ilmovi klb, zrutnú Olutolmovi prejde korábu.
Všetci sa hneď zrúťá a posledňé kvíle vypusťá.
Ukrutný Aladúr pod opuchlým Bystera lovca
Ohryzkom, nad podbrušinou Lubomíla prebodne.
Ohromitý Proslav, jako lačné dávno vlčisko
Roztratené sem tam v hustej keď chrasti nevládných
Stádo kozlat zňátrí, a zprudka sa doňho odevzdá,
I vzteklou mární ho tlamou a pazúrami dáví:
Tak naporád žúrí a protivných rúbe junákov.
A včul rozpálen Zolotelmena, Arfaka, Torda;
Včul zase obratných Elutolma a Čerka zabíjá.
Ozdovi ďáľ krajanov nedopúšťá hajna porážať,
Zahrátou uderí ho do prostred kadluba jedľou.
On sa tedáž prekotí a hlavou dolu treskne na úhor.
Veľkoduchého aniž nenechává medzi živými
Kaksada, čo prám včul sa pred ukrutnými ohavník

Bratrami zapřisahal, že musí sám Proslava zaklať.
Aj vás dvoch prebodá údatných Tulbola synkov,
Prekrásný Alazúre a mírný rukma Zolonde!
A starší si do prs, mladší ranu do brucha dostal.
Už do samého sa hnal znovaný Orodarzena vešťca.
Jak to vidí Elgúr a ohromnej postavy Ondolt,
Čo vlastné jeho k manželstvám nahovárali sestry —
Černookú tam ten Cidobeldenu, tento Kadorku —
Veľmi sa hneď strápá; a prvý tak hlasne druhému:
Bratre milý! do hrubého naráz mordára uderme.
Já pevných do reber, ty do strednej ber sa čelusti.
Rozpovedá. V tom jak dva krutí levi, od hladu besní,
Za hrozným rúťá sa bulom, keď strašne zamumle
V úbočinách, a s iným pospíchá klať sa bujákom:
Tak spolu naňho vrazá, prám jak z Orodarzena ostrý
Už ťáhnul ven šťáp; i tedáž do svého sa každý
Rozháňá a tuhé sosňou dá úrazy místa.
On sa na zem kácá a padlým zabrinkoce zbrojstvom.
Tak prudké obojích valčácé zástupov hajna
Jedny druhým nedajú sa do úplna ešte prevýšiť.
Než jako odrazených a po sečném háji choďácích
Stáda syté baranov do ohybkých buďto jasencov,
Buď brestov drgajú a tuhé stavanými naodpor
Útoky čelmi robá, i chcú jích celky vyvrátiť;
Ty vbodený sa na vrh pohnú a mladými zatráslých
Šticmi haluz kníšú, ale v tom nazpátky sa vráťá:
Tak rovným bojujú šťastím; i trebas by nekoľko
Zlých Tatranci Čudov, Čudové odtiskli Tatrancov:
Hneď ti na své, tito zas na své dostúpili místo.
Až hľa strelci naráz nemohúcí do vraha strílať,
Že v nemalém od ních bojoval prestranstve, že usta
Stríboga váť a tuhé ďáľ prestaly šípy zanášať,
Od vysokých zbehnú do zpodnej rovniny krídel,
A znovaných i dlhým bojom už ve vláde okleslých
Práteľov občerstvá a v horácej bitke posilňá;
I prudší na krutých pusťáce nepráteľov útok,
Strašnejšú vydajú v besném jeho vojsku porážku.
Tu hneď padne Egúr a ohromnej postavy Ondolt,
Čo zmužilého braňou toťlen boli Proslava zňésli.
Tohto zabil Nechvál, toho rezký do hlavy praskol
A zhola rozkolené podrúzgal kosti Ranislav.
Ohromitý Bezmír s divokým sa Kelenda potomkom
Kardolenom potká a dutý rozbodne mu gágor.

Rýchlonohý Žníslav do hrdého sa Ulda zanáša.
Prispívá na pomoc veľký nad míru koristník
Zať Boltor, čo mu dal jedinú len dcéru Tabajdu,
Keď sa mu valčácí v zaozovskej bitke zaľúbil,
A s dcérou, ponevádž žádní nepozostali chlapci,
Všetko bohatstvo kozý a početných žrebcov odevzdal,
I k sebe vzal, by na zbíjání spolu mohli chodívať.
Neskoro však prispel, jako už sveker od rany do plec
Rozvalenýma trepal na nevoľném údole nohma.
Tým vác rozjedovan vražedelné mikne dubisko.
Však pochybí, vzteklej že sa od besnosti unáhlil,
A trasený u samej preleťácí dúčele oštep
Ďáľ spíchá, i hrotom do mokrého sa úhora pichne.
Veľkoduchý Žníslav tatranskú naproti jedľu
Roztáčá, a chytrými také slova ustami rekne:
Keď márnou si včul pravicou, zbojníku, poblúdil,
Z mých aspoň sa ruk uč pozatým jako mal by si míriť.
Hlasne, a v tom prešlým vyvalí ven bále žalúdkom.
On jako sosňa letí a čelom dolu padne na Ulda.
Silný chlap Miloslav do krutého sa zahnal Oronda,
Čo s tovaryšmi troch už dobrých jemu synkov a krásných
Toľko lapil dcérý; tučnejšej krem toho lichvy
Toľko zajal veľkých z paše stád, a do tábora zahnal,
I znovu postavené pod kopcom bydlo zapálil.
Bol by samého chytil, zlostník; ale práve s uprímnou
Tenkrát manželkou Vitohosťkou, Proslava dcérou,
Nespatreného dlhý už čas Horimíla bratranca
Naštíviť sa zabral, v pekném čo Novohrade býval,
Kam sa ku prešvárnej priženil Zore, Príspora vnučke.
Než jako tam len očul, že ohavných sberba Čudákov
Prišla na ostatňú pouvádzať záhubu krajnu:
K svým sa nenavrátil dítkám; ale hneďky se bystrým
Odtáď bratrancom do prehroznej bitky ponáhlal.
Včul teda valčácí do krutého sa zahnal Oronda,
A prerazen prsník i ľavú rozbodne lopatku.
Rovnou obracajú sa ve hlučnej pótke tuhosťou
Aj Horimíl aj sám Príspor, bárs od veku zešlý;
Ten veľkého zabil Bolotelmena, tento Elolda.
Rozhorený Milhosť uderí prez lebku Dizúra.
V tom rozpukne mosadz, pevné rozpukne i kosti;
Krv sa tedáž vyvalí a teplé ven modzgy vybehnú.
Mocný Zvol, prudkém čo pri Hrone mesto zakládal,
A Zvolenom ze svého daným zvať kázal ho ménom;

Do zlobivého tuhý pozarážá oštep Etolda.
Hneď prez játra chrbát a celú rozpichne korábu.
I zhola jak zrúten z rozpuklej oblohy príval
Roztopenú z oraných neprám tak dávno pahorkov
Zem naporád zpláchá a krivého do úvala znášá,
I škaredé pekným zanecháva múle pasinkom:
Tak všade zastihlých zmužilí Tatranci Čudákov
Zhusta perú a na rozlehlú dole rovninu hádžú.
Túto prenáramnú svých záhubu ťažko nesúcí
Válečného prvý obetovník Ára Kelentol,
Už do stehna ranen, takovú dá kráľovi raddu:
Kráľu milý, jak nešťastné toto veľmi je místo!
Iste ho buď bosorák, buď vyšlý z pekla čarovník
Zlou zaklnul pesňou, a vražebným spósobil úmom,
By sme na ňom zvyklého dobyť víťazstva nemohli.
Sám ani Ár už vác, jako inde, tu nechce pomáhať.
Tehdy nedajme našich márniť podarebne junákov.
Než radšej sa na pretvárný už pustime útek,
Bežme na zad; kde potom súcé k boju najde sa místo:
Zrázu na uschopených sa po nás uderíme Slovákov,
A všetkých ve šťastnejšej tam potreme bitke.
Rozpovedá; a ináč už mysľácého tu kráľa
Bol by na pretvárcn sa odevzdať naklonil úskok,
Keď by nebol cítil to Perún, všehomíra panovník.
Neustupa tehdy volá, a chytrými tak ustami rekne:
Neustupe! zlú čo ľuďom tvrdošijnosť do hlavy púšťáš,
Čo hroznou zpúrné zapopádáš srdca tuhosťou,
A zraky zaslepuješ, zjavnú že dokonca nevládnú
Vác ani pravdu videť, vlastnú ani záhubu poznať:
Rýchle do ukrutných sa pobíraj vojska Čudákov,
A všetkých tu zatúž, aby preč ze svého neušli
Postaveňá, a na vetronohý sa nepúšťali útek;
Než stálí jako dub v lútej zostávali pótke;
Až vposled by radom do samého poľéhali kráľa.
Tak hovorí. On v tom, jako keď z jasného by uhla
Padnula a množšé vókol seba prskala iskry
Hvezda, ze výšky letí; i napred sa na Olmola, krímských
Kníža Čudov, čo si bol najmladšú Bondora sestru
Ondy pojal, premeniv lútému ke kráľovi zrázu,
Prám jako už zvolené chcel dávať heslo na úskok,
Pristúpí, a takú náhlými reč ustami začne:
Bondore, kráľovskou vládnúcí nad nami berlou!
Ešte není vec prehrátá, ani potreba toľká,

By sme na podvodný sa odevzdali žrebcami útek.
Ešte tu dosť čerstvých, a do ukrutného obratnou
Až dovčulka rukou nevešlých boja, máme koníkov;
Jestliže dobre teraz pochlapíme sa, ľahko opadlých
A stajnou zmorených bitkou porazíme Tatrancov.
Nestálé a porád sa meňácé na svete šťastí
Jedným hneď pri predku, iným pri posledku hovívá.
Rozpovedá; a hneď jak Bondora kráľa samého,
Tak též ostatních zatvrdzuje srdca Čudákov.
Len bojovať, len stáť a tuhú vésť bitku sa ľúbí.
Ďáľ teda zas válčá, i Slovákov na hlavu chcú sťať.
Oltolomol Vitomíra, Bolod silného Povlasta,
Nemravný Olutor Siloráda, Zib Osveta zrážá.
Kundobolul veľkému na zrast Bohumílovi středních
Do črísel, Buzdok Trebomyslovi do brucha ostrý
Vetkne jaseň, Boltok sekerou pleca Sojkovi rúbe.
Zod Slavihosťa do líc, do pravej Bora pichne čelusti.
Najvác však sa vrtí čertovský Lombo, kterému
Ňajlepšá ľudské bývávalo masso pochúťka,
Najsladší človečá krv nápoj: predne mohutnou
Svojka zabil jedľou, pozatým ale Pribrala, Stanka
A dvoch prezmužilých Samovíta a Teška junákov;
Tento Nemysla dobrý bol syn, bohatého ten Istka.
Tam čo bydlel, kde potom trenčanské postalo mesto.
Rovne iní žúrá, a padlých strú kopce na údol.
Až veľaúdatný znovaných a ve vládě okleslých
Už krajanov takovými budiť Sláv slovmi započne:
Veľkoduchí druhové! čo naplat nám, toľko že lútých
Potreli už sme Čudov, keď týmto sa dáme prevýšiť?
Nuž teda z ostatnej napatí obracajme sa vlády,
A všetkých na počet menších už, jestliže poddať
Nám nebudú sa chceť, mordárov na hlavu zrazme,
A premilú z hroznej skór pohromy vydrime krajnu.
Tak povedá, a takými na boj podbudzuje slovmi.
Krem toho boh Svatovít patrácí z kopca na pótku,
Keď zhľádá, že sa tak nevodí, jako védlo sa tenkrát,
Keď bol prítomný a pomáhal v bitke Tatrancom,
Nevládal sa držať, by svým ku práci neprispel.
Potrikrát zachopen do krutej sa porážky zanášal;
Potrikrát zasekol ho rukou a na otca Perúna
Rozpamatal rozkaz vládnúcí vetrami Stríbog.
Tehdy ho poslúchá a na svém ďáľ zostane míste.
Neb sa bojí zrušovať príkaz; však predca Slovákom

Obratnosti do ruk, zmužilosti do srdca napustí,
A staženým hybkej pododává ľahkoty údom,
Mysľácí, že sa tým neurážá vóľa Perúna.
Tou teda Sláva rečou zbudení, a zrázu novotnou
Od Svatovíta mocou nadaní muži omnoho prudšej
Hneď bojujú, a početnejších strú braňmi zločincov.
Obratný Siloslav Hondoktola, Neplach Olomba,
Dobrochvál Etelelma, Lubor Telefarda zabíjá.
Bystrický Ponislav mnohosilných vojvoda Hroncov
Tolma, chytrý čo na beh najrýchlejšého ze všetkých
Mal Čudov ostatních, mimo Bondora kráľa, nosáka,
Náramnou uderí sosňou; i hneďky ľavejší
Poprebodá prsník, i samú rozdrúzgne lopatku.
On ze žrebca letí, a naráz jako nekdy perúnským
Roztrepaná a na zem zrazená hromom úskala praskne.
Hájislav ze Pravna rodič, kde hrubého ne nízký
Stál Prova chrám, a v ňom častá sa konávala pocta,
Uzlovatý vháňá Zotomoltovi do škrane oštep.
V tom zuby odrážá, i jazyk pri hrtáne usekne.
Nábožný Ľubomír s ukrutným sejde sa Lombom.
Hneď tučný od massa a ľudskej od krvi černý.
Ostrou prepchne bachor jedľou a tak ustami rekne:
Masso ľudí žrával si, ľudí krv píjal, ohavčc!
Včul ťa budú žrávať psi, budú ťa krkavci dzobávať.
V tom jako tak hovorí, Endel strelu doňho vypustí;
Však ne do ust, kam chcel, než len do rúkáva zabehla.
On ju vyťáhne tedáž, a zpátky do hrdla odešle.
Ohromný Ľuboslav, čo po Bílých nekdy choďácí
S lúkom Horách hojné dobrej vody žrídla a vrúcí
I v nemalú rozprestranený stok šírku naľéznul;
Odkáď neskrotená, a smích ze tuhého čiňácá
Mrázu beží a tedáž silným Blava hurtuje prúdom.
I hneď se vlastnou, že také sa zaľúbilo místo,
Tam posadil sa chasou, a nové podvíhal obydlo,
I z dobrej Dobrou ho Vodou vody slušne nazýval.
Ohromný včul ten Ľuboslav do divého zamírí
Eldeka šťáp, a tuhý stredním dá rozkrokom úraz,
Až prebitými sa ven vyvalí pod krížami končár.
I prám jak zbúren ľadovej od pólnoci víchor
Po hladkej utretý brává prach ceste, a sem tam
Prez povetrí zmítá, a šerých nese kúravy oblak:
Tak mnohoúdatní ve hroznej bitke Čudákov
Kládli Tatranci na zem, ve malém až zostali počte.

A hľa tu prezmužilý s ukrutným stretne sa kráľom
Vojvoda Sláv, a chytrými také slova ustami pustí:
Vzdajte sa nám, a život radšej zachovajte, napospol
Než mali by ste zhynuť: neb sám už dobre zahľádáš,
Že sklonenú ďálej vydržať nevládnete bitku.
Tu s pokojom bývajte u nás, role učte sa zrábať,
A všelikej usilovnosťou dobyť úrody hojnosť.
Keď však ráz poľnú naučíte sa prácu konávať,
Keď drsnú surovosť a divú položíte nemravnosť:
Práteli buďte naší; neb snaď zľúbí-li sa vrátiť,
Ohladených nazpák do vašej vás pošleme krajny.
Pustú orte pažiť, z dórobku sa poctivo živte;
Nezbíjajte ľudí, a na všetku zabudnite lúpež.
Lútým rozpáliv sa jedom reče naproti Bondor:
Nech sa ti ništhodný poddá, jako sám si, darebník;
Ne zvoľní Čudové, zahraničných hróza rodákov.
Vlastných učte synov zem drancovať, učte z otrockej
Bezrozumných na spósob hovad sa práce živívať;
Ne však nás privyklých ku hrdinským odmaly zbrojstvám.
My slavný veľavíťazných podľa príkladu otcov
Vždycky život chceme vésť, okoličné vždycky po krajnách
Národy zbíjávať, vždy koristi a lúpeže sháňať.
Tak zahučí, a svým bojovať ďáľ káže; na útek,
Na škaredý už vác úskok si do konca nemysleť.
Tak mu neodbytný zatvrdzuje srdce Neustup.
Jak takovúto slyší reč Sláv k svým rekne Tatrancom:
Bratri milí! keď včul podanou Čudi zhŕdli milosťou;
Keď sa ve nešťastnej vzdať nechcú pótke, a ďalší
Len si voľá boj vésť, i konečnú záhubu dostať:
Tehdy ohavníkov se posledňou márnite, trepte,
Tlčte a perte silou, i všetkých na hlavu zneste,
Nech jediný ani len z toľkého nezostane počtu.
Tak zavolá. Oni skór vykonať snážáce sa rozkaz,
Tým prudšej bojujú, a iných trú snadno Čudákov.
Než dva sa jím nedajú údatní veľmi junáci
Ze sveta zňésť Berkeld a ohromnej vlády Etelmen,
Pristrojení v plášťoch ze vlasov: neb v bitke padlému
A vlastnou zabitému rukou ľudu zvľékali lebky;
I z takových si koží vzácné šíjávali rúcho.
Krem toho ešte krvou zašlém po šišáku namesto
Koňských hriv černé ze mužov štice stály, pohybným
Trásly sa úvetrím a dešácú púšťaly hrózu.

Už nejeden sa do ních zahnal: zahnal sa Pribislav,
Zahnal Hostichvál a zrutnej postavy Kolboj,
Sám ano aj Výbor, šťastný dovčulka bojovník,
I sto iných; ale hneď každý svój zaplatil úraz.
Takto porád žúrá a dlhú za chvíľu Tatrancov
Pripravujú o život; veľkí až zrázu sa jak hrom
Víťazi, rozvažitý Pravomil a na veštbu nezadní
Istislav, dovaľá, i ze všetkej vlády mohutné,
Ten prvňému do prs, do črísel tento druhému,
Píky vrazá, až obom hroty ven za chrbátami vyjdú.
V tom sa na zem prekoľá a duchov do prepasti vyfúknú.
Keď tito ráz padnú, ostatních omnoho ľahšou
Už zvrhujú prácou a na trávník zbrojstvami hádžú.
Čas pominul krátký, a malá z tak veľmi honosných,
I z tak náramných zostávala částka zločincov,
Darmo sa bráňácá a ničemnú pótku vedúcá.
Neb jako obratní divokú zver honcami ze stráň
A z hustých zepranú hájov tesného do místa
Strelci porád márňá, dokaváď ju do konca nepotrú:
Tak zmužilí zbyvších rúbú Tatranci Čudákov,
Až všetkých porazá, a s černou voľky nevoľky
Zasnúbá Morenou, i do večnej mrákoty zašlú.

Už jediný zbýva len kráľ, a s týmto ohromný
Peškv peším, toľ len že preklal mu žrebca Milobrat,
Válčí Sláv, a iným nedopúšťá zbrojmi ho dotknuť.
Len na potýkání a na súboj káže sa dívať.
Napred síc ražnú pozaháňá do hlavy jedľu;
Tá jako búrka letí, ale tam ranu predca nebodne:
Neb sa šikom zvrátí oceľou a naprázno ubíhá.
Naproti zas Bondor veličižné mikne dubisko;
A však rovne chybí a hrdinských netkne sa údov:
Neb schýlil sa Sláv i danému tak úrazu vyhnul.
V tom ztuha rozhnevaní, že ničemné pustili sosne,
Z blyšťácej ostré vytasá meče pošvy; i jak dva
Medzi sebou o žalud bojujúcí v dúbrave kanci
Vyškerenými jeden do druhého ze prudka rozehnan
Zubmi seká, a krivými tuhé do rypákov a do škraň,
Aj do hruď aj do uší kelčiskami úrazy dává;
Hrozné škrípání a divý kolom ozve sa pokvik:
Tak sa porád do hlav, do slychov, do tvári, čelustí,
Do brad a plec rúbú; ani dať sebe odtuchy nechcú,
Zrázu dokáď by na zem buď ten, buď tento nepadnul.

I z hromových jak dvoch sa mračen, zpodníma na Bílých
Patma Horách opretých, blýská, keď listom oďátý
Nehne sa háj, a tiché v puslej spá jaskyni vetry:
Tak jasné z mihavých sa sypú jím blesky tesákov.
Prestrašný k tomu zní a na ďáľ mece ohlasy brinkot.
Potrikrát do ľavej pichol už Sláv Bondora saňky;
Potrikrát Bondor zase naproti Sláva do kľúča;
Černú aj každý vyrazí krv; predca na úmor
Súcú dosť ranu dať žáden žádnému nevládá.
Chvíľa dlhá míňá, a neistý ešte je víťaz.
I prám jak vysoké v tesnejšém údole skalska
Odrazujú kamení a hranasté zlomky drobesku,
Keď z príkrých strepané hromovej od búrky pahorkov
S náramnou rachocú zkázou a do týchto sa rúťá:
Tak rovní v boji sú, a vrhom vrh a úrazom úraz
Vyvracajú, i do svých bráňá jím prístupy údov,
A švizkým nedajú sa napájať krvmi tesákom.
Obratný až Sláv toľké vzteky ťažko nesúcí,
Ukrutného naráz do pravej ruky Bondora sekne,
A z pevnej britkú vyrazí braň pasti; i tehdáž,
Válečného napred vzývav Svatovíta, ohromný,
Posledňú sily moc naložácí, zhurta do lútých
Praskne meč ust a celé do uší až pretne hubisko.
V tom zuby ven padnú, a šerá krv prúdami vyvre.
On sa hneď válá, i naráz jako dávno hynúcá
A prudkým zrazená vetrom dolu jahňada treskne.
Zem zahrmí a pod ohromnou sa pozatrase ťarchou.
Na svých od veselej prešlí Tatranci radosti
Zaplesajú mysľách, i na veľkú ďáľu jačácím
Zhúknú výskáním, a Slávovi slávu zahlásá.
Zaplesajú bohové, patrácí z kopca na súboj,
Ohromitý Svatovít a vládný vetrami Stríbog.
Sám poteší sa Perún, veľký všehomíra panovník.
Sláv ale zastavený nad upadlým takto vyrekne:
Bondore, keď nechcel si naším tu práteľom ostať,
Keď nechcel si pokoj, nechcel zem a úhory zrábať,
A prácou hojnou vydobývať z úrody živnosť;
Než radšej cudzé vyvolil sebe národy lúpiť;
Nedbal anis', že otec hromovými čo bleskami tríská,
Buď skór, buď neskór bere zlú nad krivdami pomstu:
Nuž teda už zbíjaj, na posledňú zkázu Tatransko
Všetko uveď, ľud a lichvu zavráť, a do Čudska ponáhlaj,
Kde s nemalou teskné čekajú vás Čudkyne túžbou.

Odtáď zas na novú sa časom brať móžete lúpež,
A z hrozných ľudu vražd a ohavných v cudzine mordov
Aj nazatým, jak prám dosaváď ste hľadávali vždycky,
Veľkú slávu a česť i hrdinské méno hľadajte.
  Rozpovedá; on v tom dokoná a divého z ukrutných
Ust ducha ven pustí, i na večnú drímotu zasne.

IV.

SELANKY.

1.

SLAVÍN.

(JUROVI PALKOVIČOVI.)

Hájislav a Borimír.

Hájislav.

Čož' sa milý Borimíre, na mé tak veľmi divácí
Ovce, hlavou krútíš? Čo si nikdá stáda nevídal?
Toľko nehľaď: nebo bys' mne mohol jích ešte ureknuť.

Borimír.

Pri tvých som sa musel neuročných zastaviť ovcách.
Dosti som už pochodil; takových ale nemnoho dovčul
Predca som uhľádal. Z baranov jak všetko je veľké!
Jak skoro sotva lazá pre pačácé matky škuráky!
Jak drobné ligotá sa po krásnych rúno jahnencoch!
Jak čerstvé sú všetky! Nemoc tebe asnaď a úpad
Nikdá jích nekazí: čo o zem bije často pasákov.
Než čo robíš, keď z ních každé tak dobre vyzírá?
Zdáž to pašou bývá, neb víš nečo v tej veci tajné?

Hájislav.

Pravda, pašou lepšou lepšé sú ovce, i makšé
Rúno po ních; než vác to činí, že vždycky zachádzám
Tak s nimi, jak múdrý mňa Slavín bol nekdy učíval.

Borimír.

Už včul vím, prečo toľko o ňom reči védli kriváňskí
Pastuchové; prečo tak veľkú jemu dávali chválu.
Já som síc myslel, poneváč nebol ešte ze starších
Ovčákov, že lužú, by klamať len mohli ma blázna:
Včul však poznávám, že musí pastýrov i starších
Tak výšiť, staršú jako mladšá jahňada plánku.

Hájislav.

Veď každý, kdo ho zná, každý, kdo ho nekdy len uzre,
Dať jemu chválu musí. Prvnejšé sotva na líca
A bradu fúzy chytal, v ten čas na všetko premáhal
Už takových i bačov, čo tricátú zdarne vyrastlých
Príchovu jahňátek do svého prisádzali stáda.
Ó keď bys' tenkrát jeho len bol uzíral ovečky!
Jak sa na jar kvítí po poľách, jak hrozna po révoch,
Jak list po stromoví, zelená jak tráva po masných
Rozmáhá pažiťách: jeho tak sa množívaly jarky.
Vždycky plný mu hrotek skoro každá dávala mľéka;
Žádná z ních motolic, žádná nechytávala závrat;
Vlk nelapil žádnej a ocasmi do húšťa nezahnal.
Aj čary k ním platnej nikdá mať vlády nemohly:
Neb jích vyvrátil, že zelin moc a prírodu všech znal.
Jak rozmílo pri svém si stáde na dúčeľu pískal!
Ľúbežný je hrkot padajúcích ze skaly prúdov,
Ľúbežný vetra šust, ľúbežné junca bučání,
Lúbežné chraplavých štrkotání v chrasti koníčkov:
Omnoho však ľúbežnejšé jeho znívaly pesne.
Keď po luhoch spíval, štebotať hneď prestali vtáci,
Stáda zabudly sa pásť, a hnutýma načúvaly ušma.
Jak včely, keď ranné vystúpí nad horu slnko,
Jedna porád za druhou sa do poľ na kvítka vyrúťá:
Výborných k nemu tak pod chvíľu dochádzalo množstvo
Ze všetkých stran pastýrov sa potýkať o závod.
Buď rohatých baranov, buď píšťale kládli do sádky;
Však prázný sa vracal každý: nebo zaklady všetky
On len vyhrával. Baranov si z částky prisádzal,
Z částky iným daroval: než píšťale všetky porozdal.
Čím sa to náhle Veles, čo všech mal správu pasákov,
Bol dovedal, hneď tam kdo malých je obydlo pohunkov,
Bez baveňá povolal ho a kázal týchto učívať:
Jak mali nekdy by pásť, jak dobre opatrovať ovce.
Jak teskňá napred odstavené za kravičkami telce:
Tak ti za ním tenkrát okoliční teskníli známí;
Koľkože však tito žáľu, ti zas mali toľko radosti.
Keď bys' len to videl, jak tam chasníci pasácki
Obhrčujú ho kolom ne ináč než jak včely matku!
Jak tam z ních bedlivý a pozorný ustami každý
Dychtivo ľúbežné s divením pesničky očúvá!
On pod rozložitým spívá na pahorčeku brestom:
Čož' sa robiť mává, aby zdravšé bývaly ovce.

Od čoho sprajnejším by predájaly nádoby mľékom;
Peknejšé a trikrát makšé dostávaly rúno.
Jak s nimi obchádzať, by slabé nevyvrhly jahnence.
Kde pre malých lepšá sa nachádzá pastva barancov;
Čas kedy odlúčiť, kedy jích zlej od rudy chrániť.
Jak poznať, ze kterého baran, ze kterého cecáka
Súcejší bude škop; jak též, keby nákaza nekdy
A zlá prišla nemoc, móžú sa všetky vyľéčiť.
Tak spívá: metaný odrážá rovnina ohlas;
Za krovatými dokáď nezapádá hájami slnko.

Borimir.

Ó jak si šťastný, že si toľké od neho pesne
Aj ty očul spívať! Jemu tehdy samému to všetko,
Všetko to máš ďakovať, že tvé tak stádo je dríčné.
Jak sa mu odsluhuješ? Si-li ve speve naňho pamatný?

Hájislav.

Jak bych naňho mohol nepamatné otvoriť usta?
Keď jeho vác milujem, než rannú kvítko rosičku,
Vác než kozka lupeň, vác než hrdlička lesíček;
A k nemu toľko sa má z dňa na deň rozhojňuje láska:
Koľko na jar dvojakej zdvíhá sa topoľčina barvy.
Skór na dríne žalud, na duboch skór drínky porastú,
Skór vrana jak slávík, slávík bude jak vrana spívať:
Než jeho povďačná moja prestane fajfara slávit.
Svedčte to rozlehlé vy pasinky a háje milostné!
Jak známé sa tu vždycky po vás jeho méno ozývá!
Jak v mej vždycky prvý a poslední pesni sa chválí!
Ó keby toľko sa len pary mému uchádzalo hrdlu,
Koľko by dosť hlásiť veľké jeho vládalo skutky!
Známejší a povestnejší nenaľézne sa pastýr!

Borimir.

Nech sa ti tak vždy vodí, jak spevmi si naňho pamatný!
Jak též rozhlasuješ veľké jeho pesňami chvály:
Neb najstálejšá pre mužov sú okrasa pesne;
Pesne i, keď pominú sa, čiňá jích méno povestné!
Aj včul jestli budeš mi o ňom pesničku tu spívať,
Túto ti dám, tisové, hľaď, má toporisko, valašku.
Dvoch za ňu som daroval pastýrovi z Turca barancov;
Dva prihodím tyto syrce, i bárs dar tento ti žádný:
Neb syra máš hojnosť; než keď vy takýchto nemáte
Jak my na horňákoch, za vďak nepochybne ti padnú.
Len spívaj pesničku; naších vyučím ju pasákov.
Aj po naších veľký sa Slavín bude hájoch ozývať.

Hájislav.

Rád si milý o milém zaspívá. Nikdy za horka
Tak neteší o poledni ležať pri potóčku ve stíne,
Tak neteší z bukovej sladkého si ve smade mľéka
Číše upiť: jak ti mňa teší jeho pochvaly spívať.
Než poneváč vyššé v prostred neba slnko sa blíží,
A všade už menšé, vždy i menšé stíny sa úžá:
Čas bude už k dojeňú pohnuť do košára ovečky.
U mňa zatáď móžeš v studeném pod hruškami chládku
Odpočinuť si a dobre hoveť. Mám žinčicu čerstvú,
Mám škercov, mám též ľéskovcov a oskoruš hojnosť;
Tam ti budem spívať, jak len dlho sám chceš očúvať.

2.

JAROSLAV.

Sotva sa červenavou zardívala dennica žárou,
A z neba hustošerú noc i černé zháňala stíny:
Už Jaroslav pastýr s belavým bol stádom u hája.
Stádo po pastviskách a širej sa okruhline páslo;
Páslo i obrosenú ze všej chuti hryzlo travičku.
Sám ale pod trojaký dub na pri zpodku vypuklú
A s makkým mochom obrastlú hrču naproti sadnul.
I všade jak len krásu, čirú všade rozkoš uzíral,
Najsladšou opojen v plesajúcém srdci radosťou,
Tak spívá, a takou zneť učí luh i rovninu pesňou:
Jak spanilé a ve svej dokonálé všetko je kráse!
Všetko plné veselosti, plné též všetko radosti!
Jak zbudené vstává za modrým už slnko pahorkom!
Listky temen bukových zlátí, tmy do údola zháňá,
A trasavým ďalekú rozjasňuje oblohu bleskom;
Prírodu zahrívá, a plodnosť k úrode dává.
V každém kre, v každém pohnuté sa mu vtáčata húšti
Ohlasujú: ľúbý z nízkej ho chrastiny sláví
Slávíček, škrovan udvihlý do vysosti na krídlách
Blíž nese pozdravení, a milými ho pesňami vítá.
Jak hory ďáľ ťáhnú sa, i vatšá vždycky i vatšá
Jedna sedá na druhú a ve blízkém Váhu sa zhľádá!

Jak všade rozkošné od teploty háje, a sem tam
Roztrasené po roľách i jaseňmi i brestmi zarastlé
Už hate omladujú, a novými sa rúchami pýšá!
Po strakatých rózné pažiťách se plánkami hrušky
Rozvinuté ligocú; ani najmenšého po jedných
Ešte není zreť listka, čiré sú mľéko navókol,
Od zpodu len zas iné a iné zase od vrchu kvitnú:
Jak by sa najvyššé opoďáľ pobelávaly kopce,
Keď sňahy už po horách a po nižších zešly pahorkoch.
Jak sa radom bujná usmívá tráva po lúkách,
A sladkou opilá zohybá i kníše rosičkou!
Kvítky lezú ven z otvorených na svetlo pupencov,
A premilostne v očách meňavými sa barvami lišťá.
Prez ne vetričky tiché, ve svých stihajúce sa ihrách,
Z místa na místo hoňá sa, a vókol mílo vejúcé
Ľúbežný voňavýma nosá krídelkama zápach.
Odtáď na stromoví sedajú, i haluzmi trasúce
Kvet sfukujú, a jarú vypodobniť húlavu snážá.
Včelky na šír sa rojá, i ľahodným zňáce vučáním
Obletujú, a žltú cucajú ustečkami sladkosť.
V tom k vlastným s dobytou vracajú sa ochytre korisťou
Príbytkom: pre druhú aby zas nazpátky ponáhlať,
A slamené skoršej dokonať mohly plástami bydla.
Jak ľúbozvučnou jarabá sa stružky vodičkou!
Včul v behu rovno idú, na malé včul zákluky krúťá,
Včul zase roztekajú sa na šírku a od seba ďáľá,
Včul k sebe zas blížá, i do jednej mláky hromážďá.
Vlnky si poskakujú, a sladunké ze dna vyrastlým
Záhruškám a mladým tisknú puškvorcom hubičky.
Tam hybké zpodními kolom pod kopcami réví
Už puky rozvíňá a malinké hrozna vydúvá.
Tamto vrané kývá a do svej žene dúčele sátí,
A prepeličky ťukom, zachríplým chráštela vrzgom,
I premilým sa na ďáľ cirikáním švrčkov ozývá.
Tam rohaté blúďá po trávných volky močároch,
Junčeky strečky vedú, a sytým z jatelinky teličkám
Rozširujú sa vymenka, div až pre mľéko nepuknú.
Hrozne mumlú bulové a do lútej pótky sa drážá.
Tam lašujú i bledém sahajú po breštane kozky;
Tam zase ovce blačá, u matek svých jahňata skáčú,
A zdorní protivýma kolú sa baranci parohma.
Jak sa kolom švární veseľá pastýri, a ze všech
Stran radovánky držá! na hlasnú píšťaľu jedných

Časť píská, časť do chraplavej duje ustami trúby,
Časť zas iných dechu poslušné mulitánky nadýmá,
A premilé ven z ních zvuky loktom a prstami vábí;
Žádná trsť, žádná nezahálá húdba; i každý
Odpovedá radom háj, každá mece dúbrava ohlas.
Než pastýrky čilé osobitným buďto za stádom,
Buď ve kratochvíľných sa bavácé pospolu ihrách
Pesne si vyspevujú, a pletú svým vence pasákom.
Jak je tu všetko plné, kam len zrak pohne sa koľvek,
Všetko plné veselosti, plné též všetko radosti!
Ó jasné ty vitaj mi slnečko, vitajte pahorky,
Rovniny prestranné, a oďáté trávami lúky,
Háje i rozlehlé i políčka i kvítky milostné,
Aj vy, čo s ľúbežným krútíte sa mláky hrčáním!
Já vždy vašej budem obdivovať sa kráse, a z tejto
Najsladšú rozkoš, najsladšú útechu vážiť:
Vždycky i vám spívať, vždy na vďačnú dúčeľu pískať,
Čistú vždycky radosť veselého ze srdca vyľévať.

3.

HLASISLAV.

Včul Bílá Horo žeľ, vysoký včul trúchli Kriváne,
Plačte radom pnúcé sa do hvezdnej oblohy Tatry,
Kvíľte vy aj bujnotrávné pastviska i réky
I vlažní luhové: nebo už vaša útecha zmizla.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Váhu chytrý, čo na ďáľ nízké sa prez údoly krútíš,
Až po Dunaj zvestuj, spevný že Hlasislav už umrel;
A všeliké spolu s ním lesné pozahýňaly pesne.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Už hlasité večnou sa nocou pozavíraly usta,
Čo mnoho nám sladšou než slávík znívaly húdbou.
Líca, čo prv boly peknejšé nad rúžu za rána
Otvorenú, včul jak vadnúcí breštan obledly.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Rozhalené vókol neho kvítí, hneďky jak umrel,
Kleslo naráz a milú vácej nevydávalo vóňu.

Prekrásné lalie, zvesenú začnúce pomály
V bok hlavu nakloňovať, s ním též pozemíraly všetky.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Aj blúdné roje včel, ve svých rmúťáce sa klátoch,
Na strakavé, keď bol dokonal, neponáhlaly lúky,
A snážnými žltú nesbíraly ustami šťávu;
Keď jeho mad zahynul, že iný vác netreba snášať.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Ľúbohlasí, čo blíž predtým k nemu ľétali, vtáci,
A spanilé, keď vyspevoval, poslúchali pesne;
Keď však mlčky sedel, sami hneď sa mu dávali spívať,
Včul po poľách a všech rázom poutíchali hájoch.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Len sama na prázném hrozná vrana kvákala breste,
Len sova presmutné na dlhý plač ťáhla hučání;
A zjašení vókol psi zavývali; vókol i spevné
Kvíľom tak znely náramným, až ochríply, kóníčky.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Stádo za ním teskné zaschlú prestávalo trávu
Pohryzovať, k chladným ani už sa neišlo napájať
Vác rékám, ani do vlastných nenavrátilo stájí;
Len po nemých sa horách a po pustých tĺklo pahorkoch.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Než pastýri tedáž, jak náhle zaslychli, že umrel,
Ze všech stran k nemu v najvatšém sa dorútili množstve;
A hrozný tak plač, hrozné tak náreky védli,
Až horkými celú pozaľévali mrtvinu slzmi.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Sám ano aj Chásoň nad ním že bolestne naríkal,
Sám i Veles, same aj že vlas roztrásly Rusalky,
A krásné Vily po skalných pohuhlávaly skrýšách:
Tak svedčá lesové, tak svedčá studne a réky.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Jak sa tešá smadné teplunkým lúčiny dážďom,
Jak hladné kozy mľéčníkom, jak švrčky rosičkou:
Tak s ním, stádo zakáď pásal, sa tešívalo všetko.
Než včul všetka radosť, včul všetka pomíňala rozkoš.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Jak smutné sú bez listov kleny, bez vlahy prúdy,
Šípiny bez rúží, bez opuchlých vinnice hroznov,
Jak smutné sú odrazené bez mľéka barance,
A včely bez kvíťá: tak bez neho všetko je smutné.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.

Nech sa zajáca pes už, nech vlk sa už ovce obává;
Nech pinkou je vrabec, vrabcom nech zostane pinka;
Nech jalovec jabloňou, jabloň nech kvitne jalovcom;
Keď sa milý od nás preč odebral večne Hlasislav.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Kdož' bude vás, pastýri, nové už pesne učívať?
Kdož' vám prospevovať buď o dobrém statku chování,
Buď jako strom štepovať, jako vác by mal úrody dávať?
Kdo starodávnejšé i povesti i chvály vyprávať?
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Kdož' bude už hrávať na milú jeho píšťať? I žádný
Nepriloží k ustám ju pasák, aby v haňbe nezostal.
Neb na ňu keď pískal, veselá sa zdvíhala tráva,
Háj kýval jasením, a radostné skákaly ovce.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Zostane tehdy nemá; i nemé je prez zimu vtáctvo;
Sotva sa však jaro priblíží; rozváže mu hrdla.
Bár jaro sa zblíží, spívať bár vtáctvo započne:
Predca nerozvážú sa mu už vác k píšťali usta.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Nech ju za svú má tehdy Veles: tu na tomto, čo vókol
Útlé rozkládá panoží, a na šírku milostné
Chládky činí, bude posvatném jemu breste visávať.
Darmo do nej ľahké pofučá od Váhu vetričky.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Spravte mu hrob, pastýri, kolom hrobu lipky zasaďte.
A v prostred kvítí voňavého kropáčka, hrebíčkov,
Námodrých lalií a švárných ňadrami rúží;
I z vókol trninou a divým ohraďte ho chrastím.
Začni mi pastýrská trúchlý spev, začni mi Umko.
Ó neblížte sa tam capové, neblížte kozičky;
Ráz lipek už chytených a zešlých nehryznite kvítkov.
Lipky budú rastnuť, rastnuť jeho vždycky památka;
Kvítky budú kvitnuť, kvitnuť jeho vždycky památka.
Prestaň pastýrská, ó prestaň už Umko naríkať!
Tam vzdychavé pozatým, keď na hrobe stromky vyrastú,
Létávajte sedať hrdličky a kvíľte ve chládku.
Tam slávíčku milý, prez noc keď všetko utíchne,
Lúbežným spanilé své tlč jemu pesne hrdelkom.
Skonči mi pastýrská trúchlý spev, skonči mi Umko.

4.

SLAVOMÍL.

(ALEKSANDROVI RUDNAYMU.)

Bratoľub a Kraslav.

Kraslav z trávy syté dohnal voly k Váhu na stání;
Kde Bratoľub v hustém ležal už s jahnencami chládku.
Každý znal spívať, každý i na dúčeľu pískať.
Kraslava jak zhľádol Bratoľub, k nemu takto vyreknul:

Bratoľub.

Kraslave, já indá po naších keď stádo pasinkoch
Obháňám, až za šteslé u okruhliny plánky
Spívať ťa slýchám; ale prám včul umlknula zvučná
Tvá píšťaľ, keby najvácej mala ohlasu dávať.
Zdáž si nečul veselé v čas ráno sa pesne ozývať?

Kraslav.

Iste počul. Tam k Váhu slepý zvuk i húdby i pesne
Ľúbohvižďácé do uší mi zanášaly vetry.
Hneď voly zavrátím; ale než sa z húšťa vydrápem,
Ménej vždycky i méň slyšaný sa naposledy zmiznul.
Než poneváč ty si blíž hradskej bol s ovcami tenkrát,
Rekni, jaká toľkej byť príčina mohla radosti?

Bratoľub.

Prám si na makkunký sadnem pod jahňadu trávník,
A skusujem gajdence, čo som si remeslil onehdá.
I trochu ešte bolí mňa malíček; pichla ho trstka,
Jak som náhle rezal do hlasných piskory hučkov.
Už som i jích si nafúkol, a mal som práve zapískať;
Keď temný rozlehne sa zvuk: já zrázu sa ozrem;
A hľa chytrých sa hrnuť pastýrov množstvo zahľádám:
Ten spíval, na milú tam ten fajfarku prebíral,
Ten zase do klenovej skrivenými dul ustami trúby.
Než jeden aj, najvác sa mi zdá, že to mal byť ohromný
Sám hneď Hostislav, čo na každej gajduje svadbe,
Obvesené za huk obdlžný dudy na pleci ňésol,
A kriklavé spevnými do ních hnal vetry dymáký.

Všetci radosti plní, až tam kde je Ostrihom, išli,
Jak mi jeden zadní povedal, Slavomíla privítať,
Že z ďalekých končin (jakovým ale predca nazýval
Jích ménom, bár dosti na tom svoje modzgy si lámem,
Nejde mi vác na pamať) ke svej sa neveste pobírá,
S ňou aby už sesobášen a rádne ve chráme bol oddan.

Kraslav.

Ó trikrát šťastní, trikrát, pastýri, u toľkej
Prítomní slavnosti milé jeho uzrete usta!
Kéž je i nám takováto radosť, takováto zahálka
Poprátá! Než keď tu nemóžeme stáda opustiť,
A vždy milý nám tak Slavomíl: jako kvítko je včelkám,
Jar kvítkom, jaru teplunké od západu vání —
Aspoň len poľnými tu včul jemu zaznime spevmi:
Pastýrské Slavomíl netupívá pesne; a zajtra
Povďačnú bílého obeť zaňho dáme baránka.

Bratoľub.

Kdož' se tebou spíval by, ty keď skoro vždycky vyhráváš,
Keď kedy vystavuješ nejakú s ovčákami sádku!

Kraslav.

Pravda, že chcem zostať básník, pastýri za veštca
Též mňa majú; ale já tomu ľahko za víru nedávám:
Neb dosaváď nezdám sa Milína a Dojka prevýšiť.
Len tak si pri vodách spívám, jako vranka zachríplá,
Keď sa nová blíží jar, a vtáctvo na výšine hája
Po hromadách sešlé veselými ju pesňami vítá:
K ním sa nepriplichtí; ale ďáľ na sucháre seďácá
Své si neľúbohlasím vykrákuje kvákoty hrdlom.
Než tvoja mne sladšá než zvuk slávíčka je pesňa,
Sladšá nežli je mad, sladšá než sníček u réky.
Už sa i mé napité z chladného ven ubraly Váhu
Junce, a na brežný pod vrbkami lehnuly písek;
Mílo i tvá každá si prežúvá jahnica trávu.
Tehdy jeden po druhém spívať sa zachyťme. Tu chládek,
Tu švížá je travička, milá jatelinka tu kvitne,
Váh ľúbežne hučí, a včelky na jahnade vrnčá.
Začni prvý, za tebou zas já Slavomílovi začnem.
Ležte zatým si tu volky, tiché si tu ležte ovečky.

Bratoľub.

Ber sa ke svej, šťastný ženichu, skór ber sa neveste.
Nech ti aniž v kamení, ani v písku podešvy neklesnú.

Nech svítí vždy ti slnko, milé v chode nech ťa vetričky
Obletujú, a hravýma robá krídelkama vání.

Kraslav.

Ber sa ke svej, šťastný ženichu, skór ber sa neveste.
Už drsné hory na hladký sa ti zpustily úhor;
Už veľký vítá ťa Dunaj, vítá ťa Hron ostrý;
Už breza aj sa klaňá, a novým dub šustoce listom.

Bratoľub.

Ber sa ke svej, šťastný ženichu, skór ber sa neveste.
Bez vlahy omdlívá lalia, tvá bez teba krásná.
Dosti sa nazdychala, trúchlých slz dosti naľéla;
Až jej kvitnúcé pre dlhý žáľ zvadnuly líca.

Kraslav.

Ber sa ke svej, šťastný ženichu, skór ber sa neveste.
Čím ťa vidí, zas jej vykvitnú rúže na lícách;
Zas bude nad šíp červenšá, nad mľéko belejšá,
Nad rybu čerstvejšá, sňahovú nad hrdlicu kraššá.

Bratoľub.

Ozdoba čistotná bystrému je prúdu vodička,
Ozdoba pretkávan zeleným breh réčine trstím,
Ozdoba roztratený dub a rózná hruška pasinkom;
Ozdoba však vatšá ty ženich takovejto neveste.

Kraslav.

Šťastné ovce jarom, šťastné sú kozlata mľékom,
Šťastné obrosenou prostred lúk junce travičkou,
Šťastné teplunkým pozasáté úhory dážďom;
Šťastná táto tebou ženichom, ty si touto nevestou.

Bratoľub.

Pod ním do tmavších nesytí vlci húšťov ubehnú,
Zlého aniž krotkým nevymysľá podvodu stádám.
Ovce množiť sa budú a krašším rúnom odívať,
Sotva i v šír nabehlé obchádzať nohma škuráky.

Kraslav.

Pod ním silnejšé zrastú k svým volčeky jármám.
Smutná vác čerstvej neublíží nákaza lichve:
Neb lulek i všeliká se zlou zhyne rastlina šťávou;
Toľko len úžitná po poľách bude tráva oplývať.

Bratoľub.

Nešťastný hrkláč, nešťastné ovsiha steblo,
Nešťastný ani vác neporaste po úhore kúkol.

Prázný klas, prázná sedláka neoklame žatva;
Než každé tuho natlačené pouľahne sa humno.

Kraslav.

Náramnú ovocá preklonen strom neznese ťarchu,
Ťažká v šír nadutým dolu zohne sa vinnica hroznom,
Včelky budú sa rojiť, nabité pukať od madu kláty,
A stajné pastýri kolom radovánky držávať.

Bratoľub.

Vždycky zakáď ovčáci budú mulitánky nadúvať,
Vtáci zakáď spívať, ľahké pásť srnky na Tatrách,
A skotné po bledém spínávať breštane kozky:
Vždy k nebesám pastýri budú jeho méno vynášať.

Kraslav.

Skór sa na prekrásnú novomestskú rovninu Bílá
Má Hora obrátiť, na bukoch skór šišky vyháňať:
Nežli u pastýrov množená k nemu prestane láska.
Nech roky len mu dlhé vykukává z bresta kukučka. —

Takto jeden za druhým spíval: zvuky skákaly brehmi,
A prudký metané do hvezdnej výšky zanášal
Ohlasy Váh; z prostred neba až zodchádzalo slnko,
A hladné zachytiť pripomínalo stáda na pastvu.

5.

VODNÝ MUŽ.

Prvňá má spívať na milostných Váhu začíná
Umka brehoch; pred inými aniž sa na týchto nehaňbí
Rozlehlých dolinách, kde po bujnej tráve ručácích
Kráv a volov na tisíce, ovec na tisíce sa túlá,
Pastýrské na malej pohrávať dúčeli pesne.
Paste sa stáda kolom, tichším valy skáčte jačáním;
Po trasavých letné poľahunky sa hrajte vetričky
Jahňadinách; a celá sa ozývaj rovnino zvukmi.
Sotva sa len jasná podvíhala žára mesáca,
A hvezdné meňavej rozrídila oblohy svetla;
Všetko tiché a ve svej každé bolo drímote zvíra;

Listy aniž stromová ľahkým sa nehýbaly váním;
Len prepelička časom nočné vyťukávala pesne:
Keď na suchosť a na breh Vodný Muž z Váhu vyľézol;
I studenú si z očí vlahu mnúc pod jalšu na hustý
Makko sedá trávník, a žalostne si premnoho stíská:
Jak sa nadarmo celý plahočil deň, až ustal unáven.
Jak najvác pracoval tenkrát, keď chvíľa už išla
Posledňá; dostať nemohol však predca človíčka.
Práve samý v ten čas zelenasté vlasmi Rusalky
Na skrivených sem tam sa vrbách pristrájaly knísať.
Než jak stískání a tuhý zaslychnuly nárek:
Hneď sa blíž na tichých od chrbta zakrádaly prstoch;
Skór aby, než prijdú, (čo predtým často robíval)
Nezpustil sa do vln. Jak bol teda celky ve žáli
Zahrúžen, kde která len vládala, zrázu ho chmatly,
A šticu bez baveňá za okruhlým svázaly špalkom.
On snážil sa vymocť: poneváč ale toľko na písku
Vlády nemá, koľkú ve vodách, bolo ťažko sa vydreť.
V tom začnú ho prosiť, bílé jemu fúzy hlaďácé,
By prestal horekať; radšej pesničku čo sľúbil,
Zaspíval, že budú mu topiť za to vždycky pomáhať:
Buďto na šír vlasy rozhodené zamotávať o hnáty,
Buď ruky rozprestrú a za palce do hĺbky poťáhnú.
On z toľkého naráz potešen sľubu takto vyrekne:
Čo ste ma s tak veľkým nezbedne obestaly hurtom?
Skór na vlasoch rozvážte uzel; však pesne na žádosť
Zaspívám, sľube len ve vašém zostaňte mi verné.
Tehdy začal. Na spev hneď i vtáci i zvírata drímať
Prestaly, a skákať zadržať sa nemohly Rusalky.
Jak tenkrát boli by ste očúvali rádi pasáci!
Neb spíval, jak prehrozné sa vypínaly húšte
Váhu kolom, zakaváď z ľudu ešte tu nikdo nebýval.
Jak sa plachá len zver po zarastlých túlala kopcoch,
A strašné divokých rozľéhaly vreskoty vtákov.
Jak nazatým potešil sa, prvé keď zástupy Slávov,
Otca i Váha uzrel, čo své dal Váhovi méno.
Ďáľ spomenul, kdo prvý zmyslel si korábu remesliť:
Aj kdo prvý z hladkej spojenú plť jedliny vázal,
A smelo na prostred chytrobežnej réky sa pustil.
Jak prvňého i, keď vzal vác, plťníka zahrúžil,
Též plťníkov iných, keď své podbahnili modzgy.
Koľko i má všetkých utopencov, rádne počítal.
Začne potom, jak veľmi divil sa zrázu uhľádna

Pod dubom ohromným, kde nová bola modla Perúna,
Strelky pichať, chleby klásť, a pretučných stehna bujákov
Páliť ohňom, socha od veľkej až kýchala vóne.
Jak tu i vešťca videl chytených o vtákov osudné
Kostky metať: či by jích k obetám odhodnuly padnuť,
Neb do dutého živých povetrá nazpátky vypustiť?
K týmto pridá, jak zem dupotom prašťávala hrozným,
Keď chochlatý Svatovít, strašnezňácími opásan
Zbrojstvami, na sňahovém ľétal na nepráteľa žrebci.
Jak též, keď ročitá jeho sa priblížila slavnosť,
A z ďalekých husté podochádzaly zástupy končin,
Kňaz vlasatý, bílé už fúzy a rúcho majúcí,
Vzal mu dutý z ruky roh, vínom za lanejška naľátý;
A z neho prítomným o budúcej úrode veštil.
Jak na obeť ho potom ku nohám boha zvrátil, a čerstvým
Zas naberúc vínom Svatovítovi rádne pripíjal;
I krajanom hojnosť, a nepráteľa vždycky ve pótkách
Zmocť žádav, na jeden vypráznil celky ho dúšek.
V tom po samý zas vrch naplnen bohu zpátky navrátil.
Spíval i, jak Stríbog hvižďácích z jaskyne vetrov
Púšťával, jak ven sa divým hneď rútily hurtom;
Jak sa tuhými na své predbíhaly místa fykotmi,
Keď jích náramným povolával zpátky hučáním.
Jak tých aj kameňom prával, čo dochádzaly pozde.
Spíval též, jak nekdy Veles pastýrov učíval
První sedmihlasé z trsťá píšťalky robívať.
Aj Zmoka aj Pikulíka ve svej má pesni, i Škrátka.
Mlčkom neprenechal divné i Janíkove gajdy.
Jak zvesené častej samy od seba hrávaly z bidla.
Jak na ne keď pískal, na jaké tenkráte si jédlo
Bol pomyslel: každé samo hneď podochádzalo na stól.
Premnoho aj starodávnejších pridal ešte povestí.
Vposled jak spívá, ze jakých voda žrídel horúcí
Ťáhne prameň, čo stred chytrého vre Váhu klokočmi,
Začne zoriť: v tom hneď zachopí sa a smekne do Váhu;
I kde tuhý dal skok, pohnuté sa krútilo vodstvo.

6.

P A S Y.

Ku prostred neba jasnejšé sa dobývalo slnko,
A prudšé z ohnivých roztrásalo horko pableskov:
Keď som medzi krovím a zachríplých v tráve koníčkov
Lúbežnozňácím štrkotom ke studni prichádzal.
Tam hľa Pomíl a Bazák, ohromnej vlády, pri dávných
Stáli bukoch, čo hrubými na výš sa vypínaly hlavmi
Ku hvezdám, a na šír chladné rozkládaly stíny.
Blížej ních každého syté vypočívalo stádo,
A v bok rozvalené makkú si prežúvalo trávu.
První jak mňa Pomíl zahľádá, takto vyrekne:
Prám sem dobre ideš, Chválislave; sadni do chládku,
A studenou smadný občerstvi sa touto vodičkou.
V tom skrojenú z lipovej mi podal sám výpuky číšu.
Já sa hneď občerstvím a na trávník podľa usadnem.
On ďálej hovorí: My prám chystáme sa tenkrát
Medzi sebou pasovať; buď nám ty za svedka; i jednúc
Už si naším bol sudcom, a mnes' vtedy sádku prireknul,
Keď sme o vystavený pod brestom spívali závod.
Rád za svedka budem, já tak sa mu naproti ozvem:
Neb dobreskuseným dívať sa je mílo pasárom.
Chyťte sa tehdy čo skór, a pasujte sa rádne do kráľa.
A hľa v tom zástup sa naráz nám vezme pred očma
Pastýrov, blízkej čo napájali stáda na mláke.
Aj ti sa k nám pridajú; i hneď Vlastislav, obratný
Dobrochvál, Mojmír a Slavoš za Pomíla sa ujmú.
Než Vitohosť, Bojboh, Svatobor, Pomnislav a šťastný
Vtákolovec Deslav na Bazákovu pristali stránku.
Tehdy Pomíl a Bazák vrchňé poskládali rúcha,
A v prostred širokého na boj vystúpili písku.
Hneď každý ruky vystírá, a druhého zachýtá.
Zhurta pravýma ľavé a ľavýma pravé si ramenma
Aj paže aj pleca obsáhnú a na vókol obejmú.
Najtužším sešlé na lopatkách s prstami prsty
Uzlom postisknú, a krivé ďáľ chrbty uchýľá.
Tak chytený žádal toho ten, toho tento prevýšiť.
V tom sa točá naporád, a včul k sebe, včul zase bystrí
Od seba sa krúťá: kolo až preblúdili veľké,

A všeliký, od noh šlapaný, rozpírčili písek.
Často sa hlavmi do hlav buchnú, ništ predca nemóžú.
Až podvodne Pomíl vystrev nohu mikne Bazáka.
On pobadav chytrosť, na druhú stranu zrázu ho napre,
Začne leteť: poneváč ale pozboli váhu obadva,
Jednako padli na zem; tu jeden na druhého vydrápať
Sa snáží; nenadále Bazák však zostane vrchní.
V tom pastýri kolom, čo mu práli, zapľéskali dlaňma.
Než ti sa udvihnú, pasovať zase ďáľ sa berúcí.
Chvíľu kolom veľkú sa točá; ale všetko nadarmo.
Až sevreného Bazák hore nad seba vrhne Pomíla.
On tvárou zpádá, a žltý hryze ustami písek.
I hneď ho privalí, chápať hore nežli sa počne.
V tom pastýri kolom, čo mu práli, zapľéskali dlaňma.
Včul si už odfúknú, po tretí ráz ešte majúcí
Medzi sebou pasovať sa. Celú teda sebrali možnosť;
A prudší než prv do poslednej kráčali pótky.
Tak sa aniž hlbokých nemotává melčina vírov:
Jak tito medzi sebou, ze všej napnúce sa vlády,
Včul na pravú, včul zas na ľavú stranu hybko sa krúťá:
Rozplynutý ze celej prúdom pot tvári vyvírá,
A zmorené ťažkým klesajú zhola oddychom údy.
Z pastýrov každý rozedírá usta, a hrozným
Svého krikom zbúdzá, zjašené až jastrily stáda.
Po trikrát zatočí tu jeden si druhého povetrím;
Po trikrát každý nohy povstane vždycky na rovné.
Až sa Bazák tuho rozpálí a zrázu Pomíla
Stiskne, i nadvihnúc vyššej náramne ho veľkou
Treskne silou, až všetky na ňom zapraštaly kosti,
A z vókol ďalekými sa zem rozľéhala zvukmi:
Jak keby vyvráten praskol buk nekde na Tatrách.
V tom pastýri kolom, čo mu práli, zapľéskali dlaňma.
Od tej chvíle Bazák bol medzi pasákami první:
Neb napotom pasovať sa s ním odnechcelo všetkým.

7.

KRÁSKA.

Slavko preľúbežné spívával pesne za stádom:
Nikdá však spanilá, bár vábil, z mesta do hája
Nechcela Kráska prijíť, a milostné výspevy slýchať.
Ráz preto rozhorlen belorúnné stádo po trávných
Pustil horách, a svým zanechav jeho ochranu štencom,
Pod klenutí vysokej sa zabral skaly, nejžto sa vókol
Rozdávní bukové do nebeskej spínali výšky,
A chladným pozahusto celú zakrývali stínom.
Tam na kameň mochatý, čo ležal na prostredu, sadnul;
I kdež v najvatšej pomlčávalo všetko tichosti;
Listami toľko hravý trásol vetríček, a mračna
Prez nebe ťáhly sivé a rosácé púšťaly kapky,
Takto hluchým stískal si na pyšnú Krásku pahorkom:
Ó spanilá Krásenko! Hložá nad kvítko belejšá,
Nad skalné kremení tvrdšá, nad tetreva hluchšá!
Darmo ve spívání nované mé chrípne mi hrdlo!
Darmo prebírávám a na dúčeli prsty zedírám!
Keď si ty pastýrský mój spev, moju húdbu nevážíš!
Ó ľúbím sa naším, hlas mój očujú-li kozákom!
Ľúbím ovčákom, ľúbím všem rovne volárom;
I švárným páčím sa Vilám, páčím sa Rusalkám;
Než tebe len jedinej moje nechcú pesne sa ľúbiť.
Ešte aniž dvoročého nebol som junčeka vyšší,
Už Hlasislav nemalú dával mne chválu, a svedčil,
Že z každého temer som vrstovníka na prospev.
Já ale som neveril, než včul tomu víru dokládám:
Neb keď prospevujem, tu sa hneď pastýrky na vókol
Zastavujú, a pravá: Jak pekne ty, Slavko, tu spíváš.
Často mi aj čelo mé aj zvučnú píšťaľu vencom
Okrasujú; dary též každá, jako móže, donášá.
Ó kebys' aj ty milá jednúc postála tu, Kráska!
A mne to rekla samé: Jak pekne ty, Slavko, tu spíváš.
Ach! tu by som skákal pre radosť, jako skáče jahňátko:
Neb nad iné toto by mňa tešívalo všetky darunky.
Už som i po štyrikrát s pastýrami spíval o závod:
Po štyrikrát stavené som sádky a závody vyhrál;
Ráz kozu, ráz tisový obušek, ráz uhlenu ovcu,

Ráz jalovičku sivú; ale už je z tejto kravička;
A strakaté bár pod ňu chodí dovčulka telátko:
Predca plný dá ešte hrotek, čo povystane mľéka.
Mám hlasité aj gajdy, čo dal mne chlapcovi Jaslav,
Keď jemu som dávné zaspíval Chválove pesne.
Sám remeselne jejích zvučné robil hučky a rožky.
Tak na ne vím gajdať, div až od závisti nepukne.
Aj keby bol to vedel, že taký ze mňa zostane gajdoš:
Iste nebol by mi jích daroval jako odplatu za spev.
Než čo ti já sprosté pripomínám gajdy nemúdrý?
Keď ty aniž vystáť v uchu svém hlas týchto nemóžeš:
Ačkoľvek tak ľúbežný a milostne plynúcí,
Ništ že ľahodnejšá slávíčkova húdba nebývá.
Než snaď pískání sa ti vác bude nad tyto ľúbiť?
Mám fujaru zvučnú, mám též fajfarku vyhrátú,
Mám dvojakú, mám sedmihlasú aj píšťaľu z trsťá.
Z tých na jakúkoľvek zachceš, na takúto zapískám.
Len príď sem! Jaková je tam útecha prez leto v meste?
Ó len príď! Tu samú všade krásu a rozkoš uhľádneš.
Tu v ten čas, zakaváď ti budem já spívať a pískať,
Buďto na roztomilých kvíťá strakavosťami lúkách,
Buď v luhu a stínném sa precházdať chláďčeku móžeš;
I všade svou sladkej urobíš plno vóne nožičkou.
Buď tu na makkunkej pri hrčácém tráve potóčku,
Neb pri jazerku sedeť, trstím a kríčkami jalšá
Vókol ovencovaném; a tu buď na rybičky sa dívať,
Buď na potápky vodou i sem aj tam ľahky plujúcé.
Keď sa ti však ďaľší pozaľúbí výhľad a ďaľšé
Do sveta dívání, móžeš na pahorku ve stíne
Pod vysokým dubom odpočinuť, dolu místo majúcém
Príhodné k sedeňú, kde chodívám často a pískám.
Tam se tvými tiché sa budú vetričky zahrávať
Vláskami, a spanilé váním ochladzovať usta.
Odtáď buď na modré móžeš hory mílo pozírať,
Buďto na prestrannú i ovocným rózno porastlú
Rovninu tu stromovím, a sinými potóčkami vlažnú:
Jak tam po skalnej lašujúcé úboči hryznú
Kozky lupeň, jak zas tu broďá sa ve tráve ovečky,
Volky bučá, a na šírku lejú sa vymenka teličkám.
Jestliže bys' na svój premilé toto obrala místo
Výpočinek: pekných nasadil bych v záhony kvítkov;
Tam by ti krásnejšé ve novém povyháňaly zraste,
A príjemnejšú ustečkami dýchaly vóňu,

Nežli na prvnejších, odkáď sa donášaly, kopcoch.
Sám by som aj mnohokrát čerstvými ho vencami krásil;
Často ba aj popoľéval, a járek ze stoka védol.
Neb keby snaď vatšé ve strečkoch nastalo párno,
V jaskyni mej temnej a k obydlu zadosti pohodnej
Buďto na roztraseném z ratolestí jahňady listí,
Buďto na makkunkých spočinuť by si mohla kozinkách;
Tam keď i najprudšá je horúčosť, vždycky je chladno.
Tam pri samém hneď žrídle, kolom ponarídko ohybkým
Prepletaném hrabutím, čistunká ze dna vyvírá
A prez hurtovné kamení dolu skáče vodička.
Tam ti budem teplú s najlepším žinčicu mľékom,
Tam kozacé oštepky aneb hrudy masla nosívať:
Neb toho mám hojnosť, že dojí moje dobre mi stádo.
Tam ti krkošky na jar, zakaváď hromy ešte nežúrá,
Tam ti budem rumené, jako tvé sú líca, jahodky,
Neb sladké, jako tvá spanilá je hubinka, malinky
Na hladkých z lipovej skládávať kóry misečkách;
Tam ľéskovce vrané (tyto lúskať jestliže ľúbíš),
Tam nebudú ani hrozna, žlté ani plásty ti chýbať.
Mám pre teba krásný, z bílých a na modro barevných
Upletený prútkov remeselnej práce košíček.
S ním nad iné móžeš sa u vás mešťanky pyšívať.
Mám dve i prespanilé hrdličky, samičku a samca,
Čo v luhu obstarném na planej som jabloni vybral,
Ešte len útlinké braly tenkrát stonky na krídla;
A vždy choval som jích, zakaváď nevyľétaly z hňézda.
Než samy včul ve slepém si robá už hňézdo okenku.
Sú krotké, nebojá sa ľudí, nebojá sa dobytka:
Často i ven vyleťá, ale zas nazpátky sa vráťá.
Všetky ty, všetky tedáž, nech len by sa šťastlivo z vajca
Vykluly, máš dostať; ty budú ti milostne hrkútať.
Mám pretichú též srnku, čo som v hore tejto naľéznul;
Ešte kozičku cecá a škuráky dočista vydájá.
Nekdy už aj do mojej, keď jém, klade misky papuľku.
Tá bude tvá, za tebou bude ráda po meste chodívať.
Prez to malé mám aj medveďča; i dosti porádne
Už ví poskakovať: nebo keď mu na dúčeľu pískám,
A skáčem, tehdáž sa na zadňé podvihne dlapky,
I skákať sa mi dá: jako já sám naproti skáčem.
Též bude tvé, nech len by sa mé ti zaľúbily pesne.
Než čo je všetko naplat? Pohrdáš i mojími darunký.
Sprostý mój tebe spev, na poľách tebe všetko je sprosté.

I vtáčatku nedáš, do tvej čo sa dostalo kletky,
Jak mi to vyprával Zemislav, keď z mesta prichádzal,
Zaspívať pesničky, čo prv spievávalo v háji.
Tá príliš drsná zhladeným tvým zdá sa byť uškám,
Len po vašém že musí mu chodívať rozmere hrdlo.
Nezmyslíš si aniž, prekrásný nekdy že Chásoň
Pastýrské na milej zahrával dúčeli pesne,
Keď sám po hrudných pásával junčeky lúkách.
Nezmyslíš ani též, spanilá že nahľádala Láda
Pastýrov na poľách a jejích poslúchala húdby.
Len sama pastýrské ty neráčíš pesne očúvať,
Vatšá než Chásoň, vatšá než matka je Láda.
Tehdy hluchým tu musím len spívať u jaskyne hájom;
Mými hluché sa budú však ozývať pesňami háje.

8.

LUBKO.

Kozlík, Oslav a Lubko.

Na strakatých lúkách dva ohromné stály jasenska,
A v prostred bol stok; čistý z neho jak sklo pramének
Po vlažných režuchách a milovných mokroty kvítkoch
Odtekal, i zvučné mihotáním žblunkoty dával.
Po krajoch obvýšná sem i tam sa vypínala tráva,
A stínné klenutí nad jasnou ťáhla vodičkou.
Tam dva mladí, Kozlík a Oslav, pastýri sa sešli.
Kozlík ešte malé mal a rídké na brade chlpky:
Jak z kvetu keď, čo z pláň napadá, a zhusta okolnú
Zastre pažiť, makká ponarídko sa tiskne travička.
Tvári Oslav krásnej a vlasov bol na hlave bílých:
Jak keď dozráté belajú sa klásky na sáťách.
Výborní spívať, výborní pískať obadva.
První tehdy Oslav Kozlíkovi takto vyrekne:

Oslav.

Zdrav buď roztomilý Kozlíku, ty pískaču veľký!
Dávno som už nevidel ťa, a tvých už dávno milostných
Neslýchal pesní; čo tu včul spolu máme zahálať,

Keď tak ľúbežný sa kolom spev devčať ozývá?
Sem dole na švížú posedajme si ke stoku trávu:
Tu studený chládek je, tu dajme sa spívať o závod.
Stádo zatáď po širých samo nám pásť móže sa lúkách;
Táto mu krúťácá sa, na pól zlatolíkom a útlým
Obrastlá palaším, nedopustí mláka zablúdiť;
Tam zase Váh vysokými nedá preč brehmi uchádzať.
Já vysadím toho škopca, čo tam žere na pni haluzku:
Ešte lanejší rok, nebohý už, dal mi ho Žárko,
(Však si ho znal) keď som pásal jemu s mými barancov.
Pozri jak už veľké rohy má! jak veľmi je tučný!
Jak vysokým zrastom skoro už dvoročáka premáhá!
Snaď sa mi pošťastí, že ťa jednúc v pesni prevýším.

Kozlik.

Bár mnoho bys' pojedol zeťatých na svadbe kohútov;
Predca ma nezvládáš, čo si rozduješ usta a hrdlo.
Já dvojnásobnú vysadím zase píšťaľu túto:
Od vrchu je z jedného celá kusa, od zpodu ze dvoch.
Pod piskormi na nej vyrezan je na brézku seďácí
Rozkošný pacholík, a na hlasnú lutnu pohrává.
Ovce kolom sa tlčú, ze skal Vily ušma sa k húdbe
Nadstavujú, a Veles k ním blíž od húšťa zakrádá.
Já za ňu som daroval plťníkovi z Liptova kozla.
Než kdo naším bude včul sudcom? Hľa u svíbiny starší
Pod krom Lubko sedí, a prut na košíky si chystá.
Keď sa ti tak ľúbí, nedbám, zavolajme ho semká;
On rozumí pesňám, on býval zamlady hudcom.
A dva mladí pastýri tedáž zahvízdli na Lubka.
Lubko prišol hneď jak čul hvizd, a za sudca tu chcel byť.
Tehdy u ních strední posadil sa, i takto vyreknul:

Lubko.

Zaspívajte jeden po druhém; Kozlíku, ty začni,
Počne Oslav za tebou, a jeden pískajte druhému;
Neb spíváme napred, veselí keď dáme sa skákať,
A hneď poslušní zahrajú naše gajdoši pesne.
Včul každý všade šíp, včul každá kvitne zelinka,
Včul strakaté sú lúky, samá včul všetko je krása.
Začniže už Kozlíku, čredať bude spevmi ťa Oslav.

Kozlik.

Chásone, vnukni peseň, dosaváď jak vždycky si vnuknul,
Neb kedy som koľvek spíval s pastýrmi o závod,
Tvou som ho vyhrával pomocou, kedy slýchaly koľvek
Dúčeľu mú pastýrky, tedáž sa odevzdaly skákať.

Oslav.

Keď ste mi prály kedyž, vážské včul prajte Rusalky!
Bych premohol pastýra, aneb jemu v pesni sa rovnal.
Dáte-li tak, vaša buď troročá s blížencama ovca;
Jestli ne, hneď zmotané pustím tu do Váhu roháčky.

Kozlik.

Mílo je, keď jasné ze šerých hor slnko vychádzá,
A všelikú spácej odekrývá prírody krásu.
I hneď všetko sa skví, hneď všetko sa ze sna prebúdzá,
Všetko teší, a nové slávit radovánky začíná.

Oslav.

Mílo je, keď jasné za čelom hor slnko zachádzá,
Počne mesác svítit, neb čisté hvezdy sa lišťat.
I hneď všetko mlčí, hneď všetko sa do sna ukládá;
K ránu by zas čerstvosť a novú ponabývalo vládu.

Kozlik.

Ľúbežné je ležat pri hrčácej ve chlade réke,
A spívat, veselé keď skáče ti srdce radosťou.
Ľúbežné usnut pod hustým u struhy brestom,
Keď sa tichý z oblak nabraných dáždíček opustí.

Oslav.

Ľúbežné je sedet pod temným jablone stínom,
Keď sa na nej ovocí, prudkého od úpalu slnka
Vyzráté, ľahkým sem i tam dolu kníše vetríčkom.
Ľúbežné sladkým tu zahnat smad jahnice mľékom.

Kozlik.

Tam sa vy mé k trsťú netlačte, kozičky, zapadnut
Mohly by ste v bahnách; osnačky do vóle tu máte.
Než ty, Šutáku jarý, prisaden ke svadbe Kalenky,
Dobre sa pas: bujné skvitajú už hrozna po révoch.

Oslav.

Nesbíhajte sa tak na kraj, moje ovce, do Váhu
Sa zhľádat; voda breh podryt s vami ľahko by mohla.
Než ty, Okajko, sa pas, čo prvá dve barančata máváš;
Len sa okot, núdzná teba aj s nimi dostane Malka.

Kozlik.

Háje milé vtákom, bradatým list breštana kozkám,
Prúdu vodička rybám, studený pútníkovi chládek,
Dúška rojom včeličiek, rannejšá kvítku rosička,
Hroznu tuhá spara slnka; milé pastýrovi devča.

Oslav.

Zhubní kanci žitám, vinohradským škorci pahorkom,
Zhubný cap zahradám, lúpežné stádu vlčisko,
Zhubný roztrateným je pazúr jastrába kurencom,
Nastrojenej zveri sít; zhubná pastýrovi láska.

Kozlík.

Kráska je prespanilá, labuté nad pápero makšá,
Nad laňu útlejšá, brezovú nad kóru belejšá;
Však je i nad jarabín tvrdšá, nad medveďa krutšá,
Nad hada hnevnejšá, blenovú nad zrastlinu horkšá.

Oslav.

Slavka je dobrotivá, útlé nad jahňata tichšá,
Nad telata krotšá, nad hrdlice hája nevinšá;
Však je i tá istá sňahovú nad rúžu belejšá,
Nad jaro krásnejšá, voňavé nad černice sladšá.

Kozlík.

Háje šusťácé, tu dobrej chuti trávy na lúkách,
Než keď bys' tu hrdá sama též pásávala, Krásko:
Háje ľahodnejší by vydávaly šustot, a lepšé
I mnoho chutnejšé po pasinkoch rastnuly trávy.

Oslav.

Vtáci tu prospevujú, tu jakej chceš barvy je kvítí,
Tu svoju prespanilú rozvíňá príroda krásu:
Než kde ty, Slavko, paseš, na krásu tu pastucha nedbá,
Nedbá na kvítí a milostné výspevy vtákov.

Takto jeden za druhým spíval; v tom Lubko vyreknul:

Lubko.

Ľúbohlasí pastýri! komuž' víťazstvo prisúdím?
Omnoho je sladšé spanilé všade pesne očúvať,
Nežli žlté od pannenských včel plástiny lízať.
Tak ľúbežne plynú, jak zvučný tento potóček.
Škopca ty maj, Kozlíku, Oslav tvoju vezme si píšťal.
Staňte a roztratené do porádku uveďte si stádo.

9.

ČESTISLAV.

Ľúbohlasý na milém pásol své stádo pahorku
Čestislav, ďaleký odkáď bol k západu výhľad.
Tam jak okom rozprestranenú v šír krajnu prebíhal,
A krovičí i ovoc prázné snety místami žlknuť,
Místami ešte ve svej zelenať sa kráse uzíral;
Sladkou len veselé knísať sa vinohrady ťarchou:
Na klenutý sa oprel dub; i keď sa mu stádo okolných
Tĺklo po úbočinách a bledé obžíralo pláni,
Takto zatáď hlasitou vábil Dobroslava pesňou,
Až metanými radom sa ozývala rovnina zvukmi:
Ploskonosé zver iným, Dobroslave, kozky pasákom,
A k nám príď: nebo už naduté podochádzaly hrozna,
I s lepkým samy vyzráním sa ponúkly obírať.
Koľké tam šuhajov, koľké tam naproti devčať
Medzi obíráním sa majú pesničky ozývať!
Všetko plné veselosti, plné bude všetko radosti.
Než pozatým jak náhle celá oberačka do veľkých
Poznášá sa kadí, a zakáď sa neodteče všetka,
I vretenom v klade vržďácím nezapočne vytláčať:
Rádne ovencované hlavy listami révu majúcí,
Pred búdou pod orech, neb u ohňa pri jabloni dávnej
Predstaveným ku hodám si na makkú ľahneme trávu.
Tam sa na nás hojného celé, po porádku na miskách
Predložené, bude usmívať podzimka bohatstvo.
Já tu zatým bukovú remeselnej práce nachystám
Číšu na sud, za kterú som dal pastýrovi z Horňák
Ze všeho najlepších baranov troch stáda vybírať;
A k tomu ešte pridal nárámnú lahvicu vína.
Však je i vác hodná. Každý, kdo ju uzre, už hýká:
Neb v sebe má menších, vždy i menších ešte pohárov
Až do devať složených, a po každém najdeš obrázky.
Po krajném od venku plné sa vinohrady krúťá.
Škorci do ních ľahkým sa ženú od hája povetrím;
A v kole jedni točá sa teprv, kde by sadli patráce;
Pri pňoch iní skáčú, a dzobú už pyskami zrnka.
Mdlý jích okríká stareček na odronku seďácí.
Než tito málo viďá sa čo dbať pre sladkotu hrozno;

Tam ti sa však vracajú a letá nazpátky do húšťa.
Ďáľ Černokňažník na zaprahlých k východu slnka
Ťáhne drakoch; čím vác tu krotí jích uzdami prudkosť,
Tým oni vác žúrá, stromy až sa po dúbrave lámú,
A s koreňom sa nejedna v horách dolu sosňa vyvrátí.
Tam je i prevtipným rezaná veverička remeslom.
Na zpodu má zadňé, predníma na výšku sa drápe
Nohma, a prez polovic borovú hryze ustami šišku.
Než polooblúčným sepatú až nad hlavu chvostom
Udvíhá, a krivé vytváruje uško pohára.
Vnútri je na dne plný vrazenú sud točku majúcí,
A žbán podložený; po bokoch však tohto na vókol
Starci seďá a pijú; i zdá sa že mudruje každý.
Táto sa na krajném umelecká rezba nachádzá.
Než po iných breštan, kopradí, bez, rúže, slnečník,
I mnohonásobné kvítí, i stáda, i lúky;
Rozličné též pastýrov radovánky a ihry,
Aj všelikí bohové; i čo tam vykrúžleno ešte,
Sám neznám. Kdo ve svej by si to hlave všetko nosíval!
Každý z týchto porád od najmenšého započnúc,
Rádne po najvatší bude sa z pyskáča naľévať,
A s veľkým divením, s rozličným žartom a smíchom
Vína plný kolom obchádzať, kolom až sa vyprázní,
A v sebe všetky žravé utopí každému žalosti.
Chválboh a Milko na své tu budú nám fajfary pískať.
Od toľkého chudý dúcháňá gajdoš Hodislav
Buď dudy, buď ľúbežnohlasé mulitánky nafúkne.
Výboh zaspívá: kdo prvý do dutého vyzrátých
Kláta nabil hroznov, mok a sladké víno vytláčal.
Jak na taký nápoj s divením otvárali usta;
Jak pili hneď krhľou, a jeden ju druhému vychýtal.
Jak do rohov prázných, na které trúbívali predtým,
Čerpali šťávu iní, a kterým sa nedostalo týchto,
Prispojenýma duté poskládali dlaňma poháry.
Z ních jak bystrejší pod lis podľézol, a chytro
Nadstavenými lokal tu do gágora ustami víno.
Jak napotom první, keď ukyslo a prestalo šušťať,
Neznámý jeho vlády Nemír sa ho toľko nalúchal,
Až sa mu blúďácé na šever poschádzaly svetla,
A hráté žily na kleslých ponadúvaly údoch.
Jak bykoval, sem i tam ťažkýma sa nohma potáčal.
Jak druhové sa mu smáli, a vác aby smáli sa, výskal.
Sotva že tú dokoná, vyschlé bude hrdlo preľévať.

Začne potom: v kole jak si vinohradníci a kosci,
Neb jako prospevujú si oráči a ženci; tu krepčiť
Chlapci budú, v kole jak si vinohradníci a kosci,
Neb jako poskakujú si oráči a ženci radostní.
Vposled sám bude nám skákať, jako medvedi skáčú,
A pritom aj mumlať, hnevliví jako medvedi mumlú.
Aj naše rovne tiché, samo keď nás víno do pesní
Veprovodí, udržať sa nedá od prospevu hrdlo.
Tak veselí na kratochvíľných potrváme radosťách,
Až mihavý nám zrak noc a pozdňá drímota zavre.

10.

POLISLAV.

Za blízkým jasné sa krývalo slnko pahorkom,
A stromy prez rídké i svetlé hája plešinky
Ešte posledníkrát spanilou usmívalo tvárou;
Vtáci milým z húšťá a krovin ho provádzali hláskom;
Švární z paš se sytými domov pastýri sa ťáhli
Stádmi, a na zvučné ľúbežne si pískali trstky.
Keď Polislav ke svej sa berúcí z mesta chalupke,
Kam sýr ňésol a dvoch pojatých od matky cecákov,
Premnoho rozmýšľal se sebou, čo všetko tam uzrel.
Ešte mu vác než pól osobitnej zbývalo cesty;
Túto by si zľahčil, takový spev začne vydávať:
  Jak tam nádherné ve hrmotném všetko je meste!
Jak sa radom veľké, a ze skal kresanými nahladko
Stĺpami ozdobené, do sivých pnú oblak obydla!
Až hlava má dovčulka bolí mňa, čo som ju napínal,
Bych len všetku vysosť a celú mohol ohromu prezreť.
Jak rózný tam ľud sa motá! jako mravci pracovní,
Keď stehovať z jedného dajú sa hňézda k inému
Hňézdu, čo jím na novú súcejšé hospodu slúží.
Závideť ó nechcem, nechcem vám! bydlite v meste,
Mne skrovný a tichý na poľách život omnoho milší.
Jak mi tu príjemné v nízkej mať obydlo chalupke!
Vókol nejž' oreší na veternú oblohy výšku
Sa zdvíhá, a stred zeleného ju stínu prijímá.

Jak pred ňou bujnými točí sa lučišťami réví,
A pri samém rídké pretkává síti okenku!
Jak mi tu čistotný hrkotá, majoránky a rúže
V rovno i rozdelené vyvlažňuje hrádky potóček!
Jak lipa tam široká zmítá ratolesti, a chládek
I sladkú po celém roznášá dvorčeku vóňu!
Rozkošný sa potom za pokojnou kníše chalupkou
Sádek a opletená samorastlou štepnica medzou,
Mne v hojnosti roďác ovocá, v hojnosti pocestným.
Tam z trojakých jasná mihotá sa vodička praméňkov,
A trávnými, čo len poznať, poľahunky plynúcá
Stružkami sa v rybník a okruhlé tiskne jazerko.
Po kraji tohto žltá vókol záhruška a modrá
Svetlastých lalií nad vlnky sa krása vypíná.
Vnútri po ňom švizké veslujú káčatka, i sem tam
Preplavujú, a chytré lapajú i rybičky i prčky.
Vážné až pod breh sa kolíšú stromky haluzmi,
A v nepohlém na své patrá si jablčka zrkadle.
Jak madové sa tu včelky rojá, a plnými sladunkú
Oblupujú z kvíťá i nosá domov ustkami šťávu!
Jak mi tu trúchľácá hrdlička milostne hrkútá,
Kos hvízdá, a malá štebotá u hňézda konópka!
Nad čížika žltý stehlík, nad drozda penička
Svými sa predbehujú a predek chcú spevmi dosáhnuť.
Než hlasitý slávik, i druhí keď prestali spívať,
A v hustých sa na odpočinek poukládali místách,
Sám neprestává, i prvá než zornica vyjde,
A krásnou mihavé pozlátí oblaky žárou,
Ostatních predejiť, zakaváď spá, snážne sa pílí,
A chladnými krytý ze všech stran štepnice stínmi,
Ľúbežným spanilé prehudává pesne hrdelkom.
Ďáľ sa mi otvárá a po háj až ťáhne políčko,
I mne samému nosí i chudobným úrody hojnosť.
Odtáď rozkládá sa meňácá kvítkami lúka,
I všade po prameňoch vedenú vlahu z réky upíjá,
Čo stredkom sa točí, a milostným hurtuje šeptom.
Stádo kolom blúdí, i radostné strečky vyvádzá.
Odtáď zas výšá sa malé s vinohrádkami kopce,
A zponenáhla traťá, do hor až sa naposledy zmiznú.
Tu všade len čisté je ľahodnej vóne povetrí.
Jak je tu mílo ležať pri hrčácém v chládku potóčku!
Spev pastýrov aneb šveholácích vtákov očúvať!
Neb na pahorku sedeť zvýšném, a na píšťaľu vítať

Slnko, čo za krajnou v omladlej kráse vychádzá
Vrška hlavou, a milým rozjasňuje oblohu svetlom.
Buď na stádo hľadeť, chutné jak hryzne travičky;
Buď sa na lišťácú dívať prez kvítka rosičku,
Jak na tisíce barev prestírá naproti slnku;
Buď jak červeňajú a skvá sa plešinky jahodmi:
Neb jak tam čistej sa peňácé ze skaly prúdy
Pod klenutím chrastin hrkocú ľúbežne, a medzi
Obrastlými brehý sa po kvetném úvale krúťá.
Neb jak rozlehlé modrajú hory, jakto i svými
Ohromnými idú nad oblačnú výšku temenmi.
Buď jasným sa diviť nebesám, buď žáre večernej,
Buďto mesácu aneb rozesátým v oblohe hvezdám.
Tu všade ľúbomilú rozvíňá príroda krásu;
Tu všade len veselosť a nevinná bez všeho konca
Usmívá sa radosť, tu na každém míste prebývá
Bezpečnosť a pokoj, tu samó len rozkoše kvitnú!
Tak Polislav spíval, k svej až sa chalúpke priblížil;
I hlasitými na ďáľ sa mu všetko ozývalo zvukmi.

11.

S L Á V.

Prislav a Divko.

Prislav z hája pohnuv na širú okruhlinu ovce
S uprímným sa sešol Divkom, čo tam od svitu pásol;
I k nemu blíž tučné priženúcí stádo vyreknul:

Prislav.

Divko, milé všade pesne, milé všade výzvuky píšťal,
Ohlasujú sa poľom; teba len jediného som ešte
Buď spívať, buď na hlasitú fajfarku prebírať
Neslýchal. Včul pod belavý, u jazerka vyrastlý,
Poďme topoľ; v temném tu budeš chládečku mi spívať:
Neb tvoje ze všetkých najradšej hrdlo počúvám.
I vtedy keď toto zní a milostné ohlasy dává:
Nech ticho je slávík, ticho nech sú všetci pasáci,
Listy sa vác netrasú, a mučání stáda opusťá.

Divko.

Až dovčul sa divím, a celý dozaista na mysli
Som vytržen, jak po strašnej tej búrke večernej
Všetko je, kam len zreš, peknejšé, všetko veselšé.
Jasné krásnejšej mihotá sa prúhami slnko,
Krásnejšej klenutou pomodrává obloha výškou,
Každý strom, každá napitá omladla travička,
Vtáci kolom štebocú, pastýrská dúčeľa hvižďí,
Lichva na pastve bučí a radostné strečky vyvádzá.
Dobrotivý je Perún, aj keď nám hrózu naháňá.
Než keď máš tolikú včul chuť naše pesne očúvať,
Tvú naplním žádosť. Radšej do chládku pod hustý
Kročme javor, prostred tých dvoch poľahunky tečúcích
Naklonený prameňov: tam nám bude naprôti zrovna
Tá lipa ohromná, vysokým čo sa nad hrobom otca
Sláva hrdá spíná, a celý do stínu zavírá.
Jak spanilozrastlé v najďalšú od zpodu šírku
Rozkládá haluzí, a pomály do výšky sa úží;
Až vposled temenom príkrým a na konci už ostrým
V jasnomodrých nebesách a nevidnej mizne vysosti;
Žádný ešte veter, žádná jej prívalu besnosť,
Žádná ešte aniž hromová neublížila búrka.
Tam nám ľúbežnú ze vyrastlých na hrobe kvítkov
Príjemné vetričky budú k nosu vóňu donášať.
Tam som i dnes mínil, jako indá vždycky činívám,
Keď na blíze pasem toho posvatného mne místa,
Ešte zaísť, a milú zaspívať Slávovi chválu.
Na blúdné tu zatáď pozamerkuje ovce Želislav,
Čo pri duboch na obušku sedí a na Hodku naríká.

Prislav.

Jestli mi zaspíváš nejaký o tom otcovi dávném
Chválospev, krásnú darujem ti lahvičku, nedávno
Vyhrátú, keď som s Bolkom sa potýkal o závod.
Štvorhranaté k zpodnej pridané má dúžke nožičky,
Štvorhranaté okruhlou nad vrankou hrdlo; na jedném
Denku je sud prekoten s točkou, a na tomto ohybkým
Vencovaný révím, bachratý a ku obdivu tučný
Korša sedí, a mladá mu vydírá číšu Rusalka.
Než na druhém švárnou plodonosný Kúpala prácou
Vykrojený vstává. Prez oheň jemu k ucte horácí,
Švizkonohí mládenci a hybké devčata skáčú;
Částka pri tom spívá, zvyklé hry a plesky vyvádzá;

I strážný palicou svým nad roľníkom a lichvou
V ďáľke Henil bedlí, a na jích radovánky sa dívá.
Ešte aniž som ráz ku mojím ju nepristavil ustám.
Neb dnes prvníkrát zvesená z boku tohto sa vídá.
Tam teda išli porád, a tichunké medzi potóčky
Pod krásným javorom na voňácú sadnuli dúšku;
I spanilohlasný započal tak Divko ve stíne:

Divko.

Zazni mi vždycky prvá o Slávovi, zazni posledňá
Vždycky peseň. Veselí, kedykoľvek hráte, pasáci
Začnite vždycky na ňom, na ňom aj dokonajte; maličkých
Hlásácé jeho česť chválospevy učte chovancov,
Spívávajte o ňom drobným i vy matky deťátkám.
Každý háj, každý na horách kopec, úskala každá,
Každý též údol veľké jeho méno ozývaj.
Jak duby svíb, jak sosne klokoč, jako jahňady ľésku:
Tak jediný on sám všetkých na všetko premáhal,
Aj na cnosť aj nábožnosť aj na vtip a múdrosť.
Zhusta bohom sochy pod stromovím, a chrámy na zvýšných
Vystavoval kopcoch; ročité slavnosti a svátky
Ustanovil, spolu jak by sa ctiť maly, spósob ukázal.
Oltárom každý deň obeť vykonával, a núdzným
Každý rok polovic rozdával statku pasákom.
I preto mu štedrí bohové požehnávali najvác.
Jak sa na jar steblí po nivách, jak trávy po močných
Rozmnožujú lúkách : jeho tak rozmáhaly stáda;
Nikdo aniž by nebol myslel, že by nekdo ve krajne,
Bár najmožnejší, toľkú mal statku majetnosť:
Neb krava neb žádná jalová mu nezostala kozka;
Než každá jadrné a zdarné dvojčata ľáhla.
Ba dvakrát po dvoch v roku dávaly ovce barancoch,
A k tomu ešte celé vycecať nevládaly mľéko.
Nikdá vlk, nikdá morová jích nákaza netkla:
Neb kade pásával, tam zlý vlk bál sa ukázať,
Tam jahnicám zhubný motolečník nikde nerástol;
Nikde jakékoľvek škodlivé nevyháňalo býlí;
Len sama najzdravšá a prechutná bujnela tráva.
Vatšú všetko radosť, vatšú ponabývalo rozkoš,
Hojnejšá a milostnejšá oplývala krása,
Vtáci trikrát ľúbežnejším štebotávali hláskom,
A kvítí naporád vďačnejšou dýmalo vóňou.
On vždy nové a bohom vzácné chválospevy zníval;
Žáden aniž sa s ním pískať neb spívať o závod

Nesmel dať: ponevàč sama spev mu nadýchala Umka;
Sám vlastnou daroval ho Veles mládenčeka ešte
Píšťaľkou; a na tú, jako sám hrál, hrávať učíval.
Pastuchové že ho vždycky radej mali než jahňa mľéko,
Než ranný včela kvet, hustým k nemu zástupom išli
Buď spevy, buď starodávnejšé vyprávky očúvať.
On jích múdro učil mnoho lepšé stáda chování,
Lékmi nemoc zahnať, chutnejšé syrce robívať,
Zem na brázdy orať, štepovať strom a révy sadívať:
Neb na poľách až doňho samé len rastaly plánky,
Ešte nebol vinohrad, madovec len k nápoju slúžil.
Rozvadených pry meril, pošlé z besu hádky porovnal;
Tak že na ňom rózné obojích prestávaly stránky:
Všetko mu prály milé a za múdrú žehnaly raddu.
Často bohom štedrú napomínal poctu konávať,
Dobre činívať iným, a život vésť poškvrny prázný,
Neb že mnohem vatšú bohové nám odmenu vráťá;
Nikdy aniž sladšej že radosti nemóžeme cítiť,
Vác sa ničím potešiť, než dobrým na svete čínom.
Lepšej toľko sedem že ovec pásť dosti chaterných
S čistým je svedomím, než se zlým dva tri tisíce.
Jak je prenešťastný, kdo sa neprávosti dopúšťá,
Bars by i najmnožším oplýval statku bohatstvom.
Kdož' jeho údatnosť a ohromnú vládu zadosti
Vychválí? koľké ľudožerné potvory zňésol,
Koľko pobil hrozných, z cudzej sem končiny došlých,
Zbojníkov, čo naším pobrané odháňali stáda
Pastýrom; jediný sa aniž len zpátky nevrátil.
Než pozatým, do svej bohové keď ho slávy preňésli,
Túto mu náramnú podvihnuli hrobľu rodáci;
A stred hroble taký na kameň popridávali nápis:
Slávovi táto daná od svých je památka, že stále
Dobre činíval iným, a pravým bol pastuchov otcom.
Tam tri celé dni ho pretrúchlou oplakávali pesňou,
Svíjali vence na česť a prehojné trúsili kvítí;
Krem toho pastýrské naporád vykonávali ihry.
Než po časoch sadené keď na hrobe vyhnalo kvítí;
Keď vókol zimozel, pnúcí do vysosti sa breštan,
Rozklonené hrabutí, a plané povyrastaly rúže:
Krásnoperý doletel tam vták; a že stále ve stíne
Tak spanilé zvučným prehudával pesne hrdelkom,
Sám jako Sláv; že porád ve dne i v noci Sláva naríkal,
Slávíčkom ze Sláva daným ho volávali ménom.

Než sami též, aby stálejšá tá nežli je hrobľa,
Ve vďačném krajanov sa chovávala srdci památka:
Jednou všetci mysľou sa ponazvali od neho Slávi.
Tehdy zakáď Váh tècĭ, a na svém stáť základe veľké
Tatry budú, i zakáď jediný len zostane pastýr:
Nikdá tak slavné a pamatné nezhyne méno.
Zazni prvý teda vždy spev o Slávovi, zazni poslední;
Každý luh, každá s dolinou hora Sláva ozývaj.
Tak ľúbežnohlasý tam spíval Divko; a Prislav
Ešte, jak už prestal, za dlhú bol chvíľu počúval;
Až prebraný reknul: Jasné mňa za rána slnečko,
Černý stín a milý o poledňém úpeku chládek,
Po skonaném dni teší mňa večerná oblohy žára;
Vácej však mňa tešá takové o Slávovi pesne.
Než ty na už lahvičku, a maj si ju náhradu za spev.

12.

SVADEBNÁ PESEŇ.

Zorislav a Žarkoslava.

Nízká na zvýšném sa vypínala kopci chalupka,
Rozkleneným révím a na úrodu nikdy neklamným
Obtočená sádkom. Z jednej strany ťáhly sa bujné
A spravenými radom vlažené járečkami lúky,
V ďáľke už hurtovnou i na spósob lúka bežácou
Prez vrbičí rékou a šcrým sa zavíraly hájom.
Než ze druhej veľká zaujímala rovnina bystrých
Pohľad očí, jabloním a hruštím rózno porastlá:
Místami aj pekných sa nachádzalo dosti políček,
Dosť vlahy též; z ďalekých neb hor, čo brúbily modrou
Úvala medze patou, vodohojné ťékly potóčky,
A s hrkotom po roľách a milých sa krútily pastvách.
Tam hlučné veselých pastýrov množstvo i krásnou
Na hlave ozdobených partou a za ňadrami kytkou
Pastýrek na svadbu Zamysla a Voňky sa sešlo.
I hneď jak navitými celú až mílo chalupku
Vencami a z lúčin pobraným okrásily kvítím:

Ve dvoch postavaní poradoch novomanželov hodnou
Oslavujú pesňou a svornou ke spevu húdbou.
Mládencom Zorislav, švárným Žarkoslava pannám,
Ze všeho počtu sešlých najlepší spevci (jedinký
Tohto ženich, jediná len predčila túto nevesta)
Predspevujú, a jeden po druhém svým ťakto započnú:

Zorislav.

Kdes' tak roztomilú vyhľadal, mládenče, nevestu?
Zdáli si k jej ovcám studeném ve chládku ležácím
Ovce dohnal? neb snaď vymletým nenadále ti prišla
V ústrety chodníkom? či ťa k nej v noci nekdo zavédol?
Iste na vyzvedavé si sa vohľady darmo nebrával.

Žarkoslava.

Pri zračitém ju našol na prostred húšťa potóčku,
Jak z vody vyšla na breh, vymyté srovnávala vlásky,
A pletené z modrých lalií prikládala vence.
I hneď čím na ňu sám pozrel, sama pozrela naňho:
Lel z kuše pustil šíp, a obom ranu zavdal u srdca.

Zorislav.

Prešťastná si, nevesto, ženich že sa tento ti dostal.
Jak svedčí nive klas, rozťáhlým tráva pasinkom,
Veľkým jedľa horám, nízkym dub a jahňada chrasťám,
Vyzrátý sadu plod, tučné ovčákovi stádo:
Tak svedčí ti ženich prekrásný tento, nevesto.

Žarkoslava.

Prešťastný si, ženich, že si dostal túto nevestu.
Jak svedčá zeleným výspevné vtáčata hájom,
Dojným telce kravám, belorúnným jahňata ovcám,
Vlažným kvítky luhom, snedoustým venčeky pannám:
Tak svedčí ti, ženich, prekrásná táto nevesta.

Zorislav.

Prespanilý si, ženich, komu v kráse ťa máme prirovnať?
Tvé oči peknejšé od očí pastovky, samotném
Keď na breste sedí a na čerstvé stríhne koristi.
Líca milostnejšé od lúky na prostredu hája,
Keď rozkvitne celá a menistou leskoce barvou.

Žarkoslava.

Prespanilá si, nevesto, komuž' ťa ve kráse prirovnať?
Tvé oči peknejšé od očí hrdličky, sivého
Keď na miláčka hľadí a vďačnou kýve hlavičkou.
Líca milostnejšé rannej od rúže, keď útlé
Ven z puka ňadra vydá a tichú piť začne rosičku.

Zorislav.

Jak dobre ví pískať, jak dobre opatrovať ovce!
Jedna že vác na podoj, než iným dve, mľéka mu dává.
Jak čo by aj nejaká na ne zlá dostúpila zkáza,
Zná jím ešte pomocť a neduh preč ľékami zahnať.
Jak na všetko iných jako buk maliništo premáhá!

Žarkoslava.

Jak peničím spívať všeliké ví pesne hrdelkom!
Jak zná chytro dojiť, chytro prásť a krásne vyšívať!
Jak je opatrovná a do každej práce ochotná!
Jak lepší nad bukvu orech, nad plánku jablčko:
Tak lepšá ona ve všetkém nade všetky je panny.

Zorislav.

Nech vám rozmáhá a ode zlej náhody chrání
Stádo Veles, štedré na sadoch plody Kúpala dává.
Nech vám dobrotivá poľnej Živa úrody hojnosť
Vždycky nosí, Belbog všeliké doprovadzuje šťastí;
A zlý Bes nikdá ku vašej neprijde chalupke.

Žarkoslava.

Nech vaše vám šťastné učiní manželstvo to Láda,
A s tuhším než dva zrepené duby svazkom ho spojčí.
Nech čistý vždy sladí ho Polel, dni aby ste po všetky
Len stajnú mali jar, jasné bez pošmury slnko,
A zdarných jak otec, krásných jako matka potomkov.

Zorislav.

Dáš vyšitý ručník, dáš víno a bránu, nevesto.
I mládenci na beh Lelovej sa až od sochy pusťá;
A kdo pribehne prvý, zvesený z bidla vezme si ručník;
Než kdo druhý, s okruhlým uchvátí víno koláčom.
I hneď za šťastné bude vám manželstvo pripíjať.

Žarkoslava.

Dáš bílého perím, ženichu, prede dverca kohúta.
I tvój družba šatou svázan zrak a svetla majúcí
Potrikrát obešlého kolom ranu zetne na jednu.
I hneď na skalný položíme ho Ďonďovi oltár,
By vždy na vás laskav bol a spolnej lásky nezhášal.
Tak veselí mládenci a švárné spívaly panny.
I starší a na hlas chraplaví pastýri za každou
Pískali rádne čredou a provádzali pesne fujarmi.

13.

HORISLAV.

Prešťastný za dlhý býval čas pastucha dojných
Koz Horislav; než jak čosi ho znenadála ofúklo,
A krásné z vysokej uhľádol dúbravy mesto:
Znespokojil sa naráz. I hneď na opálen od ohňa
Dub sa oprev na svój sťažovať stav takto si počne:
Jak bídný to život pri kozách! V noci sotva si málo
Odpočineš, schápať sa musíš a škuráky vydájať,
I skór než ranné pukajú zory pod hole vyhnať:
Tam za celý sem i tam vláčiť deň a v húšti sa drápať,
Prudký dážď, prudkú znášávať slnka horúčosť.
Jestliže aj znovaný ľahneš na trávu do chládku,
Buďto na podstavcnú trochu len si valašku posadneš:
Hneď sa musíš zdvíhať, blúdné ty lašovnice sháňať,
I stríhnuť, by sa k ním čihavé neprikradlo vlčisko.
A k tomu jak skrovná ubohého je chóva kozára!
Len jediné čo mu stádo vydá: sýr, žinčica, mľéko;
Len čo rodí stromoví a ponížšé v huštine krúží:
Plánky aneb čučorítky aneb zlé kostkami drinky.
Než jak iný je život nádherném v meste bydľácích!
Koľko jaseň hlohoví, kyselasté jabloňa šťáví,
Bystrý vrabca orel: ten tam náš toľko premáhá.
Tam zakaváď ľúbí sa ležá, tam stále ve temném
Chládku seďá a temer v žádnej sa práci netrápá;
Skvostne jeďá a skvostne pijú, komu koľko sa páčí,
I dni celé ve hodách a samej len rozkoši trává,
Jak som to zdovedal sa, jejích spolu hostiny veľkú
Časť okusil, keď som ve kroví ztraleného a ťažkým
Uznovaného chodom na kraj hory Bojka vyvédol,
Kdežto ho ostatní pri hučácém v údole járku
Lovci a pripravená očekávala vára pri ohni;
I mnoho ešte pečeň na dlhých sa krútilo ražňoch.
Bojko ma hneď núkal veselému ku spolku prisadnuť;
Však som neprisadol: nebo som sa pred nimi haňbil;
Než včul už osmelený vác bych sa zaiste nehaňbil.
Jak to badal, za malý kázal sa mi krúžek uchýliť,
A vše nosiť, z čoho sám a vzácní trávili hosti.
Ó jak veľmi dobré, ó jak bolo veľmi to chutné!

Jakživ som rovnej ve ničem chuti ešte necítil!
Ó veční bohové a ty, veľký Oslade, skvostných
Darco hodov! zdáliž vaša móže byť hostina lepšá?
Ach, prečo aj mňa taká jako jích neuľáhnula matka
Tak bohatá! aby som ťažkej bez práce podobne
To všeliké šťastí a ty dobré kúsky požíval.
Tak na svój si život nepokojný stískal Horislav.
A hľa naráz podvihne sa šust, i tu z dúbravy Bojko
Vystúpí, ruku hneď mu podá, a tak ustami rekne:
Keď na svój tak veľmi život si, Horislave, stískáš,
Jak som nezbadaný v hustém včul háji počúval:
Staň sa ti jak žádáš, poď se mnou tehdy do mesta;
Tam všeliké šťastí a ty dobré kúsky požívaj.
Však sa ti mám za čo odslúžiť, že si ondy po pustých
Blúďácého lesoch zrečené ma na místo privédol:
Neb snaď ináč bol bych pre krutý hlad a žížeň horácú
Ľahko zhynul, stavaňá a mojích vác nikdy neuzrel.
Tak povedá. Na takúto milú reč Bojka Horislav
Dal sa navésť, a z radosti za ním sa do mesta pobíral
Jak strača prvníkrát vyleťácé z hňézda za matkou.
Tam v pnúcích sa hlavou do nebeskej výšky palácoch
Ustanoven mal obyt, s makkým hedbávom a toľko
Len se zlatohlavovým nádherne sa rúchom odíval,
Až skoro sám neveril, je-li on to predešle čo býval.
V zahrabaných ľéhal perinách, z číš ze zlata píjal,
A predrahé ze stríberných mis jédla požíval;
Rozveselá mu pri tom do uší zaznívala húdba;
I vše čo len zabažiť, čo zaráčiť srdcu sa mohlo
Ze všelikých rozkoš, hotové hneď stálo na službu.
V tak veľkém šťastí a samém živ toľko pohodlí
Dosti prenachváliť nevedel všech v meste bydľácích.
Však skoro dochválil: neb sotvy sa míňalo pátým
Slnko behom, naporád zívať sa mu ustami začne,
Rozlezení začnú pri lopatkách mravci sa hnízdiť,
A stupená k hojným ustávať chuťka lahódkám.
Než pozatým jako už lepšej márného neistý
Blesk šťastá, nepokoj, tesknú peč a otrapu mysli,
I mnohonásobné nepotrebné potreby zňátril:
Všetko sa mu znechutí, zlý duch, čo nedávno do nútra
Vestúpil, čosi keď ho naráz u trasidla ofúklo,
Ven vylezá a klamať rovné ďáľ prestane srdce.
Hneď do seba vchádzá, za svój sa už účinek haňbí,
A v tajném od iných vzďálen sám kúte naríká:

Ach, prečo tak márné púšťáte vy od seba blesky,
A sprostých mámíte ľudí! aby mysleli toľko,
Vám jediným že je dobre, iným ale na svete všem zle,
Jak som i já blázen tak myslel a dal sa ošáliť.
Zaslepení mírnú ste opustili prírodu matku,
Len skrovné a malé u žijúcích potreby venku
Na mnohonásobné rozvatšili bez všeho konca,
A sporšé pohodlí, sporšú vyhľadávali rozkoš.
Tu ste si nádherné, vysoké, ano omnoho vyššé
Nežli samých sú chrámy bohov, podvihli obydla,
Až temenom sa o hvezdy bijú, až súsedu súsed
Svetlo a roztomilý odjímá do sveta výhľad.
Tam nízká a samej nižšá od hrušky chalupka
Nám nehrozí výškou ani náhlým od hora pádom,
Voľný nebrání v ďalekú aj končinu pohľad
Buďto na východ aneb premilostný slnka na západ,
Buď na mesác jasný a menisté v oblohe ohne,
Buď na modré zabaží sa patriť hory, buďto na lúky,
Jak strakatým ligocú kvítím, jak ľúbo mučácé
Stáda po ních sa pasú a syté od bujnoty skáčú,
Jak sady zakvitajú, neb jak po porádku vyzrátým
Červeňajú ovocím a tichými sa vetrami kníšú.
Ba všelikú voňavého naráz jara krásu uhľádneš.
Tu v bohatých a z inej dodaných vám krajny i všetkou
Najremeselnejšou strojených až k obdivu prácou
Oblečení rúchách presladký ve zlate nápoj,
Preskvostné, vždy predložené, hody máte na stríbre;
A hlučná k tomu ešte musí chuť húdba dodávať.
Ze dňa robíte si noc, z noci deň proti prírode matke;
Noc ke kratochvíľám, deň nakládáte ku spáňú.
Než jakový z toho máte osoh? Mdlé údy, ničemnú
Rozmazanosť, a celý nemocí, až hróza je, zástup.
Nikdy aniž zor aniž spanilého neuzrete rána:
Jak vtedy všetko radosť a samú pije rozkoše sladkosť.
Tam doma ustrojené sprosté nás rúcho odívá.
(Však vaše též napred sprostú len odívalo ovcu,
Neb hnusní, jako som to počul, naprádli ho červi);
Tam smad hasí čistá lipovej ze koránky vodička,
Hlad čo zem a stromoví i čo dojné stádo vydává
Ze drevených požité rádov, do sytosti zaháňá.
Ustanoven každý zachová jak slušno porádek
V ľéhání i ve povstání: skoro spať sa pobírá,
I skór než spanilá povychádzá dennica stává.

Noc ke danej, bílý ke danej deň práci nakládá,
Jak nám sám zrídil stvoriteľ, jak príkladom inšé
V tej veci predchádzá stvorení; zver toľko nehodná
Ve dne leží v dírách, na syté v noci ťáhne koristi;
Len sova a špatný netopýr po mrákote ľétá.
A z toho máme osoh: lepšú chuť k potrave sprostej,
Sladší od madu sen, čerstvejšé od ryby údy,
Od skaly pevnejšé, od sosne a od buka zdravšé,
Tak že vašich častých nemocí ani ména nevíme.
Červenavých švárnú zbudení ze spánku vidíme
Žáru nebes (čo je peknejšé nad túto?), vidíme
Omladenú sa novej usmívať prírode krásu.
Uslycháme napred, veselé jak vtáčata slnko
Pozdravujú, a inými inó prospevmi ho vítá.
Tu stálý nepokoj, stálá o statky, o vládu
Peč bývá, tu čirá sa ode všech pestuje márnosť,
Pýcha neprestává a klavé rohy na hlavu sádzá.
Tam stajný je pokoj, tam ništ nepočúvať iného,
Len vetríčka šuchot, len vábných žblunky potóčkov,
Buď ľúbý včely bzuk, buď hučácé lichvy mučání,
Buď premilú sem tam lašujúcich vtáčenec húdbu,
Neb spevy devčat aneb pastýrských ohlasy dúčeľ.
Tam každý bohatý, že nevinne po prosto žijúcí
Na svém prestává, a po vácej nikdy netúží.
Neb každý bohatý, kdo danou sebe od neba skrovnou
Uspokojen je majetnosťou; ten práve chudobný,
Kdo mnoho má; ale vác nenasýten vždycky si žádá.
Tam každý veselej po celý čas mysli darebnou
Netrápí sa pečou, žádný ani po cti a bídných
Netre sa márnosťách, vysokej ani nádhery nezná.
Ach, prečo tak šťastný, veselý, nad míru pokojný
A sladkých vždy plný rozkoš, vždy chvíle radostnej
Ľahkomyselne život som opustil; naproti márný
A zbavený všeho tohto vybral! Zlý Černobog iste,
Najvatší poneváč bývá dobrého nepráteľ,
Do mňa musel vtedy vľézť, rozum odňať a modzgy pomútiť,
Keď som čistotné zapovrhnul prúdy radostí
A blatné vyvolil; klam vác než pravdu si vážil.
Ach mój otče dobrý v černej zemi dávno ležácí!
(Boh večnú ti slávu dopraj, bych včul ťa nadarmo
Nespomenul) tak som dobrú tvoju raddu nehodný
Syn zachoval? Ty si častokrát pri stáde mi rékal:
Buď cnostný, buď nábožný, buď synku nevinný,

Buď svým uspokojen, po bohatstve a vláde nedychti,
A vždy potrebnejším, jako móžeš, dobre činívaj.
Tak ti radosť a čirá ze všech stran poplyne rozkoš.
Však prisahám (len včul toľkú odpusti mi vinnu),
K pastýrskému že zas povoláňú zpátky sa vrátím.
Tak Horislav si dojímal; i hneď sa potutme vykradnul,
A k nechaným zabral sa kozám. Kde prísahu veľkým
Pred Velesom skládal, že sa vác neukáže do mesta.
A spokojen se svým šťastný až do smrti védol
Vždycky život; každého pri tom napomínal u stáda,
Nad vlastný aby stav lepšého si nikdy nežádal.

14.

HOJKA.

Darmo potóčku jačíš, premilostný darmo sa vtákov
A spevavých pastýrov ohlas k uchu mému donášáš.
Váš mňa zvuk neteší; tak smutná trúchlila Hojka,
Náramnou ranená Lelovej od strelky bolesťou.
Darmo sa pstreš kvítí a sladunké výdychy púšťáš.
Já nebudem ťa trhať, nebudem čelo vencami krásiť:
Odhodlaného zakáď sebe odsúdenca nenajdem.
Už sa druhý míňá toto rok, v noci naňho čo každú
Vohľady chvíľu čekám, čo ho ve dne po hájoch a lúkách,
I kde jaké na pašách zaručí len stádo, hľadávám.
Často holý na kopec, ďalekú výhľadku majúcí,
Bez pastýrek iných, že jejích tovaryšstvo žalostnú
Už vácej nebaví, belorúnné stádo vyháňám;
Na strany všetky hľadím, a tuhého sa do spevu dávám;
Nikdy ho však nezočím; ani vác ze celého idúcé
Hrdla a srdca nijak ho nemóžú pesne dovábiť;
Často ba aj ke studenke, čo stred nízkého vyvírá
Údola, potme chodím; a tu keď sa zrovna do tejto
Jasný opre mesác, z brehu patrím, zdáli bych aspoň
Len ve vodách čekaný uzreť jeho vládala parsún?
Než vždy nadarmo chodím, všeliká vždy nadarmo je snážnosť:
Žádostné ani len ve vodách nespatrujem usta.
Čož' teda mám si počať? keď ništ ani už mi bolehlav,
Ništ lulek a strapaté neprospelo čertovo rebro,

Ništ čary ostatňé! Jediná tu vec ešte mi zbývá.
Slýchala som, že poosmahlá Nedoslavka podobnou
Ustonaná láskou sebe odsúdenca doťáhla,
Keď rohatého na reč Múdroslavy poslala kozla.
Tehdy i já pokusím sa, či bych ho nemohla dovábiť.
Však vím dobre peseň, čo na tú má chvíľu sa spívať,
Černošerý keď cap sa pre odsúdenca posílá:
Neb mňa ju Prostovlasá, ačkoľvek dosti neráda,
Naučila za dve teprv na druhém jahnenčati ovce.
Krem toho mám tu pohár, netklý mám rovne pagáček:
Neb ništ ešte ve své dneská som nevzala usta;
Ostrý mám luskáč a mijavskú v kapse ližičku.
A hľa už aj moje dávno domov pouchádzaly ovce,
Vetra fukot stíchol, nočné tma rozestrela krídla;
Len spanilý zdvíhá sa mesác; a tu medzi porídký
Rozkleneného dubov haluzá stín blesky vypúšťá,
I skočnou v mihavých struhy vlnkách iskruje žárou.
Už každé sladká ukolísala drímota zvíra;
Len mňa samú nevládne premocť, já toľko jedinká
Vždycky bedlím a krutou trápím sa na srdci milosťou,
Až po všech, skosená jako vňať, som vyschnula údoch.
Tehdy peseň zazním, a budem s ňou kozla posílať.
  Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Vezmi si číšu sebou, pečený dnes ráno pagáček,
Ostrý též zavirák a hladkú túto ližičku.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Jestliže smad ho dusí a prudká žížne horúčosť:
Týmto nech občerství sa pohárom i ke mne ponáhlá.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Jestliže hlad ho morí a ukrutnou bídne sa trápí
Lačnosťou: prázných okruhlý nech tento koláček
Vezme do ust, a s ním ďalekú sa na cestu posilní.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Až býva za horou, za nechodnou ze skaly výškou:
Týmto nech ostroihlým prekopá sa prez ňu krivákom.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Až bydlí za vodou, za hučácou prúdami rékou,
A z lipy čln kresaný i ohybké veslo mu chýbá:
Touto nech oškohlanou preplaví sa prez ňu ližičkou.
Ber sa mi rýchlonohý, ber, k odsúdencovi kozle.
Jestli by však zdráhal sa prijíť, anebožto do konca
Ke mne sa dostanoviť nechcel: pichlavýma do prázných
Hneď bokov a stuhlých ho reber klať rohma započni.

Ber hore rýchlonohý, ber už, odsúdenca si kozle.
Aj ty ho černohrivá nočná Moro, ráda čo bídných
Ve sne ľudí gňábíš, na prsách tlač a hrozne sevíraj,
Dáv ho ty aj Vlkoláku, zakáď nevysadne na kozla.
Už nes rýchlonohý, nes už, odsúdenca mi kozle.
Keď takovú trúchlá dospívá poslovi svému
Hojka peseň, v nočnej keď veľkou srdca bolesťou
Mrákote naňho čeká; strašný podvihne sa chytrých
Noh dupkot: však cap to nebol, jako myslela bídná;
Než kudlatý srsťou z ďaľšého sa dúbravy húšťa
Leš dovalí; i tedáž ju chytí a do jaskync ťáhne,
I šteglením trápí, aby vác neposílala kozla.

15.

VYVOLÁVÁNÍ JARA.

Chlapci a Devčence.

Jak sa krivý už oráč na zapráhlých do pluha juncoch
Rozmrazenú obracať vybral zem, rovne pasáci
Ešte malí a neobhorené od slnka pasáčky
Vyšly suchú na pažiť dľácé jaro spevmi dovábiť.
Do dvoch tehdy radov pokládli sa, chlapci do svého,
Sladkohlasé do svého po ních devčence; i jedni
Hneď po druhých začnúc ho takou vyvolávali pesňou:

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všetkému radosti!
Odporné teplým rozeháňaj chladno vetríčkom,
Parnejším studenú ohrej zem slnkom, a hojnú
Daj plodnosť i tuhú ku vydáňú úrody mocnosť.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové obľékaj prírode rúcho!
Všetko je včul mrtvé, bez krásy a rozkoše trúchlé;
Jestliže však ty k nám prídeš: bude všetko ožívať,
Všetko sa usmívať, ve krásu a rozkoš odívať.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všetkému radosti!
Pastvy ošať trávou, bujné vysokého do zrastu
Podvíhaj sáťá, na holých žeň listami hájoch,
Zvírata čiň veselé, a nemým huby vláčatom otvor.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové obľékaj prírode rúcho!
Ľúbežným dovčulka nahé zahrádky a lúky
Ostrakaťuj kvítím, bílé váb ze štepu mľéko,
A sladkú po celém roznášaj vóňu povetrí.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všetkému radosti!
Začnemo zas po horách a po tučných údola trávách
Stáda radom pásať, na zvučné dúčele pískať,
A pri naších poľných radovánkách od zeme krepčiť.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové obľékaj prírode rúcho!
Dámo sa kvítky trhať, voňavé pľésť na slychy vence,
Rozveselé spívať pri bačácích pesne ovečkách;
Neb sa točiť naporád, a jak útlé jahňata skákať.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všetkému radosti!
Z nás bude zas každý na poľách šibeničky a bučky
Preskakovať, duby nohma stavať, buď prudko leťácích
Bahry koles lámať, za chytré pasy buďto chodívať.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové obľékaj prírode rúcho!
Z nás bude zas každá sa na ďoňďu, helušku a kozku,
Buďto na husky aneb chochlatú na kvočku ihrávať,
A pritom obvyklé spívať, jako pojde hra, pesne.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všetkému radosti!
Vtáci budú sem tam po mokrých od rosky haluzkách
Poskakovať, ľúbé spanilým znet prospevy hrdlom,
Hňézda robiť v chrasťách, a mladé ven z bydla vyvádzať.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové obľékaj prírode rúcho!
Tvé dcéričky budú, usilovné včelky, ľahodný
Krídlama zvuk dávať, k madu súcú múčku vybírať,
A sladké lipových ve klátoch plásty nabíjať.

Chlapci.

Príď jaro, príď, a milej naspor všetkému radosti!
Už každý ťa volár, každý ťa nemálo žalostný
Dávno čeká ovčák, každá ťa kravička i každý
Junček túžebným povolává dávno ručáním.

Devčence.

Príď jaro, príď, a nové obľékaj prírode rúcho!
Už za tebou jahnence bačá, už húsata matky
Pod krídlom štebocú, už ranné výšky ťa ze svej
Pozdravujú a milým trilikom zvú dávno chocholky.
  Tak spolu prospevujú; i hneď slávíčka milostný
Ozve sa hlas, švizká prileti lastovka, a trikrát
Zašveholí; i obom čekaný jara zvestuje príchod.

16.

UNOSLAV.

Lubislav a Borko.

Lubislav.

Borko, čo tak smutný tu sedíš ve chládku pri ovcách?
Však veselý predtým v každý čas vždycky si býval;
Vždycky si buď spíval, na milú buď píšťaľu brával.

Borko.

Ach, jako bych ti nebol smutný, jako veľmi žalostný!
Keď náš najvatší pominul sa miláček Unoslav.
Indá háj mňa tešil, dríčné mňa tešívaly stáda
A k paši lúky dobré: ale už včul bez neho krásný
Vác neteší ani háj, ani dríčné s lúkami stáda.
Aj kvítí takovú mi nedá, jako dávalo, vóňu;
Vyzráté ovocí, čerstvý sýr, mľéko a maslo
Tak nejsú chutné, jako mi s ním bývaly nekdy.
Sám ano spev, moja prv najvatšá ze všeho rozkoš,
Príjemný mi není; a časom spívám-li si predca,
Zaspívám spravenú len o ňom pesničku ode mňa.
Ba všetek už tu život, čo mi bol, jako lichvy je tučnej,
Keď sa na jar pásá na prehojných trávami lúkách,

Tak len toľko vedem, jako zvyklé brázdy orávať
Junce na vypráhlých ohnivého od úpeku mlákách.

Lubislav.

Na všech táto naších dostúpila bída pasákov.
Aj mne tedáž, jako len zvučný toto náhle Budislav,
Čo z boka vždycky na bok sa hlavou, keď gajduje, klátí,
Oznámil, nadutá ľakom od huby dúčeľa padla.
Než čo naplat, keď sa stalo už, každému čo jednúc
Stať sa musí, a čomuž' vyhnuť sa dokonca nemóže;
Keď též všetka bolesť a tuhý žáľ toľko pomáhá:
Koľko malému celý ve povetrí húsati piskot,
Jestli divý jastráb ho chytí a pazúrami dáví;
Neb sám koľko bekot vedenej do hor od vlka ovci.
Než jak o ňom spíváš, to baží sa mi veľmi počúvať:
Neb každému nová pesnička je vždycky milejšá,
Než staršá; však i já som Unoslava chválami slávil.

Borko.

Keď sa ti tak páčí, a takú máš vóľu poslúchať:
Tehdy ti zaspívám. Nemajú tak rády sa ovce,
Jak teba já: ale aj ty musíš svú po mne mi zazneť;
Však času dostává, a tiché je všetko na vókol,
List ani najmenším po duboch sa nehýbe vetríčkom.
Ostražití psi zatáď hrudnej sa na tráve pasúcím
Rozchádzať nedajú stádám a do hája zabírať.
Len sa usaď pod brest a žalostný výspev očúvaj.
Bár šedivé pastýrky ze všech poznášaly kútov
Hojných množstvo zelin, k nemocám zlým vládu majúcích,
A stonavého porád kúpať, treť, umývať a mastiť,
I všelikou ľéčiť sa Unoslava snážily prácou;
Predca i ďáľ kvákal za chalupkou na klene havran,
Predca volal pótík, a strašlivo Belko zavýval:
Až sama posledňá se svým dostúpila koncom
Částka rokov, čo mu nešťastná dala nekdy kukučka,
A hrozná zaťatou ho kosou smrť do hlavy bodla;
I sladkú tak nám v horké obrátila žále
Všetku radosť, čo plnou tenkrát sme požívali mírou,
Keď prostred nás žil, keď opatrovať ovce učíval,
A starodávnejších vyprával náhody otcov;
Keď nám buď spíval, na milú buď dúčeľu pískal,
Neb spanilozňácé vyrezával na brezy pesne,
Jích aby aj pozdní, čo by už pri stáde živého
Vác nevládli počuť, sa učívať mohli kozári.

Koľké hneďky z očí pastýrom kapky vypadly,
Keď takovú zaslychli povesť, keď ho v zástupe hustém
K dávnovekým lipinám a šerej doprovádzali hrobli:
Koľko potom horkých povyľévali slzmi potóčkov,
A svú predca žalosť vyplakať dovčulka nemohli.
Lichva ba aj pre smrť jeho trúchlá po kroch a bujných
Prestala zrázu sa pásť lúkách, i začínala jastriť,
A hrozný ztuha blak, hrozné ztuha védla ručání,
Podvihlé hore až vlasy na hlave stávaly dubkom,
Až vlci lúpežní z temných povybíhali chrastin.
Vtáci utíchli radom, na poľách s ním všetka predešlá
Zmizla rozkoš: zvadlé nevydávalo kvítí
Pastvu na mad včelkám, list na dreve, tráva na masných
Bledla kolom pažiťách a do dúčeľ nehnalo sátí;
Len štrkláč, len zlých rozmohla sa neplecha ovsih.
Sám ano též údol, sama též do vysosti vybehlých
Práznina skal trúchlý volajúcím púšťala ohlas.
Tak nám všetko za ním teskné, tak zostalo všetko
Tým vácej smutné, čím bývalo zaňho veselšé.
Teskná síc i za odrazeným je kravička teľátkom,
Kozka za svým cápkom, za uneslým ovca barancom;
Predca sa uspokojá, a na ťažkosť v krátce zabudnú.
Prestává i fuják, prestává strečkov horúčosť,
Ínovať odpádá, nadutej voda réky ubývá:
Náš ale ništ neubývá žáľ; i neprestane skóršej,
Skór sa neuspokojí, zakaváď též do hrobu údy
Neklesnú, a za ním neodejdeme všetci na večnosť.

Lubislav.

Tvój mne milostnejší nad hlas čížíka je prospev:
Ačkoľvek smutný, ačkoľvek veľmi žalostný;
Nikdá bych si aniž slýchať zvuk tohto nežádal,
Keď by sa tvé sladké na poľách rozľéhaly usta.
Já moju též jako zní koľvek pesničku započnem.
Nespívá hlasitý len drozd, ale v húšti seďácí
Aj poštrk ciriká, samo aj kura ve dvore spívá,
A z takovejto oheň že praj rád vyjde chalupky;
Nespívá len devča, než aj sama babka zachríplá,
A spev dojky bolesť a plačúcé díťa kojívá.
Kéž by i má tvój žáľ ukojiť tak vládla peseňka!
Už na blahoslavené, kam s veľkou vždycky sa túžbou
Žádával dostať, vystúpil místo Unoslav;
Místo čo jak nízký lipa bez, jako rúža opoňku,
Tak všelikú rozkoš, všelikú sveta krásu premáhá.

Tam zima nikdy není, ani prudká slnka horúčosť,
Ukrutný ani žáŕ, ani zlá peč a trápota mysli;
Tam jaro večne trvá, tam len vetričky ľahodné
Obletujú a hravýma čiňá krídelkama vání;
Toľko samá veselosť, nekonečné toľko plesání,
A slavné bez prestáňá radovánky sa trává.
Pesne milé vždy zňá, sváteční píšťaľ'a huslí
I spanilozňácích sa ozývá gajdenec húdba.
List z hájov, chutné z nehynúcích od veku sádkov
Nezpádá ovocí; ale sotva že jedno sa bílou
Zejme rukou: hneď iné sa vytiskne a dozre za chvíľu.
Na krásných pažiťách, na menistých od rosy lúkách
Tráva neví uschnuť, zelené makkými sa vždycky
Červeňajú a milú zbudzujú chuť kopce jahodmi.
Roztomilé kvítí rozličnej barvy ľahodne
Stále sa usmívá, ľúbežný zápach a sladkú
Otvorenými kolom dýchá ustečkami vóňu;
I trebas aj by nohou sa rozetrelo nekdy choďácích,
Hneď hore povstává, hlavu zas, jako ňéslo, nosívá.
Rúža neomdlívá, ľúbostná nemre fialka,
Švárný nezvádá klinček; poľa stajne milostných
Od lalií belajú, struhy od záhrušky sa lišťá.
Mľéko beží v rékách, ve hrčácích víno potóčkoch,
Ba z každého temer čistý mad prúdu vyvírá.
V tak šťastném a blahoslaveném už míste bydľácí
Na slychu vždycky novým okrásen vencom Unoslav
Buď v dolinách, buď v posvatných sa se svými prechádzá
Druhmi luhoch, buď najvyššém na pahorku seďácí
Na vzácné stromoví a ležácé rovniny patrí,
Buďto na rozkvitlém vypočívá brézku ve stíne,
A spívá s veštecmi, kterých nám pesne se veľkou
Prospevoval chválou, a myseľ hore od zeme dvíhal.
Buďto sa zas hostí ve radostném spolku pri skvostných
Oslávencov hodách, a nebešťanov húdbu načúvá,
I sladkú rozkoš, sladkú uchom útechu váží.
On v toľkej už sláve novým ochrancom a mocným
Zástupcom je naším; večného už otca, kterého
Tvár zhľádá, a prvú z videňá jej zvóľu požívá,
Vrúcne prosí, aby nám tu živým bol vždycky milostiv,
A všetkých do takej podvihnul nekdy radosti.

Borko.

Jak sa teší volček, keď oráč vyprahne mu járma,
Jak sa ovečka teší, keď hladná vyjde na úhor:

Tak ti ma tvój šťastný potešil mimo nádeje prospev.
Žádná ešte peseň, žádná to nevládala húdba,
Čo sladké tvoje dnes vykonať boly ve stave usta.
Hneď bych všetku jarej za to dal rád prísady lichvu,
Keď bych takto vedel, jako znáš, ty Ľubislave, spívať.
Ó kéž aj my za ním sa do tej skór vezmeme slávy!

17.

MILIDRUH.

Jak pozdní sa večer hustnúcou náhle priblížil
Temnosťou, a milé Zvíradnica usta vyňésla:
Černooký mľéčné podojácí kozky Milidruh
Vohľady bral sa tedáž; a tichém pri potóčku idúcí
Takto si na hlasitú chodníkom dúčeľu pískal:
  Vyjdi že skór jasný a po mej svíť ceste mesáčku!
Nepredbehni zajácu, a zlá sovo z díry nehúkaj!
Keď ku prespanilej sa pobírám vohľady Belke.
Černošerou zňácí dubinou vetríčku po rosnej
Túto peseň na kopec, kde prebývá, tráve zanášaj!
S ňou aby uslyšanou ke svému sa vohľaču mohla
V srdci nejak nakloniť, márná by nezostala chódza.
Ó premilá devčičko! prvýkrát som ťa zahľádol,
Keď starodávnejší Velesov na pahorčeku chrámek
Vencami a strakatým nábožne si krásila kvítím.
Všetka bolas' jako jar pekná, jako Láda milostná;
A z tvých ust vrúcných spanilejší práve samého
Od slávíčka plynul hlásek (v uchu ešte mi včul zní),
Keď si milú tomu pastýrov bohu spívala chválu.
I hneď, čím som uzrel, mém som ťa na srdci zaľúbil.
Ó kéž bych sa i já tebe chcel jako ty mne zaľúbiť!
I prečo bych sa nemal? prečo bys' ty pohrdnula se mnou?
Však som i já švárný, jak o tom dosvedčuje každý.
Som též nábožný, v roku tučných sedmoro cápkov
Pred Velesom na obeť skládám, a Perúnovi kozla,
Kozla bohom též ostatním ve strečky zabíjám;
Každý deň k tomu jím veselé, jako povstana ráno,
Tak na poledne, tak aj na večer chválospevy znívám.

Vím dobre buď spívať, na milú buď dúčeľu hrávať;
Že všeliký pastýr, čo zvuk mój toľko zaslychne,
Od hlasu prestává a tichý mňa samého počúvá.
Len spevec Hostislav, len veľký pískač Omyslec
Ešte mi odporujú a predek dať nad seba nechcú.
Však myslím, že za čas krátký aj týchto prevýším,
A prednosť mne musá ráz voľky nevoľky popustiť.
Mám na pahorku malém pohodelnú dosti chalupku,
Obsadenú jablonım a mladistvým od všade húštím.
Pred vydutým oknom pekná je zahrádka na kvítí;
A v nej včelky vučá, mad a vonné plásty robácé.
Než pod ňou ďaleké ťáhnú sa pasinkami lúky.
Aj tam som nasadil stromová a tuhými na vókol
Šípami oplétol, by vadiť jemu ovce nemohly.
Už z neho jedno rodí a milé ovocíčko vydává.
Mám též najlepšé ze všetkých stádo pasákov.
Čerstvý sýr, čerstvé za celý rok mléko nechýbá.
Často ba aj mňa iným rozdať ho nepotreba nútí,
Jak sama bys' to prišlá na své oči mohla uzírať.
Tak teda som šťastný a na všetko čo potreba možný:
Ništ že mi už vácej nezchádzá len ty jediná.
Než trikrát, trikrát šťastnejší zostanem ešte,
Jestli mi svú ruku dáš, a do mej sa chalupky osádlíš.
Ba mnoho šťastnejší, než bych z čertého milunký
Rebra našol kvítek, v nočnú čo chvíľu vyháňá,
I v nočnú dobu zas po malej hneď chvíľke opadne;
A s ním všetky vedel, kde jaký v zemi toľko je poklad:
Neb ty samá vácej mne budeš než poklady všetky.
Tam spolu bydľácím lepšej nám stromky rodívať,
Lepšej kvítka voňať, lepšej bude lichva dojívať,
A všetek uplyne vek jako čistý tento potóček.
Tak spíval Milidruh, ku samým až zrázu chalupky
Dostúpil vrátkám, a milú pri kahanci zahľádol.

18.

CHVÁLKO.

Chválko a Predbor.

Chválko.

Predbore, čis' nevidel jalovičku tu nekde sa túlať?
Dosť už dávno chodím, okolične po húšťoch a ostrých
Drápem sa chrasťách, i naísť ju predca nemóžem.

Predbor.

Já som síc nevidel; než prám včul Blažko vypráva,
Jak trsť v bahne rezal, že zahľádol Rúženu blúdiť,
A k mumlavému za háj sa bujákovi Jarka pobírať.
Že prostred čela jej bílá vystávala hvezda,
Od šije pás bílý po celém šol chrbte; podobnou
Svítil i chvost barvou, a kriviť sa počínaly rožky.

Chválko.

Tá je to iste samá. Pobadal som ráno, že sa chce
Už nabehať; já však ju nemám chuti ešte pripustiť,
Od rusadel že teprv na druhý rok toľko dochádzá.

Predbor.

Tehdy sa už ke stočku posaď, ve chládku na tráve
Odpočiň uznovaný, a teplým občerstvi sa mľékom;
Veľký též odlom syra kus: nebo jestli sa ľúbí,
Týchto zajedz si hrušek; dobré sú všetko hniličky,
A sladké jako mad; však zajdę pre Rúženu Blažko.
On zrak má bystrý a chytré nohy, snadno ju najde;
Najme keď už ráz ví, maninou kade blúdnica išla.
A stavęný jak hlad zaženeš, jak prúdom horúcú
Uspokojíš žížeň, do pasáckých dáme sa pesní;
Nech naša tvój ľúbý uslyší též dúbrava prospev.
Tu krásné místečko, tiché z hustého je šípá
Závetrí; a celé už vešlo mi pod lipy stádo.

Chválko.

Keď teda sám dobrý vychytil sa pre Rúženu Blažko,
Málo si odpočinem, dokaváď sa zpátky nevrátí,
A tvoju hneď naplním žádosť: neb trávu ženúcé
Lúky tešá ma na jar, hojnejšá prez leto žatva,

Ve sporný oberačka jaseň, v zime teplota šišky:
Než pesnička teší vždy; o čom však máme tu spívať?
Začni napred jakovú trúbíš, keď ráno prvýkrát
Stádo na pastvu ženeš; pozatým já naproti začnem:
Jak vposled spívám, keď od hor jalovičky doháňám.

Predbor.

Už zbudené rannú presvítilo zornicu slnko;
Píťte sa tehdy čo skór podojiť, devčence, kravičky:
By ste porád, jak mój dedinou rozlehne sa výzvuk,
Se vlastnou hotové prácou jích mohly vyvázať.
Trúbo zahuč pannám, aby svú hnaly ze dvora lichvu.
Stáda vodec kráčá, a za týmto nehýbe sa žádná.
Srnka poľovníkov, podvodných liška osídel,
Ukrutného malé sa obává vtáča krahulca:
Tak báť záhubnej sa majú devčence lenosti.
Trúbo zahuč pannám, aby svú hnaly ze dvora lichvu.
Už sa kravičky hrnú; ale jak sú veľmi opadlé!
Jak sú veľmi chudé! Zdáliž to od úreku zlých ok,
Od skúpého aneb radšej zimoviska pochádzá?
Já-li budem vinný, keď zpusťá málo do hrotka?
Trúbo zahuč pannám, aby svú hnaly ze dvora lichvu.
Berte sa už zelených do pasinkov, berte, kravičky.
Tam bude vás hráť slnko, jaré vetričky preváváť;
Tam vás tráva čeká na voňácích kvítkami lúkách;
Tam voda čerstvučká a milé pod hruškami chládky.
Berte sa už zelených do pasinkov, berte, kravičky.
Prestaň trúbo hučať, povyháňaly ze dvora lichvu.
Tak spíval Predbor, veselý tak naproti Chválko:

Chválko.

Ešte posledníkrát na pochúťku si mrázmi vyzáblej
A zholeným pokrytej listom zahryznite trávy.
Už studenosť a šerá od polnoci černava stává.
Zimný sňah napadá, a celú pašu zastre do rána.
Iďte domov, jalovičky, na pól horňáka je slnko.
Ešte posledníkrát čistej do sytosti vodičky
Z tejto si žblunčácej naporád uchlupnite réky:
Už skoro beh dokoná a zimou až do dna zatuhne.
Prez ňu draví nemokrými budú vlci dlapmi beháváť.
Iďte, jalovky, domov, níž pól horňáka je slnko.
Teskno je hrdličkám beze samcov, teskno je včelkám
Bez kvítkov, napred odrazeným bez mľéka barancom,
Bez listov hájom, bez dážďa a bez vlahy sáťám:

Teskno dlhý čas vám zostávať vždycky pri jasľách.
Iďte, jalovky, domov, za horou už slnko zachádzá.
Tam v teplých každá, rádné svoje místo majúcá,
Pod krovom osňaženým stájňách pri hrante a rídkých
Stáť bude rebríčkách a suchú krmu skrovne požívať,
Až znovu zas čekaná vás jar na pasinky vyvábí.
Iďte do otvorených vám už vrát, iďte jalovky.
Tak hlasitý spíval pri tekúcém Chválko praméňku,
Blažko zakáď našlú jalovičku mu zpátky nedohnal.

19.

MILOSLAV.

Miloslav a Bratroslav.

Miloslav.

Rozlenivý stávaj Bratroslave! dlíme bezesní
Pri stádách; ty pri hasnúcém pod krúžkami ohni
Rozvalený fúkáš jako prázné bez huka gajdy.
Vím, že bys' aj sa ruval, neb snaď len ve hlavu škrábal,
Keď by ti vlk capa vzal, buď kotnú uchvatol ovcu.

Bratroslav.

Bol-li to sen? či ozaj to naší psi u lichvy bedľácí
Tak veľký na pašách do povetrá dávali blavkot?
Jak veselé sa kolom rozľéhalo stáda bučání!
Jak spanilý znel hlas! Veku som staršého dosáhol;
Nikdá však dovčul takového som ešte neslýchal.
Dosť má ľúbežný Kozorád; ale naproti tento
Tam tomu len je taký jako vrabcov naproti drozdu.
Však nemohol som sa prebudiť, hore schápať a povstať,
Že predešlú som noc na nohách u dobytku pretrávil:
Keď, jako sám dobre víš, mňa došol vésť strážu porádek.

Miloslav.

Sen to zaiste nebol. Čujné započínaly napred
Sučky brechať; na to hneď sa tuhé blaky jahnic ozývať.
Naplašení zdvíháme tedáž hlavy, pozreme vókol:
I znenadála v očách jasná sa zališťala žára,

Až všetkých hrozná zjašených obklíčila bázeň.
Tá dolu sa zpúšťá; už i zaslýcháme ochytrých
Brnčání krídel. Čistejšé svetlo sa kam ďáľ
Rozmáhá i na nás bystrejšé prúhy vyľévá.
A hľa v tom zdešeným sa pred ustami zrázu ukáže
Od lalií krašší, sňahovej od rúže belejší
Mládeneček (jakživ som tak pekného nevídal),
A sladkými tešiť zľakaných hneď slovmi započne:
Pastuchové nočné pri dobytkoch stráže vedúcí!
Strach si vyrazte ze srdc, všelikú mimo pustite bázeň:
Neb veľkú já vám spolu aj všetkému budúcú
Ľudstvu radosť hlásím, že sa už ten dávno čekávan
Dnes narodil Spasiteľ ve blízkém Dávida meste.
Tehdy sa berte čo skór to milé Nemluvňa privítať;
Najdete ho v jasľách a malých uzavínano pľénkách.
Tak povedá; i v tom do veterných zmizne sa oblak.
Od nás hneď všeliká ustúpila bázeň a toľké
Zrázu na podvihlém obklíčily srdci radosti,
Jak by sme v nebesách a ve hvezdnej meškali sláve.
Já som tehdy prišol s dobrou k tebe touto novinkou.

Bratroslav.

Ach, čo pravíš! Bár bych za čirú to Miloslave uznať
Pravdu musel! Než v čém narodil by sa predca obydle?
Či v tom najvatšém, čo je prám na prostredu mesta?
Pred nímž' se smetanou a teplým posedáme si mľékom,
Keď kedy tam sme na trh ze našich podochádzali pastvisk.
Než prečo mal by ležať toľký jako pastucha v jasľách?
Či snaď na znamení, že dobrý z neho zostane pastýr?
Ovce hynuť nenechá, a vlkom zlú besnotu zejme.

Miloslav.

Já sám ešte nevím; to nereknuly poslove usta.
Než čo sa rozpakuješ? radnej sa na cestu prichystaj;
A spolu jestli čo máš súcého ku obdaru vezmi.
Já s prázdnýma abych sa nedostal pred neho rukma,
Túto kabelku nesem jablček, dve homolky a makkú
Na prikrívání, by mu bývalo teplo, kozinku.
Ráno mu, čím zmútím, hrudu masla i lahvicu jednu
Mľéka plnú a druhú čerstvej zase žinčice pošlem;
A k tomu aj zrazeného pridám syra ešte galetku.

Bratroslav.

Rád pojdem tomu tam Zrodzeňátkovi poklonu dávať.
I kdo by rád neišol, ten prám by bol od hada horší.

Však čo sebou vezmem? hlasitú dám píšťaľu túto:
Má odrážku na bok, má rovne palečnicu zvučnú.
Už nejeden žádal ju pasák; ale predca nedostal:
Bár čo by som koľvek za ňu pýtal, všetko prisľúbil.
Dám i paličku milú, na kterej na prostredu pastýr
Krásne vyobrazený ztratenú ke stádu prináša
Na svých ovcu plecách, a malé ide jahňa za patma.
Krem toho ešte chytím najlepšé jedno baranča.
Než čo sa to bliští, a naráz jako ve dne je svetlo?

Miloslav.

Aj, to je vojsko nebes! jak sem tam v oblohe ľétá!
Jak sa mu zbroj ligotá a hrmotné brinkoty dává!
Jak veľkú Bohu slávu, pokoj ľudu pesňami hlásí!
Iste tó už náhlí Božské Nemluvňa privítať.
I hľa naších sa valí a zrovna sa naproti blíží
Pastýrov zástup. Snaď jím už poznovu nekdo
Oznámil, ve kterých najdú Pacholátko to jasľách.
Tehdy pripojme sa k ním a radostném poďme ve spolku.

20.

VITOSLAV.

Sotva že len štedrý sa večer doblížil a čisté
Na klenutej iskriť započínaly oblohe hvezdy:
Už bedlivý pastýr Vitoslav do dedinky se kravskou
Zabral sa trúbou, a také na ňu výzvuky dával:
Hlás veľkú, moja trúbo, radosť, v noci tejto poprátú,
Keď nám v nej Božské, čekané tak dávno Nemluvňa
Vyšlo na svet v jasľách a pasáckém jaskyne bydle.
Jak sladké tešení čistú zapopadnulo matku!
Keď spanilého napred ve množšém blesku Synáčka
Jasným zhľádla okom: hladkýma obímala dlaňma,
Svíjala ve pľenkách; i na útlé vzavši ho lokty
Ke svým tiskla ňadrám a danými nadájala prsmi.
Jak starček, na slabý zrodzeného ze Panny Deťátka
Plač zobuden, rád bol by milé jeho líčka poboskal!
Než brada ostrejšá takovú zabránila rozkoš.
Len s divením na tvár a na švárné ustka pozíral,

Len sladkou sa kojil vóňou, od hubičky idúcou,
A z hustej veselil, čo kolom sa blyšťala, žáry.
Jak sám vól a osel, toľkého že Pána uzeznal,
Nízkou pokloňoval sa hlavou, paty lízal a vrúcným
K tak veľkému ľudí vábil podivadlu ručáním!
Aj sama od toľkej udržať sa nemohla radosti
Výška nebes hvezdná, aby svých neodeslala na svet
Bydliteľov. Ti hneď jako veľké zástupy vojska
Rozličné v jasném povetrí vykonávali ihry,
Spívali mílo pri ních a chválami slávili otca.
Do skrovnej pozatým v toľkém zestúpili množstve
Jaskyne, koľko sa jích núter len vládalo mestiť.
A trikráte napred pokloňáce sa, hlasmi a všetkou,
Čo v nebesách bývá slyšaná, zaznívali húdbou.
Ó šťastná stájeň, takových že si dostala hosťov!
Jak na nové sa celý hneď kraj radovánky odevzdal!
Stáda kolom veselé po pasinkoch védly bučáňá.
Vtáci do tak, nočná ačkoľvek mrákota stála,
Ľúbežných v každej sa vydávali húštine pesní,
Že predtým a potom vác tak nespívali nikdá.
Ba skaly poskakovať, vydvihlé kopce a nízké
Údoly od veľkej sa plesať zazdály radosti.
Zem naporád lónom zelenú podvíhala trávu.
Než pastýri tedáž, jako jím posel od neba vyslan
Ze všetkého prvým ohlásil na svete ľudstva,
Že v Betléme sa Boh narodil, nechajúce po rosných
Lichvu pašách, do blahoslavenej pospíchali stáje.
Starcovi hneď ruky své a milostnej dávali matke.
I množšú v hlbokej sa bavácí poklone chvíľu
Pastýrské, napred vyňaté, predňésli darunky,
Pastýrskou pozatým, išlou do svornoty, pesňou,
A kdo jakej vedomý len bol, zahrávali húdbou.
Jak sa na rannejšú usmívá oblohu slnko:
Tak zrodzené sa na ních z jaslí usmívalo Bóža;
A všetkým štedré za takú doprálo počestnosť
Žehnání, že sa jím jako prach rozmáhaly stáda;
Mávali mľéka na dosť a o žádném neznali páde.
Aj my, Božé Pacholátko! novou vždy plesáme radosťou,
Tvého kedyžkoľvek zrodzeňá a príchodu na svet
Ve šťastnej noci tejto milú slávíme památku.
I skór jalce potok, skór pinkavy háje opusťá,
Skór madové bílý na lipách kvet včelky obejdú:
Než by ju pastýrská hlásívať prestala trúba.

Len ty samých nás chráň, naše chráň od záhuby statky;
Hojnejšé udeľuj z nekonečnej lásky žehnání;
A všetkých do svej poprijímaj nekdy radosti.
Tak trúbil Vitoslav; zňácou v ďalekosti hučácí
Rozľéhal sa ohlas dedinou; až hvezdy meňácej
Na zvratných kolajách polovic nastúpily cesty.

21.

SPASITEL'.

(MARTINOVI HAMULJÁKOVI.)

Až včul zaspívám pesničku, čo nekdy Božému
V jaskyni betlémskej Kozorád Pacholátkovi spíval. —
Než Ty ju mého ze všech najvatší srdca miláčku,
Najvatšá rozkoš do uší svých, Martine, pusti,
A s ňou jak sprostou vysokej nezhrdni na mysli!
Však samo s ňou Božské nezhrdnulo Díťa, radostní
Keď mu ju ve skalnej zaznívali stáji pasáci.
Práce plný tebe v nádherném odsúdeno meste
Vek života tráviť, veselých pastýrov a tučné
Stáda neľahko videť; mne bližším prírode zostať,
Každý deň spanilé naštíviť lúčiny Mlíča,
Pod širokým ve chládku Dubom vysedávať a spívať
Pesne jakékoľvek čistá navnukne mi Umka.
Však nech iní hrozné Svatovítove pótky a mocných
Víťazov oslavujú i hrdinské číny jačácou
Vyhlasujú trúbou: ona včul ku takémuto dílu
Nezbúdzá ani vnuk nedodává (dávala nekdy);
Než len pri krotkých tu radom sa ve háji pasúcích
Jahničkách a milém šveholácích ohlasy vtákov
Nízko na ovčáckú mňa ponúká dúčeľu pískať.
Však pozatým, jestliž' sa teraz ti s touto zaľúbím,
Asnaď zas mňa duchom prudším schyteného popadne,

Bych vznášal sa na výš, a nenízké pesne ti zníval;
I pletený sebe tak zaslúžil na slychy breštan.
Okridlaný jak náhle posel na stráži bedľácím
Pri mľéčných ovcách a bučácém stáde pasákom
Oznámil, že sa jím Spasiteľ tak dávno požádan
Od ľudu už narodil ve slavném Dávida meste,
A v tesaných že leží okrúten pľénkami jasľách,
I všetkým dá rád sa videť, čo by tam k nemu prišli:
Hneď hlavy podperujú, a své pojmúce darunky
Roztomilé zachyťá sa hľadať Zrodzeňátko; na ceste
Píšťale, mílohlasé bez hučkov a s hučkami gajdy,
Aj rohy aj zňácé opoďáľ piskorcami trúby,
A kdo jakú se sebou ve svej má zásobe húdbu,
Napravujú, a krivý smerujú do svornoty rozlas.
Než jako svíťácú od blesku sa jaskyňu najdú,
A vnúter vekročá, predňého tu starčeka uzrú,
Uzrú Matku milú a Božé Pacholátko na sláme.
Tehdy daném po privítání a ohláške radostnej,
Od koho sú poslaní, pre jakú tam príčinu došli,
Též jakovú na šerej uhľádali oblohe žáru:
Rozličné každý podľa svej možnosti darunky
Predstavujú: sladký mad a sýr i mľéko i maslo,
Pozdnejšé ovocá, a na dojnú lichvu bohatší
Šestoro kozlat i šesť cecajúcích matky barancov.
Jasle potom jedličím, voňavými ze bobku haluzmi,
Švížou vždy chvojkou a do výšky na dubce sa pnúcím
Breštanom ozdobujú, i celé až mílo okrásá.
S tým hotoví nízkými na zem dolu tvárami padnú,
A zrodzenému čiňá hlbokú Nemluvňati poctu.
V tom Kozorád spívať, Ranoslav sa na dúčeľu pískať
Pristrájá; tam ten psotný ani ovce anižto
Kozky nemal žádnej; bohatým len toľko pomáhal
Zpredku bačom pásať: než keď jako jahňada šípek
Na spev iných presahal, keď každú v závode sádku
S kýmkoľvek položen sa o základ a stávku potýkal,
Vždycky vyhrál: toľké nahromáždil statky pomály,
Že vlastného časom zdvihnul sa na pána dobytku;
A k tomu najvyšší nadhvezdnej výšky Panovník
Žehnával mu za cnosť a nevinné stále chování.
Často sa odrážal do šerých hor toľko samotný:
Kde spevy ľúbežné buď betlémského pasáka,
Buďto iných vešťcov, čo o tomto do mysli nebeským
Navnukaní svetlom Zrodzeňátkovi hlásili, zníval.

Než Ranoslav ľahkú sedajúcí ešte na lóne
Už bral trstku do ust a slabými ju fukmi nadúval.
Od vznešeného potom vyučen Čestislava hudca,
Čo v najslavnejšém ve svátek chráme zahrával,
Tak veľký sa vybral pískač, že i tohto prevýšil.
Ten teda ostatním, jako už Zrodzeňátkovi každý
Poklonu dal, napred spívá, než tento na zvučnú
Dúčeľu predhrává; a po vodcoch predky vedúcích
Prospevujú, i na své po čredách zňá nástroje všetci.
Roztomilé Pacholátko! takú ponadýchni mi ku tvej
Ucte peseň, jakovú dovčulka som ešte za stádom
Nikdá nespíval. Ty si už ten dávno zasľúben,
Vrúcnou dávno čekan túžbou; ten, o ňomžto božého
Od Ducha navnukaní otcom hlásívali vešťci:
Že z neba k nám prijdeš, z čistej od poškvrny ľudstva
Panny zrodíš, a celý z večnej svet bídy vyprahneš.
Tys' ten dávno čekan. Tvé svíťá jasne očička
Jak na jaseň pozdní ohnivé dve na oblohe hvezdy,
Keď je tichá a nemá ani najmenšého mračenka;
Líčka plné vďaku skvá jako časnou rúža rosičkou,
Perny milé modrajú jako prední breskyne výkvet,
Neb jako neskoršé na poľátej hrádke jacinty.
Čož' to za ľúbežná ze sladunkých vóňa vychádzá
Tvých ustek! takovej ani ranná buďto fialka,
Buď strakatý klinček, ba i žádné kvítko, čo teplým
Ven vábí sa jarom z nadutého pupenca, nedýchá,
Bár sa ho ešte mladé nedotýkalo prúhami slnko.
Než jako nesvedčá chatrné tebe jasle, kterému
Nadhvezdní duchové s veľkou plesajúce radosťou
Prospevujú, najníž sa kloňá, a nebešťanov Otca
Chválami oslavujú, a pokoj ľudu ustami hlásá!
Zdáli na tak veľkého, na tak slavného nepatrí
V meste a nádherném urodiť sa ku obdivu bydle?
V makkunkých plátnách a drahých zavitého poduškách
Do krásnej uložiť jako panské díťa kolísky?
Než sám tú si podlú, že na ľudskú nádheru nedbáš,
A sprostých miluješ pastýrov, jaskyňu vybral;
Kdežto ťa roztrasenej zloženého na sláme ručácí
Vól a osel vítá: padlým nábožne kolenkom
Najhlbšej sa klaňá, a parou tvé údy zahrívá.
Už teda nám pre tvój prepokojný od neba príchod
Nastává čekaná od predkov dávno zahálka,
Už vek šťastnejší a iný život omnoho lepší.

Už hľa sa všetko teší a novej veselosti nabývá.
Už hory poskakujú, nízké výš údoly pnú sa,
Každý háj, každá poplesává dúbrava hustá,
Z každej chrasti radosť, z každého sa kríčka ozývá.
Netreba už slačitým vácej roľníkom orávať,
Vác ani sáť, ani stromky jaké a vinohrady sádzať.
Nezrobená spornej sama od seba úrody hojnosť
Zem povydá. Každý bude jesť bez práce koláče,
Z vrb všade trásť ovocí a ze šípov hrozna obírať;
Ba sladké z mihavých žrídel piť víno, ze prázných
Hája dubov čistý mad a chutné plástiny lízať.
Už skaly zakvitnú, odejú sa trávami písky.
Vác neprijde suchosť, nevypráhnú výmoly rékám.
Večná jar potrvá a čirým tok poplyne mľékom.
Skrotne divá sama zver, vlk a lev jako telce utíchnú;
Tento kravám, dojným neublíží tamten ovečkám.
Záhubné vyhynú po vlažných rastliny pastvách;
Tráva len úžitná stádám ve zbytku poraste,
Sotva že jednu minú, už iná sa za patmi vytiskne.
Hojnejšé v nabité sa nemestí nádoby maslo.
Oštepkov jako hrud, jako vod bude žinčice bývať.
Zlý bada zmizne pajed, lútý jako jahňa pri cecku
Drak zpitomí, a malé se saňou sa chlapča poihrá.
Prestane všetka nemoc trápiť ľud a stáda dobytku,
I včul jestli jaká sa nachádzá, túto zapúdíš.
Prestane aj podvod, bezprávný prestane útisk;
Len volená rovnosť a uprímná zmóže sa pravda.
Predca sa však, toľkú čo budú tebe závideť hodnosť,
A svoju zkázu želiť, sem tam nepráteli najdú;
Než všetkých, nech len veku ráz vatšého dosáhneš,
Sám porazíš, a tvú uznávať vládu prinútíš.
Ba zlí též duchové, tebe záhubu stále mysľácí,
Naproti sa zbúrá; ale aj tých rovne premóžeš,
Do škaredých bahnišť a pekelnej mrákoty zrútíš:
Odkáď v brinčácích okutí aj s vodcom ohavným
Súce v putách vác na svet a horňé svetlo nevyjdú.
Z ukrutnej zajatých moci též jím vazňov odejmeš;
Peklo samé zaklneš, by dravé neotevrelo tlamsko.
Vojny potom nebudú; ani už vác lebky perastej,
Vác ani už kopií a mečov zlých nikdo nepozná,
Stajný vždycky pokoj, stajná svetu vždycky pokvitne
Bezpečnosť; a ty sám kráľovskú berlu majúcí,
V najvatšej po všetky budeš veky sláve Panovník;

I všeliký za tvej tak šťastnej vlády pozemčan
Len stálú veselosť, stálé radovánky požívať.
Tak spíval Kozorád, a po ňom spolu spívali všetci
Ostatní, a na pastýrskú zahrávali húdbu;
Až rúžotvárné povynášala dennica usta,
A k nechaným nazpák sa pobírať kázala stádám.

V.

ŽALOSPEVY.

1.

UMKA A BÁSNÍK.

Už sa za Harvanicou tratené ukrývalo slnko,
    A skvelšú do zlatých strílalo žáru oblak;
Už spevy aj devčat hlasitých aj stíchnuly vtákov;
    Len slávíci milú húdli ve chrasti peseň:
Keď som nad mihavou a po nežných ľahky plynúcou
    Rákosinách mlákou ešte ve Mlíči sedel.
Lúbežný struha žblunk, ľúbežnú vóňu fialka,
    Lúbežný mne tiché dávaly vánky šuchot.
Tam jako rozmýšľám a hrdinské činy premítám,
    I slavského ku mej víťaza básni hľadám:
Ejhľa naráz vážná z hustej ven dúbravy panna
    Vystúpí a chytrým ke mne sa hýbe krokom.
Rúcho do pat zešlé mala belšé nežli kropáček,
    Ba mnoho vác belšé nežli je plachta Vily.
Koľko sa mohlo videť, pletený skvel na hlave vínek,
    A tvár peknejšá nežli Rusalky bola.
Já spanilú poznám po velebném spósobe Umku,
    A zradujem sa, že mej vnukne ku pesni muža.
Než tá sednúcá na milostnú vedľa travičku
    Príjemným hovoriť takto započne hlasom:
Dosti si válečných už znel tu po dúbrave pesní;
    Dosti do víťazskej ustami trúby fučal.
Spívals', jak hroznú Svatopluk na Karolmana védol
    Vojnu, i jak víťaz sa z jeho vlády vydrel;
Jak zmužilých veľké založil kráľovstvo Slovákov —
    Ach beda! zlá že ho zlých nesvora zňésla synov.
Spívals' ďáľ, jak vyprosení z Cárihradu bratri,
    Konštantín a Method, sem Tatry došli učiť.
Spívals' též, jak Sláv pribehlého do vlasti na lúpež
    A strašný ľudu mord na hlavu zhubca potrel.
Ostatňé aby som na pamať neprivádzala všetko,
    Čos' po iných spíval, hráls' i Selanky milé.
Včul teda víťazskú na mojém zaves už Dube trúbu;
    Radšej si trúchlú pred seba vezmi peseň.

Neb vác máš smutných ve slovenském národe príhod
Než veselých; vác bíd nežli dobrého zažil.
Tak hovorí a takou mňa rečou na Žalospevy zbúdzá.
Já na to odpovedám týmto milenke slovom:
S víťazskými nerád sa na večnosť básňami lúčím;
Než poneváč núkáš, staň sa po vóli tebe.
Len sama mne prispej, jako si prispívala dovčul,
Svetlo zapáľ, a šerú mrákotu z mysli vyžeň.
Keď si mi poslušný, ona ďálej takto sa ozve,
Na mňa i vždycky si vác nežli na zisky hľadel:
Chcem tebe prispívať, jako som prispívala dovčul,
A vlastnú udeliť, jak som uvykla, pomoc.
Tak povedá; a v tom do šerého sa húšťa zabírá,
I k Dubu pospíchá, kde svoje bydlo mala.
Roztomilé všade hneď, kade bílú kládla nožičku,
Vyšly a najsladšú dýchaly vóňu kvety.
Já zbudený tehdáž na nové sa Žalospevy oddám,
A vnukaného badám vnútri ku týmto ducha.
Dobre sa tehdy milé vy hrdinské prospevy majte:
Má už len trúchlú zneť bude Umka peseň.

2.

PLAČ MATKY SLÁVY.

Čá sa to tak smutná po povetrí kvíľba ozývá?
Aj, to samej trúchlý matky je Slávy ohlas!
Tam hľa nad ohromnou, jako mój zrak spatruje, Tatrou
Na staveném v modrej oblohe mračne sedí.
Roztratené sem tam vlasy má, oči núter upadlé,
A spanilé predtým všetky už usta bledé.
Tam vrúcé ze zrenic horkých slz kapky lejúcá
Nad vlastnými také náreky synmi vede:
Já tá prešťastná ve samej len toľko radosti,
Len ve samej sladkej rozkoši nekdy živá;
Včul tak nešťastná, v tak veľkém smútku žalostná,
Len v jednostajnej vésť dni bolesti musím.
Neb kdo by netrúchlil? kde která nenaríkala matka?
Keď by ju tak hrozný jak mňa tu potkal osud.

Ejhľa dobrých na svet dala som pod Tatrami synkov;
   Národa mého prvá Tatry kolíska boly.
Tu skoro v najvatšém nemalému ku obdivu počte
   Rozmnoženým úzké bydla nemohly stačiť.
Pohli sa ďáľ, a radom prázné zaujímali místa,
   I k rodním divoké zrábali púšte roľám.
Tam z jednej strany až k adriatským došli pomedzám,
   Tam ze druhej voľné Baltu zasedli brehy.
Odtáď zas na Silín, odtáď sa vňésli na Lábu;
   Sám ano Rén, ba samé Temžo dosáhli kraje.
Tak veľký, tak náramný bez násily a všej
   Krivdy iných hojným zastali množstvom okres!
Jak veselou tenkrát moje bíjalo srdce radosťou,
   Keď som jích v toľkej zhľádala časti bydleť;
Keď zrela som, že blahoslavení a pokojne žijúcí,
   V dobrej vóli samé len radovánky vedú;
Obzlášť však, že potom hodné sebe získali méno,
   A z dobytej právom slávy sa Slávi rekli.
Než včul jak by z očí horké sa mi kapky neľály,
   Keď z ních už toľké ve hrobe časti ležá.
Kdež' moje armorské, kde na britském ostrove nekdy
   Bydľácé, kdeže sú Réna a Belgska deti?
Kdež' ty čo nad Sálou, čo na ďaľších Láby pomedzách,
   Čo v Braniborsku aneb tam ve Pomorsku žily?
Kde zmužilí Sorbov kmenové, kde Bodríci a Vilci,
   I starodávnejších zástupy Vendov iné?
Kam pošli zástupové, čo po všetkém bývali Grécku,
   Kam ti čo až v menšej Azii sídla mali?
Zahrabaným večná pozavírala drímota vička,
   A zbyvšé na krutých národy prešly vrahov.
Ništ ani z vyhlavených tu i tam nepozostalo vácej,
   Len rék, mest a samých názvy nekoľko dedin.
Krem toho ešte i to zlobiví nepráteli slavné
   A vznešené k špatnej skrútili méno hane.
Ba smeli mých i byvolmi volať, že sa nechceli jak ti
   Z lúpeže, než radnej z orby a práce živiť.
Koľkú Got, Hun, Avar, koľkú Čud a sberba mogolských
   Pustošov ostatním zkázu priňésli rodom!
Než čo do tak hroznej ubohých zahrúžilo bídy?
   Dobrota jích vlastná záhubu ťáhla na ních.
Ejhľa tichý, krotký, mírný a vždycky pokojný
   I všelikej prázný úhony védli život.
Zrábali zem, pri vodách obchodné zdvíhali mesta,
   Príchodzím ze svej strájali práce hody.

Nikdy na patrácé cudzím neslačívali statky,
    Uspokojen každý vlasti sa darmi živil.
Neznali zbroj, ľudských oceľou nezbíjali končin,
    Bezbožnými drahej mečmi neľáli krvi.
Prezpoľné si mocou poddávať nechceli krajny;
    Len bez krivdy jatou vládali slušne zemou.
Ze vlastnej ľudskú merajúcí rovnoty rovnosť
    Mysleli, jak dobre mňá, tak dobre mnívať iných.
Mysleli, jestli ku ním spravedelnosť, jestli porádný
    Mír zadržá, že pokoj mať sami vždycky budú.
A hľa to všetko čo jím k veľkej malo pochvale slúžiť,
    Slúžilo k nešťastú, slúžilo k bíde čirej.
Neb vždy ináč cudzí o takých súdívali cnosťách,
    Keď jích za škaredú kládli fučáci hanu.
Tak hľa človek blúdí, toľkého sa hríchu dopúšťá,
    Jestli rozum zatupí, a v kalu hlúpstva tone.
Horší nežli je vlk, horší než tigrica bývá,
    Jestli krutú divokosť nechce na uzdu chytiť.
Za krásné, slavné a hrdinské slúžilo číny:
    Ništ nerobívať iné, len po koristi chodiť,
Lúpeže sháňávať, prenevoľných buďto zabíjať,
    Buď do tuhého v uzloch vláčiť otroctva ľudí;
Mesta boriť, smutné v dedinách rozhadzovať ohne,
    A zrobené hroznej pustote krajny vydať.
Najvatší vrahové najvatšú mávali chválu,
    Najvatšá bola česť mor človečenstva nosiť.
Len v takovýchto vecách veľké sa hľadávalo méno,
    I v takových veľké našlo sa méno vecách.
Než jestliž' za jeden len mord smrť nekdo zaslúží,
    Koľko tisíc a tisíc zlých boli hodni smrtí!
A však predca sa jím za ohavných toľkoto mordov
    Mesto tisíca smrtí vzdávalo chvály tisíc;
Vzdávalo chvály tisíc, bár byť nezaslúžili ľuďmi:
    Než s besnými radej zvermi na púšti družiť.
Ti hľa jak hurtovní na nevinné vtáctvo kršáci,
    Tak vztcklými na mých sa hnali mečmi synov.
Buď zhola ukrutným znášávali ze sveta zbrojstvom,
    A zrobené do svej brávali sídla moci;
Buď spali otroctvom, hodnejší súce otroctva,
    By z mozoľov si jejích hostiny mohli robiť.
Krem toho aj vlastný ostrou vyrezávali britvou
    A svój ve prázné cpávali usta jazyk.
Bár ale tak hrozná v dávnejších záhuba chvíľách,
    Tak veľká na milé pohroma došla deti;

Predca ma tá jediná trúchlú vždy kojívala nádej,
Tá jediná horkú ľahčila čáka bolesť:
Keď sa svet osvítí a nemravná prestane hlúposť;
Mému že vác nebudú národu křivdu činiť.
Svet sa už osvítil, nerozumná prestala hlúposť;
Predca sa mému krutá národu krivda činí.
Tak hľa sa zastaraná ráz poškvrna ťažko vymývá,
Tak náramne tuhý ťažko sa rúbe kameň.
Aj včul jím ti, kterých žádnou neurážali vinnou,
Ubližujú a zlú záhubu stále kujú.
I pre také veci jích, pre jaké by si vlastnili chválu,
Zlostne haňá, hlúpé smíchy a žarty robá.
Často bez haňby lužú, utrhačný často jazykmi
Jed kydajú a dobré číny ohavne tupá.
Než potupujte mojích si nenávistníci rodzencov,
Nezmernou proti ním v srdci pukajte zlobou:
Bár sa budú od vás vždy tupiť, bár vždycky haňávať;
Predca budú veľké méno to Slávi nosiť.
Predca budú rozesáhlejší tuto na svete národ,
A množšé zasedať končiny, než vy sami.
Predca budú veselí veselejších vždycky si vácej
Prospevovať pesní, nežli vy tupci sami.
Však pamatajte, že trest okusí, kdo krivdu činívá,
Odplatu, kdo spravenú od zloty krivdu nese.

3.

PLAČ MATKY SLÁVY
NAD VRATISLAVOM.

Toľko som od cudzích ubohá já znášala matka,
A znášať dosaváď ešte nemálo musím.
Než to není samo dosť; vatšej mi žalosti dodává,
Že vlastní synové príčina zkázy boli.
Koľko som už sa ke ustáňú nanaríkala indá;
Koľko som už horkých nad vami ľála kapek:
Buď Tugumíre tebou, buď ohavný, Príslave, zhubče,
Buď nad inými čo svej otčiny zradci boli;
Buďto čo pokrevných zlí bratri hubívali bratrov,
A z jedného poslé márnili otca rody.

Včul nad tvým, nemilý Chocilovče Vratisláve, čínom
 Náreky a trúchlé vésť plače cšte musím.
Kam tak pospícháš? kam tak ztuha žrebca rozháňáš?
 Místo je Hengstfeldon, kam jako šípka letíš.
Tam lútým Arnulf pajedom na Slovákov horácí
 S prednejšími krytú Nemcami raddu kuje:
Jak veľkou širokého mocou by Svatopluka mohli
 Zvýšiť a ohromnej dať jeho vláde konec.
Neb sami se vlastným sa bojá naň vojskom odevzdať,
 V zlém aby zas hroznú nevzali zkázu boji.
Tehdy ťa náramnou čekajú ve sbornici túžbou,
 Že snaď prospešnú k záhube raddu podáš.
Než nazpátky sa vráť, zanechaj ve sbornici Nemcov;
 Však si Slovák, prečo svým chcel by si zkázu bratom?
Lev levu neblíží, medveď sa na medveďa lútou
 Nehne dlapou, cudzé len zveri šelmi hubá.
Hľa vrany ti kváčú, v práznej sovy dúbrave huhlú,
 Zlé vlkov usta vyjú, a drahu odradzujú.
Bár vrany ti kváčú, v práznej sovy dúbrave huhlú,
 Bár vlkov usta vyjú; predca do spolku ideš.
Tam hnevlivý císar, tam každý z raddy ťa vítá,
 Z tvého že brať hojné príchodu zisky budú.
Svou ani však neklamú sa mysľou; nebo spósob ukázals',
 Jak veľkého silou mohli by kráľa premocť.
Císaru najvyšší a vy prední ve sneme otci!
 Tak zlobivé zradnú reč tvoje usta lejú —
Ohromitá, veľká ovšem je Svatopluka vláda,
 Sám zmužilý, múdrý a v boji veľmi chytrý.
Dobre je všem známé, koľké sme dosáhli porážky!
 Koľko matek dosavád ešte za synmi plače!
Ništ naše nezríďá jemu naproti vojska samotné.
 Potrebná je pomoc: tehdy hľadajme pomoc.
Veľmi je údatné Volgárov mužstvo do bitky,
 Sám že sa Cárihrad pred nimi hrozne trase.
Údatné sú též válečných zástupy Uhrov,
 Čo včul pastevné Dácka zasedly kraje.
Jestli si týchto i tých ku naším pripojíme vojákom:
 Ľahko sa žádostný pótky dosáhne konec.
Však potajemne konať sa musí vec, zrázu aby sme
 K bitke nepripravené kráľa prepadli zeme.
Tak hovoríš. Na tvú zaplesá reč císar, ochotní
 Zaplesajú na svých Nemci tu všetci mysľách.
Tehdy poslov k silným naprавá Volgárom a Uhrom,
 I množšé doložá týmto i týmto dary.

Poprivoľá zváňú a pomoc milerádi prisľúbá:
I z hojnej sa napred lúpeže v srdci tešá.
Než jako už zrečená sa ku výprave blížila chvíľa,
Všetci sa v nezmernêm počte na kráľa sypú.
Odtáď Uhri bežá, odtáď Volgári sa rúťá,
Odtáď nešťastný sám sa ty zradče valíš;
Odtáď rozjedovan chvátá zase k útoku Arnulf,
A s ním Báborové, Franci a Švábi leťá.
I prám dozrátá na kosák očekávala žatva:
Keď každý od svej vlasti do krajny vrazil.
Končiny už lúpá, a o toľkej pohrome ešte
Kráľ nezná, hotové k obrane vojsko nemá.
Kamkoľvek zhľádám, kamkoľvek zrakma opírám:
Prehrozné sa mojím vystre divadlo očám.
Zrem-liže tam, spanilú odkáď tvár slnko vynášá:
V prestrašném ubohú plápoli krajnu vidím.
Zrem-liže tam, na poledňajšú kde sa výšku dobývá:
Aj tu ve prestrašném plápoli krajnu vidím.
Zrem-li i tam, kde milé hrúžívá pod more usta:
Aj tu ve prestrašném plápoli krajnu vidím.
Nikdo ju nebrání, neprichádzá k príspeju nikdo —
I kdo by ju bránil dosť proti toľko vrahom?
Už spolu rozkatené nepráteľov hajna sa zetknú;
Už do samého divú záhubu lóna nesú.
Smutný ze zhorených sa dedin prach strašlivo čerňá,
Rozborené trúchlém ve hrobe mesta ležá.
Tam tvoje, nábožný, sú kostoly, zveste Methode!
Tam sú tvého milé chrámy, zločinče, deda!
Strašná z úrodních sa radom poľ pustota hrozňá,
Lichva a najmnožšé preč sa koristi vedú.
Ľudstvo putóm sevrené do krutého sa ťáhne otroctva,
Prehrozné rodiček náreky hvezdy perú.
Než Svatopluk, bár tak náramná žúrila zkáza,
Predca pri svých bránen sám zachoval sa Tatrách.
Nuž teda už veľkou poplesávaj, zradče, radosťou,
Tvá že daná k bratrov záhube radda vyšla.
Aj vy nepráteľskí v nadutej mysli Nemci plesajte,
Že ste bez odporných znížili kráľa bojov.
Však doplesáte. Ne len prítomné majte na srdcách,
Než na budúcé aj pomnite dobre veci.
Nastane čas, keď vám to drahé bude kráľa Slovákov
Oslabení, a svou zaň poplatíte krvou.
Keď na pomoc volané tovaryšných zástupy Uhrov
Tú včul zpustatenú krajnu za bydlo chyťá;

A zdejších vlastnej pripojáce si berle rodákov,
Mocnejšú zakladá jednu potomne obec:
Všetko to zlé, čo nepripraveným tu robíte Slovákom,
Vám i vašej začnú súsedi vlasti robiť.
Koľko osad, koľké na popol zhola mesta obrátá;
Koľko poľ obsátých koňmi na zpustu dajú;
Koľký ľud pobijú, koľký do otroctva poťáhnú,
A z koľkého celé krajny bohatstva zujú!
Tú mať za zhubené premilých kráľovstvo Slovákov
Jak ty tak ostatní odplatu Nemci budú.

4.

PLAČ MATKY SLÁVY

NAD SYNAMI SVATOPLUKOVÝMI.

Aj vy mi, nešťastní synové, možného Slovákov
Kráľa teplé z mokrých kapky roníte očí.
Bár som dosť každý sa pre vás nanaríkala týdeň;
Predca sa dosť vyplakať všetka nemohla bolesť.
Ký vás vztek napadol, ký vás duch z pekla ofúkol,
Že brater ukrutným rúbe na bratra mečom;
A kráľovstvu dobrý čo rodič tak prácne zakládal,
Nápoky už hrobovú, zlobci, kopáte jamu.
Kamže sa tá svornosť, kam tá už jednota zmizla,
Vás ku kterej múdrý bol napomínal otec?
Keď starší učinen je na predňé místo panovník;
Ostatní veľkú pod jeho berlu daní.
Hľa spojené tri do ruk pruty sám každému odevzdal,
A prelomiť kázal na dva ochotne kusy.
Žáden však to dovésť a polámať svazky nevládal;
Bár ste celú všetkej napnuli vlády silu.
Než pozatým, keď rozvinuté každému po jedném
Dal zdrúzgať, každý svój vpoly hneďky zlomil.
A krásný takovým čínom chcel príklad ukázať:
Jak sa, keď on vykročí ze sveta, máte chovať.
Jestliže, tak reknul, svornosť vždy a láska braterským
Sjednotená spolkom zostane medzi vami:
Nikdá vás lútý ve ukrutnej bitke nepráteľ
Nezvýší a tuhým v službu nesevre putom.

Jestliže však pre svár a ničemnú nádhery pýchu
Poslušnosť a dané zaprete právo bratu;
Jestliže jednu celú na tri krajny rozetnete krajnu,
A z pevnej tri slabé tým učiníte moci:
Aj sami medzi sebou sa hubiť zlým počnete zbrojstvom,
Aj nepráteli vás na hlavu snadno potrú.
Tak hovoril, tak náležité vám nauky rozumný,
Keď sa približoval k úmoru, dával otec.
Tú teda rozmúdrú poslechnite otcovu raddu,
A svornosti tuhú vždycky chovajte celosť.
Svornosťou i malé chovajú sa v pevnote vlády;
Nesvornosť veľké do hrobu ťáhne moci.
Starší s kráľovskou na pravém seď prestole berlou,
V poslušnosti druhí buďte pokojne živí.
Buďte pokojne živí; dosť už krvi ťéklo za otca,
Keď proti zlým brániť často musel sa vrahom.
Buďte pokojne živí; špatná je zaiste to sláva,
Keď brata brat zbrojnou morduje v pótke rukou.
Buďte pokojne živí; pokojom sa všetky zaľéčá
Bezbožnými dané vojnami krajne rany.
V hrozných utratení válkách nahraďá sa junáci,
A predešlého celá otčina dojde kvetu.
Vás ale v sjednotení a blahoslavenosti žijúcích
I v sile nezlomných súsedi báť sa budú.
Patrite jak vyšlé na hroznú vojnami bídu
Ľudstvo pokoj žádá; dajte mu tehdy pokoj.
Však ste není z kameňá a hliníckej lomnice výkres,
Roztopeného aniž vosku nemáte v ušách:
By ste sa obmakčiť, hnev a lútú pustiť ukrutnosť,
I kladené pred slych prosby nemohli očuť.
Zhľádnite na zbavených všetkej už podpory starcov,
Zhľádnite na zmorené s matkami svými deti:
Jak sepatýma lomá na nebeskú oblohu rukma,
A trúchlé naporád od horu kvíle vedú.
Zhľádnite na prázné sem i tam bez mládeže mesta,
Zhľádnite na hroznú bez pluha zpustu zeme.
A však aniž na kvíľ, ani zlú nedbáte na zpustu,
Vác ani už kladené nechcete prosby slyšať.
Len vzteklou búríte mysľou! I čo bojmi hľadáte?
Zkázu samým, a číré prospechy krajny vrahom.
Nemci na svém veľkou plesajú už srdci radosťou,
A s posmechmi o vás pesne u vína hudú.
Uhri ze dávnejších vybití Pačinákami sedlisk
V blízkém zastavení Dácku na stráži bedľá.

Čím sa tu medzi sebou ve braterských potrete válkách,
Čím zmužilého celá vystane vojska sila:
Hneď sa na zad pohnú; vedomá jím cesta, keď už ráz
Náramnú ubohej zatnuli vlasti ranu.
Ĺahkou vás dobyjú prácou i snadno celému
Poslední učiňá dosť skoro panstvu konec.
Už Čechové a Čechov najbližší súsedi Sorbi,
Prispojení k jednej nekdy od otca moci,
Tak veľké na svých zunujúcí rozbroje srdcách,
Od vás odstupujú, sváre a vojny klnú.
Bábori na hranicách jako bystré orlice stríhnú,
Tej hotoví dávať vojskami stránkc pomoc,
Čo k ním naklonená dóvernosť vezme, a lútým
Naproti odporcom k príspeju začne volať.
Smerte sa ach, radšej, zakaváď času ešte je, smerte!
A bratomordárske hoďte do pošvy meče.
Hroznú, ze dňa na deň bližšú, jako od seba, tak též
Od ľudu a všetkej otčiny vzďáľte zhubu.
Však na to ustanoven je panovník vlasti, by krajnu
Ochraňoval, šťastí národu svému hľadal.
Rozbroju nech je konec, je konec plaču, náreku, bíde,
Ukrutnosti, bojom, zpuste a hróze konec.
Pomnite na vzteklých, rovných vám, Attily synkov;
Attily, čo všetkým bol strach a metla zemám:
Jak skrze nesvornosť a domácé války ohromnú
A svetu rozhroznú vládu uvédli na ništ.
Aj seba aj hunský, tak mocný, zmárnili národ,
Jedno že toľko holé zostalo méno po ňom.
A hľa čo svým oni už krajanom ráz nekdy vyvédli:
To svým za krátký čas vykonáte sami.
A však darmo hluchým hovorím. Ani otca zločinci,
Uplakanej nechcú svej ani matky slyšať.
Čím napomínáňá, čím vácej raddy podávám:
Tým vácej žúrá, vác vzteku ešte lejú.
Už krvavý je Hron, krvavé sú základky Váhu,
Rozsekané Moravou mrtviny valne bežá.
Sám veľký sa Dunaj nad červenavými nemálo
Vodmi diví, a na breh z výmola šírky točí.
Jak prudký keď oheň do suchého sa dostane rážďá,
Všetko radom pálí, na prach a pláchy troví:
Tak sa celá od vás, prenehodní otca rodenci,
Krajna hubí, a blíž zlému ke koncu vede.
Už Trenčín sa kadí, nádherná Bystrica kúrí,
Kráľovské prašlí v plápoli sídlo Nitra.

Už zcela vyvráten preslavný nekdy Velehrad,
    Už se zemou rovné ohrady Mástu ležá.
Už na tisíce iných aj mest aj zhusta osadlých
    Ľuďmi dedin besný do hrobu hádže plameň.
Zpustatené sem tam poľa sú mrtvými posáté,
    Neskosené belájú lúky pre kosti mužov.
Roľmi krvou opilými železná kníše sa žatva,
    A svých mesto klasov strelky a šípy nese.
I kde padlí mužové, kde sa ostré šípy nenajdú:
    Tam zlé mesto milej úrody raste hloží.
Sladký pastýrskej neslýchať píšťale ohlas;
    Válečná za malú píšťaľu trúba hučí.
Vác ani len veselé nezňá už pesne; veselších
    Mesto peseň trúchlý prospev a kvíľba jačí.
Ples radovánek ušol; za milé radovánky vojanský
    Pokrik a hrózyplné brinkoty zbrojstva hrmá.
Krajna ze vlády zutá a ze všetkej slávy opadlá
    Cudzím už dává ľahko sa pod moc ujať.
Bábori dozvedení o takej už dobre slabosti
    Dosti na tom nemajú, ráz že do vlasti sahli;
Než po druhý i tretí sahajú ráz ešte donútra,
    Postavené v odpor zástupy ľahko bijú.
A kde jaká pevnosť, kde jaké zostávalo mesto,
    I vše, čo len predešlej záhube ušlo, kazá.
Časť nemalú kráľovstva berú, a Svatopluka vodcu
    I všelikej se sebou množstvo koristi vedú.
Uhri ke konci došlú vašu už nevládu viďácí
    Do zpustlého nové bydla Panonska nesú.
Odtáď zhusta čiňá do vašinských nábehy končin;
    A vždy tu neb zase tam k sídlu si místo vydrú.
Náležitého není proti toľkým odporu vpádom;
    Neb zmužilá v márných obrana lehla bojoch.
Zmohlý už Svatobog započíná neskoro múdreť,
    A svoju uznávať vinnu a spúry vadu.
Na zvýšný, z krvavej zachopiv sa zrázu porážky,
    Pospešnými letí jak strela cvalmi Zobor.
Berlu a kráľovský zahoďácí od seba šarlát,
    Presprosté hunené rúcho na údy bere.
Pústevník ostrý a vlastným bratrom i všetkým
    Neznámý krajanom, sám vede toľko život.
Mesto paláca chudá slúží za obydlo chalupka;
    Mesto hodov skrovné hlad mu koréňky syťá.
Všetko bohatstvo za ništ, všelikú sveta slávu za márnosť
    Pokládá; a že sám hnal sa po tejto, želí.

Zostáváš už len jediný, Mojmíre, panovník,
  Mordárských zprosten s bratrami svými bojov.
Bárs ale už zprosten boja s bratrami; predca ve stálých
  Zapletený vojnách s Uhrami biť sa musíš.
A krem ráz že si jích obrátiť chrbty prinútil,
  Súcej ďáľ odolať vlády za dosti nemáš.
Až vposled aj ty padáš, padajú spolu v obrane vlasti
  Údatní, čo živí zbývali ešte muži.
Ostatní ale už to veďácí dobre Slováci,
  Kráľovského že vác k berle potomka není:
A Svatopluk vydretý od Nemcov bratrovi z pasti,
  Jestli by na prázné prestola místo sedol:
Že hneď zúboženú sladkej voľnosti by krajnu
  Zprostil, a báborské národu jármo hodil.
Dobre veďáce pritom seba vác ani naproti Uhrom,
  Vác ani už Nemcom z odporu dosti nebyť:
S válečnými radej dobrovoľne sa Uhrami spojčá,
  A s nimi jednu obec, jedno braterstvo čiňá.
Tak hľa pre vás veľké zmorených kráľovstvo Slovákov
  Nešťastní synové do hrobu svého padá.
Tam širokovládná tvoja už je, Svatopluku, berla,
  Tam je i meč, cudzím zlý strach a hróza ľuďom.
Nesvornosť a tvój nešlechetný, Bábore Arbo,
  K nesvornosti popud zlámaly týchto silu.
Nesvornosť nikdá dobrého nemávala konca,
  Vždycky prenáramnú záhubu ťáhla sebou.

5.

PLÁČ MATKY SLÁVY
NAD SYNAMI ODRODILÝMI.

Sotva mi od jedného mokré schnú náreku líca,
  Už ke druhému nová príčina kvíľu volá.
Nad vami zas tu musím ubohá já Sláva rodička,
  Odrodilí synové, horko na srdci plakať.
Že k človečenstvu prišlí za svú haňbíte sa matku,
  K cudzím, čo mňa potreť chcú, utekáte vrahom;
A mňa tupiť, v zlý žart a ohavný posmech uvádzať,
  Ba špatnou zlorečiť smíte mi ešte hubou.

Ništ nedbáte aniž, jak mrzký veľmi je úskok,
Čo k nepráteľským svých nechav ujde plukom.
Jak veľký je to hrích za vlastnú matku sa haňbiť,
A preklatými krivú reč na ňu ustmi kydať.
Ach, vtedy som dobrá a potrebná bývala vždycky,
Keď som vás na mojích dojčila prsmi rukách!
Keď som vás na kolíske milou uspávala pesňou,
A predňé žvatlať dávala v usta slova.
Keď som náležitú peč o súcú chóvu, o živnosť,
O šťastí a samé len vaše védla dobré.
Tenkrát za vlastnú ste sa nikdy nehaňbili matku;
Od cudzích ste ľudí vždycky ubehli ke mne.
Tenkrát prívetivou ste sa len prismívali tvárou,
Len sladkozňácé ustami ľáli slova.
Než včul už odchovaní a svému ku místu privédlí,
Keď vác potrebnej pestovateľky není,
Jak do vaších ráz hlav prezpoľné fúklo povetrí,
A klamavým ľahké zvrátilo modzgy duchom:
Za vlastnú sa nenávidenú haňbíte rodičku,
A k nadutým rúhať jej sa bežíte vrahom.
To hľa za ostudné vyslúžila som si chování,
Ten vďak, tú krásnú odplatu za mzdu berem!
Zdáž pri prvém radšej sa nemal vám príchode na svet
Krk vykrútiť aneb kosti na Tatru pribiť?
Aspoň vždycky nových ménej bych znášala trápeň,
Méň žáľov, méň zlej srdce bolesti žralo.
Než včul už odpovedajte, jaká vás príčina zvádzá,
Že proti svej toľkú máte rodičke nechuť;
Že k veľazáhubným utekáte nepráteľov hajnám,
A proti nej vzteklé rukma lapáte brane.
Toľkú zlosť, toľkú nehrozíte sa páchať ukrútnosť
Naproti tej, čo milý vám dala nekdy život.
Zdáli není som já dobrá, jako slušno je, matka?
Zdáli za mú haňbiť krásu sa nekde musím?
Zdáli není som též veľká na bohatstvo, na možnosť,
Slávu a rozlehlú po svete vládu širú?
Ejhľa o mej dávný a nový čas dobrote svedčí;
Svedčí, a zjavnú pravdu nemóže zapreť.
Ačkoľvek z predešlej od toľkých zašlo nemálo
Krásy pohrom; dosť tak predca som ešte milá.
Než jestliž' ku novému nedá sa mi póvodu žáľu,
Jestliže aj staršá vyjde ze srdca bolesť:
Hneď sa prvá opadlým navrátí spósoba ustám,
Od vysokého jaká jím bola stvorca daná.

Líca budú tehdáž peknejšé, nežli je rúža,
A zraky jasnejšé, nežli je hvezda sama.
Žádná mú tenkrát neprevýší krásu rodička,
Žádnej panne ze všech predku ve tvári nedám.
Kdežto která vatšá sa nachádzá matka na rodstvo,
Slávu a ohromnú vládu po tolko zemách?
Kdežto která tolkých, kolkých já móže počítat
Mocných a schopných velmi na všetko synov?
Kdežto která tolkým honosit sa je ve stave množstvom
Dcér spanilých, a všem pre svoju prácu milých?
I vždy, čo k najvatšej slúží jím pochvale, spevných,
Buďto radost, mračná buďto nalehne žalost.
Jak vznešenú mi to čest, jak hodnú pýchu dodává,
Ačkolvek ďaleká pýcha ode mňa vetrí:
Že v časoch už dávných zdedené od slávy se všetkou
Tak silnou rodinou méno to Slávy nesem.
Jak širokú aj včul rozkládám po svete vládu!
Bár sa mi od zhubcov zmárnilo tolko detí.
(I kde jaká ze všech, ku kterým utekáte, protivnic
V tejto mi blíž rovnat dosti sa móže veci?)
Já sa ne len k jednej pribitá sveta časti nachádzám;
Než ve troch mocnú jak pani berlu nesem.
Od zimného sahám k adriatskej hladčine Baltu,
Od lábských brehov až ke klukatému Donu.
Od Bílej sa na Chválenskú až Melčinu šírím,
Od Kumy prez Kaukaz pnem k Erivánu čelo.
Náš stolebý je Ural, náš Ob, naša Léna ohromná,
Náš Anadír a našlý v časti Kolumba Nuček.
Tu všade mój zní hlas, všade od slávíka milejšé
Každú chvílu mojích pesne sa ohlasujú.
Ba v ďalekých a nepatrácích ani pod našu berlu
Mocnárstvách slavné mé spevy ešte počut.
Slýchá jích Berlín a bohatší na zlato Londýn,
Slýchá nádherný pre svoju krásu Paríz.
A vše abych hlavné na pamat neprivádzala mesta,
Kde sladkými kojá v cudzine zvukmi uši:
Slýchá Cárihrad, velké sultánovo mesto;
Slýchá aj Teherán a hlava Chíny Peking.
Tak som já velká, tak možná Sláva rodička,
Tak rozprestranené po svete méno nesem.
I vše čo tak velavýbornej mne ze slávy prislúchá:
To všem prislúchá národa mého synom.
Prislúchá aj vám zdedené to všetko; a predca
Násilnou vlastné právo šlapáte nohou.

Zdáliž múdro činí, kdo svým opohrdne dedictvom,
 A k cudzému celou statku sa tiskne mocou:
Velkú, po predkoch došlú, zapovrhne majetnosť,
 A skrovnú v ľudském úhore škvarku hľadá;
Keď za celý háj dub, keď za hromovými nedotklý
 Ohňami dub zlomenú jednu haluzku bere.
A však predca vy tak veľkým pohrdáte dedictvom,
 A skrovnú v cudzém škvarku hľadáte poli;
Za zrutný háj dub, za perúnovskými nedotklý
 Bleskami dub ľudskú jednu volíte haluz.
Než ráz majte rozum, práznú zanechajte nemúdrosť,
 Od nepravých k vlastnej vráťte sa matke macoch.
Já vás chcem chybu zlú napravácích objať, a verných
 Poznovu medzi synov svého do lóna prijať.
A však darmo volám, nechcú sa blázni navrátiť,
 Nechcú tak slavnú matku za matku držať.
Iďte mi tehdy z očí kde sa kalné vodstvo sebírá;
 Kde škrekláci kričá, a vrany kráky vedú.
Noste ľuďom na znak preohavné úskoka méno;
 Noste rytú na čelách odrodilosti pečať.
Tak smutná za dlhý čas matka naríkala Sláva,
 Na staveném v modrej oblohe mračne seďác.
Tatry kolom trúchlé trúchlý roznášaly ohlas;
 Les lesu odpovedal, dol dolu, kopcu kopec.
Až černé sa na šír sem tam rozťáhnulo mračno;
 I hneď krídlorudý bil hrom a príval hučal.
Náramným sa i Váh i sivý Hron rútily vodstvom,
 A v hromadách mútné ňésly do Istra valy.

6.

SŤAŽOVÁNÍ MOJMÍRA.

Od veľkej nadutí výskajte si Nemci radosti,
 Že splnená jednúc vóľa je predca vaša.
Už som najvyššej u mojích hodnosti Slovákov
 Pozbavený, už som z knížata toľko človek.
Neb kráľ váš Ludvík takovému ke čínu donúten
 Násilnou mňa zhodil tejto ze vlády mocou.

Než čili na mne jaká k veci tej sa nachádzala vinna?
Náležitú aspoň reknite pravdu sami.
Jestliže svými zadosť preukážete slovmi, že všetko
Slušne trpím, ďalší prestane celky ponos.
Neb kdo čo zaslúží, znese rád; ale ťažko je predca
Veľkú bez všetkej príčiny haňbu trpeť.
Zdáli to prehrešení bývá, keď v míru sa šťastí
Krajny hľadá, a daná vrchnote víra chová?
Jedna pravá po celej rozesívá vlasti pobožnosť,
A z temného sa ľud blúdu ke svetlu vede?
Predca za prehrešení to samé sa pokládalo od vás,
Keď za také z moci som knížata číny zutý.
Nikdá tak skúpí náramne lakomci netúžá
Do svej nezmerné poklady skrýše hrabať:
Jak som já dychtil, jak som sa ve práci zanášal,
Má aby vždy stálý mávala krajna pokoj;
Mocnejšej v sebe bezpečná ponabývala vlády,
V orbe a zmáhání statku bohatstva došla;
Vycvičená v naukách, ve mravoch vzdelanosti dosáhla,
A k vatšému porád ménu a sláve išla.
I preto aj se vaším učiňácí úmluvu kráľom,
Pod pevnú jeho sám ochranu som sa vydal.
Radšej som ročné sa zavázal dáňky uvádzať,
A šťastný tráviť v míru se svými život:
Nežli do záhubnej častokrát vojny sa púšťať,
A s hotovou proti vám stáť vždy na stráži braňou.
Víru a sľub som pilne choval, čo mi patrilo, dával,
Ba množším ctíval výš toho kráľa darom.
A preto som nechcel do bojov Ludivíta mohutných
Knížata Chorvátov sám sa do konca zapľésť;
Nechcel som sa zapľésť do ukrutnej búrky, čo medzi
Volgárý a vašou žúrila nekdy mocou.
Já první ze všech panujúcich nad nami knížat
Kresťanskú som sám od seba víru prijal.
Prední síce prijal ju, ne však dobrovoľne, Samoslav:
Neb k tomu bol núten víťaza Karla mečom.
Najvatšú som peč, najvatšú snáhu nakládal,
Tá po celej by skór do kvetu krajne prišla.
Chrámy božé som podvíhal, bohatými nadával
Venmi, a potrebné jím veci všetky poprál.
I dvojo som zbudoval biskupství: jedno hučácou
Nad Moravou, a druhé od Nitry v Nitre mytej.
Kňazstva počeť hojný do slovenskej vlasti privában,
Živnosť a vzácné brával ode mňa dary.

Nad Privinou som sa smiloval, na kterého som hodnú
Podľa samovlastnej zásluhy kľatbu vydal;
Keď jemu patrácá sa po otcovi odňala částka;
A k tomu z vlasti musel vyhnanec ešte uťécť:
Že blúdné ze celej bráňácí vlády pohanstvo,
Navždy mi odporné navzdory všetko robil.
Než keď ste v častém sa primlúvali zaňho poselstve,
Že kresťan zostal, že klade chrámy Bohu:
Místo, porád novená, vaša u mňa naľéznula prosba;
Vzal som ho zas na milosť a k ľudu svému prijal.
Nitranské nazpátky celé knížatstvo navrátil;
A k nemu práteľskú lásku ve srdci choval.
Zdáli ku najvatšej to nemávalo pochvale slúžiť?
Predca za najvatšú všetko sa vinnu bralo!
Ejhľa vaší, cudzím nemilí, markrábi na blízkých
Postavení hranicách k záhube iste našej,
Na šťastí a celú vyššej do vlády idúcú
Krajnu nenávistným patrili vždycky okom.
I preto rozličných vyhľadávali príčiny zádrap,
Jak by ze knížatskej mohli ma vlády zraziť.
Podvodnou mňa rečou pred svým černívali kráľom,
Bez toho patrácím ťažko na slávu moju:
Že všelikú, čo je len možná, k tomu snáhu nakládám,
Bych sa vydreť z vrchnej ráz jeho správy mohol.
Až vposled veľké seberúcí pospolu vojsko
Sám nepredvidený znáhla do vlasti prišol,
A mňa na boj tenkrát nepripraveného prepadna,
V sídelném, ne však bez krvi, meste dobyl.
Z knížatského zrazil hneď prestola, všetku majetnosť
I všeliké za korisť poklady vojsku podal.
Krem toho aj, kade len ťáhol prez krajnu, nevinných
Bídne pooblupoval svého ze statku ľudí.
Však za to vzal slušnú, jako bol hoden, odplatu jak sám
Tak též ostatňé zástupy množstva jeho.
Nahrabané ani tak veľké ve Slovensku bohatstvo
Zpátky domov pyšní Nemci nevládli priňésť.
Neb jako prez českú do vlasti sa krajnu pobíral,
Víťazstvom nadutý myslel i túto premocť;
Myslel i túto premocť zbrojstvom, keď bránu mu predtým
Nábožnosť otevreť nechcela k panstvu Čechov.
Na hlavu bol potrený, a celé jeho omnoho počtom
Hojnejšé v krvavém lehnulo vojsko boji.

Sám aj mal buďtož' ve prehroznej bitke upadnuť,
 Buďto priísť v zajatí a v ruky otca Čechov:
Keď by nebol s haňbou ze bojišťa na omnoho ľahšém,
 Nežli jejích kone sú, žrebci do Bábor ušol.
Už včul poznávám, jak som bol veľmi nemúdrý,
 Keď som nešťastné s Nemcami spolky začal.
Poznávám, že i kresťanská sama víra za nástroj
 Vám slúží cudzé národy pod moc uvésť.
Neb ti, kterí od vás a vašého ju od kňaza prijmú,
 Aj poddanstvo musá na svoju krajnu prijať.
I kdo potom bude chuť mávať sa na túto obrátiť,
 Keď pre ňu najhoršé vezme si jármo na krk?
Radšej v otcovském tým vác zatvrdne pohanstve,
 Len by mohol bývať na svete voľno živý.
Ba k meču sáhne rukou a učácím túto duchovným
 Odporovať zbrojnou zavčasu počne silou.
Učte bez obmyslov, bez nástrah a zástery k panstvu,
 I skór tak márných vyplemeníte bohov.
Já ale už prednej zbavený hodnosti Slovákov
 Nestískám si a jej pre ztratu žáľu nemám.
Aspoň z tak mnohonásobnej som práce vyprahlý,
 Toľko pečí, toľkých do smrti zprosten otrap.
Len to mi ľúto, že už krajanom svým dobre činívať,
 A k šťasťú dopomocť možnoty dosti není.
Len to mi ľúto, že už božské, jako nekdy, ve toľkém
 Zdvíhať a ozdobovať počte sa chrámy nedá;
Keď mi celú nesytí rozchvátali Nemci majetnosť,
 A mňa do poslednej odrali zlobci kože.
K haňbe to síc nemalej slúžívá, jestli voľakdo
 Knížatskú utratí vládu a z panstva padá:
Než se mnou je ináč; nemusím sa u národa haňbiť;
 Zná, že takú bez všej príčiny krivdu nesem.
Pred Nemcí asnaď sa musím? ale čo mňa po Nemcoch;
 Nech len u svých prázný zlosti a vinny žijem.
Než ty synovče milý, Rastislave! mesto ma veľkým
 Knížatom ustanoven šťastne ve vlasti panuj.
Neprestaň stálý vyhľadávať národa prospech,
 Neprestaň pokojom krajnu ve vláde siliť.
Všetko čo som já bol dobré, obzláštne ze stránky
 Víry pravej, započal, zdarne ke koncu priveď.
Než takových si duchovníkov nezabudni opatriť,
 Čo zvyklou by rečou mohli Slovákov učiť.

Však merkuj, by ti též rovnú, aneb asnaď i horšú,
Než mne samému diví Nemci nehúdli peseň.
Merkuj, kniížatskú by ne len ti neodňali toľko
Dóstojnosť, ale aj tvé nevypichli oči.

7.

NARÍKÁNÍ RASTISLAVA.

Šťastí, ach šťastí! jak divno ty s ľuďmi nakládáš!
Jak hry a nezbedné z ních sebe žarty robíš!
Jedných na vlastném vždy chováváš lóne miláčkov;
Uzlovatými iných od seba bičmi šibeš.
Často na ništ súcím doprávᚠmnožstvo bohatstva;
Súcích v najhoršej bíde a núdzi moríš.
Nízkých podvíhᚠna slávu a berlu vynášáš;
Hodnosťou vysokých hádžeš od uhla dole.
Žádný tvej sprotiviť sa človek moci dosti nemóže;
Každý má sa čo báť obratu tvého kola.
Já som bol kráľom, ne ze tvej však prízne a lásky;
Než vlastné mňa na tú zdvihnuly cnosti vysosť.
Neb jak mój zbavení prám tenkrát vodca Slováci
Vážili zrast, a milú postavy krásu zreli;
Jak pritom údatnosť a schopnú zhľádali súcosť:
Hneďky mi kráľovskú oddali berlu do ruk.
Bol som tu vznešený, možný a na statky majetný;
Ze dňa na deň mi nové ľálo bohatstvo dary.
Bol som víťazský; meč mój strach a hrózu naháňal,
A ztuha báborské zástupy v bitke hubil.
Dosti o tom svedčí dobytý s mnoho mestami Víden;
Svedčá oblehlé darmo Devína hrady.
Než včul všetko slepé naopak si prevrátilo šťastí,
A z veselej smutnú zles' mi zahúdlo peseň.
Som ze kráľa vazeň, som z tak možného chudobný,
Z tak slavného slepý víťaza podrobenec.
To preto všetko že som krajanov svých voľnotu hájil,
A v cudzém nechcel jím krky járme nechať.
Zradný, ach trikrát zradný vnuku! (hróza vyreknuť)
Tys' predňú ku mojej príčinu zkáze podal.
Tak sa mi odsluhuješ? takóvú za to odmenu dáváš?
Sám že som obšírnú krajny ti částku poprál;

Kráľa ťa ustanovil, nemalej sily vojska odevzdal,
Bys' proti zlým hájil končiny vlasti vrahom.
Než ty si v úzkosťách sa pod ochranu Nemcom odevzdal,
A mne samému celú obranu vlasti nechal.
Zdáli si ten pre taký nezaslúžil výstupek úmor?
Já na který som chcel z úkladu sám ťa udať.
Než tebe vševládné tenkrát poslúžilo šťastí,
A mňa do nastrojených vrhlo samého tenat.
Tu mňa si žížňácím po mojej krvi Nemcom odevzdal,
Bys' tak najvatšú lásku vyzískal u ních.
I hneď pomstevný zaslal mňa do Rezna Karolman,
Pod strážou ve tuhých obkovaného putách.
Tam ve slepých som tmách a ohavném veľmi žaláre
Až do samého vazeň príchodu kráľa chovan.
Bez všetkého zatým do mojej on krajny vrazácí
Odporu, do svej bral mesta a hradby moci;
A všeliký poklad, všelikú mi dokonca majetnosť
Zlúpácí, bohatý zpátky do vlasti ušol.
Než jako kráľ Nemcov Ludvík sa do Rezna privézol;
V ťažkých nás reťazách pred seba kázal uvésť.
Nastal súd. Prední jeho Franci a Bábori hneďky
Zňésli sa medzi sebou, a mňa prirekli na smrť.
Zbývala časť Slávov, pod kráľa čo vládu patrácí
Z rozličných končin množstvo priňésli darov.
Aj tým právo dané je ku veľkej radde prisadnuť,
A proti mému kruté náleze hrdlu vyňésť.
Však tito rozpakujú na pochybných v úsude mysľách,
A hroznú sa bojá výpoveď ustmi vyňésť.
Trikrát sú silení, aby mój podpísali úmor;
Trikrát sa mňa na zlý zdráhali úmor udať.
Než keď len zlobiví aj ďálej nútili Nemci;
A k tomu ešte krutou zhrážali mocne braňou:
Čož' mali už si počať? jako násilnosti sa opreť?
Aj sami ke hroznej poprave heslo dali.
Syn smrti už som bol; než tys' mi poslúžilo šťastí,
A ztratený istej vydrelo żkáze život.
Jestliže však šťastí menovať sa opravdive móže,
Čo stokrát horšú od smrti bídu nese.
Neb sám ze všetkých sľutujúcí toľko sa Ludvík
Tú mne milosť udelil, že mňa živého nechal:
Však zato rozkázal mi ujať zrak a svetla vypáliť,
A v reťazách i krutém večne žaláre moriť.
Tehdy ma do hroznej katové hneď vľékli mučárne;
Rozhoreným železom pálili zhurta oči.

Ukrutný tu škrk povstal jako sádla nad ohňom,
Neb jako keď by kováč tešľu ve studni kalil.
Černošerá sa tedáž vókol mňa mrákota zňésla,
A hrozná ranené trápila smysly bolesť.
V tom ťažšé na nohách a rukách zakujúce putiska,
Ve stálé vazení zamkli do tejto chyže.
Včul teda vyslepený a ode všeho ľudstva opusten,
Lútým som Nemcom posmech a srdca radosť.
Nikdá už vácej spanilé teba, slnko, neuzrem;
Tvé do mojích by jamek prúhy nadarmo bily.
Ty tmy plašíš, husté rozeháňáš z oblohy stíny;
Mým však nevládáš temnotu zehnať očám.
Vác nevidím ani hvezd, ani rastúcého mesáca;
Neb moje večnovekou usnuly svetla nocou.
Nespatrím ani už slavná teba, krajno Tatrancov,
Nespatrím ani vás, tak mne Slováci milí.
Jakživ nezhľádnem veľapevné hradby Devína,
Jakživ nábožný otče, Methode, teba.
Tak ďaleký od vás a ode všeho ľudstva našého
Rozbídný povedem v závore tejto život.
Sem trúchlého tešiť neprijdete nikdy, Slováci;
Mój ani keď zemrem nesprovodíte pohreb.
Mé tuto zahrabané v prezpoľnej Bábora krajne
Medzi čirými budú Nemcami kosti ležať.
Než načo táto reťaz? načo ťažké sú mi putiska?
Čo strašné mi porád brinkoty spósobujú.
Buď na pravý, buďtož' na ľavý sa bok údami pohnem:
Bok vždy zabrinkne pravý, vždycky zabrinkne ľavý.
Bár na nohách a rukách i na bídném hrdle ukrutných
Mať nebudem krúhov; predca neujdem inám.
Buď by ma aj strážní, sami buď by ma pustili otci:
Kam sa slepý pohnem? kam sa na cestu vydám?
Keď s palicou (verným jediná včul táto je vodcom)
Sotva po tak tesném tomto žaláre chodím.
Však čo by aj mňa Dunaj do Devína a vlasti zavézol;
Predca Devín a celá vlasť bude len mi žalár.
Čož' mi naplat bár bych sa po vážských buďto po hronských
Koňmi vozil dolinách; krásu nezrem-li jejích.
Čož' Tatry ohromné, čo vinohrady platno, čo rodňé
Úhory naštivovať; jestli mi ve tme ležá.
Než čo pravím, že by ništ platné to nebývalo všetko?
Keď by mi predca nejak bývalo všetko naplat.
Aspoň bych dýchal ve slovenském voľno povetrí,
Aspoň bych krajanov tam hlas a pesne očul.

Darmo je však; nebudem ve slovenském voľno povetrí
  Dýchať, aniž krajanov tam hlas a pesne slyšať.
Len tu musím trápiť sa v ukrutném tomto žaláre,
  Žádostný až hosť smrť mi odejme život.
Než ty veľavládný na nebeskej oblohe Otče!
  Teš mňa zatým v toľkých postaveného boľoch.
Daj všelikú úzkosť, všelikú mi tu bídu prevýšiť,
  A k sebe čo skoršej ze sveta tohto volaj.
Pros ty dobrozvestný, včul už oslávenče, Cyrille,
  Má aby vyslyšaná od Boha prosba bola.
Vy však Nemci takú aspoň preukážte mi lásku,
  Na hrobový ty malé rádky napíšte kameň:
Ve hrobe tomto leží Rastislav, kníža Slovákov.
  Že tlačenú bránil krajnu, o svetla prišol.
Brinčácou reťazou a krutými zapulnan okovmi,
  Až do samej smrti bol zlém ve žaláre moren.
Kdos'koľvek vysoký hodnosťou: z príkladu uč sa,
  Že ztratiť aj hodnosť aj svoje móžeš oči.

8.

LÚČENÍ SVATOBOGA SVATOPLUKOVIČA,

ZOBORSKÉHO PÚSTEVNÍKA.

Dobre sa maj svodná sveta márnosť, dobre sa bratri,
  Dobre sa ostatní majte Slováci mojí!
Už som kráľovskú zahodil vám od seba berlu,
  A zhola už na iný dal sa na púšti život.
Ništ ani som se sebou nevzal z toľkého bohatstva,
  Len to čo mé vlastné bývalo jedno pobral.
Neb jako v nešťastnej vposled som bitke prevýšen,
  A z mých najvatšá lehnula částka mužov:
Ništ inšé ubohému tu už nezbývalo vácej,
  Len buď smrť, buď uťécť a hlavu z pótky uňésť.
Však radšej vyvolím si hrdinský od meča úmor;
  Nežli sa na špatný útek hanebne vydať.
Neb si myslím, keď som ztratil už ráz kráľovu berlu,
  Že ztratiť aj prázný slávy je dobre život.
Tehdy sa prez padlých a hromadné kopce na bratra
  Vzteklo valím, aby má smrť z jeho prišla ruky.

I hľa naráz kalnej hustá tma sa mysli vyjasní,
  A prudkého celá prestane srdca bolesť.
Nesvečného tedáž nabažím sa tu súboja s bratrom,
  A v sebe vnútri badám vnuk ze bojišťa uťécť.
Sám i žrebec trikrát do neslušnej pótky rozehnan;
  Trikrát výš sepatý zpátky sa vždycky vracal.
Čož' mal som si počať? Zachopím sa zhurta na úskok,
  A z lútej maninou jak strela bitky letím.
Nastala noc, čisté ligotať sa počínaly hvezdy:
  Na známý keď som breh vody Nitry došol.
Jak si tu odpočinuť, smad a vrúcú žížeň uhasnuť,
  I znovaného popásť žrebca na tráve hľadím;
Zahryze mňa svedomí, nepokoj sa do srdca prirútí,
  A strašná po celej hurtuje búrka mysli:
Toľko že údatných v nepravej moja pýcha a márné
  Berly požádání zmárnily pótke mužov;
Toľko že som ľudných pohubil mest, toľko nevoľných
  Rozmetaným ohňom na prach uvédol osad.
Toľko poľ obsátých rozcúpal a úrody zlúpil,
  I hroznej, až strach k výreku, zpuste vydal.
Krajnu celú oslabil, moci zvľékol, a týmto pomáhal,
  Skór aby súsedné mohly ju vojska dobyť.
Tehdy želím a nenávistné účinky preklínám,
  I mnoho sa pre také sám seba zlosti viním.
Než keď tak slušné za predešlé číny bolesti
  Mňa trápá, a z očí v hojnote kapky lejú:
Ejhľa naráz divnou sa nebeská obloha žárou
  Osvítí, a do mých padne mi ohlas uší.
Já sa celý strápím, a s veľkým úkazu žádosť
  Poslúchám trasením, sám ale takto volá:
Kráľovskú zbrojstvom snážil si sa berlu dosáhnuť;
  Kráľovská od tvej berla uťékla ruky.
Krem toho aj vlastnú utratil si všetku majetnosť,
  O vlastné v krvavej bitke dedictvo prišol.
Včul teda nešťastí ke šťastú svému užívaj;
  Berlu hľadaj, čo tvým nikdo nevezme rukám.
Já hlasu poslušný ve pochybném srdci premítám,
  Jak by taká najskór mohla sa berla naisť.
Nemnoho však myslím, neb hneď jako od Boha poslá,
  K tej veci najlepšá, prišla mi radda na úm:
Od sveta sa vzďáliť, ľudských od spolkov odebrať,
  I všem neznámý vésť na budúcne život.
Válečného tedáž kam najďáľ žrebca zaháňám,
  Zlý meč a ostatňé zbrojstvo do Nitry hodím.

Rúcho celé zamením, nádhernú ozdobu zkládám,
 A sprostú na své oblečem údy huňu.
I hneď na zvýšný a predtým dobre mi známý
 Tento Zobor v nočnej sám sa tichosti berem.
Sotva začerveňalú predesílala zornica žáru,
 Už som na zvolenú k bydlu vychádzal horu.
Zrázu tu nábožných troch pústevníkov uslychnem
 Slavné prospevovať v jaskyni pesne Bohu.
Tam teda bez baveňá chytrými sa krokmi zanášám,
 A vrúcnými také ustami prosby lejem:
Nábožní mužové! do vašého ma prijmite spolku;
 Já s vami chcem prísný vésť tu na púšti život.
Tak povedám, a však rod a vlastné méno nereknem:
 Neb toto som do samej až smrti vždycky tajil.
Ti k sebe prijmúcí mňa suchou občerstvili chóvou:
 Že zcela už zmorené zhľádali údy moje.
I hneď do práznej na druhú stranu jaskyne védli,
 Kde svoje Pravdoslav kosti nedávno zložil.
Vchod po bokoch zeleňal sa mochom, do vysosti lezúcím
 Breštanom opletené od hora bledlo čelo.
Pred ňou kríž a hrubými kolom ratolesťami husté
 Nad hvezdnú sa temer spínaly výšku duby.
Od zadu dostupný veľažárným slnka pableskom
 Bol trávník a planých kde kde nekoľko hrušek.
Na prostredku malá, ale pústevníkovi veľká,
 Rídkým opravená stála zahrádka plotom.
Stok tu i nezchádzal, neb v jedném lúčiny kúte
 Od zlata čistejšá ťékla ze žrídla voda.
Kvítí rástlo kolom, ľúbežnou dýchalo vóňou,
 A steblom obložený dávalo prúdu zrubek.
Tehdy do nej núter zohnúce sa hlavmi kročíme:
 Nízké že sklepení zrastu našému bolo.
Tu hľa naráz do očí vatšé dva mi obrazy padly,
 Padlo nekoľko iných, aj kniha padla sama;
I človečá hlava padla, i kríž z nej výšky idúcí,
 Z kolnej vykresaný tento i táto lipy.
V tom starší ze druhov, čo ma sem doprovádzali rádi,
 Hostislav takové ustami začne slova:
Ten žaltár, ty modlitby a ten vydan od Boha zákon
 Sám nebohý písal, písmu Cyrillom učen.
Tento Božého milý Syna obraz, jak sa na púšti
 Postil, a zlého mocou hnal do prepasti ducha;
Túto Rodičku Božú, a visácích po stene dávných
 Tvár pústevníkov líčila štetka jeho:

Neb veľanábožným cvičený bol v malbe Methodom
S toľkou zdarnosťou, všech že prevýšil iných.
On krásnou stavané od tohto a od brata chrámy
Ozdoboval prácou a vtipu svého darom.
Od neho má Privinov, má hlavný cirkvi moravskej
Sám i velehradský od neho kostol obraz.
Než pozatým keď sa k veku už staršému doblížil,
A príliš znovaná už mu oťažla ruka:
Od ľudu odstranený do tichého sa zabral obydla,
I prísný védol v jaskyni tejto život.
Keď teda tak veľká pústevníckého ťa rádu
Chuť jímá, buď náš tejto ve skrýši brater.
Buď svetu neznámý, živ buď tu na púšti nevidný;
Tým však známejší večnovekému Bohu.
Vrúcné odsílaj na nebeskú oblohu prosby,
Nábožné spívaj pesne ze srdca Bohu.
Božské rozvažovať neprestaň pravdy na mysli,
Hľaď horkými celé kapkami vinny umyť.
Nezbedný skrovnou a planou len toľko zaháňaj
Hlad chóvou, krotené póstami trýzni telo.
Stále bojuj se sebou, buď nad žádosťami víťaz,
A slavný v nebesách tak si dosáhni venec.
Rozpovedá; i tedáž se mnou sa bez odkladu všetci
Rozlúčá, a do svých pospolu jaskyň idú.
Já hneď kľaknúcí vysokému na oblohe Pánu
Díky činím, že také ráčil obydlo popráť.
A k tomu ešte za dar mocnej ho milosti požádám,
V mém aby som pevný úmysle vždycky trval.
I v tom nábožná mňa zapálí vnútri horúčosť,
A všeliký márnej túžby uhasne plameň.
Len k Bohu láska horí, božská len toľko samotná
Služba teší, a celá len v nebi má je myseľ.
Tak sa ve všem premením, tak ve všem zrázu preinším,
Že Svatobog Svatobog vác tu dokonca není.
Šťastné nešťastí! predešlých že ma zprostilo trápeň,
A zbúrnému pravú útechu srdcu dalo.
Neb zdáliž to život šťastný, keď vždycky bezuzdná
Se človekom žádosť jak more búrka metá?
Zdáž to život šťastný márnú sa na berlu dobývať,
A smrti bezvinných dať na tisíce ľudí?
Zdáž to život šťastný širokú nad krajnami vládu
Mávať, i stále braňou pod moc uvádzať iné?
Zvíťazeným pyšné ukládať rozkazy kráľom,
Svój ale obkovaný sám sebe bývať otrok?

Čo platné veľkého kopívať statku bohatstvo,
Jestli krutý ťa pritom kat nesytosti mučí?
Čo platné vysokó zdvíhať si na hvezdy paláce,
Keď skoro len v nízký do hrobu klesneš obyt?
Čo platný zlatohlav? čo zbyt všeho, jestliže tenkrát,
Keď sa iní radujú, strach ti ve srdci klope?
Čo platná rozkoš? čo prečastá hostiny skvostnosť,
Keď sa po ních sladkosť ráda na horko mení?
Čo platné honosiť z vysokého že rodstva pochádzáš,
Keď si ty sám horší, nežli je sberba ľudu?
A hľa to mňa vlastnou trápívalo nekdy mučárňou,
Keď zradnému celú som svetu víru choval.
Ó jak šťastnejší! ó jak včul omnoho lepší,
Než býval predešlý, mám tu na púšti život!
Preč vetrová žádosť, márná preč túžba za berlou,
Putmi sevren podlý vác sebe nejsom otrok.
Sám sebe už som kráľ, vlastný sebe toľko panovník;
Sám sebe rozkazujem, zákony sám si plním.
Som jediný si vodec, jediný i ve pótke bojovník,
Sám i ovencovaný ven z boja víťaz idem.
Šťastný som nad míru boháč, že na úplne vlastnou
Uspokojen mírou ništ sebe nechcem iné.
Jaskyňa má je palác a opevnen hradbami zámek,
Hrádky ty medzi plotom statky a panstva celé.
Kráľovský šarlát a drahé ze zlatohlavu rúcho
Táto je ustrojená rukma sedláčky huňa.
Za stríberný rád jediná len miska mi slúží,
Vykrojená za zlatý je z buka číša pohár.
Kráľovské hody sú, čo malá zahrádka, čo plánky
A kry nesú, i čo zem v lóne koréňky rodí.
Kráľovský nápoj čistejšá od skla vodička,
Čo z mihavého na kraj lúčiny stočku plyne.
Najvatšá rozkoš, najvatšá útecha vernú
Len jedinému nebes Pánovi službu konať.
I zdáliž sladšé od tej byť rozkoše móžú
Tak draho zaplatené rozkoše králi vaše?
Tu preblahoslavený je pokoj; tu tichosti samotnosť;
Ništ nepočuť, krem spev vtákov a listu šuchot.
Tu stálá ve svém bezpečnosť sídle prebývá,
Tu všeliké márné odtuchu práce majú.
Žádná už vácej ma netrápí úzkota srdca,
Nesvírá ani strach, zlá ani hrózy muka.
Nekrútí ma pečí a ničemných búrka starostí,
S mou ani o príkré netrepe skalska loďou.

Už som slávu hrdú a svetskú pošlapal hodnosť,
  Už márnohlúpú pod nohy pýchu hodil.
Už zhola som prázný od vlastnej podvodu lásky,
  Prázný od klamavej zaslepenosti mysli.
Zrak mám napravený a predešlej povlaky zprosten,
  Dobre čo som nevidel, včul dobre všetko vidím.
Nejsom vystavený žúrácím pohromy vetrom,
  Žádné už hlbší pád ke mne právo nemá.
Žádnú vác mrzutosť, žádnú vác ostudu neznám:
  Všetka je už zvalená z mých dolu ťarcha ramen.
Ništ inšého nemám jedinú len k výbave prácu;
  A však tá sladkú útechu práca nese:
Stále totiž vernú bez všetkej ľudstva prekážky
  Najvyššému nebes Kráľovi službu konať.
Stálé též vždy činiť za predešlé vinny pokání,
  A v horkých spláknať hríchy a zlosti slzách.
Jak mi je príjemné, buď skór než zornica vstává,
  A svým neštebocú vtáčata ešte hlasom,
Prospevovať ranné ve tichej tuto jaskyni pesne,
  Nábožný čo učil nekdy ma chlapca Method;
Buď spevom odbaveným na slobodném venku povetrí
  Pred vysokým krížom vrúcne modlitby konať.
Zlosti za své lkání a bolestné srdce vyľévať,
  I vlažnými z očí kapkami líca kropiť.
Jak mi je mílo potom, keď vyššé jaskyňu slnko
  Osvítí, a šeré bleskami stíny vyvre,
Písmo božé čítať, ze knih čo Cyrilla prepísal
  A zložené ve slepém Pravdoslav okne nechal.
Odkáď najvatšú sa učívám na svete múdrosť,
  Najvatšé umení znať sa samého seba.
Jak mi tu sladko potom, keď ráz vypolednilo slnko,
  A skvúcého chytrým stred neba došlo vozom:
Své pústevnícké a samej od prírody toľko
  Upravené z lipovej misky požívať hody.
Však mnoho chutnejšé od hodov Rastislava kráľa,
  Keď ze Solúna pošlých ctil na Devíne bratov.
Tak neteší v lútej dobyté víťazstvo porážke:
  Jak tu teší v hustém chládku po háji chodiť.
Včul si koréňky hľadať, lesné včul stromky obírať,
  A k zimnej dopadlé chóve koristi nosiť.
Včul zase, keď sa večer chýlí, o zahrádku sa píliť,
  A skropovať vedenou ze stoku hrádky vlahou.
Pri všetkém ale nábožné zním ustami pesne,
  Pri všem podvihlú mám k Bohu vždycky myseľ.

Jak veľkou na tichém poplesávám srdci radosťou,
Černošeré keď noc krídla rozestre na zem:
A v čase pošmúrném voňavej blíž lipky seďácí,
Márnosť rozvažujem všech sveta tohto vecí;
Než v jasném rosnej u praméňka na tráve posádlen
Výšky, prez otvorenú čistinu zrakma točím;
A v patrení na mesác, na posáté v oblohe hvezdy,
Nezmernej sa divím Stvorca našého moci.
Rozvažujem koľká ve nebeskej vlasti je krása,
Keď tyto už v toľkej kráse sa svetla meňá.
Tak sa bavím a duchom v nadhvezdnej sláve prebývám,
Až sa celá ve svatém rozpalu zažne myseľ.
Tu hneď ľúbohlasú zapopádám harfu, a chválné
Ve svorném spívám súzvuku pesne Bohu.
Všetko mi odpovedá, a na vókol všetko radostnú
Ve hlučném dává ohlase chválu Bohu.
Tú hľa tu prácu konám, i budem tú prácu konávať,
Zrázu dokáď večný sen mi nezavre oči.
Len ty veľavládný na nebeskej oblohe Otče!
Svého malú prijmaj laskavo službu sluhy.
Zhľádni na líca mokré, na uprímné zhľádni pokání;
I predešlé odpusť vinny a blúdy moje.
Za ztratené vládarstvo, za časnej pozbavu berly
Tam v nebesách večnú nekdy mi slávu udeľ.
Dobre sa už teda maj, svodný svete, dobre sa márnosť,
Dobre sa rozfučané pyšnoty majte vetry.
Ach beda, že skór vás a vašej som šálby nepoznal!
I množšé trávil bez všeho zisku roky.
Dobre sa majte milí bratové, obzláštne ty starší,
Najvyššú sám veď správu a šťastne panuj.
Jak prv som ju nevoľky, tak už včul voľky popúšťám:
Neb mój s tvým čarovať nechce dokonca život.
Dobre sa ostatní v každej dobe majte Slováci;
Nikdy ma už vácej neuzrete medzi vami.
Já si iné tu neozbrojený kráľovstvo dobývám,
Vác čo mi násilnou nikdo nevezme rukou.

9.

NA SMRŤ ALEKSANDRA RUDNAYHO,

ARCIBISKUPA OSTRIHOMSKÉHO.

Tehdy Aleksander najvyšší cirkvi uherskej
Správec už usnul a své do hrobu kosti zložil?
Ach, nemoc ukrutná morovú všade zkázu lejúcá,
Čo z horkého si k nám východu z Hindu prišla,
Dosť nemalas', mrtvých po celej že si vlasti tak husté,
Tak sa na výš pnúcé nastlala kopce ľudí:
Než jeho aj muselas' prehrozným ešte sa dotknuť
Mordom, a k nezmernej pohrome vraždu pridať!
Žále na žále, bolesť na bolesti, na náreky nárek
A strašlivohlučné kvíle na kvíle plodiť!
Ništ ani nábožnosť, ani krásných tak mnoho cností,
Ništ ani tak veľká potreba nehla tebou:
Najvyššému abys' neublížila otcovi cirkvi;
A zlým kam najďál od neho ťáhla morom.
Len si ho neskrotená a príliš besne fučácá
Lútico násilnou ze sveta zňésla ranou;
Náležitý za prach nevidácá medzi darebným
A vznešeným rozdíl svej vedľa pravdy činiť.
Tak slavného si zňésla; zatým obchádzala inších,
Túto čo zem nejsú hodni tu nohma šlapať.
Už vzácná nebesám, vzácná svetu pre svoje cnosti
Bez všetkého leží cítu na deske hlava.
Už jasné, čo celej vác než jemu svítily krajne,
Na vždy sa večnovekou zavrely svetla nocou.
Už nad mad sladšé, hromové nad treskoty prudšé,
Prez časy všetky nemá zamknula usta tichosť;
Usta, čo ve vlažných horlivosť, ve blúde tonúcích
Svetla pravého milú vládaly svícu zažať;
Ba skaličí a tuhú kameňov zátvrdlinu makčiť,
I z divokých krotké zvírata mohly robiť.
Už sú zdrevnatené, ze kterých tak veľmi sa hojná,
Tak bezepríkladná štedrota ľála, ruky.
Toľko nerozdešujú sa dubov pod haluzmi seďácí,
Keď pri samých jasný blyskne Perúna oheň:
Koľko sa Ostrihomom vládnúcá strápila matka,
Keď nesytá ostrou smrť sa ho dotkla kosou.

Čím vatšú si na ňom šťastá zakládala nádej
A skorší dávnej úfala bídy konec:
Tým horšé ubohej poprerážaly srdco bolesti,
Tým slz horkejšé tiskly sa kapky z očí.
Však sa netoľko samej takový žáľ matky dotýká;
Než na celú rovná trúchlota krajnu padá.
Nad ním ľud, nad ním každý též od ľudu vyšší,
Sám ano najvyšší plač vede vlasti otec.
Krem tých nábožnosť po prsách sa dlaňma perúcá,
V černém pristrojená rúchu na pohreb ide.
Z bílých upletené lalií a prehojne tečúcích
Od slz pokropené na slychy vence sype.
A spolu v nezmerném prítomných spolku naríká,
Až všetkým prejaté od horu srdco puká.
Múry ba neskonané veľkého ku obdivu chrámu
Zdály sa trásť a divý huhlotu dávať ohlas.
Sám trúchlý kalným široké prez výmoly vodstvom
Hnal sa Dunaj, sám Hron strašlivo zmúten hučal.
Slnko začerveňalé krvavými sa rmútilo ustmi,
A mdlá nad parenou kúrava stála zemou.
Však bez náležitej a slušnej príčiny toľko
Náramných v belasé oblaky nejde plačov;
Toľkú ustrnutá sama príroda darmo necítí,
Darmo danými na jav neklade znakmi žalosť.
On mal všetko čo mať, všetkým jako zornica skvel sa,
Čím skveť a len žádať sám čo si móže človek.
On veľký na rozum, na neklamný rozsud a múdrosť,
Na vtip i na predrahý všej učenosti poklad,
V nesnadných a v zapletených nad míru obratný
Jednáňách a plných k rozhodu ťarchy vecách,
Prez každý, čo sa len ve kňazském úrade koľvek
Najde, stupeň rádným bez skoku bral sa krokom.
Až hore k najvyššej a jeden rímského od otca
Toľko o schod nižšej prestola česti vyšol.
I všade najlepšá ve konání správa uprímnú
Chválu a náležitú získala slávu jemu.
Prám jako svíca iným keď jasné svetlo vydává,
Od vlastného zatým svého sa ohňa troví:
Tak plameňom vrúcej ke druhým on lásky horácí,
Nikdá na vlastný sám neprehľádal osoh.
O spasení sverených a obecné prospechy vlasti
V dennej i v nočnej stajne sa práci moril.
Zvlášť ale keď na prvú tu u nás už vykročil hodnosť
A hlavné prednej cirkvi pravidlo ujal:

Kdo v stave dosť vysloviť? kdo je ve stave dosti vyhlásiť,
 Jak vysokoslavné pred seba číny zabral?
Sídľácích dosaváď až v cudzine otcov a starších
 V radde pomocníkov na svoje místo nese.
Nádherné stavaňá na budúcé týchto obydla
 A príbytky samej matky ve lóne klade.
Náramný, hlavný, jakového nevídala krajna,
 Chrám zdvíhá a na výš v oblohu múrmi žene.
Chrám, na který mnoho svet pre ohromnú veľkoty zrutnosť,
 Krásu a nezmerné poklady mal sa dešiť.
Tam všeliká jeho peč, všeliká jeho išla majetnosť;
 Málo ze tak hojných zostalo preňho vecí.
Matka viďác toľkú bez všetkej odtuchy snáhu,
 Toľké neznovanej štedroty dážde pršať:
Hneď paťkrát padesátoročé ven žálc vypúšťá,
 V mysli sa rozveselí, a k nebu takto volá:
Živ buď Aleksander najdražší tento miláček,
 Najvatšá dosaváď rozkoš a pýcha moja!
Živ buď šťastne! zakáď počatý nedokončuje kostol,
 A mne tu hodnejšé k prestolu místo nedá.
Ostatňé i dokáď starodávné všetky bolesti,
 Všetky prezlými ťaté časmi nezejme rany;
A mňa na jasnejšú nepovýší omnoho slávu,
 Než kedy som predtým od zniku svého mala.
Tak žádá; ale smrť vždy hluchá žádosti neslýchá,
 Povždy slepá na osoh neb ztratu nezre okom.
Na prostred začatej ukrutnica práce ho znášá,
 A vznešené brání dílo ku koncu privésť.
Matke radosť a plnú zaopatriť nepraje slávu;
 Zpátky do obnovenej zas ju bolesti nese.
Však čo takou si zvédla ranou? Žáľ síce si matke,
 Než jemu len vatšú tým si priňésla radosť.
Bár toľká si mocou; lepší on predca je víťaz,
 Keď prach a rozborené toľko ti bydlo nechal.
Než duchom a krásnou nepremohlých od teba cností
 Vyprovoďou k hvezdným ve plesy uhlom išol.
Odkáď, bár by sa aj vlastná mu podávala vóľa,
 Predca by sám nechcel do sveta zpátky prijíť.
Tam za prestáté unováňá, práce a zbožné
 Tristokrát vatšú odmenu skutky bere.
V sídle oslávencov jasnejšém nežli je slnko
 Z neprebranej božské rozkoše studne pije.

Tak teda po složených ošťastnen krehkoty údoch
Dvojnásobne je už časne i večne živý.
Časne pre cnosť a pre tak nezmerné zásluhy v ustách
Nezhynulej kvitnuť vždycky povesti bude:
Večne novú pridaný do nebeskej slávy za hvezdu
Svítiť a v nezmenném jasne sa blesku mihať.
Zlož teda matko bolesť, uskrovnite mešťani žáľu,
Nad šťastným, jako on sám je, neslušno plakať.
A však i včul veľká jeho k vám neprestala láska,
Aj včul o váš prospech bez peče ešte není.
Jak naporád vrúcné tu za nás modlitby vyľéval:
Tak tam i pred blízkým prestolom Otca prosí;
Otca prosí, aby všech ve svej vždy milosti chovával,
Pred zlým ochraňoval, v bíde a núdzi tešil.
Než my aby sme pravú nikdá neopúšťali cestu,
A premenen v dobrém do smrti védli život.
Otca prosí, aby ovdovelú skór cirkev opatril
Pastýrom, čo by dať bol v stave chrámu konec.
Matka milá aby tak hojnejší omnoho prestol,
Omnoho jasnejšú než kedy slávu mala.

10.

NA SMRŤ JURA PALKOVIČA,

KANONIKA OSTRIHOMSKÉHO.

Jestli kedys' trúchlú tatranská spívala Umko,
Včul naozaj trúchlú ustami zazni peseň:
Neb nikdá vatšej nebudeš mať príčiny žáľu;
Nikdá hroznejšá srdco nesevre bolesť.
Ejhľa prevýborný už ten muž Palkovič usnul,
A zbavenú ťa svej podpory v bíde nechal.
Nad ním jak vatší tak i menší rovne Slováci
Rozplakaní horké na škrane kapky roňá.
Matka ba Sláva jejích, začujúcá náreky, bílé
Vyzľéká a šeré na pleca rúcho bere.
Zapletené v krásných vrkočoch naprosto vyvíňá,
Sem tam roztrásá a k zadu hádže vlasy.

Včul zase rukma lomí, včul zas prsa pasťami ráňá,
A vrúcé od očí slz dva potôčky leje.
Tak veľarozželená i celej ve tvári obledlá
Svój ke svých pripojiť náreku nárek ide.
Mrtvinu objímá a slanými ju lejmi kropácá
Pospolu náramné kvíle neborka vede.
Jak by nevédla i jak smutní by nevédli Tatranci?
Keď toľká ztrata jím z úmoru prišla jeho;
Keď toľká rozkoš, toľká jak bublina vodná
Zmizla radosť, a samá nastala srdca žalosť.
On všelikou svítil jako žárná dennica cnosťou,
Svítil jak pochodeň všej učenosti vedou.
Však najvác umením, čo sa týkalo stránky Slovákov
A z rodu týchto bratov skvel sa jak ohňa plameň.
On zručený sebe ľud ze klepet záhubca vydíral,
A z blúdnej na pravú k Tvorcovi cestu vodil.
On hlboké z veľkej na podiv pilnosti mudrctvo,
Z veľkej sa množší rok bohoslovstvo učil.
Prospevoval vlaského Duchovné vešťca Divadlo,
Tak dobre slúžácé k náprave zlého mravu.
Ďáľ nesnadnejšú vzal pred seba prácu: na čistý
Božské prekládať písma rodáka jazyk.
Dosť obojí tu nemal poprevádzať šťastlivo zákon:
Než vlastným i na svet nákladom ešte vydal;
A dvojitých v krásnej i trvácej vazbe uprímným
Rozdaroval krajanom na sta a na sta kusov.
Štedroty konca není! Koľké z nej uzrely svetlo
Díla iných! koľké ďáľ maly ešte videť!
Aj tvoje, Umko, jaké si mi pred ním spívala pesne,
Tou jeho tak prajnou išly na svetlo rukou.
Najmnožšú s veľkým podstúpil prácu Slovárom,
Než ho ponapravený úplne k tisku podal.
Najmnožšé knihoveň ho trnavská stála nování,
Než sa celá v dobrý mohla porádek uvésť.
Koľkú nakladenú mával podľa úradu ťarchu:
Koľkú též milerád aj mimo tohto nosil!
I prám jak široký sa Dunaj vždy po výmole rútí,
Stáť ani len na malú v úteku chvíľu neví;
Val za valom spíchá, za vlnou vlna hýbe a prední
Zlev stihaný zadním stále sa tiskne zlevom:
Tak mnohonásobná sa mu rúcala práca na prácu,
A z dňa na deň vybaviť nútila jedna druhú.

A však obratnosťou, píľou a na všetko presúcou
　　Schopnosťou každá svému ke koncu prišla.
Tak veľký ale už pominul muž a do hrobu ľahnul,
　　Tomto čo mal bývať na svete večne živý;
A vlastnému porád ne hlavou len toľko samotnou,
　　Než prajnou i rukou národu dobre činiť.
Už pominul muž tak veľký a Slovákov opustil,
　　I trúchlé za sebou náreky týmto nechal.
Než čo naplat kvíliť? čo naplat bez konca naríkať?
　　Keď plač ho neskrísí, a z hrobu zpátky nedá!
Však ne celý pominul, ne se všetkým do hrobu klesnul;
　　Smrť vzala len smrtné a k čomu právo mala.
Ostatním ale tým, čo boží prednášalo obraz,
　　Tam kde čeká hojná odplata slávy letel.
Tam veselý zástup navnuklých od Boha vešťcov,
　　Tam vítá ho Cyrill, tam brat i rovne Method.
Hneď stredňého vedú na daný podľa zásluhy prestol,
　　A vždy mu kvitnúcé na slychy vence kladú.
Tam preblahoslavený ve nebeském svetle ožáren
　　Večné z najsladšej číše radosti pije.
Než tu zatým ne jeden len dá sa miláčkovi pomník,
　　Čo všežravým by časom nekdy na zkázu vyšol.
Koľko je, koľko potom verných sa naľézne Slovákov:
　　Toľko mu pomníkov stáť bude v srdci jejích.
Skór sa Hron ku Hoľám, skór blúdný Váh sa ku Tatrám
　　Obrátí a chytrým poplyne zpátky tokom;
Než jeho ze vďačnej povychádzá méno památky,
　　A slavné zneť o ňom prestane chvály peseň!

VI.

BÁSNE ROZMANITÉ.

1.

NA UMKU.

Umko tatranská, čo hravými lutny
Strunmi zátvrdlé jako skalska srdca
Zmakčuješ, trúchlé čo novou opájáš
Srdca radosťou!

Též čo mládencov s veselým točiť sa
Zástupom devčat, čo samých i skákať
Starčekov nútíš; ba divé nahánáš
Zvírata krepčiť!

Zazni hurtovnú mi peseň, která by
Toľko blúďacích a hluchých Slovákov
Mohla ráz pohnuť ke tuhej svojého
Národa láske.

Mohla odbehlých ku rodičke Sláve
Úskokov prihnať, by na ďáľ bolestný
Matke zmáhať žáľ a teplé vycíďať
Prestaly kapky.

Vždycky povďační, jakovým kojácá
Nekdy nemluvných zvukotom k milému
Védla uspáňú, tešenej takými
Spívali hlasmi.

2.

NA MLÍČ.

Háju rozkošný a zlatou plynúcí
Lúbež hojnosťou jako najbohatšá
S panmi v najdražšém na sobáš idúcá
Rúchu nevesta!

Sám taký bol raj, štepený a všetkou
Obdaren možnou ode Tvorca krásou,
Než ho nešťastný v zlobe hrích prvého
Zatvoril otca.

Kam tu len koľvek sa oko pomihne,
Všetko zrak vábí, vše myseľ na spósob
Slnka jasnívá a celé radosťou
Srdce opájá!

Jak tu dub s rovným jasenom, s belastým
Klen hrabom; jak brest s dvojakou ve barve
Jahňadou v pekném neporádku ľúbo —
Svorne sa míchá!

Jak na rozsáhlú ratolesti každý
Šírku rozkládá, až haluz haluzku
V objatí stíská a šeré zesílá
Pod seba stíny!

Pod nimiž ľéští, hluboví i drín i
Svíb i najživší zimozel druhý zas
Pósobí hájík a malé nechává
Kde kde plešinky.

Jak tu, keď párnom role vrú, a dolním
Pálené steblá sa pečú fujákom,
Len tichý hrává a chladom ovává
Líca vetríček!

Koľko cest naschvál spravených sa ťáhne!
Koľko chodníkov po celém idúcích
Háji v stred schádzá a milé do všech stran
Výhľady dává!

Koľko lúk vlažných strakatí sa kvítím!
Koľko skví kútov! na které sklepistá
Od krovin húšťá i krivá i rovná
Chóďba privádzá.

Stružka prostredkom hrkotá; a včul sa
Pod strechou krútí stromová, po trávách
Včul zas uplýwá a také sa zdráhá
Místo opustiť.

Koľko ľúbežnej naporád je vóne!
Keď modrá, v chrasti ukrytá, fialka,
Buď tuhý páchom zimozel, buď útlý
Kvitne kropáček.

Jak tu rozkošný uši zvuk sladívá!
Keď si kos hvízdá, ševehlí konópka,
Keď milá v kríčkoch všelikými šepce
Hlasmi penička;

Keď sto slávíkov spanilú začíná
Húdbu rázom vésť, a jeden druhého
V podvihlej umným pachorí sa hrdlom
Pesni prevýšiť.

Jak tu peknejšé sama zní pasáka
Surma, peknejšé šuhajov, radostných
Sám i peknejšé devečok než inde
Spev sa ozývá!

Sem ty každý deň mňa do svého lóna,
Mlíču, vábíváš nečuté Slovákom
Pesne spívávať, jakové milostná
Káže mi Umka.

Kéž by len v toľkej mohly skveť sa, v toľkej
Nad druhé predčiť spevy kráse: koľkou
Sám ty skvíš, koľkou nad iné sa všetky
Háje vynášáš!

3.

NA DUB.

Kráľu súsedských, Dube, drev, kterému
Len podoprátý je život, starého
Keď celý skúpou oceľou na zem háj
Mlíča upadnul!

Koľko rozrastlým do prepasti dolnej
Hĺbky odbíháš koreňom; na toľko
Výš sa podvíháš a hlavou k nebeskej
Oblohe blížíš!

Jak zešlý od let dedo medzi hajnom
Pravnukov dítek nad iné sa všetko
Snetmi nadnášáš stromoví a z výšky
Naň hrdo patríš.

Koľko už náhod si prežil! Ty stál si,
Švehla keď v neprám ďalekej osadlý
Hradbe s lúpežnou družinou okolné
Zbíjal obydla.

Stál si aj tenkrát, mimo keď bojovný
Zpátky najmnožšou sa vracal korisťou
Žižka; mongolských ba pohrom si stálý
Ešte pamatník.

Koľkos' už zňésol srditých fujáka
Víchorov, sňažných slot a búrky vzteklot!
Koľko blýskáňá a krutých vrelého
Od hromu praskov!

Rozlehlým najšír panožím a hustých
Objemom listov dosahať k pňu slnku
Nepripúšťáváš a tuhými strílať
Prúhami bráníš.

Tvým tichý hrává a milé vydává
Šepty vetríček haluzím, v dutých keď
Jaskyňách spává naporád zachríplé
Stríboga vnuctvo.

Nad tebou sladkým veselá sa vtákov
Hudci spíváním, a beze všech útrat
Svým nenákladné stavajú k obydlu
Izby potomkom.

Pod sebou volné mne praješ na tráve
Odpočívání, a šerými letnou
Pred horúčosťou zloženého v chládku
Stínami chrániš.

Jak tu útrapnej zbavenému ťarchy
Mílo líhávať, na malú a krásným
Brúbenú vókol jasením a brestím
Lúčinu patriť!

Kdež mi ništ spevnú nepretrhne Umku,
Len buď útlejšá naporád zuňácích
Húdba slávíkov, hlasité buď ovčích
Trstky pasákov;

Buďto brázďácích znovanými úhor
Volmi roľníkov; neb u svej obratných
Práce žnic, neb ďáľ sa pod háj berúcích
Pesne Mijavcov.

Stoj mnohý len vek, zelený vždy starče!
Jak si, tak víťaz povetrí a treskom
Hrozne žúrácích všeliké premáhaj
Útoky bleskov!

Než mne, zaslúžím-li to spívajúcí
Pod tebou veštec, sklonenú ze výšky
Níž haluz poschýľ a novým ovíňaj
Rád čelo vencom.

Vševládný takovúto Otec modlitbu a vrúcné
Prosby slyšal, poneváč miloval ju nemálo pre veľkú
Nábožnosť; preto aj zachovať chcel medzi živými.
I hneď na znamení vyslyšáňá zjasna sa blysklo,
A trikrát hlučné z ďalekých ohlásilo kopcov
Huhlání. Pre nový úkaz na nekoľko Slovenke
Zastaraná z trúchlého bolesť vystúpila srdca;
Nádej též dodaná veľká, že by se mnoho lepším
Odsudom i s lepším na budúcne sa potkala šťastím.
Vševládný však Otec, najvatší ľudstva Panovník,
Hneď ze svých jedného volá k sebe posla, chytrého
Krídlama a tvárou spanilého, i takto mu rekne:
Iď, verný sluho mój! spešný k mládencovi, čo včul
V prešporském v umeňách zahrúžen zámku sa mešká.
Antona zvú. Bystrý on má vtip a ku všemu súcí;
I zvestuj: že je vyslyšaná už matka Slovenka,
Vrúcnou keď prosbou a celým sa utíkala srdcom,
Bych nenechal ju hynuť, nedopustil do hrobu klesnuť.
On že je ustanoven k tomu sám, naňho táto samého
Práca čeká, aby Česku zahnal, svoju matku Slovenku
Skrísil, a na vlastné za panovnicu místo osádlil.
Nech zmužilé na protivníkov prsa na smelo pustí;
Ništ nedbá ani na zlostné ohováračov usta
A špatné tupení, na krivé ani súdy a závisť.
Nech stálý na svojém žádnou sa dokonca nedává
Odvésť, bár jakovákoľvek by sa kládla, prekážkou.
Já vždy pomoc, vždy novú mu budem silu z výšky dodávať.
Iď teda už chytrý, a s tým k nemu náhli poselstvom.
Tak povedá. On hneď konajúcí rozkazy Otca,
Náramnú krídel veslováním oblohu ráňá;
A k zemi sa zpúšťá, vždy i níže a níže sa blíží.
I prám už zornú podvíhala dennica žáru,
A spanilé k pesňám slávíci si chystali hrdla:
Keď sa mu začne Dunaj lišťať, keď i zrázu vylehlý
Zámek i nádherné pred okom jeho vezme sa mesto:
Čo praj bol zmužilý zakládal nekdy pre rímských
Píso ľudí, a svým ponazýval ho od seba ménom.
Tam teda sa znášá, i radostný do hradu vchádzá;
Kde prám v nezvyklém Anton sne bol ešte sa meškal.
V tom k nemu pristúpí a takýmito rečňuje slovmi:
Synku ležíš? lež a pospáním silu vlády nabývaj:
Neb sen najlepšá skonaným občerstva je mysľám.
Já k tebe prez povetrí od všievládného prichádzám

Otca posel, k veľkému čo včul ťa umíňuje čínu,
Bych hlásil: že je vyslyšaná už matka Slovenka,
Vrúcnou keď prosbou a celým sa utíkala srdcom,
Jej by nedal zahynuť, nedopustil do hrobu klesnuť.
Sám ty že si k tomu ustanoven, že ťa táto samého
Práca čeká, by si Česku zahnal, svú matku Slovenku
Skrísil, a na vlastné za panovnicu místo osádlil.
Bys' zmužilé na protivníkov prsa na smelo pustil;
Nedbal též ani na zlostné ohováračov usta
A špatné tupení, na krivé ani súdy a závisť.
Na svém bol stálý, žádnou sa dokonca nedával
Odvésť, bár jakovákoľvek by sa kládla, prekážkou.
Že vždy pomoc, vždy novú bude on silu z výšky dodávať.
Nuž teda v tak veľkú sa vydaj bez rozpaku prácu:
Najvyššého taká poneváč Mocnára je vóľa.
Rozpovedá, a v tom v ľahké sa zmizne povetrí.
Toľkým rozdešený strápí sa hneď úkazom Anton.
Veľmi diví sa na tvár mládenca, na krídla barevné,
Na slova však najvác, a poselstvo, čo z výšky doňésol.
Tehdy na rozpačitém se sebou tak srdci premítá:
Já mám tak veľkú započať vec? Česku vytískať,
Matku čirú na své ponavrátiť místo Slovenku?
Ačkoľvek sa hnevám, ačkoľvek vždycky žalostím,
Keď ju vidím toľký beze všej ňésť vinny ten útisk;
Keď tak i roztrhanú, keď tak prenehodne zavrhlú.
Jak ťažká, jak náramná toto práca a ťarcha
Na mňa je vtáka, čo som nevyľétal svého ze hňézda.
Než poneváč toľká hvezdovládného je vóľa:
Tehdy sa nezdráhám, ani nejsom tejto na odpor;
Nech len svou mne mocou a potrebnou prispeje vládou.
Keď si na rozpohnutej se sebou tak mysli premítá:
Ajhľa naráz divnú k takovej chuť dostane práci,
Že všeliká je mu osladená už ťarcha a horkosť;
Ništ príkré, ništ nesnadné sa mu, jak prve, nezdá.
Žádná vác ani už zábavka ho nechce tešívať,
Žádná už rozkoš, žádné radovánky nepohnú;
Len se svým sa celý povoláním stále zanáša.
Napred síc pozorom bystrým sa na základ obrátí,
A skúmá, po jakých dosaváď kráčávala česká
Reč cestách, a na místo čirej sa slovenčiny vkradla.
Jak mu k očám prijdú, čakonom jích silno perúcí
Rozráža, a nerozbornou pozamedzuje hradbou.
Patrí též jakové by po nej zostávaly zbytky

V písme; ty vytne tedáž, a pravý jeho spósob ukáže.
I prácný jako keď vinohradník bedlivo každý,
Jestli sa náležitou priblížily révy plevačkou,
Prejde koreň, čo by mal mu nechať, čo by mal mu zas odňať;
Všetko nepotrebné a samej len k závade súcé
Osnáží, aby tak márnej mu neťáhnulo vlády,
A stihané slnkom lepšej sa vyváraly hrozna:
Rovne tak on cudzé čo je koľvek vyple, a všetko
Buď blúdné, buďtož' vadné, čo sa našlo, očistí.
Ďáľ už pospíchá. Dobromluvné začne pravidla
Zakládať; též jak rádné by sa mávaly z vlastných
Vytvárať koreňov slova a prospešne užívať.
Zbývá ešte Slovár; ale hneďky na tento železnou
Pilnosťou, a nijak nepremohlou vezme sa prácou.
Jak snážná včela, keď letným jar nastane teplom,
A strakatým bujné zaodívá úhory kvítím,
Od svitu až do samej tmy kolom prez lúčiny ľétá;
Sotva i jednu korisť uloví a do kláta odevzdá:
Hneď nazpátky vracá sa, a včul ten, včul zase tam ten
Kvet skúmá, a jeden po druhém, zarytými veň ustmi,
Prehľádá, na kterém by si vác nasbírala sladkej
Šťávy, a na spešných k úlom skór ňésla nožičkách;
Žádná chvíľa není prázná, ani odtucha žádná,
Až voňavými celé naplní sa plástami bydlo:
Tak neináč on též i v dennú chvíľu i nočnú
Bez všeho prestáňá sem i tam sa na mysli zatáčá,
A slova odvšelikáď zháňá, i do svého porádkom
Náležitým každé, čo naľézol, pokladu vnášá;
A všetkým cenu též, jakovú zaslúžily, dává.
Dobré od nepravých, od cudzích vlastne domácé
Rádným oddelené znamením, jak svečno, rozezná.
Též mnohonásobný v rozličnej potrebe význam
Prednášá; i učí svým jak by na všetko to isté
Buď Čech, buď Latinák, buď Teuton, buďto maďarský
Sám hrdina vlastným sa Slovákovi hláholom ozval.
Ďáľ ke slovám slova národnej s nimi vlády nakopčí.
Neprenechá ani krásnejší reči spósob a vlastné
Vysloveňá, ani své prázné porekadlami místa.
Tak sa porád obracá, znovaný ani odfuku nezná:
Až veľký za celých dvakrát pať, a toľko jedenkrát
Ešte rokov hotový je Slovár a ke koncu privédlý:
Náramný, veľký, patorečný, úplne hojný,
Ništ že neustúpí jakovémuto koľvek inému.

Tak teda už slavný, do jakého sa nikdo odevzdať
Až posaváď nesmel, dokoná boj: Česku premáhá
Sám víťaz, tlačenú z prítomnej záhuby matku
Vydre a na vlastný za panovnicu prestol osádlí.
Jak to viďá synové, predtým čo bočívali od nej,
Cudzé jármo zhoďá, a ku svej sa rodičke navráťá.
Začne sa tá radovať neináč, jak nekdy pocestný,
Po strašných čo horách sa a púšťách túlal ohavných,
Hlad k tomu s prehroznou už dávno ho trápily žížňou,
Strach též zver divoká a dravé mu dodávalo vtáctvo:
Náramnou opojí sa celý znenadála radosťou,
Keď temný v ďalekosti hrkot vod a stáda bučání,
Ľúbežné též pastýrov zneť trstky uslychne.
A v tom už úrodní pred okom sa mu z kopca uzírať
Dává kraj, kde plné ovocá stromy, lúky a háje,
Sem tam i roztratené po poľách zahľádne obydla:
Tak sa na svém, trúchlá dosaváď až, matka Slovenka
Srdci teší, lepšého že už ráz dočkala šťasťá.
Hneď silu dostává, dostává čerstvotu údov.
Zas jej dávnejšá nazpátky sa krása navrátí,
A spanilými celé pozalíčí rúžami usta.
Zas plesy, zas hlučné radovánky a pesne sa ozvú.

5.

NA JURA PALKOVIČA.

Váže ma povďačnosť hodné tebe díky vydávať,
Prevznešený mužu a slavný príznivče Slovákov!
Než jako príslušnou vykonať mám dosti to pesňou?
Keď bárs aj by kolom bola má hlava z bobku upľétlým
Ozdobená vencom; však predca bych ešte nevládal
Tvé ku mne dobrodení a preveľkú štedrotu hlásiť.
Ejhľa, milé starodávnejších Latinákov a Grékov
Básne, čo má najprvnejšá poprevádzala Umka,
A vlastnou mírou na slovenský spívala hláhol;
Krátký též i dlhý ve slovách čas a výslovu rádnú,
Svým aj potrebný veršom poukázala rozmer,
Odhodené v smutnej tme ležať maly vždycky nevoľné?

Až by buď slaninám a rybám boly ušly za rúcho,
Buď korenárom aneb lakomým zavinadla syrárom.
Než ruka tvá prajná sama od seba jích sa ujímá,
A z temnosti šerej na nebeské svetlo vynášá:
Ačkoľvek drsné, ačkoľvek tohto nehodné.
Tú za nenazdálú odslúžiť hodne sa prízeň
Dosti není možnosti, není k tomu vlády na dostač.
Skór však čistotnej odrekne sa réky hlavátka,
Skór strakatí jarné štebotání vtáci opusťá,
Skór na breste žalud, skór višne na jedle porastú:
Nežli by má za to dobrodení k tebe prestala vďačnosť.
Včul teda koľko klasov novozámský pestuje úhor,
Koľko v luhoch kvíťá, na ohlajtoch koľko je hroznov,
Koľko dubov Bílých Hor a koľko je písku na Bóroch:
Toľko preuprímných buď ode mňa ti povzdano díkov.
Nech ti i ten, čo sedí ve zlatém nad hvezdami bydle,
Najlepší všech Otec tristokrát odplatu vatšú
Navrátí: by si ďáľ i mohol práť ešte Slovákom,
A svoje zvečňované zhľádať jích pesňami chvály.

——— ———

6.

NA JÁNA DERČÍKA.

Kamkoľvek bedlivých tuhý
Obrátíš zrak očí, všetko pomíňať a
Skór neskór k nevyhlému sa
Chýliť koncu vidíš. Deň sa za dňom žene,
Zmizlým rok za rokom valí.
Nad jednou spanilý Chásoň horou sa výš
Podvíhá, za druhou kloní.
Včul jasné ligocú hvezdy na oblohe;
Včul hustým sa kryjú mrakom.
Jarnejšé kvety mrú, v svój ide hrob leto.
Podzim bílohrivá zima
Nútí ustupovať. Krása mladosti sa
Rídkým obsypanou sňahom
Púdívá starobou. Všetko tratí život,
Čožkoľvek sa rodí na svet.
Kdež' slavného je už Sáma potomstvo? kde

Rod Mojmíra aneb Lecha?
Smrť žádného nemá na vznešenosť zreňá.
Rovnou prám tak oberlaných
Kráľov rúbe kosou, jak šije poddaných.
Tam trikrát storočí jaseň
Nádherné do modrých tiskne oblak čelo:
Ražný treskne Perúna hrom,
V kúrácém sa kadí roztrepaný doli.
Nízkú všetko padá na zem,
Čožkoľvek je ľudí vystavené rukou.
Zrutné hrozby Velehradu
V prašných nezbadané zrúceninách ležá.
Zlú vzal zkázu Volín, trebas
Možnejšého nadeň mesta u súsedov
Uzreť slnko nevládalo.
Podvihlé ku samým až nebesám domy
Vlastných potrely mešťanov.
Dovčul zrúcaninou chrámy bohov tlačá.
Z nádherných všelikou zdobou
Podlah roztopené sťéklo do vod zlato.
Zvézlé kúpe ze všaď morom
V morskej pohrobené zostalý medčine.
Údatného konec vzala
Obšírná ve krajoch berla Svatopluka.
Stálá len jediná je cnosť,
Tvá, Derčíku, milá pestovateľkyňa.
Tú prudký ani hróm, dlhý
Všetrovným ani čas neprelomí zubom.
Nech bár praskotavým celý
Svet zrútí sa valom, cnosť sama zostane.

7.

NA JOSEFA ŠČASNÉHO.

Už každý sa jaseň, každá zelenými odívá
Listami dubca haluz.
Už sňahového milé v príjemném húštiny chládku
Skvá sa kropáčka ňadra.
Rosné travy ženú, a jarými nového sa kvíťá
Hvezdami lúky meňá.

Vtáčata prospevujú i radom zvučnými o závod
Ustami pesne hudú.
Už sa ve mládenskej i celý Mlíč ozdobe lišťí
A k sebe ťáhne zraky.
Včul teda, keď ho videť dávného si od času žádáš,
Doňho sa, bratre, vyber.
Kamkoľvek sa tu hneš, rozkošná útecha veľkým
Srdce zaujme divom.
Buď po krivých chodníkoch a rovných šírkami cestách
Chuť kroky prijde robiť:
Roztomilú i krivé naporád chodníky i rovné
Cesty prechádzku dajú.
Buď na dutých kolesách, na menistých barvami kútoch
Zachce sa očma baviť:
Kúty milými budú ti kvetinkami dýchať a sladkej
Výpachy vóne nosiť.
Buďto pozornejší v tichoplynnú stružku zrak opreš,
Stružka divadlo podá:
Jak živnými zlatých lalií mládencov a nežné
Sítiny prsmi kojí.
Buď pod rozkladitý a čelom na hvezdy bežácí
Dub sa do chládku zložíš:
Dub hustým klenutím páľácé slnka odhaňať
Od teba prúhy bude.
Kos ti zatým hvízdať, všeliký neprestane umná
Pinka vyľévať ohlas.
Ĺúbežná tolikých slávíkov húdba do tvého
Z chrastiny pojde ucha.
Sám ano spev devčat, sama aj pastýrova hlučná
Dá sa ti surma počuť.
Tu v toľkých lahodách, v toľkej sa kráse tešácí
Už nebudeš sa diviť,
Rozlúčiť že s ním i pre vatšú inde majetnosť
Som sa dokonca nedal.
Tu slavská teba aj rozpálí Umka a prudším
Ku spevu zažne duchom.

8.

NA ONDREJA RIŠÁKA.

Bratre, nadmítáš mi, že rád sa hlučných
Od ľudí ďálím, veselého schádzek
Spolku vystríhám, do tichého toľko
Hája chodívám.

Však vedeť máš sám, že tu vždycky vatší,
Než v jakých koľvek naporád radostných
Zábavách bývám, a pri mej si lepšej
Umke volívám.

Som čo chcem. Buď kráľ zverených starosti
Poddaných rídím, pohodlí a šťastí
Krajny rozmáhám; svoju zlým a cnostným
Odmenu dávám.

Buď radec prostred sehromáždených na
Snem bratov múdrú i celému súcú
Nekdy slúžívať na dobré potomstvu
Raddu vynášám.

Buď vodec s lútým a čirou fučácím
Vzteklotou vojskom jako šíp do strašných
Zbrojstva besností a hromom perúcej
Bitky sa rútím.

Pod kusov strelbou a krutou plamenných
Prívalov búrkou sa točím, prehrozne
Rúbem, odporní zakaváď na míste
Zhubci neľahnú.

Včul sedlák pustý obracám na juncoch
Úhor; odkáď sám sa a mój živím ľud.
Časť na potrebných, ba na chrám i božských
Časť ide veštcov.

Včul pasák tučné sem i tam po hrudných
Ovce trávníkoch, bradaté po chrasťách
Kozky obvádzám, a milý z dutej hlas
Píšťale vábím.

Nekdy veslovných po morách k Egyptu,
Neb ku pokrevným zaberem sa Indom;
Nekdy prez horňé vysokými ľétám
Brkmi povetrí.

Časmi ľúbežnú v nebesách hrajúcích
Anjelov prává sa mi čúvať húdbu;
Časmi škrípání mučených v horúcej
Pekla prepasti.

Všetko som vposled, čo sa len mi ľúbí.
Kdež' v jakých schódzkách, kde jakých ve spolkoch
Toľko byť vládám a naráz si vácej
Mǒžem hovívať?

Nad to v rozkošném zmyslené pre pesne
Mlíči slávívať sa budem, zakáď len
Postojí Balkán, i zakáď slovenský
Nezhyne národ.

9.

NA JURA OBERMAYERA.

Za starodávnejších skrovné boly hostiny pánov;
Ke všem domácí len stačíval dostatek.
Napred sýr, kyselé neb sladké mľéko a maslo,
Aneb vučácím plasty vybrané gbalom.
A k tomu buď hniliček, buď dozrátého natráslých
Ze sádku veľký predstavil sa koš jablk.
Ďáľ pozatým chutné sa koláče a báleše pékly,
Starší na pevném obracával ražni škop.
Čerstvá nezbedný jednak smad uhášala studňa,
Jednak madovca žbány z rádu načreté.
Prišla-li hus na stól, a nové sa uľévalo víno:
To už za veľkú mal predek skvostnosť hodov.
Než včul dosti není z krmníka a hydstva chovánka,
Z nižšého neb vyššého stáda úpravou;
Dosti není dávným z vlastného vinohrada súdkom
Stredňého, jak je zvyk, hodára častovať.
Ťažký pod zverinou, pod prišlým z Kalkuty vtákom,
Pod slukmi, pod kvíčalmi stól musí pukať.

Rozličné mlsným predkládať maškrty ustám,
Drahou ve vonných kúpené krámoch cenou.
Prezpoľného peniť sa konečné vína poháry,
Buď z Rénska, šampanského, buď čo má Tokaj —
Ačkoľvek nikdá takového nevídaly místa;
Nech méno klamným len dané kupcom nosá.
Aj ty, milý Juro mój! došlých tak častuješ hosťov,
Bár sám si mírný, bár vodou žížeň hasíš:
Že prerušiť nechceš obyčaj ráz do zvyku prišlú,
A neprajúcím byť skupákom nazvaný.

10.

NA MARTINA HAMULJÁKA.

Jedni po hodnosťách a po predních úradu místách
Celou sa sháňajú mocou;
Česť len a slávu lová.
Nezmerné zas iní dychťá si bohatstvo nabýjať,
A všetky vydreté do svej
Poklady skrýše privreť.
Nádherné stavajú do nebeskej výšky obydla,
Že sotva pyšným ľud stačá
Pod nimi spatriť okom.
Ten chraplavej divoký ľúbí zvuk trúby očúvať;
Lútý do hroznej búrková
Jak strela bitky letí.
Strašným rúbe mečom, brodnú krvi réku vyľévá,
Povesť a veľké v súsedov
Úpade méno hľadá.
Ten žádného nemá ve vlastnej otčine stáňá;
A buď korábom, buď spražou
Po svete cestu koná.
Mesta a vzácnejšé prehľádá prírody tvorstva,
Včul Moskvu, včul Rím, včul Dneper,
Včul na Kriváni Oko.
Tam ten rozmazaný po samej len hostine túží,
A v hrách, i v lóne škodlivej
Lády radosti lapá.

Já prázný takovej, najlepší Martine, túžby,
Vešlého jak ráz laskavá
Prála mi Umka ducha,
Len si pokoj žádám; ve krytej len hája tichosti
Milé teší mňa pod Dubom
Pesne si vyspevovať.
Než jestliž' tyto mé uchu sa spevy tvému zaľúbá
A chvály dojdú, mínený
Šťastne dosáhly konec.

11.

NA IMRICHA ŠTVRTECKÉHO.

Imrichu, ty krásnej všelikú máš hojnotu lichvy,
Storými zrábáš pluhmi zem.
Najmnožšá bohaté ti plodí dóchodky majetnosť,
Ze všech naháňá zisky stran.
Ľahko ti byť štedrým a nevinnej odmenu cnosti
Z toľkého právať nádbytu. —
Mne Zmok nechce hoveť, vážnejšé nechce bohatstvo
Ťažkým sypávať náručím;
Len skrovná od Stvorca daná je mi ze všeho částka,
Len štyrmi brázdím volmi zem.
Skúpý hojnejšú odpírá lásku potrebným
Svedčiť ku bratrom dostatek.
Však zato dobrotivá mňa za svého pomastila vešťca
A zdvihla nad ľud Umka výš.
I vlastným prvňého duchom spevavosti nadýchla
Nové Slovákom pesne zneť.
Bych slavného si tak nadobýval ména památku
Stálú u pozdních aj vnukov.
Tehdy celého nedá mňa do černej, keď sa priblíží,
Nevyhnutelná smrť hroble.
Roznášať sa budem po krajinských pestovan ustách,
Kde Váh, kde ostrý buble Hron,
I kde preohromné do nebeskej výšky hrdými
Temenmi Tatry vbíhajú;
Též kade nad Moravou a hučácou prúdami Lábou
Ľudné sa mesta pyšňajú.

Ba všem, keď vatšá vzájemnosť prijde k Slovákom —
Jak už prichádzá vítaná —
Aj Wisla, aj široká v toku Volga, i Dráva i Sáva
Mňa s mými znať budú spevý.

12.

RADOSTNÍK NA JAR.

O vítaj nám už na stokrát,
Peknorúchý, švárnolící,
Vonnoustý mládenečku!
Hoste vďačný, hoste vzácný,
S dychtivosťou, s tesklivosťou
Hoste dávno žádaný!

Jak sa ľúbý tvój na pohľad
Všetko hýbe, všetko stává!
Všetko zmladnuté ožívá,
Záodev novú oblěká,
Všetko má samý radostník,
Všetko hlučne len plesá!

Slnko jasnejšími strílá
Z ľúbopárnej tvári prúhmi,
Steplané dýchá povetrí,
Májové zláťá sa dážde,
Vod plné hrčá potóčky,
Lúky duh napájajú.

Dobrodejná výš po sátých
Zem poľách zbožá vyháňá.
Lúky nádherného rúcha
Kroj začínajú vyšívať,
Kvítky rúžové k hubičkám
Ustka mílo odmykať.

Kríčky, chrasti, háje, stráne
Hlavmi vlastnaťá k stinidlám.
Sádky privreté ohradmi,
Plánky v trávnatých slobodné
Rovninách vonné z belunkých
Mľéko prs vytískajú.

Vtáci listnatém po mládí
Z hrdla spívajú o závod,
Švrčky cirkajú na brázdách.
Dychtivé po práci včelky
Snášajú sladkú do klátov
    Jedna prez druhú korisť.

Pohnutí krepčá šuhajci,
Skákavé točá sa devky.
Zní kopec, zní spevmi údol.
Starci ven lezú ze kúta.
K práci roľník, k práci vincúr,
    K práci sám sa má plťár.

Zpustené šticou ze brežných
Hynčujú sa vrb Rusálky;
Hajna Vil beloplachetné
Nad siným krúťá sa Váhom;
Pískavý s hlasnou pri lichve
    Dúčeľou chodí Veles.

Opretí na drín pasáci
Húdbu každý svú prevádzá.
Rozbehlé sem tam po tučných
Stáda strečkujú pasinkoch.
Skáče každé zvíra, každý
    Stvor kde len jaký teší.

Všetko toľko len ze sladkej
Číše rozkoší upíjá.
Ustavičný hlas radosti,
Ustavičný zvuk plesáňá
Ďáľ ze všetkých stran, ze všetkých
    Rad radom hučí krajov.

O kebys' len krásnorúchý,
Peknoustý mládenečku,
Čas dlhý u nás prebýval,
Čas dlhý bol hosť, a rajskou
Tvého nám blahoslavenstva
    Stále dáždíval rosou!

13.

NA KOHÚTKA.

Mílo jačácí
Spevče našého
Dvorca kohútku,
Právo na hydstva
Kráľa majúcí!
Z cítu budúcej
Náhody veštec
Krídlama napred
Zatrepa zvučné
Pesne vydáváš.
Buďto na nočnej
Hrádi seďácí
Zvestuješ istý
Dennice príchod;
Buďto za dennej
Chvíle ze špalka
Neb plota jasný,
Z trísek a zemskej
Nízkoty šmúrný
Oznamuješ čas.

Však tebe predca
Ništ ani ľúbý
Hlásek a nežné
V prospevu hrdlo,
Ništ ani veští
Duch nepomáhá:
Neb ku prvému
Dospechu hosťa
Tvój krček ostrá
Podreže britva. —
Tak hľa i básník
Darmo tu spívá:
Svet milujúcí
Vác seba nežli
Pesne za márným
Skáče bohatstvom,
A spevu tvorca
V bíde nechává
Od hladu zemreť.

14.

NA ZLÉHO BÁSNÍKA.

Prestaň havranným kvákať už zvukom, prestaň
Na špatnohlučný bídne drnkotať nástroj.
Kdo rád počúvá ušmi káry vrzgání,
Pilníka škrípy, ošklivé žabisk vresky:
Slych aj ku tvému nadstaví počínáňú.
Badáš-li, jak ťa už slabý uchádzá duch?
Jak hlas škaredne? jak sa často stred ťáhu
V hrubém sekává hrdle? jak neobratné
Trasú a z cesty ven vybíhajú prsty?

Neznáš-li tvój spev, tvé polohnilé husle
V ušách trhávať, z výšky vlas na dub zdvíhať?
A len potupný slušne zbudzovať posmech?
Nevíš-li, dítky čím ťa náhle uslychnú,
Tedáž na útek obracať sa, mysľáce,
Že zlý prichádzá jích Bubák do vrec pobrať?
Samú ba lichvu jastriť, odleteť vtákov?
Prestaň ohavnou tehdy zneť hubou, prestaň
Nadvázanými bídne brnkotať strunmi.
Radšej ze sláčka sídla sprav, ze strun šnóru,
Tučné jarábky neb chytrých lapaj mníkov,
A smaž nad uhlím spálených napred huslí:
Pochúťku aspoň tak dobrú budeš kúsať.
Nechceš-li predca od tvojého zátvrdlý
Remesla pustiť: der si hrdlo, der prsty;
Každý prechádzaj deň poťom do ustáňá,
Pesňou a tvou tak veľmi ľúbenou húdbou
Od žit plašívaj vrabcov, od vinic škorcov.

15.

NA LAKOMCA.

Kam blízký hľadaním naklonenou šijou
Hrobľám skučko drané ešte hrabeš zlato?
Snaď manželke a tvým namnoženým synom?
Žádnej vác minulí částky nežádajú.
Snaď blížnému abys' v núdzi dal útechu?
Ostatňú mučeným z chrbta režeš kožu.
Snaď, keď ráz nasytíš mešce a naprané
Venkoncom nabyješ truhly bohatstvami,
Bys' v staršém si mohol dobre hoveť veku?
Však nikdá, čo by aj sám ti zlatý padal
Z oblak dážď, nebudú dosti syté, ani
Nikdá dosť nabyté. Bár v bohatých po krk
Zahrúžen si tuňách; predca chudýs' psotár.
Zchádzá tvój ti poklad; neb to, čo máš, nemáš.
Čos' koľvek nepravou pobral iným rukou,
Čos' koľvek nakopil, sám si to nepraješ.

Prostred napratanej zásoby všech potrav
Ukrutným z dňa na deň jak vlča mreš hladom.
Snaď hroznému abys' čím sa mal úmoru
Odkúpiť? Pani smrť neskrotená darom
Naprahlou kašľavý pretne hrtán kosou.
Hneď pojdeš kam iní bídne lakomci šli.
Tak trápiť sa porád aj tu i tam budeš!
Cudzí netrovené od teba poklady
Rozchváčú; a celý v márnotratách, v samých
Skvostnosťách i samých vek povedú hodoch.
S ľahkosťou nabytá, ľahko odejde vec.
Než radšej s bohatým včul mudrc hospodár
Statkom, bys' ho po svej aj smrti mať mohol.
Núdzným částku bratom, částku božím nadeľ
Chrámom; svú na dobré obci a krajny časť
Popraj. Tak na druhý vezmeš ho svet sebou;
Kdež bez konca kochať s ním sa neprestaneš.

16.

NA HLAVY.

Reknite pokladené v temných hlavy kostnicách, která je
Kterého, zdáliž pána neb sedláka?
Pravte, které možných vypatý hore krk nosil boháčov,
Které chudobných znížený žebrákov?
Prívetivé na kterú sa, zakáď žila, hojne smálo šťastí,
Kterú nevoľný zhusta trápil odsud?
Táto-li snaď belšá preto len, že sa jej mnohý klaňával,
A vždycky v hodnej mával uctivosti?
Tam tá černejšá asnaď je, že len samý tu nevďak,
A zlý ze vatšej stránky ňésla posmech?
Prehrozným vy mlčáce tichom samy zavdanej otázke
Vrátiť mi žádnú odpoveď nevíte.
Len v hromadách strašných k videňú sebe rovnaké ležíte,
Jak výš vybehlé kopce zrúcaných skal;
Neb jako trúchľácé smútkom lesy, keď belohrivý jích
Už rúch a vábných listopad zbaví krás.

Tak hľa je, keď sa človek jednúc mine, všetka s ním i sláva
I česť i dávan ľuďmi zajde rozdíl.
Každý tam jednak bude tleť v prachu, ohlasom dokáď ho
K strašnému hrozná nezbudí dňu trúba.

17.

HLAS TATRY.

Kam Váhu, kam ponáhláš?
Kam tak sa zhurta rútíš?
Až válané nevinných
Brehov kroví a hrádze,
Až melnených drobesky
Skal pred sebou poháňáš!
Není ti mílo sladkém
Dobrej ve matky lóne
Tu blíž uhlov nebeských,
A medzi zhľádavými
Sa v tvém zrkadle hormi
I medzi lesmi hlasný
Kolom hrkot vydávať?
Není ti mílo bílých
Slávíčkové a každú
Prez háje chvíľu zňácé
Mých pesne Vil počúvať?
Není ti mílo hybký
Na ples jejích sa dívať?
Čo tehdy tak do nízkých
Valíš sa prudko rovnin?
Tu sám ty jak sklo čistý
Čisté bereš potóčky;
Tam od zamútených sa
Struh často sám zamútíš.
Tu slavne cárujúcí
Z každej si réky víťaz;
Tam v žádaném Podolsku
Vlastnú o berlu prijdeš,
A pohroben v dunajských
Celý ztratíš sa víroch!

Rodáci, ach! rodáci
Mojí povýšenejší!
Čo aj vy od milostnej
Preč tak bežíte matky?
A schválne tam ve inších
Sa národoch traťáce
Slovákom ujmu, cudzím
Veľký činíte prírast.

18.

NA SLOVENSKÝ NÁROD.

Ohromný a kolom rozložitý dube!
Koľkos' víchorových búrek a prívala
Besnot, koľko perúnskej
Zňésol strelby a zlých hromov!

A však bár niektorá úpad haluz vzala,
Svým kam ďáľ životom vác bachratíš, zlatý
Rozvíňáš kvet a tučnú
Puškám nasporuješ roďaj.

Toľkos', namnožený k obdivu národe
Slávov, prezlobivých náhod a strašlivo
Posledňou ti hrozácích
Zkázou podstupoval pohrom.

Ach! kdož' bol by naších dosť v stave oplakať
Armorských? kdo by bol dosť v stave též bratov
Jak rénských tak i britských
V dávnej zpráchnivelých hrobli?

Kdož' vládá oslziť dosti vymiznutých
Nad Sálou, Mohanom, nad spechavou k vrahom
Lábou, neb v Braniborsku,
Neb černých Pomoránska tmách?

Kdož' horkou v raneném srdci nepohne sa
Ľútosťou na kruté pády Lutíkov a
Bodríkov, na nevoľné
Sorbských Vendov umrtvení?

Kdož' trúchlosti plný nad vyhaslými buď
V krásných Grécka rajoch, buď v Maloázii,
Buď vlaském na pomedzí
Kvíľ neztrhne rodákami?

Než všetkých ani zlá Nemcov a ohnivou
Žúrácích vzteklotou jak tigri Mongolov,
Ukrutných ani Turkov
Zbroj nevládala vyhlaviť!

Nezmohlí trvajú ešte Slováci a
Údatní Čechové, ešte Moravcov a
Hojných množstva Poľákov
Rodňé obracajú poľa.

Dovčul neznované v obrane zástupy
Chorvátov, zmužilí povčul i Dalmati
Aj Bosňáci i Serbi
S bulgarskou zdorujú silou.

Ohromné po celých troch zeme okruhoch
Veľkou kvitne mocou Rusko, a berlové
Rozlehľému na šírku
Dává pólsvetu rozkazy.

O mój roztomilý národe Slávy! ďáľ
Rozmáhaj sa porád, a vždy pribývaním,
Jak zdarné lipy zrastom,
Dávnejšú vynahraď ztratu.

OBSAH.

I.

SVATOPLUK.

VÍŤAZSKÁ BÁSEŇ
VE DVANÁSTI SPEVOCH.

II.

CYRILLO-METHODIADA.

VÍŤAZSKÁ BÁSEŇ
V ŠESTI SPEVOCH.

III.

SLÁV.

VÍŤAZSKÁ BÁSEŇ

V ŠESTI SPEVOCH.

IV.

SELANKY.

V.

ŽALOSPEVY.

VI.

BÁSNE ROZMANITÉ.

OPRAVY.

Str.	*Riad.* —		*Stojí :*	*Čítaj :*
52.	5.	zdola :	Posly	Posli
90.	18.	„	na brehovím	nad brehovím
112.	3.	„	milú	milou
147.	3.	zhora :	poprechádzalo	poprechádzala
183.	5.	zdola :	Zľádni	Zhľádni
198.	14.	zhora :	piskáče	pyskáče
202.	6.	zdola :	mi	my
221.	13.	zhora :	mocnou	mocnú
223	13.	zdola :	slavskú	slavskou
266.	19.	„	horúcé	horácé
279.	2.	zhora :	ďaľsej	ďaľšej
331.	5.	zdola :	všade	vaše
332.	1.	„	hrozno	hroznov
415.	3.	„	čakonom	čakanom

BUDÍN.
V TLAČIARNI MARTINA BAGÓ.
1863.

